Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

SACERDOTALE
AD S. R. ECCLESIAM
CONSVETVDINEM,

Sacri Concilij Tridentini sanctionibus, summorum Pontificum constitutionibus, sanctorumq; Patrum, ac doctorum scriptis collectum.

NVPER EMENDATIORIBVS TYPIS

de Superiorum licentia excussum:

Cui, quæ ad commodiorem Sacerdotum vsum addita, emendata, atq; perspicuè immutata fuerint, versum folium

INDICAT.

BIBLIOTHECÆ OMNIENSIS SOCIETATIS JESU
IHS

VENETIIS,
APVD IVNTAS. M D LXXXVII.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Præter sacramentorum omnium officia, dubiorumque ad ea pertinentium explicationem, Canones excommunicationum, cum breui, & absoluta ex sacris doctoribus, & Canonum interpretibus collecta declaratione (qua duce Sacerdos in sua vocatione non facilè errabit) antea concinnè compilata; hæc adiecimus præcipua.

In primis, Tractatum illum, qui de confirmationis sacramento agit:

De Computis item, Exorcismis, maleficijque varijs.

Sermones etiam quinque, qui varijs anni temporibus recitandi latinè legebantur, ad facilius Curatorum commodum, vulgarem in sermonem transferri curauimus.

Nec Rubricas omnes tum Missæ, tum diuini Officij prætermisimus.

Quorum omnium capita, materiasque distinctas, sequens, copiosus quidem, & perspicuus Index ostendit.

TABVLA QVORVMCVNQVE contentorum in hoc opere.

PROOEMIVM in quo exponuntur ea, quæ duplicis ordinis sacerdotes scire & docere subditum sibi populum debeant, & quæ cauere teneantur. car. 1

Cap. 1. Vnde dicatur sacerdos, & à quo habuerunt originẽ, quodq; illorum sit officiũ. 2

Cap. 2. Quàm maximè sacerdotes decent, & sana doctrina, & uitæ integritas. 3

Cap. 3. Quæ nam scire oporteat sacerdotes. 3

Cap. 4. Sacerdos parrochialis subditis suis prædicare debet. 3

Cap. 5. Quæ sacerdotibus sunt suis subditis prædicanda. 3

Cap. 6. Sacerdos admonere debet populũ, quiuaria superstitionum genera uitet, & illorum pœnis. 4

Cap. 7. Sacerdos admonere debet fideles qualis in ecclesia debeat eorum esse conuersatio, & qualiter uirtutes debeant prędicare, & uitia detestari. 5

Cap. 8. Sacerdotes debent monere subditos suos, vt porcarios, & bubulcos, diebus festis ad ecclesiã ire cõpellãt, uel dimittãt. 5

Cap. 9. Sacerdos admonere debet populum, ut mane & uesperi, saltem pro se orent, & pro diuersis plagis occurrentibus. 5

Cap. 10. Sacerdos docere debet ciues, ut festa solemnia in ciuitatibus agant: & quæ sint festa de præcepto. 6

Cap. 11. Sacerdos debet monere populum super decimis persoluendis. 6

Cap. 12. Sacerdos semper sacrũ Chrisma deferre, & in conuiuijs honeste se habere debet. 7

Cap. 13. Quæ Sacerdotes, ac clerici obseruare debeant, ex synodali admonitione debeant, compendios è excepta. 7

¶ Contentorum libri Sacerdotalis primi Tractatus Capita.

DE triplici Baptismo, & eius efficacia. 9

Cap. 1. De varia Baptismi institutione videlicet, materiali, præceptiua, effectiua & executiua. 10

Cap. 2. Quòd aqua naturalis, & pura conuenientior est Baptismi materia. 2

Cap. 3. De forma Baptismi, & qualiter in ea posset errare baptizans. 10

Cap. 4. De ministro sacramenti Baptismi. 11

Cap. 5. Quis debeat baptizari, & quis nõ. 12

Cap 6. Multiplex Baptismi ritus & qualiter exhiberi debeat. 12

Cap. 7. De effectu Baptismi ritè, & legitime susceptí. 14

Cap. 8. De ordine & modo baptizandi, uulgato, & iam diu impresso secundũ usum sanctæ Romanæ Ecclesiæ. 14

Cap 9. De ordine Cathecumeni faciendi, & baptizandi seruatur tum in Romana curia, quàm in ecclesijs Venetiarum. 17

Cap. 11. De ordine seruando ad puellam cathecumenam faciendam. 21

Cap. 13. De forma Baptizandi puerum, seu puellam, de cui' morte dubitatur ad succurrendum. 25

¶ De confirmandis, seu Chrismandis in fronte. car. 26.

Cap. 1. Quid sit Matrimonium & qualiter cõtrahatur legitimę & de eius cõstitutione, & de eius bonis. 28

Cap. 2. De duplici matrimonio, scilicet legitimo, clandestino, & de bannis publicè faciendis. 28

Cap. 3. De impedimentis Matrimonij. 29

Cap. 4. De exhortatione, & admonitione faciendа sponso, & sponsę per sacerdotem, & de forma contrahendi Matrimonium, & eius benedictione. 31

Cap. 5. De ingressu spõsæ in ecclesiã octa. die post benedictionẽ, faciẽdo, ubi cõsueuit. 35

Cap. 6. Pro fugãda sterilitate mulieris, oro. 36

Cap. 7. Oratio pro impeditis in Matrimonio à Dæmone, uel maleficijs. 37

Cap. 8. De Benedictione fœtus in utero matris, de cuius periculo dubitatur. 38

Cap. 9. Ordo Benedictionis mulieris post partum in domo. 38

Cap. 10. Ordo quando mulier post partũ primò ecclesiam ingreditur, expletis diebus suæ purificationis. 39

¶ Capita Tractatus primæ Partis libri Sacerdotalis.

Cap. 1. Pœnitentia quid sit, & quotuplex, & de tribus ueræ pœnitentiæ partibus. 41

Cap 2. De triplici confessione, & qui auricularis confessio de iure diuino, siue à Deo sit instituta: & de peccatorum circunstantijs confitendis. 1

Cap. 3. Qui & quando teneantur ad confessionem: casus item nonnulli ponuntur, quando quis statim tenetur confiteri. 42

Cap. 4. Qualiter Sacerdos se habere debet ergapœ-

Universidad de Deusto
Biblioteca

ga penitẽtes,& ſubditos ſuos in ſacramento pœnitentiæ. 42
Cap.5. Excõmunicat.qd ſit & quotuplex. 43
Cap.6. Caſus & cenſuræ reſeruatæ Domino Papæ in proceſſu annuali in cœna dñi. 43
Cap.7. Cenſuræ, quæ reſeruantur Domino Papæ in iure,uel extrauagantibus, ex concilio Lateranenſi. 44
Ca.8. Cẽſuręepis,& dioceſanis reſeruatę 45
Cap.9. Caſus qui ſunt aliquando Papales, ali quando epiſcopales. 47
Cap.10. De caſibus epiſcopis reſeruatis. 47
Cap.11. De excommunicatione minori. 48
Cap.12. De interdicto. 49
Cap.13. De ſuſpenſione. 49
Cap.14. De irregularitate. 50
Cap.15. Sacerdos acceſſurus ad audiendas confeſsiones prius debet diuinum ſuffragium implorare. 50
Cap.16. Quæ docere & interrogare ſacerdotes debeant pœnitẽtes antequàm propria & ſingula peccata confiteantur. 51
Cap.17. De circũſtantijs uerę cõfeſſionis. 52
Cap.18. Breuis quædam forma interrogandi confeſsiones pœnitentiũ,in uerſibus nonnullis comprehenſa. 52
Cap.19. Qualiter ſe habere debeat ſacerdos cum pœnitente audita eius confeſſione. 55
Cap.20. Canones pœnitentiales. 55
Cap.21. De forma abſoluendi ab excommunicatione maiori. 58
Cap.22. De communi forma abſoluẽdi ab excommunicatione minori ſaltem ad cautelam & etiam à peccatis. 59
Cap.23. Forma abſolutionis plenariæ in mortis articulo faciẽda illi qui habet gratiam à ſanctiſsimo D. Papa. 59
Ca.24. De forma abſolutionis pleniſsima 60
Cap.25. De uiſitatione infirmi,& eius audiẽda cõfeſs. à Sacerdote qualiter ſit faciẽda.6
Cap.26. De pœnitẽtia imponẽda infirmo.64

¶ Capita ſexti Tractatus primæ partis libri Sacerdotalis.

De Sacramento Euchariſtiæ.

Cap.1. Quę contineantur in hoc Sacramento Euchariſtiæ. 65
Cap.2. Quæ ſit materia huius Sacramenti.66
Cap.3. Forma Sacramenti Euchar. quę ſit. 66
Cap.4. De miniſtro huius Sacramenti. 67
Cap.5. De effectu huius Sacramenti. 68
Cap.6. Quis locus idoneus ſit ad Miſſæ celebrationem. 68
Cap.7 Quoties in die qs poſsit celebrare.69
Cap.8. Quę cõſideratiões ſacerdoti celebraturo,ſi dignè celebrare itẽdit,ſint habẽdę.69
Cap.9 Quæ Miſſa ſit dicenda. 70
Cap.10. De feſto duplici. 76
Cap.11. De ſemiduplici & ſimplici. 76
Cap.12. De feria, & vigilia. 76
Cap.13. De Miſsis votiuis S.Marię,& alijs 71
Cap.14 De Miſſis Defunctorum. 7
Cap.15. De translatione feſtorum. 7
Cap.16. De commemorationibus. 71
Cap.17. De Introitu, Kyrieleyſon, & Gloria in excelſis. 72
Cap.18. De Orationibus. 72
Cap.19. De Epiſtola, Graduali, Alleluia, & Tractu, ac de Euangelio. 73
Cap.20. De Symbolo. 73
Cap.21. De Offer. Secr. Præfat. & Canone. 73
Cap.22. De Communione, Poſtcommunione, Ite Miſſa eſt, uel Benedicamus dño, de Benedictione,& Euang. S. Ioannis. 74
Cap.23. De ordinanda Miſſa ex ſupradictis rubricis. 74
Cap.4. De Cõfeſſione Sacramẽtali ante Miſsã præmittẽda, & oronibus præparatorijs. 74
Cap.25. De præparat.ad Miſsã celebrandã 76
Cap.26. De uarijs oronib⁹ dicẽdis à Sacerdotib. ante acceſsionẽ ad altare,& i Miſſa. 77
Cap.27. De ingreſſu ſacerdotis ad altare. 77
Cap.28. De principio Miſſæ, & confeſſione facienda. 78
Cap.29. De Introitu, Kyrieleyſon, & Gloria in excelſis. 79
Cap.30. De Oratione. 80
Cap.31. De Epiſt. Grad. & alijs,uſq. ad offer. 80
Cap.32. De Offert. & alijs,uſq; ad Canonẽ 81
Cap.33. De Canone Miſſæ, vſq; ad cõ ecr. 84
Cap.34. De Canone poſt conſecrationem uſque ad orationem Dominicam. 85
Cap.35. De oratione Dominica, & alijs uſq; ad factam communionem. 86
Cap.36. De Cõmunione, & orationibus poſt Communionem dicendis. 87
Cap.37. De Benedictione in fine Miſſæ, & Euangelio S. Ioannis. 88
Cap.38. De his, quæ omittũtur in Miſſa pro Defunctis. 89
Cap.39. De his, quæ clara uoce, aut ſecreto dicenda ſunt in Miſſã. 90
Cap.40. De hora celebrandi Miſſam. 90
Cap.41. De ordine ſedendi,ſtandi, & genuflectendi in Miſſa ſolemni. 90
Cap.42. De coloribus, & qualitate paramentorum, 90
Cap.43 De oronibus dicendis,cum ſacerdos induitur ſacerdotalibus paramentis. 92
Cap.44. Gratiarum actio poſt Miſſam. 92
Cap.45. De celebratione duarum, uel trium Miſſarum eadem die. 93
Cap.46. De Miſſa ſicca nuncupata. 93

Cap.47.

Cap.47. De eadem Miſſa ſicca in Mari, & fluminibus celebrari ſolita. 93
Cap.48. De eadem Miſſa coram infirmo, uel alia perſona celebranda. 94
Cap.49. Tract. de defectib. ĩ Miſſa cõtigẽtib.94
Cap.50. De defectu panis. 94
Cap.51. Quale eſſe debeat uinũ,quod in cõſecrat. ſacramenti Euchar. miniſtratur & de defectib. eius,qui occurrere poſſunt.95
Cap.52. De defectu Aquæ. 96
Cap.53. De defectu formæ. 96
Cap.54. De defectu intentionis miniſtri. 96
Cap.55. De defectu ueſtimentorum. 97
Cap.56. De defectu diſpoſitionis corporis,97
Cap.57. De immunditia corporali. 98
Cap.58. De defectib⁹ diſpoſitionis animæ.98
Cap.59. De pollutione. 98
Cap.60. De defectibus Miſſam celebranti interdum occurrentibus. 98
Cap.61. De perturbationibus occurrentibus Miſſam celebranti. 99
Cap.62. Quando cadit corpus Chriſti. 99
Cap.63. Quando cadit ſanguis Chriſti. 99
Cap.64. De uomitu Sacramenti. 99
Cap.65. De muſca, vel aranea, vel veneno miſtis cum ſanguine Chriſti. 100
Cap.66. De noua ſpecie apparente. 100

¶ De Horis Canonicis ex Arnando Capita.

Cap.1. De Horis dicẽdis à Sacerdote Miſſam celebraturo. 100
Cap.2. De Matutinis. 100
Cap.3. De Laudibus. 100
Cap.4. De Prima. 100
Cap.5. De Tertia. 100
Cap.6. De Sexta. 101
Cap.7. De Nona. 101
Cap.8. De Veſperis. 101
Cap.9. De Completorio. 101
Cap.10. Quare diuerſimode horę incipiũt.101
Cap.11. De his,q tenent dicere hor. cano.101

¶ Capita Rubricarum generalium ad diuinum officium dicendum Tractatus.

Cap.1. De officio duplici. 101
Cap.2. De officio ſemiduplici. 102
Cap.3. De officio ſimplici. 102
Cap.4. De Dominicis. 103
Cap.5. De Ferijs. 104
Cap.6. De Vigilijs. 104
Cap.7. De octauis. 105
Cap.8. De commemorationibus. 106
Cap.9. De tranſlatione feſtorum. 107
Cap.10. De concurrentia officij. 108
Cap.11. De officio S. Mariæ in Sabbatho. 109
Cap.12. De ordinãdo offic. ex p̃dict. Rub. 110
Cap.13. De Matutino. 110
Cap.14. De Laudibus. 111
Cap.15. De Prima. 111
Cap.16. De Horis, Tertia, Sexta, & Nona. 112
Cap.17. De Veſperis. 112
Cap.18. De Completorio. 112
Cap.19. De Inuitatorio. 112
Cap.20. De Hymnis. 112
Cap.21. De Antiphonis. 113
Cap.22. De Pſalmis. 114
Cap.23. De Canticis. 114
Cap.24. De Verſibus. 114
Cap.25. De Abſolut. & Benedict. ante lect. 115
Cap.26. De Lectionibus. 115
Cap.27. De Reſponſorijs poſt Lectiones. 117
Cap.28. De Reſpoſorijs Breuibus Horarũ. 118
Cap.29. De Capitulis. 118
Cap.30. De Oratione. 119
Cap.31. De Hymno te Deum. 119
Cap.32. De Orat. Dñica, & ſalut. Angelica. 119
Cap.33. De Symb. Apoſt. & Symb. Athan. 120
Cap.34. De Precibus. 120
Cap.35. De cõmem. ſeu ſuffragijs ſãctorũ. 120
Cap.36. De Afiis B. Mariæ in fine officij. 120
Cap.37. De officio paruo B. Marię,& alijs. 121

¶ Capita quædam de Communione.

Cap.1. Quibus Euchariſtiæ Sacramentum diſpenſandum ſit,& quibus non. 126
Cap.2. Quæ ſint quæ impediãt cõicandũ. 126
Cap.3. De triplici Euchar. ſacri ſũptione. 127
Cap.4. Ordo communicandi populũ in eccleſia,tã in Paſcha,quàm in alijs diebus. 127
Cap.5. Ordo ad cõmunicandum infirmũ. 128
Cap.6. De cuſtodia ſacramẽti Euchariſtię. 129
Cap.7. De pœnitẽtia male ſeruãtis ſacrm. 129
Cap.8. Caſus prohibiti & cõceſſi tempore generali interdicti eccleſiaſtici.

¶ Sermone da recitare nella noua elettione d'vn Pieuano, & paſtore della Chieſa. 133

¶ Capita Tractatus ſeptimi de Sacramento extremæ vnctionis.

Cap.1. De materia, forma, miniſtro, effectu ſacri extremę vnctionis,& quib. corporis partibus dari debeat,& an debeat iterari. 134
Cap.2. Materia ſacri extremę vnct. quę ſit. 134
Cap.3. Forma huius ſacramenti quæ ſit. 134
Cap.4. Miniſter huius Sacramẽti quis ſit. 135
Cap.5. De effectibus huius Sacramenti. 135
Cap.6. Quibus dari debeat hoc Sacram. 135
Cap.7. Quibus corporis partibus debeat dari hoc ſacramentum. 135
Cap.8. An hoc ſacramẽtũ poſſit reiterari. 135
Cap.9. Ordo ad vngendum infirmum ſecundum Romanam curiam. 137
Cap.10. Ordo vngendi infirmum ſecundum vſum Patriarchatus Venetiarum. 137
Cap.11. Benedictio ſuper infirmũ vnctũ. 138
Cap.12. Benedictio cinerũ, in quibus ponendus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

dus est infirmus moriens: & cilicijs, quo ca
dauer defuncti est inuoluendum. 139
Cap.13. De Oſone facienda in vſit. infir. 140
Cap.14. De petitionibus faciẽdis infirmo mo
rienti ualde utilibus. 143
Cap.15 De protestat. faciẽdis à moriente. 144
Cap 16. Orationes dicendæ in agone mortis
ad Beatam Virginem Mariam. 145
Cap.17 Litaniæ pro infirmo moriente, & or-
do commendationis animæ. 146
Cap.18. De tentationibus, in quibus homo tẽ
tatur à diabolo in exitu animæ suæ, & de re
mediis ad expellendas eas. 148
Cap.19. De oſonibus dicẽdis super agonizãte
in transitu deuotę, morosæ, & intelligibili
ter pro latis, ut infirmus audire possit. 148
Cap 20. De Psalmis dicendis in agone mortis
super infirmum. 153
Cap.21. Symbolum, siue fides catholica sancti
Athanasii Episcopi. 156
Cap 22. Passio Domini nostri Iesu Christi se-
cundum Matthæum. 157
Cap.23. Passio secundum Marcum. 160
Cap.24. Passio secundum Lucam. 162
Cap.25. Passio secundum Ioannem. 165
Cap.26. Sermo Dñi nostri Iesu Christi ante
passionem habitus coram apostolis. 166
Cap.27. De officio faciendo post egressum ani
mæ de corpore. 170
Cap.28. Delatio corporis defuncti ad eccl. 170
Cap.29. De officio sepulturæ sacerdotis, uel
clerici defuncti. 170
Cap 30. An aliqd sit exigendũ pro sepul. 178
Cap.31. An facienda sint conuiuia sacerdoti-
bus in funere defunctorum. 182
Cap.32. Quibus personis denegatur sepultu-
ra ecclesiastica. 183
Cap.33. Ordo sepeliendi aliquem sęcularem
defunctum. 184
Cap.34. De officio sepulturæ paruulorum. 185
Cap.35. Ritus sepeliendi defunctum seculare
secundũ usũ Patriarchatus Venetiarũ. 186
Cap.36. In die septima, vel trigesima, atque in
anniuersario Responsorium. 188
Cap.37. De officio in agẽda pro mortuis. 189
Cap.38. Missa in agenda pro Mortuis. 203
Cap.39. Ordo uisitandi tumulos defunct. 208
Cap.40. Septem Psalmi Pœnitentiales. 209
Cap.41. Letaniæ. 210
Cap.42. Psalmi Graduales in feriali officio di-
cendi tantum in Quadragesima. 212
¶ Secundæ Partis libri Sacerdotalis Capita.
Cap.1. De varijs benedicẽdi, siue bñdictionũ
acceptiõib. ex diuina Scriptura acceptis. 214
Cap.2. De aquæ benedictæ, qua in ecclesia po-
pulus aspergitur institutione & effectu. 215
Cap.3. De Benedictione Salis, & Aquæ secun
dum consuetudinem S.R. Ecclesiæ. 215
Cap.4. De Aña, quæ cantari debet quãdo aqua
in Ecclesia aspergitur super populum. 216
Cap.5. De bñdictione aquæ in vigilia Epipha
niæ, q̃ licet in Romana curia nõ fiat, in mul-
tis tamẽ ecclesijs solẽniter celebratur. 218
Cap.6. De aspersione aquæ benedictæ per do-
mos fidelium per clericos facienda. 225
Cap.7. De benedictione Auri, Thuris, & Mir-
hæ in die Epiphaniæ. 225
Cap.8. Quòd Sacerdotes ante Quadragesimã
debent populum admonere circa confessio
nem, & ieiunium Quadragesimæ. 226
Cap.9. De benedictione Cinerum in quarta fe
ria in capite ieiunij. 227
Cap.10. De benedictione imaginis B. Mariæ
Virginis. 229
Cap.11. De benedictione Iconarum, seu ima-
ginum Sanctorum. 229
Cap.12. Bñdictio pabuli animaliũ, s. salis, hor-
dei, auenæ, & cæterarũ, quæ in aliquibus re-
gionib. fit in festo S. Stephani Protho. 230
Cap.13. De benedictione vini in festo S. Ioan
nis euangelistæ contra uenenum. 231
Cap.14. De benedictione panis, uini, fructuũ,
& seminum in festo Sancti Blasij cõtra ma-
lum gutturis. 231
Cap.15. De benedictione panis in festo San-
ctæ Agathæ contra ignis periculum. 232
Cap.16. De benedictione agni, & carnium in
die Sancto Paschæ. 233
Cap.17. De benedictione segetum, & seminũ
in festo S. Marci Euangelistæ. 233
Cap.18. De benedictione uuæ nouæ in festo
Transfigurationis Domini. 234
Cap.19. De benedictione puerorum à paren-
tibus ad ecclesiam adductorum. 234
Cap.20. De benedictione puerorum quãdo ca
pilli sibi primum inciduntur. 234
Cap.21. De benedictione candelarum. 235
Ca.22. De bñdict. uiduę castitatẽ, pfitẽtis. 225
Cap.23. Bñdictio sup peregrinos exeũtes. 236
Cap.24. De benedictione muneris quod offer
tur in ecclesia. 239
Cap.25. De benedictione solẽni panis in die-
bus dominicis, & magnis festiuitatib. 240
Cap.26. Bñdictio cõtra aereas tẽpestates. 241
Cap.27. Benedictio loci uel domus. 243
Cap.28. De benedictione Nauis. 244
Cap.29. De bñdict. seu aspersiõe aquę bñdictę
p officinas canonicæ, uel domus ppriæ. 246
Cap.30. Bñdict. ad initiũ alicui⁹ opis boni. 248
Cap.31. De benedictione ignis. 248
Ca.32. De bñdict. dom⁹ ne cõburat ab igne. 248
Cap.33. De Benedictione noui putei. 249

Cap.34. De Benedictione nouę areę. 149
Cap.35. De Benedictione ad uasa noua. 149
Cap.36. De Benedictione noui panis. 149
Cap.37. De Benedictione uini noui. 149
Cap.38. De Benedictione auium. 149
Cap.39. De benedictione lardi. 150
Cap.40. De Bñdictione casei, uel butyri. 151
Cap.41. De Bñdictione lactis, & mellis. 150
Cap.42. De Benedictione seminum olerum,
& leguminum. 150
Ca.43. Bñdictio cõtra aues, uermes, mures, uel
locustas, uel alia animalia terrã, uel fructus
uastantia, uel aquas inficientia. 151
Cap.44. De Bñdict. Salis, Aquæ, cõtra uermes
& aues semina possessionũ uastantes. 151
Cap.45. De Benedictione terræ seminatę. 151
Cap.46. De Benedictione arborum. 151
Cap.47. De Benedict. fructus arborum. 151
Cap.48. De Benedictione nouorũ pomorũ. 151
Cap.49. Benedictio uineæ. 151
Cap.50. De Benedictione communi super fru
ges & uineas. 151
Cap.51. De Benedictione uuæ, uel ficuum, uel
quorumcunque aliorum fructuum. 152
Cap.52. De Benedict. ad fructus nouos. 152
Cap.53. De Benedictione cõmuni ad oia. 152
Cap.54. De Benedict. in pestę animaliũ. 152
Cap.55. De Bñdict. Salis, quod daf aialib. 152
Cap.56. De Benedictione crucis. 152
Cap.57. De Benedictione olei. 153
Cap.58. De Benedictione cilicij ex pœniten-
tia inducendi. 153
¶ Capita primi Tractatus Tertiæ partis libri
Sacerdotalis de processionibus.
Cap.1. Vnde ortũ habuerit proces. celeb. 153
Cap.2. Quot sint processiones, quæ ordinariæ
sunt per anni circulum, & quæ sint proces-
siones extraordinariæ. 144
Cap.3. Quibus ex causis fiãt processiones. 154
Cap.4. De Ritu, & modo processionũ faciẽ-
darum. 154
Cap.5. De processione in festo Purificationis
B. Mariæ. 155
Cap.6. De Processione in die Palmarum. 155
Cap.7. De Adoratione Crucis in Parasceue,
cum suo officio. 267
Cap.8. De Processione Feriæ vj. in Parasceue
ad ponẽdum corpus Dñi in sepulchro. 273
Cap.9. De Bñone Fõtis in Sabbato sancto. 286
Cap.10. De Processione in nocte Paschæ ante
Matutinum ad sepulchrum Christi. 286
Cap.11. De Processio. ad fõtẽ in die Paschę. 289
Cap. 12. De Processione facienda in Litania
maiori. s. in festo S. Marci. 291
Cap.13. De Processione in tribus diebus Ro-
gationũ, q̃ uãdo fiunt Litaniæ minores. 292
Cap.14. De Proces. in festo Ascẽsio. Dñi. 300
Cap.15. De Processione in festo Pentec. 301
Cap.16. De Processio. in festo corpis Chri. 301
Cap.17. De Processione facienda in festo san-
cti, uel sanctæ patroni ecclesiæ. 301
Cap.18. De Processione pro defunctis in cra-
stino omnium Sanctorum. 302
Cap.19. De Processione facienda in petenda
pluuia tempore siccitatis. 304
Cap.20. De Processione facienda pro postu-
landa serenitate. 305
Cap.21. De Processione facienda tempore pe
stis, & mortalitatis. 355
Cap.22. De Processione facienda in tempore
quarumcunque tribulationum. 307
Cap.23. De Proces. faciẽda tẽpore belli. 308
Cap.24. De Processione facienda pro uictoria
habita de inimicis. 309
Cap.25. De ordine recipiendi processionali-
ter prælatum, vel legatum. 324
Cap.26. De ordine recipiendi Episcopum no
uiter creatum. 324
Cap.27. De modo recipiendi Episcopum cũ
venerit ad uisitandas parrochias. 324
Cap.28. Pronunciatio futurę Paschæ in die
Epiphaniæ. 326
¶ Sermo vulgaris pronunciandi festa Mobilia
in die sacro Epiphaniç. 327
Cap.29. De Antiphonis dicendis, seu cantan-
dis post Completorium. 329
¶ Secundi Tractatus tertiç partis libri sacerdo
talis Capita in eo contenta de computis.
Cap.1. Quid sit Annus Solaris. 331
Cap.2. De Varij nominibus Anni. 331
Cap.3. De Signis Zodiaci. 332
Cap.4. De Bissexto. 332
Cap.5. De quatuor Temporibus Anni. 333
Cap.6. De Solstitio, & Aequinoctio, ac varijs
tẽporib. anni diuersis nõibus appellatis. 333
Capita cõtẽta in tertio Tractatu de cõputis.
Cap.1. De Mense. 334
Cap.2. De Kalendis, Nonis & Id.bus. 335
Cap.3. De diebus Aegyptiacis. 336
Cap.4. De diebus Canicularibus. 336
Cap.5. De Septimana, & noib⁹ dierũ ei⁹. 337
Cap.6. Qua die Septimanæ quilibet mensis
intret. 338
Cap.7. De regularibus Solis. 338
Cap.8. De cõcurrẽtibus, & Cyclo Solari. 338
Cap.9 De litera Dominicali. 339
Cap.10. De Indictione. 339
Cap.11. De die Naturali, & artificiali. 339
¶ Capita Tract. secũdę partis de Anno Lunari.
Cap.1. Quid sit Annus Lunaris, & quot dies
contineat. 340
Cap.2. De Regularibus Lunaribus. 340

Universidad de Deusto
Biblioteca

Cap 3. De Epacta, 340
Cap.4. De anno Embolismali,& cõmuni.341
Cap.5. De Aureo numero. 342
Cap.6. De termino Paschali, & primo de cla uibus festorum Mobilium. 343
Cap.7. Rationes ad inueniendum Paschã.344
Cap.8. De Cyclis. 346
¶ Contenta in compendio Musices.
Cap. 1. De instrumento manus, notis,& uocibus in ea descriptis. 348
Cap.2. De literis muficalibus,& clauibus.350
Cap.3. Breuis & utilis regula pro fiendis mutationibus. 351
Cap.4. De coniunctionib. vocũ quæ sint. 351
Cap.5. De Tono. 351
Cap.6. De Semitonio. 351
Cap.7. De Ditonis. 351
Cap.8. De Semiditonis. 352
Cap.9. De Diatasseron prima cõsonantia.352
Cap.10. De tribus speciebus diatesseron. 352
Cap x1. De diapente. 352
Cap.12. De quatuor speciebus diapente. 352
Cap.13. De consonantia diapason. 352
Cap.14. De Tropi, seu Toni descriptione.352
Cap.15. Quomodo p̃dicti tropi modi seu toni ex sup. notatis speciebus. s. diatesserõ, diapẽte, ac diapasõ cõstituant ac formẽt.353
Cap.16. De duplici demõstratione proti perfecti,& plagalis proti perfecti. 353
Cap.17. De duplici demonstratione deuteri perfecti,& plagalis deuteri perfecti. 354
Cap.18. De duplici demõstratione triti perfecti,& plagalis triti perfecti. 354
Cap.19. De demonstratione tetarti perfecti, & plagalis tetarti perfecti. 354
Cap.20. De Diapason ex diapente, cui infra adiungitur diatessaron. 355
Cap.21. De varijs diapason cõsonantijs. 355
¶ Capita omnia, quæ continentur in opusculo exorcismorum in calce libri addito.
Cap. 1. De modo, quem tenet Dæmon ad intrandum in humana corpora. 357
Cap.2. De Maleficijs. 358
Cap.3. De signis, quibus aliquis cognoscitur esse dæmoniacus. 157
Cap.4. De signis, quibus aliquis deprehenditur esse maleficiatus. 158
Cap.5. Conditiones Exorcistæ, & qualiter ad hoc officium debet præparari. 158
Cap.6. De signis, quæ apparent, quando sacerdos coniurat maleficiatum. 158
Cap.7. Quem modũ teneat dæmon ad exeundum de humanis corporibus. 158
Cap.8. De malitijs,& deceptionibus,quibus utitur dæmon erga exorcistam. 158
Cap.9. Qui potest exorcizare,& de modo, qué tenere debet exorcista, quando aliquẽ mulẽ coniurare. 359
¶ Capita Rubricarum generalium pro dicendis diuinis officijs.
Cap.1. De officio duplici. 102
Cap.2. De officio semiduplici. 102
Cap.3. De officio simplici. 102
Cap.4. De Dominicis. 103
Cap.5. De ferijs. 105
Cap.6. De Vigilijs. 104
Cap.7. De octauis. 105
Cap.8. De commemorationibus. 106
Cap.9. De translatione festorum. 107
Cap.10. De concurrentia officij. 108
Cap.11. De officio S.Mariæ in Sabbatho. 109
Cap.12. De ordinado offic. ex p̃dict.rub. 110
Cap.13. De Matutino. 120
Cap.14. De Laudibus. 111
Cap.15. De Prima. 122
Cap.16. De Horis, Tertia, Sexta, & Nona.112
Cap.17. De Vesperis. 112
Cap.18. De Completorio. 112
Cap.19. De Inuitatorio. 112
Cap.20. De Hymnis. 112
Cap.21. De Antiphonis. 113
Cap.22. De Psalmis. 114
Cap.23. De Canticis. 114
Cap.24. De Versibus. 114
Cap.25. De Absolutionibus,& Benedictionibus ante lectiones. 115
Cap.26. De Lectionibus. 116
Cap.27. De Responsorijs post lectiones. 117
Cap.28. De Rñsorijs Breuibus Horarum. 118
Cap.29. De Capitulis. 118
Cap.30. De Oratione. 119
Cap.31. De Hymno Te Deum. 119
Cap.32. De oone Dñica,& salut. Angel.119
Cap.33. De Symbolo Apostolorum. 120
Cap.34. De precibus. 120
Cap.35. De commemorationibus communibus, seu suffragijs Sanctorum. 120
Cap.36. De Añis B.Mariæ in fine officij. 120
Cap.37. De officio paruo B.Mariæ,& alijs.121
¶ Sermoni cinque volgari per li Sacerdoti curati da recitar al populo in diuersi tempi.
Sermone volgare da recitare il giorno della Natiuità. 121
Sermone volgare da recitare il giorno della Resurrettione. 122
Sermone volgare, qual si recita nel cõtrahere il matrimonio,& nelle nozze. 124
Sermone, che si recita nella nuoua elettione di qualche Prelato, o Pieuano. 133
Sermone volgare da recitare il giorno della Epiphania. 327

Finis Tabulæ.

SACERDOTALE
AD QVORVMCVNQVE

Sacerdotum vsum, animarum præcipue curam gerentium,& ad varios Ecclesiæ ritus nuper accommodatum.

In quo ea exponuntur quæ duplicis ordinis Sacerdotes scire, & docere subditum sibi populum debeant, & quæ cauere teneantur.

PROOEMIVM.

A
Aluator noster Dominus Iesus Christus, tanquã verus Samaritanus descendens ab cęlesti Ierusalem, & Ierico, idest humani generis defectui, & miserijs appropinquans Lucæ x. Curationi eius alligamenta adhibuit: quia contra originalis & actualis peccati vulnera, quibus sauciatũ erat, sacramentorũ remedia instituit, & ordinauit. Quę quidẽ, dum in hac mortali peregrinatione versaretur, per se & docuit & compleuit: & post passionem suam per sacerdotes suos fidelibus suis ministranda
B præcepit. Ex quibus quidẽ duos ordines constituit: vt sanctus euangelista Lucas nono & decimo capitulis Euangelij sui testatur: alterum quidẽ maiorum, idest duodecim apostolorum: alterũ vero minorum, videlicet septuagintaduorum discipulorum: ita duntaxat, vt priores Episcoporũ, posteriores vero inferiorum sacerdotũ locum & dignitatem obtinerent. Et de priori quidem ordine canon attestatur. 2. q. 7. Accusatio. & de consecr. distinc. 5. cap. Manus. & cap. De his. De secũdo vero ordine. 21. distin. ca. In nouo. Et ordo quidem prior (Episcoporũ scilicet) vt dispensando & exhibendo sacri
C chrismatis sacramento, de sacra vnctione. cap. Cum venisset, & collationibus ordinũ clericalium: ecclesiarũ, altaris, ministrorumq; consecrationibus intẽderet. de Ordi. ab episcopo qui renun. cap. 1. Reliqua autem quinq; sacramenta (quamuis & ipsi possent) inferioris ordinis sacerdotibus ministranda committere, ab ecclesia institutũ

Universidad de Deusto
Biblioteca

De Eporum & Sacerdotũ bipartito ordine

est. De quo quidem bipartito sacerdotum ordine in epistola Ana- D
cleti Papę omnibus Episcopis & Sacerdotibus missa. cap. 8. sic habetur. Sacerdotum ordo bipartitus est, & sicut Dominus illum instituit, a nullo debet perturbari: Scitis autem apostolos a Domino esse electos & constitutos: & postea per diuersas prouincias ad prædicandum dispersos. Cum vero messis cępit crescere, videns paucos esse operarios, ad eorum adiumentum septuaginta duos eligi præcepit discipulos. Episcopi vero apostolorum, presbyteri quoque septuaginta duorum discipulorum locum tenent. Episcopi autem nõ in castellis, aut modicis ciuitatibus debent constitui. sed presbyteri per castella & modicas ciuitates, atque villas debent ab Episcopis ordinari & poni: singuli tamen per singulos titulos suos. Amplius quam isti duo ordines sacerdotum nec nobis collati sunt, nec apo- E
stoli docuerunt: hęc ibi. Huic autem sacerdotum bipartito ordini & toti ecclesię suę sanctę beatissimum Petrum apostolum in summum elegit sacerdotem, dicens Matth. 16. Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam: & portæ inferri non præualebunt aduersus eam. Et tibi dabo claues regni cœlorum. Et quodcunque ligaueris super terram, erit ligatum & in cœlis: & quodcunque solueris super terram, erit solutum & in cœlis. 68. distin. cap. Quorum vices. & capitu. In nouo. 21. distin. & cap. Sacrosancta. 22. distin. ¶ Et quia in libro Pontificali sufficienter de his, quæ ad officium Pontificum spectant, diffusius tractatur: operæ pretium visum fuit in hoc libro, qui Sacerdotale nuncupatur, ea, quæ ad officium curatorum pertinent, quantum Deus dederit, inserere quatenus quilibet sacerdos in promptu habeat: qualiter ministerium suum ad animarum sibi commissarum salutẽ salubriter valeat exercere. Quæ quidem omnia, quæ in hoc opusculo inserentur, non de nouo adinuenta, aut excogitata fuere: sed ex antiquo ritu, præsertim sanctæ Romanæ Ecclesiæ, & sacrosanctis concilijs, & sanctorum Doctorum catholicorum scriptis collecta, & ordinata: prout in antiquissimis codicibus, qui in sacra bibliotheca Apostolica conseruantur, (vnde excerpta sunt) apparet. Adduntur etiam quiddam ritus & particulares cęremonię diuersarum ecclesiarum, vt liber iste omnibus ecclesijs & Dei sacerdotibus sit communis. Verum, antequam opus hoc necessarium aggrediamur, non nulla perso-

De nomine & officio Sacerdotis. 2

A personam & officium sacerdotis concernentia videnda sunt, quæ non modicum decoris & ornamenti huic operi, nec minus vtilitatis ea diligenter obseruantibus afferent.

¶ Vnde dicatur sacerdos, & à quo habuerunt originem: quodque illorum sit officium. Cap. 1.

ET quia (vt præhabitum est,) liber iste Sacerdotalis, sine Sacerdotale appellatur: prius videndum est de ipsius sacerdotij nomine, dignitate, origine, & officio. Sacerdos dicitur quasi sacra dans, vel sacer dux, vel à sacrificando. 21. distinctione. capitu. Cleros. ¶ Et dicitur sacra dans, quia ecclesiæ sacramenta ministrat, & maxime sacramentum B pœnitentiæ: quo Dominus propitiatur peccatis populorum. Leui. 5. Rogabit pro eo sacerdos, & pro peccato eius, & dimittetur ei. Et Oseæ 4. Sacerdotes peccata populi comedẽt, idest suis orationibus delebunt. 1. q. 1. cap. Ipsi sacerdotes. Et ideo dicitur Lucæ 7. Ostendite vos sacerdotibus, vt. s. vos emundent a peccatis. ¶ Dicitur etiã sacer dux: quia habet docere, iudicare, & docere populum suum. Deutero. 21. Ad verbum sacerdotum omne negotium pendet. Iosue 4. Sacerdotes pergebant ante populum. 4. Regum 17. Sacerdos docebat quomodo colerent Deum. ¶ Dicitur etiam à sacrificãdo, quia eorum officium est offerre sacrificium & hostias pro populis. Leui. 21. Sacerdotes incensum & panes offerunt Deo. ¶ Sacerdos etiam Regibus comparatur. 2. q. 7. §. Item. Cum Balaã. Deus enim C elegit Episcopos & presbyteros, vt duplici honore honorarentur. 1. Tomo. 5. Qui bene præsunt presbyteri, duplici honore digni habeantur: Et non solum comparantur Regibus, sed etiam illis præeminent. 96. dist. cap. Duo sunt. ¶ Originem autem habuerunt Sacerdotes in lege naturæ in Abel. Gene. 4. & in Melchisedech, qui erat sacerdos Dei altissimi offerens panem & vinum. Gen. 14. de consec. dist. 2. cap. In calice. & ca. Accipite. Et in lege scripta in Aaron, qui institutus est sacerdos à Deo cum omni sua posteritate. Exo. 28. Et primi Paralip. 24. Dauid elegit vigintiquatuor sacerdotes per vices totidem, quibus omnibus præfecit vnum summum sacerdotẽ. In lege aũt euangelica elegit Christus. 12. apłos in maiores, & 72. in minores sacerdotes sub vno principe. s. bea-

De nomine Sacerdotij.

Aliorum peccata deflere, ac pro illis pœnitentiam facere, à prius est Sacerdotis pabulum.

De Sacerdotũ origine.

Universidad de Deusto
Biblioteca

to Petro apostolo & successoribus eius, vt præhabitum est. D

Deofficio. ¶ Officium aũt sacerdotũ iuxta suæ ordinationis canonẽ est offerre, benedicere. c. Perlectis 23. distin. præesse, prædicare, baptizare. cap. Ecce. 95. distin. ligare, & absoluere. Io. 20. Quorũ remiseritis peccata, &c. Et ante oĩa laudabiliter viuere: Exod. 15. Erunt sacerdotes mihi religione perpetua: & plebibus suis exẽpla bonorũ operũ præbere: Deute. 24. Accipies exemplar a sacerdotibus. s. bene viuendi, ne forte eis euangelicum illud obijciatur: Medice cura teipsum. Luc. 4. & ne iuxta dictum Apostoli 1. Cor. 9. Cum alijs bene prædicauerint, ipsi reprobi efficiantur. Vnde audiant beatum August. sacerdotibus dicentem. Vos presbyteri nosse debetis & sæpe meminisse: quia nos, quibus regendarum animarum cura com E missa est, pro his, qũi nostra negligentia pereunt, rationem reddituri sumus. Pro his vero, quos verbis & exemplis lucrati fuerimus, pretium æternæ vitæ percipiemus. Nobis enim a domino dictum est. Matthæ. 5. Vos estis sal terræ: Quod si populus fidelis cibus est Dei: eiusdem cibi condimentum nos sumus. Scitote vestrum gradum nostro gradui secundum, & penè coniunctum esse. Sicut enim Episcopi Apostolorum in Ecclesia, ita nimirum presbyteri cæterorum discipulorum domini vicem tenent. Et illi tenent gradum summi pastoris Aaron, isti verò filiorum eius. Vnde oportet vos semper memores esse tantæ dignitatis, memores vestræ consecrationis, vt nec ab eadem dignitate degeneretis, nec vestram consecrationem irritam faciatis, nec manus sacro vnguento delibu- F tas peccando polluatis: sed cordis & corporis munditiam conseruantes plebibus exemplum bene viuendi præbentes, his quibus præestis, ducatum ad cęlestia regna præbeatis.

Quàm maximè Sacerdotes decent & sana doctrina, & vitæ integritas. Cap. 2.

ET quia etiam bona vita sola non sufficit ad sacerdotem sine peritia literarum: quoniam imperitus & indoctus non potest officium sacerdotis rectè complere, vt habetur in epistola Gelasii Papæ, capit. 17. Illiteratos nullus præsumat ad clerum prouehere: quia literis carens, sacris esse non potest aptus officiis: ideo bona vita, & sana doctrina necessariæ sunt Sacerdoti: iuxta dictum Anacleti Papæ, vbi supra: capit. 10. scribentis: Docere omnes

A omnes oportet, qui Dñi sacerdotio funguntur, vt & cæteros instituant, & sibi proficiant. Scriptum est enim Daniel. 12. Qui docti fuerunt, fulgebunt quasi splendor firmamenti: & qui ad iustitiam eruditunt multos, quasi stellæ in perpetuas æternitates. Et alibi Daniel 11. Populus aũt sciens Deũ suũ, obtinebit, & faciet, & docti populos docebunt multos. Ipsa quoq; veritas per se infert, & dicit Luc. 7. Beatus est qui non fuerit scandalizatus in me. Ille proculdubio scandalizatus est in Deum, qui rectè non docet, & qui eius scandalizat episcopum, vel sacerdotem. ¶ Et Augustinus Presbyteri, oportet vos assiduitatem habere legendi, & instantiam orandi: quia viri iusti vita lectione instruitur, oratiõe ornatur, & assiduitate lectionis munitur homo a peccato, iuxta illum, qui dicebat. Psal. 118.

B In corde meo abscondi eloquia tua, vt non peccem tibi. Hæc sũt enim arma, videlicet lectio & oratio, quibus diabolus expugnatur. Hæc sunt instrumenta, quibus æterna beatitudo acquiritur: his armis vitia reprimuntur: his alimentis virtutes nutriuntur. Arma sacerdotis. Sed si quando a lectione cessatur, debet manuum operatio subsequi: quia otiositas inimica est animæ, & antiquus hostis, quem a lectione, siue ab oratione vacantem inuenerit, facilè ad vitia rapit. Per vsum nanque lectionis discetis qualiter & vos viuatis, & alios doceatis. Per vsum orationis & vobis & his, quibus in charitate cõiuncti estis, prodesse valebitis. Per manuum operationem, & corporis macerationem, & vitijs alimenta negabitis, & vestris C necessitatibus subuenietis, & habebitis vnde necessitatem patientibus impendatis.

¶ Quænam scire oporteat Sacerdotes. Cap. 3.

QVæ autem necessariò a sacerdotibus addiscenda sint, Idem beatus Augustinus docet inquiens dist. 38. Sacerdotibus necessaria sunt ad discendum, liber sacramentorum, lectionarius, antiphonarius, baptisterium, computus, canon pęnitentialis, psalteriũ, homilię p circulũ anni dñicis diebus & singulis festiuitatibus aptę. Ex qbus oĩbus si vnũ defuerit sacerdotis nomẽ vix in eo cõstabit. Quia valde periculosæ sunt euãgelicæ minę, qbus dr̃ Matth. 15. Si cęcus cęco ducatũ p̃stet, ambo in foueã cadunt. Debent ẽt sacerdotes nõ ignorare canones ecclesiasticos, vt habetur ex epistola Celestini papę. Ca. 20. Nulli sacerdoti suos licet canones ignorare,

Universidad de Deusto
Biblioteca

rare, nec quicquam facere quod patrũ poſſit regulis obuiare. Quæ D
res a nobis digne ſeruabitur, ſi decretalium norma ſtatutorũ, ꝑ aliquorum libito licentia populis permiſſa nõ frangatur. ¶ Et in cõcilio Aurelianenſi. cap. 6. dicit. Parochiarij clerici a pontificib⁹ ſuis neceſſaria ſibi ſtatuta canonũ legẽda percipiãt: ne rei ipſi, vel populo, q̃ ꝑ ſalute eorũ decreta ſunt, excuſent ſeſe poſtmodũ ignoraſſe.

¶ Sacerdos parochialis debet ſuis ſubditis prædicare. Cap. 4.

MVnitus itaq; ſacerdos & bona vita, & ſciẽtia lucida, accingat ſe ad prædicationis officium: & ſm ſibi traditã gratiã plebibus ſuis verbũ ſalutis annunciet: & ſi etiã nõ multa polleat ſcientia, ſm tõ poſſe ſuũ verbo. & exẽplo oĩbus prodeſſe ſtudeat. Vnde beatus Auguſtinus dicit. Hortamur vos Dñi ſacerdotes paratos eſſe ad docẽdas plebes veſtras. Qui ſcripturas ſcit, ꝑdicet ſcripturas: qui vero neſcit, hoc ſaltem, quod notiſſimũ habet, plebibus dicat, vt decli E
nent a malo, & faciant bonum: inquirant pacem, & ſequantur eam. Quia oculi dñi ſuper iuſtos, & aures eius in preces eorũ. Vultus autẽ Dñi ſuper facientes mala: vt perdat de terra memoriã eorũ. ꝑs 33. Nullus ergo ſe excuſare poterit, q̃ non habeat linguam, vnde poſſit aliquem ædificare. Mox enim, vt quemlibet errantem viderit, prout poteſt & valet: aut arguendo, aut obſecrando, aut increpando, ab errore retrahat: & ad peragendum opus bonum hortetur.

¶ Quæ à ſacerdotibus ſunt ſuis populis prędicanda. Cap. 5.

QVæ autem à ſacerdotibus ſuis plebibus ſint prædicãda, & annuncianda ſequentes canones denunciant. ¶ Ex cõcilio Rothomagenſi. Cap. 1. In primis prędicandũ eſt omnibus F
generaliter, videlicet, vt credãt patrem, & filium, & ſpiritũ ſanctum vnum Deum eſſe omnipotentem, qui omnia fecit: & vnam eſſe deitatem, & ſubſtantiam, & maieſtatem in tribus perſonis, patris, & filij & ſpiritus ſancti. ¶ Ibidem. cap. 2. Item prædicandum quomodo filius Dei incarnatus eſt de ſpiritu ſancto ex Maria Virgine, pro ſalute humani generis paſſus, ſepultus, & tertia die reſurrexit, & cœlum aſcendit: & quomodo in fine mundi veniet iudicare oẽs hoĩes ſm propria opera: & impij cum diabolo in ignem æternum mittentur: iuſti cum Chriſto in vita æterna erunt. Matth. 25. ¶ Ibidem. Ca. 3. Item prædicandum q̃ hoĩes in propria carne reſurgent. ¶ Ex concilio Remenſi. Cap. 2 Iubendum eſt, vt Oratio Dñica, in qua omnia

A nia neceſſaria humanę vitę cõprehẽdunt: & Symbolũ Apſtorum, in quo fides catholica ex integro cõprehendit, ab oĩbus dicatur, tam latinę quã barbaricę: vt quod ore ꝓferũt, corde credat, & intelligat. ¶ Ex eodem. Cap. 8. Oĩs prẽsbyter oĩbus parochianis ſuis Symbolum, & oſonem dñicam, aut ipſe inſinuet, aut alijs inſinuandum iniũgat. Et cũ ad confeſſionẽ tẽpore quadrageſimę veniunt, hęc ab vnoquoque memoriter ſibi decantari faciat. Nec ante ſcãm cõmunionẽ alicui tradat, niſi hęc ex corde pronũciare voluerit. Siquidem ſine horũ ſciẽtia nullus ſaluus eſſe poterit. In vno enim fides, & credulitas chriana continetur. In alio quid adorare, & petere a Deo de beamus exprimit. Quod vero ſine fide nemo poteſt eſſe ſaluus, dñs oſtendit cum dicit: Marci vlti. Qui crediderit & baptizatus fuerit, B
ſaluus erit. Nullus autem credere poteſt quod neſcit, nec audiuit. Ait enim Paulus. Quomodo credent ei, quem non audierunt? Nec ſola ſufficit fides in corde, niſi etiam verbis enuncietur, vt idẽ Apoſtolus teſtis eſt. Corde enim (inquit) creditur ad iuſtitiam, ore autem confeſſio fit ad ſalutem. Rom. 10. Nullus autem de ſtoliditate ſenſus, & tenuitate ingenij excuſetur: quia hęc tam parua ſunt, vt nemo tam hebes, & barbarus ſit, qui hoc diſcere, & verbis communibus pronunciare non poſſit: tam magna: vt qui horum ſcientiam plene capere poterit, ſufficere ſibi credatur ad ſalutem perpetuam.

¶ Sacerdos populum monere debeat, q̃ varia ſuperſtitionum genera vitet, & de illorum pœnis Cap. 6.

C QVia vero fides ſuper omnia inconcuſſe, & firmiter tenenda eſt: & omnia diaboli figmenta ipſi fidei aduerſantia propulſanda ſunt: ſacerdos admonere populum debet de ſortilegijs, præſtigijs, incantationibus, obſeruationibus temporum, & rerum. ¶ Ex concilio Bracarenſi. Cap. 6. Siquis diuinos, & ſortilegos in domum ſuam introduxerit, quaſi vt malum foris mittat: aut maleficia inueniat, quinque annis pẽniteat. Et eodem cap. 10. Non licet chriſtianis traditiones gentium obſeruare, vel colere elementa, aut lunam, aut ſtellarum curſum, & inanem ſignorum fallaciam conſiderare pro domo facienda, & ad coniugia ſocianda. Scriptum eſt enim Coloſ 3. Omnia quæcũque facitis in verbo, aut in opere, in nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti facite: gratias agentes Deo. Siquis autem hoc fecerit, ſeueriſſime corripiatur, &

Universidad de Deusto
Biblioteca

canonice pęniteat. ℂ Ex dictis beati Ambrosij episcopi. Apostolus D dicit: Dies obseruatis,& menses,& tempora,& annos: timeo ne sine causa laborauerim in vobis. Gal.4. Dies obseruāt,qui dicunt,vt puta: crastino proficiscendum nō est. Post crastinū enim non debet aliquid inchoari. Et sic solent magis decipi. Hi colunt menses, qui cursum lunę perscrutanī,dicentes: Septima luna instrumenta confici non debent: noua autē luna emptum seruum domum duci nō oportet: & per hæc solent facilius aduersa prouenire. Tēpora vero obseruant,cum dicunt: Hodie veris initiū est: & ideo festiuitas est. Et rursum: Postremum est: domum egredi non licet. Annos sic colunt,cum dicunt: Kalendis Ianuarij nouus annus est: quasi nō quotidie annus impleat. Hæc superstitio longe esse debet a seruis Dei. Siquis in hac perfidia detegitur,clerici annum vnum, laici dimidiū E pęniteant. ℂ Ex concilio Bracarensi. cap. 21. Non licet in collectione herbarum medicinalium aliquas obseruationes vel incantationes attendere,nisi tantum cum symbolo diuino,& oratione dominica: vt Deus & Dominus noster honoretur. ¶ Ex concilio Tiburiensi. Cap.4. Siquis manducat,aut bibit, aut portat super se,vnde existimat Dei iudiciū peruertere posse, & exinde comprobatus fuerit: eadem sententia feriatur,q a magi & arioli & incātatores ferirentur. ¶ Ex pœnitentiali Theodori Episcopi. In tabulis vel codicibus sorte futura non sunt requirenda: & vt nullus in psalterio, vel in euangelio, vel alius rebus sortiri prēsumat, nec diuinationes aliquas in aliquibus rebus obseruare. ℂ Ex concilio Agathensi. Cap.4. Perquirendum si aliqua fœmina sit, quæ per quædam maF leficia & incantationes mentes hominum se immutare posse dicat, idest, vt de odio in amorem, de amore in odium conuertat: aut bona hominum damnet,aut rapiat. Talis omnimodis scopis correpta ex parochia eijciatur. ℂ Ex concilio Augustensi. Admoneant sacerdotes fideles populos, vt nouerint magicas artes,incantationesque quibuslibet infirmitatibus hominum nihil posse remedij conferre: nec animalibus languentibus,claudicantibus,vel etiā moribundis quicquam mederi: sed hęc esse laqueos & insidias antiqui hostis,quibus ille perfidus genus humanum decipere nititur. Et siquis exercuerit, clericus degradetur, laicus anathematizetur. ℂ Ex dictis beati Augustini. Ligaturę execrabilium remediorum,

quas

A quas ars medicorūm non cōmendat, seu in præcantationibus, seu in characteribus, vel in quibuscunque rebus suspendendis, atq; ligandis, in quibus omnibus ars dęmonum ex quadam pestifera societate hominum & angelorum exorta, vitandę sunt Christiano,& omni penitus execratione repudiandæ, atque damnandæ.

ℂ Ex concilio Aurelianensi. Cap. 3. Falsa angelorum nomina christiani non colant, sed ea tantum, quę prophetica & euangelica docet scriptura, idest Michael, Gabriel, & Raphael.

ℂ Sacerdos admonere debet fideles, qualis in ecclesia debeat eorum esse conuersatio, & qualiter virtutes debeant prædicare, & vitia detestari. Cap. 7.

B ADmonere etiam debent sacerdotes plebem: vt cum reuerētia in ecclesia conuersentur. ℂ Ex concilio Turonensi. Cap. 38. Sacerdotes debent fideles admonere, vt quando ad ecclesiam conueniunt, sine strepitu ac tumultu eam ingrediantur. In qua etiam quandiu orationis causa morātur,nequaquam inanes inter se proferant confabulationes: sed tempore, quo missarum solennia celebrantur, non solum ab otiosis, & inutilibus verbis, verumetiam a pernicioſis cogitationibus funditus abstinendum sit. ℂ Ex concilio Turonensi. Cap. 3. Si enim domus Dei, domus orationis vocatur, hoc debet esse quod dicitur: nec ibi aliquid geri debet, aut recondi. Vbi enim corpus domini conseruatur, ibi angelorum præsentia non dubitatur adesse. Vbi sanctorum reliquię reconditę venerantur,nequid inhonestum appareat,quod oculos ad orationem C venientium offendat: nequid videatur, quod ad lucrum temporale pertineat: sed omnia sancta, omnia munda, & tantummodo ad ecclesiasticum ministerium pertinentia. ℂ Ex concilio Remensi. Capit. 5. Obseruandum est, vt mensa Christi, idest altare, vbi corpus dominicum consecratur, vbi sanguis eius hauritur, vbi sanctorum reliquiæ reconduntur,vbi preces & vota populi in conspectu Dei a sacerdotibus offeruntur, cum omni veneratione honoretur: & mundissimis linteis & pallijs diligentissime cooperiatur: nihilq; super eo ponatur, nisi capsæ cum sanctorum reliquijs, & quatuor euangelia. Expleta missa, calix cum patena, & sacramentorum liber, cum vestibus sacerdotalibus,in mundo loco sub sera recondantur. ¶ Ex concilio Remensi. Capit. 5. Item prædicandum

est de

Universidad de Deusto
Biblioteca

est de dilectione Dei & proximi: de fide & spe in Deo: de humilitate, patientia, castitate, benignitate, misericordia, de eleemosynis, de confessione, & vt fratribus ex corde remittatur. Qui hæc, & his similia agunt, regnum dei consequentur. ¶ Ex eodẽ concilio. Ca. 4. Item prædicandum est pro quibus criminibus homines cum diabolo computantur: quæ sic apostolus connumerat. Fornicatio, immunditia, luxuria, idolorum seruitus, veneficia, inimicitiæ, contentiones, æmulationes, iræ, rixæ, dissensiones, sectæ, inuidiæ, homicidia, ebrietates, comessationes, & his similia. Quja qui talia agunt, regnum Dei non consequentur. Et ideo hæc cum omni studio prohibeantur.

¶ Sacerdotes debent monere subditos suos porcarios & bubulcos vt saltem diebus festis ad ecclesiam ire compellantur, vel dimittantur. Cap. 8.

¶ Ex concilio Rothoma. Cap. 5.

ADmonere debent sacerdotes plebes subditas sibi, vt bubulcos, atque porcarios, vel alios pastores, vel aratores, qui in agris assidue commorantur vel in syluis, & ideo velut more pecudũ viuunt, in dominicis & in alijs festis diebus saltem, vel ad missam faciant, vel permittant venire. Nam, & hos Christus pretioso sanguine suo redemit. Quod ĩ neglexerint, pro animabus eorũ absque dubio rationem se reddituros sciant. Siquidem dominus veniens in hunc mundum, non elegit oratores, atque nobiliores quosque: sed piscatores atque idiotas sibi discipulos asciuit: vt ostẽderet in facto, quod ipse verbis in euangelio affirmat dicẽs. Quod hominibus est altum, abominabile est apud Deũ. Et (salua altiore intelligentia) natiuitas nri redẽptoris primo omniũ pastorib⁹ ab angelo nunciatur.

¶ Sacerdos admonere debet populum, vt mane & vesperi saltem pro se orent, & pro diuersis plagis occurrentibus. Cap. 9.

¶ Ex concilio Aurelianensi. Cap. 10.

ITem instituendus est populus, vt singulis diebus, qui amplius non potest, saltem duabus vicibus orent, mane scilicet, & vespere, dicens Symbolum, & Orationem dominicam: siue, Qui plasmasti me miserere mei. Vel etiam. Deus propitius esto mihi peccatori, Et Deo gratias agere pro quotidianę vitę commeatibus: & quia se ad imaginem suam creare dignatus sit, & a pecudibus segregare:

A re. His peractis, & solo Deo creatore adorato, sanctos inuocet, vt pro se intercedere apud maiestatem diuinã dignentur. Hæc faciant, quibus basilicę locus prope est, in basilica. Qui vero in itinere, aut pro qualibet occasione in syluis, aut agris fuerint, vbicũque eos ipsa hora matutina, vel vespertina inuenerit, sic faciant, scientes Deũ vbique præsentem esse. Dicente psalmista. In omni loco dominationes eius. ¶ Ex eodem concilio. Ca. Sacerdotes admoneant populum, vt eleemosynam dent, & orationes faciant pro diuersis plagis: quas assidue pro peccatis nostris patimur.

¶ Sacerdos docere debet ciues, vt festa solennia in ciuitatibus agant: & quæ sint festa de præcepto. Cap. 10.

¶ Ex concilio Agathensi. Cap. 5.

B DOcendi sunt ciues, vt Pascha, Natale Domini, & Pentecosten in ciuitatibus cum Episcopis suis (nisi infirmitas impedierit) celebrent, accipiendæ communionis, vel benedictionis gratia. Et qui hoc neglexerit, communione priuetur. Quę festa celebranda sint sub præcepto, habentur. ¶ Ex concilio Lugdun. Cap. 4. Item pronunciandum est, vt sciant tempora feriandi per annum: idest omnem diem dominicam à vespera vsque ad vesperam, ne iudaismo capiantur. Feriandi vero per annum sunt isti dies. Natalis Domini, S. Stephani, S. Ioannis Euangelistæ, sanctorum Innocentum, sancti Syluestri, Octaua natiuitatis Domini, Theophania: Purificatio sanctæ Mariæ, sanctum Pascha cum tota hebdomada, Rogationes tribus diebus, Ascensio Domini, sancti dies Pẽtecostes, corporis Christi, sancti Ioannis Baptistæ, duodecim apostolorum, maxime tamen sanctorum Petri & Pauli, qui mundum sua prædicatione illuminauerunt, sancti Laurentij, Assumptionis sanctæ Mariæ, Natiuitatis sanctæ Mariæ, Dedicationis basilicæ, sancti Archangeli Michaelis, Omnium Sanctorum, & sancti Martini, & Dedicatio cuiuscunque oratorij, & illæ festiuitates, quas singuli episcopi in suis episcopatibus cum populo collaudauerint: quæ vicinis tantum circummorantibus inducendæ sunt, non generaliter omnibus. Reliquę vero festiuitates per annum non sunt cogendæ ad feriandum, nec prohibendæ. Indictum vero ieiunium quando fuerit denunciatum, ab omnibus obseruetur. ¶ Ex concilio apud Compendium. Cap. 2. Omnes dies dominicos a vespera in vesperam

C

Quo ad tota hebdomadã standum est eõsuetudini.

Universidad de Deusto
Biblioteca

speram cum omni veneratione obseruari decreuimus, & ab illicito opere abstinere: & vt mercatus in eo minimè sit, nec placitum vbi aliquid ad mortem, vel ad pœnam iudicatur. Nec sacramenta iurentur, nisi pro pace facienda.

¶ Sacerdos debet monere populum super decimis persoluendis. Cap. 11.

DEbet etiam sacerdos populum admonere de decimis deo soluendis, sicut dicit sanctus Augustinus qui in concilio Magun tin. ca. 4. allegatur. Decimæ ex debito requiruntur. Quid si diceret Deus: Nempe meus es homo, mea est terra, quam colis: mea sunt semina, quæ spargis, mea aialia, quæ fatigas: meus est solis calor. Et cum oia mea sint, tu qui minus accommodas, solã decimã merebaris. Sed reseruo tibi nouem, da mihi decimã: Si non dederis E mihi decimã, auferã nouem. Cũ itaq; Iudaicus populus præceptũ decimarum tanta diligentia obseruaret, vt de minimis quibusque oluſculis, ruta videlicet, menta, & cymino, (vt etiã dñs testatur) decimas darent: cur non maiori studio plebs euangelica eandem impleat iussionem, cui & maior numerus est sacerdotũ, & syncerior cultus sacramẽtorum? Ideo ergo dandæ sunt, vt hac deuotione deus placatus largius præstet quæ necessaria sunt, sicut superius ostendimus. Erunt sacerdotes ac ministri ecclesiæ cura & solicitudine necessitatum corporalium, sine quibus hæc vita transigi non potest, releuati: vt liberiores fiant ad meditationem diuinæ legis, & doctrinæ administrationem, atq; spũalis seruitij voluntariam expletionẽ: Et vt munus populi quotidiana oblatione dño immoletur, necnon F secundum statuta canonica in sustentationẽ pauperum, & restitutionẽ ecclesiarũ proficiat: quatuor partes iuxta canones fieri de fidelium oblationibus debent, vt vna sit episcopi, altera clericorum, tertia pauperum, quarta vero ad restaurationem ecclesiarum seruetur. ¶ Ex eodem concilio Maguntinensi. Cap. 38. Admonemus, atque præcipimus, vt decimæ deo omnino dari non negligantur: quas Deus ipse dari sibi constituit: quia timendum est, vt quisquis Deo suum debitum abstrahit, ne forte Deus per peccatum suum auferat ei necessaria sua. ¶ Ex concil. Nanetensi. Cap. 159. Præcipiendũ secundũ canonũ authoritatẽ: vt de sepulchris & hoĩbus sepeliendis nihil muneris exigatur: nisi forte qui sepelitur viuẽs iusserit

A serit ecclesiæ, in cuius atrio sepelitur, de suis rebus aliquid tribuere: aut ẽt post mortem illi, quibus cõmissum est eius eleemosynã facere, de rebus illius aliquid dare sponte voluerint. Tñ nullatenus a presbyteris illis aliquid exigat, siue ab illis, qui locis & vicis pſunt. ¶ Sacerdos semper sacrum chrisma deferre, & in conuiuiis honestè se habere debet. Cap. 17. ¶ Ex concilio Bascensi. Ca. 5.

NVllus presbyterorũ in plebi sibi cõmissa sine chrismate vnquã debet progredi: quia inter nos placuit semel in baptismate chrismari. De eo aũt, qui in baptismate quacunq; necessitate faciente non chrismatus fuerit in confirmatione sacerdotis perficiat. ¶ Ex concil. Apud Valentiam. Cap. 2. Presbyteri qui diœcesanas regunt ecclesias, nõ a quibuslibet episcopis, sed a suo, nec per iuniorem clericum, sed per seipsos, aut per illos, qui eiusdẽ ordinis sint, ante Paschæ solennitatẽ chrisma petant. ¶ Ex concilio Turonensi
B Cap. 3. Obseruandũ est, vt sacrũ chrisma, & oleum consecratum semper sub sera sit: ne illud, vnde Christo incorporamur, & vnde oẽs fideles sctificãtur, vnde reges & sacerdotes inunguntur, aliquis infidelis, aut immundus tangat: aut aliquis perfidus ad Dei iudicium subuertendum surripiat: quod experimento didicimus. ¶ Ex concil. Neocæsarienſi. cap. 7. Presbyterũ in nuptijs bigami prandere non conuenit: quia cũ pœnitentia bigamus indigeat, quis erit presbyter, qui propter conuiuiũ talibus nuptijs possit prebere cõsensum? ¶ Ex dictis beati Augustini. Presbyteri, Diaconi, vel sub-
C diaconi, vel deinceps quibus ducere vxores non est licitum, etiam alienarum nuptiarum euitent conuiuia: neque his cętibus admiſceantur, vbi amatoria cantãtur, & turpia, aut obscæni motus corporum choris & saltationibus efferuntur: ne auditus & obtutus sacris mysterijs deputatus turpium spectaculorum atq; verborũ contagione polluatur. ¶ Ex concilio Africano cap. 6. Pro reuerentia Dei & sacerdotum id vniuersa sancta synodus statuit, vt quia solẽt crebro mensis otiosæ fabulæ interponi, in omni sacerdotali conuiuio lectio scripturarum diuinarum misceatur: Per hoc enim & animæ ædificantur ad bonum, & fabulæ non necessariæ prohibentur. ¶ Ex concilio Antiocheno, cap. 11. Siquis episcopus, aut presbyter, aut quilibet regulæ subiectus ecclesiæ, præter consilium & literas cporum prouinciæ, & pręcipue metropolitani adierit Imperatorem,

Universidad de Deusto
Biblioteca

rem,hunc reprobari & abijci oportet,non ſolum a communione, D verum & ab honore,cuius particeps veſter exiſtere. Quia venerandi principis auribus moleſtiam tentauit inferre, contra leges eccleſiæ.

¶ Quæ ſacerdotes ac clerici obſeruare debeant : ex ſynodali admonitione compendioſe excerpta. Cap. 13.

FRatres chariſſimi conſacerdotes & cooperatores noſtri, nouit fraternitas veſtra, nos (licet) indignos locum tenere Aaron, vos autem Eleazari & Itamari: nos fungi vice. 12. apoſtolorum. vos autem 72. diſcipulorum. Nos paſtores veſtros eſſe, vos autem animarum vobis commiſſarum. Nos de vobis, vos autem de plebibus vobis commendatis domino noſtro Ieſu Chriſto rationem eſſe reddituros, vt in die tremendi iudicij inter bonos diſpenſatores inueniamur. Et ideo chariſſimi videte periculum veſtrum. ¶Ad E monemus itaque & obſecramus fraternitates veſtras, vt quæ vobis ſuggeremus, memoriæ commendetis, & opere exercere ſtudeatis. In primis igitur admoneamus & obſecramus fraternitatem veſtrã: Vt vita & conuerſatio veſtra ſit irreprehenſibilis. ¶In domibus veſtris mulieres non cohabitent. ¶ Omni nocte ad nocturnas horas ſurgite. ¶ Officium veſtrum horis certis decantate. ¶Nullus veſtrum niſi ieiunus miſſam celebret : & non in veſtibus communibus, ſed ſacris : Amictu, alba, cingulo, manipulo, ſtola, & caſula, veſtimentis nitidis, quę ad alios vſus non ſeruiant parati : deuote & religioſe celebrate : & in ea corpus & ſanguinem domini cum omni reuerentia & tremore ſumite. ¶Corporalia & pallę ex lino fieri debent: & ſint mundiſſima. quæ & alia lintea ac vaſa ſa- F cra proprijs manibus abluite diligenter. ¶ Altare ſit coopertum mundis linteis, ſaltem tribus, diuerſis: ad quod nulla fœmina accedat, aut calicem tangat: & ſuper altare nihil ponatur, niſi reliquiæ, ac res ſacræ, & pro ſacrificio opportunæ. ¶Miſſalia, gradualia, lectionaria, & antiphonaria veſtra ſint completa & perfecta. ¶Eccleſiæ veſtrę bene ſint coopertæ & mundæ. ¶In ſacriſtijs ſiue ſacrarijs, aut iuxta altare maius ſit locus aptus ad infundendum aquam ablutionis corporalium, & linteorum, ac vaſorum,& aliarum rerum ſacrarum, ac manuum, poſtquã ſanctum Chriſma, aut oleum cathecumenorum vel infirmorum tractaueritis. Ibique pendeat vas cum aqua munda, pro lauandis manibus ſacerdotũ,& aliorum

A aliorum,qui rem ſanctam & officium diuinũ ſunt peracturi,& prope, linteum mundum ad illas abſtergendum. ¶ Atria eccleſiæ ſint bene munita. ¶ Nullus ſine ſcitu & conſenſu noſtro per poteſtatẽ ſecularem eccleſiam obtineat. ¶ Nullus eccleſiam, ad quam intitulatus eſt,dimittat: & ad aliam quæſtus gratia ſe trãsferat. ¶ Nullus plures eccleſias ſine titulo,& contra ſacrorum canonum diſpoſitiones,nanciſci præſumat. ¶ Nullatenus etiam vna eccleſia inter plures diuidatur. ¶ Nullus extra eccleſiam in locis non cõſecratis, aut calcaribus indutus,vel cultellis extra pendentibus celebret. ¶ Nullus alterius parochianum,niſi itinerantem, & tunc de rectoris ſui licentia, ad communionem recipiat. ¶ Nullus in alterius parochia abſque proprij ſacerdotis licentia celebret. ¶ In celebratione quiſ- B que calicem & oblata, non circulo aut digitorum vacillatione (vt quidam faciunt,)ſed iunctis,& extenſis digitis,cruce ſignet:ſicque benedicat. ¶ Calix & patena ſint aurei vel argentei: non ærei, aut aurichalcei,vitrei,vel lignei. ¶ Quiſque præsbyter clericum habeat vel ſcholarem,qui cum eo pſalmos cantet, epiſtolam & lectiones legat,& in miſſa reſpondeat. ¶ Ipſe quoque presbyter infirmos viſitet & reconciliet:& iuxta Apoſtolum propria manu cõmunicet, & oleo ſancto inungat. ¶ Nullus præſumat tradere communionẽ laico aut fęmine,ad ferendum infirmo. ¶ Nullus pro baptizandis infantibus,ſiue adultis, aut infirmis reconciliandis, aut mortuis ſepeliendis, præmium vel munus exigat. ¶ Per negligentiam veſtrã nullus infans ſine baptiſmo, & adultus ſine communione pereat. C ¶ Nullus veſtrum ſit litigioſus,aut ebrioſus. ¶ Nullus arma ferat. ¶ Nullus canum,aut auium locis inſeruiat, ſeu in tabernis bibat. ¶ Quiſque veſtrum, quantum ſapit, de euangelio dominico & cęteris feſtiuis diebus ſuę plebi annunciet. ¶ Verbum domini prædicate. ¶ Curam pauperum & peregrinorum,viduarum,& orphanorum habete: ipſoſque peregrinos ad prandium veſtrum vocate. ¶ Eſtote hoſpitales: alijs exinde bonum exemplum prębentes. ¶ Singulis diebus dominicis ante miſſam,aquã, qua populus aſpgitur,bñdicite:ad quod vas proprium habetote. ¶ Vaſa ſacra & veſtimenta ſacerdotalia nolite negociatori, aut tabernario in pignus dare. ¶ Minus digne pęnitentem cuiuſcunque rei gratia ad reconciliationẽ nõ adducitę:nec ei reconciliationis teſtimonium perhibete.

bete. ¶ Vsuras non exigite. ¶ Nec facultates vestras post ordinationem vestram acquisitas alienate: qm̃ ecclesiæ sunt. ¶ Nullus etiã res, possessiones, aut mancipium ecclesię vendere, commutare, aut quocunq; ingenio prę sumat alienare. ¶ Nullus decimam alterius recipiat. ¶ Nullus pœnitentem carnem manducare, aut vinum bibere inuitet: nisi pro eo tunc eleemosynam fecerit. ℂ Quisq; fontes baptismales lapideos habeat bene mundos: quos si habere non poterit, vas aliud ad hoc opus solum deputatũ teneat. ℂ Omnibus parochianis vestris Symbolum & Orationem dominicam, & ieiunia quatuor temporum, & alia ecclesię mandata significate obseruanda. ℂ Ante quadragesimam quarta feria populum ad confessionem admonete, & confessis iuxta qualitatem criminum pœnitentiam iniungite. ℂ Tribus temporibus in anno idest natali domini, B Paschę & Pẽtecostes, oẽs fideles accedere ad cõmunionem corporis Dñi nostri Iesu Christi inuitate: & ne desint quin saltem in Pascha communicent. ℂ Certis temporibus coniugatus ab vxoribus abstinere exhortemini. ℂ Nullus vestrum rubeis, aut viridibus vestibus vtatur. ℂ Diem dominicam & cęteras festiuitates absq; opere seruili a vespera ad vesperam celebrari docete. ℂ Cantus & choreas mulierum in atrio ecclesię fieri prohibete. ℂ Incantationes sũ per mortuos nocturnis temporibus a vulgo fieri consuetas, sub obtestatione Dei omnipotentis vetate. ℂ Cum excommunicatis nolitè communicare. Nec quis vestrum eis: vel in eorum præsentia celebrare prę sumat: quod etiam plebi nunciate. ℂ Et q; nullus ex plebe vxorem domum ducat, nisi prius nuptię temporibus ab ecclesia F permissis publicè fuerint celebratę. ℂ Quo nullus ad raptã, vel consanguineam accedat, aut alterius sponsam ducat, omnibus prohibete. ℂ Porcarios & alios pastores saltem dominica die faciatis vocari ad missam. ℂ Patrinos, vt filios suos Symbolũ & Orationem Dominicam doceant, aut doceri faciant exhortamini. ℂ Sacramentum eucharistiæ, sanctum chrisma, & oleum cathecumenorum, ac sanctum seu infirmorum, in ecclesia in loco mundo, condecenti & securo sub sera & fida custodia diligenter seruate. ℂ Quisq; vestrũ expositionem Symboli, & Orationis Dominicæ iuxta orthodoxorum patrum traditiones penes se habeat: easque, ac orationes missarum & epistolas & euangelia, & canonem bene intelligat: ex quibus

A bus prædicando populum sibi commissum sedulo instruat, maxime non bene credentem. ¶ Introitum missæ, orationes, epistolã, graduale, euangelium, symbolum &c. non secreta, sed alta & intelligibili voce proferat. Secretas vero & canonem morose & distincte submissa voce legat. ¶ Psalmorum verba & distinctiones regulariter cum canticis consuetis intelligibiliter pronuntiet. ¶ Symbolum Athanasij de Trinitate & fide catholica memoriter teneat. ¶ Exorcismos & orationes ad cathecumenos faciendos, & reliquas preces super masculum & fœminam pluraliter, vel singulariter respectiue distincte proferat. ¶ Ordinem baptizandi, & ad succurrendum infirmis, reconciliationis, & commendationis animæ, & in agendis exequijs defunctorum, iuxta modum canonicum B obseruet. ¶ Exorcismos ad benedictiones salis & aquæ pertinentes legat. ¶ Cantum diurnum & nocturnum sciat. ¶ Computum etiam minorem ad inueniendum literam dominicalem, tempus interualli diei Paschæ, & maiorum mobilium festorum non ignoret. ¶ Martyrologium integrum habeat. Vt per hæc & alia bona opera vna cum populo vobis credito perpetua beatitudine perfruamini: Præstante domino nostro Iesu Christo: cui est honor & gloria in secula seculorum. Amen.

¶ Finiunt prę ambula prę sentis operis.

SACERDOTALIS

Tractatus Primus de Sacramentis.

De Sacramento Baptismi.

¶ De triplici Baptismo, & eius efficacia.

QVia ergo baptismus est ianua, fundamentum, & primus omnium sacramentorum. de consec. dist. 4. c. Cum itaq; 32. distin. §. Verum. & san. Thom. 3. part. q. 66. ar. 6. & sine eo non est salus. de consec. dist. 4. c. Firmissime. primum de eo tractandum est. ¶ Inuenitur autem triplex baptismus. s. flaminis, sanguinis, & fluminis, ideſt aquæ: vt colligitur de consecra. distin. 4. cap. Baptismi vicem. cap. In summa. & cap. Catechumenum. 1. q. 1. capit. Firmissime. S. Thom. 3. par. q. 66. ar. 11. & 12. ¶ Primus baptismus est flaminis, ideſt Spiritus sancti. Actuum 1. Vos autem baptizabimini Spiritu sancto. Et est quando aliquis habet propositum suscipiendi baptismum modo debito, si facultas dabitur: & non per negligentiam, vel contemptum illum dimittit: sed quia non valet ipsum attingere: ideo talem defectum supplet virtus spiritus sancti. de consecra. distin. 4. cap. Baptismi vicem. & de baptis. & eius effec. cap. Debitum, & sequentibus: & ibi notatur in gloss. de Presbyte. non bapt. cap. Ad Apostolicam. Hic autem baptismus delet culpam: & valet solum adultis vsum rationis habentibus. ¶ Secundus baptismus est sanguinis, ideſt martyrij de quo Ioann. 12. Ego baptismo habeo baptizari &c. Apoca. 7. Dealbauerunt stolas suas in sanguine agni. de consecra. dis. 4. c. Cathecumeni. &c. Baptismi vicem. & de Presby. non bapti. ca. 2. & 3. Et S. Thom. in 4. sen. dist. 4. ar. 3. Et iste baptismus sanguinis, est quando quis etiam non baptizatus aqua pro fide Christi martyrium patitur, sicut innocentes ab Herode interfecti. Matthæi. 2. Et oratores beatæ Catherinæ virginis & martyris: & sancta Emerentiana collactanea beatę Agnetis. Et iste baptismus delet culpam: & penam: & proficit non solum adultis, sed etiam paruulis: quando ob protestationem

Baptismus flaminis.

Baptismus sanguinis.

testationem fidei Christianæ, quam tenebant eorum parentes, occiduntur, secundum theologos. Et secundum Pe. de Pal. in 4. sen. puer in vtero matris existens martyrizari potest. Et ita mulier prægnans pro Christo interfecta vna cum prole est martyr. ¶ Tertius est baptismus fluminis: ideſt aquæ, de quo dominus Iesus Ioan. 3. ait: Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei. & ibidem. Venit Iesus in terram Iudæam & baptizabat. Qui quidem baptismus in fide Christi ab ecclesia suscipitur: & delet culpam & pænam: & confert gratiam. De summa Trini. ca. 1. in Clement. Et iste conuenit magnis, ideſt adultis, & paruis. De conse. dist. 4. cap. Per Aquam. Ex dictis Fabiani Papę. Baptismus Græce, Latinę Tinctio ĩterpretatur. Quĩ idcirco tinctio dici tur, quia ibi homo spiritu gratiæ in melius mutatur: & longe aliud quam erat efficitur. Baptizatur in nomine patris, & filij, & spiritus sancti. Sicut in tribus personis stat omne verbum: ita hoc sacramentum ternarius numerus diuinorum nominum. i. patris, & filij, & spiritus sancti efficit. hæc ille. ¶ Sacerdos igitur baptizaturus circa hoc sacramentum septem considerare debet: videlicet. Materiam, Formam, Ministrum, Personam baptizandam, Ritum baptizandi, Effectum baptismi.

Fluminis baptismus.

¶ De Baptismi institutione videlicet materiali præceptiua, effectiua & executiua. Cap. 1.

INstitutio huius sacramenti Baptismi fuit multipliciter facta, s. Materialiter & inchoatiue: quando Christus tactu suæ mundissimæ carnis vim regenerationis aquis contulit Matth 3. ¶ Præcepti ue: quando dixit Nicodemo. Ioan. 3. Nisi quis renatus fuerit ex aqua &c. ¶ Effectiue quando Christus passus est in cruce, & de latere eius exiuit sanguis & aqua. Ioan 19. ¶ Executiue, quando Christus dixit discipulis: Euntes docete omnes gentes baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti. Matth 28.

¶ Quod aqua naturalis & pura conuenientior est Baptismi materia. Cap. 2.

MAteria sacramenti Baptismi est aqua simplex elemẽtalis & naturalis Quæ quidem est conuenientior omnibus alijs liquoribus. ¶ Primo, quia aqua habet vim refrigerandi & sanandi. ¶ Secundo, quia ast magis communis, & quasi vbiq; ĩuenit. ¶ Tertio,

Universidad de Deusto
Biblioteca

tio qa fluxit de latere Christi. ¶ Quarto, quia Spūs ſctūs viuificans D primo ſuper aquas apparuit. Gen. 1. Spūs dñi ferebaī ſuper aquas. ¶ Quinto, qa Christus in aquis baptizatus apparuit. Vnde in qualibet aqua naturali pōt fieri baptiſmus, ſiue ſalſa ſit, ſiue dulcis, maris, fluminis, lacus ciſternę, putei calida vel frigida. S. To 3. par. q. 66. ar. 3. & 4 in 4. ſen. diſ. 3. q. 1. ar. 3. propter multas rōnes ibi adductas, Nō aūt in vino, oleo, aut alio liquore: quia tales, vel ſimiles liquores de latere Christi nō exiuerūt: Nec ēt in aqua artificiata, vt roſacea, & alijs aquis lābicatis: quia nō ſunt proprie aquæ naturales: nec ēt in vrina, ſudore, ſaliua, cholera, phlegmate, vel aqua ex ſale reſoluta. In lixiuio vero, deficiente aqua pura: & in aqua lutoſa, ſed colata: & in aqua pluuiali: & reſoluta ex niue, glacie rore, vel pruina, pōt fieri baptiſmus: nō aūt cū niue, glacie, rore, vel pruina E nō reſolutis in aquā: ſm cūdē vbi ſupra & ſm Petrum de Palu. in 4. ſentē. ¶ Pōt ēt in tempore neceſſitatis fieri in brodio depurato, & nō multū ſpiſſo, deficiente aqua naturali. Et ſimiliter poteſt fieri in aqua ſulphurea, ſiue balneis. Non autem in aqua, quam alchimiſtę faciunt ad mutandum metalla. Tempore vero hyemis, ſm Albertum Magnum debet calefieri aqua non benedicta, & miſceri aquæ baptiſmali: ne aqua frigida noceat infanti. Hæc omnia ex ſancto Thoma & cæteris Theologis excerpta ſunt. Aqua baptiſmi debet eſſe benedicta, & ſacro chriſmate nouo permiſta: niſi in neceſſitate. Et contrarium faciens extra caſum neceſſitatis mortaliter peccat. de conſec. diſtinct. 4. ca. ſiquis, S. Thom. in 4. ſen.

Ex 4. ſenten.

¶ De forma baptiſmi, & qualiter in ea poſſet errare baptizās. C. 3. F

FOrma ſacramenti baptiſmi eſt duplex: vna ſecūdū ritū orientalium, ſeu Grecorū: quæ eſt iſta, videlicet: Baptizeī N. ſeruus Chri in nomine patris, & filij, & ſpūs ſcti. Et hęc forma ab eccleſia ſuſtinetur. Ex concilio Florētino ſub dño Eugenio Papa iiij. vbi ī bulla Armenorum, quæ incipit. Exultate Deo ſic habetur. Forma baptiſmi hæc eſt. Ego te baptizo. In nomine pris, & filij, & ſpūs sācti. Amē. Nō tn negamus qn & p hæc verba: Baptizeī talis ſeruus Chriſti, In noīe pris, & filij, & ſpūs ſcti. Vel baptizeī manib⁹ meis talis ſeru⁹ Chriſti. In noīe pris, & filij, & ſpūs ſcti, verū pficiaī bapiſma. Qm cū principalis cauſa, ex qua baptiſmus virtutē hēt, ſit ſancta Trinitas: inſtralis autem ſit miniſter, qui tradit exterius ſacrm: ſi exprimatur

A primatur actus, qui per ipſum exercetur miniſtrum, cum ſanctę Trinitatis inuocatione perficitur ſacramentum. Hæc ibi. ¶ Alia forma eſt Latinorum, ſeu Occidentalium, quæ eſt ſanctę Romanę eccleſię, quæ ſecundum ſ. Th. 3. par. q. 66. ar. 5. completior eſt & cōformior verbis Chriſti. ſ. Docete omnes gentes baptizantes &c. Matth. 28. quæ eſt iſta. Ego te baptizo in nomine patris, & filij, & ſpiritus ſancti, amen. de conſe. di. 4. c. prima igitur. & c. ſiquis presbyter. & c. multi. & c. proprie. & c. in ſynodo. & c. ſi vera. de Bapt. & eius effe. c. debitū. In qua quidem forma aliqua ſunt de ſubſtantia ſacramenti, aliqua non. De ſubſtantia ſunt. Te baptizo in nomine patris, & filij, & ſpiritus ſancti. Prolatio vero perſonę baptizantis, ſ. Ego, nō eſt de ſubſtantia, quia etſi nō diceretur, eſſet baptiſmus verus. Sed
B in eccleſia Latinorū tacēs verbū, Ego, peccaret mortaliter: quia faceret cōtra præceptū eccleſiæ. de cōſ. di. 4. c. Retulerūt. Amē ēt, vbi cōſueuit dici, nullo mō debet p̄termitti. Si tn prætermittaī, eſt baptiſmus: tn omittēs peccat. Et iſta forma quocūque idiomate proferri pōt. ¶ Nec licet aliquid mutari, vel prætermitti in iſta forma baptiſmi. Quod ſi mutaretur aliquo volente nouum ritū baptizādi inducere, nō eſſet baptiſmus. Sed ſi anteponatur, vel poſtponatur aliqd de forma, nō variās ſenſum: vt ſi diceretur, Baptizo te ego in noīe patris, & filij, &c. eſt verus baptiſmus ſm S. Tho. in 4. ſen. & in 3. par. ¶ Si aūt dicaī, Baptizo te in noīe genitoris & geniti & ab vtroque ꝓcedētis, nihil fit. ¶ Si plures inſimul ex neceſſitate ſint baptizādi, pōt dici, Ego baptizo vos in noīe patris, &c. & eſt verus ba
C ptiſmus: nō tn debet fieri, niſi in neceſſitate. Th. 3. par. q 66. ar. 5. ad 3. Si aūt poſt debitā formā baptiſmi ex mera deuotione addaī, Et beatę Mariæ virginis, vel alicuius ſancti, eſt baptiſmus, ſm eundē in 4. ſen. ¶ Si verba ꝓferantur corrupte ex defectu idiomatis vel linguæ, vtputa, in noīe patria, & filia, &c. ſi non malitioſe tali modo proferantur, eſt baptiſmus. de cōſe. diſt. 4. Retulerūt. ¶ Si vero magna ſit interpoſitio verborū inter verba formæ, vt ſi diceret: Ego te baptizo in nomine patris, & multa inte rponeret verba, vel alia faceret, & poſtea ſubiungeret, & filij &c. non eſſet baptiſmus. Si vero pauca diſtantia ſit, vt ſi diceret aſtantibus, Tacete, vel exerearet, aut ſpueret, eſt verus baptiſmus. arg. de conſec. di. 4 ſi non ſanctificatur. ¶ Si autem probabiliter dubitaī de aliquo, an ſit baptizatus,

Secus in ſacramẽto pœnitentiæ, quod nõ licet.

baptizatur hoc mõdo. Si es baptizatus non te iterũ baptizo: ſed ſi non es baptizatus, ego te baptizo, In nomine patris, & filij, & ſpiritus ſancti Amen. ſan. Tho. 3. parte. q. 66. ar. 6. ad quartum. D

¶ De Miniſtro ſacramenti baptiſmi. Cap. 4.

MIniſter huius ſacramẽti eſt ſol⁹ Sacerdos, q̃ in tali actu debet habere ſtolã, ſeu orariũ ad collũ 23. diſ. ca. Eccleſiaſtica. In neceſſitate autẽ q̃libet põt baptizare: clericus vel laicus: vir, ſiue mulier: pater, & mater: iudæus pagan⁹, excõmunicat⁹, hęretic⁹, & ſchiſmaticus: dũmodo intẽdat facere q̃ intẽdit eccl'a diſ. 32. ca. Præter. §. Verũ 24. q. 1. cap. Subdiaconus: ca. Si quẽ: de Sũ. tri. ca. Firmiter. De baptiſmo & eius effec. ca. De q̃b⁹. 32. q. 4. ca. Iſte de cõſe. diſ 4. ca. conſtat. & cap. Romanus. 1. q. 1. c. Dictum eſt a Dño. De cõſec. diſ. 4. A quodã iudæo S. Tho. & Petrus de Palude in 4. ſent. Nec debet reiterari, dũmodo baptizãs ſeruet formã ſupradictã. Extra casũ neceſſitatis nulli licet baptizare, niſi ſacerdoti parochiano. alias efficeretur irregularis. De clc. non ord. mi. ca. 1. Immo ſacerdos non debet aliquem baptizare, ſi non ſit eius parochianus. 16. q. ca. Inter dicimus. S. Tho. 3. parte. q. 67. art. 4. ad ſecundum. Diaconus tamẽ põt ſolemniter baptizare in extrema neceſſitate in abſentia presbyteri: vel ſi a presbytero eis iuſſum fuerit, propter multitudinem baptizandorum: cum ſolus ſacerdos non põt ſupplere. Nec alicuius pręſente clerico: nec clericus pręſente ſacerdote: nec mulier præſente viro: nec infidelis pręſente fideli, poſſunt baptizare: ſm S. Tho. Melius autẽ eſt baptizari a laico, quam à ſacerdote excomunicato, hæretico, vel ſuſpenſo. Dæmõ non põt baptizare: ſed Angelus, & anima ſeparata poſsunt Deo permittente, ſm S. Tho. in 4. ſentẽ. E F

Nota.

¶ Nec refert vtrũ bonus, vel malus ſacerdos baptizet quantum ad virtutem baptiſmi, veruntamen melius eſt baptizari a bono, quam a malo: non tamen eſt melior baptiſmus a bono, quam a malo de conſe diſ. 1. c. Inter bonos. & ca. Sequentibus S. Tho. 3. parte q. 64. ar. 1. ad ſecundum. ¶ Presbyter in peccato mortali exiſtens ſi ſolẽniter baptizat, peccat mortaliter: ſi autem ex neceſſitate, nõ peccat. ¶ Si monſtrum baptizandum eſt tutius eſt baptizare ſingilatim: quando apparent duo capita, vel duo corpora &c. caſu neceſsitatis amoto: & in ſecundo dicere: Si non es baptizatus ego te baptizo In nomine patris &c. Null⁹ ſeipſum põt baptizare. de cõſ. diſ. 4. ca.

A ca Baptiſmi: de bapti. & eius effec. cap. Debitũ. Requiritᷣ autẽ in baptizãte etiã intẽtio baptizãdi. q̃a in pſona eccl'æ hoc ſacramẽtũ miniſtrat. Si aũt ſacerdos, vel alia pſona baptizãs intẽdit hãc pſonã baptizare, ſiue marẽ, ſiue fęminã, eſt baptizata. Si vero ĩtẽdit baptizare marẽ, & eſt fęmina: vel ecõtra; nõ eſt baptiſmus. Baptizãs aliquẽ ex loco, ſi intẽdit baptizare, eſt baptizat⁹: tutius tñ eſt, q̃ ſub cõditione baptizet. ¶ Sacerdos pgẽs ad baptizãdũ ſemp debet chriſma ſecũ portare. de cõſ. di 4. ca. Nullus miniſtrorũ. ¶ Hęc oĩa ſupra poſita excerta ſunt ex. s. T. & cæteris theologis. ¶ Debent aũt ſacerdotes publice oẽs, tãviros, q̃ mulieres inſtruere de modo baptizãdi, & forma baptiſmi, & de intẽtione habẽda in baptizãdo aliquẽ. ſ. q̃ faciãt ſm eã intẽtionẽ, quã habet eccl'ia, videlicet baptiſmũ in noĩe ſanctæ
B Trinitatis. ſ. patris & filij & ſpũs ſancti cõferẽdo. Et de hoc ĩſtruẽdæ ſunt potiſſimũ obſtetrices, p̃p periculũ mortis infantiũ, ſm materiã: & formã prædictas. ſ. in aqua naturali, & cũ forma verborũ: vt ſupra.

¶ Quis debeat baptizari, & quis non. Cap. 5.

PErſona baptizãda quæ ſit. Et dicitur q̃ oẽs homines mundi tenentur ex neceſſitate ſuſcipere ſacramẽtum baptiſmi. Et ſcđm S. Tho. etiã ſi eſſet in vtero matris ſanctificatus, aliter nõ poſſent ſaluari: iuxta illud: Niſi quis renatus fuerit &c. Ioan. 3. ¶ Puer in ventre matris exiſtens, nec apparens extra, nõ eſt baptizandus, de cõſ. diſ. 4. ca. Si ad matris. S. T. in 4. ſen di. 6 q. 1 ar. 1 q̃eſtiuncula. 1. ad 3. Si autem appareat extra pars principalis vt caput poteſt baptizari: ſi vero appareat pes vel manus, & ſi varia ſit doctorum opinio
C tamen debet baptizari, & ſi vixerit infans, ſecundum quoſdam, ſub conditione eſt baptizãdus. ¶ Pueri baptizãdi ſunt quãtocyus fieri poteſt p̃p mortis periculũ: adulti vero prius p̃ aliq̃d tẽpus ſunt probandi & inſtruendi, ne faciant iniuriã ſacramento, reſiliendo a ꝓpoſito ſancto. ¶ Amẽtes etiã & furioſi baptizari poſſunt in fide eccl'æ. Sed ſi habuerint aliqua lucida interualla, & non petierint baptiſmũ, baptizari non poſſunt. Idem dicendũ eſt de dormiẽtibus. De bapt. & eius effec. ca. Maiores. ¶ Peccatores in peccato perſeuerare volẽtes nullo modo ſunt baptizandi. Aliter vero dicendum eſt de illis qui dolent de præterito, & volunt cauere a futuris, ſ. q̃ ſunt baptizãdi. ¶ Pueri iudæorum, & gentilium ante vſum rationis inuitis parentibus non ſunt baptizandi. 28. q. 1. ca. Iudæorum. ¶ Pueri etiã

Legibus oẽs pare re debẽt, etiam iuſti: licet quandoque impijs illi ſubiecti ſint.

Universidad de Deusto
Biblioteca

expositi & inuenti baptizãdi sunt, si ignoratur an sint baptizati. Similiter omnes, de quibus dubitatur, an sint baptizati, sunt baptizãdi: sed sub conditione. s. Si non es baptizatus, ego te baptizo in nomine patris, &c. Baptizandi sunt etiam infantes a mulieribus baptizati sub conditione, propter earum ignorantiam, nisi clare constaret ipsas recte & animo baptizandi debitam materiam ac formam adhibuisse. Non est proijciendus puer in fluuio, vel puteo, propter defectum aquæ, vt ibi baptizetur: quia peccaret mortaliter, qui tale quid faceret. Hæc omnia ex S. Tho. & cæteris Theologis in 4. sen. excerpta sunt. Illis, qui in periculo mortis baptizantur, si euaserint, omnia fiant in ecclesia: quæ alijs fieri sunt consueta. s. exorcismi, catechismi, & alia: non tamen iterum baptizentur.

¶ Multiplex baptismi ritus, & qualiter exhiberi debeat. Cap. 6.

RItus & modus baptismi est octuplex. ¶ Primus est de substantia baptismi circa materiam & formam & actum ablutionis. ¶ Secundus est cõgruitas temporum. s. sabbatum sanctum paschę, & vigilia Pentecostes. de conse. di. 4. c. duo tempora, c. proprie, c. siquis, c. de cathecumenis, c. siqui, & c. venerabilis: Sed hoc in pueris, propter periculum non seruatur, secundum gl. in d. c. venerabilis. seruari tamen debet in adultis, vt in eadem gl. sed intellige. vbi mortis periculum non immineat, vt in c. siqui. eadem dist. ¶ Tertius est exorcismus, qui est adiuratio dæmonum, qua per diuinam potentiam arctantur, vt exeant à baptizando: ne impediant eum à susceptione virtutis baptismi & eius effectus: & ipsius dæmonis potentia arctatur, q; non potest ei nocere quantum vellet: De consec. dist. 4. c. ante viginti. c. De hinc. & c. Sacerdotes. Et hic fit antequam baptismus ministretur Et ibi fiunt plura. ¶ Primo in fronte signatio & exsufflatio. de conse. dist. 4. c. postquam, c. sicut nobis, ca. postea signatur, & c. siue paruuli. Et hæc fiunt ad expellendam dęmonis virtutẽ. ¶ Secundo benedictio cum manus impositione, ad præcludẽdam viam diabolo expulso: dictæ dist. c. Sacerdotes. ¶ Tertio aures & nares sputo liniuntur, propter fidei receptionem quantum ad aures: & propter aptitudinem eius contra dæmoniacas pugnas quantum ad nares. De vtroque in c. Postea tãguntur: dictæ dist. ¶ Quartus est catechismus. de conse. dist. 4. cap. Catechumeni, cap. baptizandos, cap. Non liceat. Qui quidem catechismus est instructio bapti-

baptizandi in fide & moribus & vita christiana: qui debet fieri adultis in persona propria: & paruulis in persona patrinorum: vt sciat de quibus eos habet instruere tempore opportuno. Ideo paruulis dicitur: Credis in Deum &c. Et patrinus respondet: Credo, s. se daturum operam vt credant, ea. dis. c. vos autem. Adulti vero per se debent respondere. de consec. dis. 4. ea. Prima: cap. paruuli, & ca. cum pro paruulis. Et hoc etiam fit ante baptismum. ¶ Quintus est inunctio olei sancti, ea. dis. c. Deinde, & ca. Prima, c. Deinde, c. Venisti, & c. sequentibus. ¶ Sextus est, Aquæ benedictæ & sanctificatæ effusio vel aspersio, secundum doc. vel trina immersio, secũdum locorum consuetudinem: vel etiam vnica, vt in c. Postquam vos, c. de trina, c. Propter, ea. dis. ¶ Septimus est trium rerum post baptismum exhibitio: Primo chrismatis inunctio in vertice, non autem in fronte, quæ designat descensum spiritus sancti, c. venisti, c. postquam ascendit, c. emersisti, c. accepisti mysterium, & c. presbyteris, ea. dis. Secundo vestis candida: quæ significat innocẽtiæ puritatem, c. post baptismum, & c. accepisti post. Tertio candela in manu baptizati ponitur, quæ significat lumen cognitionis: quod habere debet baptizatus in bonis sectandis, & malis fugiendis, secundum Theologos. Et nota q; adultis debet precedere catechismus ante exorcismum: pueris vero econtrario, secũdum eosdem. ¶ Octauus sunt patrini & matrinæ de sacro fonte leuantes, ea. di. c. in catechismo, ea. non plures, & c. in baptismate. Abbas, vel monachus, vel religiosus non possunt esse compatres, vel patrini, in c. non licet, ea. di. & 16. q. 1. c. placuit communi. Pater & mater baptizandi non possunt baptizare filium proprium, nisi in casu necessitatis, 30. q. 1. Ad lumina: nec retinere ad baptismum, siue leuare de sacro fonte. Veruntamen si hoc ignoranter, vel non malitiose faciunt, propter hoc non sunt separandi, de cogna. spir. c. vir. Vnus solus compater esse debet, & puerum leuare: & non plures, c. in catechismo, & c. nõ plures. Qui tenetur filios suos spirituales in moribus instruere & docere eos Pater noster, Aue Maria, & Credo, de conse. dis. 4. vos ante omnia. Non baptizatus non potest de fonte leuare aliquem, de conse. di. 3. c. in baptismate. ¶ Ex decretis Leonis Papæ apud sanctum Medardum. Non plures ad suscipiendum de baptismo infantem accedant quã vnus siue vir: mulier. In cõfirmatione quoque

Contra modernos sacramẽtis ex ignorantia abutẽtes, quos iure moneant sacerdotes & a baptismo propellant.

Universidad de Deusto
Biblioteca

que idipsum fiat. De hoc vide in fra c. 3. Tractat° 2. quartũ ipedimẽ D
tũ matrimonij. §. 2. ¶ Ex decretis Igini papæ. ca. 5. In cathecumeno & baptismo & cõfirmatione vnus pater potest fieri, si necessitas cogit. Nõ est tñ cõsuetudo Romana: sed p singula singuli suscipiũt. ¶ Ex concilio Remensi. Ca. 8. Obseruandum, vt nullus suscipiat infantem in baptismo a sacro fonte, ante quã idem Symbolũ & Orationem dñicam cum præsbytero decantet. Et tunc presbyter omnibus patrinis annunciet, quod debitores sint suis filiolis, cum ad intelligibilem ætatem venerint, hæc eadem insinuare: hæc ibi. ¶ Potest autem exerceri baptismus. Primo, ter mergendo. De cõs. dis. 4. ca. post quam vos: & ca. De trina: & ca. Siquis. ¶ Secundo, effundẽ E
do aquam super baptizandum, vel semel tantum immergendo. ca. Multi sunt: c. propter vitandum. Vt fecit sanctus Laurẽtius, baptizãdo sanctum Romanum. ¶ Et tertio, aspergendo, sicut fecerunt apostoli: qui tria milia hominum baptizauerunt vna die. Actuum. 2. Primus modus est melior & magis vsitatus: sed secũdus & tertius obseruantur secundum loci consuetudinẽ, & baptizandorum multitudinem, & ministri debilitatem, vel periculum baptizandi. S. Tho 3. par. q. 66. ar. 7. Et debent simul concurrere ablutio & forma verborum, si fieri potest S. Tho. 3 parte. q. 69. ar. 4.

¶ De Effectu baptismi rite & legitime suscepti. Cap. 7.

EFfectus baptismi est multiplex. 1. Characteris impressio: per quẽ ascribitur populo Dei: & ꝓpterea nõ potest reiterari. Oĩa crimina & pœnę eorũ delentur. de Diuor. c. Gaudemus. A peccato originali liberatur. de cõse. dis. 4. ca. Regenerante. & c. Sine pœnitentia. F
Gratia Dei confertur: virtutes augentur: peccati fomes debilitatur: membrum Christi efficitur. De conse. dist. 4. ca. Quia passus. Omnis irregularitas, præter quam ligaminis, tollitur. 34. di. c. Siquis viduã: & iudicis secundum aliquos iuste aliquẽ iudicantis ad mortẽ. dist. 26. c. Deinde. Infamia omnis tollitur. 39. di. c. Deinde. 1. q. 7. ca. Siquis: Ianua paradisi aperit. De Bap. ei° effe. ca. Maiores Tho. 3. par. q. 39. ar. 5. ad tertium. Nullus sine baptismo potest saluus fieri. 15. q. 1. §. Firmissime. Hæc eadem a S. Th. & sacris Theologis in 4. tractantur diffusius. Vide de tota materia Baptismi & aliorum sacramẽtorum constitutionem Eugenij 4. factam in concilio Florentino, q̃ incipit. Exultate Deo, & est ad Armenos.

¶ Or-

A

¶ Ordo & modus baptizandi vulgatus, & iamdiu impressus secundum vsum sanctæ Romanæ Ecclesiæ.

CVm venerit infans ante ianuam ecclesiæ, sacerdos interroget de nomine infantis: & faciat eum teneri super brachio dextro: & petat de nomine. Quomodo vocaris? Respondeat patrinus loco infantis. Ioannes, Petrus, vel Maria. Tunc sacerdos. Ioannes, Petre, vel Maria: quid petis ab ecclesia? ℟. Fidem. Et sacerdos. Fides quid tibi præstat? ℟. Vitã æternam. Et sacerdos dicat. Hæc est vita ęterna, vt diligas dominũ
B Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota mente tua, & ex omnibus viribus tuis: hoc est maximum & primum mandatum. Secũdum autem est simile huic. Diliges proximum tuũ sicut teipsum: & quod tibi non vis fieri, alijs ne feceris. Et dicatur tribus vicibus. Postea insufflet in faciem eius ter: & dicat. Exi ab eo immunde spiritus & da locum spiritui sancto paraclito. Et dicatur tribus vicibus: Deinde cum pollice faciat signum cru ✠ cis in fronte & in pectore illius dicens. Accipe signum sanctæ cru ✠ cis, tam in fronte, quam in corde: ✠ sume scutum fidei cælestium preceptorum: talis esto moribus, vt templum Dei iam esse possis. ℟. Amen. ℣. Dominus vobiscum. ℟. Et cum spiritu tuo. Oremus. Oratio.

C OMnipotens sempiterne Deus, pater domini nostri Iesu Christi, respicere dignare super famulum tuum, N quem ad rudimenta fidei vocare dignatus es: omnem cæcitatem cordis ab eo expelle: disrumpe ab eo omnes laqueos sathanę, quibus fuerat colligatus: aperi ei domine ianuam pietatis tuæ: vt signo sapientiæ tuę imbutus, omnium cupiditatum fętoribus careat: vt ad suauem odorem preceptorum tuorum lætus tibi in ecclesia tua deseruiat, & proficiat de die in diem: vt idoneus efficiatur accedere ad gratiam, baptismi tui percepta medicina. Per eundem dominum nostrum Iesum Christum filium tuum, &c. ℟. Amen. Tunc exhalet calido flatu ter in faciem eius, & dicat. Insuffio te catechumene denuo in virtute Spiritus sancti: vt quicquid in te vitij malorum est spirituum inuasione, per huins exorcismi mysterium

fterium gratiæ ſit tibi ipſa virtus purgatio. Oremus. Oratio. D

PReces noſtras, quęſumus domine, clementer exaudi, & electum tuum N. crucis dominicæ, cuius impreſſione eum ſignamus, virtute cuſtodi: vt magnitudinis glorię rudimenta ſeruans, per cuſtodiam mandatorum tuorum ad regenerationis gloriam peruenire mereatur. Per dominum. Oremus. Oratio.

DEus, qui humani generis ita es conditor, vt ſis etiam reformator, propitiare populis adoptiuis: & nouo teſtamento ſobolem nouæ prolis aſcribe, vt filij promiſſionis, quod non potuerunt aſſequi per naturam, gaudeant ſe recepiſſe per gratiam: Per Chriſtum dominum. ℟. Amen. Exorciſmus ſalis.

EXorcizo te creatura ſalis in nomine Dei Pa ✣ tris omnipoten E
tis, & in charitate Domini noſtri Ieſu ✣ Chriſti: & in virtute Spiritus ✣ ſancti. Exorcizo te per Deum vi ✣ uum, per Deum ve- ✣ rum, & per Deum ſan ✣ ctum: per Deum ✣ qui te ad tutelã humani generis procreauit, & populo venienti ad credulitatem per ſeruos ſuos conſecrari præcepit: vt in nomine ſanctæ Trinitatis efficiaris ſalutare ſacramentum ad effugandum inimicum. Proinde rogamus te Domine Deus noſter: vt hanc creaturam ſalis tu Domine ſanctificando ſan ✣ ctifices, & benedicendo bene ✣ dicas: vt fiat omnibus accipientibus perfecta medicina permanens in viſceribus eorũ. In nomine eiuſdem Domini noſtri Ieſu Chriſti. Qui vẽturus eſt iudicare viuos & mortuos, & ſeculum per ignem. ℟. Amẽ. Hic ſacerdos mittat ſal in ore infantis ter dicens. N. Accipe ſal ſapientiæ, quod propitiatus ſit tibi dominus in vitam æternam. ℟. F
Amen. Oratio poſt datum ſal. Oremus. Oratio.

DEus patrum noſtrorum, Deus vniuerſę conditor veritatis, te ſupplices exoramus, vt hunc famulum tuum N. reſpicere digneris propitius: & hoc primum pabulum ſalis guſtantem non diutius eſurire permittas: quo minus cibo repleatur cœleſti: quatenus ſit ſemper diuino ſpiritu feruens: ſpe gaudens: tuo ſemper nomini ſeruiens: & perduc eum ad nouæ regenerationis lauacrum: vt cum fidelibus tuis promiſſionum tuarum ęterna præmia conſequi mereatur. Per Chriſtum. ¶ Supradictæ orationes dicũntur tam ſuper maſculos, quam ſuper fœminas. Sequentes vero dicuntur ſuper maſculum tantum. Oremus. Oratio.

Deus

A DEus Abrahã, deus Iſaac: deus Iacob, deus q̃ Moyſi famulo tuo in mõte ſinai apparuiſti, & filios Iſrael de terra Ægypti eduxiſti, deputãs eis angelũ pietatis tuę, q̃ cuſtodiret eos die ac nocte, te q̃s dñe: emittere digneris ſanctũ angelũ tuum de cælis: qui ſimiliter cuſtodiat & hunc & famulum tuum N. & perducat eum ad gratiã baptiſmi tui. Per Chriſtum dñm. ℟. Amen, Super maſculum.

Nõ ſunt de neceſſitate ritꝰ baptizandi, ſed magis vſitanę, quã pręcedentes, & adhuc ſequentibꝰ magis vtimur.

ERgo maledicte diabole recognoſce ſentẽtiã tuã: & da honorẽ deo ✣ viuo & vero: da honorẽ Ieſu ✣ Chr̃o filio eius, & ſpũi ✣ ſancto: & recede ab hoc famulo dei N. quia iſtũ ſibi deus & dñs noſter Ieſus Chriſtus ad ſuã ſanctã gratiã & bñ ✣ dictionẽ fontẽq; baptiſmatis dono ſuæ gratiæ vocare dignat᷑ eſt, & hoc ſignũ ✣ ſcẽ crucis: q̃ nos fronti eius damus, tu maledicte diabole nunq̃ audeas
B violare. Per eũ. q̃ vẽturus eſt. ℟. Amẽ. Sup maſculũ. Oremus. Or̃o.

DEus immortale præſidiũ oĩum poſtulãtiũ, liberatio ſupplicũ: pax rogãtiũ: vita credẽtiũ: reſurrectio mortuorũ, te ĩuoco dñe ſup hũc famulũ tuũ N. q̃ baptiſmi tui donũ petẽs, æternã conſequi gratiam ſpirituali deſiderat: accipe eum dñe, qui dignatus es dicere: Petite & accipietis, quærite & ĩuenietis, pu᷑ſate & aperietur vobis: petenti itaq; præmium porrigere: & ianuam pãde pulſanti: vt æternam cæleſtis lauacri benedictionẽ conſecutus, promiſſa tui muneris regna percipiat. Qui viuis & regnas. ℟. Amen. Ergo maledicte diabole recognoſce ſen. vt ſupra. Super maſculum.

EXorcizo te immunde ſpiritus in nomine pa ✣ tris, & fi ✣ lij, ſpiritus ✣ ſancti: vt exeas & recedas ab hoc famulo Dei N. Ip-
C ſe enim imperat tibi maledicte damnate atq; damnande, qui pedibus ſuis ſuper mare ambulauit, & Petro mergenti dexteram porrexit. Qui cum patre & ſpiritu ſancto viuit & regnat in ſecula ſeculorũ Amen. Ergo maledicte diabole. vt ſupra. Sequentes orationes dicendæ ſunt ſuper fæminam tantum. Oremus. Oratio.

DEus cæli: Deus terræ: deus angelorũ: deus Archãgelorũ: deus ꝓphetarũ: deus pr̃iarcharũ: deus ap̃lorũ: deus martyrũ: deus cõfeſſorũ: deus virginũ: deus oĩum bene viuẽtiũ: deus cui oĩs lingua cõfiteᷣ: & oẽ genuflectitur, cæleſtiũ, terreſtriũ, & infernorũ: te ĩuoco dñe ſup hãc famulã tuam N. vt perducere eam digneris ad gratiam
E baptiſmi tui. Per Chriſtum dominum noſtrum. ℟. Amen.
ERgo maledicte diabole recognoſce ſententiam tuam: & da ho-

norem

Universidad de Deusto
Biblioteca

norem Deo viuo & vero: & da honorem Iesu Christo filio eius, & D
Spũi scõ: & recede ab hac famula Dei N. quia eã deus & dñs nr Iesus Christus ad suã sanctã gratiã & benedictionẽ fontẽq; baptismatis dono suæ grãæ vocare dignat⁹ est: & hoc signũ sanctæ ✠ crucis, quod nos fronti eius damus, tu maledicte diabole nũquam audeas violare. Per eum qui venturus est iudicare viuos & mortuos, & seculum per ignẽ. ℟. Amẽ. Sup fẽminam tantum. Oremus. Oratio.

DEus Abrahã: De⁹ Isaac: De⁹ Iacob: De⁹ q tribus Israel de ægyptiaca seruitute liberasti: & p Moysen famulũ tuũ de custodia mãdatorũ tuorũ in deserto monuisti: & Susannã de falso crimine liberasti: te supplices exoram⁹, vt liberes hãc famulã tuã N & pduce re eã digneris ad gratiã baptismi tui. Per Chrm dñm nrm. ℟. Amẽ. Ergo maledicte diabole. vt supra Super fæminam. Exorcismus. E

EXorcizo te immunde spũs per pa ✠ trem, & fi ✠ lium: & spiritum ✠ sanctum: vt exeas, & recedas ab hac famula Dei N Ipse enim imperat tibi maledicte diabole damnate, qui cæco nato oculos aperuit, & quatriduanum Lazarum de monumento suscitauit. Qui venturus est iudicare &c. Ergo maledicte diabole &c. vt su.

¶ Super masculum & fẽminam. Oremus. Oratio.

AEternam ac mitissimam pietatem tuã, deprecor dñe sancte, pater omnipotẽs, æternæ Deus, luminis author & veritatis, sup hũc famulũ tuũ N. vt digneris eum illuminare lumine intelligẽtię tuæ: munda eum & sanctifica, da ei scientiam veram vt dignus efficiatur accedere ad gratiam baptismi tui teneat firmam spem, cõsilium rectum, doctrinam sanctam: vt aptus sit ad percipiendam baptismi gratiam Per Chrm dñm nrm. ℟. Amen. Super vtrumq;. F

AVdi maledicte satana adiuratus per nomen æterni Dei & saluatoris nostri Iesu Christi filij eius, cum tua victus inuidia tremens gemensq; discede: nihil sit tibi comune cum seruo tuo dei N. iam cęlestia cogitante, renunciaturo tibi & seculo tuo, & beatę immortalitati victuro: da igit honorẽ aduenięti spiritui sancto, qui ex summa cęli arce descendens, perturbatis fraudibus tuis, diuino fonte purgatum pectus, idest sanctificatũ Deo templum & habitaculũ perficiat: & ab oĩbus penitus noxijs ꝑteritorũ criminũ liberatus seruus dei gratias perẽni deo referat semp: & benedicat nomẽ eius in secula seculorũ. Amen. Hic sacęrdos tãgit caput infantis, & dicit

Nec

ANec te lateat sathana, imminere tibi pęnas, imminerẽ tibi tormenta, imminere tibi diem iudicij, diemq; supplicij sempiterni: diem qui venturus est velut clibanus ardẽs: In quo tibi, atq; vniuersis angelis tuis æternus superueniet interitus. Proinde damnate atq; damnande, da honorem Deo ✠ viuo & vero, da honorem Iesu ✠ Christo filio eius, & spiritui ✠ sancto: in cuius nomine atq; virtute ego pręcipio tibi quicunq; es spiritus immunde, vt exeas & recedas ab hoc famulo Dei, N. quem hodie deus & dñs noster Iesus Christus ad suam sanctam gratiam & benedictionem, fontẽq; baptismatis dono suæ gratiæ vocare dignatus est: vt fiat ei templũ per aquam regenerationis in remissionẽ omnium peccatorum. In nomine eiusdem domini nostri Iesu Christi, qui venturus est iudi-
B care viuos & mortuos & seculum per ignem.

Postmodum sacerdos legat euangelium sequens. Dñs vobiscum: ℟. Et cum spiritu tuo. Sequentia sancti euangelij ſm Matthæum.

IN illo tpe: oblati sunt paruuli ad Iesum, vt manus eis imponeret & oraret. Discipuli autem increpabant eos. Iesus autem ait eis: Sinite paruulos: & nolite prohibere eos ad me venire: talũ est enim regnum cælorum. Et cum imposuisset illis manus, abijt inde.

Deinde sacerdos introducit eum in ecclesiam dicendo.

INgressusq; ecclesiã Dei, euasisse te laqueos mortis lętus agnosce horresce idola: respue simulacra: cole Deũ patrẽ oĩpotẽtẽ, & Iesũ Chrm filiũ ei⁹, cũ spiritu sancto: Qui viuit & regnat in scła sclorũ. ℟. Amen. Postquam peruenerit sacerdos ad medium ecclesię po-
C nunt infantem in pauimento, & dicto a sacerdote, & compatre Pater noster, & Credo in Deum. eleuant puerum: & sacerdos cũ sputo suo tangit aures & nares infantis, dicens.

EPheta, quod est ad aperire aures & nares ĩ odorẽ suauitatis. Tu autem effugare diabole: appropinquabit enim iudicium Dei. Tunc sacerdos interroget tenentem puerum de nomine eius, & postea dicat N. Abrenũcias sathanę? patrinus ℟. Abrenuncio. Sacerdos. Et omnibus operibus eius? ℟. Abrenuncio. Sacerdos. Et omnibus pompis eius? ℟. Abrenuncio. Sacerdos pollicem in oleo sancto intingens vngat pectus infantis & scapulas, faciens signum crucis cum pollice: & dicat ad eum. Et ego te linio oleo salutis pectus & scapulas in Christo Iesu domino nostro:

Hęc est omnium Christianorũ digna professio.

vt ha-

Universidad de Deusto
Biblioteca

vt habeas vitam æternam,& viuas in secula seculorum. Amen. Et D veniens super fontem sacerdos interrogat nomen pueri dicens. Quo nomine vocaris? Et responso tali, scilicet Petrus, vel Maria: Iterum interrogat sacerdos N. credis in Deum patrem omnipotẽ tem creatorẽ cœli,& terræ? Patrinus ℟. Credo. Et sacerdos. Credis & in Iesum Christum filium eius vnicũ,dñm nrm, natũ & pas sum? ℟. Credo. Et sacerdos. Credis & in Spũm sanctũ: sanctam ecclesiam catholicam: sanctorũ cõionẽ:remissionẽ peccatorũ: car nis resurrectionem:& vitã æternam? ℟. Credo. Deinde sacerdos iterum interrogat nomen pueri,& dicit. Petre, vel Maria vis baptizari? ℟. Volo. Tunc sacerdos accipiat puerum diligenter & baptizet eum sub trina immersione, sanctissimã Trinitatẽ semel inuocans, vel effundendo aquam super caput pueri secũdũ cõsuetudinem loci illius,inuocato prius nomine pueri, dicẽdo. Petre, vel Maria,& ego te baptizo ĩ nomine pa ✣ tris: & semel immergat: & fi ✣ lij, & secundo immergat, & spũs ✣ sc̃ti. Amẽ. & tertio immergat. Et cum surrexit de fonte sacerdos facit signum crucis de chrismate in vertice,eius dicens hanc or̃onem. Oremus. Oratio.

DEus omnipotẽs, pater domini nostri Iesu Christi, q̃ te regenerauit ex aqua & Spiritu sc̃tõ: quique dedit tibi remissionẽ oĩum peccatorũ,ipse te liniat chris ✣ mate salutis in Christo Iesu dño nostro,vt habeas vitã æternã,& viuas in secula seculorũ. Am̃. Deinde sacerdos ponat linteum super caput pueri,dicens.

ACcipe vestem candidam, sanctã & immaculatã, quã perferas ante tribunal dñi nostri Iesu Christi: vt habeas vitã ẽternã,& viuas in secula seculorum. Amen. Deinde sacerdos det candelam accensam in dextera manu pueri,siue patrini,dicens.

ACcipe lampadem ardentem, irreprehensibilem,custodi baptismum tuum, serua Dei mandata: vt cum dominus venerit ad nuptias, possis occurrere ei vna cum omnibus sanctis in aula cẽ Iesti,habeasq; vitam æternam,& viuas in secula seculorum. Amen. Vade in pace,& dominus sit tecum. Amen.

¶ Ad omnium potius satisfactionem præscriptus baptizãdi ordo hic positus est, quam quod secundum s. Romanam ecclesiam sit ĩstitutus. In libro nouo quo vtuntur summi pontifices in diuinis secundum s. Roma ecclesiæ vsum, sequentem modum legimus.

¶ Ordo

ORDO AD CATHECVMENVM FACIENDVM.

Et baptizandum puerum masculum: qui in libris S. Romanę Eccle siæ legitur & quo vtuntur summi Pontifices: & in eccle sijs Venetiarum obseruatur. Cap. 9.

B CVm venerit infans ante ianuam ecclesiæ, interroga nomen eius,& dic hæc verba. Si quis cathecumenus est, secedat. Si quis cathecumenus est, Iudęus, vel hæreticus, secedat. Si quis cathecumenus est, Sabellianus, vel hęreticus, aut Iudęus: secedat. Interroga nomen, & dic. Ioannes. vel N. quid desideras? Respõdeat. Fidẽ. Interrogã. Fides quid tibi præstat? ℟. Vitam ęternam. Interrogatur. Quis tibi daturus est eam? ℟. Deus pater & dominus Iesu Christus cum sancto spiritu. Deinde insuffla in faciem eius ter in modum crucis,& dic. Exorcismus.

IMpero tibi immunde spiritus in nomine pa ✣ tris, & fi ✣ lij, & sp ritus ✣ sancti, vt exeas & recedas ab hoc plasmate Dei. Interroga quod nomen vult imponere ei,& annuncies nomen, & dicas. Famule Dei N. quid vis fieri? Respondeat. Christianus. Interroga. Abrenuncias satanæ? ℟. Abrenuncio. Interroga. Et omnib⁹ operibus eius, ℟. Abrennncio. Interroga. Et omnibus pompis ei⁹? ℟. Abrenuncio. Et postea dicat sacerdos hæc verba. Et iste sit felix, C in nomine pa ✣ tris,& fi ✣ lij,& spiritus ✣ sancti. Amen. Deinde dicat. ps. Deus in adiutoriũ meum intende: Domine ad adiuuandũ me festina. Confundantur & reuereantur qui quærunt animam meam. Auertantur retrorsum & erubescant, qui volunt mihi mala: Auertantur statim erubescentes, qui dicunt mihi, Euge, euge. Exultent & lætentur in te omnes, qui quærunt te,& dicant semper, magnificetur Dominus, qui diligunt salutare tuum. Ego vero egenus & pauper sum, Deus adiua me. Adiutor meus, & liberator meus es tu: domine ne moreris. Gloria patri, & filio, & spiritui. Sicut erat in principio. Kyrie eleison. Christe eleison. Kyrie eleison. Dominus vobiscum. ℟. Et cum spiritu tuo. Oremus.

Oratio, Catechismus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ordo baptizandi maſculum.

DEus noſter, qui nos ad imaginem ſuam plaſmare dignatus eſt, D
ſic ait per Moyſen famulum ſuum: Non auguraueris: non mę-
chaberis: non falſum teſtimonium dixeris: honorem habebis patri
& matri tuę: diliges proximum tuum ſicut teipſum: & quod tibi nō
vis fieri, alijs ne feceris: iſta ſunt præcepta Dei, quæ gentilem popu-
lum ad eccleſiam Dei venientem vnumquemq; oportet obſeruare,
Per Chriſtum dominum noſtrum. ℟. Amen.

FAmule dei N. accipe ſignum cru ✣ cis, tam in fronte, quam in
cor ✣ de: ſume fidem cæleſtem: talis eſto moribus, vt templum
Dei eſſe iam poſſis: ingreſſuſq; eccleſiā dei, euaſiſſe te laqueum mor-
tis lætus agnoſcas: horreſcas idola: reſpuas ſimulacra, colas Deum
patrem omnipotentem, & Ieſum Chriſtum filium eius, qui viuit &
regnat in ſecula ſeculorum. ℟. Amen. E

DEprecor te domine ſancte, pater omnipotens, æternæ Deus,
vt huic famulo tuo, qui ſeculi huius nocte vagatur incertus &
dubius, viam veritatis & agnitionis tuæ iubeas demonſtrari: quate-
nus reſeratis oculis cordis ſui, te vnum deū patrē in filio, & Filiū in
patre recognoſcat cum Sancto ſpiritu, atque huius confeſſionis fru-
ctum & hic & in futuro ſeculo percipere mereatur: Per eundē Chri-
ſtum dominum noſtrum. ℟. Amen. Sequitur exorciſmus.

EXorcizo te omnis ſpiritus immunde in nomine Dei ✣ patris
omnipotentis: & in nomine Ieſu Chri ✣ ſti filij eius domini, &
iudicis noſtri: vt diſcedas ab hoc plaſmate dei: quem dominus no-
ſter ad templum ſanctum ſuum vocare dignatus eſt: vt fiat templum
dei viui: & Spiritus ſanctus habitet in eo, in nomine dei Pa ✣ tris F
omnipotentis, & in nomine Ieſu Chri ✣ ſti filij eius, & ſpiritus ✣
ſancti, q; filius venturus eſt in maieſtate patris iudicare viuos & mor
tuos, & ſeculum per ignem. ℟. Amen. Oremus. Oratio.

DEus, qui perdita reparas, & reparata conſeruas: deus, qui pro-
prio gentilitatis crimine euaſo, & ſerpentis charactere deleto
ſignari hominem nominis tui titulo præcepiſti: ſuſcipe, quęſumus,
hunc famulum tuum: atq; eum inter plebis tuæ numerum commi-
ſce. Per Chriſtum dominum noſtrum. Oremus. Oratio.

DOmine deus cęli & terræ, maris & omnium elementorū crea-
tor, qui aſpectu tuo illuminas vniuerſam faciem terrę, illumi-
na vultum tuum ſuper hunc famulum tuum N. Cathecumenū, quē
hodierna

A hodierna die ad templum ſanctum tuū vocare dignatus es? infunde
in eum ſcientiam pietatis tuæ accipe hūc domine: & aperi ei ianuā
iuſtitiæ tuæ, & da illi miſericordiā tuā: pietatiſq; munus largire, & p
lauacrum regenerationis tuæ perduc eum ad gratiam ſpiritualem:
vt nobiſcum parirer tibi deo patri omnipotenti laudes & gratias
referat. Induc eum domine in viam veritatis, doce eum iuſtificatio-
nes tuas. Per dominum noſtrum Ieſum Chriſtum filium tuum, qui
tecum viuit. ℟. Amen.

Conſigna eum cum pollice dicens.

In fronte. Signo tibi frontem ✣ vt ſuſcipias crucem Domini.
In auribus. Signo tibi aures ✣ vt audias diuina præcepta.
In oculis. Signo tibi oculos ✣ vt videas claritatem Dei.
B In naribus. Signo tibi nares ✣ vt odorem ſuauitatis ſentias.
In ore. Signo tibi os ✣ vt loquaris verba vitæ.
In pectore. Signo tibi pectus ✣ vt credas in Deum.
In ſcapulis. Signo tibi ſcapulas ✣ vt ſuſcipias iugum ſerui eius.
In toto corpe. Signo te totum in nomine pa ✣ tris, & fi ✣ lij, &
ſpiritus ✣ ſancti: vt habeas vitam æternā: & viuas in ſęcula ſęculo-
rum. Amen. Oremus. Oratio.

OMnipotens ſempiterne deus, pr̄ Dñi nr̄i Ieſu Chriſti, reſpicere
dignare ſup̄ hūc famulū tuum N. quem ad rudimenta fidei vo
care dignatus es: omnem cæcitatem cordis ab eo expelle: diſrum-
pe omnes laqueos ſathanæ, quibus fuerat alligat⁹. Aperi ei domine
ianuam pietatis tuæ: vt ſale ſapientiæ imbutus omnium cupi-
C ditatum fætoribus careat: & ſuauem odorem pręceptorum tuorū
læt⁹ in eccleſia tua ſentiat: & p̄ficiat de die in diē: vt idone⁹ efficiat̄
accedere ad gr̄am baptiſmi tui, p̄cepta medicina, Per eūdē dñm no
ſtrū Ieſum Chr̄m, q̄ tecū viuit & reg. ī vni. ℟. Am̄. Exorciſm⁹ ſalis.

EXorcizo te creatura ſalis in noīe Dei pa ✣ tris omnipotentis,
& ī charitate dñi nr̄i Ieſu ✣ Chr̄i, & ī virtute ſp̄ūs ✣ ſcī. Exor
cizo te per deū ✣ viuum: p̄ deū ✣ verū: p̄ deū ✣ ſanctū: q̄ te ad tu-
telā humani generis p̄creauit, & populo veniēte ad credulitatem p̄
ſeruos ſuos conſecrari præcepit. Proinde rogamus te domine De⁹
nr̄, vt hęc creatura ſalis in nomine ſc̄tę trinitatis efficiat̄ ſalutare ſa-
cramentum ad effugandum inimicum quod tu domine ſanctifi-
cando ſancti ✣ fices: & benedicendo bene ✣ dicas: vt fiat omni

Universidad de Deusto
Biblioteca

bus accipientibus perfecta medicina, permanens in viſceribus eo- D
rum, in nomine domini noſtri Ieſu Chriſti: qui venturus eſt iudica-
re viuos & mortuos, & ſeculum per ignem. ℟. Amen.
Poſtea accipe ſal digito cum tua ſaliua: & ponet ore infantis, & dic.
Famule dei N. accipe ſal ſapientiæ, qui propitiatio ſit tibi in vitam
æternam. ℟. Amen. Oremus. Oratio.

DEus patrũ nr̃orũ, vniuerſæ cõditor veritatis, te ſupplices exora
mus, vt hunc famulũ tuũ reſpicere digneris ꝓpitius, & hoc pri-
mũ pabulũ ſalis guſtãtẽ, nõ diutius eſurire ꝑmittas, quominus cibo
reficiat cæleſti, quatenus ſit Deo ſemꝑ ſpiritu feruẽs, ſpe gaudẽs, tuo
ſemꝑ noĩ ſeruiẽs, ꝑduc eũ dn̄e ad nouę regenerationis lauacrum: vt
cum fidelibus tuis ꝓmiſſionum tuarum æterna p̃mia cõſequi merea
tur. Per Chriſtũ dn̄m nr̃m. ℟. Amen. Interroget ſacerdos nomen E
infantis, & dicat Famule dei N. ingredere in templum Dei viui, vt
habeas partem in prima reſurrectione cum ſanctis & electis Dei:
Et introducat eum in eccleſiam dato capite ſtolę ipſum portanti, &
ſic procedendo dicat hanc orationem. Oremus. Oratio.

PRæces noſtras, q̃s dn̄e, clementer exaudi, & hunc electum tuum
crucis dn̄icę cuius eum impreſſione ſigna ✠ mus, virtute cuſto-
di, vt agnitionis tuę rudimenta ſeruando, per cuſtodiam mandato-
rum tuorum ad regenerationis gloriam peruenire mereat. Per Chri
ſtum dominum noſtrum. ℟. Amen. Finita oratione ponat infans
in pauimento eccleſię, & dicatur. Oremus. Oratio.

DEus, qui humani generis ita es conditor, vt ſis etiam reforma-
tor, propitiare famulo tuo N. Adoptiuo ꝓ gratiam tuã, & no- F
ui teſtamenti ſobolẽ nouę proli aſcribe, vt filij promiſſionis, quod
nõ potuerunt aſſequi per naturam, gaudeant ſe accepiſſe per gra-
tiam. Per Chriſtum dn̄m no. ℟. Amen. His ita finitis patrinus, vel
matrina tenens infantem ſtet genuflexus, & dicat presbyter. Ora
electe: flecte genua, & dic. Pater noſter. Leua, comple orationem
tuam, & ſigna eum, & accede ad benedictionem. Tunc patrinus,
dicit totum. Pater noſter deinde ſurgens infantem ſigno cru ✠cis
ſignat. Et ſacerdos ſubiungit dicens. Oremus. Oratio.

DEus Abraham, Deus Iſaac: Deus Iacob, Deus qui Moyſi fa-
mulo tuo in monte Sinai apparuiſti, & filios Iſrael de ter-
ra Ægypti eduxiſti, deputans eis angelum pietatis tuę, qui cuſtodi-

ret

A ret eos die ac nocte: te quæſumus dn̄e, & rogamus, vt mittere di-
gneris ſanctum angelum tuum de cęlis, qui cuſtodiat hunc famulũ
tuũ, & perducat eum ad gratiã baptiſmi tui. Sequitur exorciſmus.

ERgo maledicte diabole recognoſce ſentẽtiam tuã: & da hono
rem Deo viuo & vero: da honorem Ieſu Chriſto filio eius, & ſpi
ritui ſancto paraclito: & recede ab hoc famulo Dei: quia iſtum deus
& dn̄s noſter Ieſus Chriſtus ad ſuã ſanctã gratiã & benedictionem,
fontemq; baptiſmatis dono ſuæ gratiæ vocare dignatus eſt, Et hoc
ſignum ſanctæ cru ✠cis, quod nos frontem eius damus, tu maledi-
cte diabole nunquam audeas violare: ſed damnatus in ęternum ma
neas ab eo repulſus. Per eũ qui venturus eſt iudicare viuos & mor-
tuos, & ſæculum per ignem. ℟. Amen. Item dicat. Ora, electe: fle
B cte genua: & dic Pater noſter: leua, & comple orationem tuam: & ſi
gna illum: & accede ad benedictionem. Tunc patrinus, vt ſup. ge-
nuflectit, & ſurgit, & ſignat infantẽ. Et ſacerdos. Oremus. Oratio.

DEus immortale præſidium omnium poſtulantium, liberatio
ſupplicum: pax rogantium: vita credentium: reſurrectio mor-
tuorum, te inuoco dn̄e ſuper hunc famulum tuum N. qui baptiſ-
mi tui donum petens, æternam conſequi gratiam ſpirituali regene-
ratione deſiderat: accipe eum dn̄e, qui dignatus es dicere: Petite, &
accipietis, quærite & inuenietis, pulſate & aperietur vobis: petenti
itaq; præmium porrige: & ianuam pãde pulſanti: vt æternã cæle-
ſtis lauacri benedictionem conſecutus, promiſſa tui muneris regna
percipiat. Qui viuis & regnas in ſe. ℟. Amen. Exorciſmus.

C AVdi maledicte ſatana adiurat' ꝓ nomẽ æterni Dei, & Saluato-
ris nr̃i filij eius: cũ tua victus inuidia tremẽs lugẽſq; diſcede: ni
hil tibi ſit cõmune cũ ſeruo Dei, iã cœleſtia cogitãti: renũciaturo ti-
bi, ac ſeculo tuo: & beatæ immortalitati victuro. Da igitur honorẽ
aduenienti Spiritui ſancto: qui ex ſumma cœli arce deſcendens per
turbatis fraudibus tuis, diuino fonte purgatum pectus, ideſt ſancti
ficatum Deo templum, & habitaculum perficiat: & ab omnibus
penitus noxis præteritorum criminum liberatus ſeruus dei gra-
tias perenni Deo referat ſemper: & benedicat nomen eius ſanctum
in ſecula ſeculorum. ℟. Amen. Item dicat. Ora electe: flecte ge-
nua: & dic Pater noſter: Leua, & comple orationem tuam: & ſigna
illum: accede ab benedictionem. Tunc patrinus, vt ſupra, genu-

 flectit,

Universidad de Deusto
Biblioteca

flectit, leuat, & signat infantem. Et sacerdos dicit exorcismum. D

EXorcizo te immunde spiritus in nomine pa ✣ tris, & fi ✣ lij, & spiritus ✣ sancti: vt exeas & recedas ab hoc famulo dei. Ipse enim tibi imperat maledicte damnate, qui pedibus suis super mare ambulauit: & Petro mergenti dexteram porrexit. Sequitur.

ERgo maledicte diabole recognosce sentẽtiã tuam: & da honorem Deo viuo & vero, da honorem Iesu Christo filio eius, & Spiritui sancto paraclito, & recede ab hoc famulo Dei, quia istum deus & dominus noster Iesus Christus ad suam sanctam gratiam & benedictionem, fontemq; baptismatis dono suæ gratiæ vocare dignatus est: Et hoc signum sancte cru ✣ cis, quod nos in frontẽ eius damus, tu maledicte diabole nunquam audeas violare: sed damnatus in æternum maneas, & ab eo repulsus. Per eum, qui venturus est iu- E
dicare viuos & mortuos, & sęculum per ignem. ℟. Amẽ. ¶ Incipit officium abrenunciationis, & catechismi. ¶ Presbyter primo ponit manum sup infantem: & dicit sequentem orationẽ. Oremus. Oro.

AEternam ac iustissimam pietatẽ tuã deprecor domine sancte, pater omnipotens, æterne Deus, luminis auctor, & veritatis, super hunc famulum tuum N. vt digneris eum illuminare lumine intelligentiæ tuę: munda eum, & sanctifica: da ei scientiam veram: vt dignus efficiatur accedere ad gratiam baptismi tui: teneat fidem firmam, spem certam, consilium rectum, doctrinam sanctã: vt aptꝰ sit ad percipiendam gratiam tuam: Per eum, qui tecum & cum spiritu sancto viuit & regnat in secula seculorum. ℟. Amen. Quo facto qui tenet infantem dicat cum presbytero symbolum apostolorum, F
& Pater noster. CRedo in Deum patrem omnipotentem creatorẽ cæli & terrę. Deinde Pr̃ nr̃ q̃ es in cęlis. Deinde sequat exorcismũ.

NEc te lateat satana imminere tibi penas, imminere tibi tormẽta, imminere tibi diem iudicij, diemq; supplicij sempiterni, diem qui venturus est velut clibanus ardens in quo tibi atq; vniuersis Angelis tuis æternus superueniet interitus. Proinde damnate atq; damnande da honorem Deo viuo & vero: da hononorem Iesu Christo filio eius, & Spiritui sancto. In cuius nomine atque virtute ego precipio tibi quicunque es spiritus immunde, vt exeas & recedas ab hoc famulo dei, quem hodie deus & dominus noster Iesus Christus ad suam sanctam gratiam, & benedictionem, fon-

A fontemq; baptismatis dono suę gratiæ vocare dignatus est, vt fiat eius templum per aquam regenerationis in remissionem omnium peccatorum: In nomine eiusdẽ dñi nostri Iesu Christi, q̃ vẽturus est iudicare viuos, & mortuos & sæculum per ignem. ℟. Amen. Dein de sacerdos saliua oris sui tangat nares & aures eius, dicens.

EPheta: qđ est adaperire nares & aures in odorẽ suauitatis. Respõdeat q̃ tenet infantẽ. Epheta. Et presbyter. In odora suauitatis. Rñdeat q̃ tenet infantẽ. Epheta. Et presbyter. Tu autẽ effugare diabole: appropinquabit enim iudiciũ dei. Et respõdeat q̃ teneat infantẽ iterũ & dicat. Epheta. Postea interrogat sacerdos nomẽ infantis, & dicit. Famule dei N. abrenuncias satanę? Respõdet. Abrenuncio. Et presbyter. Et omnibus operibus eius? ℟. Abrenũ
B cio. Et presbyter. Et omnibus pompis eius? ℟. Abrenuncio. Dein de sacerdos liniat infantem oleo sancto cathecumenorum in pectore & in scapulis cum pollice in modum cru ✣ cis: & dicat.

EGo te linio oleo salutis inter pectus & inter scapulas, in nomine domini nostri Iesu Christi, in vitam ęternam. Pax tibi. ℟. Et cum spiritu tuo. Et presbyter. Recede immũde spiritus: & da locũ spiritui sancto. Et tenens manum sacerdos super caput infantis dicit sequentem orationem. Oremus. Oratio.

FAmulum tuum, quęsumus dñe, ad tui baptismi gratiam recurrentem respicere, & cõseruare in tuo nomine digneris: & quicquid in eo per originalis peccati transgressionem penę obnoxium diabolus detinebat, sacri fontis indulgẽtia resoluatur: veteris homi-
C nis exuuias deponat, & nouę vite indutus amictu resurgat, omnia nequissimi spiritus ab eo venena depelle, & salutarem baptismi gratiam adimple: vt in tui muneris perceptione in ęterna vita valeat exultare. Per Christum dominum nostrum. ℟. Amen.

His peractis accedãt ad fontes. Si fons non est benedictus, fiant litanię, & benedictio fontis. Si vero fons est benedictus, prætermittantur litaniæ, & benedictio fontis.

Letanię pro fontis benedictione.

Kyrie eleison.
Christe eleison.
Christe audi nos.
Christe exaudi nos.
Pater de cęlis Deus. miserere nobis.
Fili redemptor mundi Deus miserere nobis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Spiritus sctē Deꝰ miſ rere nob.
Sācta Trinitas vnus Deus miſe.
Sancta Maria Ora pro nobis.
Sancta Dei genitrix ora.
Sancta Virgo Virginum ora.
Sancte Michael. ora.
Sancte Gabriel. ora.
Sancte Raphael ora.
Omnes sancti Angeli & Archāgeli orate.
Sancte Ioannes Baptiſta ora.
Omnes sancti Patriarchę & Prophetæ orate.
Sancte Petre ora.
Sancte Paule ora.
Sancte Andrea ora.
Sancte Iacobe ora.
Sancte Ioannes ora.
Sancte Marce ora.
Omnes sancti Apoſtoli & euangeliſtę orate.
Sancte Stephane ora.
Sancte Laurenti ora.
Sancte Vincenti ora.
Sancte Chriſtophore ora.
Sancte Georgi ora.
Sancte Sebaſtiane ora.
Sancte Blaſi ora.
Oēs ſancti Martyres orate.
Sancte Silueſter ora.
Sancte Gregori ora.
Sancte Auguſtine ora.
Sancte Nicolae ora.
Omnes ſancti Pontifices & Cōfeſſores orate.
Oēs ſancti Doctores orate.
Sancte Benedicte ora.
Sancte Antoni ora.
Sancte Dominice ora.
Sancte Franciſce ora.
Omnes ſancti Monachi & Eremitæ orate.
Sācta Maria Magdalena ora.
Sancta Lucia ora.
Sancta Catherina ora.
Sancta Cecilia ora.
Sancta Vrſula ora.
Omnes ſanctæ virgines & viduæ orate.
Oēs ſancti & ſanctæ Dei orate.

Chriſte audi nos. Chriſte exaudi nos. Kyrie eleiſon. Chriſte eleiſon. Kyrie eleiſon. Pater noſter. Et ne nos inducas.

Poſt Letanias ſequitur exorciſmus aquæ.

EXorcizo te creatura aquę per Deum ✣ viuum per deum ✣ verum: per deum ✣ ſanctum: per deum totius dulcedinis creatorem: qui te in principio, verbo ſeparauit ab arida: & in quatuor fluminibus diuidens totam terram rigare pręcepit. Adiuro te per Ieſum Chriſtum filium eius vnicum dominum noſtrum, vt efficiaris in eo, qui in te baptizandus eſt, regenerans cum Deo patre & eodē filio, & Spiritui ſancto: qui in trinitate perfecta viuit & regnat deus per omnia ſecula ſeculorum. ℟. Amen. Oremus. Oratio.

Domine

A DOmine ſancte, pater omnipotens, æternę Deus, aquarum ſpiritualium ſanctificator: te ſupplices deprecamur vt miniſteriū humanitatis nr̄æ reſpicere digneris ꝓpitiꝰ: & ſup has aquas abluendis, & viuificādis hoībꝰ p̄paratas angelī sāctitatis emittas: quo peccatis vitæ prioris ablutis, reatuq; deterſo, purū Spūi ſcō habitaculū vim regeneratiōis ꝓcuret. Per dn̄m nr̄m Ieſum Chr̄m filiū tuū. Qui tecum viuit & regnat in vnitate eiuſdem Spiritus ſancti Deus, Per omnia ſecula ſeculorum. ℟. Amen. Oremus. Oratio.

EXaudi nos op̄s deus: & in huius aquæ ſubſtantia tuam miſce virtutē: vt abluendus per eā ſanitatē ſimul & vitā mereatur æternam: per dn̄m Ieſum Chriſtum filiū tuū. Qui tecum viuit & regnat in vnitate ſp̄ūs ſancti deus, Per omnia ſæcula ſæculorum. ℟. Amen.

B Poſtea ſacerdos infundat chriſma in aquam in modū crucis: dicēs.

FOecūdēt & ſanctificēt fons iſte hoc ſalutifero chriſmate, In nomine pa ✣ tris, & fi ✣ lij, & ſpiritus ✣ ſancti. Amē. Et miſceat cū manu. Deinde interroget p̄sbyter nomē infantis: & dicat N. Credis in Deū patrē oīpotētē creatorē cœli, & terræ? ℟. Credo. Sacerdos īterroget. Credis & in Ieſum Chriſtū filiū eiꝰ vnicū, dn̄m nr̄m, natū & paſſum? ℟. Credo. Sacerdos interroget Credis & in Spūm ſanctū: ſanctā eccleſiā catholicā: ſanctorū cōionē: remiſſionē peccatorū: carnis reſurrectionem: & vitā æternam? ℟. Credo. Interroget ſacerdos nomē infantis: & dicat Famule dei N. vis baptizari? ℟. Volo. Tunc baptizet eum ſacerdos in nomine ſanctę Trinitatis ſub trina immerſione, vel, ſecundum conſuetudinem patrię vel loci, infundat aquam ſuper caput eius dicens. Ego te baptizo in nomine

C pa ✣ tris: & fi ✣ lij, & ſpiritus ✣ ſancti. Amen. Poſtea facit ſacerdos crucem in capite eius invertice de ſacro chriſmate cum pollice: & dicit hanc orationem. Oremus. Oratio.

DEVS Omnipotens, Pater Domini noſtri IESV CHRISTI, qui te regenerauit ex aqua & Spiritu ſancto: quique dedit tibi remiſſionem omnium peccatorum, ipſe te liniat chriſmate ſalutis in vitam æternam. Pax tibi. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Poſtea ſacerdos imponat linteamen ſuper caput infantis: & dicat.

ACcipe veſtem candidam, & immaculatam, quā pferas ſine macula ante tribunal dn̄i nr̄i Ieſu Chr̄i: vt habeas vitā ętern̄, &

viuas

Universidad de Deusto
Biblioteca

viuas in scla scłorū. ℟. Amē. Postea tradat cādelā accēsam in manu pueri, vel patrini, dicēs. N. Accipe lāpadē irreprehēsibilē, custodi baptismū tuū, vt cū venerit dñs ad nuptias, possis ei occurrere vna cū oībus sanctis suis in aula cęlesti: vt habeas vitam ęternam, & viuas in sæcula seculorum. ℟. Amen. Deinde dicat ad altare Euang. S. Ioan. In principio erat. &c. Postea dicat sacerdos. Vade in pace.

¶ Ordo ad puellam cathecumenam faciendam. Ca. 11.

CVm venerit infantula ante ianuam ecclesię interroga nomē ei⁹, & dic hęc verba Siqs cathecumen⁹ est, secedat. Siqs cathecumen⁹ est Iudę⁹ vel hęreticus, secedat. Siqs catecumenus est Sabellianus vel hęreticus aut iudę⁹, secedat. Interroga nomē, & dic. Maria. vel N. qd desideras? Rndeat Fidē. Sacerdos interrogat Fides qd tibi prestat? Rndet. Vitam æternam. Interrogat sacerdos. Quis tibi daturus est eam? Respondet. Deus pater & dominus Iesus Christus cum sancto spiritu. Deinde insuffla in faciē eius ter in modum crucis, & dic. Exorcismus.

IMpero tibi immunde spiritus in nomine pa ✣ tris, & fi ✣ lij, & spiritus ✣ sancti, vt exeas & recedas ab hoc plasmate Dei. Interroget sacerdos q̄ nomē volūt ei imponere, & annūciet nomē, & dicat. Famula Dei N. qd vis fieri? Rndet Chriana. Intertoget sacerdos. Abrenūcias satanę? Rndet. Abrenūcio. Sacerdos. Et oīb⁹ operib⁹ eius. Rndet. Abrenūcio. Sacerdos. Et oībus pōpis ei⁹, Rndet. Abrenūcio. Postea dicat sacerdos hæc verba. Et ista sit fælix, īnoīe pa ✣ tris, & fi ✣ lij, & spūs ✣ sancti. Amē. Deinde dicat sacerdos. ps. Deus in adiutoriū meū ītēde. vt sup. fo. 17. Glia pa. &c. Kyrie ele. Chre ele. Kyrie ele. Dñs vobiscum. Oremus. Oro. Catechismus.

DEus noster, qui nos ad imaginem suam plasmare dignatus est sic ait per moysen famulum suum, non auguraueris, non męchaberis, non falsum testimonium dixeris, honorem habebis patri, & matri tuę, & diliges proximū tuū sicut teipsum, & qđ tibi nō vis fieri, alijs ne feceris: ista sunt præcepta dei, q̄ gētilē pplm ad ecclīam dei venientem vnūquemq; oportet obseruare. Per Christū. ℟. Amē. Sacerdos signat ea in fronte & in pectore signo ✣ Crucis dicens.

FAmula dei accipe signum crucis tam in fron ✣ te, quam in corde. ✣ sume fidem cęlestem, talis esto moribus, vt templum dei iam esse possis: ingressaq; ecclesiam dei, euasisse te laqueum mortis

lęta.

Alęta agnoscas, horrescas idola, respuas simulacra, colas Deum patrē omnipotentem: & Iesum Christum filium eius, cum spiritu sancto, qui viuit & regnat in sęcula sæculorum. ℟. Amen. Oremus. Oro.

DEprecor te domine sancte, pater omnipotens, æterne Deus: vt huic famulę tuę, quæ sęculi huius nocte vagatur incerta, & dubia, viam veritatis, & agnitionis tuæ iubeas demonstrari: quatenus reseratis oculis cordis sui, te vnum deum patrem in filio, & filiū in patre recognoscat cum sancto spiritu, atque huius confessionis fructum & hic, & in futuro sæculo percipere mereatur. Per eundem Christum dominum nostrum. ℟. Amen. Sequitur exorcismus.

EXorcizo te omnis spiritus immunde in nomine dei pa ✣ tris omnipotentis, & in nomine Iesu Christi filij eius iudicis nostri vt discedas ab hoc plasmate dei, q̄ dñs nr̄ ad tēplū sanctū suū vocare dignatus est: vt fiat tēplū Dei viui: & Spūs sanctus habitet in ea: in noīe Dei pa ✣ tris oīpotentis: & in noīe Iesu ✣ Christi filij eius; & Spiritus ✣ sancti: qui filius venturus est in maiestate patris iudicare viuos & mortuos, & sæculū per ignē. ℟. Amen. Oremus. Oratio.

DEus, qui perdita reparas: & reparata cōseruas: deus, q̄ pprio gētilitatis crimine euaso, & serpentis charactere deleto, signari hominē nominis tui in titulo præcepisti, suscipe, q̄s, hāc famulā tuā atq; eā inter plebis tuæ numerū cōmisce. per Christū. Orem⁹. Oro.

DOmine Deus cæli & terræ, maris & omniū elementorū creator qui aspectu tuo illuminas vniuersam faciem terræ: illumina vultum tuum, super hāc famulam tuam N. catechumenam, quā hodierna die ad templum sanctum tuum vocare dignatus es infunde in eam scientiam pietatis tuæ, accipe hanc domine, & aperi ei ianuam iustitiæ tuæ: & da illi misericordiam tuam: pietatisque munę largire, & per lauacrum regenerationis tuæ perduc eam ad gratiam spiritualem: vt nobiscum pariter tibi Deo patri omnipotenti laudes & gratias referat. Induc eam domine in viam vetitatis, doce eam iustificationes tuas, per dominum nostrum Iesum Christū filium tuū; qui tecum viuit &c. ℟. Amen. Consignat eam in fronte dicens.

Signo tibi frontem ✣ vt suscipias crucem Domini.

In auribus. Signo tibi aures ✣ vt audias diuina præcepta.

In oculis. Signo tibi oculos ✣ vt videas claritatem Dei.

In naribus. Signo tibi nares ✣ vt odorem suauitatis sentias.

In

Universidad de Deusto
Biblioteca

In ore. Signo tibi os ✣ vt loquaris verba vitæ.
In pectore. Signo tibi pectus ✣ vt credas in Deum.
In scapulis. Signo tibi scapulas ✣ vt suscipias iugũ seruæ eius.
In toto corpe. Signo te totã in nomine pa ✣ tris, & fi ✣ lij, & spũs ✣ sancti: vt habeas vitã: & viuas in sęcula sclorũ. Amn. Oremꝰ. Oro.

OMnipotens sempiterne deus, pr Dñi nri Iesu Christi, respicere dignare sup hãc famulã tuam N. quam ad rudimenta fidei vocare dignatus es: omnem cæcitatem cordis ab ea expelle: disrumpe omnes laqueos satanæ, quibus fuerat alligata. Aperi ei domine ianuam pietatis tuæ: vt signo sapientiæ tuæ imbuta omnium cupiditatum fœtoribus careat: & suauem odorem preceptorum tuorũ læta in ecclesia tua sentiat: & proficiat de die in diem: vt idonea efficiatur accedere ad gratiam baptismi tui, percepta medicina: Per eundem dominũ nostrũ Iesum Chrm filiũ tuũ, Qui tecũ viuit & regnat in vnitate spiri. ℟. Amen. Oremus. Exorcismus salis.

EXorcizo te creatura salis in noĩe Dei pa ✣ tris omnipotentis, & in charitatẽ dñi nri Iesu Christi, & in virtute spũs ✣ scĩ. Exorcizo te per deũ ✣ viuum: p deũ ✣ verũ: p deũ ✣ sanctũ: q te ad tutelã humani generis ꝓcreauit, & populo veniẽte ad credulitatem p seruos suos consecrari præcepit. Proinde rogamus te domine Deꝰ nr, vt hęc creatura salis in nomine sctẽ trinitatis efficiat salutare sacramẽtũ ad effugandum inimicũ quod tu dñe sanctificando sancti-
fi ✣ ces: & benedicendo bene ✣ dicas: vt fiat oĩbus accipiẽtibus pfecta medicina, ꝓmanens in visceribus eorũ: in nomine dñi nri Iesu Christi: qui venturus est iudicare viuos & mortuos, & sęculum p ignem. ℟. Amen. Postea tolle salem digito cum tua saliua: & pone in ore infantulæ, & dic. Famula dei N. accipe sal sapientiæ, qui propitiatio sit tibi in vitam æternam. Amen. Oremus. Oratio.

DEus patrũ nostrorũ, vniuersæ conditor veritatis, te supplices exoramus, vt hanc famulã tuam N. respicere digneris propitius: & hoc primũ pabulum salis gustantem, non diutius esurire permittas: quo minus cibo repleatur cælesti: quatenus sit deo semper spiritu feruens, spe gaudes, tuo semper noĩ seruiẽs: perduc eam dñe ad nouæ regenerationis lauacrum: vt cum fidelibus tuis promissionum tuarum ę̃terna prę̃mia cõsequi mereat. Per Christũ dñm nrm. ℟. Amen. Interrogat sacerdos nomen infantulæ: & dicit. Famula dei

A dei N. ingredere in templum dei viui, vt habeas partem in prima resurrectione cum sanctis & electis dei. Et dato capite stolæ patrino, introducat eã in ecclesiam, dicẽdo hãc orationẽ. Oremus. Oratio.

PReces nras, quæsumus dñe, clementer exaudi: & hanc electam tuam cru ✣ cis dñicæ, cuius eam impressione signa ✣ mus, virtute custodi: vt agnitionis tuæ rudimenta seruando, per custodiam mandatorũ tuorum ad regenerationis gloriam peruenire mereatur. Per eundẽ. Christũ dñm nrm. ℟. Amen. Finita oratione ponatur infantula in pauimento ecclesię, & dicatur. Oremus. Oratio.

DEus qui humani generis ita es conditor, vt sis etiam reformator: propitiare famulę tuæ N. adoptiuæ per gratiam tuam: & noui testamenti sobolem nouæ proli ascribe: vt filij promissionis,
B quod nõ potuerunt assequi p naturã, gaudeãt, se accepisse p gram, p Christum dñm. ℟. Amen. His ita finitis patrinus vel matrina tenes infantulam stet genuflexus: & dicat sacerdos. Ora electę: flecte genua: dic Pater noster: Leua: & comple orationem tuã: & signa illam, & accede ad bndictionẽ. Et patrinus dicit totum Pater nr. & signat puellã signo cru ✣ cis, & sacerdos dicit orationem. Oremus. Oro.

DEus cæli: Deus terræ, Deus angelorum, Deus archangelorum: deus prophetarum: deus apostolorum: Deus martyrum, deus confessorum, deus virginũ, deus omnium bn viuẽtium, deus, cui oĩs lingua cõfitetur, & oẽ genuflectit cęlestiũ, terrestriũ, & infernorum: te inuoco dñe, vt hãc famulã tuã & custodire digneris & perducere ad gratiã baptismatis. p Christũ do. no. ℟. Amẽ. Sequit exorcismꝰ.

C ERgo maledicte diabole recognosce sentẽtiam tuam, & da honorem Deo viuo & vero: da honorem Iesu Christo filio eius, & Spiritui sancto paraclito, & recede ab hac famula dei, qa istam sibi Deꝰ & dñs noster Iesus Christus ad suam sanctam gratiam & benedictionem, fontemque baptismatis dono cælesti vocare dignatus est. Et hoc signum sanctę cru ✣ cis, quod nos in frontem ei damus, tu maledicte diabole nunquam audeas violare, sed damnatus in æternum maneas ab eo repulsus: per eum qui venturus est iudicare viuos & mortuos, & seculum per ignem. ℟. Amen. Item dicit sacerdos. Ora electe, flecte genua, dic Pr nr. Leua, cõple orationẽ tuã, & signa illam, & accede ad bndictionem. Patrinus dicit totũ Pr nr. & signat infantulam signo cru ✣ cis, & sacerdos dicit oronẽ. Oremus. Oro.

Deus

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ordo baptizandi puellam:

DEus Abrahã: Deꝰ Iſaac: Deꝰ Iacob: Deꝰ q̃ Tribꝰ Iſrael de ægy D
ptiaca ſeruitute liberaſti: & p̃ Moyſen famulũ tuũ de cuſtodia
mãdatorũ tuorũ in deſerto monuiſti: & Suſannã de falſo crimine li-
beraſti: te ſupplex deprecor domine: vt liberes hanc famulam tuam
N. & perducere eam digneris ad gratiam baptiſmi tui. Per Chriſtũ
dominum noſtrum. ℟. Amen. Sequitur exorciſmus.

ERgo maledicte diabole recognoſce ſententiam tuam: & da ho-
norem deo viuo & vero: da honorem Ieſu Chriſto filio eius, &
ſpiritui ſancto paraclito: & recede ab hac famula dei: quia iſtam ſibi
deus & dñs noſter Ieſus Chriſtus ad ſuã ſanctã gratiã & bñdictionẽ,
fontẽq; baptiſmatis dono cæleſti vocare dignatꝰ eſt: Et hoc ſignum
ſancte̅ cru ✣ cis: q̃ nos in frõtẽ eius damꝰ, tu maledicte diabole nũ-
quam audeas violare: ſed dãnatus in æternũ maneas ab ea repulſus. E
Per eũ q̃ vẽturus eſt iudicare viuos & mortuos & ſæculũ p̃ ignẽ. ℟.
Amen. Sacerdos dicit tertio. Ora electe: flecte genua: dic Pater nr̃.
Leua: cõple orationẽ tuã: & ſigna illam: & accede ad benedictionẽ.
Et patrinus dicit totum Pater noſter. ſurgit: & ſignat infantulam ſi-
gno cru ✣ cis: & ſacerdos ſequitur exorciſmum. Exorciſmus.

EXorcizo te immunde ſpũs per patrem, & filiũ: & ſpiritũ ſanctũ
vt exeas, & recedas ab hac famula Dei N Ipſe tibi imperat ma
ledicte damnate, qui cæco nato oculos aperuit, & quatriduanum
Lazarum de monumento ſuſcitauit. Sequitur exorciſmus.

ERgo maledicte diabole recognoſce ſententiam tuam, & da ho-
norem Deo viuo & vero da honore m Ieſu Chriſto filio eius, &
Spiritui ſancto paraclito: & recede ab hac famula dei: quia iſtã deus F
& dñs noſter Ieſus Chriſtus ad ſuam ſanctam gratiã & benedictio-
nem fontemq; baptiſmatis dono ſuæ gratiæ vocare dignatus eſt: Et
hoc ſignum ſancte cru ✣ cis, quod nos in frontem eius damus, tu
maledicte diabole nunquam audeas violare: ſed damnatus in æter-
nũ maneas, & ab eo repulſus. Per eũ, qui vẽturus eſt iudicare viuos,
& mortuos, & ſeculũ per ignem. ℟. Amen. ¶ Incipit officium abre
nunciationis: & catechiſmus ¶ Primo ponit presbyter manum ſu
per infanteur: & dicit ſequentem orationem. Oremus. Oratio.

AEternam ac mitiſſimam pietatem tuã, deprecor dñe ſancte,
pater omnipotẽs, æternæ Deus, luminis author & veritatis,
ſup̃ hãc famulã tuã N vt digneris eam illuminare lumine intelligẽ

tiæ

A tię tuæ: munda eam & ſanctifica, da ei ſcientiam veram vt dignas
efficiat̃ accedere ad gr̃am baptiſmi tui teneat fidẽ firmã, ſpẽ certam,
cõſiliũ rectũ, doctrinã ſanctã: vt apta ſit ad pcipiẽdã gratiã tuã: Per
eũ, q̃ tecũ & cũ ſpũ ſcõ viuit & regnat in ſæcula ſæculorũ. ℟. Amẽ.
Quo facto qui tenet infantem dicat cum ſacerdote ſymbolũ apoſto
lorum, C redo in Deum Patrem, & P ater noſter. vſq; ad finem.
Deinde dicat ſequentem Exorciſmum.

NEc te lateat ſathana, imminere tibi pęnas, imminere tibi diem
iudicij, diemq; ſupplicij ſempiterni: diem qui venturus eſt ve
lut clibanus ardẽs: In quo tibi, atq; vniuerſis angelis tuis æternus ſu
peruenietinteritus. Proinde damnate atq; damnande, da honorem
Deo viuo & vero, da honorem Ieſu Chriſto filio eius, & ſpiritui ſan
B cto: in cuius nomine atq; virtute ego pręcipio tibi quicunq; es ſpi
ritus immũde, vt exeas & recedas ab hac famula Dei, quam hodie
deus & dñs noſter Ieſus Chriſtus ad ſuam ſanctam gratiam & bene
dictionem, fontẽq; baptiſmatis dono ſuę gratię vocare dignatꝰ eſt:
vt fiat eiꝰ templũ per aquã regenerationis in remiſſionẽ omniũ pec
catorum. In nomine eiuſdem domini noſtri Ieſu Chriſti, qui ventu
rus eſt iudicare viuos & mortuos & ſeculum per ignem. ℟. Amen.
Deide ſaliua oris ſui ſacerdos tãgat nares & aures ĩfantulæ: & dicat.

EPheta, quod eſt ad aperire nares & aures in odorem ſuauitatis:
Reſpondeat qui tenet infantulam. Epheta. Et ſacerdos. In
odorem ſuauitatis. Reſpondeat qui tenet infantulam. Eppheta. Et
ſacerdos. Tu autem effugare diabole: appropinquabit enim iudi-
C cium Dei. Reſpondeat qui tenet infantulam. Eppheta. Poſtea in-
terroget ſacerdos nomen infantulæ, & dicat. Famula dei N. Abre-
nuncias ſathanę? Reſpondet. Abrenuncio. Et ſacerdos. Et omni-
bus operibus eius? Reſpondet. Abrenuncio. Et ſacerdos. Et om-
nibus pompis eius? Reſponder. Abrenuncio. Deinde ſacerdos li
niat infantulam de oleo ſancto inter pectus & ſcapulas cum pollice
in modum cru ✣ cis, & dicat.

EGo te linio oleo ſalutis inter pectus & inter ſcapulas, in nomi-
ne domini noſtri Ieſu Chriſti, in vitam æternam. Pax ti-
bi. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Et ſacerdos. Recede immunde
ſpiritus: & da locum ſpiritui ſancto: Et ſacerdos tenens ma-
num ſuper caput infantulæ dicit ſequentẽ orationẽ. Oremus: Oro.

Famulam

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ordo ad baptizandum puellam

FAmulam tuam, quæsumus dñe, ad tui baptismi gratiam recurrentem respicere, & conseruare in tuo nomine digneris, & quicquid in ea per originalis peccati transgressionem pœnæ obnoxium diabolus detinebat, sacri fontis indulgẽtia resoluatur, veteris hominis exuuias deponat, & nouæ vitę induta amictu resurgat: omnia nequissimi spiritus ab ea venena depelle, vt salutarem baptismi gratiã adimpleat, vt in tui muneris perceptione in ęterna vita valeat exultare. Per Christum dominum nostrum.

His peractis, pręcãt ad fontes. Sequit benedictio fontiũ, si fons non est benedictus: & fiant litaniæ, & benedictio fontis, vt supra. fol. 21. Si vero fons est bñdictus, presbyter prætermissis litanijs & bñdictione fontis, interroget nomẽ infantulæ, & dicat. N. Credis in deum patrẽ oĩpotẽtẽ creatorẽ cæli & terræ? Respõdet. Credo. Sacerdos. Credis & in Iesum Christũ filiũ eius vnicũ, dñm nostrũ, natũ & passum? Respõdet. Credo. Sacerdos interrogat. Credis & in Spiritum sanctum, sanctam ecclesiã catholicã sanctorũ cõmunionẽ, remissionẽ peccatorũ, carnis resurrectionẽ, & vitã ęternã? Respõdet. Credo. Interrogat sacerdos nomẽ infantulæ, & dicit. Famula dei N. vis baptizari? Respondet. Volo. Tunc baptizat eam sacerdos in nomine sanctę Trinitatis sub trina immersione, vel infundit aquam super caput eius secundum morem patriæ, vel loci dicens. Ego te baptizo in nomine pa✣tris, & fi✣lij, & spũs✣sancti. Amẽ. Postea facit sacerdos crucem in capite eius in vertice de sacro chrismate cum pollice, & dicit hanc orationem. Oremus. Oratio

DEus omnipotens, pater domini nostri Iesu Christi, qui te regenerauit ex aqua & Spiritu sancto, quiq; dedit tibi remissionem omnium peccatorum: ipse te lineat chrismate salutis in vitam æternam. Pax tibi. ℟. Et cum spiritu tuo. Postea sacerdos ponat linteamen super caput infantis, & dicat.

ACcipe vestem candidam & immaculatam, quam perferas sine macula ante tribunal domini nostri Iesu Christi: vt habeas vitam æternam in sæcula sæculorum. ℟. Amen. Postea tradat candelam accensam in manu puellæ vel patrini, dicens. N.

Accipe lampadem irreprehensibilem, custodi baptismum tuũ, vt cum venerit dñs ad nuptias, possis occurrere vna cũ oĩbus sanctis suis in aula cę. esti: vt habeas vitam æternam, & viuas in secula seculorum.

A culorum. ℟. Amen. Deinde dicit euangelium sancti Ioannis. In principio erat. fol. 88. Postea dicat sacerdos. Vade in pace.

¶Forma baptizandi puerum vel puellam, de cuius morte dubitatur ad succurrendum. Cap. 13.

SI infans grauiter infirmatur: ita quod de eius morte dubitetur: nõ fiat totus ordo prædictus: sed cũ primũ fuerit ad portã ecclesiæ sacerdos sufflet ĩ modũ cru✣cis, & dicat.

IMpero tibi immunde spiritus, in nomine pa✣tris, & fi✣lij, & spiritus✣sancti, vt exeas & recedas ab hoc famulo Dei. Tunc sacerdos interroget nomen infantis, & dicat. Quid vis fieri? Respondet Christianus. Interrogat sacerdos. Abrenũcias sathanę, & omnibus operibus eius, & omnibus pompis eius? Respondet. Abrenũcio. Postea faciens signum crucis in fronte, & pectore infantis, dicit. Accipe signum crucis tam in fronte, quam in corde: sume fidẽ cælestem: esto talis moribus: vt templum Dei esse possis. Postea sacerdos benedicat salem in hunc modum. Benedic✣quęsumus domine hanc creaturam salis tua bene✣dictione cælesti in nomine domini nostri Iesu Christi, & in virtute Spiritus sancti ad effugandum inimicum: quod tu dñe sanctificando sancti✣fices: benedicẽdo bene✣dicas: fiatq; omnibus percipientibus perfecta medicina permanens in visceribus eorũ. In nomine pa✣tris, & fi✣lij, & spiritus✣sancti. Amen. Oratione completa sacerdos ponat sal benedictum in ore infantis, dicens Accipe sal sapientiæ, qui sit tibi propitiatio in vitam ęternam. Amen. Tunc introducat eum in ecclesiam, & dicat. Pater noster. & Credo in Deum patrem. Postea sacerdos tangit nares eius, & aures cum saliua sua dicens.

EPheta: quod est adaperire aures & nares in odorem suauitatis. Tu autem effugare diabole, appropinquabit enim iudiciũ Dei. Tunc sacerdos vocato nomine eius, dicit. Abrenuncias sathanę, & omnibus operibus eius, & omnibus põpis eius. Respondet. Abrenuncio. Tunc sacerdos intincto digito in oleo catheçumenorum facit signum crucis super pectus & scapulas pueri dicens. Ego te linio oleo salutis in Christo Iesu Dño nostro. ¶ Si autem ita infirmꝰ in mortis periculo est constitutus, quod prędicta seruari nõ possint benedic sal, & in ore ponas: & signa puerum in frõte & pectore cũ pollice: & dic. In noĩe pa✣tris, & fi✣lij, & spiritus✣sancti. Amẽ.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Et tenens manum ſuper caput eius, dic hanc orationem. D

FAmulum tuum, q̃s dñe, ad tui baptiſmi gratiam recurrentem reſpicere & cõſeruare in tuo nomine digneris: & quicquid, in eo per originalis peccati tranſgreſſionem pænę obnoxium diabolus detinebat, ſacri fontis indulgentia reſoluatur: veteris hominis exuuias deponat, & nouæ vitæ indutus amictũ reſurgat: omnia nequiſſimi ſpiritus ab eo venena depelle: & ſalutarem baptiſmi gratiã adiple: & in tui muneris peeptione in æterna vita exultare cõcede. per.

Item alia oratio pro proximo morti. Oremus. Oratio.

MEdelam tuam deprecamur omnipotens domine, ſancte pater omnipotens, æterne Deus: qui ſubuenis in periculis: qui temperas flagella, dum verberas te ergo Domine ſupplices deprecamur, vt hunc famulum eruas ab hac inualetudine: vt non præualeat inimicus vſq; ad tentationem animæ: ſicut Iob terminum ei pone: ne inimicus de anima iſta ſine redemptione baptiſmatis ĩcipiat triumphare. Differ domine exitum mortis: & ſpatium vitæ extẽde, releua quem perducas ad gratiam baptiſmi tui. Per Chriſtum dominum noſtrum. ℟. Amen. Poſtea ſi non habeas aquam benedictam: benedic eam iſta breui benedictione ad ſuccurrendum. E

EXaudi nos omnipotens deus: & in huius aquæ ſubſtantiam tuã miſce virtutem: vt abluendus per eam, & ſanitatem ſimul, & vitam mereatur æternã. Per Chrm dñm nrm. ℟. Amẽ. Exorciſmus:

EXorcizo te creatura aquæ in nomine Dei pa ✣tris omnipotentis: & in charitate Ieſu ✣ Chriſti filij eius: & ſpiritus ✣ſancti. Exorcizo te omnis virtus aduerſarij, omnis ĩcurſio ſathanæ: & omne phãtaſma: eradicare & effugare ab hac creatura aquę: vt fiat fons ſaliens in vitam æternam: & qui ex ea baptizatus fuerit, fiat templũ Dei viui: & Spiritus ſanctus habitet in eo in remiſſionem omnium peccatorum. Poſtea pone chriſma in aqua, & dicas. Fęcundetur, & ſanctificetur iſte fons oleo ſalutis, & ſalutifero chriſmate, In nomine pa ✣tris & fi ✣lij, & ſpiritus ✣ſancti. Amen. Deinde ſacerdos interrogato nomine pueri, dicat. N. Credis in Deum patrem omnipotentem, creatorem cęli & terræ? Reſpõdet. Credo. Et ſacerdos. Credis & in Ieſum Chriſtum filium eius vnicum, dominum noſtrũ, natum, & paſſum. Reſpondet. Credo. Sacerdos. Credis in Spiritũ ſanctum: ſanctam eccleſiam catholicam: ſanctorum communionẽ re

A remiſſionem peccatorum: carnis reſurrectionem, & vitam ęternam. Reſpondet. Credo. Et interrogat ſacerdos. N. vis baptizari. Reſpondet. Volo. Tunc ſacerdos eum baptizat in nomine ſanctę Trinitatis, dicens. Ego te baptizo in nomine pa ✣tris, & fi ✣lij, & ſpiritus ✣ſancti. Amen. Poſtea facit crucem de chriſmate ſacro in vertice eius: & reliqua, vt ſupra, ſcilicet, dat ei veſtem candidam, & candelam cum orationibus, vt ſupra.

¶Si autem puer conualuerit: debẽt omnia ſuppleri quæ omiſſa ſũt, ſ. omnia quæ baptiſmum præcedunt, & dicta non fuerant.

¶Si vero adeo propinquus morti fuerit: quod credatur ipſum immediate obiturum, ſolum dicat formam baptiſmi videlicet. Ego te baptizo in nomine pa ✣tris, & fi ✣lij, & ſpiritus ✣ſancti. Amen.

B Et dicendo verba prædicta effundat aquam ſuper caput eius: & ſic eum baptizet. Et ſi habet chriſma, cum in vertice vngat in modum crucis, & dicat orationem. Deus omnipotens pater domini no. &c. Et poſtea. Accipe veſtem candidam & immacu. &c. Et demum cãdelam, dicendo. Accipe lampadem irreprehenſibilem, &c. Poſtea dicat Euangeliũ ſancti Ioannis. In principio erat verbum. fol. 86.

¶ Tractatus primi primę partis Sacerdotalis, de ſacramento Baptiſmi. Finis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

SACERDOTALIS PRIMÆ PARTIS:

Tractatus tertius de sacramento confirmationis & illius ritu.

DE CONFIRMANDIS, SEV Chrismandis in fronte.

POntifex, pueros seu infantes vel alios sacri baptismatis vnda perfusos, in fronte chrismare volens: paratus supra rochetum: vel, si sit religiosus, supra superpellicium; amictu, stola, pluuiali albi coloris, & mitra preciosa: accedit ad faldistorium ante medium altaris: aut in alio conuenienti loco sibi paratum. Et in eo sedens, renibus altari, & facie populo versis, baculum pastoralem in sinistra tenens, populum coram se stantem admonet: quòd nullus alius, nisi solus episcopus, vel maior: ex diuina & apostolica institutione, confirmationis sacramentum administrare potest. Nam dominus noster Iesus Christus apostolos confirmauit,

A firmauit, cum in die pentecostes Spiritum sanctum eis contulit: & per eos, eorumque successores, scilicet episcopos: populos confirmandos esse decreuit.

¶ Nullus confirmatus debet reconfirmari.

¶ Nullus, qui non sit confirmatus, potest esse in confirmatione patrinus. ¶ Nullus excommunicatus, vel grauioribus facinoribus alligatus, ingerat se ad percipiendum hoc sacramentum: vel ad præsentandum confirmandum. ¶ Adulti debent prius confiteri, & postea confirmari. ¶ Hoc sacramento contrahitur cõpaternitas & affinitas spũalis, prout in baptismo: impediens matrimoniũ contrahendũ: & dirimens iã contractũ. ¶ Nullus præsentet nisi vnum, aut duos, non plures. ¶ Confirmandi de honestate, non de necessitate, debent esse ieiuni: Similiter confirmans. ¶ Confirmato debet ligari frons: & sic manere quousque chrisma deficcetur: & non oportet, ꝙ ligatura septẽ diebus portetur: sed decet, vt septẽ diebus abstineat a lotione capitis. ¶ Proinde, vnusquisque confirmandus portet lineã vittã mundã, eũ qua ligetur caput: quæ cum soluitur, igni cõburatur: Quidã cõsueuerunt portare ligaturã tres dies. Quidam vnũ tantũ: in hoc poterit consuetudo patriæ seruari. ¶ Ligando vel soluendo ligaturã capitis: siue abstergendo frontem: nõ cõtrahitur aliqua compaternitas: sed tenendo tãtũ. ¶ Nullus confirmatus discedat: nisi bñdictione accepta: quã Pontifex ipse post omniũ confirmationẽ dabit. ¶ Infantes per patrinos ante Pontificẽ chrismare volentẽ teneãtur in brachijs dextris. Adulti vero, seu alij maiores: ponant pedem suum super pedem dextrum patrini sui.

Qui non possũt ad cõfirmationẽ tenere.

B

C ¶ Quibus per ordinem ante Pontificem dispositis: Pontifex sedẽs lauat manus: Deinde deposita mitra surgit: & stans versa facie ad confirmandos: iunctis ante pectus manibus: confirmandis iam genua flectentibus: & similiter manus ante pectus iunctas tenentibus, dicit.

SPiritus sanctus superueniat in vos: & virtus altissimi custodiat vos a peccatis. ℟. Amen. Deinde signans se manu dextra a fronte ad pectus signo crucis, dicit ℣. Adiutorium nostrum in nomine domini. ℟. Qui fecit cęlum & terram. ℣. Dominus vobiscum. ℟. Et cum spiritu tuo. Tunc extensis versus confirmandos manibus, dicit. Oremus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

De Chrismandis in fronte

Hic episcopus extendit manus versus confirmandos.

OMnipotens sempiterne Deus: qui pro regenerare dignatus es hos famulos tuos ex a qua & spiritu sancto: quique dedisti eis remissionem omnium peccatorum: emitte in eos septiformem spiritum tuum sanctum paracletum de cœlis. ℟. Amen. Spiritum sapientiæ & intellectus. ℟. Amen. Spiritum consilij & fortitudinis. ℟. Amen. Spiritum scientiæ & pietatis. ℟. Amen. Adimple eos spiritu timoris tui: & consigna eos signo cru ✠ cis Christi: in vitam propitiatus æternam. Per dominum nostrum Iesum Christum filium tuum: qui tecum viuit & regnat in vnitate eiusdem spiritus sancti Deus: per omnia sęcula sęculorum. ℟ Amen. Pontifex sedēs super faldistorium prædictum: vel etiam, si multitudo chrismandorum, seu confirmandorum id exegerit, dispositis illis per ordinem super gradus presbyterij, vel alibi: Pontifex stans cum mitra: illos discurrens signat per ordinem genuflexos: & vno ordine signato: illi surgunt: & alij genuflectunt, & signantur, & sic vsque in finem. Et Pontifex inquirit singulatim de nomine cuiuslibet consignandi: sibi per patrinum, vel matrinam flexis genibus præsentati: & summitate pollicis dextræ manus chrismate intincta, dicit. Ioannes vel Maria. vel quouis nomine nuncupetur. Signo te signo cru ✠ cis: quod dum dicitur: producit pollice signum crucis in frontem illius: deinde prosequitur: & confirmo te chrismate salutis. In nomine pa ✠ tris: & fi ✠ lij: & spiritus ✠ sancti: vt replearis eodem spiritu sancto: & habeas vitam æternam. ℟. Amen.

Nomen profert.

Chrismato dat leuem alapam supergenā. Lauat manus.

Deinde dat sibi leuiter alapam super genam dicens Pax tecum. Omnibus taliter consignatis: Pontifex tergit cum mica panis: & lauat cum aqua pollicem & manus super aliquam peluim. Deinde aqua lotionis cum pane, fundatur in fontibus, vel piscina sacrarij.

SA-

A SACERDOTALIS PRIMÆ PARTIS.

Tractatus Quartus de Matrimonio.

¶ Quid sit Matrimonium: & qualiter contrahatur legitimæ, & de eius institutione, & de tribus bonis Matrimonij. Cap. 1.

B MAtrimonium est sacramentum ecclesiæ: quod sic diffinitur. Matrimonium est maris & fęminę cōiunctio, indiuiduam vitæ consuetudinem retinēs. De pręsumpt. cap. Illud. Quod quidem contrahitur solo consensu per verba de præsenti: qñ vir in mulierem, & mulier in virum, accedentibus verbis consensum exprimentibus. s. Accipio te in meam & accipio te in meum, vel ęquipollentibus, consentiunt. De sponsa. c. cum Locum. & ca. Tua. & ca. Tuas. de sponsa duorum. & 27. q. 2. ca. Sufficit. Et san. Thom. in 4. dist. 27. q. 1. ar. 2. Non solum autem verbis, sed ēt signis Mrimoniū exprimētibus, vel cōsensū in Matrimoniū, vt in surdis & mutis, cōtrahit Matrimoniū. De sponsa. cap. Cū apud sedē. ¶ Institutū aūt fuit in Paradiso terrestri Matrimoniū ante peccatū, pp susceptionē sobolis, dicente dño: Crescite & multiplicamini. Gen. 1. cap. Institutū ēt fuit post peccatū, causa vitandæ fornicationis: vt dicit Apostolus. 1. ad Corin. 7. Propter fornicationē vnusquisq; habeat vxorē suā: & vnaquęq; virū suū. 32. q. 2. ca. Sicut. & c. Institutio.

C Quicquid. ¶ Oēs aūt q volunt possunt Matrimoniū cōtrahere, dūmodo sint in ętate legitima, q̄ est in viro. 14. annorū, & in fęmina 12. vt habetur de spon. impub. ca. Impuberes, & ca. Continebatur. & dūmodo nō sit aliquod impedimentū, quo ꝓhibeat cōtractio Matrimonij: de q̄bus infra hr̄. Et pōt fieri Mrimoniū p ꝓcuratorē, sicut fuit de Isaac, & Rebecca. Gen. c. 24. & 32. q. 2 §. cum dr̄. ¶ Tria autem sunt bona Mrimonij. s. proles, fides, & sacramentum. Proles, vt charitatiue recipiant filios, & religiose educent. Fides, vt cum alia ꝑsona nō coeant Sacr̄m, vt nunq̄ nisi p̄ mortē separentur. Qui filij sunt legitimi: c. Per venerabilem in tex. & gl. super ver. de tribus modis. 27. q. 2. ca. Omne itaq;. 32. q. 1. cap. Non enim. ¶ Et concilio Florentino p̄dicto. Sacr̄m mrimonij est signū coniunctionis Chr̄i Tempus. Tria matrimonij bona.

Universidad de Deusto
Biblioteca

& ecclesiæ: secũdũ Apl'm dicẽtẽ: Sacramẽtũ hoc magnũ est: Ego di D
co in Christo & eccl'ia. Cã efficiẽs matrimonij regl'r est mutuꝰ cõsẽ
sus ꝓ verba de præsenti expressus. Assignãt aũt triplex bonũ matri-
monij. Primũ est, ꝓles suscipiẽda, & educãda ad cultũ dei. Secũdũ est
fides, q̃ vnus cõiugũ alteri seruare debet. Tertiũ est ĩdiuisibilitas Ma
trimonij: ꝓpter hoc q̃ ꝓ significat indiuisibilẽ cõiunctionẽ Christi &
eccleſię. Quamuis aũt ex causa fornicationis liceat thori separatio-
nẽ facere: nõ inde aliud matrimoniũ cõtrahere fas est, cum Matri-
monij vinculum legitime contracti perpetuum sit: hæc ibi.

¶ De duplici Matrimonio, scilicet legitimo & clandestino: & de bã
nis publice faciendis. Cap. 2.

MAtrimoniũ aliud est legitimũ: qđ est, qñ publice & solenniter
cõtrahitur in faciem eccleſię cum debitis cõditionibus req̃si I
tis. ſ. cum vxor a parentibus petitur, desponsatur, dotatur, & a sacer-
dotibus benedicit̃. vt. 33. q. 5. c. Aliter. ¶ Aliud est clãdestinum, qđ
fit sine prædictis solẽnitatibus. 30. q. 5. ꝓ totum. Cui clãdestino Ma-
trimonio sacerdos cõsentiẽs est suspendẽdus. De clan. desp̃. ca. Cũ
inhibitio. quia ex eo sequunt̃ frequẽtius multa mala, & scãdala quã
plurima oriunt̃: ideo ab eccleſia est inhibitũ. Et maxime cõcilio Tri
dẽtino. c. 1. Sess. 24. de refor. matrimonij. Quod q̃dẽ clãdestinũ Ma
trimonium publice erat ratificãdum. De clã. desp. ca. Quod nobis.
Qua propter prudens sacerdos dẽt diligenter intendere quod talia
non sequantur. Vnde secundum generalis concilij constitutionem,
de clã. desp̃. ca. Cum inhibitio facienda sunt bãna in eccleſijs per
parochum sacerdotem: antequam matrimonium contrahatur: & in F
dicẽdum est per tres dies festiuos cõtinuos in missarum solẽnijs: Vt
si quis sciat, inter tales personas, quæ inter se contrahere debent, esse
aliquod impedimentum, infra cõpetẽtẽ terminum assignãdum de-
beat ipsum ꝓducere & manifestare, in hæc vel similia verba. videli-
cet. Hę duæ personę N. & N. volũt cõtrahere Matrimoniũ: si q̃s est
q̃ nouerit aliquod impedimẽtũ esse inter has ꝓsonas, qđ matrimo-
nium inter eos impediat, illud denunciet. Et de hoc admonemus
oẽs primo, secũdo, & tertio, & pemptorie infra talẽ terminũ N. Et
alicubi, q̃ sine istis bãnis cõtrahũt, sunt excõmunicati. Et si apparue
rit aliqua coniectura impedimẽti alicuius, interdicẽdũ est illis ne cõ
trahant donec veritas declaretur, & oppositum cõstet. Qui autẽ cõ-

traxerint

Non mi-
hi effec-
tias no-
uum con
trahere,
vt sẽtiũt
q̃dã mo-
derni, q̃
tamẽ sci
as sibi po
tius per-
missum,
nec pro-
pterea.
Deo gra-
tum esse,
& memi
neris quã
tum va-
leat ec-
clesiæ v-
sus. Mat-
the. 6 &
ad Co-
rinth. pri-
ma. 7.

A traxerint post ꝓhibitionẽ sibi factã, & impedimẽtum extiterit, ille-
gitimos filios ꝓcreabunt: & sacerdos q̃ tales inhibitiones facere cõ-
tempserit: vel regularis qui interfuerit, suspendi debet ab officio ꝓ
tres annos. Et siquis malitiose falsum impedimentum obiecerit, ca-
onicã vltionẽ nõ euadet, vt pate vbi supra. ¶ Sanxit Tridentina Si
nodus nullum esse matrimonium, quod cõtrahit̃ aliter q̃ præsente
proprio Parocho & duobus aut tribus testibus Sess. 8. cap. 1. ¶ Va
gantes vero non vult ad matrimonium contrahendum admitti, ni-
si prius habita de ipsis diligenti inquisitione, obtentaq; ab ordina-
rio licentia. Sess. 8. ca. 7. ¶ Nullum etiam esse posse matrimonium
inter raptorem & raptam, quandiu ipsa in raptoris potestate permã
serit, decernit eadem sancta Sinodus. Sess. 8. ca. 6.

B ¶ De impedimentis Matrimonij, quæ sunt. 14. cap. 3.

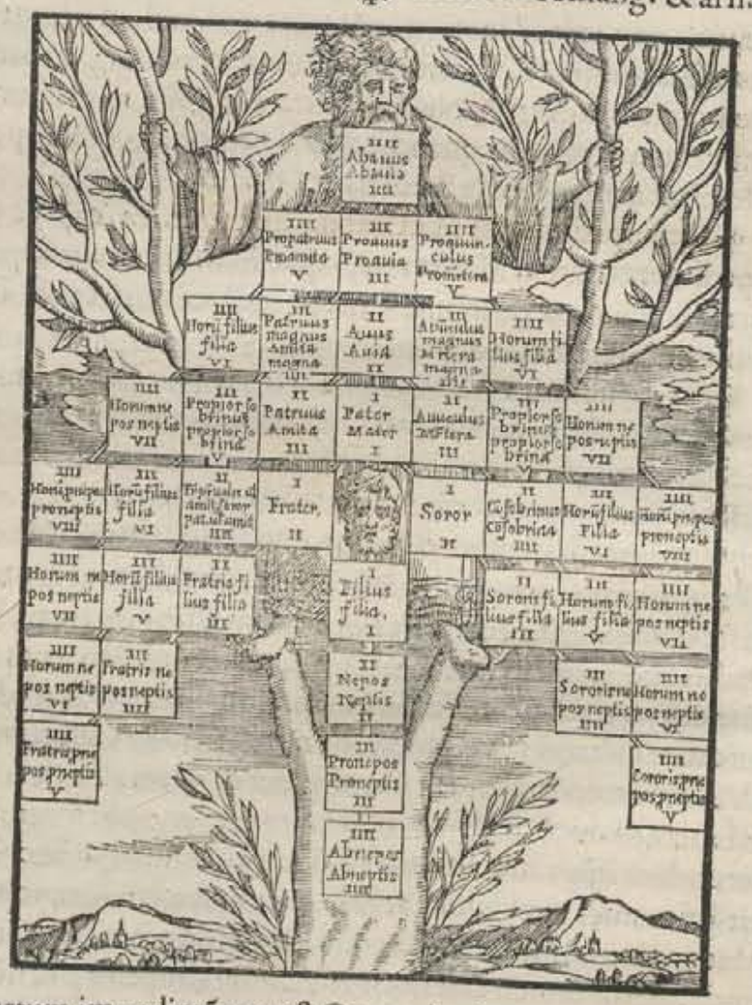
IMpedimenta autem Matrimonij, quæ Matrimonium impediũt
contrahendum, & dirimunt iam contractum sunt. 12. & in his
versibus continentur, videlicet.

Error, conditio, votum, cognatio crimen,
Cultus, disparitas, vis, ordo, ligamen, honestas,
Si sis affinis, si forte coire nequibis:
Hęc socianda vetant connubia; facta retractant.

¶ Primum impedimentum est Error, quod tripliciter potest occur
rere. Primum in ꝓsona: vt si credat̃ cõtrahi cum Martino matrimo-
nium & cõtrahit̃ cum Petro. Et hoc nullum est. 29. q. 1. ca. His ita.
Secundo modo errat̃ in fortuna: vt si q̃s credit cõtrahere cum diuite
C & cõtrahit cum paupere. Tertio modo inqualitate: vt si credat cõ-
trahere cum filia regis, vel alia ꝓsona nobili: & cõtrahit cum rusti-
ca. Vel credit contrahere: cum virgine: & contrahit cum mere-
trice. Et in istis duobus vltimis talis error non impedit matrimoniũ
¶ Secundum impedimentum est Cõditio: quando qui liber est cõ-
trahit ignoranter cum seruta: vel libera cum seruo: & tunc nullum
est Matrimonium: nisi cognita condictione de nouo cõtrahant, vel
cõsentiãt. Error tamẽ deterioris cõdictionis impedit, & nõ paris
vel melioris: vt si seruus cõtrahit cum ancilla, quam credebat libe-
rã: vel cum libera, quam credit ancillam: De cõiu. seruo. cap. Pro-
posuit. & 29. q. 1. §. 1. ¶ Tertium impedimentum est Voti. Duplex
est autem votum. ſ. simplex & solenne. Votum simplex impedit

Matrimo-

Matrimoniū cōtrahēdū: sed nō dirimit cōtractū. Votū vero solēne D
qđ est p̄ susceptionē sacramēti ordinis. s. subdiaconatus, vel emissio
nē p̄fessionis tacitę vel expressæ in aliqua religione approbata, īpe-
dit Matrimoniū cōtrahendū: & dirimit iam contractum. Qui cleri-
vel vo. ca. Meminimus. & ca. consuluit. & ca. insinuatione. De voto
& vo. re. c. Quod votum, lib. 6. Et tales contrahentes sunt excommu
nicati. De cōsan. & affi. ca. Eos q, in cle. de consang. & affi. ca. vlt.

¶ Quartum impedimētum est Cognationis: Quę est triplex. s. carna
lis, spiritualis, & legalis. Prima est consanguinitas, quæ impedit Ma
trimonium vsq; ad quartū gradum inclusiue, & tales similiter sunt
excommunicati si contrahunt: & matrimonium est nullum eo. cap.

Eos

A Eos q, Si vero vnus attineat alteri in tertio vel quarto gradu, & alius
in qnto, cōtrahere p̄nt: qa semp stādū est remotiori psonæ in cōsan
guinitate. Ex cōstitutione vero Synodi Tridētinæ, ex fornicatione
cōtracta affinitas in primo & secūdo gradu tm̄: postea cōtractū ma-
trimoniū dirimit. ¶ Cognatio spūalis est cōpaternitas, q̄ pucnit ex
datione vel administratiōe sacramētorū. Verbi gra. Sacerdos bapti-
zat puerū: & Martin° suscipit eū de sacro fonte: vterq; est p̄ spūalis
ipsius pueri: & cōpater p̄ris & mris. Vnde suscipiēs puerū nūq̄ pote
rit habere in matrimoniū mrem ei°: nec ipsam psonā, quā tenuit, si
fęmina sit: nec vxor suscipiētis poterit habere patrē pueri, licet ipsa
nō susceperit, sed vir su°, & ecōtra. Sil'r filij p̄ris carnalis & spiritua-
B lis possunt cōtrahere matrimoniū īsimul. Sil'r cōpater pōt filiā cōpa
tris accipere: nisi sit illa, q̄ tenuit. Pōt etiam aliqs habere duas cōma
tres succesiue ī vxores, si ante mr̄imoniū effectæ sunt cōmatres. Idē
dicēdū est de filio vxoris habito ex priori viro, & ecōtra: quia mulier
eum suscipiēs nō est cōmater viri sequētis, & vir suscipiēs filium ali-
cuius de alia vxore nō est cōpater sequentis vxoris. Laicus baptizās
aliquē non potest contrahere cum matre eius. Sacra synodus Tridē
tina sic cōstituit: vt vnus tātum siue vir, siue mulier vel ad summum
vnus & vna baptizatum de baptismo suscipiāt: inter quos ac bapti
zatum & illi° patrē & matrē, nec nō inter baptizātē & baptizatum,
baptizatiq; patrē & matrē tātum, & spiritualis cognatio cōtrahatur
Et sanxit pręterea, vt parochus, antequā ad Baptismum cōferēdum
accedat, diligēter ab his, ad quos spectabit, sciscitet, quem vel quos
C elegerit vt baptizatum de sacro fonte suscipiant, & eum, vel eos
tantum ad eum suscipiendum admittat. & in libro eorum nomina
describat doceatq; eos, quā cognationem contraxerint: ne ignorā
tia vlla excusari valeant. Quod si vltra designatos baptizatum teti-
gerint, cognationem spiritualem nullo pacto contrahant. ¶ Co-
gnatio autem spiritualis solum contrahitur per baptismum, vel
confirmationem. Catechismus qui baptismo tanquam exordium
est, cognationem spiritualem inducit: & licet impediat Matrimo-
nium contrahendum, non tamen dirimit contractum. De co-
gna. spiri. cap. Catechismum. libro. 6. ¶ Cognatio legalis est
adoptio alicuius in filium vel filiam. Vnde talis adoptatus: quam
diu durat adoptio, non potest accipere filiam carnalem adoptantis,

sed

Universidad de Deusto
Biblioteca

sed bene post eius fractionem, quæ fit per emancipationem. Ado- D
ptãs nõ potest aliquo tempore filiã adoptatã ducere in vxorem, nec
etiam post emancipationem ff. de Ritu nup. per adop. l. Adoptiuus,
Item. l. quin etiam. eo. ti. ¶ Quintum impedimentum est Criminis.
Tria sunt crimina, quæ impediunt Matrimonium contrahendũ, &
dirimunt contractũ. s. adulterãs cũ coniugata, & machinãs in mortẽ
viri, vel econtra machinãs in mortẽ vxoris effectu secuto. Secundo, si
viuente viro eius promittit adulteræ eã ducere in vxorem. Tertio, si
viuente legitima vxore scienter adulterã superinducit in coniugiũ.
Si vero nullus istorum casuum interuenerit, potest eã ducere De eo
qui du. in matri. quam pol. per adul. ca. Propositum. cap. Super hoc.
& cap. sequenti. eo. ti. ¶ Sextum impedimentum est disparitas cul- E
tus. Vnde fidelis non potest contrahere cum iudęa vel pagana. Po-
test tamen contrahere sponsalia, si infidelis promittit conuerti ad fi-
dem. Si autem alter coniugum conuertitur ad fidẽ ex iudaismo vel
paganismo: & alter remanet infidelis, si potest sine iniura creatoris
fieri, possunt simul habitare. Si autem periculum est, quòd infidelis
fidelem ad infidelitatem vel peccatum mortale trahat: soluitur Ma-
trimonium. Idem dicendum de lapsis in hæresim. Si iudęus contra-
xit cum consanguinea, conuersus ad fidem potest remanere cum ea:
nisi in gradibus diuina lege prohibitis. Paganos habens plures vxo-
res conuersus ad fidem potest retinere solam primam. De diuor. c.
Quanto. Leui. 18. ¶ Septimũ impedimentum est Violẽtia, quę ex-
cludit consensum, si tñ est talis, quæ cadat in constantẽ virum: sicut
metus mortis, verberum, & seruitus, & metus stupri. Et si mulier ste- F
terit cum viro per annum cum dimidio: & consenserit in carnalẽ co-
pulã, non dẽt audiri: alias matrimonium nõ valet. ¶ Octauum im-
pedimentum est Ordinis, quia ordines subdiaconatus & superiores
impediunt Matrimonium contrahendum, & dirimunt iã cõtractũ
& est excõicatio latæ sententiæ contra tales Qui cle. vel vo. c. De dia
cono, in fi. & ca. Ex literarũ. de consan. & affi. ca. Eos qui cle. ¶ No
nũ impedimẽtũ est Ligaminis: vnde nullus q legitime nupserit põt
viuente prima vxore aliã accipere. Et si inter eos fuerunt sponsalia
de futuro, similiter non potest cum alia de futuro contrahere spon-
salia. Si autem cum alia contrahit per verba de prẽsenti, vel de futu-
ro, & sequitur copula carnalis, stabit cũ secunda: etiã si cum prima

sponsalia

A sponsalia de futuro fuissent iuramento firmata. Si alligatus est vxori,
& non est secuta carnalis copula: põt ea inuita religionẽ intrare: non
tñ si secuta est carnalis copula. Vxor credens maritum mortuũ, si nu-
bat, quamdiu est in tali credentia, excusatur. Si autẽ primus maritus
redierit: cum ipso tenetur redire & manere: alias adultera cẽsebitur.
De secun. nup. c. Dñs. 27. q. 1. c. Qui desponsatam. ¶ Decimum im
pedimentũ est publicę honestatis iustitia: quę est quando aliquis ali
quam mulierem desponsat existentẽ annorũ 7. & supra: qui licet eã
non cognoscat carnaliter, nullus tñ de consanguinitate ipsius mulie
ris põt eam ducere in vxorẽ: nec ipse aliã de consanguinitate ipsius.
De despon. impu. c. iuuenis: & c. ad audientiã. eo. ti. Sed iustitiæ pu-
blicæ honestatis impedimentum, vbi sponsalia quacunque ratione
B valida non erunt, Sancta Synodus Tridentina prorsus tollit: vbi aũt
valida fuerint primum gradum (inquit) non excedant. ¶ Vndeci-
mum impedimentum est Affinitatis: quod est qñ aliquis aliquã mu-
lierẽ carnaliter infra claustra pudoris & complete cognoscit. Talis
mulier efficitur affinis omniũ cõsanguineorũ ipsius, & ipse efficitur
affinis omniũ mulierũ cõsanguinearũ dictæ mulieris vsque ad quar
tũ gradũ inclusiue. Et moriente consanguineo, quo contrahitur af-
finitas, persona quæ superuiuit remanet affinis. De consan. & aff. c.
Quod super his. ¶ Duodecimũ impedimentũ est Impotẽtia coeũ-
di, quæ est duplex. s. naturalis & accidentalis. Naturalis: vt frigiditas
in viro: & arctatio in muliere: & defectus ætatis in puero, Acciden-
talis: vt castratio, & maleficiatio. Impotẽtia naturalis, alia tẽporalis,
C alia perpetua. Temporalis impedit matrimoniũ p tps quo durat: si-
cut defectus ætatis in puero. Perpetua impedit contrahendum: &
dirimit contractum. Arctatio in muliere medicina remoueri debet,
vel per assiduum coitum est aperienda: quæ si non valet remoueri,
nullum est matrimoniũ. De fri. & male. c. Accepisti. Si mulier arcta-
ta, ab vno cognosci non põt, & postea ab alio cognoscatur, redden-
da est primo. ¶ Accidentalis impotentia, siue castratio impedit. Ma
leficium aũt si temporale est, non impedit. Si aũt perpetuũ est: quod
cognoscitur, si per triennium continuum persistentes actui venereo
non possunt se cognoscere: tunc impedit contrahendum, & dirimit
contractum. Et hæc impedimenta intelliguntur esse, si præcesserit
matrimonium. ¶ Alia duo impedimenta sunt, quæ impediunt ma-

matri-

Universidad de Deusto
Biblioteca

matrimonium contrahendum: ſed non dirimunt contractum. Impedimentum feriarum. ſ. ab Aduentu Domini noſtri Ieſu Chriſti, vſque in diem Epiphaniæ, & a feria quarta cinerũ vſque in octauam paſchatis incluſiue: (nam in alijs temporibus nuptias celebrare Sancta Sinodus Tridentina permittit.) Quibus temporibus licet poſſit contrahi matrimonium per verba de præſenti & ſemper & omni tempore, etiam quadrageſimali: non licet tamen traducere vxorem, vel ſolennizare nuptias, vel eam carnaliter cognoſcere. Et contrafacientes peccarent mortaliter. ¶ Aliud impedimentum eſt Interdictum eccleſiæ: quando ſcilicet ab eccleſia ex cauſa rationabili interdicitur alicui contrahere matrimonium cum aliqua. Et iſta duo vltima impediunt matrimonium contrahendum, ſed non dirimunt contractum. De clan. deſpon. c. Cum inhibitio. vnde verſ.

Eccleſię vetitum, nec non tempus feriarum
Impediunt fieri: permittunt facta teneri.

¶ Hæc impedimenta ſtrictim & breuiſſime in ſubſtantia hic poſita ſunt, quantum fieri potuit. Sed qui ea diffuſius videre, & intelligere voluerit, legat Summam confeſſorum Piſanam, Angelicam, Silueſtrinam, Tabienam, & Roſellam, & alias ſummas caſuũ conſcięti-

De exhortatione & admonitione facienda Sponſo & Sponſæ per ſacerdotem: & de forma contrahendi matrimonium, & eius benedictione. Cap. 4.

INſtante autem nuptiarum celebratione, faciendæ ſunt orationes, & maxime in miſſa: & eſt dicęda miſſa de Spiritu ſancto cum oratione de beata Virgine, & alia oratione: quæ incipit: Deus per quem mulier iũgitur viro &c. vt in miſſali: & hortandi ſunt ſponſus & ſponſa ad ſacramentalem & confeſſionem: & in ea ſunt inſtruendi qualiter in matrimonio viuere debeant: & quòd cum omni honeſtate actum coniugij exerceant: conſiderantes quòd inter eos eſt ſacramentum ſanctæ matris eccleſiæ: quod eſt honeſte exercendum: iuxta dictum beati Pauli apoſtoli primæ ad Theſſalonic. c. 4. Vnuſquiſque veſtrum ſciat vas ſuum poſſidere in ſanctificatione, & honore, non in paſſione deſiderij, ſicut gentes quæ ignorant Deum: quoniam deus non vocauit

vos

A vos in immunditiam, ſed in ſanctificationem. Hoc autem fiet, ſi in actu matrimonij procedent non ſicut equus & mulus, ſed ſicut perſonæ Deum timętes, & ſacramentũ matrimonij honorãtes, videlicet, non ex ardore libidinis, ſed cauſa prolis ſuſcipiendæ, debiti redędi conſorti, ſicut tenentur: nec tali actu coniugij vtãtur modo indebito, etiã in vaſe conſueto, & tactibus immundis, vt pluries actum ipſum exercere poſſint, vel vt habeãt maiorem delectationem: nec vtantur calidis cibarijs & potibus, vt plus ad hoc tententur: nec vir abutatur vxore extra vas debitum: quia in omnibus ſupradictis peccarent. Item q; tpe menſtrui non conueniant, quia eſſet mortale. Item q; conentur honorare magnas feſtiuitates, & pro Dei honore non vti coniugio, & ſimiliter in diebus ieiuniorũ, & proceſſionum,
B & per triduũ ante, & p triduum poſt ſumptionẽ ſacræ cõionis. Si igitur honeſte Matrimonium exercuerint, Deus illis bona dabit: & proſperabuntur: & bonos filios generabunt: & diu viuent cũ lętitia inſimul: & vitã ęternã eis concedet dñs Deus nr̃. Itaque ſacerdos de talibus eos ſapienter & diſcrete moneat, vt Deũ timere diſcant: & cũ pace & fidelitate alter alteri amorem & fidem ſeruet. Bonũ ẽt eſſet, ſi ante nuptiarum contractionẽ ſacramentum Euchariſtiæ ſumerent: vt muniti tali viatico cum maiori gratia ſacr̃m ipſum contraherent: quia ſm doctores ſi alter eorum, vel ambo eſſent in peccato mortali contrahendo mr̃imoniũ mortaliter peccarent. Aſſignata die, qua Matrimonium contrahendum eſt per verba de pręſenti, venientes ad eccleſiam ſponſus & ſponſa, qui ſunt materia huius ſacramenti,
C & ſe ſacerdoti, pręſentantes, ei iur̃m præſtent, ſm conſuetudinem quarundã eccleſiarum, de contrahendo matrimonium ſm ritum ſanctæ Romanæ eccleſiæ. Oportet aũt q; ſponſus ætatem. 14. annorũ: & ſponſa. 12. excedant ſi conſenſus valere debet: alias nihil fit, nec eſt matrimoniũ. Preſtito iuramento ſacerdos indutus ſuperpelliceo cum ſtola interrogat vtrunque in hunc modum. Ego ex parte Dei, & per iuramentum quod feciſtis, mando vobis, quatenus mihi dicatis, ſi habetis aliquod impedimentum canonicum, quod poſſit impedire vos ab hoc Matrimonio legitime cõtrahẽdo, videlicet: ſi eſtis conſanguinei, vel affines vſque ad quartum gradum incluſiue: & ſi aliquis veſtrum cum aliqua perſona contraxerit per verba de pręſenti. Si habetis votum religionem intrandi, vel votum

caſtitatis,

Universidad de Deusto
Biblioteca

castitatis,vel alia impedimenta canonica. vt supra Quibus singulatim respondentibus,q̄ non,sacerdos pronūciet verba,quæ sunt forma huiꝰ sacramēti cū cōsensu vtriusque: de quo cōsensu specialiter eos moneat,q̄ si desit nihil oīno agit̄: & dicat spōso. Dñe N. placet vobis accipere dñam N. in vestrā legitimā sponsam p̄ verba de p̄senti:sicut p̄cipit scā Romana & apostolica ecclesia? Quo dicente, Placet dñe, Sacerdos dicit sponsæ. Dña N. placet vobis accipere dñm N.in vestrū legitimū sponsum p̄ verba de p̄nti: sicut p̄cipit sacrosancta Romana & apostolica ecclesia? Et illa dicente, Dñe placet mihi, Sacerdos ponat manū dexterā spōsi sup dexterā spōsæ.& supponat stolā in modū crucis super cōplicatas dexteras vtriusque: & dicat. Et ego cōiungo vos in matrimoniū, Et signū crucis super vtrunq; faciat,dicens. In nomine pa ✠ tris,& fi ✠ lij, & spūs ✠ sancti. Amē.vel alijs vtatur verbis,iuxta receptū vniuscuiusq; prouinciæ ritū. Et aspergat aqua bñdicta dicens. Per aquæ bñdictæ aspersionē det vobis op̄s deus suā gratiā & benedictionē. Quo dicto sacerdos benedicit arras in hunc modū, ℣. Adiutorium nostrum in nomine dñi. ℟. Qui fecit cælū & terrā. ℣. Sit nomē dñi bñdictū. ℟. Ex hoc nunc & vsq; in seculum. ℣. Dñe exaudi orationē meā. ℟. Et clamor meꝰ ad te veniat. ℣. Dñs vobiscū. ℟. Et cū spū tuo. Oremus. Oro.

BEnedic Domine has arras,quas hodie tradit famulus tuus N. in manum ancillæ tuæ,dilectæ sponsæ suæ N. quemadmodum benedixisti Abraham cum Sara, Isaac cum Rebecca, Iacob cum Rachel, dona super eos gratiam tuæ benedictionis abundantiam rerum,& constantiam operum: floreſcant sicut rosa in Iericho plantata: & te dominum nostrum Iesum Christum timeant & adorent in secula seculorum. ℟. Amen. Oremus. Oratio.

DOmine deus, op̄s pater: qui in similitudinē sc̄ī connubij Isaac cū Rebecca p̄ interceſſionē arrarū Abrahæ famuli tui copulari iussisti,vt oblatione munerū numerositas creſceret filiorū: q̄s oīpotentiā tuā:vt harū oblatione arrarū, quas hodie hic famulus tuus N. dilectæ sponsę suæ N.offerre procurat: sanctificator accedas. eosq; cū suis muneribus propitius bñ ✠ dicas: quatenus tua bñdictione protecti,& vinculo tuæ liberationis cōnexi, gaudeāt se feliciter cum tuis fidelibus perenniter mācipari. Per Christū dñm nr̄m. ℟. Amen.

Aspergantur arræ aqua benedicta: postea benedicat annulum.

¶ Bene-

¶ Benedictio annuli.

℣. Adiutorium nr̄m in noīe dñi. ℟. Qui fecit cælum & terram. ℣. Dñe exau. ℟. Et cla. ℣. Dñs vob. ℟. Et cū spi. Oremus. Oratio.

BEne ✠ dic, quæsumus domine, annulū hunc, quem nos in tuo nomine bene ✠ dicimus: vt qui eum portauerint in tua pace consistant: & in tua voluntate permaneant: & in amore tuo viuant & senescant: & multiplicentur in lōgitudine dierum. Per Christum dominum nostrum. ℟. Amen. Oremus. Oratio.

CReator & cōseruator humani generis: dator gr̄æ spūalis: cōditor æterne salutis: tu dñe emittere digneris spiritum sanctum tuū paraclitum de cælis: & tuā sanctā bñ ✠ dictionē sup hūc famulū vt isti pariter armati virtute cælesti, tuaq; protectione defensi, bñ ✠ dictionis tuæ munus p̄cipiant in vitam æternam. Per. ℟. Amen.

Et aspergat sacerdos annulū aqua benedicta. Postea Sponsus accipiat annulum de manu sacerdotis: & ponat eum in dextera manu Sponsæ in digito quarto. s. annulari, dicens. In nomine patris,& filij,& spiritus sc̄ī. Amē. Quo peracto sacerdos legat p̄ces sequētes.

MAnda deus virtuti tuę confirma hoc deus, quod operatus es in nobis: a templo sancto tuo, quod est in Ierusalem, tibi offerēt reges munera. Increpa feras arundinis, cōgregatio taurorum in vaccis populorum, vt excludant eos, qui probati sunt argento. Gloria patri. &c. Kyrie eleison. Christe eleison. Kyrie eleison. Pater noster. Et ne nos in. ℣. Saluum fac seruum tuum & ancillam tuam. ℟. Deus meus sperantes in te. ℣. Mitte eis dñe auxilium de sancto. ℟. Et de sion tuere eos. ℣. Esto ei domine turris fortitudinis. ℟. A facie inimici. ℣. Dñe exaudi orationem. ℟. Et clamor. ℣. Dominus vobiscum. ℟. Et cum spiritu tuo. Oremus. Oratio.

DEus Abraham, Deus Isaac, Deus Iacob, bene ✠ dic adolescentes istos: & semina semen vitę æternæ in mentibus eorum, vt qui cquid pro vtilitate didicerint, hoc facere cupiant. Per dominum nostrum Iesum Christum filium tuum, recuperatorem nostrum, qui tecum viuit & regnat in vnitate. &c. Oremus. Oratio.

BEne ✠ dic domine & respice de cælis super hanc coniunctionem, & sicut misisti sanctum Angelum tuum Raphaelem pacificum ad Tobiam & Saram filiam Raguelis: ita digneris domine mittere benedictionem tuam super hos adolescentes: vt in tua be-

Universidad de Deusto
Biblioteca

nedictione permaneant, in tua voluntate persistant & in tuo amore D
viuant & seneſcant: & multiplicentur in longitudine dierum. Per
Christum dominum nostrum. ℟. Amen. Oremus. Oratio.

BEne ✠ dicere dignare domine, qs, hunc famulū tuū, & hanc famulā tuam: vt in noīe tuo creſcant & cōſeruētur: atque oīb⁹ diebus tibi ſeruiant: quatenus mūdi pacto termino, tibi ſine macula valeant adhęrere. Per Christum. ℟. Amen. Poſtea dicat ſacerdos p̄s.

BEati omnes qui timent dn̄m: qui ambulāt in vijs eius. Labores manuū tuarū, quia māducabis: beatus es & bene tibi erit. Vxor tua ſicut vitis abundās, in lateribus domus tuæ. Filij tui ſicut nouellę oliuarū, in circuitu menſę tuę. Ecce ſic benedicetur homo, qui timet dominum. Benedicat tibi dn̄s ex ſion: & videas bona Hieruſalē omnibus diebus vitę tuę. Et videas filios filiorum tuorū: pacem E
ſuper Iſrael. Gloria pā. Kyrie eleiſon. Chriſte eleiſon. Kyrie eleiſon. Pater noſter. & dī ob oībus p̄ſēntibus. Et ne nos. ℣. Saluum fac ſeruū tuū & ancillā tuā. ℟. Deus meus ſperantes in te. ℣. Dn̄e exau. ℟. Et clamor. ℣. Dominus vobiſcum. ℟. Et cū ſpi. Oremus. Oro.

OMnipotens ſempiterne deus: qui primos parentes noſtros Adam & Euam ſua virtute creauit, & in ſocietate ſancta copulauit: ipſe corda & corpora veſtra ſancti ✠ ficet, & bene ✠ dicat: atque in ſocietate & amore verę dilectionis coniungat. Per Christum dominum noſtrum. ℟. Amen. Oremus. Oratio.

BEne ✠ dicat vos deus: & cuſto ✠ diat vos Ieſus Chriſtus: oſtendat faciem ſuā in vobis: & miſereatur veſtri. Cōuertat dn̄s vultū ſuum ad vos: & det vobis pacem & ſanitatē corporis & animę. Am̄. F
IMpleat vos Chriſtus omni benedictione ſpirituali in remiſſionem peccatorum: vt habeatis vitam æternam, & viuatis in ſecula ſeculorum. ℟. Amen.

ET benedictio dei omnipotētis, pa ✠ tris, & fi ✠ lij, & ſpiritⁿ ✠ ſancti, deſcēdat ſuper vos: & maneat ſemper. Am̄. Poſtea dicat miſſa: vt in miſſali vſque ad Pater noſter incluſiue. Et poſt Pater nr̄. dicto Per oīa ſecula ſeculorum. Et rn̄ſo Amen. anteq̄ dicatur Pax dn̄i, Sacerdos collocata hoſtia conſecrata ſuper patenā poſitam ſuper calicem, & cooperta corporali, vertit ſe ad Sponſum & Spōſam coram altari genuflexos, ita q̄ Sponſa ſit a ſiniſtris Sponſi: & vbi cōſueuit, cooperit ſpatulas viri & caput mulieris cum eodem velo ad

exemplum

A exemplum Rebeccæ, quæ viſo Iſaac cooperuit ſe. Gene. 24.
Et de hoc habetur. 30. q. 5. capitu. Fæminæ. & capitu Nec illud. Et dicit In nomine patris, & filij, & ſpiritus ſancti. Amen. ℣. Saluos fac ſeruos tuos. ℟. Deus meus ſperantes in te. ℣. Oſtende eis domine miſericordiam tuam. ℟. Et ſalutare tuum da eis. ℣. Mitte eis domine auxilium de ſancto. ℟. Et de ſion tuere eos. ℣. Domine exaudi. ℟. Et clamor. ℣. Dominus vobiſcum. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Oremus. Oratio.

PRopitiare domine ſupplicationibus noſtris, & inſtitutis tuis, q bus propagationem humani generis ordinaſti benignus aſſiſte vt quod te authore iungitur, te auxiliante ſeruetur. Per dominum.

B ¶ Sponſi & Sponſæ præfatio in benedictionem.

VEre dignum, & iuſtum eſt: æquum & ſalutare, Nos tibi

Universidad de Deusto
Biblioteca

semper & vbiq; gratias agere, domine sancte, pater omni-
potens: ęterne deus. Qui potestate virtutis tuæ de nihilo
cuncta fecisti: qui dispositis vniuersitatis exordijs homini ad
imaginem dei facto ideo inseparabile mulieris adiutorium
condidisti: vt femineo corpori de virili dares carne princi-
pium: docens quod deo placuisset institui, nunquam licere dis-
iungi. Deusq; tã excellenti mysterio cõiugalem copulã cõse-
crasti: vt Christi & ecclesię sacramentum pręsignares in fæde-
re

re nuptiarũ: Deus per quem mulier iungitur viro: & societas
principaliter ordinata bene ✣ dictione donatur, quæ sola
nec per originalis peccati pænã, nec per diluuij est ablata sen-
tentiã. Respice propitius super hãc famulã tuam: quæ mari-
tali iungenda cõsortiõ, tua se expetit protectione muniri. Sit
in ea iugum dilectionis & pacis: fidelis & casta nubat in Chri-
sto: imitatrixq; sanctarum permaneat fęminarum. Sit ama-
bilis vt Rachel viro suo: sapiens vt Rebecca: longæua & fi-

delis vt Sarra. Nihil in ea ex actibus suis ille author præuari-
cationis vsurpet: nexa fidei mandatisq; permaneat: vni tho-
ro iuncta contactus illicitos fugiat: muniat infirmitatem suã
robore disciplinæ. Sit verecundia grauis: pudore venerabilis:
doctrinis cęlestibus erudita. Sit fæcunda in sobole: sit probata
& innocens: & ad beatorum requiem, atq; ad cælestia regna
perueniat. Et videat filios filiorum suorum vsq; ad tertiam &
quartam generationem. & ad optatam perueniat senectutem.

Hic

A ¶Hic sacerdos mutet vocem, si ꝑfationem cantauit, & dicat plane, ita ꝙ ab astantibus audiri possit. Per eundem dominum nostrum Ie sum Christũ filium tuum. Qui tecũ viuit & regnat in vnitate spũs scĩ deus. Per omnia scĩa seculorũ. Amẽ. Postea dicat in tono lectionis.

ORemus omnipotentem Deum, qui ad multiplicandam huma ni generis prolem bene✣dictionis suę gratiã largiri digna- tus est, ſratres chariſſimi: & deprecemur, vt hos famulos suos N. & N. quos ad coniugalem copulã ipse ꝑelegit, ipse custodiat. ℟. Aĩn. D et eis sensus pacificos, pares animos, mores mutuos charitate coniunctos. ℟. Amen.

HAbeant quoque optatas suo munere soboles: quas sicut do- num ipsius tribuit, ita bene✣dictionem consequantur: vt B hi famuli tui in omni eidem cordis humilitate deseruiant, a quo se redemptos ac dicatos esse non dubitant. Per eundem Christum do- minum nostrum. ℟. Amen. Quibus peractis sacerdos ad altare con uersus dicit Pax domini &c. Postea datur pax Sponso: & ipse dat eam Sponsę: & missa terminatur. Completa missa sacerdos, vbi con sueuit, benedicit panem & vinum, dicens, ℣. Adiutorium nostrum in nomine domini. ℟. Qui fecit cęlum & terram. Oremus. Oratio.

BEne✣dic dñe creaturã istam panis & vini, sicut bene✣dixi sti quinque panes in deserto: vt oẽs gustantes ex ea, tam animę quam corporis recipiant sanitatẽ. Per Chr̃m dñm nostrum. ℟. Aĩn. Deinde in altari frangat panem, & det vnam partẽ Sponso, & aliam Sponsę, & sic etiam de vino: & postea aspergantur aqua benedicta.

C Deinde sacerdos ponit manus super capita amborum primo viri, & postea mulieris, dicens. In noĩe patris, & filij, & spiritus sancti aĩn.

Et eleuatis manibus & extensis super capita eorum dicit.

DEus Abraham, Deus Isaac, deus Iacob, ipse sit vobiscum: & ip- se vos cõiungat, impleatque bn̄✣dictionẽ suã in vobis. Aĩn. Bene✣dicat vos omnipotens Deus oris sui eloquio: & cor ve- strum synceri amoris copulet nexu perpetuo. ℟. Amen.

F loreatis rerum præsentium copijs, fructificetis decenter in filijs, gaudeatis perenniter cum fidelibus amicis. ℟. Amen.

T ribuat dominus vobis parentibus dona perennia: prę sentia tem- pora fęliciter dilatet: & sentiatis gaudia sempiterna. ℟. Amen.

I pse qui vnum trinumque possidet nomen, & gloriatur Deus, be-

Universidad de Deusto
Biblioteca

nedicat vos in secula sæculorum. ℟. Amen. D

Quod ipse vobis p̄ręstare dignetur, cui est honor & imperium in secula seculorum. Amen. Oremus. Oratio.

DOminus Deus oīps bñ ✠ dicat vos: ipse vos coniungat, impleatq; bñ ✠ dictionē suam in vobis: vt videatis filios filiorū vestrorum vsq; in tertiam & quartā generationē & progeniē: & ad optatam perueniatis senectutem. Per dñm. Tunc sacerdos iterum tangat capita vtriusq;, primo viri & postea mulieris, & dicat.

DEus Abrahā, Deº Isaac, Deº Iacob, emitte bñ ✠ dictionē tuā sup nubētes istos: & semina semē vite æternæ in mētibº eorū vt q̄cquid de vtilitate sua didicerint, hoc facere cupiāt. Per Iesum Chr̄m recupatorē oīum fideliū: q̄ cū te ęterno p̄re & spū sc̄to viuit & regnat Deus: p oīa sc̄la sc̄lorū. ℟ Amē. Et bñdictio Dei oīpotentis, pa ✠ tris, & fi ✠ lij, & spūs sc̄i descēdat & maneat sup vos: & angelus Dñi bonº custodiat vos semp. ℟. Amē. Postea sacerdos dicit Euāgeliū sc̄i Ioānis. In p̄cipio. f. 89. Quo dicto aufert velū ab eis & dicit Ambulate in pace. Suprascripta bñdictio nō est faciēda, q̄n alter cōtrahētiū i alio mr̄imonio fuit benedictº, imo sacerdos bñdicēs secūdas nuptias est suspēsus, & ad Papa mittēdº, extra de secūdis nuptijs, cap. Capellanus. Scūs tñ Thomas tenet q; q̄n virgo cōtrahit cū viro q̄ aliā habuerat vxorē, q; benedici debet, & est cōis doctorū opinio hoc esse seruādū, vbi ea est cōsuetudo, qvero i locis, i q̄bus id fieri non cōsueuit, hoc faceret, incurreret pænam dicti Cap. Capellanus. Cum aūt hæ nuptiæ benedicēdæ sunt, seruāt hic ritus. Benedicunt Arrę, & veniūt ambo, & genuflectūt ante altare, & missa dr̄ vsq; ad Pax dñi exclusiue, & velant ambo vt sup. & sacerdos dicit In nomine p̄ris, &c. vt sup. & ℣. vt sup i singulari numero, & genere fœminino. Oro. Propitiare cum præfatione prædicta, & or. Oremus oīpotentē Deū, q̄ ad multiplicādā, dicitur in singulari numero, & in genere fœminino, Postea finita missa dicat orones, vt suponendo manum solum sup caput Spōsę, & faciat reliqua oīa, vt su.

¶ De ingressu Sponsę in ecclesiam octauo die post benedictionem faciēdo, vbi cōsueuit. cap. 5. ¶ In aliquibus ecclesijs cōsueuit octauo die post benedictionē spōsa ingredi ecclesiā, quod vulgo dicitur Intrare in sancta Et tunc sacerdos indutus superpelliceo & stola, sit in ostio ecclesię: & adueniente sponsa dicat. ℣. Adiutorium nostrū in

A in nōie domini. p̄s Deus misereat. totū cū. Gloria pa. f. 39. & postea subiungat p̄s Beati oēs: totum sīr cum Gloria pa. f. 39. Kyrie eleis. Chr̄e eleis. Kyrie eleis. Pr̄ nr̄. Et ne nos. Sed libe. ℣. Saluam fac ancillam tuam. ℟. Deus meus sperātem in te. ℣. Nihil proficiat inimicus in ea. ℟. Et filius iniquitatis non apponat nocere ei. ℣. Esto ei domine turris fortitudinis. ℟. A facie inimici. ℣. Domine exaudi. ℟. Et clamor. ℣. Dñs vob. ℟. Et cum spiri. Oremus. Oratio.

OMp̄s sempiterne Deº, crearor cęli & terrę: q̄ oīa de nihilo creasti: q̄que Adā p̄toplastū de limo terræ formasti, & Euā illi in adiutoriū dedisti, & bñdixisti eis, dicēs. Crescite & multiplicamini & replete terrā, ne respicias ad petā nr̄a, sed ad fidē eccl̄iæ tuæ, & bñ ✠ dicere digneris hāc famulā tuā vna cū marito suo, & da ei fęcūditatē sobolis, & de rore cæli, atq; de pinguedine terrę abūdātiā, & bñ dic eis tā in domibus, q̄ ī agris, & vbiq;: in iumētis, & pecoribº, oīq; possessioni eorū benedic, & pduc eos ī oī pietate, & castitate, & morū honestate, & timore Dei ad vitā ęternā. Per Chr̄m. Tunc sacerdos tradat caput stolę Sponsæ, & ducens eam in ecclesiam, dicat. B

INgredere in domum dei, & adora filium virginis: qui tibi fœcunditatem prolis tribuere dignet, ipsum inquā dominū nr̄m Iesum Chr̄m mediatorem Dei & hoīum, qui cum patre & spiritu sancto viuit regnat Deus in secula seculorum. ℟. Amen. Postea sacerdos celebret, & Sponsa audiat missam cum candela accensa in manibus. Et finita missa sacerdos benedicat eam hoc modo. Benedictio Dei omnipotentis, pa ✠ tris, & fi ✠ lij, & spiritus ✠ sancti descendat C super te, & maneat semper. Et aspergat aqua benedicta, q̄ surgens offerat sacerdoti, quod sibi placuerit, & domum reuertatur in pace.

¶ Pro fuganda sterilitate mulieris oratio. Cap. 6.

MVlier sterilis & infęcunda veniens ad ecclesiam accedat ad sacerdotem habentem superpelliceum & stolam, & se eius orationibus cōmendet. Qui faciat orationē super eā in hunc modum. In nomine patris, & filij, & spiritus sancti. Amē. ℣. Adiutoriū nr̄m ī noīe dñi. ℟. Qui fecit cælū & terrā. p̄s. Beati omnes q̄. totum cum Gloria pa. fo. 39. Aña. Benedicat tibi dñs ex sion, & videas filios filiorū tuorum vsq; in tertiā & quartā generationem. Kyrie eleison. Christe eleison. Kyrie eleison. Pr̄ nr̄. Aue Maria. Credo in Deum. Quibus dictis sacerdos subiungat. ℣. Saluam fac ancillam tuam.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Oratio pro impeditis in matrimonio.

℟. Deus meus sperantem in te. ℣. Sint filij tui sicut nouellæ oliua- D
rum. ℟. In circuitu mēsæ tuæ. ℣. Dñe exaudi orationem meam. ℟.
Et clamor meus. ℣. Dñs vobiscū. ℟. Et cum spir. Oremus. Oratio.

DEus, qui emortuā vuluā Sarrę ita per Abrahę semen fęcundare
dignatus es: vt ei contra spem sobolis filius nasceretur, præsta
famulę tuę N. pro sua sterilitate deprecanti: vt męrorē infęcunditatis
ab ea submoueas: & ad cōcipiendam sobolē ei fęcunditatē tribuas:
& filiū, quē donaueris, clemēter bndicas. Per Chrm. Oremus. Oro.

MAiestatis tuæ clementiam Deus pater ops suppliciter exora-
mus: vt preces nostras pro sterilitate famulę tuę N. benignus
assumas: & ei prolem tibi & hominibus gratiosam concedere digne
ris. Per Chrm. Post hęc aspergit eam aqua benedicta: & imponit ꝙ E
sæpe dicat, vel dici faciat prædictum psalmum. Beati omnes qui ti-
ment dñm. & Pater noster. & Aue Maria. & Credo in Deum. Et
quod honeste cum viro suo, & pudice actū matrimoniale exerceat.

¶ Oro ꝓ impeditis in matrimonio a dæmone, vel maleficijs. Ca. 7.

SAcerdos cum superpelliceo & stola super virum & mulierem im
peditos sequentem oronē dicit, ℣. Adiutoriū nrm in noie Dñi.
℟. Qui fecit cœlum & terram. ℣. Saluos fac seruos tuos, & ancillas
tuas. ℟. Deus meus sperantes in te. ℣. Mitte eis dñe auxiliū de sctō.
℟. Et de sion tuere eos. ℣. Nihil ꝓficiat inimicus in eis. ℟. Et filius
iniquitatis non apponat nocere eis. ℣. Esto eis dñe turris fortitudi-
nis. ℟. A facie inimici. ℣. Dñs vobis. ℟. Et cum spi. Oremus. Oro.

DOmine Iesu Christe Dei & beatæ Mariæ virginis filius, qui in F
Paradiso Terrestri matrimonium instituisti in officium, siue
conseruationem & multiplicationem humanæ naturę: & ipsum ma
trimonium mirabiliter honorasti in aduētu tuo primordijs miracu-
lorum tuorū: tu per merita & preces ipsius beatissimæ virginis Ma-
riæ mris tuæ, B. Vincētij confessoris tui, & oium sctōrum & sanctarū
tuarum, digneris hos famulos tuos, quos matrimonialiter coniunxi-
sti, bene ✣ dicere, ac plene liberare ab oi ligamento, fascinamēto,
& maleficio satanæ, & dare eis fęcunditatē & gratiam: vt libere pos-
sint vti mrimonio suo ad generandū, cōcipiendū: portandū, pariēdū
& nutriendum proles gratas Deo & hoībus. In noie pa ✣ tris, & fi-
✣ lij, & spiritus ✣ sctī. Amē. Iesus Mariæ filius, mundi salus & dñs,
sit nobis clemēs & ꝓpitius. ℟. Amē. ℣. Beati oēs. 33. p̄s. Qui habi
tat.

A tat in. p̄s. Domine ꝙd multiplicati. Oēs integri dicant cū Gl̄ia pa.
Kyrie elei. Chre elei. Kyrie elei. Pater noster. Et ne nos indu
cas ī tēta. ℣ Saluū fac seruū tuū & ancillā tuā. ℟. Deus meus sperā-
tes in te. ℣. Mitte eis dñe auxiliū de scō. ℟. Et de sion tuere eos. ℣.
Nihil proficiat inimicus in eis. ℟. Et filius iniquitatis non apponat
nocere eis. ℣. Esto eis domine turris fortitudinis. ℟. A facie inimi-
ci. ℣. Domine exaudi orationem meam. ℟. Et clamor. ℣. Domi-
nus vobiscum. ℟. Et cum spiritu tuo. Oremus. Oratio.

DOmine Iesu Chre fili Dei viui, ꝙ vterū btē virginis Mariæ mi-
rabiliter fæcūdasti, vt de spū scō cōcipet, portaret, pareret, ac
nutriret: te deū & hoiem saluatorē inuocam⁹ ꝑ clemētiā tuā: vt his
famulis tuis N & N. semoto oī dæmonis īpedimēto & maleficio,
B fæcūditatē donare digneris: vt gnrare, & cōcipere, & portare, pare-
re, ac nutrire tibi valeāt, plē ī vitā ęternā. Amē. In noie pa ✣ tris, & fi
✣ lij, & spūs ✣ scī. Amn. p̄s. Beat⁹ vir ꝙ nō abijt in cōsilio impiorū.
cū q̄tuor sequētib⁹ versib⁹ vsq; ꝓsperabunt. Gl̄ia pa. 33. Tūc sa-
cerdos īponēs manus sup capita, primo viri, postea mulieris, dicat.

IEsus Marię filius: mūdi salus & dñs, qui beatissimæ virgini Marię
matri suę fælicem partum tribuit, ipse tibi concedat, vt possis in
vtero portare, fouere, parere, & bene nutrire prolem Deo & homi-
nibus grata m. In nomine pa ✣ tris, & fi ✣ lij, & spiritus ✣ scī. Amn.

¶ De benedictione fœtus ī vtero mris, de cuius piculo dubitat. c. 8.

SAcerdos cū suppelliceo & stola hoc modo bndicit fœtū in vtero
matris. Aduenięs mulier p̄gnās corā altari, & genuflexa tenet fa
C cie cōtra altare, & sacerdos sup eā orat, dicēs. ℣. Adiutoriū nrm in
noie dñi. ℟. Qui fecit cęlū & terrā. ℣. Saluā fac ancillā tuā. ℟. De⁹
me⁹ sperātē in te. ℣ Esto ei dñe turris fortitudinis. ℟. A facie inimi
ci. ℣. Nihil ꝓficiat inimicus in ea. ℟. Et fili⁹ iniqtatis nō apponat
nocere ei. ℣. Mitte ei dñe auxiliū de scō. ℟ Et de sion tuere eā. ℣.
Dñe exau. ℟. Et clamor. ℣. Dñs vob. ℟. Et cum. Oremus. Oro.

OMps sempiterne Deus, qui dedisti famulis tuis in confessione
vere fidei ętern trinitatis gloriam agnoscere, & in potentia
maiestatis tuę adorare vnitatem: quęsumus, vt eiusdem fidei firmita
te ab omnibus semper muniamur aduersis. Per do. Oremus. Oro.

DOmine deus omniū creator, fortis, & terribilis, iustus atq; mi-
sericors: qui solus bonus & pius es: solus prędstans, solus iustus,
omnipotens

Universidad de Deusto
Biblioteca

oꝑs & ęternus: qui de omni malo liberas Israel: qui seruisti patres electos quoslibet; & sanctificasti eos munere spūs scī; videlicet, virginē gloriosissimā Mariā, in vtero post conceptū absq; omni decursu tēporis Ioānē baptistā, & alios ī gradus varios, antequam more solito nascerentur: accipe sacrificiū cordis contriti, q̄s, ac feruens desiderium famulæ tuæ N. humiliter supplicantis ꝓ cōseruatione prolis debilis, quam dedisti eā concipe: & custodi partē tuā, atq; scīfica immensa benedictione tuę gratię: & defende ab omni dolo & iniuria diri hostis, necnon a quibuslibet aduersitatibus crudelibus & iniquis: vt ad lucem prędentis vitę iucundissimam obstetricante manu tua veniat incolumis, tibiq; in omnibus iugiter deseruiat, & vitam consequi sempiternam finaliter mereatur. Per. Postea aspergatur aqua benedicta dicendo ꝑs. Deus misereatur nostri totum cum Gloria pa f. 39. Deinde. ℣. Bn̄dicam⁹ patrem & filiū cū sc̄o spiritu. ℟. Laudem⁹ & superexaltemus eum in scla. ℣. Angelis suis Deus mandauit de te. ℟. Vt custodiant te in oībus vijs tuis. ℣. Domine exaudi. ℟. Et clamor. ℣. Dn̄s vobis. ℟. Et cum. Oremus. Oratio. VIsita, q̄s dn̄e, cunctā habitationē istam: & oēs insidias inimici ab ea, & a presenti famula tua longe repelle: & angeli tui sancti habitent in ea, qui eam & eius prolem in pace custodiant: & benę ✠dictio tua sit super eam semper: saluā eos omnipotens Deus, & lucem tuā eis cōcede ꝑpetuā. Per dn̄m. ℟. Amē. Benedictio Dei omnipotentis, pa ✠tris, & fi ✠lij, & spiritus ✠ sancti descendat & sit super te & super prolem tuam, & maneat semper. ℟. Amen.

¶ Ordo benedictionis mulieris post partum in domo. Cap. 9.

¶ Sacerdos ingrediēs domum mulieris, q̄ peperit, dicat in ingressu.

DAx huic domui, & oībus habitantibus in ea. ℣. Adiutorium nostrū in nomine Domini. ℟. Qui fecit cęlum & terram. Psalmus:

LAudate pueri dn̄m: laudate nomē dn̄i. Sit nomē dn̄i bn̄dictū ex hoc, nūc & vsq; ī scl̄m A solis ortu vsq; ad occasum, laudabile nomen dn̄i. Excelsus sup oēs gētes dominus, & sup cælos gl̄ia eius. Quis sicut Dn̄s deus n̄r̄, q̄ in altis habitat, & humilia respicit in cælo & in terra? Suscitans a terra inopem, & de stercore erigens pauperem. Vt collocet eum cum principibus, cū principibus populi sui. Qui habitare

A habitare facit sterilē in domo: matrē filiorū lætātē. Gloria pa. ꝑs. BEati oēs, qui timent dn̄m, qui ambulant in vijs eius. Labores manuum tuarum, quia manducabis: beatus es, & bene tibi erit Vxor tua sicut vitis abundans: in lateribus domus tuæ. Filij tui sicut nouellæ oliuarum: in circuitu mensę tuę. Ecce sic benedicetur homo: qui timet dominum. Benedicat tibi dominus ex sion, & videas bona Ierusalem omnibus diebus vitæ tuæ. Et videas filios filiorum tuorum: pacem super Israel. Gloria patri. Psalmus:

DEus misereat n̄r̄i: & benedicat nobis: illuminet vultū suū sup nos, & misereatur nostri. Vt cognoscamus in terra viā tuā in omnibus gentibus salutare tuū. Cōfiteant tibi populi Deus: confiteant tibi populi oēs. Lętent & exultent gētes: & qm̄ iudicas populos in æquitate: & gētes in terra dirigis. Cōfiteant tibi populi Deus B cōfiteant tibi populi oēs: terra dedit fructū suū. Benedicat nos Deꝰ Deus n̄r̄: benedicat nos Deus: & metuant eū oēs fines terrę. Gl̄ia patri. Aña. Anima mea illi viuet: & semē meū seruiet ipsi. Kyrie el̄. Chr̄e eleis. Kyrie eleison. P̄r̄ n̄r̄, q es. Et ne nos inducas in tētationē. Sed libera nos a malo. ℣. Saluā fac ancillā tuam. ℟. Deus meus sperantem in te. ℣. Mitte ei dn̄e auxilium de sancto ℟. Et de sion tuere eam. ℣. Esto ei domine turris fortitudinis. ℟. A facie inimici. ℣. Domine exaudi orationem meam. ℟. Et clamor meus ad te veniat. ℣. Dominus vobiscum. ℟. Et cum spiritu tuo. Oremus. Oratio.

DOmine sancte, p̄r̄ oꝑs, æterne Deus, q bn̄dictionis tuæ gr̄am ægris infundēdo corporib⁹, facturam tuam multiplici pieta- C te custodis: ad inuocationē tui nominis sancti benignꝰ assiste: vt hāc famulā tuā dextera tuæ virtutis tuearis, ptāte confirmes, signaculo sancte crucis bene ✠dicas: atq; tuæ eccleſiæ & sanctis altaribus eā fæliciter restituas. Per dn̄m. Et tunc aspergatur aqua benedicta.

¶ Ordo quando mulier post partum primo ecclesiam ingreditur, expletis diebus suæ purificationis. Cap. 10.

SAcerdos cum superpelliceo & stola, facta confessione ante portam ecclesiæ, aspergit mulierem aqua benedicta, & dicit Aña Asperges me dn̄e hyssopo, & mundabor: lauabis me, & sup niuem dealbabor. ꝑs. Miserere mei Deus secundum magnā misericordiā tuam. Gloria pa. Et repetitur Aña. Asperges. Postea dicitur Aña. Hic accipiet benedictionem a domino, & misericordiā a deo salu-

tari

Universidad de Deusto
Biblioteca

tari suo: quia hæc est generatio quærentium dñm. Postea dicat ps. D
DOmini est terra, & plenitudo eius, orbis terrarum, & vniuersi qui habitãt in eo. Quia ipse sup maria fundauit eum: & super flumina præparauit eum. Quis ascendet in montem Dñi? aut quis stabit in loco sancto eius Innocẽs manibus, & mũdo corde: q̃ non accepit in vano animã suã: nec iurauit in dolo ꝓximo tuo. Hic accipiet bñdictionẽ a Dño, & misericordiã a deo salutari suo. Hęc est generatio quęrẽtiũ eũ, quærẽtium faciẽ Dei Iacob. Attollite portas principes vr̃as, & eleuamini portæ æternales: & introibit rex gl̃iæ. Quis est iste rex gloriæ, dñs fortis, & potẽs, dñs potẽs in p̃lio. Attollite portas principes vestras, & eleuamini portæ æternales, & introibit rex gl̃ię. Quis est iste rex gl̃ię, dñs virtutũ ipse est rex gl̃iæ. Gl̃ia patri, &c. p̃s. Deus misereatur nostri, & benedicat no. fol. 39. p̃s. E
CRedidi ꝓpter quod locutus sum: ego autẽ humiliatus sum nimis. Ego dixi in excessu meo, omnis homo mendax. Quid retribuam dño ꝓ oĩbus, q̃ retribuit mihi. Calicem salutaris accipiã & nomen dñi inuocabo. Vota mea domino reddam coram omni populo eius: pretiosa in cõspectu dñi mors sanctorum eius. O dñe, quia ego seruus tuus, ego seruus tuus, & filius ancillę tuæ. Dirupisti vincula mea, tibi sacrificabo hostiam laudis, & nomen domini inuocabo. Vota mea domino reddã, in conspectu omnis populi eius: in atrijs domus domini: in medio tui Ierusalem. Gloria patri. p̃s.
LAudate dominum omnes gentes: laudate eum omnes populi. Quoniam cõfirmata est super nos misericordia eius, & veritas domini manet in ęternum. Gloria patri, &c. Psalmus. F
LEuaui oculos meos in montes, vnde veniet auxilium mihi. Auxilium meum a dño, qui fecit cęlum & terrã. Nõ det incõmotionem pedem tuum: neq; dormitet, qui custodit te. Ecce nõ dormitabit, neq; dormiet, q̃ custodit Israel. Dominus custodit te, dñs protectio tua super manum dexteram tuam. Per diem sol non vret te: neq; luna per noctem. Dominus custodit te ab omni malo custodiat animam tuam dñs. Dñs custodiat introitum tuum, & exitũ tuum, ex hoc, nunc, & vsq; in sęculum. Gloria patri. Psalmus.
Ad te leuaui oculos meos. fol. 182. Et post singulos psalmos dicãt Gloria pa. Aña. Exaudi nos dñe: qm̃ benigna est misericordia tua: secundum multitudinem miserationum tuarum respice nos domine.

A ne. Kyrie elei. Christe eleison. Kyrie eleison. Pater noster. Et ne nos inducas. ℣. Ego dixi domine miserere mei. ℟. Sana animam meã: quia peccaui tibi. ℣. Saluã fac ancillam tuam. ℟. Deus meus sperãtem in te. ℣. Mitte ei domine auxilium de sancto. ℟. Et de sion tuere eam. ℣. Nihil proficiat inimicus in ea. ℟. Et filius iniquitatis nõ apponat nocere ei. ℣. Esto ei domine turris fortitudinis. ℟. A facie inimici. ℣. Domine exaudi orationem meam. ℟. Et clamor meus ad te veniat. Dominus vobiscum. ℟. Et cum spir. Oremus Oño.
DEus qui per Moysen famulum tuum Israeliticę plebi mandasti, vt mulier, quæ filium peperisset, ab ingressu templi sequestraretur: quęsumus, vt hanc famulam tuam N. ab omni inquinamẽto peccati mundare digneris: quatenus mente & corpore mundata
B sinum sanctę matris ecclesię valeat penetrare, & tibi pro suis delictis acceptabile munus offerre. Per dominum. Oremus. Oratio.
OMnipotens sempiterne Deus, pater Domini nostri Iesu Christi, Deus sabaoth, qui tuum vnigenitum vna cũ matre sua post quadraginta dierum spatium in templo prędestasti, benedicere digneris hanc famulam tuam N. Quam ad templum tuum tibi Domino Deo nostro purificandi gratia præsentamus, & concede propitio vt sicut eam per nostrum officium in templum istud introducimus, sic post finem vitę præsentis templum cæleste mereatur introire. Per eundem dominum nostrum Iesum Christum filium tuum. Qui tecum viuit & regnat. ℟. Amen. Tunc mulier habens candelam accensam in manibus, accipit a sacerdote caput stolæ, & ecclesiam
C ingreditur, dicente sacerdote. Famula Dei N. ingredere in templũ Dei, adora filium beatæ Mariæ virginis, qui tibi tribuit fœcunditatem prolis. Deinde sacerdos celebret missam, si est hora conueniens: & ipsa aliquid offerat sacerdoti. Postea dicat sacerdos euangelium sancti Ioannis. In principio erat. folio. 89. & euangelium sequens. Secundum Lucam.
IN illo tempore: Postquam impleti sunt dies purgationis Marię, secundum legem Moysi: tulerunt Iesum in Hierusalem: vt sisterent eum domino: sicut scriptum est in lege domini. Quia omne masculinum adaperiens vuluam, sanctum domino vocabitur. Et vt darẽt hostiam, secundum quod dictum est in lege domini, par turturum: aut duos pullos columbarum. Et ecce homo erat in

Ieru-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ordo purificationis poſt partum.

Ieruſalem, cui nomen Simeon: & homo iſte iuſtus, & timoratus: ex D
pectans conſolationem Iſrael, & ſpiritus ſanctus erat in eo. Et reſponſum acceperat a ſpiritu ſancto: non viſurum ſe mortem, niſi prius videret Chriſtum domini. Et venit ī ſpiritu in templum. Et cū inducerent puerum Ieſum parentes eius: vt facerent ſecundum conſuetudinem legis pro eo, & ipſe accepit eum in vlnas ſuas, & benedixit deum, & dixit. Nunc dimittis ſeruum tuum domine, ſecundum verbum tuum in pace. Quia viderūt oculi mei ſalutare tuum. Quod paraſti: ante faciem omnium populorum. Lumen ad reuelationem gentium: & gloriam plebis tuæ Iſrael. Poſtea dicat orarionem ſeq.

ABſolue, quæſumus domine, delicta famulę tuæ N. & a peccatorum ſuorum nexibus, quæ pro ſua fragilitate contraxit, tua E
benignitate liberetur. & Orationem.

DEus qui ſalutis ęternæ, beatę Mariæ Virginitate fecunda, humano generi præmia præſtitiſti: tribue quęſum⁹: vt ipſam pro nobis intercedere ſentiamus, per quam meruimus authorem vitæ ſuſcipere dominum noſtrum Ieſum Chriſtum filium tuum. Qui tecum viuit. vel Concede nos famulos tuos. folio 260. Et benedictio Dei pa✠tris, & fi✠lij, & ſpiritus ✠ ſancti deſcendat ſuper te, & maneat ſemper. Amen.

¶ Finit tractatus ſecundi primæ partis libri Sacerdotalis.

A SACERDOTALIS PRIMÆ PARTIS.

Tractatus Quintus De ſacramento pœnitentiæ.

¶ Pœnitentia quid ſit, & quotuplex, & de tribus verę pœnitentiæ partibus. Cap. 1.

B SEcundum beati Hieronimi ſententiam, ſecunda tabula poſt naufragium eſt Pęnitentia. De Pæniten. diſt. 2. ca. Secunda: vt hi qui humana fragilitate, vel ſuadente diabolo, ſeu propria iniquitate peccauerunt, per ipſam ad ſalutis portum deducantur. Quæ quidem a beato Ambroſio ſic diffinit: Pnīa eſt ꝑterita mala plāgere, & plāgēda iterū nō cōmittere. De Pęn. diſt. 3. c. Pęnitētia. Hoc eſt, quod ille, q̄ vere cupit pænitere, ſit bñ cōtrit⁹, ideſt dolorē habeat de pctīs cōmiſſis & præteritis, & firmiter diſponat & ꝓponat deinceps illa vel alia, ideſt nullum peccatū mortale cōmittere. ¶ Eſt aūt triplex Pnīa. ſ. ſolēnis, publica, & ſecreta. Solēnis Pnīa eſt, q̄ ꝑ eꝑm ſolēniter in 4. feria cinerū indiciī, ꝓpter peccata enormia & publica. 50. diſt. c. In capite. Et hæc ſolū ab eꝑo, & non a ſacerdote indicēda eſt: niſi de ſpeciali mādato eꝑi. Et de hac in Pōtificali agīt. ¶ Alia eſt Pænitētia publica, ſicut peregrinatio cū baculo cubitali, vel huiuſmodi: q̄ a ſacerdote parochiali, & a quolibet cōfeſſore pōt imponi. 31. q. 1. c. Siqs. q̄ nō eſt ſm Augu-
C ſtinū īponēda iuuenibus, & maxime mulieribus. 50. diſt. Pænitētes. ¶ Tertia eſt Pnīa priuata, q̄ quotidie imponīt, dū qs pctā ſua ſacerdoti ſacr̄aliter cōfitet. 26. q. 6. c. p̄sbyteri. 2. q 1. Si peccauerit. ¶ Oīs aūt vera Pnīa habet tres partes. Prima eſt, Cordis cōtritio, q̄ cōſiſtit in dolore pcōrū ꝑteritorū, & diſpoſitione ꝓ poſſe, diuina adiuuāte gr̄a, amplius nō peccādi. Secūda eſt, Oris cōfeſſio, q̄ cōſiſtit in integra, & lacrymabili oris cōfeſſiōe oīum pcōrū corā ſacerdote. Tertia eſt, Satisfactio ꝓ pcīs, ad arbitriū ſacerdotis imponēda iuxta ipſi⁹ diſcretionē, & cōfitētis opportunā correctionē q̄ fit in or̄one, eleemoſinis & ieiunio, oīa. n. alia afflictiōis, miſericordię, ac ſpūalia opa ad hęc tria reducunt. Et hæc tria ſunt hui⁹ ſacr̄i materia. ¶ Ex cōcilio Florētino. Quartū ſacramētū eſt Pnīa: cuius quaſi materia ſunt

Universidad de Deusto
Biblioteca

act⁹ Pnīæ: q̄ in tres distinguit partes. Quarū prima est cordis cōtri- D
tio: ad quā ꝑtinet, vt doleat de pcō cōmisso, cū ꝓposito nō peccādi
de cętero, Scđa est, Oris cōfessio: ād q̄ ꝑtinet vt pctōr oīa pcā, quorū
memoriā habet, suo sacerdoti cōfiteant integraliter. Tertia est, Satis-
factio ꝑ pctis ſm arbitriū sacerdotis: q̄ qdē ꝑcipue fit p oronē, ieiu-
niū, & eleemosynā. ¶ Forma aūt huj⁹ sacri est absolo a pcis. ſ. Ego
te absoluo a pcis tuis: q̄ dct ab ore sacerdotis ꝓferri. V n ibidē legit.
Fora huj⁹ sacri sunt ⁊ba absolonis: q̄ sacerdos profert cū đt: Ego te
absoluo. Oīa aūt alia sūt ad solēnitatē: q̄ tn nō sūt ꝑtermittēda. ¶ Mi
nister aūt huj⁹ sacri est Sacerdos rite ordinat⁹ ordinari⁹, vel đlegatus
hns cōmissionē a ꝑp̄, vel ab epo. Vn legit. Minister huius sacri est Sa-
cerdos hns authoritatē absoluendi, vel ordinariā, vel ex commissio
ne superioris. ¶ Effectus vero huius sacri est absolutio a peccatis. E
Vnde legit. Effectus sacri Pęnitentię est absolutio a peccatis hęc ibi.
Est etiam liberatio a Pænis inferni, & restitutio diuinæ gratię.

¶ De triplici cōfessione: & quod auricularis cōfessio de iure diuino siue a Deo fuit instituta: & de pcōrū circūstantijs cōfitendis. Cap. 2.

VBi notandum ꝙ triplex est cōfessio. Vna mentalis, q̄ est re co-
gnitio peccati coram deo in corde, & hæc fuit tempore legis
naturæ. ſ. statim post peccatū Adæ. Secūda est cęremonialis cōfessio
ſ. q̄ peccās tali pcō offerat tale sacrificium: & peccās in alio peccato
offerat aliud. Et hęc fuit in lege mosaica. Tertia est confessio sacra-
mentalis, quæ fit sacerdoti: q̄ est de necessitate salutis cunctis pęnitē
tibus triplici ratione. ¶ Primo ex Christi institutione: qui eam insti- F
tuit implicite & explicite. Implicite in figura, dum dixit leproso
Matth. 8. Vade, ostēde te sacerdoti. Explicite. cum Io. 20. dixit Apo
stolis, & per eos omnibus sacerdotibus: Accipite spiritum sanctum:
quorum remiseritis pcā, remittunt eis &c. Ibi enim datur sacerdoti-
bus ptās iudicādi & remittēdi: q̄ requirit manifestationem de ipsis
pctis q̄ est cōfessio. Quibus autem dat ptās iudicādi de aliqua causa,
datur ei ptās cognoscendi de illa. Nullus enim potest iudicare, & es-
se bonus iudex de is quę ignorat. Sacerdos autem nō potest cogno-
scere sufficiēter facta conscientię pctōris, nisi pctōr ei per cōfessionē
cōsciētiā aperiat: & sic Chrs cōfessionem oris instituit. ¶ Secundo,
ex doctorum & scripturarum testificatione cōfessio sacrālis est ne-
cessaria. Ambrosi⁹ in libro de Paradiso: & habet de pęni. dist. 1. c nō

potest

A potest. Nō pōt q̄sq̄ iustificari a pctō, nisi pcīa fuerit ante confessus.
Et ibidē Ioānes Chrysostom⁹. Nō pōt q̄sq̄ grām vitę cęlestis accipe
nisi purgat⁹ fuerit ab oī sorde pcī ꝑ pnīæ cōfessionē. Et Augustin⁹ ī
libro de pnīa. Agite pnīam, q̄lis ī eccl'ia agit: vt oret ꝓ vobis eccl'ia
Nemo sibi blādiat, & dicat: Occulte ego apud deū ago: nouit de⁹ q̄
mihi ignoscit, q̄ ī corde ago. Ergo sine causa dictū est, Quæcūq; solu-
eritis sup terrā, erūt soluta & ī cęlo. Ergo sine causa datę sunt eccle
siæ Dei claues: q̄si dicat, nō. Et de pæni. dist. 1. c. multiplex. Leo p̄p.
Nō remanet ī iudicio cōdēnādū q̄ fuerit cōfessione purgatū. ¶ Ter
tio, ex eccl'iæ p̄ceptione cōfessio sacrālis est necessaria: qa eccl'a p̄ce-
pit q̄ semel ī anno q̄libet postq̄ ad annos discretiōis puenerit, de-
beat sacerdoti oīa pcā sua cōfiteri. De pæn. & re. c. Oīs vtriusq; sex⁹.
B & dicit oīa pcā. ſ. cogitationis, locutionis, opationis & omissionis, se
creta, & manifesta, cū eorū circūstātijs agrauātib⁹ vel ī aliā pcī spēm
trahētib⁹: q̄ sunt istæ. ſ. ¶ Prima, psonæ, cū q̄ peccauit, noīe ei⁹ taci-
to: sed si cū nupta, vel moniali &c peccauit. ¶ Secūda, loci, si ī loco
sacro peccauit. ¶ Tertia, tpis: si ī die festo. ¶ Quarta numeri. ſ. quo
ties idē pcīm cōmisit, q̄tū recordari pōt. ¶ Quinta, modi: vt siqs cū
muliere peccaret cōtra naturā. ¶ Sexta, q̄litatis: si sit publicum, vel
occultū: & hoc pp scādalū. ¶ Septima Inductionis: si ipse peccauit
& alium induxit ad peccandū. ¶ Octaua, Cōsequ ntia: qn̄ in vno
peccato multa cōsequunt: puta ī ludo mēdacia, piuria, blasphemię

¶ Qui, & quando teneantur ad Confessionem: casus item nonnulli ponuntur, quando quis statim tenetur confiteri. Cap. 3.

C OMnes autem adulti postq̄ ad annos discretionis puenerint, Statutū cōfitēdi tempus est a dominica ī ramis palmarū vsq; ad octauam paschæ ī inclusiue.
tenent cōfiteri semel in anno. 1. in q̄dragesima: & q̄ hoc nō fe
cerit, viuēs ab ingressu eccl'iæ arceat & moriēs eccl'iastica careat se
pultura. vt in cōcilio generali extra. de Pæn. & re. c. Oīs vtriusq; se-
xus. ¶ Tenet tn̄ homo pcīm cōmissum statim cōfiteri. 1. dolore de
cōmisso: & ꝓponere de cætero nō peccare, cū itētione ī futura ꝓxi-
ma q̄dragesima cōfiteri: & sufficit ꝙ tunc ad acq̄rendū statum gr̄ę.
¶ Sūt aūt aliq̄ casus in q̄b⁹ hō tenet statim confiteri. ¶ Primus est,
infirmitas grauis. ¶ Scds, qn̄ imminet periculum mortis: sicut ma-
re transire, long peregrinationē seu ꝑiculosam viā ager. ¶ Terti⁹
est, qn̄ hēt aliq̄d ager q̄d existēs in peccato mortali nō ꝑt facere sine
pcō mortali, sicut dicere missam &c. hmōi. ¶ Quart⁹, qn̄ hēt co-

Universidad de Deusto
Biblioteca

piam confessoris, qui pōt eum absoluere a peccatis: a q̄bus suus cō- D
fessor non pōt, & verisimile est quòd in Quadragesima talē copiam non habebit. ¶ Quintus est, qñ habet conscientiā, q̄ statim debeat confiteri, q̄a tenetur aut talem conscientiam deponere, aut confiteri. Et licet hoc possit differri, vt prædictum est: melius tñ & tutius est quam primum confiteri post peccatum commissum, p̄p multa mala & pericula, quæ euenire possunt, & multa bona, quæ inde sequūtur.

¶ Qualiter sacerdos se habere debet erga pœnitentes & subditos suos, in Sacramento Pœnitentiæ. Cap. 4.

ET quia officium sacerdotis parochialis & curati est aīarum sibi commendatarum saluti pro viribus intendere, diligenter & vigilanter debet studere & procurare, vt animas sibi commissas a peccatis eruat, & ad confessionem & pœnitentiam inducat: quia si eius E
causa perierint, reddere rationem tenebitur de eis in die iudicij. Requiret enim Deus de manu ipsius oues sibi commissas. Et ideo verbo & exemplis debet, quantum in eo est, eos a peccatis auertere: frequenter eos admonendo, corripiendo, increpando, rogando, persuadendo, vt caueāt a peccatis: & ipse tanquam virtutis simulacrum debet se coram illis irreprehensibilem exhibere: quia plus prosunt facta quam verba, & bona exempla quam eloquens prædicatio: & magis eos mouent ad bene viuendum bona opera q̄ prolata verba. Diligens itaq; sacerdos instante tempore Quadragesimæ debet instare & præmonere oēs sibi subditos, vt tempestiue veniant ad confessionem: & non expectent finem Quadragesimæ: quia melius poterunt examinari: & quia consequenter multas indulgētias: quæ tpe Quadragesimali conceduntur: q̄ sine contritione & confessione nul F
lum hñt effectum. De qua quidem præmonitione hr̄ in pœnitentiali Romano. ¶ Hebdomada priori ante initiū Quadragesimę presbyteri plebium conuocent ad se populū: & discordantes canonica authoritate reconcilient, & oīa iurgia sedent. Et tunc primum confitētibus pœnitentiam dent: ita q̄ anteq̄ caput ieiunij veniat, oēs confessi pœnitentiā acceptam habeāt, vt liberius dicere possint, dimitte nobis debita nr̄a, sicut & nos dimittimus debitoribus nr̄is. Et beatus Augustinus. Presbyteri admonere debent plebem sibi subiectam, vt oīs qui se sentit mortifero peccati vulnere sauciatū, fer. quarta ante Quadragesimam cum oī festinatione recurrat ad viuificātē matrem ecclesiam:

Hinc ie iuniorū nr̄orum fructus.

A ecclīā: vbi mali q̄ cōmisit cū oī humilitate & cōtritione cordis simpliciter cōfessus suscipiat remedia pnīę, sm modū canonicis authoritatibus p̄fixū. Nō solū aūt ille, q̄ mortale aliq̄d cōmisit, sed ēt oīs homo q̄cunq; se recognoscit immaculatā Chr̄i tunicā, quā in baptismo accepit, peccati macula polluisse, ad p̄priū sacerdotē festinet venire, & cū puritate mētis oēs trāsgressiones, oīa peccata, q̄bus dei offensam se incurrisse meminit, humiliter cōfiteaī, & quicquid ei a sacerdote fuerit iniunctum, ac si ab ipso omnipotentis dei ore esset prolatum, ita diligenter intendat & cautissime obseruet.

¶ Sacerdos tenetur scire censuras, & casus reseruatos.

SAcerdos igitur, vt melius sciat sibi subditos a peccatis purgare, studeat diligenter habere & scire casus reseruatos dño papæ, &
B epiſcopo, & censuras vtrisq; reseruatas, & ea, quę sunt in iure, & per constitutiones synodales: Quę quidem hic breuissime pro maiori commoditate ponentur. ¶ Et primo, censurę promulgatę in cœna dñi in processu annuali curiæ. ¶ Subsequenter, quæ in iure vel extrauagantibus, & concilio Lateran. editæ sunt, & ipsi dño papę reseruantur. ¶ Tertio, quæ episcopis & diocęsanis reseruanī. ¶ Quarto, quæ aliq̄ dño papæ, aliq̄ ep̄o reseruanī. ¶ Vltimo, casus ep̄ales de iure vel de cōsuetudine ep̄is reseruati & diocęsanis ordinarie ponuntur. ¶ Sed prius aliquid de excōmunicatione dicēdū est.

¶ Excommunicatio quid sit, & quoruplex. Cap. 5.

EXcōicatio dr̄ exclusio. s. a cōione. Sicut aūt est triplex cōio fideliū. s. in cōuersatione, vel loquela, cibo, salutatione, & huiusmo-
C di: in sacr̄orum susceptione, & bonorū spiritualiū participatione, q̄ fiunt in ecclesia iuxta illud, Particeps ego sum omniū timētium te, p̄s. 118. sic triplex potest dici excōicatio alijs. ¶ Et prima est maior quæ etiam dicitur anathema, & excludit a prędicta triplici communione. 3. q. 4. c. Engeltrudā. & 11. q. 3. Sicut apostoli. & ca. nihil.

¶ Secunda est excommunicatio minor quæ excludit a participatione & cōione sacr̄orum passiua tantum, sm Io. de Lig. vt de cle. excmi. ca. si celebratur. & de hac. 11. q. 3. cum excōicatio. & 3. q. 4. Engeltrudam. ¶ Tertia est excōicatio data ad eo. s. inflicta p̄ quolibet peccato mortali. 11. q. 3. Audi. Et sciēdum quod excōicatio maior qñq; infligitur ab homine, siue a iudice pro diuersis causis, quæ hic non ponuntur propter innumeros casus: qñq; a iure particulari. s.

Universidad de Deusto
Biblioteca

in cõcilijs synodalibus alicuius ciuitatis, vel prouincialibus alicuius prouinciæ: aliqñ a legatis ipsarũ ꝓuinciarũ, quę non ligat nisi hoĩes illius prouincię. Et etiã isti, hic non ponuntur. Aliæ sunt a iure communi, & extrauagantibus: vel vniuersalibus cõcilijs, & a summis põtificibus: quę vbique ligant. Quę in particulari hic inferius ponuntur, secundum quod haberi potuerunt.

¶ Casus & censurę reseruatę domino papę in processu annuali in cæna domini. Cap. 6.

EXcõicant oẽs hæretici, schismatici, & fautores, adhærẽtes, & q cũ eis cõmerciũ hñt, & q vicleuistis hĩtici ꝺferũt arma, vel alia ꝓhibita, aut vinũ, oleũ, vestes, granũ, & hmõi. 2. ¶ Piratę & latrũculi marini: & recipiẽtes eos, & dãtes eis fauorẽ, vel cõsiliũ. 3. ¶ Qui in terris suis noua pedagia ĩponũt, vel ꝓhibita exigũt. 4. ¶ Et q imponũt collectas, vel onera ecclesiasticis ꝑsonis: & q exigũt tã realia, q ꝑsonalia. 5. ¶ Falsarij literarũ apl'icarũ vel supplicationũ ꝑ summũ Põtif. vel vice cãcellariũ, vel eorũ vices gerẽtiũ. 6. ¶ Qui equos, arma, ferrũ, lignamina, & alia ꝓhibita deferũt sarracenis, & turcis, & alijs infidelib. q b⁹ Chr̃ianos ĩpugnãt. 7. ¶ Impediẽtes, & ĩuadẽtes eos q victualia & alia necessaria ad vsũ Ro. Curię deferũt. 8. ¶ Verberãtes, vel capiẽtes, seu ĩpediẽtes, vel occidẽtes eos, q ad sedẽ apl'icã vadunt, vel ab ea recedunt, & eos q morant̃ in curia: & dãtes auxilium, cõsilium, vel fauorẽ: vel mãdãtes talia fieri. 9. ¶ Itẽ capientes, detinẽtes, vulnerãtes, mutilãtes, incarcerãtes, interficiẽtes patriarchas, archiep̃os, & ep̃os, eorum q; mãdatores. 10. ¶ Qui verberãt, vel capiunt, seu bonis spoliãt eos q causas suas ꝓsequuntur in curia, vel aduocatos, seu ꝓcuratores eorum, propter huiusmodi ꝓsecutionẽ causarum. 11. ¶ Qui ꝓhibẽt, vel statuunt ne pareatur literis & mãdatis apl'icis, seu legatorum, & nunciorum, & iudicum delegatorum dñi papę: & fauẽtes. 12. ¶ Qui se subtrahunt ab obediẽtia dñi papæ: & S. Rom. ecclesie & fauentes. 13. ¶ Qui vsurpãt sibi iurisdictionẽ, seu fructus ecclesiasticos, seu ad ecclesiasticas personas ꝑtinentes: & dantes consilium, vel fauorem. 14. ¶ Quicunque superioritatem hñs prohibet quoquo modo ne aliquis de vacatione alicuius beneficij scribat, seu certiorem reddat quempiã extra dñiũ eorum existentem: vel impediunt directe, vel indirecte, ne consequantur prouisiones beneficiorum, seu dignitatum sibi authorita-

te

A te apl'ica cõcessarũ: & dãtes cõsiliũ, vel fauorẽ, vel nõ obuiãtes cum pñt. 15. ¶ Verberãtes, vel capiẽtes, vel deprædãtes romipetas accedẽtes, morãtes, & recedẽtes, & dãtes cõsiliũ, auxiliũ, vel fauorẽ. 16. ¶ Hostiliter discurrẽtes ꝑ terras eccl'ę: inuadẽtes & occupãtes easdẽ: & dãtes cõsiliũ, auxiliũ, vel fauorẽ. 17. ¶ Qui absoluũt a ꝑdictis casib⁹ ꝑterq; ĩ mortis articulo, (& tũc ẽt excõicati debẽt fidẽ ꝑstare de satisfactione vel dare sufficiẽtẽ cautionẽ) sunt excõicati, & priuati oĩ no iurisdictionibus prędicãdi, cõfessiones audiendi, & ministrãdi sacr̃a. Et nota quod nullus eximitur a pœnis & cẽsuris superi⁹ positis, etiam quacunq; præfulgeat dignitate ecclesiastica, vel seculari.

¶ Censuræ quæ reseruantur domino papæ in iure vel extrauagantibus ex concilio Lateranensi. Cap. 7.

B CEnsuræ quę reseruantur dño papæ: præter supradictas, sunt infrascriptæ. videlicet. 1. ¶ Excõicati nominatim a dño papa 2. ¶ Radẽtes aliquid: vel emendãtes in l'ris Dñi papæ. 3. ¶ Insecutores hostiliter cardinalium vel alicuius clerici, vel religiosi de familia dñi papę vel cardinalium: ꝓcutiẽtes, & capiẽtes eosdem: & dãtes cõsilium, auxilium, & fauorem: receptatores & defensores talium. in c. Felicis. de pœn. lib. 6. 4. ¶ Percutientes, capientes, vel bannientes episcopum temere, vel iniurioſe, & id fieri mandantes socij, & dantes cõsilium, auxilium, vel fauorem. 5. ¶ Officiales, qui in aliquo ꝓdictorum fuerint culpabiles. Cle. 1. de pœnis. 6. ¶ Qui sine licentia sedis apl'icę assentiunt noĩationi, vel electioni, assumptioni in senatorem, vel capitaneum, vel patritium, seu rectorem ad regimen vrbis

C Romæ. 7. ¶ Qui electus in senatorem vel &c. vt supra, vltra annum de tali officio se impediuerit. 8. ¶ Qui taliter assumpto sine licẽtia, vt supra, intẽdunt, vel obediunt: & qui tales modo ꝓdicto elegerunt, noĩauerunt, vel assumpserũt. 9. ¶ Qui talibus dãt auxilium, cõsiliũ, vel fauorẽ, publice, occulte, tã nominationibus, vel assumptionibus quã nominatis vel assumptis. De elec. c. Fundamẽta. li. 6. 10. ¶ Exterrãtes & in frusta incidentes corpus mortuum: & in aqua coquentes: vt ossa separent a carnibus, vt ad alium locum ad sepeliendum deferatur. Bonifac. 8. 11. ¶ Accedentes ad sepulchrum dñi sine licentia. 12. ¶ Clerici scienter & sponte in diuinis tam in ecclesia quam alibi participantes cum excommunicatis iudicialiter a papa de sen. excom. c. significauit. 13. ¶ Clerici, vel religiosi inducentes

 aliquem

Universidad de Deusto
Biblioteca

aliquẽ ad vouẽdũ, vel iurãdum, vel promittẽdũ de eligẽda ſepultura D
apud eorũ eccl'as, vel electa mutáda. De pęnis. c. cupiẽtes. in cle. 14.
¶ Excõicati ex gñali ſnĩa ſuorũ dioceſanorũ hñtes literas ap'licas
falſas, niſi infra 20. dies poſtq̃ ſe cognouerint hr̃e lr̃as falſas, illas nõ
deſtruxerint, aut reſignauerĩt, nõ p̃nt abſolui poſt lapſum 20. dierũ,
niſi a ſede ap'lica. De cri. fal. c. Dura. 15. ¶ Religioſi cõferẽtes ſcr̃a
cõionis, vel extremę vnctionis ſine lnĩa parochialiũ. 16. ¶ Religio-
ſi ſolẽnizãtes mr̃imonia. 17. ¶ Religioſi abſoluẽtes excõicatos a iu
re, vel a cõſtitutionib⁹ ſynodalibus: aut a culpa & pæna. De priuil.
c. religioſi. in cle. 18. ¶ Religioſi abſoluẽtes a caſibus & cẽſuris in
extrauagantibus reſeruatis. Sixtus. 4. 19. ¶ Religioſi mendicantes
trãſeuntes ad ordines nõ mẽdicãtium, pr̃eterquam ad Carthuſien-
ſes. Martinus. 5. 20. ¶ Religioſi non mendicantes recipientes ad or E
dines ſuos fratres mendicantes, etiam habentes literas Apoſtolicas.
Mart. 5. 21. ¶ Magiſtri excludentes fratres pr̃edicatores a ſtudio
Pariſienſi Alexander 4. 22. ¶ Qui libellos famoſos, vel rythmos
faciunt contra ordinem pr̃edicatorum & minorum. Alex. 4. 23.
¶ Dicentes vel defendentes quod fratres prædicatores & minores
non ſint in ſtatu perfectionis: & quod nõ liceat eis de eleemoſynis
viuere: aut quod non poſſint pr̃edicare, vel confeſſiones audire.
Alex. 4. 24. ¶ Facientes damnabilem violentiam in locis fratrum
prædicatorum. Clemẽs 5. 25. ¶ Intrantes monaſteria ſororum or-
dinis prædicatorum & minorum in caſibus non cõceſſis. Bonifa. 9.
quo ad pr̃edicatores: & Eugen. 4. quo ad minores. 26. ¶ Domini
tpales, & etiam ep̃i, q̃ cogunt aliquem celebrare tpe interdicti gña F
lis, vel cũ cãpana, vel voce preconis excõicatos, vel interdictos vo-
cant ad diuina: vel qui prohibent excõicatis & interdictis, ne de ec-
cleſia recedant, dum miſſarum ſolennia aguntur, cum a celebranti-
bus fuerint requiſiti gñal'r, vel ſp̃al'r vt exeant. 27. ¶ Interdicti, vel
excommunicati publici poſtquã fuerint moniti noĩatim a celebrã-
tibus vt exeant, ſi nõ exierint ſunt excõmunicati: & abſolutio papæ
reſeruatur. De ſen. exc. c. grauis. in cle. ¶ Simoniaci in quocunque
ordine, & beneficio. Martinus 5. Eugenius. 4. Paulus 2. Sixtus 4.
28. ¶ Facientes pactum in curia ꝓ gratia conſequenda. 29. ¶ Qui
ſciuerit aliquem committere ſimoniam incuria: & non denunciaue
rit papæ, vel alij ab ipſo deputato infra duos menſes Euge. 1. 30.
¶ Recipientes

A ¶ Recipiẽtes aliquid pro ingreſſu monaſteriorum. Vrbanus. 5. Ne
in vinea 31. ¶ Inquiſitores, qui cõtra cõſcĩam miſerint procedere
cõtra aliquẽ hęreticũ: vel alicui iniuſte crimen hęreſis impoſuerint,
vel vexauerint. De hęre. c. Multorũ. in cle. 32. ¶ Injiciens enormi-
ter manus violẽtas in clericũ, vel religioſum, ꝓfeſſum vel nouitium
vel cõuerſum ſeculare tradentẽ ſe & ſua, honeſte viuẽtẽ, & audientẽ
horas: Itẽ clericũ cõiugatũ nõ bigamũ, incedentem in habitu cleri-
ci: Itẽ depoſitũ verbaliter tm̃: Itẽ per ſaltum promotum: Item excõ-
municatũ: Item incedẽtem ſine habitu clericali ante admonitionẽ.
Item clericus, qui ex ira ſeipſum enormiter percutit, eſt excommu-
nicatus excõicatione papali. 17. q. 4. cap. Siquis ſuadẽte. 33. ¶ Of-
ficiales Romanæ curiæ: qui pro taxis, mercedibus, emolumentis,
B laboribus regularibus, aut cuiuſcunque alterius operis lucro, reci-
piũt aliquid in pecunijs, rebus, bonis, aut promiſſionibus, quocũq;
modo, etiam a ſponte offerentibus, aut vltra quam in eorum officio
rum antiqua inſtitutione ſtatutum eſt, & tenentur ſatiſſacere illis, a
quibus receperunt. Iulius 2. in extraua. Etſi Romanus. & Leo. 10.
in concil. Lateran. In apoſtolici. 34. ¶ Cardinales vota data in cõ-
ciſtorio, & ibi geſta, aut dicta, quæ in odium, pr̃iudicium, aut ſcan-
dalum alicuius redundare poſſent, verbo, aut ſcripto, vel alio modo
reuelantes: & etiam, ſi per pontificem indictum ſit ſilentium in ali-
qua re, eam manifeſtantes ſunt excommunicati: & a ſolo papa ab-
ſoluuntur cum expreſſione cauſæ. In concil. Laterañ. Leo. 10. ſuper
nę diſpoſiti. 35. ¶ Prædicatores tam clerici quam religioſi, miracu
C la falſa, aut incerta, vel prophetias, quæ ex ſacra ſcriptura non con-
ſtant, prædicantes, ſeu qui epiſcopis, aut ſuperioribus detrahere in
ſuis prædicationibus preſumunt, non obſtante quocunq; priuile-
gio, excommunicationis ſententiam incurrunt: & abſolutio papæ
reſeruatur. Leo. 10. in cõcil. Latera. Supernę maieſtatis. 36. ¶ Prag
maticam ſanctionem in regno Franciæ, & alibi ſeruantes: & ſecun
dum eam iudicantes, & eam facientes, aut permittentes ſeruari: &
non delẽtes eã de libris, archiuis & capitularib⁹, excõicanẽ: & abſo
lutio papæ reſeruat. Leo. 10. in concil. Lateran. Paſtor bonus.

¶ Cenſuræ epiſcopis & dioceſanis reſeruatæ. Cap. 8.

E Piſcopis, & dioceſanis reſeruantur infraſcr̃iptæ cenſuræ, vide-
licet. ¶ Contumaciter aſſerentes Romanam eccleſiã non eſſe

caput

Universidad de Deusto
Biblioteca

caput oĩum eccleſiarum. Diſt. 19. ca. Nulli fas. Si tamen firmiter & veraciter ita crederet, eſſet hæreticꝰ, & abſolutio papę reſeruata per proceſſum annualem. 2. ¶ Vtens literis, vel ſupplicationibus papalibus falſis ſcienter, & retinens eas & non lacerans. 3. ¶ Laici recipientes literas, ſeu bullas papales, non de manu papę vel deputatorum, vel per nuncium non recipientem de manibus eorum, quando eſt perſona magnę authoritatis. De cri. fal. c. dura. 4. ¶ Electus minus quam a duabus partibus cardinalium in papã, ſi tali electioni conſentit: & omnes recipientes eum. De elec. c. licet. 5. ¶ Impugnantes literas electi in papam ante eius coronationem. Benedictꝰ. 11. in extraua. 6. ¶ Qui loquuntur ſecrete, vel mittunt literas, vel nũcium ad aliquem cardinalium, dum ſunt in conclaui, occaſione electionis papæ. De elec. c. Vbi periculum. lib. 6. 7. ¶ Domini & officiales, qui non ſeruant contenta in capitulo de elec. papæ ſupra alleg. Vbi periculum: vel circa ipſum fraudem committunt. Ibidem. 8. ¶ Principes, ſenatores, conſules, qui infra menſem a die notitiæ delicto commiſſo contra cardinales vel familiares papę & ipſorum cardinalium non faciunt iuſtitiã ſm cõtinentiã capituli felicis. de pęn. ſunt excõicati. Ibidem. 9. ¶ Omnes principes & officiales, qui tertio admoniti ab epiſcopis vel eccleſiaſticis perſonis recuſant facere iuſtitiam ſuper eorum cauſis. 23. q. 5. ca. Adminiſtratores. 10. ¶ Omnes officiales, qui euacuant iuriſdictionem & authoritatem prælatorum, quam hũt in ſuis hoĩbus: & ſucceſſores dictorum officialium: niſi infra menſem errorẽ ſuorũ prædeceſſorum correxerint. De immu. eccl. c. Non minus. & c. Aduerſis. 11. ¶ Spoliantes naufragos bonis ſuis: niſi ablata reſtituant quam citius poterũt. Diuerſę opiniones ſunt, ſi ſit Canon latę ſententię. De rapt. excommuni. 12. ¶ Vbi propter diuerſitatem inhabitantium vnus epiſcopus nõ poteſt populo ſupplere, debet ſibi vicarium ſubſtituere, qui populo ſatisfaciat: & talis vicarius debet per omnia ſubeſſe epiſcopo principali: qui ſi aliter ſe ingeſſerit, eſt excõmunicatus. De offi. ord. c. Quoniam. 13. ¶ Participans cum excommunicato in crimine, propter quod eſt excommunicatus, dando ei conſilium, auxiliũ, vel fauorem. De ſenten. excommu. cap. nuper. 14. ¶ Omnes grauãtes per ſe, vel per alios, in beneficijs, vel alijs ſuis rebus, clericos vel eorum conſanguineos: quia noluerunt eligere illum, pro quo rogabantur.

A bantur. De elec. cap. ſciant cuncti. 15. ¶ Extorquentes abſolutionẽ a ſententijs excommunicationis, ſuſpenſionis, & iterdicti, per vim, vel metum, extra de ijs, quę vi me, ve cauſa fi. c. vnico. lib. 6. 16. ¶ Compellentes prælatos, vel eccleſiaſticas perſonas ad ſubmittendum eccleſias, ſubijcienda bona immobilia, vel iura eccleſiarum laicis, ad cognoſcendum ſeu profitendum ſe retinere ab eis, vel ad ſtatuendum laicos in patronos, ſeu aduocatos eorum in perpetuum, ſeu ad non modicum tempus ſine licentia papę, & capituli. De reb. eccle. non alie. c. Conſultiſſimo. 17. ¶ Laici ſi vſurpant, vel exigunt aliquid de rebus eccleſiaſticis immobilibus vltra importationem contractuum factorum, vel faciendorum, ſi moniti non deſtiterint, etiam taliter ablata reſtituendo vbi ſupra. 18. ¶ Impedientes
B litigare in foro eccleſiaſtico, coram delegato, vel quocunq; alio iudice eccleſiaſtico in cauſis, quæ de iure, vel conſuetudine poſſunt ibidem exerceri. De imm. eccle. ca. Quoniam. lib. 6. 19. ¶ Impedientes ſequeſtrationem vel fructus ſequeſtratos occupantes, poſt vnam diffinitiuam ſententiam apud ſedem apoſtolicam promulgatam, ſuper aliquo beneficio: etiam ſi nulla foret. In clem. vnica. de ſequeſtra. 20 ¶ Procurantes quod conſeruatores ſe intromittant de alijs, quam de manifeſtis iniurijs, & exigentibus iudiciariam poteſtatem. De offi. & poteſta. c. fin. lib. 6. 21. ¶ Fingentes caſum fraudolenter, per quem iudex vadat, vel mittat ad aliquam mulierem pro teſtimonio ferendo. De iudic. capi. mulieres. lib. 6. 22. ¶ Concedentes repræſalias contra perſonas eccleſiaſticas, ſpeciaC liter vel generaliter, ſi ſunt ſingulares perſonæ, ſunt excommunicati: ſi vniuerſitas, eſt interdicta. De iniu. & dam. da. cap. vnico. lib. 6. 23. ¶ Clerici habentes officium vicecomitis, vel præpoſiti ſecularis, ſi admoniti non deſiſtant. Ne cle. vel mo. c. Clericus. 24. ¶ Contrahentes matrimonium cum conſanguineis, vel affinibus, vel monialibus profeſſis, vel religioſis, vel cum clericis in ſacris ordinibus conſtitutis, tam ipſi clerici & religioſi & conſanguinei, vel affines contrahentes, quam perſonæ cum quibus contraxerint, omnes ſunt excommunicati. In cle. vnica. de conſan. & affi. 25. ¶ Monachi & canonici regulares, archidiaconi, decani, præpoſiti, plebani, cantores, & alij clerici perſonarum habentes, vel quicunque presbyteri, qui le-

ges

Universidad de Deusto
Biblioteca

ges,vel phyſicam audiunt,extra clauſtrũ, niſi infra duos menſes re- D
dierint.Ne cle.vel mo.ca.fi. 26.¶Doctores,q̃ legũt leges,vel phy-
ſicã, ſi retinẽt in ſcholis ſuis religioſum q̃ habitu depoſito ſuæ reli-
gionis audire vult leges vel phyſicã.Ne cle.vel mo.c.Vt periculoſũ.
lib.6. 27.¶Religioſi tacite,vel expreſſe profeſſi:qui temere habitũ
ſuæ religionis dimittunt.Ibidẽ. 28.¶ Religioſi,qui ſine lnĩa ſuorũ
p̃latorũ vel maioris partis cõuẽtus accedũt ad ſtudia.Ibidẽ. c.peri-
culoſa. 29.¶Religioſi decimas eccleſiæ debitas ſibi appropriãtes:
vel fraudãtes eccleſias circa eas:vel eas ſolui nõ p̃mittẽtes,niſi requi
ſiti deſtiterint infra mẽſem.In cle.1.de deci. 30.¶Monachi & ca-
nonici regulares,q̃ nõ hñt adminiſtratiões,ſi intrãt curias principũ
ſine lnĩa ſuorũ p̃latorum:vel ſi inferant dãnũ prælatis,vel monaſte E
rijs.c.ne in agro de ſta.mo.in cle. 31.¶Monachi tenentes arma in
uaſiua infra ſepta monaſterij ſine lnĩa abbatis.c.ne in agro. de ſta.
mo. 32.¶Statum benignarum aſſumentes, vel illum ſectantes. in
clem.1.de religioſis. 33.¶Religioſi, qui in ſermonibus ſuis retra-
hunt populum a ſolutione decimarum: vel ſibi confitentibus non
faciunt conſcientiam de decimis ſoluendis, ſi fuerint requiſiti. in
cle. Cupientes. de pẽnis. 34.¶Religioſi qui non ſeruant interdi-
ctum,quem ſeruat matris eccleſia.in cle.1.de ſenten. exc. 35.
¶ Religioſi mẽdicantes, qui de nouo domos adhabitandum reci-
piunt, vel receptas mutant ſine licentia ſedis apoſtolicæ. De reli-
do.c.vnico.lib.6. 36.¶ Fratres minores vel eremitani recipien-
tes fratres ordinis p̃dicatorum ad habitum ſuum. 37.¶ Alienan
tes bona eccleſiaſtica,ſeu infeudantes, ſeu facientes pactum, quod F
ipſorum dominium tranſferatur, ac concedentes, hypothecan-
tes,infeudantes, vel in emphyteuſim concedentes, ſeu locantes,
præterquam in caſibus a iure conceſſis. 38.¶Accipientes tales
alienationes,ſeu locationes. Paulus 2.in extrauag. 39.¶Impedien
tes viſitationem monialium,ſi moniti non deſtiterint de ſta.mo.c.2
ĩ cle. 40.¶Directores monialium in electionibus:niſi abſtinuerint
in his,per quæ poſſit oriri,vel nutriri diſcordia.de elec.c. Indemni-
tatibus.lib.6. 41.¶ Magiſtri & ſcholares tractantes cum aliquo ci
ue Bononienſe de conductione hoſpitij,irrequiſitis inquilinis: niſi
tẽp° cõductionis elapſum fuerit.de loca.& cõdu ca.1. 42.¶Emẽs
rem eccleſiæ,vel aliter acquirens a ſchiſmatico. 43.¶Tenens bene
ficium

A ficium a ſchiſmatico. 44.¶ Innitens ordinationi factæ per ſchiſma
ticum.Iſti tres caſus habentur in c.1.de ſchiſma. 45.¶ Qui chriſtia-
num mandant interfici per aſſaſſinos, etiã ſi caſus non fuerit ſecutus
& talibus dans auxilium, conſilium,vel fauorem,de Homi.c.pro hu
mani. lib.6. 46.¶ Clerici locantes domos manifeſtis vſurarijs alie-
nigenis ad fęnus exercendum,de Vſu.cap.1.libr.6. 47.¶ Officiales
cõitatum facientes,vel dictantes ſtatuta ſuper vſuris ſoluẽdis, quòd
non reſtituantur,vel iudicantes ſecũdum illa,vel non delentes ſi poſ-
ſunt infra tres menſes de libris cõicatum: vel illa ſeruantes.de vſu.c.
Ex graui in clem. 48.¶ Sepelientes in cęmeterio tempore interdi-
cti in caſibus a iure non cõceſſis excõicatos publice, interdictos no
minatim, vſurarios manifeſtos.in cle.1.de ſepul. 49.¶ Sepelientes
B hęreticos,credentes,& fautores, receptatores,defenſores eorũ ſcien
ter in cæmeterio eccleſiaſtico, nec debent abſolui, niſi proprijs ma-
nibus extumulauerint cadauera eorum.in c.quodcunque. de hære.
50.¶ Inquiſitores hæreticæ prauitatis prætextu officij pecuniã ex-
torquentes. 51.¶ Inquiſitores, ſi ſcienter bona eccleſiarum occu-
pant. 52.¶ Inquiſitores bona eccleſiarum ob delictum clericorum
fiſco etiam eccleſiæ applicantes in clem.2.de hær. 53.¶ Dñi tpales
quocunq; noĩe cenſeantur,qui de crimine hæreſis cognoſcunt, vel
iudicant. 54.¶ Dñi tpales captos per ep̃m vel Inquiſitorem pro hę
reſi a carcere liberantes. 55.¶ Dñi tpales,ſi executionem hmõi offi
cij ab Ep̃o vel Inquiſitore eis iniunctam non implent: prout ad eo-
rum ſpectat officium. 56.¶ Dñi tpales,ſi directè vel indirectè prę ſu
C munt ſnĩam, vel proceſſum Inquiſitorũ, ſeu dioceſanorũ impedire.
57.¶ Si dioceſano,vel Inquiſitori præſũp ſerint ſe opponere in his,
q̃ ad prędictũ negotiũ incumbunt,aut quẽlibet impedire. 58.¶ Dan
tes talibus conſilium,vel fauorem. Oẽs iſtę cenſurę continent in c.vt
Inquiſitionis. de hær.lib.6. 59.¶ Exercentes regimẽ in triremibus
infidelium.de Iudæ.in c.ita quorundam. 60.¶ Principes,& officia
les,qui tertio admoniti ab ep̃is,vel viris eccleſiaſticis,recuſant facere
iuſtitiã ſuper eorum cauſis.23.q.5.adminiſtrantes. 61.¶ Facientes
ſtatuta & iudicantes ſm ea contra libertatem eccleſiæ.de ſen.exc.c.
Nouerint. 62.¶ Item qui talia iudicata in publicam formã redigũt.
Ibidem. 63.¶ Percutiens clericum vel religioſum leui percuſſione.
64.¶ Laici ſortilegi, incantatores,inuocatores dæmonum, & diui-
natores

Universidad de Deusto
Biblioteca

natores vtriusq; sexus excõicantur. Leo. 10. in concil. Later. Supernæ D
dispõnis. 65. ¶ Glosantes, seu cõmẽtãtes, vel interpretãtes constõnes factas in cõcil. Later. q̃ cõtinenẽ in bulla, q̃ incipit. Supnæ dispõnis. 66. ¶ Prędicãtes, vel disputantes verbo vel scripto, qꝑ mõtes pietatis instituti iuxta tenorẽ terminationis cõcilij Later. sint male ordinati, excõicanẽ. Leo. 10. in cõcil. Later. Inter multiplices. 67. ¶ Imprimentes, vel imprimi facientes libros vel aliquã scripturã sine examine & opprobatione vicarij dñi Papæ, & magistri sacri palatij in vrbe: & extra vrbem sine licentia diocesani & inquisitoris hæreticæ prauitatis, excõicantur. Leo. 10. in concil. Later. inter solicitudines.

¶ Casus qui sunt aliquando Papales, aliquando Episcopales. Ca. 9.

1 INcendiarij ecclesiarũ, vel monasteriorũ, vel piorum locorum sunt E
excõicati ipso iure excõicatione Eꝑali: sed post denunciationem sunt excommunicati excõicatione papali. De sent. excom. tua nos. 2. ¶ Effractores cũ spoliatione Ecclesiarũ vel monasteriorũ vel piorum locorum ante denunciationẽ sunt excõicati excõicatione eꝑali: post denunciationẽ vero papali. Ibidem. 3. ¶ Dantes lnĩam offendendi, vel grauandi eos, q̃ snĩas excõicationis, vel interdicti tulerunt contra quemcũq;: nisi snĩam ipsam re integra reuocauerint, vel si ad horum captionem processum fuerit, nisi infra octo dierum spatium omnia restituerint, vsq; ad duos menses est eꝑalis: & exinde papalis. 4. ¶ Itẽ qui tali snĩa data vti ausi fuerint. 5. ¶ Itẽ, qui motu proprio aliquid promissorum cõmiserit, est eꝑalis, vel papalis vt sup. de sent. exc. quicunq;. 6. ¶ Item absoluti a snĩa excõicationis rõne periculi F
alicuius, si post periculũ non repræsentant se illi, qui põt eos absolucre, in eandẽ snĩam incidunt papalẽ, vel eꝑalem. 7. ¶ Participãtes in crimine cum excõicatis aliq̃ sunt excõicati excõicatione papali, aliquando episcopali, ſm q̃ excõicatio fuerit papalis vel episcopalis.

¶ De casibus epĩscopis reseruatis. Cap. 10.

DEbet ẽt scire sacerdos casus eꝑis reseruatos de iure, vel de consuetudine, & ẽt casus synodales. De quibus casibus sunt variæ opiniones doctorũ. Aliqui enim ponunt plures, & aliqui pauciores. vnde materia ipsa non est bene clara. Et in sum. Pisana dr̃, qꝑ Benedictus Papa 11. in extrauag. Inter cũctas, declarauit quatuor esse casus de iure. ¶ Primus. s. pctm̃ clerici, per quod incurrisset irregularitatẽ. ¶ Secundus, de incẽdiarijs. ¶ Tertius, de peccato, pp quod indicenda

A da esset solẽnis pnĩa. ¶ Quartus, de excõicatis excõicatione maiori. ¶ Itẽ declarauit. 5. esse casus eꝑis reseruatos de approbata consuetudine. ¶ Primus est pctm̃ homicidij voluntarij. ¶ Secꝰs est pctm̃ falsariorũ. ¶ Tertius est pctm̃ violantiũ ecclesiasticam libertatẽ. ¶ Quartus est pctm̃ violantiũ ecclesiasticã immunitatẽ. ¶ Quintus est pctm̃ sortilegorũ, diuinatorũ, & incantatorũ. Quãuis aũt dicta extrauagãs fuerit reuocata per cle. dudum. de sepul. tm̃ q̃tũ ad dictos casus nihil innouatum fuit, etsi alia ibi contenta sint. Et sic vr̃, qꝑ adhuc illi remaneant. Et addit̃ in Pisanella, qꝑ pñt nihilominus eꝑi in suis eꝑatibus casus sibi reseruare, sicut vr̃ eis expedire, sicut pñt constitutiones facere: & multo magis concilium synodale, vel prouinciale: a quorũ sententijs sacerdotes non valẽt absoluere. Ideoq; annuatim petere de-
B bent ab eꝑo casus, & censuras, quas sibi reseruãt: & fm ipsius eꝑi voluntatẽ, & non aliter absolnãt. ¶ Et quia superius tractatũ est de excõicatione maiori, non incongruũ visũ est hic breuissime aliqua ponere ď excõicatione minori, interdicto, suspẽsione & irregularitate.

¶ De excommunicatione minori. Cap 11.

POstquam igitur tractauimus de excõicatione maiori, nunc aliquid dicẽdum est de minori: a qua potest quilibet sacerdos absoluere. Cuius effectus est excludere a participatione sacramẽtorum, non autem a participatione diuinorum. Vnde excommunicatus excõicatione minori licite potest audire Missam, & ecclesiam officiare: dum tm̃ nullum sacramentum percipiat, nec matrimonium, nec aliud: nisi prius sit absolutus: aliter peccaret mortaliter: nec tamẽ in-
C curreret irregularitatem. ¶ Incurrit autem quis in hanc excõicationem primo pp participationem cum excõmunicatis maiori excommunicatione, dummodo participet cũ eis in alijs, quam in crimine, valet quòd participet in his, quæ continentur in versu infrascripto.

Os, orare, vale, communio, mensa negatur.

¶ Quia non debet loqui cum eo, nec orare, nec eum salutare: nec in actibus humanę conuersationis aliquã communionem habere cum eo, nec comedere cum eodem. ¶ Non tm̃ semper peccat mortaliter ille, qui sic participat cũ talibus excommunicatis: quia hoc esset nimis durum, pro sic parua videlicet re, obligare homines ad peccatum mortale: vnde dicit S. Thom. in 4. senten. dist. 18. q. 2. ar. 4. nisi participet cũ illo in contemptum ecclesiasticę disciplinæ, vel contra

prohi-

Universidad de Deusto
Biblioteca

prohibitionem prẽceptoriam ſuperioris. ¶ Excipiuntur tñ quidam D
caſus in quibus participantes cum eis non incurrent in hanc excom
municationẽ: qui caſus in hoc verſu infraſcripto comprehẽduntur.

Vtile, lex, humile, res ignorata, neceſſe.

¶ Primo valet, qñ quis hoc facit, vt procuret vtilitatem aĩę ipſius ex-
cõicati, vel ẽt vtilitatem propriam, vtputa, cum petit quis ab excõica
to id quod ei excõicatus dare tenetur, & dẽt: aliter excõicatus de ſua
excõicatione commodum & vtilitatem reportaret: vel ẽt cum petit
ab eo conſilium pro remedio aĩæ ſuę, qñ. ſ. non põt hr̃e recurſum ad
aliquẽ aliũ. ¶ Secundo, excuſat lex. ſ. matrimonij ex parte mulieris,
quę põt cõicare viro excõicato, cum ſit ei ſubiecta. Vir tñ non excu-
ſatur participando cum vxore excõicata: quia poteſt eam corrigere
cogẽdo ipſam, niſi in redditione debiti. ¶ Tertio excuſat humilitas E
ſubiectionis, vel ſeruitutis: vnde filij qui ſunt in patris poteſtate, vel
ẽt mancipati, ſi ſunt commenſales p̃ris, & ab eo recipiunt victualia,
vel neceſſaria excuſantur: alias nõ. Et ſerui & ruſtici, & aliæ ſubiectæ
perſonę ſimil ter excuſantur, ſi participant cum ſuis dñis excõicatis.
Alioquin ſi tales perſonæ non excuſarentur, ſequerentur infinita in-
conueniẽtia & damna innocentibus. Non tñ ſuperiores excuſantur
ſi participant cum inferioribus: niſi forte participẽt in eis rebus, quę
tenent̃ prouidere illis: maxime ſi p̧ illos non ſtetit, quin eos corrige-
rent: & pro eis q̃rerent abſolutionẽ. ¶ Quarto excuſantur ignoran
tes, nõ ignorantia iuris craſſa, ſed ignorantia facti: cum. ſ. eis non cõ-
ſtat illum eſſe excõicatum, cũ quo participãt. ¶ Quinto excuſat ne-
ceſſitas: ꝙa quilibet in neceſſitate conſtitutus põt ab excõicatis elee f
moſynã recipere: & ecõuerſo ẽt excõicatis in neceſſitate conſtitutis
eleemoſynã erogare q̧libet põt: nec ẽt eſt expectanda vltima neceſſi
tas, & extrema. Vnde ſi excõicatus petat hoſpitiũ, nõ tenẽt quis ex-
pectare, q; ab oĩbus ſit repulſus. ¶ Excõicationem minorem ẽt quis
incurrit pro ſacrilegio. 17. q. 4. Minor. ¶ Silr̃ pro notoria fornicatio
ne, p̧recipuè clerici. extra de coha. cle. vr̃a. ¶ Itẽ cum quis recipit ec
Notandum. cleſiã manu laici. 16. q. 7. ſiquis deinceps. Difficile tñ eſt hoc elicere
ex textu. Notandũ eſt tñ ex conſtitutione Martini 5. in concil. Con-
ſtantiẽſi, q; nullus incurrit excõicationem minorẽ ex participatione
cum excõicatis quaeunq; excõicatione maiori: nulluſq; tenẽt vitare
eos ẽt in diuinis, niſi fuerint publicati & denũciatis ſp̃alr̃, & noĩatim:

exce-

A excepto, ſiqs ita notorie p̧ceſſiſſet clericũ, q; nõ poſſet aliqua tergi-
uerſatiõe celari, nec aliquo mõ excuſari. Quilibet enim tenẽt̃ in hoc
caſu hmõi p̧ceſſorẽ deuitare, ẽt ſi nõ fuerit publice denũciat⁹: atque
hæc de excõicatione dicta ſufficiãt. ¶ Quia vero aliqñ nõ ſeruãtes
interdictũ icidũt excõicationẽ, & ſæpe p̧ cõtẽptũ excõicationũ fiũt
interdicta, & inde ſequunt̃ ſuſpẽſiones & irregularitates: de hmõi cẽ-
ſuris aliq̧d dicẽdũ ẽ. Qđ tñ breuiſſime faciem⁹: ne cõtra itẽtionẽ no
ſtrã in hoc op̧e ſcribere videamur. Sufficere eñ putam⁹ mẽtẽ cõfeſ-
ſoris excitare: ne per craſſam ignorantiam, vel per inconſiderationẽ
talia pertranſeat: ſed per hæc, quę ſcribemus, cũ cæperit dubitare,
ſubſiſtat, & ad doctores. qui huiuſmodi diffuſe pertractant, ſe confe
rat, & ſolutiones inueniat. ¶ Primum ergo dicemus. de interdicto,
B deinde de ſuſpenſione, poſtremo de irregularitate.

¶ De interdicto. Cap. 12.

INterdictũ eſt ſeparatio a certis ſacr̃is, & oĩb⁹ diuinis officij, & ec
cl̃iaſtica ſepultura. Et qñq; ferт̃ a iure, qñq; ab hoĩe. ¶ A iure ĩter
dicit̃ collegimus, vel vniuerſitas ciuitatis, quæ cogit eccleſias, vel ec-
cleſiaſticas perſonas ſoluere guidagia, vel pedagia, vel gabellas pro
rebus p̧prijs. ¶ Itẽ vniuerſitas q̃ domos locauerit, vel cõductas
hr̃i p̧miſerit alienigenis vſurarijs in terra ſua ad exercẽdũ fænus: Et
qua rep̃ſalias cõtra p̧ſonas eccl̃iaſticas cõcedit. Et q̃ nõ ſeruauerit ea
ad q̃ tenẽt̃ p̧ decretalẽ. Vbi periculũ. de ele. li. 6. qñ in ea electio Ro-
mani põtificis eſt celebrãda. Et q̃ cõſentit occidẽtibus, vel p̧cutiẽti-
bus Cardinales S. Ro. Eccl. vel ſi infra mẽſem nõ punit delinquen-
C tes, ſi põt: Et q̃ ep̃m proprium temere p̧ceſſerit, vel cæperit, vel bã-
nierit, vel in his fauorem dederit, vel non defenſauerit. ¶ Eſt etiam
aliquod interdictũ ſp̃ale: vt cũ interdicit̃ eccl̃a propter iniurioſum
ſanguinẽ ibi effuſum, & p̧ effuſionẽ humani ſeminis ſtudioſe p̧cura-
tã: Et qñ p̧ diſcordiã p̃ronorũ ep̃s claudit hoſtia, & p̧cipit, vt
nullus in ea celebret: Et qñ ſimoniace, vel principaliter p̧ q̃ſtu, vel
ſine lr̃ia ep̃i, vl̃ ſine reliq̧js in loco deſerto fuit cõſecrata. In hoc tñ
ſp̃ali eccleſię interdicto celebrantes in ea non efficiunt̃ irregulares.

¶ De Suſpenſione. Cap. 13.

SVſpenſio eſt cenſura eccleſiaſtica, qua interdicitur aliquod offi-
cium, vel exercitium competens perſonæ eccleſiaſticę, aliquan
do a iure aliqñ a iudice p̧lata. ¶ A iure ergo ſuſpenduntur ſimo-

Sacerd. G niaci

Universidad de Deusto
Biblioteca

niaci in ordine, vel beneficijs, notorij fornicatores. ¶ Eps, q ordinat alienũ clericum ſine lnĩa ſui ſuperioris ſciẽter, ſeu affectata ignorãtia. ¶ Qui cõfert tõſurã clericalẽ infanti, vel illiterato, vel cõſugato. ¶ Epi & ſuperiores eis, ideſt archiepi, & patriarchę locãtes aliq̃ domũ vſurarijs alienigenis, vel pmittẽtes hmõi habitare ĩ terris ſuis ad fęnus exercendũ. Proferẽtes ſnĩam excõicationis, ſuſpenſionis vel interdicti ſine debitis circũſtãtijs. i. nõ pmiſſa admonitione, nõ adhibitis teſtibus, & in ſcriptis &c. ¶ Vltramõtani ordinati ab epis Italiæ ſine licẽtia epi, vnde ſunt oriũdi, vel in cuius diocęſi ſunt beneficiati. ¶ Qui ordinanť a non ſuo epo ſine lnĩa ipſius: niſi ſub ſperati habitionis. ¶ Archieps q cõfirmat electionẽ, cõſecrans electũ nõ cognitum, vltrum per aliquã prauitatẽ ſit ab appellatione receſſum, q̃ erat interpoſita ad papã. ¶ Quæcunque collegia, vacantib⁹ eccleſijs collegiatis quibuſcunq;, occuppant aliquid de bonis illarum. ¶ Epi & ſuperiores, & etiam inferiotes eis, qui viſitantes recipiunt munera: aut viſitationis officio non impenſo, procurationes in pecunia, vel victualibus. ¶ Qui recipiunt aliquem ex ordinibus ſacris ab epiſcopo, qui renunciauit loco & dignitati. ¶ Recipiẽtes aliquem ordinem ſacrum extra ſtatuta tempora ordinationum. ¶ Promoti per ſaltum, qui recipiunt eadem die minores ordines cum ſubdiaconatu, vel duos ordines ſacros. ¶ Contrahentes matrimonium per verba de preſenti, & ante carnis copulam facientes ſe ad ſacros ordines ordinari: per hoc enim non diſſoluitur matrimonium. ¶ Ordinati ab heretico, vel ſchiſmatico, vel excommunicato, vel depoſito. ¶ Apoſtatæ religionum in apoſtaſia ſuſcipientes ordines. ¶ Celebrantes, vel participantes in diuinis ſcienter cũ excommunicatis publice: & interdictis. ¶ Clerici, qui ſcienter eligunt indignum ad epiſcopatum. ¶ Eligentes, ſi infra octo dies ipſam electionẽ electi diſtulerint præſentare. ¶ Iudices eccleſiaſtici: q contra iuſtitiã, & grauamen alterius partis in iudicio quicquam faciunt p gr̃am vel p ſortes. ¶ Religioſi, q cõcedunt alicui ad vitam, vel ad certum tẽpus lucra: reditus, poſſeſſiones adminiſtrationum, quib⁹ præfuit. ¶ Fratres prædicatores aſſumpti ad epiſcopatũ, vel alias prelaturas: ſi prius recipiunt munus conſecrationis, quam reſignent ordini libros, & alia quæ habent. ¶ Fratres prædicatores perturbantes officium inquiſitionis exercitatum per frẽs minores. & ſi-

& ſiſr minores, ſi pturbãt in hoc prædicatores. ¶ Frẽs p̃dicatores, & minores recipientes aliquẽ ad profeſſionẽ ante annũ pbationis elapſum. ¶ Religioſi, q decimas nõ pcipiũt, ſi ſciẽter omittãt facere cõſcĩam cõfitẽtib⁹ de decimis ſoluẽdis ſi fuerint requiſiti. ¶ Cõſeruatores, ſi de alijs, q̃ de manifeſtis iniurijs, & violẽtijs ſe intromiſerint. ¶ Religioſi grauantes, vel fraudãtes eccl̃as circa decimas eis debitas: ſi requiſiti nõ deſiſtũt, vel de vſurpatis emẽdã nõ fecerint. ¶ Doctor, vel magiſter, qui doctorat aliquẽ, niſi prius exigat iur̃m a doctorãdo, q nõ expẽdet pro ſuo doctoratu vltra ſummã triũ milliũ turonenſiũ argenteorũ. ¶ Qui pro alienis debitis eccleſiã ſuam grauat: aut lr̃as, ſeu ſigilla cõcedit, quib⁹ poſſint eccleſiæ obligari. ¶ Prælati nõ epi, qui eccleſias ſibi cõmiſſas, ſeu bona ipſarum ſubijciunt; aut ſupponunt laicis, abſq; cõſenſu capſi, & ſedis apſicę lnĩa. ¶ Qui prohibiti ſunt audire leges, vel phyſicam, ſi audiunt eas.

¶ De Irregularitate. Cap. 14.

IRregularitas eſt impedimentum canonicum, quo quis prohibetur ad eccleſiaſticos ordines promoueri, & in eiſdem miniſtrare Et contrahitur multis modis. ¶ Aliquando ex indebita celebratione, vel executione ordinum: vt cum quis excommunicatus maiori, vel ſuſpenſus, vel in loco interdicto celebrat: vel cum quis exequitur actum alicuius ordinis ſacri, quem non habet ſolenniter. ¶ Contrah̃tur etiam pp homicidium, vel mutilationem membri: ſiue hæc opere, ſiue mandato, aut conſilio, vel defenſione, ſiue iuſte, ſiue iniuſte perpetrentur. ¶ Bigami quoq; omnes irregulares ſunt. Dr̃ autem bigamus, qui vxorem viduam, vel corruptam duxit & cognouit: vel ꝑriam vxorem cognouit poſtq̃ fuit ab altero cognita: vel duas habuit vxores, & cognouit eas, etiam ſi alteram earum non poterat hr̃e. ¶ Similiter cum quis in ſacris cõſtitutus, vel poſt profeſſionem in regula contrahit cum corrupta. ¶ Prohibetur autem bigamus promoueri, quia diuiſit carnẽ ſuã: & cõiũctio coniugalis facta per ipſum nõ põt ſignificare coniunctionem Chriſti, & eccleſiæ, qui eſt vn⁹ ſpõſus immaculatus cum vna ſpõſa immaculata. Vnde irregularitas hæc non tollitur per baptiſmum, ſicut irregularitas homicidij: quia baptiſmus non omnino ſoluit matrimonium. Nam ſi ambo cõiuges cõuertantur, & baptizentur, non pñt ab inuicem ſeparari, & alijs matrimonialiter coniungi. Imo- Notãdũ.

Universidad de Deusto
Biblioteca

si alter ipsorū baptizaret, altero in infidelitate pmanēte, sed volēte D fideli cohabitare sine iniuria creatoris, & si posset fidelis ab eo discedere, nō tñ potest alteri coniūgi. ¶ Itē q duxit vxorē vilē mulierem vt puta ancillā, ioculatricē, vel aliq̄ ex illis, q̄ publicis spectaculis mācipātur, repellīt ab ordine ꝓpter dignitatē clericat⁹. ¶ Illegitimus quoq; ꝓpter detestationē paterni sceleris. ¶ Corpore vitiat⁹, qñ in eo est inhabilitas ad officiū exequēdū, vel talis deformitas, q̄ scandalū & derisionē gnaret: vel cū spōte, & sine iusta causa qs est priuatus aliquo mēbro, ēt paruo, vel occulto: sec⁹ si iniuste, vel vi fuit priuatus. ¶ Hęreticus post pnīam, q̄ fecit pnīam solēnē. ¶ Qui distulit baptismū vsq; ad ægritudinē, quem tunc suscipit timore mortis. ¶ Qui bis suscipit sacrm imprimēs characterē. ¶ Curiales, nisi sint absoluti a curia. ¶ Obligat⁹ alteri ad rōcinia. ¶ Hermaphroditus E propter monstruositatē. ¶ Seruus antequā cōsecutus fuerit plenā libertatem. ¶ Crimen quoq; non mediocre: puta adulterium, furtum, fraudolentia, sacrilegium, periurium, falsum testimonium, & similia, si manifestū sit p̄ snīam, vel ꝓpriā cōfessionem, vel p̄ euidētiam facti ita quod inficiationi nō sit locus, inducit irregularitatē. ¶ Infames quoq; tā de facto, quā de iure repelluntur a promotione dignitatum ordinum. ¶ Quas autē pœnas incurrūt irregulares in sui s ordinibus ministrantes breuitati studentes, hic tradere non possumus. ¶ Confessoris autem officium erit cum irregularē huiusmodi inuenerit, q̄rere in doctoribus, a q̄bus hæc diffuse tractantur.

De Confessione.

¶ Sacerdos accessurus ad audiendas confessiones prius debet diuinum suffragium implorare. Cap. 15. F

ACcessūrus igitur sacerdos ad audiendas confessiones, vt eas diuina ope adiutus diligentius audiat, primum a deo auxilium petiturus, cōfugere debet ad oīonis suffragiū, & sequētes vel alīs oīones ad libitum dicere. ℣. Adiutorium nr̄m in noīe dn̄i. ℟. Qui fecit cęlum & terrā. ℣. Dn̄e exaudi oīo. ℟. Et clam. Oremus. Oratio.

DOmine Deus op̄s propitius esto mihi peccatori: vt digne tibi possim gratias agere: q̄ me indignū, ꝓpter tuā misericordiam ministrum feciſti officij sacęrdotalis: & me exiguū humilēq; sacerdotem mediatorem cōstituisti ad orādum, & intercedēdū ad dn̄m nr̄m Iesum Chr̄m filiū tuū, ꝓ peccatoribus ad pnīam reuertentib⁹.

Ideoq;

A Ideoq; dn̄ator dn̄e, qui oēs hoīes vis saluos fieri, & ad agnitionē veritatis venire, qui non vis mortē p̄c̄ōrū, sed vt cōuertant̄, & viuant, suscipe oīonē meā, q̄ fundo ante cōspectū clemētię tuę ꝓ p̄cīs meis, & ꝓ famulis & famulab. tuis, q̄ ad pnīam venerūt: vt des illis spūm cōpūctionis, vt resipiscāt a diaboli laqueis, q̄bus astricti tenētur: & ad te p̄ cōdignā satisfactionē reuertant̄. Per eund. Tūc sacerdos ad ecclīam, vel alīū locū honestū accedēs cū suppellicco & stola iuxta antiquos codices sedeat: & aduenięti pœnitenti & añ se genuflexo dicat Frater vel fili ad quid venisti ad eccl̄iam? Et peccator rñdeat. Ego veni ad agendā pęnitentiā de p̄c̄īs meis. Et sacerdos. Vis emendare vitā tuā, & de cætero vitare p̄c̄ā, quātū humana fragilitas permiserit? Rñdeat Volo cōcedente dn̄o. Tunc sacerdos dicat sequentē
B orationem. ℣. Dn̄e exaudi. ℟. Et clamor meus. Oremus. Oīo.

DEus misericors, Deus clemens, Deus indulgentiæ, Deus pietatis & pacis: qui pro amore hoīum in cruce manus extendisti: qui Chananęam & Publicanū vocasti ad pęnitentiam, cōuertere dignare famulum tuum, qui ante tuum sacrum altare suum confitetur reatum, & humiliter se recognoscit te summum bonum offendisse, vt facinorum suorum a te veniam petat: & præsta ei misericors deus pęnitendi spatium, dignos fructus pœnitentiæ, & finem pœnitentialiter fructuosum. Per Christum. Oremus. Oratio.

DEus sub cuius oculis omne cor trepidat, & conscientiæ cūctæ paueſcunt, propitiare famuli tui gemitibus: & cunctorū eius peccatorum & malorum medere languoribus: vt sicut nemo liber
C est a culpa, ita nemo sit alienus a venia. Per Christum.

¶ Quæ docere & interrogare sacerdotes debeant pœnitentes antequam propria & singula peccata confiteantur.

ORatione finita, suscepto peccatore, si non decenter se habet in genuflexione & alijs exterioribus ad talem actum requisitis, debet primo monere ipsum dulciter, ac instruere qualiter deo & non homini confitetur: & ideo debet reuerenter & verecunde se habere cum omni humilitate, versa facie non ad confessoris vultū, sed taliter quod ad latus confessoris genibus ambobus flexis faciē vertat ad reclinatoriū ipsius. Et maxime in hoc adhibēda est cautela circa mulieres. Dispositio ergo peccatore corporaliter doceat eum, si nescit facere sibi signum crucis: quod fieri debet hoc

Universidad de Deusto
Biblioteca

modo. Primo manum dexteram ponat ſuper frontem, & dicat D
In nomine patris: quia pater eſt principium totius deitatis: vt dicit Auguſt. Deinde ſuper vmbilicum, & dicat **& filij,** quia filius æterna liter procedens a patre, deſcendit temporaliter in ventrem virginis. Deinde ponit manum ad ſcapulam ſiniſtram trahens illam ad dexteram dicendo. **Et ſpiritus ſancti,** quia ſpiritus ſanctus procedit vt amor, & eſt tanquam nexus patris & filij ab vtroq; procedens. Et nos a ſiniſtra. i. a tribulationibus huius mundi tranſire ſperamus ad dexteram æternæ felicitatis. Deinde eleuata manu dicat **Amen.** ideſt fiat. Poſt hoc autem faciat, quod peccator confiteatur in generali peccata ſua dicendo **Confiteor,** prout dicitur in miſſa. fol. 74. Quod ſi ignarus eſt, faciat ſecum dicere confeſſor vulgari ſermone, E
hoc modo. Io confeſſo a Dio omnipotente; alla gloriosa vergine Maria madre di Dio; a tutti i ſanti, & ſante: & a voi padre, che io ho peccato in mal penſare, in mal parlare, & in mal operare: & di tutti i miei peccati dico mia colpa: & priego Dio che mi perdoni, & voi padre che mi aſcoltiate, Et che mi diate la aſſolutiõe, & la penitẽtia.
¶ Poſt hæc, ſi non cognoſcit conditionem eius, interroget eum de ſtatu ſuo: puta ſi eſt coniugatus, vel coniugata: cuius ſit exercitij vel artis: ſi habet filios, vel non, &c. ex quibus poſſit eum conuenienter interrogare. Non enim ſunt omnia ab omnibus interroganda: & maxime adhibenda eſt cautela circa iuuenculas, & circa ſimplices pueros, ne doceamus eos ea, quę neſciunt. ¶ Item interrogandum eſt quantum temporis eſt, ex quo non eſt confeſſus: quia vnuſquiſq; tenetur ſaltem ſemel in anno, cum ad annos diſcretionis peruenerit, cõfiteri & communionem accipere, De pęn. & remiſ. ca. omnis. F
Quod ſi non fecerit, mortaliter peccauit: & toties quoties propoſuit non facere deliberato animo, etiam mortaliter peccauit. Annos autem diſcretionis, maxime quo ad communionem incipimus, ſecundum ſanctum Thomam, a decimo vel vndecimo anno: & plus & minus ſecundum quod malitia ſupplet ætatem. Cum enim ſciũt diſcernere inter ſacramentum altaris & panem, quo quotidie veſcimur, & oſtendunt ad ipſum aliqua ſigna deuotionis, ſignum eſt eos ad annos diſcretionis huiuſmodi peruenisſe: & in hoc ſtandum erit iudicio eorum, qui habent curam animę eius. Pueri tamen, vel puellę, qui poſt annos diſcretionis non fuerunt de hoc inſtructi, nõ ſunt

facile

A facile condemnandi de peccato mortali; quamuis ſint acriter reprehendendi. ¶ Interrogandus eſt etiam peccator: ſiin vltima coſeſſione malitioſe tacuit aliquod peccatum mortale, vel q̃ credidit eſſe mortales quia peccauit mortaliter violãdo ſacramẽtũ pnĩæ: cum abſolutio facta ſit ꝓpter eius malitiam ſuper indebita materia, & indiſpoſita: & ideo tenetur iterare confeſſionem illam, & oẽs præcedentes confeſſiones inperfectas: quia in illis qñ hoc modo fecit, non fuit vere ſacrm pnĩę. ¶ Interrogandus eſt etiam, ſi fecit pnĩam a ſacerdote impoſitam pro peccatis mortalibus confeſſis: quia ſi non fecit eam ex dolo, peccauit: & tenetur eam facere, ſi habet eam in memoria. Quod ſi non habet eam in memoria, tenetur iterare confeſſionem, ſm opin. magis cõem: quia ſacramentum pnĩæ ſine ſatisfactione non habet vltimã ſuam perfectionem, eo quod vna pars B
deficit ei. Confeſſor tñ poſſet eam commutare, ſi haberet eam in memoria: dummodo non fuiſſet data ſibi a ſuperiore, puta ab eꝑo propter peccata & caſus, a quibus ipſe vel alius inferior non poſſet abſoluere. ¶ Interrogandus eſt etiam peccator: ſi eſt excommunicatus aliqua excõicatione maiori, vel minori. Quia ſi ſit, debet prius abſolui ab eis, quam a peccatis: eo q̃ excõicatus non eſt particeps ſacrorum. excommunicatio enim eſt excluſio a ſacrĩs, cõioneque fidelium. ¶ Interrogandus eſt etiam: ſi ſcit Pater noſter, Aue Maria, & Credo in Deum: & ſi neſcit, arguat eum, & imponat ei q̃ diſcat omnino. Et tunc inueſtiget diligenter ſi habet odium, vel inimicitiam contra aliquem: & ſi vult parcere eis, qui eum offende-
C runt, vel in eum, vel ſuos peccauerunt. Item ſi vult abſtinere a peccatis, quæ hactenus fecit ſicut dimittere concubinam, vſuras &c. & ſi vult ſatisfacere & emendare ſi quid alteri abſtulit tam in fama, quam in rebus.

¶ De circunſtantijs confeſſionis verę. Cap. 17.

His a pęnitente habitis & premiſſis, interroget eum de articulis fidei diſtincte, & ſecundum eius conditionem & ſtatum formet interrogationes, & diligenter inueſtiget peccata, & eorum ſpecies & circunſtantias. ſecundum hunc verſum.

Quis, quid, vbi, per quos, quoties, cur, quomodo, quando.

Quis, ſcilicet clericus vel laicus, ſenex vel iuuenis.

Quid, ideſt clare exprimat ſpeciẽ illi⁹ peccati, & ſi ſit occultũ vel

 manifeſtum

Universidad de Deusto
Biblioteca

manifestum, enorme vel paruum, nouum vel antiquum. D

Vbi, idest in loco sacro vel profano.

Per quos: i. quibus mediantibus.

Quoties, s. reiterauit tale peccatum.

Cur, s. si præuenit tentationem: vel ab ea fuit præuentus: vel qua occasione id fecit.

Quomodo, i. per quem modum, & qualiter id fecerit.

Quando, s. si tempore sacro, festiuo, vel tempore ieiunij.

¶ Ante omnia aũt sacerdos debet peccatores inducere ad veram cõfessionem: & integram & puram suorum peccatorum expressionẽ: proponens eis spem diuinæ misericordiæ, quæ nullum ad se reuertentem abijcit, sed omnes misericordię sue sinu suscipit ad se confugientes. Et adhoc exponat ei exempla magnorum peccatorum: E s. sancti Petri, qui Christum negauit: Latronis qui in cruce cum Christo pependit: sanctæ Mariæ Magdalenæ, quę fuerat in ciuitate peccatrix: & aliorum qui fuerunt clementissime a Domino recepti, & quam plurimum magnificati. Aduertat autem sacerdos etiam, vt peccata, maxime puerorum & mulierum caute inuestiget: & eis fiduciam ea dicendi tribuat, ne aliquid ex verecundia dimittant. Debet etiam ostendere eis magnam compassionem, & eorum casibus compati: & condolere se ostendat; vt cum tali dulcedine eos ad confessionem integram attrahat & inducat. Quo facto, in nomine domini incipiat eum interrogare de decem legis præceptis, & septem peccatis mortalibus: & formet interrogationes; prout in sequentibus versibus continetur. F

¶ Breuis quædam forma interrogandi confessiones pœnitentium. In versibus Nonnullis comprehensa. Cap. 18.

VNum cole Deum: nec iures vana per ipsum:
Sabbata sanctifices: habeas in honore parentes.
Non sis occisor, fur, mœchus, testis iniquus.
Nec sponsam alterius, nec rem cupias alienam.

Super decem pręcepta legis.

Versus singulorum præceptorum legis.

¶ Contra primum præceptum.

¶ Qui colit extra Deum, aut sanctos quodcunq; creatum:
Articulos fidei negans: si spemq; reliquit:

Voti

A Voti transgressor: vel qui mortalia vouit,
Et tardans nimium nolens implere promissum:
Fine malo vouens: ac per se vota refringens:
Incantãs, faciens fieri breuia, & malefactor,
Inuenienſq;, docens, addiscens, medius extans:
Aut orans obseruat somnia, sortibus vtens:
Blasphemansq; Deum, qui murmurat, ac maledicit,
Vel non posse refert, seu despicit: accipit ipse
Cibans, vt faciat mala: prauus prẽterit iste
Vnum cole Deum: si scit, mortaliter egit.

¶ Contra secundum pręceptum.

¶ Qui cantans, fabulans, trufans, vel turpia dicens,
B Despiciendo Deum nomina sanctos, sacra spernens,
Iudicio iurans, mendax inductor ad illud:
Periurans, dubium iurans, mortalia iurans:
Iurans (cumq; tamen nolit seruare promissum.)
Perq; crucem, sanctamq; fidem, animamq;, Deumq;.
Adiurans, dicens, mendaciter, atq; iocose,
Et per verba Dei sanctorum euangeliorum,
Inducens falsum iurantem: quisq; scienter
Aduertens frangit ne iures vana per ipsum.

¶ Contra tertium pręceptum.

¶ Qui non confessus: dimittens & sacramentum:
In festis missam sine causa: inductor ad illud:
C Qui manuale facit, vendens, emit aut non edenda:
Ieiunium frangit, aut qui tertia comedit hora:
Qui facit in festo mala, prauus grauior extat:
Assumens chrisma, sacramentum, vel mulierem,
Qui peccator erat mortali fune ligatus:
Ecclesię vetito qui contrahit tempore sacro.
Chorizans, ludens veneri mortaliter egit
Sabbata sanctifices violat reus, atque superbus.

¶ Contra quartum præceptum.

¶ Qui pręcepta Dei contemnit, iussaq; legis:
Vel qui noluerit parere parentibus, atq;
Alere si possit miseros, inopes, & egenos:

Irridensq;

Universidad de Deusto
Biblioteca

Irridensq; patrem, vel matrem, vel maledicens:
Verberat, opprobrians, blasphemans, aspere turbans:
Moritur aspernens habeas in honore parentes.

¶ Contra quintum preceptum.

¶ Occisor corde, verbo, factoq; suasor:
Incitat, & causans, cupiensq;, procurat abortum:
Verberat, & mandans, faciensue torneamenta:
Si iudex ceperit & sacro limite prauum:
Sacrilegus factus, ac lædens, vel mutilator:
Non sis occisor frangens mortaliter egit.

¶ Contra sextum preceptum.

¶ Siquis furatur, raptor, vel participator,
Iussio, consilium, consensus, palpo, recursus,
Participans, mutus non obstans, non manifestans,
Reddere cuncta debet, si causa hæc prima fuisset
Excipitur mutus, non obstans non manifestans.
Reddere nec debent qui ni sint officiales,
Ac non in causa, primus pro parte tenetur.
Fortunæ lusor, cupiens spoliare sodalem,
Ac fraudans ludum, retinens, inductor ad illum,
Hic dare perdenti censebitur, alter egenis:
Et fraudans iusta pedagia, sicq; gabellas:
Lædens mensuras, monetas, fur malus extat.

¶ Contra septimum preceptum.

¶ Quisquis non nuptus miscebitur, ac polluetur
Per se, mollis erit: si nuptus, fiet adulter:
Atq; solutus, fornicator: extra sodomita:
Incestumq; parens facit: & cum virgine stuprum:
Cumq; moniali scelus magnum: sacrilegusq;
Exigit in sacro, & qui semine polluit illud:
Et rapiens raptor: cum brutis bestia fiet:
Qui clam contraxit, vel sponsam prœuenit actu,
Spondens contrahere mendax, vt misceat illi:
Et qui contraxit, maiori fune ligatus:
Quinq; modis peccat vxore maritus abutens,
Actibus illicitis, semen cum seminat extra

Vas

Vas operans prolem deuitans semen emittens:
Exercens aliam cupit, arcens firme petentem:
Inuitans, tangens, inductor, medius extans,
Lubrica verba refert, iactans se mæcus habetur.

¶ Contra octauum preceptum.

¶ Qui mendax fuerit in damnum proximitatis:
Vel mala qui dicit bona, narrans vel bona praue
Accusans falso iurans, est testis iniquus:
Accusans cæteros odiosus, vt mala sumant.
Detractor odio, mendaxq;, relator occulti
Vel diffamator: diuulgans & manifestans:
Cedula si fiat detractrix: cautio lædens,
Atque secreta, ratumq; sigillum: aut litera clausa:
Proditor & laudans, inducens ad supradicta:
Illa reportari gaudens, est testis iniquus.

¶ Contra nonum preceptum.

¶ Qui cupit alterius sponsam, noscatur, adulter:
Vel qui desiderat affines, vel moniales,
Incestum, scelus, sacrilegusq;: cum virgine stuprum
Et cupiens fornicator si sit, sitq; solutus:
Et cupiens marem sodomita, at bestia bruta:
Ac quoties cupies, vel si fuit & philocaptus:
Qui delectatur cogitando lubrica, vel qui
Se somno polluit causans: vel postea gaudens.
Ornans vt ametur: vel amari quę gloriatur,
Absque viro proprio, cui hoc facit, vt sic ametur:
Vel si perpendat ruinam, vel prouocando.
Alterius sponsam cupiens moritur lubricando.

¶ Contra decimum præceptum.

¶ Qui cupit alterius rem in damnum proximitatis:
Si per vim raptor, per occultum fur malus extat:
Si per auaritiam cupiat, dicetur auarus,
In rapiendo male & fallere quisque paratus,
Hæc cupiens contra mandata cætera frangit.
Denum mandatum, nec rem cupias alienam.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Interrogat. de 7. peccatis mortalib.

¶ In septem peccata mortalia & illorum species in Nonnullis versibus comprehensę interrogationes.

¶ De peccato Superbię versus.

Ambit superbus, ridet, prę sumptio, iudex.
Curius, ingratus, blanditur, scandala reddit,
Blasphemat, dubius non fidus, schisma, prophanus:
Innanis iactat, contentio, non obedire:
Hypocrisis, discors, durus, se diligit, audax.

¶ De peccato Auaritię versus.

Auarus fallit, perquirit turpia lucra,
Vsuras torquet, proditio, vel simonia,
Periurus, sequitur furtum, nec mente quiescit.

De peccato Luxurię versus.

Luxuriam sequitur fur, stuprum, raptor, adulter,
Incestus, sacrum, mollis, sodo, contra, iumenta:
Est cęcus, est audax, nimium inconstans amator:
Incautus, præceps, contemnit iussa diuina,
Atq; simul ventura bona: prę sentia præfert:
His qui seruierint, perpetua damna subibunt:
Et qui suppeditant, cęlestia regna triumphant.

De peccato Inuidię versus.

Inuidus affligitur bonis, lętatur inique:
Detrahit, exultat, susurrat, murmurat, odit.

De peccato Gulæ versus.

Gula nimis laute, prępropere, vel studiose.
Lęta nimis, & inepta loquax, scurrilia fouet:
Ebrietas, hebes, mentis pollutio fœda.

De peccato Iræ versus.

Iratus tumet, clamat conuicia, rixat,
Blasphemat, prę lium parat, indignatio surgit.

De peccato Accidiæ versus.

Tristis malitiam parit, blasphemat, & odit.
Desperat, torpet, piget, & pusillanimis extat.
Vndiq; vagatur, pertractans mollia mente.

Nulla absolutior interrogatio.

HÆ interrogationes breues in verbis sunt: sed tamen magnam habent latitudinem si recte considerantur. Si quis autem ampliores

Æ pliores velit habere interrogationes, seu interrogatorių diffusius, legat libellū q intitulatur, Defecerūt beati Antonini Archiepi Florēti ni: vel cōfessionale frarris Hieronymi de Ferraria, & alia ad libitū: & ibi inueniet plene de hac materia tractari. Isti autē versus hic causa breuitatis ponūtur, qui tū si bene intelligāmur, satis sufficiūt ad cōfessionem audiēdam cuiuslibet peccatoris, quantumcūq; scelerati.

interrogandi forma ea, legit', quæ in summa Caiet. exponitur.

¶ Qualiter se habere debeat sacerdos cum pœnitente, audita eius confessione. Cap. 19.

AVdita cōfessione, eū de his, quæ cōmisit redarguat, & increpet ſm cōditionē pſonarū, & qualitatem delicti plus & minus: & ostēdat ei quāta mala fecerit: & quid meruit ꝓpter illa peccata. s. gehennam inferni in perpetuū: nisi misericordia dei ipsum eripuisset,
B & ei incor misisset accedendi ad cōfessionem? Postea cum certificēt de venia ꝓp elementissimā & copiosissimā misericordiā dei: si tū de cętero cauerit a peccatis, & ab eorum occasione. Postea moneat eū secundum statum suum. s. si est rex, vel dux, vel comes, vel iudex, q; iuste iudicet, & subditos suos indebite non grauet, & q; puniat deliquentes. Si est clericus, vel religiosus, quod seruet quę promisit. Si est vxoratus, q; debitū reddat vxori tpibus cōgruis, nō prohibitis, q; honeste matrimonij actū exerceat, & cū dei timore, & honore sacramenti matrimonij, & sic de alijs, prout videri poterit in prędictis cōfessionalibus. Item quod caueant ab occasione peccandi, qui sunt fragiles, scilicet vt deuitent loca periculosa, & personas suspectas.

¶ Confessione peracta, si fuerit excommunicatus, si potest, prius eū
C absoluat a hea: vel si nō potest, remittat eum ad superiorem cum cedula huius tenoris Reuerendissime domine mitto ad dominationē vestram Reuerēdissimam prę sentium latorem mihi confessum: qua tenus. d. v. Reuerendissima eum absoluat a vinculo excommunicationis, quam incurrit propter talem rem N. rogans eandem, vt eum ad me remittat; vt eum absoluere possim a peccatis. Et si fuerit casus reseruatus sine censura, ita scribat Reuerendissima. d. v. ipsum absoluat a tali casu: & si fuerit plures casus, similiter scribar a tali. N. a tali N.

¶ Absoluto igitur a sacerdote, si potest: vel ab episcopo, a vinculo excommunicationis, sacerdos iniungat pœnitentiam, secundum qđ cōditioni ipsius personę viderit expedire, & ſm qualitatē peccatorū videlicet

Universidad de Deusto
Biblioteca

videlicet in ieiunijs, orationibus, & eleemosynis. In iniungenda D autem pœnitentia caueat sacerdos ne eum scandalizet, imponendo pœnitentiam pecuniariam, vel sibi dandam, vel locis minus indigentibus, sed potius imponat pauperibus dispensandam: & postea eum absoluat: & caueat ne aliquem excommunicatum prius a peccatis, quam ab excommunicatione absoluat; quia nil faceret. ¶ Et quia in præambulis huius operis dictum fuit ex sententia beati Augustini, qui canones pœnitentiales nescit, non est dignus nomine sacerdotis: Ideo hic breuiter subicijentur, ad eorum sacerdotum informationem.

¶ Canones pœnitentiales antiqui.

¶ Dominus Gulielmus Durantis in suo repertorio, rubrica de pœni E tentijs à canonibus constitutis, ita dicit. Cap. 20.

SCiendum est, quod mensuram temporis in agenda pœnitentia satis præfigunt canones pro vnoquoq; crimine: sed magis in arbitrio sacerdotis statuunt relinquendum: dum pro quibusdã culpis modi penitentiæ sunt impositi: quos inferius supponemus. & hæc leguntur. De pœni. dis. 1. c. Mensuram. & facit. 25. q. 7 cap. Tempora. Vbi ergo certa pœnitentia statuta est a canone illa est indicenda: alioquin falsa dicitur pœnitentia, quę non datur secundum canones; si est a canonibus distincta. De pœni. dist. 5. c. falsas. quod si distincta non sit, arbitrio relinquitur imponẽtis, vt in prædictis cap. & extra de pœn. & remiss. F c. quæsitum. & cap. sequenti. de offi. deleg. ca. In causis. de Accusa. cap. Super his. Et hoc est quod in canone dicitur. De pondere delictorum existimando, sacerdotum est existimare, vt attendat ad confessionem pœnitentis, & ad fletus, & lacrymas corrigentis. De pœnitentibus sic tantum moderetur, ne ecclesiæ vilescat authoritas & se grauet. 50. dist. c. Absit. & cap. seq. de pœni. dist. 1. cap. Quem pœnitet. Sed & ipsos canones pœnitentiales, quicquid alij sollennizent, possunt sacerdotes, & prælati moderari abreuiando, vel protelando tempus pœnitentię, prout delicti monet qualitas, & circunstantiæ requirunt, vt in prædicto ca. mensuram. & 50. dist. de his clericis qui. & cap. Hi qui alias. & expresse. extra eodem.

Deus

A Deus. vbi pro homicidio, adulterio: & fornicatione mandatur ad arbitrium sacerdotis imponi cum tamen sit a canonibus diffinita, vt inferius apparebit. Nec obst. prædicto c. falsas. quia intelligitur illud, nisi ex causa moderetur. 29. dis. ca. 1. Et sic illud secundum prędicta iura determinatur. ff. de legiti. sed & posteriores. Breuiter ergo cõmemoremus canones certas pœnitentias iungentes. Qui autem vult scire modum pœnitentiæ imponendę pro homicidio & alijs criminibus videat extra de homi. sicut dignum. & c. 2. & 3. de pœni. dist. 5. c. 1. ¶ Debet ergo pœnitere sacerdos committẽs fornicationem decem annis. 82. dist. c. Presbyter. Ibi etiam habetur qualiter hoc tpe pœnitebit. ¶ Accipiens sponsam de pñti septẽ annis, & 40. diebus in pane & aqua, extra de spõsa duorum. c. 2. ¶ Deuota, seu
B monialis: quæ fornicatur, seu matrimonium cõtrahit, & cognoscẽs eam, vel contrahens cum ea, decem annis pœniteat. 27. q. 1. Deuotam. & ca. seq. ¶ Cãtans missam & non cõicãs, vno anno pæniteat nec interim celebret. De cõse. d st. 2. relatum. ¶ Sacerdos mortuũ pallijs altaris inuoluens. 10. annis, & 5. mensibus: diaconus tribus annis cũ dimidio. De conse. di. 1. Nemo. ¶ Presbyter incaute verberans, quomodo punitur. 15. q. 1. c. siquis non ira. 23. q. 4. ca. quę peccat. ¶ Falsarius, quãdiu viuit in pane & aqua pæniteat. De ver. signifi. nouissimus. ¶ Scienter contrahens, vel coiens cum duabus sororibus, vel commatribus, vel sorore, commatre & filia: ve vna cum patre, & filio, vel duobus fratribus, & sic de alijs. octo annis pœniteat. 30 q 4. Si pater. & c. fi. 32. q 7. c. siquis viduam. & c. seq.
C ¶ Ignoranter cognoscens duas sorores, vel matrem & filiam: vel amitam & neptem: quarum vna ignorat de altera, vterq; 7. annis pœniteat: si vero scienter, perpetuo careat coniugio. 33 q. fi. 35. q. 3. ca. Si quis cũ matre. & ca. seq. ¶ Quomodo sit iniungenda pœnitentia mulieri partum supponenti, vel de alio viro concipienti extra de pœn. & remi. ca. Officij. ¶ Sacrilegus chrisma vel calicem sacrum polluens, 7. annis pœniteat. In duobus non intrabit ecclesiã, & vsque ad quartum non offeret: & singulis septimanis tribus diebus a carnibus & vino ieiunabit, & alia quædam. 12. q. 2. De viro. ¶ Celans se cognouisse mulierem, quæ contrahit cum fratre eius, septem annis pœniteat. 35. q. 3. Si homo fornicatus. ¶ Solenniter pœnitens, postea ad vomitum rediens, 10. annis pœniteat

Universidad de Deusto
Biblioteca

teat. De pœni. di. 5. ſiqui vero. ¶ Frangentes ſponſalia filiorum: & D filij ſi conſenſerint, ſi poſt diſſenſerint, 3. annis communione priuãtur. 31. q. 3. c. vnico. ¶ Cõtrahens cũ ea, quã polluit p adulterium, 5. annis pœniteat. 31. q. j. c. ſiqua. ¶ Cognoſcens vxorem adulteratam pœnitentem, ante pœnitentiam peractã, duobus annis pœniteat, 32. q. 1. c. Siquis. 1. ¶ Cognoſcens vxorem adulteratam, antequam pœniteat, tribus annis pœniteat. 32. q. 1. cap. Siquis. ¶ Sacerdos qui intereſt clãdeſtinis deſpõſationibus, triennio ſuſpendit. de clã. deſp. c. vult. ¶ Latro ſi vult confiteri, vel confitetur, in cœmeterio ſepeli, & oratur ꝓ eo: & dat ei corpus Chri. 13. q. fi. c. fi. ¶ Qui indicendo horas canonicas & alia officia, diſcrepat a ſua Metropolitana eccl'ia ex cõtemptu. c. de his. 12. diſt. per ſex mẽſes cõione priuatur. ¶ Interfector dñi, vel vxoris, nunq̃ equitet: nec vehiculo vehatur: nec cõ- E trahat matrimoniũ: vſque ad 10. annos carnes nõ comedat, & vinũ nõ bibat, & alia q̃ hñr. 33. q. 2. admonere. & c. quicũque. De diuo. c. 1. ¶ Matris interfector armis depoſitis. 10. annis pœniteat. 32. q. 2. ca. Latorẽ. Et cũ dr, ꝙ maior pna imponitur interfectori vxoris, quã matris, dr qa maius pctm eſt. 24. q. 1. Non offeramus. ¶ Violãs votum ſimplex, 3. annis pœniteat. 27. diſt. e. Si vir. ¶ Dicẽs blaſphemiam in Deum, & beatam Virginem, & ſanctos, ſeptem annis pœniteat ſm formã, q̃ eſt extra. de maledicis. ca. fi. ¶ Eps inuitũ ordinans in clericum ſine iuſta cã, per annum ſuſpenditur. 64. diſt. c. 1. ¶ Pro quolibet mortali peccato debet pœnitere ſeptẽ annis. 33. q. 2. c. hoc ipſum. §. Hoc quamquam. niſi plus & minus a canone imponatur, vt in prœſcripto §. ¶ Domum vel aream incedẽs. 3. annis pœniteat. de iniu. & dam. da. c. ſiquis contra. ver. incendiarius. ¶ Comburẽs eccleſiam, 15. annis pœniteat: & eam reſtituat, & pretium det pauperib. 17. q. 4. & palea eſt. ¶ Celebrans excõicatus, tribus annis pœniteat. 2. 4. & 6. ferijs a vino & carnibus abſtineat. 11. q. 3. De illis. ¶ Degradatus celebrans, priuatur communione corporis & ſanguinis Chriſti vſque ad vltimum diem: & in excommunicatione maneat, & viaticum tm in fine ſumat. 50. diſt. ca. Accedens. ¶ Eps diſſimulans corrigere venditionem miniſteriorum, duobus menſibus: ſacerdos hoc agens, quatuor: diaconus, tribus: ſubdiaconus, & alij inferiores, iudicis arbitrio. 1. q. 1. ca. quicquid inuiſibilis. ¶ Iniuſte excommunicans, vno menſe ſuſpenſus eſt. de ſen. ex c. ca. Sacro.

¶ Sacer-

A ¶ Sacerdos accedens ad ſibi cõfeſſã: vel quã fecit cõfirmari, 12. annis pœniteat, & poſt retrudatur in monaſterium. epiſcopus annis 15. mulier vero tradatur monaſterio. 30. q. 1. Siquis ſacerdos. &c. Non debet. ¶ Scienter rebaptizatus, ſi pro hæreſi hoc facit, 7. annis pœniteat. 4. & 6. ferijs. & 3. quadrageſimas in pane & aqua. Si vero ꝓpter infirmitatem, tribus annis pœniteat. Si vero ignoranter, non peccat: ſed ideo non promouetur, licet ſit excellens. de Conſecrat. diſtin. 4. Qui bis. extra de apoſta. c. 2. & talis ſit monachus, & de foro eccleſiæ. De conſ. diſt. 5 c. Dictũ. ¶ Si eps, presbyter, vel diaconus volens eſt rebaptizatus, pœniteat quãdiu viuit, alij vero clerici, monachi & moniales ab hæreticis volentes rebaptizati, 12. annis pœniteant: & tribus erunt inter cathecumenos, ſeptem inter pœni-
B tentes: & annis duobus eorum oblationes non recipiuntur: pueri vero poſt reconcilationem cõmunioni reſtituentur. De cõſec. diſt. 4 c. eos quoq;. ¶ Dicens coactus falſum teſtimonium, nec ſequitur mors, duobus annis pœniteat: ſi ſponte, 5. annis. In concil. Iliberitano: quod eſt in antiqua decretali. De Fal. cap. 1. §. 1. ¶ Proprium filium opprimens, tribus annis, & vno in pane & aqua pœniteat, ſi ſit baptizatus De ijs qui ſi. occi. c. fin. ¶ Pro homine adultero, vel fornicatore, 9. annis: ſed nunc non ita aſpere. 21. q. 1. prædicandum. & 33. q. 2. Hoc ipſum. & c. ſeq. ¶ Iniuſte alium accuſans ad mortem, 40. diebus in pane & aqua ieiunabit continue, ſiue interpollate, & per ſeptem annos pœnitebit: non tamen in pane & aqua, ſed ad arbitrium ſacerdotis. Si vero per talem accuſatio-
C nem quis accuſatus membrum perdiderit, accuſans tribus quadrageſimis ieiunabit: prima ante natale Domini, ſecunda ante Paſcha, tertia ante feſtum S. Ioannis: quas quadrageſimas S. Petrus inſtituit. & hęc probatur 22. q 5. c. 1. & 3. 6. q. 1. Quicunq;. ¶ Sortilegus, quadraginta dies. De ſortil. cap. 1. & in antiqua decretali. eo. tit. ca. Reliquiſti. ¶ Reſpiciens furta in aſtrolabio, duobus annis pœniteat: De ſortileg. cap. 2. ¶ Parochus res eccleſiæ dilapidans, vno anno excommunicatur. 16. q. 7. Finis. ¶ Luſtrans domum cum magicis vel incantationibus, vel aliud faciens, & qui ei conſentit, & conſulit, 5. annis pœniteat. 26. q. 5. c. qui diuinationes. &c. niſi liceret. 1. q. 1. c. 1. ¶ Iurans non redire ad pacem, vno anno pœniteat. 22. q. 4. c. Qui ſacramento. ¶ Incendiarius vno

Universidad de Deusto
Biblioteca

anno erit vltra mare, vel in Hiſpania: & qui hanc pęnitentiam rela- D
xat, vno anno ſuſpenditur. 23 q. fin. ca. Peſſimam. Hodie a ſolo Papa abſoluuntur. De ſenten. excommunica. cap. Tua. ¶ Filiam vel ſororem ſpiritualem cognoſcens matrimonialiter, & ei conſentiens, ſeptem annis pæniteat. 30. q. 3. non oportet. ¶ Si gutta ſanguinis Chriſti cadit in terram, ſacerdos quinquaginta diebus pęniteat: ſi ſuper altare, & tranſit ad vnum pannum, duobus diebus, ſi vſq; ad 2. quatuor diebus: ſi vſq; 3. 9. diebus: ſi vſq; ad 4. 20. diebus. De conſe. di. 2. Qui bene. ¶ Si incaute dimiſit, quamuis nil nefandi acciderit, tribus menſibus ab officio ſuſpenditur. extra de cuſto eucha. c. 1. ¶ Occidens iudæum, vel paganum, quadraginta diebus. ¶ Occidens per inſaniam non imputatur. 3 q. 9. Indicas. 15. q. 1. aliquos. & c. Illa. & c. ſiquis. Homicidia epiſcopus, 15. E annis pęniteat, & deponat̃, & ſemper peregrinetur. presbyter 12. annis, & tribus ex his in pane & aqua, & deponatur, & diaconus decem annis, & tribus in pane, & aqua. 50. diſt. Siquis homicidium. Palea eſt. ¶ In neceſſitate ineuitabili, nihil quo ad peccatum. 50. diſt. c. Quia te: ſed quo ad munditiam eccleſiæ oſtendendā ſic. 34. q. 2. ca. In lectum. & ad cautelam cum eo diſpenſandum eſt. ¶ Pro inceſtu, vel coitu cōtra naturam, vel cum brutis, pluſquam 7. annis: quia clericus deponitur, laicus excommunicatur. 33. q. 2. §. Hoc qc quam. &c. præcedenti. De exceſ. præl. cap. Clerici. ¶ Pro caſuali homicidio, 5. annis pæniteat. 58. diſt. Eos qui. & c. ſeq. ¶ Pro voluntario, ſine ſpe reſtitutionis deponitur: & ſeptem annis pæniteat. 50. diſt. c. maior. ¶ Occidens clericum, aut monachum, diaconum, vel F ſubdiaconum, ſemper erit in monaſterio, nunquam ad ſeculum reuerſurus: & ſeptem annis pęnitentiam publicam agat, & arma relinquat. 17. q. 4. c. Qui occiderit. ¶ Contrahens contra interdictū eccleſiæ, pæniteat vno menſe, vel ad arbitrium. extra de matrimo. contra interd. eccl. contra. ca. 1. ¶ Sacerdos ſe defendendo latronē interficiens, duobus annis. de homic. cap. 2. nunc per clemen. aliter ordinatur. De homicid. c. In clemen. ¶ Reuelans peccatum pęnitētis deponitur, & ad agendam pænitentiam in monaſterium retruditur. de pæni. diſ. 6. cap. ſacerdos. De pęni. & remiſ. cap. oīs. ¶ Vomens euchariſtiam per ebrietatem, ſi laicus eſt, quadraginta diebus: ſi clericus, ſexaginta: ſi epiſcopus, nonaginta diebus: ſi infirmus,

ſeptem

A ſeptem diebus. de conſecra. diſt. & cap. Siquis per ebrietatem. ¶ Pro periurio, quadraginta diebus in pane & aqua per ſeptem annos: & ſemper erit in pænitentia. ſ. interiori. 6. q. 1. ca. Quicunq;. 22. q. 1. Prædicandum. ¶ Compulſus conditionaliter deiurans ſi eſt liber, 10. dies: & 7. ſequentibus annis: ſi ſeruus, tres quadrageſimas, & legitimas ferias. 22. q. 5. c. 1. ¶ Periurans in manu epiſcopi: vel in cruce ſacrata, tribus annis: in non ſacrata, vno anno: ignoranter & coactus, tres quadrageſimas. 22. q. 5. c. 2. ¶ Scienter falſum iurans, vel alium iurare compellens, 40. dies in pane & aqua, & ſeptem annos pęniteat. 22. q. 5. c. Siquis conuictus. ¶ Deiurans pro perſona & rebus, vel pro aliqua neceſſitate, tres quadrageſimas, vel 3. annos: & vnum ex illis in pane & aqua. 22. q. 5. Siquis
B coactus. ¶ Qui contra ſuum iuramentum in domini mortem machinatur, vel in eius regnum, ſeculum & arma relinquat, & in monaſterium detrudatur, & toto tempore vitæ ſuæ pęniteat, & in fine tantum communionem accipiat: ſi vero fuerit epiſcopus, præsbyter, aut diaconus, degradetur. 22. q. 5. c. ſiquis laicus: palea eſt. ¶ Pro falſa menſura, 30. diebus in pane & aqua ieiunet. extra de emptio. & vend. c. 1. ¶ Presbyterum interficiens, 12. annis pæniteat. extra de pænit. & remiſ. ca. 2. ¶ Communicans hęretico inſcius, & ex negligentia recipiendo, vel dando communionem, vno anno. Si vero ſcienter, 5. annis: quod ſi neſciens permittat eum in eccleſia celebrare, 40. diebus, ſi vero propter reuerentiam, vnum annum: ſi ad ſubuerſionem fidei, 10. annos: ſi autem fuerit hæ-
C reticus, 12. annos pæniteat. 24. q. 1. Siquis dederit. ¶ Raptor ſeu fur ſeu direptor reddet in quadruplum eccleſiæ ornamenta: alterius, duplum. & 7. annis pęniteat, tres in pane & aqua. 17. q. 4. palea eſt. ¶ Clericus fur, vel effractor, ſeptem annis: laicus, quinq;: ſed ſi vilis erat res, vel bis furatus eſt, reddat, & anno pęniteat in pane & aqua 17. q. 4. cap. Siquis clericus. palea eſt. ¶ Manum in epiſcopum vel presbyterum mittens, & eccleſiam vaſtans, aut impugnans, vel incendens, omnibus bonis proſcribitur: & ſemper in monaſterio incluſus pęniteat. 24. q. 3. c. Quiſquis per dolum. palea eſt. ¶ Hoc autem adnotatione dignum eſt, quod vbi ponitur pænitentia 7. trium, vel paucorum annorum, vel quadrageſimarum a iure, & non adiungitur qua

Universidad de Deusto
Biblioteca

liter illo tempore debeat quis pęnitere, hoc relinquitur arbitrio sa- D
cerdotis: cum pęnitentię sint arbitrariæ: vt prædixi in principio huius tractatus de pænitentijs a iure impositis. Ipse vero sacerdos arbitrabit eam per legitimas ferias faciendã, secundum canones, 11. q. 3. De illis. 50. dis. De his clericis. 82. dis. c. Presbyter. 1. extra de homi. cap. 2. & in alijs multis. & sic intelligo. extra de accus. de his qui fil. cap. fi. de sponsa, duorum. c. 2. 22. q. 5. cap. 1.

¶ Hæc Dominus Guilelmus Durantis Speculator.

¶ De forma absoluendi ab excommunicatione maiori.

Sacerdos absoluturus excommunicatum maiori excommunicatione, Primo exigat ab eo iuramẽtum de stando mandatis ecclesiæ, quæ scilicet E
fient ei pro hac causa. Quo iuramento pręstito, iniũgatur ei qui est excommunicatus, quod de cætero talia non committat & si alicui lęsionem vel damnum intulit, quod ei satisfaciat, & ad hoc cautionẽ tribuat. Hoc facto denudatis humeris a confessore virga leuiter percutiatur ad quemlibet versum vnius psalmi pœnitentialis semel. Dicto psalmo, sacerdos subiungat. Kyrie eleison. Christe eleison. Kyrie eleisõ. Pater noster. Et ne nos inducas in tentationem. ℣. Saluum fac seruum tuum. ℟. Deus meus sperantem in te. ℣. Esto ei Domine turris fortitudinis. ℟. A facie inimici. ℣. Nihil proficiat inimicus in eo. ℟. Et filius iniquitatis non apponat nocere ei. ℣. Domine exaudi orationem meam. ℟. Et clamor meus ad te veniat. ℣. Dominus vobiscum. ℟ Et cum spiritu tuo. Oremus. Oratio. F

DEus, cui proprium est misereri semper & parcere, suscipe deprecationem nostram, & famulum tuum, quem excommunicationis sententia ligat, miseratio tuę pietatis absoluat. Per Christũ dominum nostrum. ℟. Amen. Postea subiungat absolutionem.

Nec est nec essaria manus impositio super caput confessi, quando fit absolutio, quia Christus de tali manus impositione non fecit mentionem, quando dixit Petro, & Apostolis, Quæcunque solueritis &c. Ideo verba absolutionis operanẽ diuina virtute. Absolutio.

DOminus noster Iesus Christus, qui beato Petro Apostolo. collatis clauibus regni cælestis, dedit potestatem ligandi, atq; soluendi: ipse per suam pijssimam misericordiam te absoluat, & authoritate

A thoritate ipsius, & beatorum Petri & Pauli apostolorum eius, & sanctissimi domini nostri domini N. diuina prouidentia Papę N. Si sit casus, vel censura Papalis, vel reuerendissimi domini domini N. episcopi N. Si sit casus, vel censura episcopalis, tibi concessa, & mihi commissa; in quantum possum, debeo, & valeo, ego absoluo te a vinculo excommunicationis, suspensionis, & interdicti, quod incurristi propter talem casum N. Et si sint plures propter tales casus N. & N. illum, vel illos nominando. Toties quoties illud, vel illa incurristi, & restituo te sanctis sacramentis ecclesiæ, & communioni & vnitati fidelium. In nomine pa ✠ tris, & fi ✠ lij, & spiritus ✠ sancti. Amen. Absolutio a peccatis.

B MIsereatur tui omnipotens Deus, & donet tibi veniam, & indulgentiam, & remissionem omnium peccatorum tuorum: liberet te ab omni malo, soluat, & confirmet in omni opere bono: & perducat te Christus filius Dei viui in vitam ęternam. Amen.

PEr istam veram & puram confessionem, quã modo mihi, quãuis peccatori sacerdoti fecisti, absoluat te omnipotens Deus ab omnibus iudicijs, quę tibi pro peccatis tuis debentur, secũdum magnam misericordiam suam, & parcat, ac remittat, & deleat omnia peccata tua, & perducat te in vitam ęternam. Amen.

FIlius Dei per suam pijssimam misericordiam te absoluat, & authoritate eius qua fungor, ego absoluo te ab omnibus peccatis tuis mihi modo confessis, & ab omnibus alijs, quorum memoriam non habes, vt sis absolutus hic & ante tribunal eiusdem Dei & Do
C mni nostri Iesu Christi, habeasq; vitã ęternam, & viuas in secula seculorum. Amẽ. In nomine pa ✠ tris, & fi ✠ lij, & spũs ✠ scĩ. Amẽ.

PAssio eiusdem Dei, & Domini nostri Iesu Christi, & merita beatę Marię semper virginis, & beatorum apostolorum Petri, & Pauli, & omnium sanctorum & sanctarum Dei, & quicquid boni feceris, & intendis facere, & mala quę pateris, & patienter sustinebis, sint tibi in remissionem peccatorum tuorum, in augmentum gratiæ, & in præmium vitę æternæ. In nomine pa ✠ tris, & fi ✠ lij, & spiritus ✠ sancti. Amen. Vade & amplius noli peccare. ¶ Hęc etiam absolutior forma est. Dominus noster Iesus Christus per suã pijssimam misericordiam te absoluat, & ego authoritate ipsius absoluo te ab omnibus peccatis tuis, quæ mihi modo confessus es, &

Universidad de Deusto
Biblioteca

quorũ memoriã nõ habes: vt sis absolutus hic, & ante tribunal Dñi D
nri Iesu Chri, & habeas vitã æternã, & viuas in scla sęculorũ. Amen.

¶ Prescripta forma absoluendi ab excommunicatione dr, qñ aliquis est excõicatus excõicatione maiori, & debet fieri ab eo, qui habet talem authoritatem absoluendi ordinariam, vel delegatam.

¶ De communi forma absoluendi ab excommunicatione minori: saltem ad cautelam: & etiam a peccatis. Cap. 22.

SAcerdos absoluturus peccatorẽ a peccatis, prius debet ipsum absoluere ab excommunicatione minori, saltem ad cautelã sub hac forma videlicet. Si teneris aliquo vinculo excõicationis, vel participationis, a quo possim te absoluere, ego absoluo te, & restituo te sanctis sacramentis ecclesiæ, communioni, & vnitati fidelium. In nomine pa ✠ tris, & fi ✠ lij, & spiritus ✠ sancti. Amen.

MIsereatur tui omnipotens Deus, & dimissis omnibus peccatis tuis, perducat te cum sanctis suis in vitam æternã. Amẽ. Filius Dei per suam pijssimam misericordiam te absoluat. &c. Passio Dñi nostri Iesu Christi. &c. vt supra in precedenti capitulo.

¶ Forma absolutionis plęnarię in mortis articulo facienda illi, qui habet gratiam a sanctissimo domino nostro Papa. Cap. 23.

SAcerdos visa gratia eius, q̃ habet a sanctissimo Domino Papa, vt mortis articulo plenariæ possit absolui, primo dicat.

MIsereatur tui omnipotens Deus, & dimissis omnibus. &c. vt sup.

INdulgentiã & absolutionẽ & remissionẽ omniũ peccatorũ tuorũ tribuat tibi ops & misericors Dñs. Amẽ. Tũc subiungat, & dicat.

DOminus noster Iesus Christus per suam pijssimam misericordiam te absoluat: & authoritate ipsius, & beatissimorum apostolorum Petri & Pauli, & sanctissimi Patris, & Domini nostri domini N. diuina Prouidentia Papæ N. & sanctę Romanæ ecclesiæ in hac parte tibi concessa, & mihi commissa, in quantum possum, & valeo, & debeo, & mihi permittitur, ego absoluo te ab omni sententia excommunicationis maioris, vel minoris, suspensionis, & interdicti, & a participatione cum excommunicatis, & restituo te sacrosanctis sacramentis ecclesiæ, communioni, & vnitati fidelium.

ITem eadẽ authoritate ego absoluo te ab omnibus peccatis tuis confessis pariter & oblitis, & a pœnis omnibus tibi in purgatorio debitis, propter culpas & offensas, quas contra Deum, teipsum, &

A & proximũ tuum commisisti, claudendo tibi portas inferni: & aperiendo portas paradisi, restituo te illi innocentię, in qua eras quãdo baptizatus fuisti. In nomine patris, & filij, & spiritus sancti. Amen. Et hoc, si hac qua ægrotas infirmitate moriaris: sin autem, salua tibi sit donec fueris in mortis articulo constitutus. In nomine pa ✠ tris, & fi ✠ lij, & spiritus ✠ sancti. Amen.

¶ De forma absolutionis plenissima. Cap. 24.

BEatus Antoninus Archiepiscopus Florentinus in Tertia parte Summę suę ita scribit: Solet Dominus Papa, aliquando quibusdam tantam gratiam facere, vt simpliciter ab omnibus censuris, & pœnis iuris, & hominis possint absolui in foro saltem conscientiæ. Et tunc confessor potest ista forma vti: quam a curia Roma-
B na habui, & vsus sum.

DE plenitudine potestatis apostolicæ, cuius authoritatem pro præsenti gero, absoluo te ab omnibus censuris ecclesiasticis, sententijs, & vinculis excommunicationum, & suspensionum, & interdicti, tam ab homine, quam a iure latis, nec non ab omnibus negligentijs & defectibus commissis in sacramentorum administratione, officijs, & actibus tuis, vel nomine tuo factis, supplendo de solita apostolicæ sedis clementia omnes defectus eorundem.

Aboleo etiam omnem maculam infamiæ & inhabilitatis vndequaque contractam: dispensoque tecum super omni irregularitate, simonia in ordine & beneficio actiue, vel passiue, quacunque
C occasione, vel causa etiam contracta in collatione ordinum, & aliorum sacramentorum, vel contractis, seu commissis. Restituo te, & habilito te ad statum, famam, & honorem, & executionem officiorum ecclesiasticorum quoruncunq;: ac ad omnes gradus dignitatũ & bonorum: ad beneficia ecclesiastica habita & habenda, & tibi de his, quæ habes, de nouo prouideo, relaxando tibi fructus quos male percepisti, seu læsa conscientia ex eisdem, ac alia quæ in ludo ex successione, ac alias ad te prouenerunt, quæ subiacent restitutioni vagæ in forma plenissima. In nomine pa ✠ tris, & fi ✠ lij, & spiritus ✠ sancti. Amen.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ De visitatione infirmi & eius audienda confessione a sacerdote. D

Qualiter sit facienda. Cap. 25.

SAcerdos accedens ad infirmum; primum dicat secundum Saluatoris mandatum. Pax huic domui, & omnibus habitantibus in ea. Postmodum accedens ad infirmum eum consoletur ad bonam patientiam. Deinde incipiat & dicat psalmos sequentes, videlicet: Psalmus.

DOmine ne in furore tuo arguas me: neque in ira tua corripias me. Miserere mei Domine, quoniam infirmus sum; sana me Domine quoniam conturbata sunt ossa mea. Et anima mea turbata est valde: sed tu dñe vsquequo? Conuertere domine & eripe animam meam: saluum me fac propter misericordiam tuam. Quoniã E non est in morte qui memor sit tui: in inferno autem quis confitebitur tibi? Laboraui in gemitu meo: lauabo per singulos noctes lectũ meum: lacrymis meis stratum meum rigabo. Turbatus est a furore oculus meus: inueteraui iter omnes inimicos meos. Discedite a me omnes qui operamini iniquitatem: quoniam exaudiuit dominꝰ vocem fletus mei. Exaudiuit dominus deprecationem meã, dominus orationem meam suscepit. Erubescant & conturbentur vehementer oẽs inimici mei: cõuertãtur & erubescãt valde velociter. Psalmꝰ.

DOmine ne in furore tuo arguas me, neque in ira tua corripias me. Quoniam sagittæ tuę infixę sunt mihi, & confirmasti super me manum tuam. Non est sanitas in carne mea a facie iræ tuę, non est pax ossibus meis a facie peccatorum meorum. Quoniam F iniquitates meæ supergressæ sunt caput meum: & sicut onus graue grauatę sunt super me. Putruerũt & corruptæ sunt cicatrices meæ: a facie insipientiæ meę. Miser factus sum & curuatus sum vsq; in finem: tota die contristatus ingrediebar. Quoniam lumbi mei impleti sunt illusionibus, & non est sanitas in carne mea. Afflictus sum & humiliatus sum nimis, rugiebam a gemitu cordis mei. Domine ante te omne desiderium meum, & gemitus meus a te non est absconditus. Cor meum conturbatum est in me, dereliquit me virtus mea, & lumen oculorum meorum & ipsum non est mecum. Amici mei & proximi mei aduersum me appropinquauerunt, & steterunt. Et qui iuxta me erant de longe steterũt, & vim faciebant qui quęrebãt animam

A animam meam. Et qui inquirebant mala mihi locuti sunt vanitates, & dolos tota die meditabantur. Ego autem tãquam surdus nõ audiebam, & sicut mutus non aperiẽs os suum. Et factus sum sicut homo non audiens, & non habens in ore suo redargutiones. Quoniam in te dñe speraui: tu exaudies me domine deus meus. Quia dixi ne quando supergaudeant mihi inimici mei, & dum commouẽtur pedes mei, super me magna locuti sunt. Quoniam ego in flagella paratus sum, & dolor meus in conspectu meo semper. Quoniam iniquitatem meã annunciabo, & cogitabo pro peccato meo. Inimici autem mei viuunt, & confirmati sunt super me, & multiplicati sunt qui oderunt me inique. Qui retribuũt mala pro bonis detrahebãt mihi: quoniam sequebar bonitatem. Ne derelinquas me
B Domine Deus meus, ne discesseris a me. Intende in adiutorium meum Domine Deus salutis meę. Psalmus.

BEatus vir qui intelligit super egenum & pauperem: in die mala liberabit eum dominus. Dominus conseruet eum, & viuificet eum & beatũ faciat eũ in terra, & non tradat eũ in animã inimicorum eius. Dominus opem ferat illi super lectum doloris eiꝰ: vniuersum stratum eius versasti in infirmitate eius. Ego dixi domine miserere mei: sana animam meam, quia peccaui tibi. Inimici mei dixerũt mala mihi: quando morietur & peribit nomen eius? Et si ingrediebatur vt videret, vana loquebatur: cor eius cõgregauit iniquitatem sibi. Egrediebatur foras, & loquebatur in idipsum. Aduersum me susurrabant omnes inimici mei, aduersum me cogitabant mala mi-
C hi. Verbum iniquum cõstituerunt aduersum me: nunquid qui dormit non adijciet vt resurgat? Etenim homo pacis meę in quo speraui, qui edebat panes meos, magnificauit super me supplantationẽ. Tu autem domine miserere mei, & resuscita me, & retribuam eis. In hoc cognoui quoniam voluisti me, quoniam non gaudebit inimicus meus super me. Me autem propter innocentiam suscepisti: & confirmasti me in conspectu tuo in ęternum. Benedictus dominus deus Israel a sęculo & in sęculum, fiat fiat. Psalmus.

MIserere mei deus secũdũ magnã misericordiam tuã. Et sm multitudinem miserationum tuarum dele iniquitatẽ meam. Amplius laua me ab iniquitate mea: & a peccato meo munda me. Quoniã iniquitatẽ meã ego cognosco, & peccatũ meũ cõtra me est sẽper.

Universidad de Deusto
Biblioteca

per. Tibi soli peccaui,& malũ coram te feci,vt iustificeris in sermo D
nibus tuis, & vincas cum iudicaris. Ecce enim in iniquitatibus cõceptus sum: & in peccatis concepit me mater mea. Ecce enim veritatem dilexisti, incerta & occulta sapientię tuæ manifestasti mihi. Asperges me dñe hyssopo & mundabor lauabis me,& super niuem dealbabor. Auditui meo dabis gaudium & lętitiam,& exultabunt ossa humiliata. Auerte faciem tuam a peccatis meis,& omnes iniqtates meas dele. Cor mundum crea in me deus,& spiritum rectum innoua in visceribus meis. Ne proijcias me a facie tua, & spiritum sanctum tuum ne auferas a me. Redde mihi lętitiam salutaris tui:& spiritu principali confirma me. Docebo iniquos vias tuas: & impij ad te conuertentur. Libera me de sanguinibus Deus, deus salutis meę:& exultabit lingua mea iustitiam tuam. Dñe labia mea aperies E
& os meum annunciabit laudem tuam. Quoniam si voluisses sacrificium, dedissem vtiq;: holocaustis non delectaberis. Sacrificium deo spiritus contribulatus: cor contritum & humiliatum deus non despicies. Benigne fac Dñe in bona voluntate tua Sion,vt ędificentur muri Ierusalem. Tunc acceptabis sacrificiũ iustitiæ, oblationes & holocausta: tunc imponent super altare tuum vitulos. Psalmus.

INclina Dñe aurem tuam, & exaudi me: quoniam inops & pauper sum ego. Custodi animam meam,quoniam sanctus sum: saluum fac seruum tuum Deus meus sperantem in me. Miserere mei dñe,qm̃ ad te clamaui tota die:lætifica animam serui tui, qm̃ ad te dñe animam meam leuaui. Qm̃ tu suauis & mitis: & multæ misericordiæ omnibus inuocantibus te. Auribus percipe orationem meam:intende voci deprecationis meæ. In die tribulationis meæ clamaui ad te,quia exaudisti me. Non est similis tibi in dijs Dñe, & non est secundum opera tua. Omnes gentes quascunq; fecisti venient,& adorabunt coram te Dñe: & glorificabunt nomen tuum. Quoniam magnus est tu,& faciens mirabilia:tu es Deus solus. Deduc me Dñe in via tua,& ingrediar in veritate tua:lætetur cor meũ: vt timeat nomen tuum. Confitebor tibi Domine deus meus in toto corde meo:& glorificabo nomen tuum in æternum. Quia misericordia tua magna est super me, & eruisti animam meam ex inferno inferiori. Deus iniqui insurrexerunt super me: & synagoga potentium quæsierunt animam meam, & non proposuerunt te in cõ

spectu

A spectu suo. Et tu dñe deus miserator & misericors: patiens & multæ misericordiæ & verax. Respice in me & miserere mei: da imperium tuum puero tuo: & saluum fac filium ancillę tuę. Fac mecum signum in bonum: vt videant qui oderunt me, & confundantur: quoniam tu domine adiuuisti me, & consolatus es me. Psalmus.

QVi habitat in adiutorio altissimi: in protectione Dei cæli cõmorabitur. Dicet domino, susceptor meus es tu & refugiũ meum, Deus meus, sperabo in eum. Quoniam ipse liberabit me de laqueo venantium, & a verbo aspero. Scapulis suis obumbrabit tibi: & sub pennis eius sperabis. Scuto circundabit te veritas eius: non timebis a timore nocturno. A sagitta volante in die: a negotio perambulante in tenebris: ab incursu & dęmonio meri-
B diano. Cadent a latere tuo mille & decem millia a dextris tuis, ad te autem non appropinquabit. Verumtamen oculis tuis considerabis: & retributionem peccatorum videbis. Quoniam tu es dñe spes mea,altissimum posuisti refugium tuum. Non accedet ad te malũ:& flagellũ nõ appropinquabit tabernaculo tuo. Qm̃ angelis suis mandauit de te, vt custodiant te in omnibus vijs tuis. In manibus portabunt te,ne forte offendas ad lapidem pedem tuum. Super aspidem & basiliscum ambulabis,& conculcabis leonem & draconem. Quoniam in me sperauit, liberabo eum: protegam eum, quoniam cognouit nomen meum. Clamauit ad me, & ego exaudiam eum,cum ipso sum in tribulatione, eripiam eum, & glorificabo eum. Longitudine dierum replebo eum, & ostendam illi salu-
C tare meum. Psalmus.

BEnedic anima mea dño: & oĩa quę intrà me sunt nomini sancto eius. Benedic anima mea dño, & noli obliuiscI omnes retributiones eius. Qui propitiatur omnibus iniquitatibus tuis, qui sanat omnes infirmitates tuas. Qui redimit de interitu viã tuam, qui coronat te in misericordia & miserationibus. Qui replet in bonis desiderium tuum: renouabitur vt aquilæ iuuentus tua. Faciens misericordias Dñs,& iudicium omnibus iniuriam patientibus. Notas fecit vias suas Moysi,filijs Israel volũtates suas. Miserator & misericors dñs:longanimis & multum misericors. Nõ in perpetuum irascetur: neq; in ęternũ cõminabitur. Nõ fm peccata nostra fecit nobis:neque fm iniquitates nostras retribuit nobis. Qm̃ secundum

altitu-

Universidad de Deusto
Biblioteca

altitudinem cæli a terra: corroborauit miſericordiam ſuam ſuper ti- D
mentes ſe. Quantum diſtat ortus ab occidente: longe fecit a nobis
iniquitates noſtras. Quomodo miſeretur pater filiorum, miſertus
eſt dominus timentibus ſe: quoniam ipſe cognouit figmentum no
ſtrum. Recordatus eſt quoniam puluis ſumus, homo ſicut fœnum:
dies eius tanquam flos agri, ſic efflorebit. Quoniam ſpirius pertran
ſibit in illo, & non ſubſiſtet: & non cognoſcet amplius locum ſuum
Miſericordia autem domini ab æterno & vſq; in æternum, ſuper ti-
mentes eum. Et iuſtitia illius in filios filiorum: his qui ſeruant teſta-
mentum eius. Et memores ſunt mandatorum ipſius ad faciendum
ea. Dominus in cælo parauit ſedem ſuam: & regnum ipſius omni
bus dominabitur. Benedicite Domino omnes angeli eius: poten-
tes virtute, facientes verbum illius ad audiendam vocem ſermonũ E
eius. Benedicite Domino omnes virtutes eius: miniſtri eius qui fa-
citis voluntatem eius. Benedicite Domini omnia opera eius in om
ni loco dominationis eius, benedic anima mea domino. Et dican-
tur omnes ex integro. Poſtea ſequitur litanias. Kyrie eleiſon. Chriſte
eleiſon. Kyrie eleiſon. Pr̃ nr̃. Et ne nos inducas in tenta. ℣. Saluum
fac ſeruum tuum. ℟. Deus meus ſperantem in te. ℣. Mitte ei Do-
mine auxilium de ſancto. ℟. Et de Sion tuere eum. ℣. Nihil proſi-
ciat inimicus in eo. ℟. Et filius iniquitatis non apponat nocere ei.
℣. Eſto ei Domine turris fortitudinis. ℟. A facie inimici. ℣. Domi-
nus conſeruet eum, & viuificet eum, & beatum faciat eum in terra.
℟. Et non tradat eum in animam inimicorũ eius. ℣. Dñs opẽ ferat
illi ſuper lectũ doloris eius. ℟. Vniuerſum ſtratum eius verſaſti in in F
firmitate eius. ℣. Dñe exaudi orationẽ meã. ℟. Et clamor meus ad
te veniat. ℣. Dñs vobiſcum. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Oremus. Oro.

OMnipotens ſempiterne Deus, quęſumus immenſam pietatẽ
tuam: vt ad introitum in tuo nomine humilitatis noſtræ, hunc
famulum tuum in hoc habitaculo iacentem feſſum, ſaluifere viſi-
tare digneris: ſicut viſitaſti Domine Thobiam, & Sarram, & ſocrum
Petri, puerumque Centurionis: ita & iſte priſtina ſanitate animę cor
poriſq; recepta, gratiarum tibi in eccleſia tua referat actionem. Per
Chriſtum dominum noſtrum. Oremus. Oratio.

DEus, qui facturæ tuæ ſemper pio dominaris affectu: inclina au
rem tuam ſupplicationibus noſtris: & famulũ tuum ex aduer-
ſa

A ſa valetudine ſui corporis laborantem placatus reſpice: & viſita in
ſalutari tuo, & cæleſtis gratiæ pręſta ei medicinam. Per Chriſtum
dominum noſtrum. Oremus. Oratio.

DOmine ſancte, pater omnipotẽs, æternę Deus, qui per Ieſum
Chriſtum filium tuum, Dominum noſtrum, vulnera noſtra cu
rare dignatus es, te ſupplices rogamus & petimus nos humiles tui
ſacerdotes: vt precibus noſtris aurem tuę pietatis accommodare di
gneris: vt ad huius pœnitentis confeſſionem mouearis: remittaſq;
ei omnia crimina, & peccata vniuerſa condones.

DA, q̃s, huic famulo tuo dñe ꝓ ſupplicijs veniã, pro mœrore læti
tiã, pro morte vitã: vt qui ſuadente diabolo cecidit in ruinam:
te reuocãte retrahatur ad miſericordiam, & ad æternã vitã puenire
B mereatur. Per Chriſtum dñm nr̃m. Tũc interrogat eum ſacerdos.
Tenes ſiue ſcis. Orationem dominicam, & ſimbolum? Reſpondet
infirmus. Teneo. Tunc ſacerdos. Vis dare tuam confeſſionem? Re-
ſpondet infirmus. Volo. Et ſacerdos. Fuiſti iam confeſſus? Reſpon-
det infirmus Ita pater Sacerdos. Credis in Deum patrem omnipo-
tentem, creatorem cęli & terræ, & in Ieſum Chriſtum filium eius,
& in ſpiritum ſanctum paraclitum ex patre filioq; procedentem?
Reſpondet. Credo. Sacerdos. Credis quod iſtæ tres perſonæ. ſ.
pater, filius, & ſpiritus ſanctus, ſint tres perſonę, & vnus Deus?
Reſpondet. Credo. Sacerdos. Credis quod filius Dei pro ſalute no
ſtra ſit incarnatus de Spiritu ſancto, natus ex Maria Virgine, paſſus,
mortuus, & ſepultus: & quod ad inferos deſcendit, & tertia die re-
ſurrexit a mortuis, aſcendit ad cælos, & venturus eſt iudicare viuos
C & mortuos? Reſpondet. Credo. Sacerdos. Credis vnam ſanctam
eccleſiam catholicam, ſanctorum cõmunionem, remiſſionem pec-
catorum: carnis reſurrectionem, & vitam ęternam. Reſpondet.
Credo. Sacerdos. Credis quod in ipſa carne, in qua nunc es in ipſa
habes reſurgere in die iudicij, & recipere, ſiue bonum, ſiue malum
quod egiſti? Reſpondet. Credo. Sacerdos. Habes plenam voluntа-
tem emendandi quicquid contra Deum egiſti? Reſpondet. Habeo.
Sacerdos. Habes fidem quod poſſit tibi dimittere Deus omnia pec
cata tua, ſi confeſſus, & in toto corde tuo conuerſus ad eum fueris?
Reſpondet. Habeo. Sacerdos. Vis dimittere omnibus hominibus,
qui in te peccauerunt, dicente Deo, Si dimiſeritis hominibus pecca-

ta

Universidad de Deusto
Biblioteca

ta eorum,& pater vester qui in cęlis est, dimittet vobis peccata ve- D
stra? Respondet. Volo. Si non vult dimittere; nec tu debes eum au-
scultare. Si autem vult ea dimittere,& iudicium pęnitentię recipere,
& peccata sua pleniter cōfiteri;eaq; ieiunijs atq; orationib⁹ & elee-
mosynis redimere: tunc iuxta has promissiones offerat manus suas
in manibus sacerdotis dicens: In manus tuas Dñe commendo spi-
ritum meum. Et sacerdos sequitur. Suscepimus deus misericordiā
tuam in medio templi tui, sm nomen tuum deus, ita & laus tua in
fines terrę: iustitia plena est dextera tua. Gloria patri. Kyrie eleison.
Christe eleison. Kyrie eleison. Pater noster. Et ne nos. ℣. Exaudiat
te dñs in die tribulationis. ℟. Protegat te nomē Dei Iacob. ℣. Mit-
tat tibi auxilium de sancto. ℟. Et de Sion tueatur te. ℣. Tribuat tibi
secundum cor tuum. ℟ Et omne cōsiliū tuū cōfirmet. ℣. Impleat E
dñs oēs petitiones tuas. ℟. Nūc cognoui qm̄ saluū fecit dñs Chm̄
suū. ℣. Dñs custodit te ab omni malo. ℟. Custodiat animā tuam
dñs. ℣. Benedicat te dñs ex Sion. ℟. Qui fecit cęlum & terram. ℣.
Dñe exaudi orationem meam. ℟. Et clamor meus ad te veniat. ℣.
Dominus vobiscum. ℟. Et cum spiritu tuo. Oremus. Oratio.

DEus,q es iustorum gloria,& misericordia peccatorū,pietatem
tuā humili prece deposcimus,vt hūc famulum tuum benigne
recipias, & pietatis tuæ custodiam ei impendas: vt ex tota mente
tibi deseruiat, & sub tua semper protectione consistat: & quando ei
extrema dies venerit, societatem sanctorum percipiat: cum quibus
inenarrabilem gloriam sine fine possideat. Per dominum.

Tunc sacerdos diligenter eius confessionem audiat, & si etiam ab F
exordio natiuitatis suę & baptismi cōfiteretur,bonum esset. Et siqd
inuenerit quod obligatus sit satisfacere,si potest,satisfaciat. Et si pri
mo ei non fecit absolutionem,tunc absoluat eum a vinculo excom-
municationis si tenetur: vel saltem ad cautelam: postea dicat.

MIsereatur tui ops Deus,& donet tibi veniam & indulgentiam, &
remissionem omnium peccatorum tuorum: liberet te ab omni ma-
lo;conseruet & confirmet te in oī opere bono, & perducat te Chs
filius Dei viui in vitam æternam. Amen. Per istam veram & puram
confessionem, quam modo mihi, quamuis peccatori sacerdoti,
fecisti; absoluat te omnipotens Deus ab omnibus iudicijs, quę ti-
bi pro peccatis tuis debentur secundum magnam misericordiam
suam,

A suam,& parcat,ac remittat,& deleat omnia pcta tua: & perducat te
in vitam æternam. Amē. Dominus Iesus Christus,qui beato Petro
Apostolo. fol. 57. ℣. Deus tu cōuersus viuificabis nos. ℟. Et plebs
tua lætabitur in te. ℣. Ostende nobis domine misericordiam tuam.
℟. Et salutare tuum da nobis. ℣. Non intres in iudicium cum ser-
uo tuo dñe. ℟. Quia non iustificabitur in conspectu tuo omnis vi-
uens. ℣. Dñe exaudi orationem meam. ℟. Et clamor meus ad te
veniat. ℣. Dñs vobiscum. ℟. Et cum spiritu tuo. Oremus. Oratio.

DEū omnipotētē,ac misericordē, q nō vult mortē peccatoris,
sed vt cōuertatur & viuat,deprecor, vt cōuerso ad viā rectam
huic famulo suo N. misericordię suę veniā propitiatus indulgeat:
& omniū culparū suarū vulnera,quæ post sacri lauacri veniā cōtra-
B xit,ita in hac confessione sanentur: vt nulla in eo vltra cicatricum si
gna remaneant: Prestante domino nostro Iesu Christo,qui cum pa-
tre & spiritu sancto viuit & regnat in sæcula sęculorum. Amen.

BEnedictio Dei omnipotentis,pa ✣ tris,& fi ✣ lij,& spiritus ✣
sancti descendat super te, & maneat semper. Amen.

¶ De pænitentia imponenda infirmo. Ca. 26. ¶ Beatus Antoni-
nus Archiepus Florentinus in suo confessionali Defecerunt ita dicit.

ADuertendum est autē, quod aut infirmus est in periculo mor-
tis,aut non. Dico autem periculum mortis,non solū, qa in ex
tremis constitutus,sed qa frequēter contingit homines mori ex illa
infirmitate: & medici dubitant. In tali casu potest quilibet absolui a
quolibet sacerdote de quolibet peccato,& a qualibet sententia abs-
C que alia licentia, cum periculum est in mora. Talis enim infirmus
aut iam amisit loquelam, vel vsum rationis, puta quia phreneticus,
aut non. In primo casu,si bene viuebat, & vt bonus fidelis frequen-
tabat confessionem & communionem & huiusmodi,quamuis non
petierit sacramenta,quia ex insperato talia acciderunt: Vel etiam si
malus & obstinatus diu perseuerans in peccatis est, & diu non con-
fessus, si petijt sacerdotem vt confiteretur,& ostendit se velle facere
omnia,q̄ debet,& interea factus est mut⁹ vel phreneticus,& pericu-
lum est in mora, debet præsupponi cōtritus,& faciēte aliquo cōfes-
sionem generalem pro eo sicut fit in populo, sacerdos faciat abso-
lutionem ab omni sententia & peccato: & potest iniungere circūsta
tibus aliquid pro eo faciendum, vel hæredibus, aut consanguineis

pro

Universidad de Deusto
Biblioteca

ꝑ eius anima, si volūt acceptare. Deinde debet dari ei eucharistia a D
proprio sacerdote seculari, quamuis non sit confessus, qa nō potuit
vel ab alio sacerdote seculari, nō autē religioso, si nō habuit licentiā
a ꝓprio sacerdote vel episcopo: alias ipse religiosus incideret in ex-
cōicationē Papalē in hoc casu. Et hoc verū est, nisi timereī de expui
tione, vel vomitu eius: quia tūc nō deberet sibi dari eucharistia, sed
extrema vnctio tantū. Imo etiā si nō potuit cōmunicare si propter
phrenesim nō ꝑmitteret se iniūgi, potest ligari, & sibi violēter dari.
Astātibus autē infirmo debet credi, si ꝓhibēt testimoniū, q ꝑ petierit
cōfessionē & ostēderit signa cōtritionis. ¶ Si autē nō est diu confes-
sus: vel qa notorius peccator, incurrit subito amentiam, & mutita-
tem, vel infirmitatem, nec prius nec post ostendit signa contritio-
nis, nil ei dari debet, nec sacramenta, nec ecclesiastica sepultura. Si E
vero nec loquelam amisit, nec amentiam incurrit, debet ab eo exigi
pura confessio peccatorum, plus vel minus, secundum quod patī-
tur tempus. Nam si est in extremis, de principalibus est interrogan-
dum: maxime inducendo eum ad contritionem cum spe venię. Sed
si non est ita in extremis, & vellet facere generalem confessionem
de tota vita sua, sicut multi infirmi sancti fecerunt: quamuis non sit
necessarium de his, quę rite alias confessus est iterare confessionem,
admittenda est, & tandem absolutio impendenda ab omni senten-
tia excommunicationis, & ab omni peccato, modo supradicto in
capitulo prēcedenti ita tamen, quod si ligatus esset aliqua excom-
municatione, a qua confessor extra illud periculum non potuisset F
absoluere, debet ei iniungi, quod si euadat infirmitatem, quam ci-
tius commode potest præsentet se ei, ad quam ordinarie spectabat
absolutio illius excommunicationis: Alias si faceret reincideret in
eandem excommunicationem. extra de senten. excommu. capi.
eos libr. vj. Sed si erat detentus aliquo peccato, de casibus episcopo
reseruatis, non oportet quod iniungat ei quod post sanitatem ad
episcopum vadat pro absolutione, quia ad illud non tenetur, sed
sufficit sibi prima absolutio. ¶ Nota tamen, quod si talis esset vsura
rius publicus, non potest talis admitti ad confessionem, communio
nem; & ad alia sacramenta, nisi facta prius cautione de restitutione
vsurarum vel promissione ab hęredibus de huiusmodi, in casu quo
amisisset ipse loquelam, vel vsum rationis post signa contritionis,

secundū

A secundum formam iuris: quæ habetur in cap. quanquam. de vsu.
lib. 6. His peractis non est pęnitentia infirmo iniungenda, quia eā
facere non posset, sed innotescenda, vt dicitur. 20. q. 7. capi. Ab in-
firmis. declarando sic: Talem tibi darem pęnitentiam, si esses sanus
quamuis deberes facere multo maiorem, secundum regulas eccle-
siæ: sed quia non potes modo, cum eris sanus facies hoc, vel illud,
vel venies ad me, & tibi dabo. ¶ Istud tamen vltimum non vide-
tur securū, qa raro reuertuntur pro pęnitentia. ¶ Si vero Deus aliter
de te disponeret, dimittas pro anima tua tantum pro pęnitentia. Po
test etiam iniungi amicis, vel consanguineis aliquid pro pęnitentia
si vtrique acceptant, & si credatur, quod satisfaciens pro eo sit in sta
tu gratię. Super omnia enim admonendus est, vt si debet aliquid ali-
B cui, vel ratione maleficij, vel contractus, vel depositi, vel aliter, decla
ret bene, vt non discedat cum alieno ab hoc seculo, ne in æternum
damnetur: Et de restitutione & legatis ad pias causas, pro anima
sua ita disponat, quod cito cogantur executores expedire, & non ꝓ-
longare: sicut sæpe & quotidie faciunt. Quod si nollet sufficiēter di-
sponere de restitutione facienda, non est absoluendus. ¶ Exhortan-
dus est autem ad contritionem simul, & confidentiam diuinę mise-
ricordiæ exemplo latronis, meritis passionis Christi. ¶ Si autem ha
beri non possit copia sacerdotis: quamuis bonum sit in huiusmodi
periculis, in mari videlicet, bello, vel infirmitate, vel morte violenta,
laico confiteri: tamen non est necessarium. Quod si fiat, & euadit: te
netur talis iterum de illis peccatis confiteri: quia non habebat ille
C claues ecclesiæ. ¶ Si vero infirmus non est in periculo mortis, & ha
bet casum excommunicationis, vel peccata reseruata episcopo, de-
bet confessor ire vel mittere ad episcopum, si potest, pro authoritate
huiusmodi, tamen modo tali, quod non prodat peccatorē, nisi priꝰ
ille sibi dederit licentiam nominandi eum. Hęc ille.

¶ Finit tractatus quinti primæ partis libri Sacerdotalis:

Universidad de Deusto
Biblioteca

SACERDOTALIS
PRIMÆ PARTIS

Tractatus Sextus. De sacramento Eucharistiæ.

Quæ contineantur in hoc tractatu. Cap. 1.

SAcramentum Eucharistiæ, quę bona gratia dicitur. 1. q. 1. ca. Multi. In quo veraciter cõtinentur corpus, sanguis, aïa & diuinitas Dñi nr̃i Iesu Chr̃i sub specieb⁹ panis & vini, q̃ ab eo instituũ est, ob memoriã tuæ sacratissimę passionis, à solis sacerdotibus summa cũ diligẽtia est cõsecrãdũ, pari reuerẽtia Christicolis dispẽsandũ, & fideli custodia seruãdũ. Et quia primum & maximum sacerdotis officiũ est, corpus & sanguinem Christi in hoc sacramento consecrare: quod fit in missę celebratione, ideo primum de ipsa dicemus: postmodum de alijs secũdum hunc ordinem, videlicet, quia videbimus primo,

Materiam huius sacramenti.
Formam huius sacramenti.
Ministrum huius sacramenti.
Effectus huius sacramenti.
Locum idoneum ad celebrandum.
Quoties in die quis possit celebrare.
Ordinem & ritum celebrandi.
Tempus conueniens celebrationi.

Quibus

A Quibus hoc sacramentum sit dandum: & quibus non.
Ordinem communicandi populum in ecclesia.
Ordinem communicandi infirmum.
Quod diligenter sit custodiendum hoc sacramentum.
Pænitentiam malę custodientis. &
Casus concessos & prohibitos tempore interdicti ecclesiastici.

¶ Quæ sit materia huius sacramenti. Cap. 2.

MAteria huius sacramẽti est panis triticeus ex farina frumenti, cũ aqua elemẽtari & naturali cõfectus. De Cõsecr. dist. 2. ca. In sacramẽto. Et debet esse azymus: qa Chr̃s in azymo sacramentũ cõfecit & cõsecrauit. Et etiã vsus sanctę Romanæ Ecclesiæ, q̃ initiũ & institutionem a beato Petro Apostolo habuit, sic obseruat, & sic
B mandat obseruari. Siquis infermentato pane cõsecraret in ecclesia Latina debet deponi. De celebra. mis. c. Literas. Rationabiliter autẽ sacramentum ex pane triticeo. i. frumenti, conficitur: quia Christus, qui in eo sacramentaliter continetur, appellat se granum frumenti: Ioã. 12. Nisi granum frumenti. &c. De celebra. mis. ca. vltim. & supradicto capitu. In sacramento. ¶ Materia calicis est vinum de vite: quia sanguis Christi confici non potest nisi de vino vitis. eo. cap. In sacramento. De consec. dist. 2. capi. In sacramentorum, ibidem. De summa trinita. capit. 1. de celebra. mis. c. cum Marthæ. & cap. vlti. Et conuenienter conficitur sanguis Christi ex vino vitis: quia Christus se veram vitam appellauit. Ioan. 15.

Cap. 27. In sacrificijs corporis & sanguinis dñi nihil amplius of- Ex concilio Carthaginẽsi.
C ferat̃, quã q̃ ipse dñs dicit, hoc est panis, & vinũ cũ aqua mistũ. Nec amplius in primitijs offerat̃ Deo vino, & frumẽto. De cõsecr. dist. 2. In sacramẽto. & capitu. in summa. de celebr. mis. c. vlt. & c. cũ Marthæ. de sum. trin. cap. 1. Dicitur ergo, q̃ materia panis debet esse ex tritico. i. ex frumẽto. nõ autẽ in pane de spelta, siligine, millio, hordeo; vel alio quocunq; grano, nec etiam ex pasta; sed pane cocto. Similiter materia vini non põt esse ex aceto, vel agresta, aut vino corrupto, vel nimis acetoso; aut ex vino granatorũ, seu quoruncũq; pomorũ, sed solũ de vino vitis. In musto põt confici si est depuratũ. Ex concilio Florẽtino sub dño Eugenio Papa.

Tertium est eucharistię sacramentũ: cuius materia est panis triticeus, & vinum de vite. Cui ante cõsecrationem aqua modicissima admisceri debet &c. Aqua vero, q̃ in calice vino miscetur, debet es-

Universidad de Deusto
Biblioteca

ſe in modica quantitate: quia eam in vinum cõuerti oportet. Et hęc aqua vino miſcetur ꝓpter ſignificationẽ, qa vinũ Chr̃m ſignificat: & aqua populũ. Apponit autẽ aqua vino, tum qa Chr̃s ſacramentũ ſuũ in vino aqua miſto conſecrauit: vt dicit Damaſcenus lib. 4. & qa ex latere eius exiuit ſanguis & aqua: & etiã qa eccleſia id ſtatuit & p̃cepit. De cõſe. diſt. 2. cũ c. oẽ. & ca. 1. Et licet nouerit ſacerdos aquã fuiſſe in doliũ poſitã, tñ ꝓpter ſignificationẽ debet aquã in calicem mittere. Et quãuis aqua nõ ſit de neceſſitate ſacramenti: qa ſi cõſecraretur vinũ ſine aqua, eſſet ſacramẽtũ: tñ omittẽs peccat grauiter ſi ſcienter omittit. De conſecr. diſt. 2. calix. De celebr. miſ. c. Cum Marthæ. & c. ſcriptura. De conſec. diſt. 2. Poteſt autem ſacerdos omnem quantitatem panis & vini ante ſe poſitam in altari conſecrare. Hęc oĩa ex ſancto Tho. & cęteris theologis excerpta ſunt ex. 4. ſent.

Tertia parte, Et quarto sẽ tẽciarũ.

¶ Forma ſacramenti euchariſtiæ quę ſit. Cap. 3.

FOrma huius ſacramẽti ſunt verba Chr̃i a ſacerdote cũ intẽtione cõſecrãdi rite ꝓlata, q̃ ſunt. Hoc eſt enim corpus meũ, in cõſecratione panis, & Hic eſt enim calix ſanguinis mei noui & ęterni teſtamenti, myſterium fidei qui pro vobis & pro multis effundetur in remiſſionẽ peccatorũ, in cõſecratione vini. Matth. 26. Mar. 13. Lucę. 22. & de cõſe. diſt. 2. ca. Quia corp⁹. & ca. vtrũ. & ca. accipite.

Ex concilio Florẽtino prædicto.

FOrma huius ſacramenti ſunt verba ſaluatoris, quibus hoc confecit ſacramentum. Nam ipſorum verborum virtute ſubſtantia panis in corpus Chriſti, & ſubſtantia vini in ſanguinem conuertuntur: ita tamen, quod totus Chriſtus continetur ſub ſpecie panis: & totus ſub ſpecie vini &c. Et licet iſta dictio, enim, non ſit de neceſſitate formæ ſacramenti, tamen ſcienter eam omittens peccat mortaliter. Vnde tota forma prædicta tam panis, quam vini, integre proferenda eſt, non obſtante opinione aliquorum Doctorum, qui dicunt, quod forma conſecrationis ſanguinis eſt iſta ſola: Hic eſt enim calix ſanguinis mei. Sed ſecurius eſt ſecundum ſanctũ Thomam & Scotum totam dicere. Habuit enim eccleſia Romana, quę vtitur tota hac forma, eam a beato Petro Apoſtolo: qui creditur eam docuiſſe, ſicut Chriſtus eam protulit. Et licet Euangeliſtæ non ponant eam ſic formaliter, ſicut dicitur in miſſa, non eſt multum contrarium: quoniam ipſi non intendebant tradere formam conſecrationis, ſed ſolum narrare rem geſtam.

Quia

A Quia vero Chriſtus multa dixit & fecit, quę nullus Euangeliſta ſcripſit, eccleſia declarauit hanc formam a Chriſto fuiſſe traditam, quam nullus euangeliſta integram tradidit. Non ſolum verba formę non ſunt prætermittenda, ſed nec etiam alia verba canonis miſſæ: quia eccleſia ea connexuit in toto canone. alias omittens ea grauiter peccaret. Dicit ſanctus Thomas, quod forma prædicta vtens pro nomine demonſtratiuo, oſtendit quod materia conſecranda debet eſſe coram ſacerdote. Vnde ſacerdos, qui eſt in domo, non poteſt conſecrare panem vel vinum, qui eſt in altari, aut in foro, aut totum vinum, quod eſt incellario. Si prædictæ formę in aliquo mutarẽtur, aut ſi ſub alijs verbis proferrentur, quę idem ſignificarent: aut aliquid de eis diminueretur, nihil fieret. Similiter ſiquid adderetur
B bona intentione, ſicut. Hoc eſt enim corpus meum ſanctiſſimum, grauiter peccaret in ſingulis prędictis.

¶ De miniſtro huius ſacramenti. Cap. 4.

MIniſter huius ſacramenti eſt ſolus ſacerdos rite ordinatus, habens intentionem conſecrandi, ſicut Chriſtus conſecrauit, indutus omnibus ſacris veſtibus ſacerdotalibus, & cui non eſt prohibitum celebrare, poteſt & debet celebrare, & hoc ſacramentum cõficere & cõſecrare. ¶ Et notanter ponitur, poteſt & debet, quia hæreticus, ſchiſmaticus, excommunicatus, interdictus, & degradatus, non debent celebrare miſſam: tamen ſi celebrant conficiunt veraciter corpus Chriſti. ¶ Et dicitur rite ordinatus ille, q in ordinatione ſua habuit omnia ſubſtantialia ad ſuam ordinationem ſtatuta: puta
C vnctionem manuum, acceptionem calicis cum patena, cum hoſtia & vino: & alia quæ ſunt de ſubſtantia ordinis. 25. diſt. cap perlectis. & de Summa trini. cap. firmiter § Vna. ¶ Habens intentionem cõſecrandi, ſicut Chriſtus conſecrauit. Vbi notandum, quod ad perfectionem ſacramenti requiritur intentio miniſtri, qui intendat facere in conſecratione, quod Chriſtus fecit. Et non eſt neceſſaria intentio actualis, ſed ſufficit virtualis: puta, ſi accedẽs ad altare habet intẽtionem celebrandi & conſecrandi, ſed poſtea ſuſpenditur eius intẽtio per aliam ſuperuenientem cogitationem, tunc & virtute primę intentionis vere conficit. Hæc S. Thom. & Scotus. ¶ Sine peccato mortali, Ille dicitur ſine peccato mortali, qui non eſt notorius peccator: puta hæreticus, ſchiſmaticus, concubinarius, & excommuni-

Universidad de Deusto
Biblioteca

catus: quia talis implicitus est in peccato mortali: ideo non debet D celebrare: & non solum ipse, sed etiam omnes, qui audiunt scienter missam eius, si est conuictus vel condemnatus, peccant secundum Theo. 31. dist. cap. nullus. de cohabita. cle. & mul. c. vestra. secundū gl. & ca. quæsitum. Si autem commisit aliquod peccatum mortale, de quo non recordatur, aut non habet copiam confessoris, & immi net sibi necessitas celebrandi: puta quia est Curatus, vel est dies festus, vel necessitas infirmi communicandi, quia non habebat hostiam consecratam & habet propositum, si recordaretur illius peccati, quod ipsum confiteretur, si haberet copiam confessoris, & interim conteritur & pęnitet, & est in proposito confitendi, absoluitur per summum Pontificem Christum: & potest celebrare, & postea debet confiteri sacerdoti: quando habebit copiam eius. Qui quidem sacerdos ante celebrationem semper debet esse ieiunus. 7. q. 1. cap. Nihil. De consec. dist. 2. ca. Siquidem. Hæc omnia ex sacris Theologis sunt excerpta.

Vide de hoc Constitutionē cōcilij Florētini sub Eugenio Papa. 4. ¶ incipit. Exultate Deo. De ministro vide alia inferius 1 ca. de dispensatiōe sacramenti faciendā p Curatū

¶ Sacerdos mutilatus, vel notabiliter monstruosus, aut horribili infirmitate detentus, puta lepra, vel morbo gallico deformabiliter corrosus propter scandalum pusillorum non debet celebrare: leprosus tamen inter leprosos in loco priuato potest celebrare: secundum S. Thomā. ¶ Epilepticus etiā durāte infirmitate & per annū post nō potest celebrare. 33. dis. c. cōiter. & Gl. ¶ Dęmoniacus etiā ante plenam liberationem celebrare non potest: eodem c. communiter. Sacerdotes etiam ordinati, tam curati. si temporibus debitis, & habitate non celebrant, peccant: quia ipsis indistincte pręceptū est: Hoc facite in meam commemorationem. ¶ Nullus etiam pręsumat celebrare, nisi duobus pręsentibus & respondentibus. Alij autem dicunt quod vnus sufficit. 7. q. 1. Illud. extra. de fil. presbyt. proposuit De vi. & hone. cle. c. Vnusquisq;. & ita communiter in ecclesia seruatur. ¶ Inclusus vbi non est copia clericorum, solus celebrare potest: & non alias. De verbo. signifi. cap. quæsiuit. Nulla mulier ad altare pręsumat accedere, aut præsbytero ministrare. De coha. cler. & mulie. ca. 1. §. vlti.. ¶ Non debet etiam sacerdos celebrare sine luminarijs cereis. De cele. missarū. c. vlti. vt impleatur figura Leuitici. 6. Ignis in altari meo semper ardebit.

¶ De

A ¶ De effectu huius sacramenti. Cap. 5.

EFfectus huius sacramenti est multiplex ipsum digne sumētibus. Nam fortificat mentē contra vitia: virtutes auget: delet venialia confert gratiam: & fortius vnit membra capiti, idest bonos Christianos Christo: & futurę glorię nobis pignus dat. Vnde versus.

Inflammat, memorat, sustentat, roborat, auget.
Hostia spem, purgat, reficit, vitam dat, & vnit:
Confirmatq; fidem, minuit fomitem, atq; remittit.
Roborat, augmentat hoc sacrum: delet & vnit.

¶ Huius sacramenti effectus, quem in anima operatur digne sumētis, est adunatio hominis ad Christum. Et quia per gratiam homo Ex cōcilio Florētino prędicto.
B Christo incorporatur, & membris eius vnitur, cōsequens est, quod per hoc sacramentum insumentibus digne gratia augeatur: omnemq; effectum, quē materialis cibus & potus quo ad vitam agunt corporalem sustentandam, augendo, reparando, & delectando, sacramentum hoc quo ad vitam operatur spiritualem. In quo (vt inquit Vrbanus Papa) gratiam Saluatoris nostri recensemus memoriam, a malo retrahimur, cōfortamur in bono, & ad virtutum & gratiarum proficimus incrementum. Hęc ibi. Et præclarissimus doctor S. Thom. Corpus Christi est medicina ægrotis, diæta peregrinantibus, debiles confortat, valentes delectat, languorem sanat, sanitatem seruat, fit homo mansuetior ad correctionem, patiētior ad laborem, ad amorem ardentior, sagacior ad cautelam, ad obedientiam promptior, ad gratiarum actionem deuotior. Et dicitur hoc sa-
C cramentum viaticum: quia sicut viator sine cibo ambulare non potest, ita sine hoc sacramento homo adultus nō potest rite ambulare ad paradisum. De pænit. & remis. cap. quod ante. 26. q. 5. c. Siquis de corpore. & cap. qui recedunt.

¶ Quis locus idoneus sit ad missę celebrationem. Cap. 6.

LOcus, in quo missa est celebranda, debet esse sanctificatus, vt est ecclesia regulariter: nisi occurrerit casus necessitatis. De consecr. distinc. 1. nullus.

Missarum solennia non vbiq;, sed in locis ab episcopo consecratis, Ex cōcilio Tiburiēsi. Cap. 4.
vel vbi ipse permiserit celebranda esse censemus. Concedimus etiā, & sicubi (quod nostris peccatis exigētibus per plurimum est factū a Normanis, & a Sclauis, & ab Vngaris, & a malis Christianis,

Universidad de Deusto
Biblioteca

seu alio qualicumque modo) ecclesiæ fuerint incensę, & combustæ, D
in capellis cum tabula consecrata missas interim celebrare permitti
mus, donec ipsæ ecclesiæ restaurari quęrant. In itinere vero positis,
si ecclesia defuerit, vt sub diuo, siue intentorijs (si tabula altaris con-
secrata, cęteraque sacra mysteria ad id officium pertinẽtia affuerint)
missarum solennia celebrare possint concedimus. Aliter omnino in
terdicimus. Hæc tibi. Et his casibus exceptis, non licet nisi ex spe-
ciali priuilegio celebrare in loco non sacro, sine licentia episcopi
loci illius. De consecr. dist. 1. cap. missarum. Qui tamen hoc conce-
dere non debet, nisi adsit rationabilis & legitima causa. Potest etiã
missa celebrari extra ecclesiam: vbi aliquibus temporibus magna
populi confluit multitudo: vel propter aliquod festum, vel missam
nouam, vel prædicatorem insignem: quem magnus populus sequi E
tur: & ecclesia est parua: in platea munda & honesta sup altari por-
tatili: prouiso quod puluis, aut flatus ad altare non possint peruenire. Idem dicendum est de camera, vel aula, aut alio loco honesto &
apto, in quo ex priuilegio domini Papę, vel de licentia episcopi po-
test celebrari, de consec. dist 1. c. missarum. Et debet esse sacerdos pa
ratus cum omnibus paramentis requisitis ab episcopo vel ab alio
hanc potestatem habente benedictis, nec debet celebrari nisi in al-
tari consecrato saltem portatili tribus mappis cooperto, cum calice
consecrato: & patenam competenti, cuius cuppa debet esse aurea,
argentea, vel stannea, non autem vitrea, aut ærea, cum purificatorio
parua palla, & corporali de puro lino, omnia candida & mũda, nul-
lum que sericum ornamentum habere debent corporale, & palla, F
cum velo etiam lineo aut serico, quæ omnia debent esse ab episco-
po, aut ab alio hanc potestatem habente benedicta, Sine Missali sa-
cerdos nullo modo celebret, de consec. dist. 1. consulo. & cap. vesti-
menta. Nec in mari, vel in ecclesia polluta sanguine, vel semine, do-
nec fuerit reconciliata: nec etiam in cæmeterio ecclesiæ violatæ cõ-
iuncto, annexo, & contiguo: nec tempore interdicti ecclesiastici: ni-
si ianuis clausis, excommunicatis & interdictis exclusis. Et qui con-
trarium fecerit, efficitur irregularis & ineligibilis, nec ipse potest eli-
gere, vel eligi sine papę dispensatione. De sent. excom. c. Alma. lib.
6. & c. Is qui, vt supra.

¶ Quo-

A ¶ Quoties in die quis possit celebrare. Cap. 7.

EXcepto die natiuitatis Domini, nisi causa necessitatis suadeat, non debet sacerdos nisi semel in die missas celebrare. de celebr. missa. capi. Consuluisti. Et in die prędicto natiuitaris licet cuilibet sacerdoti tres missas celebrare. De consecr. distin. 1. cap. nocte. In alijs vero diebus potest sacerdos in casu necessitatis duas missas & non plures celebrare. ¶ Primo, quando celebrauit missam de sancto propter solennitatem, & oportet aliam missam celebrare de tẽpore: vel pro defunctis, siue sit præsens defunctus, siue sit anniuersarium: aut pro deuotione: quia canon non distinguit. De consecra. dist 2. capitu. Sufficit. dummodo non sit corrupta intentione: nec hoc fiat contra consuetudinem in loco approbatam, secundũ glo.
B ¶ Secundo, propter necessitatem peregrinorum, vel personæ insignis aduenientis. ¶ Tertio propter necessitatem nuptiarum, vbi tẽpus laberetur. ¶ Quarto, propter communionem infirmi in pericu lo mortis existentis, si non habet hostiam consecratam. ¶ Quinto, quando idem sacerdos habet duas ecclesias, vel propter paupertatẽ ecclesiarum: quæ duobus sacerdotibus alendis non sufficerent: vel ꝓpter raritatem sacerdotum: & oportet ipsum vtriq; seruire: potest successiue primo vni & postmodum alteri celebrando satisfacere. Item in die resurrectionis domini: vnicus est sacerdos in ecclesia, & tanta populi multitudo, quod omnes non possunt interesse vni missæ potest iterum celebrare. Item si sacerdos vnius ecclesię infirmaretur, potest sacerdos vicinę ecclesię diebus festis pro eo missam ce-
C lebrare: & etiam ecclesię suæ non deficere. Et videntur isti duo vltimi casus necessitatis: ideo a pluribus conceduntur: sed quia nihil de his authenticum inuenitur maiorum iudicio est relinquendũ. Quo- Notãdũ.
cunque autem casu sacerdos pluries in die celebrauerit, in qualibet missa debet corpus & sanguinem domini sumere: & omnes perfusiones calicis vsq; in finem vltimę missæ in aliquo calice, seu vase mundo & honesto ponere, & in fine vltimę missę recipere. De celebra. missa. cap. consuluisti. in g'os. & cap. Ex parte. Item sacerdos debet omni tempore postquam sanguinem domini susceperit, calicem vino perfundere & sumere. in eo capitu. Ex parte. ¶ Omni die, excepta parasceue, missa celebratur: & tunc non, quia eo die Christus seipsum immolauit. Et cum missa sit figura passionis Christi,

adue-

Universidad de Deusto
Biblioteca

adueniente veritate figura debet cessare. Quod autem dicitur. De cõ D
se. dis. 2. cap. Sabbato. biduo. s. parasceue & sabbato sancto, non de
bent pœnitus sacra celebrari, secundum Archidiaconum dicitur, eo
quod missa, quæ in sabbato sancto dicitur, est missa noctis domini-
cæ sequentis, & non sabbati: & ideo antiquitus ante horam vespera
rum non solebat celebrari.

¶ Quæ considerationes Sacerdoti celebraturo, si digne celebrare in
tendit, sint habendæ. Cap. 8.

Intentionis discussio. Ne { Propter vanam gloriam, Propter auaritiam, Propter verecundiam, Propter timorem, Propter consuetudinem } Celebr. E

Generalis cõtritio Super { Omissis, q̃ fieri oportuit, Cõmissis, q̃ fieri nõ licuit, Cõsuetis & sępe cõfessis } Corde, ore, & opere.

Pura & vera confessio. s. { Notabilium, Communium, Ignoratorum } Criminum.

Quid intendat consequi principaliter. An { Augmentum dilectionis, Inseparabilitatẽ vnionis, Accelerationem visionis } Dei. F

Quid intendat facere in missa. An { Deum per lachrymas placere, Mortẽ Chri & charitatẽ memorare, Totam ecclesiam adunare } Velit.

In canone hęc tria seruanda sunt, scilicet { Diligentia ad cõficiẽdum, Reuerentia ad tangendũ, Deuotio ad sumendum } Corpus Christi.

Quia sunt ibi. { Magna signis, Maiora verbis, Maxima intẽtione } Missæ.

Propter

A Propter continentiam Tam { Excellentis corporis, Excellentioris animæ, Excelentissimæ diuinitatis } Christi:

¶. ¶ Si quis ad altare digne cupias celebrare,
Cor prius absterge: sic mundior ad sacra perge.
In Domini mensa quid tractes, sedulo pensa,
Viuere siue mori confert, quod porrigis ori.
Ægris & sanis bona est refectio panis:
Sed Christi panis non est sanus nisi sanis:
Indigne sumis, si non sumis reuerenter,
Vel non catholice, aut habens mortale scienter.

B ¶ Alij versus pulcherrimi ad idem.

Iram, odium, rixas, rancorem pelle sacerdos.
Pelle inimicitias, pelleque desidiam
Casta placent superius. tu casto corpore, casta
Mente Deum tractes. sit procul atra lues.
Sit procul & luxus, sanctorum sancta sacerdos
Dum petis: horrendum sit procul omne malum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

RVBRICÆ GENERALES

De his quę obſeruanda ſunt in celebratione Miſſarum,

IVXTA MISSALE ROMANVM

Ex Decreto Concilij Tridentini reſtitutum.

¶ Quæ miſſa dicenda. Cap. 9.

MIſſa quotidie dicitur ſecundum ordinem Officij. De feſto duplici, vel ſemiduplici, vel ſimplici, de Dñica, vel feria: de vigilia, vel de octaua, & extra ordinem Officij, Votiua, vel pro Defunctis.

¶ De duplici. Cap. 10.

MIſſa dicitur de Duplici illis diebus quibus in Kalendario ponitur hæc nota, Duplex & in feſtis mobilibus, quadocunq; Officium ſit duplex. In duplicibus dicitur vna tantum oratio, niſi aliqua commemoratio fieri debeat. Alia omnia dicuntur, vt in proprijs miſſis aſſignatum eſt. Quando dici debet Gloria in excelſis. & Credo inferius dicitur in proprijs rubricis.

¶ De Semiduplici, & Simplici. Cap. 11.

MIſſa de Semiduplici dicitur, quando in Kalendario ponitur hæc vox, Semiduplex. Prętera in Dominicis, & diebus infra Octauas. In ſemiduplicibus tam feſtis, quam Dominicis, & infra octauas dicuntur plures Orationes, & dicitur in rubrica. De oratione. Infra Octauam dicitur miſſa ſicut in die feſti, niſi propriam miſſam habuerit: in Dominicis vero ſicut in proprijs locis aſſignatur. De ſimplici dicitur miſſa ſicut de ſemiduplici, vt ſuis locis ponitur.

¶ De Feria, & Vigilia. Cap. 12.

MIſſa de feria dicitur, quando non occurrit feſtum, vel octaua, vel ſabbatum in quo fit officium beatæ Marię. In ferijs tamę Quadrageſimæ, Quatuor Temporum, Rogationum, & Vigiliarum, etiã ſi duplex vel ſemiduplex feſtum, vel octaua occurrat, i Eccleſijs collegiatis dicuntur duę miſſę, vna de Feſto, alia de Feria. In Vigilijs autem, quæ veniunt infra Octauam miſſa dicitur de Vigilia cum Commemoratione Octauę. Si feſtum habens vigiliam celebretur feria ſecunda, miſſa vigilię dicitur in Sabbato, ſicut etiam fit officiũ. Miſſa Vigilię in Aduentu occurrentis, dicitur cum commemoratione Aduentus, licet de ea non ſit factum officium. Si in Quadrageſima, & quatuor temporibus occurrat vigilia, dicatur miſſa de feria cum commemoratione vigilię. Toto tempore Paſchali non dicitur miſſa de vigilia, niſi in vigilia Aſcenſionis, quæ tamen non ieiunatur, ſicut nec Vigilia Epiphanię.

¶ De Miſſis votiuis Sanctæ Mariæ, & alijs. Cap. 13.

IN Sabbatis non impeditis feſto duplici, & ſemiduplici, dī miſſa de Sancta Maria ſm varietatē tēporũ, vt in fine Miſſalis ponit. Si ſabbatum fuerit impeditum feſto duplici, ſemiduplici, octaua, Vigilia, Feria Quatuor Temporum: & Quadrageſimę, miſſa principalis dī ſm officiũ diei. In aduentu autem licet officiũ non fiat de Sancta Maria in ſabbato, dicit tũ miſſa principalis de ea cũ cōmemoratione Aduētus, niſi fuerint Quatuor Tpa, vt ſupra alijs diebꝰ infra Hebdomadī qñ officiũ ſit de feria (exceptis Ferijs Aduentus, quadrageſimæ, Quatuor temporũ, Rogationũ, & Vigiliarum) dici pōt aliqua Miſſa Votiua, etiam in principali miſſa, quæ dicitur Conuentualis, ſecundum ordinem dierum in fine Miſſalis aſſignatum. Quæ tamē miſſę, & aliæ quęcunque votiuę, in miſſis priuatis dici poſſunt pro arbitrio Sacerdotum, quocunque die officium non eſt duplex. Id vero paſſim non fiat, niſi rationabili de cauſa. Et quoad fieri poteſt, Miſſa cum officio conueniat.

Nota.

¶ De Miſſis Defunctorum. Cap. 14.

PRima die cuiuſcũq; mēſis (extra tempus Paſchale) non impedita officio duplici & ſemiduplici, dicit miſſa principalis generaliter pro defunctis ſacerdotibus, benefactoribus, & alijs. In eccleſijs autem collegiatis dicātur duæ miſſæ, vna pro defunctis, alia de feſto ſimplici ſi occurrit, vel de feria, ſi propriam habeat miſſam, vel reſumenda ſit miſſa de Dñica precedenti, quæ fuit impedita, cũ infra Hebdomadam non occurrit alius dies, in quo reſumi poſſit miſſa de Dñica. Sed in eccleſijs non collegiatis dicatur miſſa de die cum commemoratione generaliter pro defunctis. Prętera Feria ſecũda cuiuſq; Hebdomadæ in qua officium fit de feria, miſſa principalis dici poteſt pro defunctis. Si autem fuerit propria miſſa de Feria vel

Universidad de Deusto
Biblioteca

vel de festo simplici in collegiatis Ecclesijs dicantur duæ missæ, alio D quin in missa de die fiat cõmemoratio, (vt dictũ est) pro defunctis. Excipitur tamen totum tempus Paschale, & quando per annum officiũ est duplex, vel semiduplex, quibus temporibus non dicitur missa principalis pro defunctis, nisi in die Depositionis defuncti, & in Anniuersario pro defunctis. Et similiter, nisi fuerit duplex quocunq; die dici possunt priuatę missæ pro defunctis, præterquam in Dominicis. ¶ In die Commemorationis omniũ Defunctorum, & in die Depositionis, & in Anniuersario defuncti, dicitur vna tantum Oratio, in alijs missis, plures, vt in Rubrica de Commemorationibus, & Orationibus dicetur.

Sequentia pro defunctis dicitur in die Omnium Fidelium Defunctorum, & depositionis defuncti. In Anniuersario autem & missa E communi pro defunctis dicatur pro arbitrio sacerdotis.

¶ De Translatione Festorum. Cap. 15.

IN dicendis missis seruetur ordo Breuiarij de Translatione festorũ dupliciũ & semidupliciũ, qñ maiori aliquo Festo, seu Dñica impediuntur. In ecclesijs autem, vbi titulus est Ecclesię, vel concursus populi ad celebrandum Festum, quod transferri debet, possunt cantari duæ missę, vna de die, alia de festo, aut saltem commemoratio fieri de festo, si eo die de festo in illa ecclesia officiũ fieri nõ debeat.

¶ De Commemorationibus. Cap. 16.

COmmemorationes in missis fiũt sicut in Officio. De festo simplici fit commemoratio in missa, quando de eo in officio facta est commemoratio in vesperis. Quando autem de eo fit cõmemoratio tantum ad laudes, in missa solenni nulla fit cõmemoratio, de eo, sed in missis tantum priuatis. De Dñica fit commemoratio, quãdo in ea fit de festo duplici. De octaua fit commemoratio, quando infra octauam fit de aliquo festo, nisi illud festum fuerit de exceptuatis in rubrica officij de Commemorationibus. Item quando infra octauam fit de Dominica. De Feria fit commemoratio in Aduentu, Quadragesima, Quatuor Temporibus, Rogationibus, & Vigilijs, quando missa dicenda est de festo duplici vel semiduplici illis temporibus occurrente. Sed in ecclesijs Collegiatis, vbi plures Sacerdotes quotidie celebrant, in Ferijs, Rogationibus & vigilijs prędictis, quæ habent missas proprias, dicuntur duę missę vna de

A de festo, alia de Feria, & Vigilia prædictis, absq; vlla vtrorumq; commemoratione. Quando infra hebdomadã dicuntur missæ votiuæ post primam Orationem semper dicatur Oratio eius de quo fit officium. Qñ fit cõmemoratio de Feria Quatuor temporũ, pro feriæ commemoratione dicitur prima oratio quę concordat cũ Officio. In faciendis commemorationibus seruetur ordo vt in Breuiario, de Dominica ante festum semiduplex, quod infra octauam celebratur, de festo semiduplici ante Octauam, de Octaua ante Ferias prædictas, de ferijs prędictis ante festũ simplex, de festo simplici ante orationes votiuas. Si facienda sit commemoratio pro Defunctis, semper ponitur penultimo loco. In alijs Commemorationibus a prædictis seruetur dignitas orationum, vt de Spiritu sancto, ante beatam
B Mariam: de Angelis ante Apostolos, & similiter in alijs. In missis defunctorum, nulla fit commemoratio pro Viuis, etiam si oratio esset communis pro Viuis, & Defunctis. Quando dicuntur plures orationes, prima tantum, & vltima cum sua conclusione terminantur, & ante primam & secundam orationem tantum dicitur, Oremus ante primam dicitur etiam Dominus vobiscum. Cum vero dicuntur plures orationes, & vna oratio eadem sit cum alia ibidem dicenda, oratio huiusmodi, illa scilicet, quæ eadem est non aliæ, commutetur cum alia de Communi vel Proprio, quę sit diuersa.

¶ De Introitu, Kyrieeleison, & Gloria in excelsis. Cap. 17.

INtroitus semper eodem modo dicitur cum Gloria patri. vt in Ordinario, præterquam tempore Passionis, & in missis Defun-
C ctorum, vt etiam ibi annotatum est. Kyrieeleison. dicitur nouies post Introitum, alternatim cum ministro, ideſt, ter Kyrieeleison, ter Christeeleison ter Kyrieeleison. Gloria in excelsis, dicitur quãdocunque in Matutino dictus est Hymnus, Te Deum pręterquam in missa Feriæ quintæ in Cęna Domini & Sabbati Sancti, in quibus Gloria in excelsis dicitur. In missis votiuis non dicitur nisi in missa beatæ Mariæ, & Angelorum: & nisi missa votiua dicenda sit pro re graui, vel pro publica Ecclesię causa. Neque etiã dicitur in missis Defunctornm.

¶ De Orationibus. Cap. 18.

IN festis duplicibus dicitur vna tantum Oratio, nisi facienda sit aliqua commemoratio, vt dictum est supra. In festis semiduplicibus

cibus occurrentibus ab octaua Pentecostes vsque ad Aduẽtum, D & a Purificatione vsq; ad Quadragesimã dr̃ secũda oro, **A cunctis** tertia ad libitũ. In festis semiduplicibus occurrẽtibus ab octaua Epiphanię vsq; ad Purificationẽ, dr̃ secũda oro, **Deus qui salutis.** tertia **Ecclesiæ,** vel pro Papa. In festis semidup'icibus a feria quarta Cinerũ vsq; ad Dñicã passionis: secũda, de Feria, tertia. **A cũctis.** In semiduplicib°, a Dñica Passionis vsq; ad Dñicã Palmarũ, secũda oratio, de Feria, tertia, **Ecclesię,** vel p Papa. In festis semiduplicib° ab Octaua Paschæ vsq; ad Ascensionem, secunda oratio, de Sancta Maria, **Concede,** tertia, **Ecclesiæ** vel pro Papa. In festis semiduplicibus infra Octauas occurrentibus, secunda oratio dicitur de octaua, tertia, quæ secundo loco infra octauam dicitur, vel pro Papa. Infra octauas, Paschę, & Pentecostes quando missa dicitur de octaua, dicuntur duę tantum orationes, vna de die, alia **Ecclesię** vel pro Papa. Infra alias octauas, & in vigilijs quę ieiunantur (excepta Vigilia Natiuitatis Domini, & Pentecostes) dicuntur tres, vna de die, secunda de Sancta Maria, tertia **Ecclesiæ,** vel pro Papa. Sed infra octauas sanctę Marię, & in vigilia & infra octauam. Omnium Sanctorum, secunda oratio dicitur de Spiritu Sancto, alia **Ecclesię,** vel pro Papa. In Dominicis infra octauas occurrentibus dicuntur duæ orationes, vna de Dominica, secunda de Octaua. In die octaua dicitur vna tantum oratio, nisi aliqua commemoratio facienda sit. In Dominicis dicuntur tres, vt in ordinario assignantur. In festis simplicibus, & ferijs per annum, dicuntur tres, vt in semiduplicibus: possunt etiam dici quiq;, vel septem ad libitum. In ferijs quatuor Temporum, & vbi plures leguntur lectiones, huiusmodi plures orationes dicuntur post vltimam orationem ante epistolam: & alię orationes cum lectionibus, vt suis locis in Proprio Missarum de tempore. In missis Votiuis quando dicuntur pro re graui, vel pro publica ecclesię causa, dicitur tantum vna oratio: sin aliter dicuntur plures, vt in festis simplicibus. Sed in votiuis beatæ Mariæ secunda oratio dicitur de Spititu Sancto, & in votiuis de Apostolis quando dicitur oratio **A cunctis**, eius loco dicitur oratio de Sancta Maria, **Concede.** Si quando plures dicuntur orationes occurrat fieri commemoratio alicuius Sancti, ea ponitur secundo loco, & tertia oratio dicitur quæ alias secundo loco dicẽda erat.

¶ In

A ¶ In conclusione orationum hic modus seruatur. Si oratio dirigat ad Patrẽ, cõcluditur. **Per dñm nr̃m.** &c. si ad filium **Qui viuis & regnas cũ deo patre,** si in principio orationis fiat mẽtio Filij, cõcluditur, **Per eũdẽ** si in fine orationis eius fiat mẽtio, **Qui tecũ viuit** si facta sit mentio Spiritus sancti, in conclusione dicitur. **In vnitate eiusdẽ Spiritus sancti Deus** &c. Alia quoque in dicẽdis orationibus seruentur quæ superius in rubrica de commemorationibus dicta sunt.

¶ De epistola, Graduali, Alfa, & Tractu, ac de Euangelio. ca. 19.

POst vltimam orationem dicitur Epistola: qua finita, a ministro dicitur. **Deo gratias:** Post epistolã dicitur **Graduale** quod semper dicitur prętерquã Tempore paschali, cuius loco tunc dicuntur duo versus, vt dicitur in rubrica Sabbati in Albis. Post **Graduale** di-
B cuntur duo **Alleluia** deinde. **Versus,** & post versum, vnum **Alleluia.** Tempore pascali quando nõ dicitur, **Graduale** dicitur aliud **Alleluia** post secundum Versum: & quando dicitur Sequentia non dicit̃ post vltimum Versum, sed post **Sequentiam:** A septuagesima vsq; ad Sabbatum sanctum, non dicitur **Alleluia:** neque dicitur in missis de Feria in Aduentu, Quatuor Temporibus & Vigilijs quæ ieiunãtur exceptis Vigilia Natiuitatis Domini si venerit in Dominica, & Vigilia Paschæ, & Pentecostes, ac quatuor Temporibus Pentecostes, Nec dicitur in festo Innocentium, nisi venerit in Dominica. A Septuagesima vsque ad Pascha eius loco dicitur **Tractus,** q. Tractus prędicto tempore in aliquibus Ferijs nõ dicitur, neq; etiam in Ferijs a Septuagesima vsq; ad Quadragesimam quando repetitur missa
C Dominicæ. Dicto, **Graduali** seu, **Alleluia,** seu, **Tractu,** dicitur, **Euangelium,** Et in principio Euangelij dicitur, **Dominus vobiscum.** ℟. **Et cum spiritu tuo,** deinde, **Sequentia Sancti Euang lij secundum N.** ℟. **Gloria tibi domine.** in fine Euangelij a ministris dicitur, **Laus tibi Christe.** Postea, si dicendum est, dicitur, **Credo.**

¶ De Symbolo. Cap. 20.

SYmbolum dicitur post Euangelium in omnibus Dominicis per annum, etiam si in illis fiat de festo, in quo alias non dicetur. In tribus missis de Natiuitate Domini & deinceps vsq; ad octauam beati Ioannis Apostoli inclusiue. In Epiphania; & per octauã Feria quinta in Cęna Domini. In Paschate Resurrectionis, & per octauam. In Ascensione Domini, & per octauam. In Pentecoste,

Universidad de Deusto
Biblioteca

& per octauam. In festo Corporis Christi, & per octauam. In omnibus festis beatæ Mariæ, & per octauas. In omnibus festis Apostolorum, & Euangelistarum, & per octauas. In festis Quatuor Doctorũ videlicet, Gregorij, Ambrosij, Augustini, & Hieronymi, addito festo sancti Thomæ de Aquino. Item in festis Doctorum Basilij, Athanasij, Gregorij Nazianzeni, & Ioannis Chrysostomi: In vtraque Cathedra sancti Petri: & in festo sancti Petri ad Vincula. In festis Conuersionis, & Commemorationis sancti Pauli Apostoli. In festo sancti Ioannis ante portam Latinam. In festis Inuentionis, & Exaltationis sanctæ Crucis. In festis Angelorum. In festo sancti Barnabę Apstoli. In festo sanctæ Marię Magdalenæ. In transfiguratione Domini. In die octauarum sancti Ioannis Baptistę, & sancti Laurentij. In festo omnium sanctorum, & per octauam. In Dedicationibus Sancti Saluatoris, & Sanctorum Apostolorum Petri & Pauli. In Anniuersario Dedicationis proprię Ecclesiæ, & per octauam. In die consecrationis Ecclesiæ, vel altaris. In festis sanctorum quibus dedicata est ecclesia, & vbi habetur corpus vel insignis reliquia sancti de quo agitur. In die Creationis, & Coronationis summi Pontificis, & in Anniuersario eiusdem diei. Item in omnibus festis, quæ in Dominicis, & per octauas celebrantur: in quibus ratione Dominicæ, & Octauæ dici debet. Item in festo patroni alicuius loci: vel tituli Ecclesiæ, & in festis principalibus ordinum & per eorum octauas, in Ecclesijs tantum illius ordinis. Item dicitur Credo, In Missis votiuis, quæ solenniter pro re graui, vel pro publica Ecclesię causa celebrantur.

¶ De Offertorio, Secretis, Prefationibus, & Canone. Cap. 21.

POst Symbolum, vel si non sit dicendum, post euangelium dicitur, Dominus vobiscum, deinde Offertorium postea fit oblatio cum orationibus, vt in ordinario. Qua oblatione facta dicuntur orationes secretę, secundum numerum orationum quæ palam dictæ sunt: sed ante primam orationem non dicitur, Dominus vobiscum nec aliquid aliud, sed dicto, Suscipiat Dominus sacrificium, absolute dicuntur: neque etiam ante secundam orationem dicitur, Oremus: Terminatur autem prima, & vltima oratio, vt dictum est supra in rubrica de orationibus: & secreto dicuntur vsque ad illa verba in conclusione, Per omnia secula

A cula seculorum, quæ clara voce proferuntur, & incipitur Præfatio. Præfationes autem dicuntur, vt in ordinario adnotatum est: & quæ in Quadragesima, Tempore Paschali, & infra octauas propriæ assignantur, dicuntur etiam in Dominicis, & festis quæ illis temporibus celebrantur: nisi illa festa propriam præfationem habeant. In missis votiuis dicitur etiam Præfatio propria, si propriam habeant. Et quando aliqua missa votiua pro publica causa solenniter celebratur, dicitur in cantu solenni, vt in duplicibus. Post præfationem incipitur Canon Missæ secreto, in quo seruentur omnia, vt in ordinario, vbi vero Communicantes, Infra actionem, vel alia variari contingit, suo loco in proprijs missis adnotatur.

¶ De cõmunione, Post Cõmunione, Ite missa est, vel Benedicamus
B domino, de Benedictione, & Euangelio Sancti Ioannis. Cap. 22.

EXacto Canone, & alijs omnibus vsque ad communionem, ea peracta dicitur communio, & orationes post communionem, eodem modo, & ordine vt in principio missæ, & repetito, Dominus vobiscum dicitur, Ite missa est, vel Benedicamus domino, pro temporis ratione. Ite missa est. dicitur, quandocunque dicitur, Gloria in excelsis: Cum non dicitur, eius loco dicitur. Benedicamus Domino. ℟. Deo gratias. In missis Defunctorum, dicitur, Requiescant in pace. ℟. Amen.

¶ Dicto Placeat, datur Benedictio, quæ a celebrante semper datur in missa, præterquam in missis Defunctorum. Deinde dicitur Euangelium sancti Ioannis, In principio quod nunquam prætermitti-
C tur in missa, nisi quando fit de festo in aliqua Dominica, vel Feria quæ habet Euangelium proprium, tunc enim eius loco dicitur proprium. Et in tertia missa de die Natiuitatis Domini dicitur Euangelium de Epiphania. Cum natus esset Iesus.

¶ De ordinanda Missa ex supradictis rubricis. Cap. 23.

SVpradictis rubricis cognitis, si quis velit ordinare missam diei, recurrat ad ordinarium missarum de Tempore, vel de Sanctis secundum qualitatem Officij. Si propriam non habeat, recurrat ad Commune Sanctorum. Si de Feria agendum sit, & propria missa non fuerit de Feria, Dicatur missa præcedentis Dominicæ, omissis Gloria in excelsis, & Symbolo, præterquam tempore Paschali, in quo semper dicitur, Gloria in excelsis, vt supra excepta

Universidad de Deusto
Biblioteca

missa Rogationum. Si dicenda sit missa Votiua, requiratur post A
Commune Sanctorum suo loco. Si plures Orationes dicendæ sint requirantur post Missas Votiuas, suo loco de singulis rebus singulæ. Si pro Defunctis dicenda sit Missa, habetur post missas Votiuas, cum collectis diuersis, circa finem missalis. Ordinarium totius missę, cum Prefationibus, Canone, & alijs dicendis, habetur suo loco, cum proprio missarum de Tempore.

¶ Prępаratio Sacerdotis missam celebraturi orationes dicendę & aliqua ad eius accendendam deuotionem. Cap. 24.

SAcerdos missam celebraturus, si in peccato mortali constitutũ se cognouerit, ante confessionem sacramẽtalem, dicat orationẽ.

SVscipe confessionem meam pijssime, ac clementissime Domine Iesu Christe, vnica spes salutis animæ meæ: & da mihi obse- B
cro contritionem cordis, & lachrymas oculis meis, vt defleam diebus ac noctibus omnes negligentias meas, cum humilitate & puritate cordis Apropinquet oratio mea in conspectu tuo domine. Si iratus fueris contra me, quem adiutorem quęram? Quis miserebitur iniquitatibus meis? Memento domine, qui Chananeam & publicanum vocasti ad pęnitentiam, & Petrum lachrymantem susscepisti: domine Deus meus susscipe preces meas saluator mũdi Iesu bone, qui te crucis morti dedisti, vt peccatores saluares, respice me miserum inuocantem bonum nomen tuum: & noli sic attẽdere malum meum, vt obliuiscaris bonum tuum. Et si commisi, vnde me dãnare potes, tu non amisisti vnde saluare me soles. Parce ergo mihi, qui es saluator meus: & miserere peccatrici animæ meę. Solue vincula eius: sana vulnera eius. Domine Iesu te desidero, te quæro: te volo ostende mihi faciem tuam, & saluus ero. Mitte igitur pijssime dñe, meritis purissimæ & immaculatæ semper virginis Marię, lucem tuã & veritatem tuam in animam meam, quę oęs defectus meos in veritate mihi ostendat, quos confiteri me oportet: atq; iuuet & doceas ipsos plene & cum debita contritione explicare. Qui viuis &c.

Qua dicta, coram alio sacerdote absoluẽdi eum iurisdictionem seu potestatem habente genuflexus, capite discooperto, confiteatur eidem cooperto capite in conuenienti loco sedenti, omnia peccata sua & ab eodem absolutionem, & pænitentiam salutarem pro commissis criminibus recipiat.

¶ Peracta

A ¶ Peracta pnĩa per confessorem imposita, dicat sequentẽ orationẽ.

SIt tibi domine obsecro meritis sanctissimæ matris tuæ semper virginis Mariæ grata & accepta ista confessio mea: & quicquid mihi defuit nunc, & alias de sufficientia contritionis, & de puritate, & integritate confessionis, suppleat pietas & misericordia tua: quæ dignetur me habere plenius, & perfectius absolutum in cœlo: Qui viuis & regnas, per omnia secula seculorum. Amen.

Deinde si voluerit, poterit pro deuotione orationem sequentem ante altare, vel alio conuenienti loco genuflexus dicere.

¶ Oratio sancti Ambrosij episcopi.

SVmme sacerdos & vere põtifex, qui te obtulisti Deo patri hostiã viuam, & puram, & immaculatam in ara crucis pro nobis miseB ris peccatoribus: quiq; dedisti nobis carnem tuam ad mãducandũ, & sanguinẽ tuum ad bibendũ: & posuisti mysterium illud in virtute spũs sancti, dicens. Hęc quotiescũq; feceritis, in mei memoriã facietis, rogo te per sanguinẽ tuum prẽciosum, magnũ salutis nostræ prẽciũ: rogo te per hanc mirã, & inenarrabilem charitatẽ, qua nos miseros & indignos sic amare dignatus es, vt lauares nos a peccatis nostris in sanguine tuo: doce me indignũ seruum tuũ: quem inter cętera dona tua etiam ad officium sacerdotale vocare dignatus es nullis meis meritis, sed sola misericordiæ tuæ dignatione: doce me quæso per spiritum sanctum tuum, tantum tractare mysterium ea reuerentia, & honore, ea deuotione, & timore, quibus oportet & decet. Fac me (quęso) per gratiã tuã semper illud de tanto mysterio credere, &
C intelligere, sẽtire, & firmiter tenere, dicere & cogitare quod tibi placet, & expedit aĩæ meæ. Intret spũs tuus bonus in cor meum, qui sonet ibi sine sono: & sine strepitu verborũ loquatur veritatẽ tãtorum mysteriorũ: Profonda sunt quippe nimis: & sacro tecta velamine. Propter magnã clementiã tuã concede mihi missarũ solennia puro corde & mũda mente celebrare. Libera cor meũ ab immũdis, & nefandis, vanis, & noxijs cogitationibus. Muni me (q̃so) beatorũ angelorũ pia & fida tutela, atque fortissima custodia: vt hostes oĩum bonorũ confusi discedant per virtutẽ tanti mysterij: & per manũ sancti angeli tui, repelle a me & a cunctis seruis tuis spurcissimũ, & nefandissimũ spũm inanis gloriæ, iracundiæ, fornicationis, superbiæ, inuidiæ, auaritiæ, blasphemiæ, & immunditię, dubietatis, & diffidẽtię: vt

Universidad de Deusto
Biblioteca

tantum ſacrificiū cum oī puritate valeam tibi offerre. Cōfundantur, D
qui me perſequuntur. Pereant illi, qui perdere cuncta bona feſtināt.
Rex virtutū, Deus amator caſtitatis & integritatis, cœleſti rore be-
nedictionis tuæ extingue in corpore meo totum fomitem ardētis li-
bidinis, vt maneat in me tenor totius caſtitatis, & integritatis animę
& corporis. Mortifica in membris meis carnis ſtimulos, omnesq; li-
bidinoſas cōmotiones: & da mihi verā & perpetuam caſtitatis ſan-
ctimoniā cum cęteris donis tuis, quę tibi placent in veritate, vt ſacri
ficium laudis tuæ caſto corpore, & mūdo corde tibi valeam offerre.
Quanta enim cordis contritione & lachrymarum fonte? quanta re-
uerentia, timore, & tremore, quanta cordis caſtitate, & animæ puri-
tate, illud diuinum, & cęleſte ſacrificium eſt celebrādū domine, vbi
caro tua in veritate ſumitur, & ſanguis tuus in veritate bibitur? vbi
ima ſummis iunguntur: vbi adeſt ſanctorū angelorum pītia: vbi tu
es ſacerdos, & ſacrificiū mirabiliter & ineffabiliter. Quis digne hoc
celebrare poteſt, niſi tu op̄s Deus offerentem feceris dignum? Scio
vere dñe, & ſcio, ac idipſum bonitati tuæ confiteor, quod non ſum
dignus accedere ad tantum miſterium, propter nimia peccata mea,
& infinitas negligentias meas. Sed ſcio veraciter, credo ex toto cor-
de, & ore cōfiteor, quia tu me potes dignum facere: qui ſolus potes
facere mundum de immundo conceptū ſemine, & de peccatoribus
iuſtos facis & ſanctos. Per hanc oīpotentiam tuam te rogo, concede
mihi peccatori hoc cœleſte ſacrificium celebrare cum timore, & tre
more, cū cordis puritate & lachrymarum fonte, cum ſpūali lætitia,
& gaudio cęleſti. Sentiat mens mea dñe dulcedinē beatiſſimæ pīiæ
tuæ, & excubias ſanctorū angelorū tuorū in circuitu meo. Ego enim
memor venerādæ paſſionis tuæ accedo ad altare tuū, licet peccator,
vt offeram tibi de donis tuis ſacrificium, quod tu inſtituiſti, & offerri
tuæ maieſtati præcepiſti in cōmemorationē tuam pro noſtra ſalute.
Suſcipe ergo illud q̄ſo ſumme paſtor pro eccleſia tua ſancta, pro po-
pulo tuo, quē acquiſiuiſti ſanguine tuo Et qm̄ me peccatorē inter te
& eūdē populum tuū mediū eſſe voluiſti, licet in me bonis operis te-
ſtimoniū non agnoſcas, officiū ſaltem diſpēſationis mihi creditę nō
recuſes: ne per me indignū famulum tuū eorū ſalutis pereat preciū,
pro q̧bus victima factus, dignatus es eſſe redēptio ſalutaris. Profero
ergo dñe, ſi digneris propitius intueri, tribulationes plebiū, pericula
populo-

A populorū, captiuorū gemitus, miſerias orphanorū, neceſſitates pere
grinorū, inopia debiliū; deſperationes lāguētiū, defectus ſenū, ſuſpi-
ria iuuenū, vota virginū & lamēta viduarū, tu enim miſereris oīum
dñe, & nihil odiſti eorū, q̄ feciſti. Memorare dñe q̄ ſit nr̄a ſubſtātia:
qa tu pr̄ nr̄ es: tu Deus nr̄ es: nec iraſcaris: neq; multitudinē viſcerū
tuorū miſericordiæ tuę ſup nos cōtineas. Nō in iuſtificationibus ꝓ-
ſternimus p̄ces ante faciē tuā, ſed in miſerationibus tuis multis. Au-
fer a nobis iniquitates nr̄as, & ignē ſcī ſpūs in nobis clemēter accē-
de. Aufer a nobis cor lapideū de carne nr̄a: & da nobis cor carneū, q̧
te timeat, te amet, te diligat, ī te delectēt te ꝓfruat, te ſequat. Oramus
dñe clemētiā tuā, vt ſereno vultu familiā tuā ſacri tui noīs officia pręſ-
tolātē aſpicere digneris: & vt nullius ſit irritū votū, nulli⁹ vacua po-
B ſtulatio, tu nobis preces ſugere, quas ipſe audire ꝓpitius, & exaudire
delecteris. Rogamus te etiā pr̄ ſctē pro aīabus oīum fideliū defun-
ctorū: vt ſis illis ſalus ęterna, perpetua ſanitas, gaudium & refrigeriū
ſempiternū. Hoc magnū puritatis ſacramentum Deus meus ſit il-
lius hodie magnum & plenū cōuiuiū de te pane viuo: q̧ de cęlo de-
ſcendiſti: & das vitā mūdo: de carne tua ſancta & bn̄dicta; agni vide
licet q̧ tollis pcā mūdi. q̄ de ſcō & glorioſo vtero btē Virginis Marię
eſt aſſumpta, & de Spiritu ſancto cōcepta de illo prætioſo ſanguine
tuo q̧ pietatis fonte per lanceā militis ex tuo ſctiſſimo latere fœlici
ter emanauit: vt inde ſanati, refrigerati refecti, & conſolati, exultent
in laude & gloria tua. Peto clementiam tuā pijſſime redemptor: vt
deſcendat ſup̄ hūc panē & calicē iſtū plenitudo diuinitatis tuę. De-
C ſcendat etiā dñe illa ſancti ſpiritus tui inuiſibilis forma, & incompre
henſibilis maieſtas: ſicut quondam in hoſtijs patrum deſcendebat:
quę & oblationes noſtras corpus, & ſanguinem tuum efficiat, & me
indignū ſacerdotē tuū doceat tantum tractare myſterium cū cordis
puritate, & lachrymarū fonte, cum reuerentia & tremore, ita vt pla-
cide & benigne ſuſcipias ſacrificium laudis de manibus meis, ad ſa-
lutē omnium tā viuorū q̄ fideliū defunctorū. Rogo te dñe p ipſum
ſacroſanctum myſteriū corporis & ſanguinis tui precioſiſſimi: quo
quotidie in eccleſia tua ſancta paſcimur & potamur, abluimur & ſā
tificamur, atq; vnius tuæ ſummę diuinitatis participes efficimur: vt
mihi concedas virtutes tuas ſanctas, quibus repletus, bona conſciē-
tia ad altare tuum accedam ita, vt hæc ſacramenta cęleſtia efficiantē

Universidad de Deusto
Biblioteca

mini ſalus & vita. Tu enim dixiſti ore tuo ſancto, & bñdicto: Panis, quē ego dabo, caro mea eſt pro mundi vita: qui manducat me viuet propter me: ipſe manet ī me: & ego in eo: Ego ſum panis viuus, qui de cęlo deſcendi: ſiquis manducauerit ex hoc pane, viuet in æternū. Panis dulciſſime ſana palatum cordis mei: vt ſentiā ſuauitatē amoris tui. Sana me domine ab oī languore, vt nullam præter te ſentiam dulcedinē: nullum præter te quærā amorē: nullā pręter te amem pulchritudinē. Panis candidiſſime, hñs oē delectamentum, & omnē ſaporē ſuauitatis: qui nos de te ſemper reficis: & in te nunquā deficis: comedat te cor meum, & dulcedine ſaporis tui repleātur viſcera animæ meę. Māducat te angelus pleno ore: manducet te peregrinus homo pro modulo ſuo: ne deficere poſſit in via, tali recreatus viatico, Panis ſancte, panis viue, panis pulcherrime: panis munde, qui deſcendiſti de cœlo: & das vitā mundo, veni in cor meū, & munda me ab oī inquinamento carnis & ſpūs. Intra in animam meam: ſana & ſanctifica me interius & exterius. Eſto tutamen & perpetua ſalus & protectio corporis, & aīæ meæ. Repelle a me inſidiātes mihi hoſtes: recedant procul a potentia pñiæ tuæ: vt tua protectione foris, & intus munitus, recto tramite ad regnum tuum perueniam: vbi nō myſterijs, ſicut in hoc tempore agitur, ſed facie ad faciē te videā. Amen.

¶ De præparatione Sacerdotis ad miſſam celebrandam. Cap. 25.

SAcerdos celebraturꝰ, ſeruatis ijs, quæ ſuperius dicta ſunt, quo ad præuiā, Cōfeſſionē, & horas Canonicas Matutino ſaltē abſoluto, orationi aliquātulū vacet, & orationes inferius poſitas pro tēporibus opportunitate dicat. Deinde accedit ad locū in Sacriſtia vel alibi præparatū, vbi paramēta aliaque ad celebrationē neceſſaria habētur: accipit Miſſale, perquirit miſſam, perlegit & ſignacula ordinat ad ea quæ dicturus eſt. Poſtea lauat manus, dicens orationē inferius poſitā. Deinde præparat calicem, ponens ſuper eius os purificatoriū, & ſuper illud patenam cū hoſtia, quam tegit parua palla, & velo ſerico: ſuper velo ponit burſam coloris paramentorum intus habēs corporale plicatum. Quibus ita diſpoſitis accedit ad paramēta, vbi calciatus pedibus, & indutus veſtibus ſibi conuenientibus, quarum exterior ſaltem talum pedis attingat, induit ſe, ſi ſit Prælatus ſecularis, ſupra rochettum: ſi ſit Prælatus regularis, vel alius. Sacerdos ſecularis, ſupra ſuperpelliceum, ſi commode haberi poſſit, alioquin ſine eo ſupra

A eo ſupra veſtes communes, dicens ad ſingula ſingulas orationes inferius poſitas. Ac primum accipiens Amictum circa extremitates, & cordulas, oſculatur in medio, & ponit ſuper caput, & mox declinat ad collum, & eo circa veſtiū collaria tegens, ducit cordulam ſub bachijs, & circūducens per dorſum ad ventrem reducit, & ligat. Tum Alba induitur caput ſubmittens deinde manicam dextram brachio dextro, & ſiniſtram ſiniſtro imponēs: aibam ipſam corpori adaptat, eleuat ante, & a lateribus hinc inde, & Cingulo per miniſtrum a tergo ſibi porrecto, ſe cingit. Miniſter eleuat Albā ſupra cingulum circumcirca, vt honeſte dependeat & tegat veſtes ac eius fimbrias diligenter aptat, vt ad latitudinem digiti vel circa ſupra terram æqualiter fluat. Sacerdos accipit Manipulum, oſculatur crucem in medio,
B & imponit brachio ſiniſtro. Deinde ambabus manibus accipiēs ſtolam, ſimili modo deoſculatur, & imponit mediū eius collo, ac tranſuerſando eam ante pectus in modum crucis, ducit partem a ſiniſtro humero pendentem ad dextram, & partem a dextro humero pēdētem ad ſiniſtram. Sicque vtranque partem ſtolæ extremitatibus cinguli hinc inde ipſi cingulo coniungit. Si celebrans ſit Epiſcopus, nō ducit ſtolam ante pectus in modū crucis, ſed ſinit hinc inde vtraſq; extremitates pendere: & accipit cruciculam a collo ante pectus cordulis pendentem. Poſtremo Sacerdos accipit planetam, Si ſit Ēps, & ſolenniter celebrat, accipit paramenta, & alia vt in Pontificali.

¶ De varijs orationibus dicendis a ſacerdotibus ante acceſſionem ad altare, & in Miſſa. Cap. 26.

C OMnipotens ſempiterne Deus: ecce accedo ad ſacramentū vnigeniti filij tui Dñi noſtri Ieſu Chriſti. Accedo (inquam) infirmus ad medicum vitæ: immundus ad fontē miſericordiæ: cæcus ad lumen claritatis æternæ: pauper & egenus ad dñm cęli, & terræ. Rogo ergo immenſæ largitatis tuæ abundantiā, quatenus meam curare digneris infirmitatem: lauare ſeditatem: illuminare cęcitatem: ditare paupertatem: veſtire nuditatē: vt panem angelorum, regem regum, & dñm dominātium tanta ſuſcipiā reuerentia, & humilitate, tanta contritione & deuotione, tanta puritate & fide, tali propoſito & intētione: ſicut expedit ſaluti animæ meæ. Da (quæſo) mihi domini corporis & ſanguinis non ſolum ſuſcipere ſacramentū, ſed etiā rem, & virtutē ſacramenti. O mitiſſime Deus da mihi corpus vnigeniti filij

Universidad de Deusto
Biblioteca

niti filij tui Domini nostri Iesu Christi, quod traxit de Virgine Maria D
fic suscipere, vt corpori suo mystico merear incorporari, & inter ei⁹
membra connumerari. O amantissime Pater concede mihi dilectū
filium tuum quem nunc velatum in via suscipere propono, reuela-
ta tandem facie perpetuo contemplari. Qui tecum.

¶ Ante communionem apologia.

IMpellit ministrandi officium hostia salutaris pro populi delicto:
terret conscientia indebiti sacerdotij pro reatu. Si a me omnium
sacerdotum peripsema sacrificium offeratur, pollurę conscientiæ
crimen augetur. Si tamen tuę maiestati vniuersę carnis iudici non of
fertur, negligentiæ reatus conscribitur, Inter hęc tuę omnipotens li-
bramen pietatis imploro, cuius vltionis diem accusante conscientia
pertimesco. Ne indignum (quęso) misericordia tua iudices, quem a E
tempore pœnitentiæ non excludis. Suspende securim, donec cultor
vineæ admoueat cophinum stercoris infructuosæ arboris ad radicē.
Parce mihi Dñe clementissimę pœnitēti, qui Dauid post lapsum cle-
menter ad veniam reuocasti: qui Petri misericors amare flentis la-
chrymas respexisti: qui latronem in patibulo tanti facinoris reum
diuina gratia illustrasti. Cui mox obtinuit confessio perspicua Dei fi
lium: fides prœmium: pœna veniam: lamenta gaudia sempiterna: dū
confessor in cruce possessor extitit paradisi post crucem. Sed, quia
verba venia tuæ pietatis indigent, que indigni sacerdotis opera nō
commendant: saltem astātium vota suscipe: vt & mihi eorum apud
te prœcibus veniam, & suis meritis sacrificia nostrorum vulnerum sa
lubriter nobis conferant medicinam. Et quia omnipotens pro om- F
nibus factus es hostia pro peccatis, adsis nobis sanctificatio in sacri-
ficio pro delictis, Christe Saluator mundi: Qui cum æterno patre, &
cū spū sancto viuis & regnas Deus, p oīa sæcula seculorum. Amen.

¶ Oratio ad beatissimam Virginem Mariam.

OMater pietatis & misericordiæ beatissima virgo Maria: ego mi
ser & indignus peccator ad te confugio toto corde & affectu:
& prœcor dulcissimam pietatem tuam, vt sicut dulcissimo filio tuo in
cruce pendenti astitisti, ita & mihi misero peccatori & sacerdotibus
omnibus hic & in tota sancta ecclesia ipsam hodie offerentibus cle-
menter assistere digneris: vt tua gratia adiuti dignam & acceptabilē
hostiā in cōspectu sūmę, & īdiuiduę trinitatis offerre valeam". Amē.

¶ Ad

A ¶ Ad sanctum vel sanctam cuius eo die festum celebratur. Oratio.

OSancte N. vel scā N. ecce ego miser peccator de tuis meritis
confisus offero nūc sacratissimum sacramentū corporis & sā-
guinis Dñi nri Iesu Chri pro tuo honore & gloria: p̄cor te humili-
ter & deuote; vt pro me hodie intercedere digneris, vt tantū sacrifi-
ciū digne & acceptabiliter offerre valeā: & eū tecum & cū omnibus
electis eius æternaliter laudare, & cum eo regnare valeam. Amen.

¶ Oratio deuota Sancti Gregorij Papę dicēda a sacerdote antequā
missam incipiat.

FActurus memoriā salutaris hostiæ totius mūdi, cū illius dignita
tē, & meā intueor fæditatē, cōscientia torqueor peccatorū. Ve-
rū, quia tu Deus multū misericors es, imploro vt digneris mihi dare
B spūm cōtribulatū: quod tibi gratū sacrificiū reuelasti, vt eo purifica
tus vitali hostiæ pias manus admoueam: quę omnia mea peccata
abluat: & ea deinceps ī ppetuū mihi vitādi cautelā īfundat, oībusq;
p quibus tibi offert, pñtis & futurę salutis commercia largiaris. Per.
Suprascriptæ oīones nō ex prœcepto, sed ex deuotione dīr. Poterit
etiam sacerdos, his oīonibus dimissis, dū se parat dicere p̄s. Misere-
re mei deus. vsq; in finē, cū Gloria pri. aut alīū psalmū cōuenientē.

¶ De ingressu Sacerdotis ad altare.

SAcerdos omnibus paramentis indutus, accipit in manu sinistra
calicem vt supra prœparatum, & bursam manu dextra super cali-
cem tenens, capite cooperto accedit ad altare, ministro cum Missa-
le, & alijs ad celebrandum necessarijs prœcedente. Procedit au-
C tem oculis demissis, incessu graui, erecto corpore. Si vero cōtigerit
cum transire ante altare maius, capite cooperto faciat ad illud reue-
rentiam: si ante locum sacramenti, genuflectat. Si ante altare, vbi ce
lebretur missa, in qua eleuatur sacramentum, similiter genuflectat,
& detecto capite illud adoret. Cum perueniet ad altare, stans ante
illud in infimo gradu, caput detegit: biretum ministro porrigens, &
altari, seu imagini crucifixi desup.r positæ, profunde inclinat. Si au-
tem in eo sit tabernaculū Sanctissimi Sacramēti genuflectens debitā
facit reuerentiam. Tunc ascendit ad medium altaris, ibi ad cornu
Euangelij sistit Calicē: extrahit corporale de bursa quod extendit in
medio altaris, & super illud calicem velo coopertum collocat. Si in
altari paramenta accepit: hoc idem facit antequam descendat ab

altari

Universidad de Deusto
Biblioteca

altari Missam inchoaturus. Si est consecraturus plures hostias pro D
Communione facienda, quæ ob quantitatem super patena manere non possint: locet eas super Corporale ante Calicem, aut in aliquo Calice vel vase mundo cõsecrato eas ponit retro post Calicem, & alia patena cooperit. Collocato Calice in altari, accedit ad cornu epistolæ. Missale super cussino aperit, reperit missam, & signacula suis locis accommodat. Deinde rediens ad medium altaris, facta primum Cruci reuerentia, descẽdit ad gradum infimum altaris pro missa inchoanda. In missa solenni calix, missale, & alia necessaria præparantur, antequam sacerdos veniat ad altare. Ipse autem procedit cum ministris: & cum peruenerit ad infimum gradum altaris, ibi medius inter Diaconum a dextris, & Subdiaconum a sinistris, antequam ascendat ad altare, facit cum ipsis (vt infra) Confes- E
sionem. In missa pontificali omnia seruentur vt in Pontificali, & Cæremoniali Romano ordinatur, cuius Pontificalis ordinem Episcopus nunquam prætermittat quandocunque cum Diacono, & Subdiacono paratis celebrat.

De principio Missæ, & Confessione facienda.

SAcerdos quamprimũ descenderit ad infimum gradum altaris, conuertit se ad ipsum altare, vbi stans ante illud iunctis manibus ante pectus, detecto capite, facta prius Cruci vel altari reuerẽtia, erectus incipit missam. Si autem celebraturus sit coram summo Pontifice, sistit se in infimo gradu altaris a cornu euangelij ante ipsum Pontificem, vbi genuflexus expectat: accepta benedictione erigit se, & stans versus altare incipit Missam. Si autem sit coram Cardinale, Patriarca, Archiepiscopo, vel Episcopo in eorum residentijs, vel loco iurisdictionis, stans in infimo gradu a cornu euangelij vt supra expectat, dato signo facit profundam reuerentiam prælato, & versus ad altare incipit Missam. Si autem solenniter celebrat coram summo Pontifice, aut alio ex prælatis prædictis, stans a sinistris prælati, facit cum eo Confessionem, & alia seruat vt in Cæremoniali Romano, & in Pontificali ordinatur. Stans igitur celebrans in infimo gradu altaris vt supra, producens manu dextera a fronte ad pectus signum crucis, dicit intelligibili voce. In nomine patris, & filij, & spiritus sancti. Amen. Et postquam id dixerit, nõ debet aduertere quemcumque in alio altari celebrantem, etiam si sacra-

A si sacramentum eleuet, sed continuate prosequi missam suam vsque ad finem. Cum seipsum signat, sinistram ponit infra pectus, in alijs benedictionibus cum est ad altare & seipsum non benedicit, ponit eam super altari. Seipsum benedicens, vertit ad se palmam manus dextræ, & omnibus illius digitis iunctis & extensis, a fronte ad pectus, & ab humero sinistro ad dextrum signum crucis format. Si vero alijs, vel rem aliquam benedicit, paruum digitum vertit ei cui benedicit, ac benedicendo totam manum dextram extendit, omnibus illius digitis pariter iunctis & extensis: quod in omni benedictione obseruatur. Postquam dixerit. In nomine patris &c. vt supra, iungit manus ante pectus pronuncians clara voce Antiphonam. Introibo ad altare dei. Minister retro post eum ad sinistram genuflexus, & in
B missa solenni ministri hinc inde stantes respondent. Ad Deum qui lętificat iuuentutem meam. Deinde Sacerdos eodem modo stans incipit, & prosequitur cum ministro vel ministris alternatim Psalmum, Iudica me deus, vsq; ad finem, cum Gloria patri. Quo finito repetit Antiphonam, Introibo, cum ministris vt supra. Qui Psalmus nunquam prętermittitur, nisi in missis defunctorum, & in missi de tempore a Dominica Passionis inclusiue vsq; ad sabbatum sanctum exclusiue, in quibus semel tantum dicta aña Introibo, cũ ministris vt supra, sacerdos statim subiungit ℣. Adiutorium nostrum &c. vt infra. Cum in fine Psalmi dicit Gloria patri &c. caput cruci inclinat. Repetita Antiphona. Introibo dextera manu producens signum crucis a fronte ad pectus, dicit. ℣. Adiutorium nostrum in
C nomine domini. ℟. Qui fecit cęlum & terram. Deinde caput, seque profunde altari inclinans, dicit. Confiteor Deo vt in ordinario. Et prosequitur eodem modo stans capite inclinato, donec a ministro vel ministris dictum sit Misereatur. Cum incipitur a ministris Confiteor caput erigit. Cum dicit, mea culpa ter pectus dextra manu percutit. Si est coram Pontifice, & Cardinali in loco sui Tituli seu Cardinalatus, & coram Legato sedis Apostolicæ, Patriarca, & Archiepiscopo, & Episcopo in eorum Prouincia, Ciuitate, vel diœcesi constitutis, vbi dicit, Vobis fratres dicat tibi pater similiter in fine, vbi dicit Vos fratres dicãt Te pater quod dicens summo Pontifici genuflectit, alijs Prælatis profunde inclinat. Cum ministri, & qui interfunt (etiam si ibi fuerit summus Pontifex) respondent Confiteor dicunt

Universidad de Deusto
Biblioteca

cunt tibi pater & te pater facta a circunstantibus Confessione, ce- B
lebrans stans respondet. Misereatur vestri. &c. Deinde producens manu dextra a fronte ad pectus signum Crucis, dicit: Indulgentiam, &c. Et stans capite inclinato prosequitur, Deus tu conuersus, & quæ sequuntur in Ordinario, clara voce vsque ad orationem Auser a nobis, &c. quam dicit secreto. Et tunc si coram summo Pontifice, aut alijs Prælatis vt supra, celebret, facta summo Pontifici genuflexione, alijs Prælatis profunda reuerentia, accedit ad infimum gradum ante medium altaris, & ibi dicit, Auser a nobis &c. vt supra.

¶ De Introitu, Kyrie eleison, & Gloria in excelsis.

Dicto, Auser a nobis &c. Celebrans iunctis manibus accedit ad medium altaris, vbi stans capite inclinato, & iunctis manibus super altare positis, ita vt digiti parui duntaxat frontem seu medium anterioris partis tabulæ seu mensæ altaris tangant residuo manuum inter altare, & se retento pollice dextro super sinistrum in modum crucis posito (quod semper obseruatur cum manus iunctæ super altare ponuntur) secreto dicit Oramus te domine &c. Quo dicto osculatur altare in medio, manibus extensis hinc inde super altare positis: quod in omni deosculatione altaris seruatur: sed post consecrationem pollices ab indicibus non dissiunguntur. Osculato altari accedit ad cornu sinistrum altaris, idest, Epistolæ vbi stans versus altare, & producens a fronte ad pectus signum crucis, incipit intelligibili voce, Introitus missæ & prosequitur iunctis manibus. Cum repetit Introitum non signat se vt prius, & eo repetito iunctis manibus ante pectus accedit ad medium altaris, vbi stans versus illud similiter manibus iunctis, dicit simili voce ter, Kyrie eleison ter, Christe eleison & iterum ter, Kyrie eleison, alternatim cum ministris. Si minister vel qui intersunt celebranti non respondeant, ipse solus nouies dicit. Dicto vltimo Kyrie eleison. sacerdos ibidem vt prius stans, & manus extendens, eleuansque, & iungens, voce prædicta incipit, si dicendum sit, Gloria in excelsis. cum dicit, Deo caput cruci inclinant, quo erecto stans iunctis manibus vt prius, prosequitur vsque ad finem. Cum dicit: Adoramus te Gratias agimus tibi: Iesu Christe: Suscipe deprecationem nostram, & iterum Iesu Christe, caput cruci inclinat. Cum dicit in fine, Cum sancto spiritu

seipsum

A seipsum a fronte ad pectus signat, interim perficiens. In gloria Dei patris. Amen. In missa solenni sacerdos facta Confessione ascendit cum ministris ad altare, quo per eum osculato, ponit incensum in thuribulo, ministrante Diacono nauiculam, & thuriferario thuribulum: Antequam ponat incensum, illud benedicit, dicens, Ab illo benedicaris &c. Postea Diaconus reddita nauicula thuriferario, accipit ab eo thuribulum, & dat celebranti osculata prius eius manu, qui facta cruci reuerentia, eam ter incensat, deinde imagines & reliquias si adsint, postea candelabra semel singulis thuribulum ducens, primum a cornu epistolæ candelabra, & illius postremam partem inferiorem, deinde superiorem, & procedens ante crucem, facta ei reuerentia incensat alia candelabra in cornu euangelij, & illius
B postremam partem altaris inferiorem, & superiorem, deinde totam anteriorem vsque ad extremum altaris in cornu epistolæ, facta cruci reuerentia cum ante eam transit, & redito thuribulo ipsi Diacono, ab eo ipse solus incensatur, Deinde, cum illis, Diacono a dextris celebrantis, Subdiacono a dextris Diaconi stantibus, prosequitur Introitu & Kyrie eleison. Cum vero intonat hymnum, Gloria in excelsis, Diaconus & Subdiaconus, vnus post alium, stant a tergo celebrantis, postea ascendunt ad altare, & hinc inde cum celebrante hymnum submissa voce prosequuntur vsque ad finem.

¶ De Oratione.

Dicto hymno Gloria in excelsis, vel si non sit dicendus, eo omisso, celebrans osculatur altare in medio, manibus hinc inde sup-
C per illo vt supra extensis, tum iunctis ante pectus manibus, demissis ad terram oculis vertit se ad manum sinistram, hoc est, ad latus dextrum versus populum, & extendens ac iungens manus ante pectus, vt prius, dicit voce prædicta, Dominus vobiscum. ℟. Et cũ spiritu tuo, iunctis vt prius manibus reuertitur per eandem viam ad librum, vbi extendens & iungens ante pectus manus, caputque cruci inclinans, dicit Oremus, tum extendit manus ante pectus, ita vt palma vnius manus respiciat alteram, & digitis simul iunctis, quorũ summitas humerorum altitudinem distãtiamq; non excedat, quod in omni extensione manuum ante pectus seruatur. Stãs autem vt supra extensis manibus, dicit Orationem. Cum dicit, Per dominum, nostrum, iungit manus. Si aliter concluditur Oratio, Qui tecum, vel

qui

Universidad de Deusto
Biblioteca

qui viuit cum dicit, in vnitate, iungit manus. cum nominatur nomen Iesus caput versus crucem inclinat. Cum in Oratione nominatur nomen beatę Marię, vel Sanctorum de quibus dicitur Missa, vel fit commemoratio, item in Oratione pro Papa quando nominatur caput inclinat. Si plures orationes sunt dicendę idem in eis in voce, extensione manuum, & capitis inclinatione, quod supra dictum est, obseruatur. Si altare sit ad orientem versus populum, celebrans versa facie ad populum, non vertit humeros ad altare, cum dicturus est Dominus vobiscum, Orate fratres, Ite missa est vel daturus benedictionem, sed osculato altari in medio, ibi expansis & iunctis manib⁹ vt supra, saluta t populum.

¶ In quatuor temporibus, vel alias quando dicēdę sunt plures Orationes cum prophetijs, dicto Kyrie eleison in medio Altaris, reuertitur ad cornu epistolæ, vbi stans ante librum extensis & iunctis ante pectus manibus, & caput cruci inclinans, dicit Oremus, Flectamus genua & illico manibus super altare extensis, vt se ipsum ad altare sustineat, genuflectit, & sine mora surgens, eadem voce dicitur a ministro Leuate & manibus extensis dicit orationem vt supra, & in cōclusione iungit. Dum autem legit Prophetiam manus tenet super librum, vel altare positas. In missa solenni cum dicitur Dñs vobiscum & Oratio Diaconus & Subdiaconus stant retro post celebrantem, Flectamus genua dicitur a diacono, Subdiacono vero, Leuate illum primum genuflectente, hoc primum surgente.

¶ De Epistola, Graduali, & alijs vsq; ad offertorium.

Dictis Orationibus celebrans positis super librum, vel super altare manibus, ita vt palmæ librum tangant vel (vt placuerit) librum tenens, legit Epistolam intelligibili voce. Si celebret solenniter legat demissa voce cum ministris, similiter Graduale & Euangelium. Lecta Epistola respondetur a ministris, Deo gratias, & similiter stans vt prius, prosequitur Graduale, Alleluia, & Tractum & Sequentiam, si dicenda sint. Quibus dictis celebrans si priuatim celebret, ipsemet seu minister portat librum Missalis ad alteram partem altaris in cornu euangelij, & dum transit ante medium altaris caput cruci inclinet, & Missale sic locat, vt posterior pars libri respiciat ipsum cornu altaris, & non ad parietem, siue ad partem eius contra directam. Locato Missali in altari, celebrans redit ad medium altaris,

A ris, & ibi stans profunde inclinatus, iunctis manibus ante pectus leuatisque ad Deum oculis, secrete dicit, Munda cor meum, & Dominus sit in corde meo & lube domne, vt in ordinario. Quibus dictis vadit ad librum Missalis, vbi stans versus illum iunctis manibus ante pectus, dicit intelligibili voce, Dominus vobiscum. ℟. Et cum spiritu tuo. Deinde pollice dextrę manus signo crucis signat, primo librum super principio Euangelij, quod est dicturus, postea seipsum in fronte, ore, & pectore, dicens, Sequentia vel Initium, Sanct: Euangelij &c. ℟. Gloria tibi Domine. Tum iunctis iterum vt prius manibus, stans vt supra, prosequitur Euangelium vsque ad finem. Quo finito ministri respondent: Laus tibi Christe, & celebrās eleuans parumper librum, osculatur euangelium, præterquam in missis Defun-
B ctorum, in quibus non osculatur, & nisi celebret coram summo Pōtifice, aut Cardinali, vel coram Patriarcha, Archiepiscopo vel Episcopo in eorum residentijs, quo casu defertur cuilibet prædictorum osculandus liber, & ipse celebrans tunc non osculatur. Dicto euangelio stans in medio Altaris versus Crucem eleuans, & iungens manus, caputque cruci inclinans incipit (si dicendum sit) Credo. cum dicit in vnum Deum. caput cruci inclinat, quo erecto stans ibidem iunctis ante pectus manibus, vt prius, prosequitur vsque ad finem. Cum dicit, Iesum Christum, caput cruci inclinat. Cum dicit, Et incarnatus est, vsque ad Homo factus est, inclusiue, genuflectit. Cum dicit, Et vitam venturi seculi. Amen. producit sibi manu dextra signum crucis a fronte ad pectus. In missa solenni Subdiaconus circa
C finem vltimæ Orationis accipit ambabus manibus librum epistolarum deferens illum supra pectus, & facta Altari genuflexione in medio, vadit a parte epistolæ contra altare, & legit epistolam, qua lecta redit ad celebrantem, osculatur eius manum, & ab eo benedicitur, præterquam in missis Defunctorum. Deinde idem subdiaconus accipit Missale celebrantis, defert ad cornu euangelij in Altare, ibi ministrans celebranti, qui lecto euangelio, & per diaconum delato libro euangeliorum ad altare, imponit incensum in thuribulum. Deinde Diaconus dicit, Munda cor meum, genuflexus ante altare, accepto libro euangeliorum, de altari, & benedictione a celebrante, osculataque illius, manu vadit cum subdiacono a sinistris ad locum euangelij contra altare versus populum, vbi Subdiacono librum te-

Universidad de Deusto
Biblioteca

nente, medio inter duos Acolithos tenentes candelabra accensa, dicit: Dominus vobiscum, iunctis manibus. Cum dicit, Sequētia &c. signat frontem, os, pectus: & librum. Postea ter librum incensat, hoc est in medio a dextris, & a sinistris, & prosequitur Euangelium iunctis manibus. Interim celebrans stat iūctis manibus a cornu epistolæ versus euangelium. Quo finito osculatur sacerdos librum a Subdiacono sibi delatum, & a Diacono ter incensatur. Postea stans in medio altaris versus crucem, incipit (si dicendum sit) Symbolū, stantibus post eum Diacono & Subdiacono, deinde ad altare accedentibus, & cum eo prosequentibus, vt dictum est ad Gloria in excelsis. Si quandoque celebrans cantat missam sine Diacono & Subdiacono, Epistolam cantat aliquis lector superpelliceo indutus, qui in fine non osculatur manum celebrantis. Euangelium autem cantat ipse celebrans ad cornu Euangelij, qui & in fine missę cantat. Ite missa est vel Benedicamus domino Pro temporis diuersitate.

¶ De Offertorio, & alijs vsque ad Canonem.

Dicto Symbolo, vel si non sit dicendum, dicto euangelio celebrans osculatur Altare in medio, & iunctis manibus ante pectus, ibidem a manu sinistra ad dextram vertit se ad populum, & extendens ac iungens manus dicit, Dominus vobiscum, & iūctis manibus reuertitur per eandem viam ad medium Altaris, vbi extendēs & iungens manus, caputque cruci inclinans, dicit Oremus tum iunctis vt prius manibus dicit Offertorium, & omnia, quę vsque ad finem missæ in medio altaris dicenda sunt, dicit ibidem stans versus ad altare, nisi vbi aliter ordinatur. Dicto Offertorio si qui sint volentes offerre, celebrans accedit ad cornu Epistolæ: vbi stans detecto capite latere suo sinistro altari verso, deponit manipulū de brachio sinistro, & accipiens illud in manum dextram porrigit summitatem eius singulis offerentibus osculandam, dicens singulis, Acceptabile fit sacrificium tuum omnipotenti Deo vel sic Cētuplum accipias & vitam æternam possideas. Accepta omnium oblatione, celebrās reponit manipulum in brachium sinistrum: & reuertitur ad medium altaris: & si vult prædicare, aut populum suum de malis operibus, & negligentijs, aut de obligatione quam habet erga ecclesiam vel pauperes arguere, conuersus ad populum faciat. Postmodum facit generalem confessionem populo omnibus genuflexis ita hæc

hæc verba. Signate vos signo sanctæ crucis cum contritione peccatorum vestrorum, & dicatis sicut ego dixero.

COnfiteor Deo omnipotenti, & Sanctæ Mariæ semper virgini: sancto Michaeli Archangelo, sancto Ioanni Baptistæ, sancto Ioanni Apostolo & Euangelistæ, sanctis Apostolis Petro & Paulo, & omnibus sanctis Dei, & tibi pater, me grauiter peccasse loquēdo, male operando, mentiendo, periurando, cogitando, delectatione peccati, videndo, audiendo, odorando, gustando, & tangendo: multa mala feci, quæ facere nō debuissem & multa bona omisi, q̄ facere debuissem, propter negligentiā meā: multos etiam meis malis exemplis scādalizaui: & occasionē peccandi tribui: & ad peccandum induxi. De istis oībus, & qualibuscunq; pctīs, & transgressionibus meis, quæ feci, cōmisi, vel omisi a die & hora quibus baptizatus fui vsque ad hanc præsentē horā doleo & pęnitet me fecisse mala quæ feci, vel omisisse bona quæ facere potuissem: & dico meā culpā, & meā grauissimam culpā: & præcor oīpotentē Deum, q̄ per suā copiosissimā misericordiam indulgeat mihi oīa peccata mea: & tu pater digneris me ab ipsis authoritate Dei, & ecclesiæ qua fungeris, absoluere: & salutarē pęnitētiā iniungere: & rogare Deū pro me misero peccatore.

¶ Questa è vna breue confessione volgare cauata da questa latina.

FAteui il segno della santa Croce con dolore & pentimento de vostri peccati: & dite come dirò io: mi confesso all'onnipotente Dio, & alla gloriosa sempre Virgine Maria, & a san Michele Archāgelo, a san Giouan Battista, a san Giouanni Apostolo, & Euāgelista, a santi Apostoli Pietro, & Paulo, & a tutti i Santi, & Sante di Dio, & a voi Padre spirituale dell'anima mia, ch'io ho peccato grauemente, & spesse volte in mal dire, in mal operare, in mal pensare: ho fatto di molti mali, ch'io non douea fare, & dati di molti mali esempi, & scādalizato il prossimo mio: & di tutti questi & molti altri peccati, dalliquali mi saria potuto guardare, & non mi son guardato, ne son dolēte & pētito: & ne dico a Dio mia colpa & mia graue colpa, & prego Dio, che per sua infinita pietà & misericordia mi perdoni: & voi Padre per l'auttorità, che vi è concessa, mi assoluiate, & preghiate la diuina bontà, che habbia misericordia di me misero peccattore. Tunc sacerdos eleuata manu dextra super popu'um dicat. Parcat vobis omnipotens Deus. Quilibet vestrum in remissionem.

Universidad de Deusto
Biblioteca

peccatorum ſuorum dicant vn Pater noſter, & vna Aue Maria: pro D vnione, pace, & concordia ſanctæ matris eccleſiæ, & pro ſalute totius populi Chriſtiani quilibet dicat vn Pater noſter, & vna Aue Maria. Et pro omnibus fidelibus defunctis, quorum animæ ſunt in purgatorio, vn Pater noſter, & vna Aue Maria. Miſereatur veſtri omnipotens Deus: & dimiſſis omnibus peccatis veſtris, perducat vos in vitam æternam. Amen. Indulgentiam abſolutionem, & remiſſionē omnium peccatorum veſtrorum, emendationem vitæ & obſeruantiam ſuorum præceptorum, vitam ſanctam & exitum beatū tribuat vobis omnipotens & miſericors Deus. Amē. Et benedictio Dei omnipotentis pa✠tris, & fi✠lij, & ſpiritus✠ ſanti deſcendat ſuper vos: & maneat ſemper Amen. ¶ La indulgentia & perdonāza, che voi hāuete acquiſtata per venire alla chieſa, & deuotamēte vdire la meſſa & il diuino officio, & ogni altra buona operatione, coſi come io ve l'annuncio in terra, Dio ve le repreſenti in cielo ne beni di vita eterna. Pax & benedictio Dei omnipotentis, pa✠tris, & fi✠lij, & ſpiritus✠ ſancti deſcendat ſuper vos, & maneat ſemper. Amen. Si conuerſus ad altare faciat oblationem. Et ſi non ſint qui offerant, vel ſi non ſit facienda dicta confeſſio, dicto offert diſcoòperit calicem, & ad cornu epiſtolæ ſiſtit, & amota parua palla deſuper hoſtiam, accipit patenam cum hoſtia, & ambabus manibus vſque ad pectus cū eleuatam tenens, oculis eleuatis ad Deum dicit. Suſcipe ſancte pater &c. Si fuerint aliæ hoſtiæ non ſuper patenam, ſed ſuper corporale, vel in alio vaſe pro Communione populi conſecrandæ, calicem illum ſeu vas dextra diſcooperit, & intentionem ſuam etiam ad illas offerendas: & conſecrandas dirigens, dicit vt ſupra. Suſcipe &c. vt in ordinario. Quo dicto, faciens ſignum crucis cū dicta pātena ponit hoſtiam ſuper corporale circa medium anterioris partis corporalis ante ſe, & patenam ad manum dextram aliquantulum ſubtus corporale. Si autem adſit vas, ſeu calix cum alijs hoſtijs cooperit patena ipſa: Deinde accipit calicem, purificatorio extergit, & accipiēs ampullam vini de manu miniſtri, ponit vinum in calicem, Deinde producit ſignum crucis ſuper ampullam aquæ, & dicit, Deus qui humanæ ſubſtantiæ, imponens parum aquæ in calice proſequitur, Da nobis per huius aquæ, & vini myſteriū. Si vero celebrat pro defunctis, non facit ſignum crucis ſuper aquam, ſed imponit abſque benedi-

A benedictione, dicens Orationem vt ſupra. Impoſita aqua in calice, & finita Oratione prædicta, accipit calicem diſcoopertum, & ſtans ante medium altaris ipſum ambabus manibus eleuatum tenens, videlicet, cum ſiniſtra pedem, cum dextra autem nodum infra cuppam, intentis ad Deum oculis offert, dicens: Offerimus tibi domine, &c. qua oratione dicta facit ſignum crucis cum calice ſuper corporale, & ipſum in medio poſt hoſtiam collocat, & palla cooperit. Deinde iunctis manibus ſuper altare poſitis, capite inclinato dicit ſecreto. In ſpiritu humilitatis &c. Poſtea eleuans oculos, manuſque expandens, & ſtatim iungens ante pectus (quod ſemper facit quando aliquid eſt benedicturus) dicit. Veni ſanctificator &c. cum dicit, & benedic. ſignat manu dextra Communiter ſuper hoſtiam & calicem. Tunc iunctis ante pectus manibus accedit ad cornu epiſtolæ, vbi ſtans miniſtro aquam fundente lauat manus, ideſt, extremitates digitorum pollicis & indicis, dicens Pſalmum Lauabo inter innocentes cum Gloria patri &c. qui verſus, Gloria patri. prætermittitur in miſſis defunctorum, & in miſſis a Dominica de Paſſione vſque ad ſabbatum ſanctum excluſiue. In miſſa ſolenni dicto Oremus. Diaconus & Subdiaconus accedunt ad Altare a cornu epiſtolæ, Diaconus amouet calicem, detegit, dat patenam cum hoſtia celebranti. Subdiaconus extergit calicem purificatorio, Diaconus imponit vinum, Subdiaconus interim ampullam aquæ oſtēdens celebranti dicit Benedicite pater reuerendæ, qui facto verſus eam ſigno crucis dicit orationem, Deus qui humanæ &c. interim
C Subdiaconus infundit paulum aquæ in calicem, Diaconus illum celebranti dat & pedem calicis tangens, ſeu brachium dextrum celebrantis ſuſtentans, cum eo dicit Offerimus tibi domine &c. poſtea poſitum in altari vt ſupra palla cooperit: ſubdiacono deinde ponit in dextra manu patenam, quam cooperit, extremitate veli ab eius humero pēdentis qui vadit poſt celebrantem ante medium Altaris, & ibi ſtat in loco conuenienti Dicto, Veni ſanctificator vt ſupra, celebrans ponit incenſum in thuribulum, miniſtrante Diacono nauiculam, dicens: Per interceſſionem &c. vt in ordinario. Deinde accepto thuribulo per manum Diaconi incenſat oblata, ter ducens thuribulum ſuper calicem, & hoſtiam in modum crucis, & ter circum calicem & hoſtiam ſcilicet bis a dextra ad ſiniſtram, & ſe-

Universidad de Deusto
Biblioteca

mel a sinistra ad dextram, dispensans verba in qualibet incensatione hoc modo. In prima incensatione, Incensum istud. In secunda a te benedictum. In tertia, ascendat ad te domine. In quarta, & descendat super nos. In quinta & sexta misericordia tua. Deinde incensat Altare dicens Dirigatur domine oratio mea &c. vt in ordinario. Et incensatur ipse, vt supra. Postea Diaconus incensat Chorum, & postremo Subdiaconum tenentem patenam, & ipse Diaconus incensatur a thuriferario, & thuriferarius postea incensat populum. Celebrans lotis manibus eas tergit, & illis ante pectus iunctis reuertitur ad medium altaris, vbi stans oculosque ad Deum eleuans, & statim demittens manibus iunctis super Altare, capiteque inclinato dicit secrete. Suscipe sancta Trinitas &c. Quo dicto manibus hinc inde extensis, & super altare positis, osculatur altare in medio: tum iunctis manibus ante pectus, demissisque oculis ad terram, a sinistra manu ad dextram vertit se ad populum, & versus eum extendens & iungens manus, dicit voce aliquantulum eleuata. Orate fratres, & secrete prosequens, vt meum ac vestrum sacrificium &c. perficit circulum, reuertens iunctis manibus ante pectus a manu dextra ad medium altaris. Et responso a ministris: vel circunstãtibus, Suscipiat dominus sacrificium de manibus tuis &c. alioquin per se ipsum, dicens Sacrificium de manibus meis ipse celebrans manibus ante pectus extensis, vt fit ad Orationem stans in medio altaris versus librum, dicit absolute sine alia interpositione Oratione vel Orationes sec etas: cum dicit Per dominum, iungit manus: cum dicit Iesum Christum, caput inclinat, quod facit in prima oratione, & in vltima, si plures sint dicendæ. Peruento autem in conclusione vltimæ secretæ ad verba illa, Per omnia secula seculorum, exclusiue: celebrans stans in medio altaris depositis super eo manibus hinc inde extensis, dicit conuenienti & intelligibili voce, Præfationem: Cum dicit, Sursum corda eleuat manus hinc inde extensas vsque ad pectus. Cum dicit Gratias agamus domino, iungit manus: cum dicit Deo nostro cruci caput inclinat. ℟. Dignum & iustum est, eleuatis & extensis vt prius manibus, prosequitur Præfactionem propriam, vel communem, vt tempus requirit: Cum dicit Sanctus iunctis ante pectus manibus, & inclinatus voce mediocri prosequitur. Cum dicit Benedictus qui venit in nomine Domi-

A Domini &c. signum crucis sibi producit a fronte ad pectus. In missa solenni cum dicitur Præfatio Diaconus & Subdiaconus stans retro post celebrantem, & paulo antequam dicatur Sanctus, accedũt ad altare, vbi cum celebrante hinc inde dicunt Sanctus & quæ sequuntur vsque ad Canonem Deinde Diaconus accedit ad sinistram celebrantis, ei assistens dum dicitur Canon, nisi alius sacerdos assistat: Subdiaconus vero tunc stat post celebrantem.

¶ De Canone Missæ, vsque ad Consecrationem.

FInita præfatione, vt supra celebrans manibus iunctis super altare positis, stans ante medium altaris versus ad illud eleuatis oculis ad Deum, & sine mora demissis, profunde inclinatus incipit Canonem secrete dicens Te igitur &c. vt in ordinario. Cum dicit
B vti accepta habeas, & benedicas prius osculatur ante se altare: erigit se, & stat iunctis manibus ante pectus. Cum dicit Hæc dona, hæc munera, hæc sancta sacrificia: dextra manu ter signat communiter super hostiam, & calicem. Deinde extensis manibus ante pectus prosequitur. In Primis, quæ tibi offerimus &c. Vbi dicit vna cum famulo tuo Papa nostro N. exprimit nomen Papæ, sede autem vacante verba prædicta omittuntur: vbi dicitur, & Antistite nostro N. specificatur nomen Patriarchæ, Archiepiscopi, vel Episcopi ordinarij in propria Diœcesi, qui si est vita functus, prædicta verba omittuntur. Si celebrans est Episcopus, Archiepiscopus, vel Patriarcha omissis prædictis verbis, eorum loco dicit. Et me indigno seruo tuo. Si vero celebrans est Papa, omissis verbis, vna cum
C famulo tuo Papa nostro N. & Antistite nostro N. dicit, vna cum me indigno famulo tuo, quem gregi tuo præesse voluisti. Et continuãt omnes vt sequitur. Et omnibus ortodoxis &c. Cum dicit Memento domine, eleuans & iungens manus vsque ad faciem vel pectus, sic iunctis manibus stat paulisper in quiete, demisso aliquantulum capite, faciens commemorationem viuorum Christi fidelium ad suam voluntatem, quorum nomina si vult secrete commemoret, nõ tamen necesse est ea exprimere, sed mente tantum eorum memoriã habeat. Potest etiam celebrans si pro pluribus orare intendit, ne circunstantibus sit morosus, ante missam in animo proponere sibi omnes illos tam viuos quam defunctos, pro quibus in ipsa missa orare intendit: & hoc loco generaliter vnico contextu ipsorum viuorum

Universidad de Deusto
Biblioteca

commemorationem agere, pro quibus ante missam orare propo- D
fuit in missa. Commemoratione viuorum facta, demissis & exten-
sis vt prius manibus, continuat: Et omnium circunstantium &c. Si-
militer stans prosequitur, Communicantes Cum dicit Iesu Christi,
caput cruci inclinat, in conclusione quando dicit Per eundem iun-
git manus, cum dicit Hanc igitur oblationem, extendit manus su-
per oblata, ita vt palmæ sint apertæ versus ac supra calicem, & ho-
stiam, quas sic tenet vsque ad illa verba. Per Christum dominum
nostrum tunc enim iungit manus, & sic prosequitur. Quam obla-
tionem tu Deus in omnibus quæsumus, & cum dicit, benedictam,
ascriptam, ratam communiter signat ter super hostiam, & calicem
simul. Deinde cum dicit, vt nobis corpus separatim signat semel
super hostiam tantum, & cum dicit, & sanguis semel super calicem E
tantum, deinde eleuans, & iungens manus ante pectus, prosequi-
tur, fiat, dilectissimi filij tui Domini nostri Iesu Christi: inclinans ca-
put cruci si opus fuerit extergit pollices, & indices super corporali
& dicit secrete vt prius. Qui pridie quam pateretur, & accipiens
pollice, & indice sinistræ manus hostiam, & eam cum illis, ac indi-
ce & pollice sinistræ manus tenens stans erectus ante medium alta-
ris, dicit Accepit panem in sanctas, ac venerabiles manus suas: e-
leuansque ad cœlum oculos, & statim demittens dicit, & eleuans
oculis in cœlum ad te Deum patrem suum omnipotentem, caput-
que aliquantulum inclinans dicit tibi gratias agens, & tenens ho-
stiam inter pollicem, & indicem sinistræ manus dextra producit si-
gnum crucis super eam dicens benedixit, fregit, deditque Disci-
pulis suis dicens, Accipite & manducate ex hoc omnes. Si adsit vas
cum alijs hostijs consecrandis, discooperit manu dextra calicem,
seu vas aliarum hostiarum, & cubitis super Altare positis, stans ca-
pite inclinato, distincte, reuerenter, & secrete profert verba conse-
crationis super hostiam, & simul super omnes, si plures sint conse-
crandæ, & hostiam suam pollicibus, & indicibus tantum tenens,
attente, deuote, & continuate profert verba consecrationis. Hoc
est enim corpus meum: Quibus prolatis celebrans tenens hostiam
inter pollices, & indices prædictos super altare, reliquis manuum
digitis extensis & simul iunctis (hostijs si plures sint consecratæ, in
loco in quo a principio missæ sunt positæ super corporali, vel alio
vase

A vase vel calice dimissis) genuflexus eam adorat. Tunc se erigens,
quantum commode potest eleuat in altum hostiam, & intentis in
eam oculis (quod & in eleuatione calicis facit) populo reuerenter
ostendat adorandum, & mox ipsam reuerenter super corporale re-
ponit in eodem loco vnde eam leuauit, & deinceps pollices & in-
dices non disiungit, nisi quando hostiam consecratam tangere vel
tractare debet, vsque ad ablutionem digitorum post communio-
nem. Reposita hostia consecrata super corporali genuflexus vsque
ad terram hostiam ipsam veneratur: si adsit vas aliarum hostiarum
patena cooperit. Interim dum celebrans eleuat hostiam, minister
manu sinistra eleuat fimbrias posteriores planetæ, ne ipsum cele-
brantem impediat in eleuatione brachiorum, quod & facit in ele-
B uatione calicis. Celebrans adorato sacramento surgit, & discoope-
rit calicem in quem, si opus sit, extergit digitos, quod semper fa-
ciat cum aliquod fragmentum digitis adhæreat, & stans erectus di-
cit Simili modo postquam cœnatum est, & ambabus manibus acci-
piens calicem iuxta nodum infra cuppam, aliquantulumque ele-
uans, & statim deponens dicit accipiens & hunc præclarum cali-
cem &c. cum dicit benedixit, sinistra calicem infra cuppam tenens,
dextra signat super eum, & prosequens dedit que discipulis suis &c.
ambabus manibus tenens calicem, videlicet sinistra pedem, dex-
tra nodum infra cuppam, cubitis super altare positis, & capite in-
clinato, profert secrete, & deuote vt supra verba consecrationis
sanguinis. Hic est enim calix &c. Quibus dictis reponit calicem su-
C per corporale: & genuflexus sanguinem reuerenter adorat. Tunc
se erigit, & accipiens calicem discoopertum cum sanguine amba-
bus manibus vt prius, eleuat eum, & erectum, quantum commo-
de potest ostendit populo adorandum, dicens, Hæc quotiescunque
fecritis &c. mox ipsum reuerenter reponit super corporale in lo-
cum pristinum, & manu dextra palla cooperit, ac genuflexus sa-
cramentum veneratur. In Missa solenni cum celebrans dicit. Quam
oblationem &c. Diaconus accedit ad dexteram celebrantis, & ibi
in superiori gradu altaris genuflexus, cum sacramentum eleuatur
fimbrias planetæ eleuat & quando opus est se erigens, calicē coope
rit, & discooperit, & cum celebrante genuflectit. Reposito calicē
Diaconus redit ad librum, nisi alius assistat.

¶ De

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ De Canone post Consecrationem vsque ad Orationem Dñicam. D

REposito calice, & adorato, celebrans stans ante altare, extensis manibus ante pectus dicit secreto, Vnde & memores &c. iungit manus ante pectus, & cum dicit Hostiam puram &c. manu dextra signat ter communiter super hostiam & calicem & semel super hostiam tantum, & semel super calicem tantum dicens panem sanctum vitæ æternæ, & calicem salutis perpetuæ, deinde stans vt prius, extensis manibus prosequitur, supra quæ propitio &c. Cum dicit Supplices te rogamus &c. inclinat se ante medium altaris, manibus iunctis super illo positis, cum dicit ex hac altaris participatione osculatur altare, cum dicit sacro sanctum filii tui iungit manus, & dextra signat semel super hostiam tantum, & semel super calicem dicens, Corpus & sanguinem sumpserimus, & cum dicit omni benedictione cœlesti, seipsum signat a fronte ad pectus signo crucis cum dicit. Per eundem, Iungit manus. Cum dicit, Memento Domine famulorum famularumque tuarum, qui nos præcesserũt, &c. statim extensis & iunctis manibus ante pectus, vel vsque ad faciem eleuatis, & intentis oculis ad sacramentum super altare, facit commemorationem fidelium Defunctorum, de quibus sibi videtur eodem modo, vt dictum est de commemoratione viuorum. Qua commemoratione facta stans vt prius extensis manibus prosequitur, Ipsis Domine, & omnibus in Christo &c. & in fine ad Per eundem, caput inclinat. Cum dicit Nobis quoque peccatoribus vocem aliquantulum eleuat, & dextra manu pectus sibi percutit, & prosequitur, famulis tuis &c. stans vt prius: eum dicit, Per Christum Dominum nostrum, per quem hæc omnia Domine semper bona creas iungit manus ante pectus, deinde manu dextra ter signans communiter super hostiam & calicem dicit Sanctificas, viuificas, benedicis, & præstas nobis. Postea discooperit manu dextra calicem, & genuflexus reuerentiam facit sacramento, tum se erigit & reuerenter accipit hostiam inter pollicem & indicem dextrę manus, & cum ea super calicem, quem manu sinistra tenet circa nodum infra cuppam, signat ter a labio ad labium, dicens Per ipsum, & cum ipso, & in ipso. Et cum hostia bis inter se, & calicem a labio calicis incipiens signat dicens est tibi Deo patri omnipotenti, in vnitate Spiritus sancti omnis honor & gloria. Deinde tenens manu dextra hostiam

A stiam super calicem, sinistra calicem, eleuat eam aliquantulum simul cum calice dicens: Omnis honor & gloria, & statim vtrumque deponens hostiam collocat super corporali, & digitos si fragmentum aliquod illis adhæreat, extergit in calice (quod semper si opus sit faciat cum hostiam sacram tetigit,) ac pollices & indices vt prius iungens, calicem palla cooperit, & genuflexus vsque ad terram sacramentum veneratur. In missa solenni cum celebrans dicit Per quem hæc omnia &c. Diaconus facta sacramento genuflexione accedit ad dextram celebrantis, & quando opus est discooperit calicem, & cum celebrante adorat: similiter cooperit, & iterum genuflectit. Postea vadit retro post celebrantem, vbi stat dum dicitur oratio Dominica.

B ¶ De Oratione Dominica, & alijs vsq; ad factam Communionem.

CElebrans cooperto adoratoque calice erigit se, & more solito manibus extensis hinc inde super altare positis, dicit intelligibili voce. Per omnia secula seculorum &c. Cum dicit Oremus iungit manus caput sacramento inclinans. Cum incipit, Pater noster extendit manus, & stans oculis ad sacramentum intentis prosequitur vsque ad finem. Responso a ministro, Sed libera nos a malo. & a celebrante, Amen manu dextra, pollice & indice non disiunctis, patenam accipit inter indicem & medium digitos, quam tenẽs super altare erectam dicit secrete, Libera nos quæsumus &c. In missa solenni cum in oratione Dominica dicitur, & dimitte nobis debita nostra, Diaconus retro post celebrantem facta altari genuflexione vadit ad dextram celebrantis, & subdiaconus circa finem orationis Dominicæ, reuertitur ad altare, & offert patenam Diacono, qui eã discooperit, & dat celebranti osculans eius manum discooperitque, & cooperit calicem quando opus est simul cum celebrante genuflectens. Antequam celebrans dicat Da propitius pacem in diebus nostris, eleuat manu dextra patenam de altari, & seipsum cum ea signat a fronte ad pectus, & dicens Da propitius pacem in diebus nostris, patenam ipsam osculatur, & prosequens, vt ope misericordiæ tuæ &c. submittit patenam hostiæ, quam indice sinistro accommodat super patenam, discooperit calicem, genuflexus in terra sacramẽtum adorat, tum se erigens accipit hostiam inter pollicem, & indicem dextræ manus, & cum illis, ac pollice & indice sinistræ manus

Universidad de Deusto
Biblioteca

nus eam ſuper calicem tenens reuerenter frangit per medium dicēs; Per eundem dominum noſtrum Ieſum Chriſtum filium tuum, me-
diam partem quam inter pollicem, & indicem dextræ manus te-
net, ponit ſuper patenam: de alia media quam ſiniſtra manu tenet
frangit cum pollice, & indice dextræ manus particulam proſequēs,
Qui tecum viuit &c. quam inter ipſos dextræ manus pollicem, &
indicem retinens, partem maiorem quam ſiniſtra tenet adiungit
mediæ ſuper patenam poſitæ interim dicens, in vnitate Spiritus
Sancti Deus. Et particulam hoſtiæ quam in dextra manu retinuit,
tenens ſuper calicem, quem ſiniſtra per nodum infra cuppam reti-
net, & intelligibili voce dicit. Per omnia ſecula ſeculorum. ℟. Amē.
& cum ipſa particula ſignans ter a labio ad labium calicis dicit Pax
Domini ſit ſemper vobiſcum. Reſponſo per miniſtros. Et cum ſpi-
ritu tuo, particulam quam dextra manu tenet, ponit in ſanguinem
dicens ſecrete, Hæc commiſtio, & conſecratio corporis &c. De-
inde pollices, & indices ſuper calicem aliquantulum tergit, & iun-
git, calicem palla cooperit & genuflexus ſacramentum adorat, ſur-
git, & ſtans iunctis manibus ante pectus, capite inclinato verſus
ſacramentum, dicit intelligibili voce, Agnus Dei qui tollis peccā
tā mūdi, & dextra percutiens ſibi pectus dicit miſerere nobis, quod
& tertio facit, cum dicit dona nobis pacem. Tunc manibus iun-
ctis ſuper altare poſitis, capite inclinato oculiſque ad ſacramentum
intentis dicit ſecreto. Domine Ieſu Chriſte &c. Qua oratione fini-
ta, ſi eſt daturus pacem, oſculatur altare in medio, & ei ſtatim inſtru
mentum pacis porrigatur a miniſtro iuxta ipſum ad dextram, hoc
eſt in cornu epiſtolæ genuflexo, & dicit. Pax tecum. Si non adſit
qui pacem recipiat a celebrante, pax non datur, etiam ſi illius da-
tio miſſæ conueniat: nec oſculatur altare, ſed dicta præmiſſa oratio-
ne ſtatim ſubiungit alias orationes vt in Ordinario. Si vero celebret
pro defunctis, non percutit pectus ad Agnus Dei, quia dicit, dona
eis requiem, nec dicit primam orationem, Domine Ieſu Chriſte,
qui dixiſti Apoſtolis tuis &c. non dat pacem, ſed dicit alias ſequen-
tes Orationes. Domine Ieſu Chriſte fili Dei viui & Perceptio cor-
poris tui. Quibus Orationibus dictis, genuflectens ſacramentū ado-
rat, & ſe erigens dicit ſecrete, Panem cœleſtem accipiam. Quo di-
cto dextra manu accipit de patena reuerenter ambas partes hoſtiæ,
& col-

A & collocat inter pollicem, & indicem ſiniſtræ manus, quibus pa-
tenam inter eundem indicem & medium digitos ſupponit, & ea-
dem manu ſiniſtra tenens partes huiuſmodi ſuper patenam dextera
tribus vicibus percutit pectus ſuum, interim etiam tribus vicibus di-
cens voce aliquantulum eleuata. Domine non ſum dignus, & ſecre
te proſequitur, vt intres &c. Quibus tertio dictis ex ſiniſtra accipit
ambas partes prædictas hoſtię inter pollicem & indicem dextrę ma
nus, & cum illa ſupra patenam ſignat ſeipſum ſigno crucis, dicens.
Corpus Domini noſtri Ieſu Chriſti cuſtodiat animam meam in vi-
tam æternam. Amen. Deinde reuerenter eaſdem ambas partes ſu-
mit, quibus ſumptis deponit patenam ſuper corporale, & erigens
ſe iunctis indicibus, & pollicibus ambas quoque manus ante faciē
B iungit, & aliquantulum quieſcit in meditatione ſanctiſſimi Sacra-
menti. Deinde depoſitis manibus dicit ſecreto, Quid retribuam do-
mino pro omnibus quæ retribuit mihi. & diſcooperto calice accī-
pit patenam, & eam diligenter cum pollice & indice dextræ manus
ſuper calicem extergit, & ipſos digitos ne quid fragmentorum in
eis remaneat. Si vero adſint hoſtiæ conſecratæ ſuper corporale po-
ſitæ pro alio tempore conſeruandæ, facta prius genuflexione repo-
nit eas in vas ad hoc ordinatum, & diligenter aduertat, ne aliquod
fragmentum, quantuncunque minimum, remaneat ſuper corpo-
rale, quod ſi fuerit, accurrate reponit in calicem, poſt exterſionem
patenæ iunctis pollicibus, & indicibus iterum genuflectit ſacramē-
to, ſurgit, & calicem dextra manu infra nodum cuppæ accipit di-
C cens Calicem ſalutaris, &c. & ſignans ſe ſigno Crucis cum calice
dicit Sanguis Domini noſtri &c. & manu ſiniſtra ſupponens patenā
calici, ſtans reuerenter ſumit totum ſanguinem cum particula in ca
lice poſita. Quibus ſumptis dicit ſecrete, Quod ore ſumpſimus &c.
poſtea ſuper altare porrigit calicem miniſtro, ad cornu Epiſtolæ,
quo vinum fundente, ſe purificat, deinde abluit pollices, & indices
ſuper calicem, quos abſtergit purificatorio interim dicens. Corpus
tuum domine quod ſumpſi &c. ablutionem ſumit & extergit dein-
de os, & calicem purificatorio, quo facto purificatorium extendit
ſuper calicem, & deſuper patenam, ac ſuper patena paruam pal-
lam, & cooperit velo, plicat corporale, & reponit in burſam, quam
ponit ſuper calicem, & collocat ſuper altare, vt prius.

¶ Si

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Si qui sunt communicandi in missa, eos communicet antequam D
sumat purificationem, & antequã digitos abluat. Quibus communicatis dicit, Quod ore sumpsimus domine &c. & deinde se & eos, qui communicarunt purificans dicit, Corpus tuum domine, quod sumpsi, & alia facit vt supra. In missa solenni diaconus stans retro post celebrantem, cum in oratione Dominica dicitur, Et dimitte nobis debita nostra facta ibidem genuflexione altari vadit ad dextrã celebrantis, & patenam purificatorio abstergens dat celebranti illius manum osculando, & quando opus est, discooperit, & coopE rit, & cum celebrãte adorat calicem. Cum dicitur, Pax domini &c. subdiaconus retro post celebrantem facta altari genuflexione, vadit ad sinistram celebrantis, & simul dicunt, Agnus Dei: Deinde facta ibidem sacramento genuflexione redit post celebrantem. Diaconus vero a dextris genuflexus expectat pacem, & cum celebrans osculatur altare, ipse se erigens simul osculatur altare, & a celebrante complexus accipit pacem, respondens ei, Et cum spiritu tuo. Postea iterum sacramento in altari adorato, vertit se ad subdiaconum retro post celebrantem, qui similiter a Diacono accepta pace, facta prius altari genuflexione, comitatus acolytho vadit ad Chorum, & dat similiter pacem primo cuiusque ordinis, dignioribus prius, deinde minus dignis, & reuersus ad Altare dat pacem acolytho, qui ipsum comitauerat, qui & alijs acolythis circa Altare dat pacem, deinde vadit ad dextram celebrantis, & quando opus est discooperit calicem, accipit ampullam vini, & infundit quando celebrans vult purificare.

¶ De Communione, & Orationibus post communionem dicendis.

CElebrante purificato, dum calicem collocat in altari, liber Missalis defertur per ministrum ad cornu Epistolæ, & collocatur, vt in Introitu. In missa solenni Diaconus defert librum Missalis ad cornu Epistolæ, postea vadit retro post celebrãtem Subdiaconus vero vadit ad cornu Euangelij, vbi calicem mundat, aptat cum purificatorio, plicat corporalia, reponit in bursam, & illam ponit super calicem coopertum velo, quem collocat in altari vel super credentia, vt prius, postea reddit ad locum suum retro post Diaconum. His expeditis celebrãs stans legit Antiphonam, quę dicitur Communio, qua secta iunctis manibus ante pectus vadit ad medium altaris, & eo

osculato,

A osculato, vertit se ad populum. & dicit Dominus vobiscum, reddit ad librum dicit orationes Post communionem eisdem modo numero, & ordine vt supra dictæ sunt Collectæ. Quibus dictis iungens manus ante pectus reuertitur ad medium altaris, & eo osculato vertit se ad populum, & dicit vt supra, Dominus vobiscum. Quo dicto stans iunctis manibus ante pectus versus populum dicit, si dicendum est, Ite missa est. Quo dicto per eandem viam reuertitur ad altare. Si vero non sit dicendum, dicto Dominus vobiscum reuertitur eodem modo per eandem viam ad medium altaris, vbi stans versus ad illud iunctis ante pectus manibus dicit Benedicamus domino. In missis autem defunctorum eodem modo stans dicit, Requiescant in pace. In missa solenni hæc omnia eodem modo stans dicit diaB conus, & cum dicit, Ite missa est, celebrans quoque stat versus populum. In Quadragesima autem a feria Quarta Cinerum vsque ad feriam Quartam maioris & Hebdomadæ, & in feriali officio postquam celebrans dixit orationes post communionem cum suis solitis conclusionibus, antequam dicat Dominus vobiscum, stans in eodem loco ante librũ dicit: Oremus. Humiliate capita vestra Deo, extensis manibus subiungit eadem voce orationem super populum ibidem positam: qua finita osculatur altare, & vertens se ad populum dicit Dominus vobiscum & alia vt supra. In missa solenni dicto per celebrantem Oremus, Diaconus vertens se ad populum iunctis manibus dicit vt supra, Humiliate, &c. quo dicto vertit se versus altare a tergo celebrantis, & celebrans dicit orationem.

C ¶ De Benedictione in fine missæ, & Euangelio Sancti Ioannis.

DIcto Ite missa est vel Benedicamus Domino, vt supra, Celebrans ante medium altaris stans iunctis manibus super altare, & capite inclinato, dicit secrete, Placeat tibi sancta Trinitas, &c. quo dicto, extensis manibus hinc inde super altare positis, ipsum in medio osculatur, tum erigens se adhuc stans versus illud, extendit, eleuat, & iungit manus, caputque cruci inclinans, dicit voce intelligibili, Benedicat vos omnipotẽs Deus, & iunctis manibus, ac demissis ad terram oculis, vertens se ad populum extensa manu dextra, iũctisq; digitis semel benedicit populo, dicẽs: Pater, & filius, & spiritus sanctus, circulum perficiens reuertitur ad cornu Euãgelij, vbi dicto Dñs vobiscum. ℟. Et cum spiritu tuo pollice dextro signãs prius um

signo

Universidad de Deusto
Biblioteca

signo crucis altare seu librum, deinde frontem, os, & pectus, dicit, D Initium sancti euangelij secundū Ioannem vel Sequentia sancti euāgelij, vt dictum est in rubricis generalibus, & ℟. Gloria tibi domine iunctis manibus legit euangeliū In principio vel aliud vt conuenit.

IN principio erat verbum: & verbum erat apud Deum: & Deus erat verbum. Hoc erat in principio apud Deum. Omnia per ipsum facta sunt: & sine ipso factum est nihil, quod factum est. In ipso vita erat: & vita erat lux hominum: & lux in tenebris lucet: & tenebræ eam non comprehenderunt. Fuit homo missus a Deo, cui nomen erat Ioannes. Hic venit in testimonium, vt testimonium perhiberet de lumine, vt omnes crederent per illum. Non erat ille lux, sed vt testimonium perhiberet de lumine. Erat lux vera, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum. In mundo erat, & mundus per ipsum factus est & mundus eum non cognouit. In propria venit, & sui eum non receperunt. Quotquot autem receperunt eum, dedit eis potestatem filios Dei fieri, his qui credunt in nomine eius. Qui non ex sanguinibus, neque ex voluntate carnis, neque ex voluntate viri, sed ex Deo nati sunt. Genuflexus dicit voce prędicta Et verbum caro factum est. Surgit: & stans, vt prius, perficit euangelium eadem voce. Et habitauit in nobis. Et vidimus gloriam eius, gloriam quasi vnigeniti a patre, plenum gratiæ, & veritatis. Si celebrans in Altari vertit faciem versus populum, non vertit se, sed stans vt erat, benedicit populum vt supra, in medio altaris: deinde accedit ad cornu euangelij, & dicit euangelium sancti Ioannis. Si celebrauit coram summo Pontifice, Cardinale, Legato Sedis Apostolicæ, Patriarca, Archiepiscopo, & Episcopo in prouincia, ciuitate, vel diœcesi sua existente, celebrans dicto Placeat tibi sancta Trinitas &c. dicit, Benedicat vos omnipotens Deus, & cōuertens se ad summum Pontificem genuflexus, ad Cardinalem vero, Legatum, vel Prælatum suum, capite inclinato quasi licentiam benedicendi petens pro sequitur, Pater, & filius & Spiritus sanctus benedicēs astantes a parte, vbi non adest Pontifex, Cardinalis, Legatus, aut Prælatus prædicti. Si autem celebrauit coram Patriarca, Archiepiscopo, vel Episcopo extra eorum titulum, ecclesiam, prouinciam, ciuitatem vel diœcesim cōstitutis, eis absque alio respectu, vt cęteris qui interfunt more consueto benedicit. Si autem celebrauit pro defunctis, dicto Placeat

A ceat tibi sancta Trinitas. vt supra, accedit ad cornu euāgelij, & dicit euangeliū sancti Ioannis, prætermissa benedictione, quæ in missis defunctorum, non datur. Finito euāgelio in fine missæ, si celebrauit corā summo Pōtifice, Cardinale, Patriarca, Archiepiscopo, vel Episcopo in eorum residētijs, ecclesia, vel loco Iurisdictionis eorum, cōuertit se ad illum coram quo ex prædictis celebrauit, & facit reuerentiam conuenientem. Si non celebrauit coram aliquo prædictorum, huiusmodi reuerentiam prætermittit. Quibus omnibus absolutis, extinguuntur per ministrū candelæ: interim sacerdos cooperto capite accipit sinistra calicem, dextram ponēs super bursam ne cadat, descendit ad infimum gradum altaris, & ibi in medio vertens se ad illud caput inclinat: & facta reuerentia, præcedente ministro, eo mo
B do quo venerat redit ad sacristiam, interim dicens Antiphonam, Trium puerorum, & cāticum, Benedicite: Si vero sit dimissurus huiusmodi vestes ante altare, vbi celebrauit finito euangelio prædicto ibidem deponit vestes, & dicit Antiphonam prædictam, Triū puerorum cum cantico, & alijs orationibus vt suo loco ponūtur. In missa solenni omnia facit, vt supra, hoc excepto, quod ter populo benedicit, primo a cornu epistolæ dicens Pater secundo ante medium altaris dicens & filius, tertio a cornu euangelij dicens & spiritus sanctus & dicto euāgelio secundum Ioannem, vel alio vt supra, celebrās discedit cum ministris ordine quo venerat.

¶ De His, quæ omittuntur in missa pro Defunctis.

C IN missa pro defunctis ante confessionem non dicitur psalmus, Iudica me Deus. Sed pronunciata antiphona, Introibo ad altare Dei & responso a ministris, sed ad Deum qui lætificat &c. dicitur ℣. Adiutorium nostrum & Cōfessio cum reliquis vt supra. In missa solenni post confessionem non incensatur altare. Cum celebrans ad altare incipit. Introitum, non signat se, sed manu dextera extensa facit signum crucis super librum, quasi aliquem benedicens, Non dicitur Gloria patri sed post psalmum repetitur Requiem æternā nec Gloria in excelsis, nec Alleluia, nec Iube domne benedicere, nec Dominus sit in corde meo, nec osculatur librum, in fine. In missa solenni subdiaconus finita Epistola non osculatur manum celebrantis, nec benedicitur. Diaconus non petit benedictionem, nec osculatur celebrantis manum, non tenentur luminaria ad Euangelium,

Universidad de Deusto
Biblioteca

sed duo tantum acolythi sine candelabris tenent medium subdiaco
D num, tenentem librum euangeliorum. Non incensatur liber, nec in
fine celebrans, nec defertur liber euangeliorum osculandus. Item in
missa defunctorum non dicitur Credo non benedicitur aqua in ca-
licem fundenda, sed dicitur Deus qui humanę substantię &c. In mis
sa solenni oblata & altare incensantur vt supra, incensatur solus
celebrãs, & nõ incẽsantur alij. Cũ lauat manus, nõ dicitur Gloria pa
tri in psalmo Lauabo inter innocentes. Subdiaconus non tenet pa-
tenam post celebrantem, sed tempore eleuationis sacramenti incen
sat sacramentum. Ad Agnus Dei non dicitur miserere nobis, cuius
loco dicitur dona eis requiem nec tertio, dona nobis pacem, cuius
loco dicitur dona eis requiem sempiternam, non dicitur prima ora
tio ante communionem, scilicet, Domine Iesu Christe qui dixisti
Apostolis tuis. &c. nec datur pax. In fine non dicitur Ite missa est,
nec benedicamus domino, Sed Requiescant in pace Et non datur
benedictio sed dicto Placeat, dicitur vt supra, In principio erat ver-
bum &c. Alia omnia, vt in alijs missis.

¶ Finita missa, si facienda est absolutio, celebrans retrahit se ad cor
nu epistolę, exuitur casula, accipit pluuiale nigrum: subdiaconus
medius inter duos acolythos deferentes candelabra accensa, defert
crucem, præcedentibus duobus alijs acolythis, vno cum thuribulo
& nauicula, alio cum aqua benedicta & aspersorio, sequitur cele-
brans & Diaconus a sinistris. Subdiaconus cum cruce fistit se in lo-
co parato ad caput contra altare medius inter dictos acolythos de-
ferentes luminaria: celebrans vero ex alia parte versus altare: a sini-
stris Diaconus, & alij duo acolythi deferentes vas aquæ benedictæ,
& thuribulum. Interim cantatur. ℟. Cum dicitur, Kyrie eleison, ce
lebrans ponit incensum in thuribulum ministrante. Diacono nau-
culam, dicto Pater noster, accipit aspersorium de manu Diaconi, &
facta altari reuerentia, comitante diacono a dextris & tenente fim-
briam anteriorem pluuialis, aspergit circuens locum paratum, cum
transit ante crucem profunde inclinat, diaconus vero genuflectit, &
rediens ad pristinum locum, de manu eiusdem diaconi accipit thu-
ribulum, & eodem modo, quo asperserat, incensat. Postremo Dia-
cono tenente librum orat iunctis manibus dicens Et ne nos, & ver
sus A porta inferi, cum alijs, & Orationem, Absolue quæsumus
domine

A domine &c. vt in Ordinario, & post eam dicens. Requiem ęternam
&c. facit crucem manu dextra super locum paratum & dicto per
Cantores Requiescant in pace, præcedente Cruce redit cum alijs
ad sacristiam.

¶ De his que clara voce aut secreto dicenda sunt in Missa.

IN missa priuata clara voce dicũtur Antiphona. ac Psalmus Ad In-
troitum, Confessio, & quę sequuntur, excepta oratione: Aufer a
nobis & Oramus te domine per merita sanctorum tuorum &c. Itẽ
Introit⁹, Kyrie eleison, Gloria in excelsis, Epistola, Graduale, Euan-
gelium, Credo Offertorium, Prefatio, Nobis quoque peccatoribus
solum hæc tria verba. Item Per omnia secula &c. cum Pater noster,
B Pax domini, Agnus dei, Domine non sum dignus, Cõmunio, Post-
communionẽ, Ite missa est, vel Benedicamus domino, vel Requie-
scant euangelium, In principio Alia omnia dicuntur secrete. In mi
sa solenni clara voce a celebrante dicuntur qñ intonatur. Gloria in
excelsis, & Credo Dñs vobiscum, Oremus, Oratio, Dñs vobiscum,
Oremus ante offertorium. Prefatio, Pater noster, Oño post cõmunio
nem. Alia omnia a celebrante dicuntur secreto in missa solenni.

¶ De Hora celebrandi Missam.

MIssa priuata saltem post Matutinum quacunque hora ab au-
rora vsque ad meridiem dici potest. Missa autem Conuen-
tualis & solennis, sequenti ordine dici debet. In festis duplicibus, &
semiduplicibus, in Dominicis, & infra octauas dicta in choro Hora
tertia. In festis simplicibus & ferijs per annum: dicta Sexta: In Ad-
C uentu, Quadragesima, Quatuor Temporibus & vigilijs quem ieiu-
nantur, dicta Nona, Missa autem defunctorum dici debet post
Matutinum & primam diei, & vbi dicuntur eorum vigiliæ, ma-
ne post Matutinum diei, dictis huiusmodi vigilijs cum Laudibus,
immediate dici potest Missa pro defunctis. Excipiuntur ab hoc
ordine dicendi missam Conuentualem, Missæ in nocte Natiuita-
tis Domini, quæ suo loco dicuntur, vel vbi alias ex dispensatione
Apostolica disponatur.

¶ De ordine sedendi, standi, & genuflectendi in missa solenni.

IN missa solenni celebrans medius inter diaconũ, & subdiaconũ se
dere potest a cornu Epistolæ iuxta altare, cũ cantatur Kyrie eleisõ,
Glia in excelsis & Credo alio tẽpore stat ad altare, & genuflectit qñ

Universidad de Deusto
Biblioteca

oportet vt supra. Item genuflectit quando legitur euangelium In D principio, ad illa verba,& homo factus est. & euangelium Cum natus esset Iesus ad illa verba, & procidentes adorauerunt eum Item euangelium ferie iiij. post Dominicam quartam Quadragesimæ, ad illa verba in fine, & procidens adorauit eum. Et cum diaconus cantat illa verba, ipse versus librum, celebrans & circunstantes versus altare genuflectunt: subdiaconus vero tenens librum, & acolythi cãdelabra non genuflectunt. Item genuflectit celebrans priuate, cum dicit, flectamus genua non autem cum solenniter celebrat, sed diaconus, & subdiaconus, & circunstantes. Item celebrans & ministri genuflectunt, cum dicitur in Quadragesima, Adiuua nos deus. Itẽ cum dicitur in missa Spiritus sancti. Veni sancte spiritus reple, &c. Item quando legitur Passio, ad illa verba, expirauit. & quandocũq; fiunt genuflexiones vt supra. Circunstantes autem in missis priuatis semper genuflectunt, præterquam ad Euangelium. In solennibus autem genuflectitur ab ijs, qui non sunt prælati ad Confessionem cum suo psalmo, & ab omnibus quando eleuatur sacramẽtum, sed dum cantatur Introitum, Gloria in excelsis, Epistola, Graduale, Credo, Offertorium, & facta Communione, dum cantatur Communio sedetur, in alijs statur. In missis feriarum Aduentus, Quadragesimæ, Vigiliarum, quæ ieiunantur, & quatuor Temporum, ac in missis defunctorum circunstantes genuflectunt ad Confessionem cum suo psalmo, ad Orationes dicto per celebrantem Sanctus, vsque ad Pax domini. & ad postcommunionem, excepta vigilia Paschæ, & Pentecostes, ac Natiuitatis Domini.

¶ De Coloribus, & qualitate Paramentorum.

PAramenta Altaris, celebrantis, & ministrorum sint coloris conuenientis officio & missæ diei, secundum vsum Romanæ Ecclesiæ, quæ quinque coloribus vti consuecuit, albo, rubeo, viridi, violaceo, & nigro.

¶ Albo colore vtitur à vesperis vigiliæ Natiuitatis Domini vsque ad octauam Epiphaniæ inclusiue, exceptis festis Martyrum, quæ infra eam veniunt. Feria quinta in cæna Domini, & Sabbato sancto in officio missæ, & ab illo die vsq; ad Sabbatum Pentecostes exclusiue, in officio de tempore, prẽterquam in Missam Litaniarum, & Rogationum. In festis beatæ Mariæ, & per eius octauas, prẽterquam in benedictione

A benedictione candelarum, & processione, quæ fit in festo Purificationis eiusdem. Itẽ in eius missis votiuis. In missa sanctæ Trinitatis. In festo Corporis Christi. In festis Angelorum. In festo sancti Ioannis Baptistæ. In festo Omnium sanctorum. In principali festo sancti Ioannis Euangelistæ, quod celebratur infra octauam Natiuitatis. In vtraque Cathedra sancti Petri. In Conuersione S. Pauli. In festo S. Petri ad Vincula. In festo Transfigurationis Dñi. In festis Confessorum Pont. & non Pont. & Doctorum. In festis sanctarum virginum, & non virginum, dummodo non sint martyres. In Consecratione, & Dedicatione ecclesiæ, & per octauas prædictorum festorum, quæ octauas habeant, quando fit officium de octaua, & in Dominicis infra eas per annum occurrentibus.

B ¶ Rubeo colore vtitur a vigilia Pentecostes in Missa vsque ad sabbatum sequentem inclusiue. In festis sanctæ Crucis. In festo sancti Ioannis ante portam Latinam. In Natali Apostolorum Petri, & Pauli, & in festis aliorum Apostolorum, exceptis festo principali sancti Ioannis Euangelistæ post Natiuitatem, & festo Conuersionis S. Pauli, & Cathedræ sancti Petri, & eius Vinculorum. In festis sanctorum & sanctarum martyrum, excepto festo sanctorum Innocentum, quando non venerit in Dominica: si autem in dominica venerit vtitur rubeo: similiter in eius die octaua, & per octauas prædictorum festorum, quæ octauas habent, quando fit de octaua, & in Dominicis per annum infra eas octauas occurrentibus.

¶ Viridi colore vtitur ab octaua Epiphaniæ vsque ad Septuagesi-
C mam, & ab octaua Pentecostes vsque ad Aduẽtum exclusiue, in officio de tẽpore excepta dominica Trinitatis vt supra: ac exceptis dominicis infra octauas occurrentibus, in quibus color octauarum seruatur, exceptis etiam vigilijs, & quatuor Temporibus vt infra.

¶ Violaceo colore vtitur a prima dominica Aduentus vsque ad Missam vigiliæ Natiuitatis Domini inclusiue, & a Septuagesima vsque officium ante Missam in vigilia paschæ inclusiue in officio de tempore, excepta Feria v. in Cœna Domini, in qua vtitur albo, & Feria 6. in Parasceue, in qua vtitur nigro, vt infra, & benedictione Cerei, in qua Diaconus illius Præfationem dicens solus vtitur albo, ea autem finita violaceo vt prius. Item in officio vigiliæ pentecostes ante missam facta benedictione fontium inclusiue. In quatuor

Universidad de Deusto
Biblioteca

Temporibus. In vigilijs, quæ ieiunantur, exceptis vigilia, & quatuor D
Temporibus pentecostes. In missa Litaniarum & Rogationum. In
festo sanctorum Innocentum, quando non venerit in die dominica. In benedictione candelarum in die Purificationis Beatæ Mariæ, & in benedictione palmarum, & ipsa Dominica in palmis & in eorundem, ac generaliter in omnibus processionibus, exceptis processionibus sancti Sacramenti, & quæ fiunt in solennibus diebus.

¶ Nigro colore vtit Feria sexta in parasceue, & in missis Defunctorũ.

¶ In officio missæ celebrans semper vtitur planeta super Albam. Si
autem sit Episcopus, & solenniter celebrat, super Dalmatica & Tunicella. Pluuiali vtitur in processionibus, & benedictionibus, quæ fiũt in altari. Item in officio Laudum, & vesperarum, quando solenniter dicuntur. Eodem vtitur assistens celebranti, in Missa Pontificali. Ité E
quando celebrans post Missam Defunctorum facit in fine absolutionem. Cum celebrans vtitur pluuiali, semper deponit manipulum & vbi pluuiale haberi non potest, in benedictionibus, quæ fiunt in altari, celebrans stat sine planeta cum Alba & Stola. Dalmatica & Tunicella vtuntur Diaconus & Subdiaconus in Missa solenni, & processionibus, & benedictionibus quandocunque Sacerdoti ministrãt. In diebus vero ieiuniorum, & in Dominicis Aduentus, & Quadragesimæ (Dominica Gaudere, & Lætare exceptis) in Cathedralibus & præcipuis Ecclesijs vtuntur planetis plicatis ante pectus, quã planetam diaconus dimittit cum lecturus est Euangelium, & tunc super sinistrum humerum super stolam complicatur, aut ponitur aliud genus stolæ latioris in modum planetæ plicatæ, & facta communione resumit planetam vt prius. Similiter Subdiaconus dimittit eam cum lecturus est Epistolam, quam legit in albis, & postea eã F
resumit vt prius. In minoribus autem Ecclesijs prædictis diebus ieiuniorum alba tantum amicti ministrent, Subdiaconus cum manipulo, Diaconus etiam cum stola ab humero dextro sub sinistrum pendente.

¶ Ora

A ¶ Orationes dicendæ cum sacerdos induitur Sacerdotalibus paramentis. Cap. 43.

Cum lauat manus, dicat.

DA Domine virtutem manibus meis ad abstergendum omnem maculam, vt sine pollutione mentis & corporis valeam tibi seruire. Amen.

Ad Amictum, dum illud ponit super caput, dicat.

IMpone domine capiti meo galeam salutis, ad expurgandos diabolicos incursus. Amen.

¶ Ad Albam, cum ea induitur, dicat.

DEalba me Domine, & munda cor meum, vt in sanguine agni
B dealbatus, gaudijs perfruar sempiternis. Per omnia secula seculorum. Amen.

¶ Ad Cingulum, dum se cingit, dicat.

PRæcinge me domine cingulo puritatis, & extingue in lumbis meis humorem libidinis: vt maneat in me virtus continentiæ, & castitatis. Amen.

¶ Ad manipulum dum imponit ad brachium sinistrum, dicat.

MErear Dñe portare manipulum fletus, & doloris: vt cũ exultatione recipiã mercedẽ laboris. Per oĩa secula seculorũ. Amẽ.

¶ Ad stolam, dum imponit collo, dicat.

REdde mihi Dñe, obsecro, stolã immortalitatis, quã perdidi in præuaricatione primi parentis, & quãuis indignus accedo ad tuum sacrum misterium, merear tamen gaudiũ sempiternũ. Amen.

C ¶ Ad Casulam, cum eam assumit, dicat.

DOmine, qui dixisti, Iugum meum suaue est, & onus meum leue, fac vt istud portare sic valeam, quod consequar tuam gratiam. Amen.

¶ Gratiarum actio post Missam. 44.

Antiphona.

ERium puerorum cantemus hymnum, quem cantabant sancti in camino ignis benedicẽtes Dominum. Quę Antiphona in duplicibus tantum duplicatur.

Canticum trium puerorum.

BEnedicite omnia opera domini domino: laudate & superexaltate eum in secula.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Benedicite angeli domini domino: benedicite cœli domino. D
Benedicite aquæ omnes, quæ super cœlos sunt domino, benedicite omnes virtutes domini domino.
Benedicite sol & luna domino: benedicite stelle cœli domino.
Benedicite imber & ros dño, benedicite omnis spiritus Dei domino.
Benedicite ignis & æstus domino: benedicite frigus, & estas dño.
Benedicite rores & pruina domino: benedicite gelu & frigus dño.
Benedicite glacies & niues domino: benedicite noctes & dies dño.
Benedicite lux & tenebrę domino: benedicite fulgura & nubes dño.
Benedicat terra dominum: laudet & superexaltet eum in secula.
Benedicite montes & colles domino: benedicite vniuersa germina tua in terra domino.
Benedicite fontes domino: benedicite maria & flumina domino. E
Benedicite cætæ & omnia quæ mouetur in aquis domino: benedicite omnes volucres cœli domino.
Benedicite oes bestię & pecora dño: benedicite filij hominum dño.
Benedicat Israel dominum: laudet & superexaltet eum in secula.
Benedicite sacerdotes dñi dño: benedicite serui domini domino.
Benedicite spiritus & animæ iustorum domino: benedicite sancti & humiles corde domino.
Benedicite Anania Azaria Misael domino: laudate & superexaltate eum in secula.
Benedicamus patrem & filium cum sancto spiritu: laudemus & superexaltemus eum in secula.
Benedictus es domine in firmamento cæli: & laudabilis & gloriosus & superexaltatus in secula. F

Psalmus.

Laudate dominum in sanctis eius: laudate eum in firmamento virtutis eius.
Laudate eum in virtutibus eius: laudate eum secundum multitudinem magnitudinis eius.
Laudate eum in sono tubæ: laudate eum in psalterio & cithara.
Laudate eũ in tympano & choro: laudate eũ in chordis, & organo.
Laudate eum in cimbalis bene sonantibus: laudate eum in cimbalis iubilationis, omnis spiritus laudet dominum.
Gloria patri, & filio, & spiritui &c. Deinde repetitur Antiphona.
Trium puerorum cantemus hymnum, quem cantabant sancti in ca-

A camino ignis benedicentes dominum. Deinde sacerdos dicit. Kyrieelei. Christeelei. Kyrieelei. Pater noster. ℣. Et ne nos induc. ℟. Sed libera nos a malo. ℣. Confiteantur tibi domine omnia opera tua. ℟. Et sancti tui benedicant tibi. ℣. Exultabunt sancti in gloria. ℟. Lętabuntur in cubilibus suis. ℣. Non nobis domine nõ nobis. ℟. Sed nomini tuo da gloriam. ℣. Dñe exaudi orat. ℟. Et cla. ℣. Dominus vobiscum ℟. Et cum spiritu tuo. Oremus.

DEus qui tribus pueris mitigasti flammas igniũ, concede propitius, vt nos famulos tuos non exurat flãma vitiorum. Oro.

ACtiones nostras, quæsumus dñe, aspirando præueni, & adiuuando prosequere, vt cuncta nostra oratio, & operatio à te semper incipiat, & per te cępta finiatur. Alia oratio.

B DA nobis, quęsumus domine vitiorum nostrorum flammas extinguere, qui beato Laurentio martyri tuo, tribuisti tormentorum suorum incendia superare. Per Christum. ℟. Amen.

¶ De celebratione duarum, vel trium missarum eadem die. 45.

SVnt nonnulli sacerdotes, ob raritatem clericorum, aut ecclesiarum paupertatem, duas parochiales ecclesias obtinentes, quibus a iure conceditur celebrare duas missas in die. Hi vel quicunq; alij sacerdotes in casibus a iure permissis bis in die celebrare volentes, non debent in prima missa post sumptum sanguinem se purificare, vel ablutionem digitorum sumere, sed post sanguinis sumptionem digitos super calicem abluere, & ablutionem huiusmodi in aliquod vas mundum reponere, & alia die, qua vnam missam tantum
C celebrabunt, post sanguinis sumptionem, vel eadem die post dictã secundam missam, de ea se purificare, seu post purificationẽ & ablutionem eiusdem secundæ missæ eam sumere: Plures autem q̃ duas missas vna die celebrare non licet, sola die Natiuitatis Saluatoris nostri Iesu Christi excepta: in qua quilibet sacerdos alias ad celebrandum dispositus potest tres missas celebrare: quod facturus etiã non debet in prima & secunda missa se purificare, aut ablutionem digitorum sumere: sed eam in aliquod vas mundum reponere, & eam post purificationem tertiæ missæ sumere. Qui autem eadem die plures missas celebraturus, in prima vel secunda missa se purificauerit, aut ablutionem sumpserit, nõ debet illa die vlterius celebrare. Præterea sacerdos in die Natiuitatis prædictæ duas vel tres missas etiam

sine

Universidad de Deusto
Biblioteca

sine aliqua intermissione celebraturus, debet ante quamlibet missa- D
rum huiusmodi dicere confessionem, & in fine cuiuslibet populo be
nedicere: & post primam & secundam missas huiusmodi dicere euã
gelium sancti Ioãnis. **In principio erat verbum, &c.** Ac omnia alia
facere & dicere, purificatione omissa, vt præfertur, quæ in alijs mis-
sis dicrum, in quibus vna tantum missa celebratur, dicuntur & fiũt.
Post tertiam vero missam loco dicti Euangelij sancti Ioannis, debet
dici euangelium secundum Matthæum. **Cum natus esset Iesus &c.**
quod habetur in missa diei Epiphaniæ Domini.

¶ De missa sicca nuncupata. 46.

SVnt & alij sacerdotes, qui in quadragesima, vel alijs diebus, in
quibus duæ missæ speciales habentur, videlicet vna de festo, & E
alia de dominica, vel feria, celebrata altera earum, aliam pro deuo-
tione sua legunt; absq; consecratione. quod fieri licet hoc ordine.
Data benedictione, post missam celebratã, & euangelio sancti Ioan
nis lecto, celebrans deponit casulam: & omnibus alijs paramentis
rentẽtis, stãs in cornu epistolæ versus ad altare detecto capite, legit
absolute ex missali introitum alterius missæ, Gloria in excelsis Deo.
Si illud in prima missa non dixit, & secũdæ missæ cõueniat, alioquin
ipsum prætermittit. Idem obseruat de Credo in vnum Deum? Sub-
iungit absolute prætermissis. ℣. **Dominus vobiscum,** & Oremus,
Orationem, epistolam, Graduale, Alleluia, vel Tractum, Euange-
lium quod incipit Sequentia vel Initium sancti Euangelij, prætер-
misso ℣. **Dominus vobiscum.** Offertorium. Communionem Et si-
militer omissis. ℣. **Dominus vobiscum,** & Oremus, Absolute sub- F
iungit postcommunionem, omnia intelligibili voce legens: & sic
ibi absque alia cærimonia officium ipsum terminat. Tum dicit se-
crete, seu competenti voce Antiphonam. **Trium puerorum &c.**
Deponit omnia paramenta, prout superius post missam ordina-
riam dictum est.

¶ De eadem missa sicca in mari, & fluminibus celebrari solita. 47.

IN loco fluctuanti, vt in mari, & fluminibus celebrare non licet
alicui. Consueuit tamen in mari, pro populorum deuotione
absque consecratione missa (quam siccam vocant) dici per sacer-
dotem hoc ordine. In loco nauis ecclesiola nuncupato, parata est
mensa, supra quam ponitur mappa munda, etiam non benedicta: &
in me-

A in medio partis posterioris eiusdem mensæ crux, ac hinc & inde in
cornibus posterioribus ipsius mensæ duo candelabra cum duabus
candelis ardentibus collocantur: vbi sacerdos missam huiusmodi
dicturus, ante dictam mensam stans, accipit superpellicem, & de-
super stolam ab humeris dependentem: quam transuersat ante pe-
ctus per modum crucis: & cingulo eam firmat. Vel secundum alios,
omnibus paramentis sacerdotalibus induitur ordine superius dato,
omissa sola planeta, siue casula, qua non vtitur. Sicque paratus stans
ante mensam prædictam facit confessionem cum his, qui interfunt
dicens. In nomine patris, & filij & spiritus sancti. Introibo, &c.
Prout habetur supra in principio missæ, vsque ad orationem Ora-
mus te domine, vt per merita &c. exclusiue: ascendit ad mẽsam prę
B dictam, & omisso illius osculo, stans in cornu epistolę legit introitũ
missæ. Kyrie eleison. Gloria in excelsis Deo si est dicendum Domi-
nus vobiscum non vertẽdo se ad populum. Oremus, & orationem
ordinariam. Deinde si placet, & diei cõueniat, facit vnam vel duas
commemorationes: legit Epistolam, Graduale, Alleluia, si est di-
cendum, vel tractum: portat librum ad Cornu Euangelij: dicit in
medio mensæ. Munda &c. Dominus sit in corde &c. deindeante
librum, Dominus vobiscum, Sequentia &c. Signando librum & se
in fronte, ore & pectore. finito Euangelio osculatur textum: dicit
Credo, si dies & officium requirit. Dominus vobiscum. non vertẽ-
do se ad populum, Oremus Offertoriũ, Præfationem, Sanctus &c.
Oremus præceptis salutaribus moniti &c. Pater noster. Agnus Dei.
C & dat osculum pacis, si alias officio illius diei quod legit conue-
niat: reuertitur cum libro ad cornu Epistolæ, dicit communionem
in eodem loco Dominus vobiscum non vertendo se ad populum,
Post communionem, & commemorationes, si prius fecit ibidem,
Dñs vobiscum, vt prius: & Ite missa est, vel Benedicamus, pro-
ut conuenit, aut Requiescant in pace si legit pro defunctis: quo
dicto ibidem se vertit ad populum, & illi more solito benedicit, si
non legit pro defunctis: pro quibus si legit benedictionem huius-
modi prætermittit. Tunc dicit Dñs vobiscum. & signans seipsum
in fronte, ore, & pectore, continuat, Initium sancti Euangelij secũ-
dũ Ioannẽ. In principio &c. vt supra. Quo finito, vestes sacras, quas
recepit, ibidem deponit. Oĩa præmissa in huiusmodi Missa dicũtur

voce

Universidad de Deusto
Biblioteca

voce intelligibili: ita q; ab omnibus illis, qui intersunt, audiantur. D

¶ De eadem missa coram infirmo, vel alia persona celebranda. 48.

ET si aliquãdo accidat, quod quis infirmus, vel alius velit missam audire, vbi non est sacerdos ad missam celebrandam dispositus, quia ipse eadem die celebrauit, vel ex alia legitima causa, poterit sacerdos in ecclesia vel alio loco conuenienti, vt præmittitur, missam huiusmodi siccam legere in omnibus, & per omnia, prout superius de missa nauali dictum est: & non debet in ea sacramenta ostendere: etiam si illud in ecclesia ibidem in loco suo sacro habeat paratum propter periculum ostensionis. Ad laudem saluatoris nostri.

¶ Tractatus de defectibus in missa contingentibus. 49.

DEfectus missæ sunt, quãdo requisita ad missæ celebrationẽ deficiunt. Isti aũt defectus contingunt aut ex parte sacramẽti, aut E ex parte ministri, aut ex parte ministerij: quia in sacramento requiritur panis triticeus, vinum de vite, aqua naturalis: & sunt hæc ex parte materiæ. Ex parte vero formæ requiruntur verba consecrationis, & intentio cõsecrantis. In ministro autem requiritur exterius debitum vestimentum, & in corpore ieiunium, & dispositio mẽtis & aĩæ quodq; sit rite ordinatus. Et in ministerio requiritur, quod missa cõpleatur, s. q; sacrificiũ sit completũ & perfectum: & quod sacerdos sũmat sacrificium cõicando. Vnde de his dicendum est per ordinem.

¶ Primo de defectu panis. 50.

SCiendum est igitur, q; conficiens in pane fermentato, grauiter peccat: quia facit contra statutũ, & cõsuetudinẽ ecclesiæ. Si vero cõficiatur in pane, qui incipit corrũpi, similiter grauiter peccat. Etiã F conficiẽdo in azymo corrupto & infecto propter irreuerentiã sacrĩ: tñ talis panis si conficiatur sacrm est. Sed si panis sit adeo corruptus, ita quod in eo deficeret species panis, non põt cõfici, hoc est per verba sacrĩ non efficitur corpus Christi: & q; species maneat, potest cognosci ex hoc, q; continuitas non est soluta, nec alia accidentia ablata. Hæc S. Tho. & Albertus. ¶ Item, si grana alterius generis fuerint ad mistą tritico in tanta quantitate, quod aliam speciem faciãt, siue quod medium constituant, non potest ex eo confici sacramentũ, tamen ex modica quantitate non impeditur. S. Thom. & Albertus, & Petrus. ¶ Si panis sit de aqua rosacea confectus dubitatur inter doctores. Et S. Thom. dicit esse probabilius, quod non possit confici.

¶ Si

A ¶ Si sacerdos infra missam ante consecrationem aduerit hostiam nõ esse triticeam, vel esse corruptam: remota illa hostia, aliam ponat: & a canone reincipiat. Si vero post consecrationem hoc aduertit idem faciat ponendo aliam hostiam, & eam sumendo: sed nihilo minus postea illam primam sumat, aut alijs sumendam tradat, vel eã reuerenter conseruet. Petrus. Quod autem dicit hic Petrus quod incipiat a canone, S. Th. tamen dicit in simili casu esse reincipiendum tantum a verbis cõsecrationis, vt habes infra. Si vero sacerdos aduertat dictum defectum hostiæ postquam sumpserit, licet in isto casu varient docto. tamen S. Tho. tenet in Tertia parte, quod debet aliam ponere hostiam, & consecrare, & sumere: quia præceptum de perfectione sacramenti maioris est ponderis quam præceptum, quod a ieB iunis sumatur. ¶ Per id autem quod dicit Petrus. Si sacerdos infra missam aduertat hostiam non esse triticeam, vel esse corruptam, patet quid agendum sit, si nulla hostia fuerit posita, vel si posita fuerit perdita. Et per id quod dicit S. Tho. si aduertat de defectu hostiæ post eius sumptionem potest hoc idem intelligi, si aduertat etiam post sumptionem sanguinis, rursus quod ponat nouum panem & nouum vinum & consecret, atq; prosequatur, & sumat, ne sacramẽtum remaneat imperfectum: quod magis expresse apparebit infra, vbi statim dicetur de defectu vini, & ponentur magis expressa verba ipsius S. Tho.

¶ Quale esse debeat vinũ, quod in consecratione sacramenti eucharistiæ ministratur: & de defectibus eius qui occurrere possunt. 51.

CDE vino primo sciendum est, quod si vinum factum est omnino acetum, non potest de ipso confici sanguis Christi: quia vinum differt & acetum, sicut viuum & mortuum, secundum Philosophum. Sed si vinum sit in via quasi acescendi, tunc idem est iudiciũ, quod de pane, qui est in via ad corruptionem, scilicet quod potest confici, peccat tamen huiusmodi conficiens grauiter, propter irreuerentiam sacramenti. Sanct. Thomas, & Albertus. Et addit Albertus, quod si vinum putridum sit tantum, quod vini naturam perdiderit: non potest confici. Quod si non est corruptum, sed in via, potest confici: sed tñ conficiens peccat, vt dictũ est de vino, q; tendit in acetũ. Et idem intelligendum de vino multum pontico, siue acri. De agresti non potest cõfici. S. Tho. & Albertus. De musto põt confici

non

Universidad de Deusto
Biblioteca

non tamen faciendum est de multum recenti propter impuritatem. D
S. Tho. & Petrus. Si vino apponatur tanta aqua, quod non conuertatur in vinum, non conficitur. Et non debet apponi aqua rosacea, vel alia artificialis. Si tamen apponeretur in tam modica quantitate, quod in vnum conuerteretur, conficeretur. Hæc S. Thom. & Petrus. ¶ Item si sacerdos post consecrationem corporis, scilicet ante consecrationem sanguinis percipiat aut vinum aut aquam non esse in calice, debet statim apponere & consecrare. Si vero post omnia verba consecrationis percipiat, quod vinum non fuerit positum, sed aqua: siquidem hoc percipiat ante sumptionem corporis, debet deposita aqua si ibi fuerit, ponere vinum cum aqua, & resumere a verbis consecrationis sanguinis. Si vero hoc percipit post sumptionem corporis debet apponere aliam hostiam simul cum sanguine E
iterum consecrandam, & in fine sumere hostiam iterum consecratã, & sanguinem, non obstante etiam si prius sumpsit aquam, quæ erat in calice: quia præceptum, de perfectione sacramenti maioris ponderis est, quam præceptum, quod hoc sacramentum a ieiunio sumatur. Hæc S. Tho. ¶ Ex prędictis nunc verbis demõstrantur illa duo, quæ supradicta sunt, cum de defectu panis dictum est. Dicit etiam S. Thom. quod non sufficit sacerdoti solam hostiam sumere, ne imperfectum remaneat sacramentum, sed si solum sanguinem aliquis consecraret, & sumeret, ita remaneret sacramentum imperfectum sicut si solam hostiam consecraret, & sumeret. Tunc autem solum sanguinem consecrasset, & sumpsisset, si post sumptiones sanguinis cognoscerent, quod hostia non fuisset triticea, vel quod fuisset corru- F
pta. Et vt hic dicit S. Thom. etiam si solutum sit ieiunium, repetendum est sacramentum, vt sit integrum. Et cum missæ celebritas terminetur benedictione sacerdotis, vt dicetur infra, non ita iudicandum est de defectibus missæ reparandis ante benedictionem sacerdotis, cum adhuc stet officium missæ, sicut post benedictionem, quando iam est solutum officium missæ: quia post benedictionem, quicquid fieret, magis videretur iteratio missæ, quam reparatio defectus. Item ex verbis sancti Thom. immediate supradictis apparet, quòd in reparatione sacramenti imperfecti sufficiat resumere a verbis consecrationis: inde tamen omnia ordinate sunt repetenda, quia, vt dicitur 7. q. 1. perfecta non possunt dici sacramenta, quæ perfe-

A perfectum non habent ordinem. Et S. Thom. dicit, quod immane est sacrilegium, si non perficiatur hoc sacramentum. Vnde concilium Toletanum tulit sententiam excommunicationis in eos, qui cum possunt, non perficiunt istud sacramentum, vt patet supra in loco decreti immediate allegato.

¶ De defectu aquæ. 52.

SAcerdos si percipiat aquam non fuisse appositam in vino ante consecrationem sanguinis, ponat eam: & dicat verba consecrationis. Si autem percipiat post consecrationem sanguinis, nullo modo debet postea aquam apponere: quia non est de necessitate sacramenti: & sequeretur corruptio sacramenti in aliqua parte. Siquis tamen ante consecrationem scienter dimitteret appositio-
B nem aquæ, grauiter peccaret: quia ageret contra constitutionem ecclesiæ, & quia dominum apposuisse creditur. Non autem sufficit, quod aqua apponatur, quando vinum adhuc est in dolio, quia hoc non significaret aliquid: sed oportet, vt imminente oblatione apponatur ad sacramentum. Hæc S. Thom.

¶ De defectu formæ. 53.

PRo notitia formæ, sciendum est, quod Ambrosius in libro de sacramentis dicit, quod hoc sacramentum conficitur in verbis, & sermonibus Christi. Ex quo dicto concludit S. Tho. quod forma cõsecrationis huius sacramenti sit Hoc est enim corpus meum: & Hic est enim calix sanguinis mei, noui & æterni testamenti, mysterium fidei, qui pro vobis, & pro multis effundetur in remissionem pecca-
C torum. Illa vero verba, Accipite & manducate, pertinent ad vsum materiæ consecratæ. Similiter illa verba. Hæc quotiescunque &c. pertinent ad vsum huius sacramenti: quia vsus non est de necessitate sacramenti: vt dicit idem S. Tho. Item illa coniunctio, enim, non est de substantia formæ: tamen dici debet secũdum vsum ecclesiæ, qui vsus a beato Petro initium sumpsit. Etiã beatus Tho. dicit, q; si prædictæ formæ mutentur nihil efficitur, etiam si videantur verba idem significare: similiter si aliquid de dictis formis diminuitur. Si vero aliquid adderetur, quod significationem nõ mutaret, nec errorem induceret, magnum peccatũ esset: tamen conficeretur ſm Albertum.

¶ Dicit aũt S. Tho. quod forma prædicta vtens pronomine demonstratiuo, ostendit q; materia consecranda debet esse coram sacerdote. Vn-

Universidad de Deusto
Biblioteca

te. Vnde sacerdos existens in domo sua non potest consecrare panē D
qui est in arca, aut etiam in foro, vel vinum, quod est in cellario. Sed
quantacunq; sit quantitas panis & vini, quæ coram sacerdote poni
tur, potest ab ipso consecrari. S. Th. etiam dicit, quod si sacerdos nō
recordetur se dixisse ea, quę in consecratione communiter dicuntur,
non debet ex hoc turbari. Non enim qui multa dicit omnium reco-
lit quæ dixit. Si tamen sacerdoti probabiliter constet se aliqua omi-
sisse, si quidem non sunt de necessitate sacramenti, nō debet resume-
re immutando ordinem sacrificij, sed debet vlterius procedere. Si ve
ro certificetur se omisisse aliquid eorum, quæ sunt de necessitate sa-
cramenti. s. formam consecrationis, debet resumi ipsa forma, & cæ-
tera per ordinem recitari.

¶ De defectu intentionis ministri. 54.

NOn solum autem necessaria sunt ad conficiendum prædicta
verba, sed etiam requiritur intentio: quia secundum Augusti-
num, in sacramentis sine intentione nihil agitur. Vnde Sanctus Tho
mas dicit, quod ad perfectionem sacramenti requiritur intentio mi
nistri, qui se subijciat principali agenti: scilicet vt intendat facere,
quod Christus fecit & ecclesia: & dicit, quod non est necessaria intē-
tio actualis, sed sufficit habitualis, vt conficiatur. Puta, si sacerdos
cum accedit ad altare ad celebrandum intendit facere quod fecit ec
clesia, perficitur sacramentum. Sed si postea suspendatur eius inten-
tio per aliam occurrentem cogitationem, nihilominus perficitur sa
cramentum ex virtute intentionis propositæ. Tamen studiose cura-
re debet minister sacramenti, vt etiam actualem adhibeat intentio- F
nem. Et dicit, quod cum aliquis non intendit sacramentum perfi-
cere, sed delusorie aliquid agere, talis peruersitas tollit virtutem con
secrandi & virtutem sacramenti, præcipuæ, quando intentionem ex
terius manifestat. Si autem intentio ministri peruertatur quātum ad
id quod sequitur sacramentum, puta, si sacerdos intenderet confice
re corpus Christi vt eo ad veneficia vteretur, quia prius non depen-
dit à posteriori, talis intentionis peruersitas veritatem sacramēti nō
tollit: sed minister ex tali intentione grauiter peccat. Dicit enim Al-
bertus, quod si aliquæ hostiæ ex obliuione remaneant in altari, aut
aliqua pars vini, & sacerdos conficiat, illa non sunt consecrata: quia
de eis non intendit. ¶ Durandus autem posuit casum. Si sacerdos

habeat

A habeat coram se vndecim hostias, & intendit consecrare decem,
quærit quot sint consecratæ: Respondet distinguendo, quod hoc
potest primo duobus modis intelligi. Vno modo quod numerus sit
solum in intentione, & non in opinione, intentio autem sic quic-
quid sit coram se consecrare, verbi gratia. Si aliquis habeat conse-
crare, & coram se habeat vndecim hostias, & opinatur esse decem,
ipse vero intendit consecrare quicquid est, corā se, patet, quod eius
opinio fertur ad numerum, sed eius intentio non fertur ad numerū:
vnde quia effectus consecrationis sequitur intentionem, & non opi
nionem, omnes vndecim sunt consecratæ. Alio modo potest intel-
ligi prædictus casus, quando dicitur, habet coram se vndecim ho-
stias, & intendit consecrare decem, vt non opinio, sed intentio fera-
B tur ad numerum: ita scilicet, quod non velit plus quam decem, sed
tantum decem consecrare, tunc in tali casu prædictus doctor facit
secundam distinctionem, dicens, quod hoc duobus modis contin-
gere potest. Vno modo, quod sciat veritatem numeri: alio modo
quod ignoret veritatem numeri. Et si sciat veritatem numeri, scili-
cet quod hostiæ sint vndecim, & ipse decem tantum consecrare in-
tendit, Aut decem distincte intendit consecrare, Et patet, quod il-
læ decem tantum sunt consecratæ, de quibus intendit: & vndeci-
ma, de qua non intendit, non est consecrata: Aut sacerdos scit esse
hostias vndecim, & intendit consecrare decem, non distinguendo,
vel determinando, quas decem intendit, & quam vndecimam non
intendit, sed intēdendo decem ex illis consecrare, tunc nulla est con
C secrata, eo quod intentio non fuit ad aliquam determinatam. Et cū
isto dicto satis concordat S. Thom. in 3. par. q. 63. vbi dicit, quod
minister sacramentorum est sicut instrumentum principalis agēt̄is,
scilicet Christi vel ecclesiæ. Et cum tale instrumentum habeat co-
gnitionem, requiritur, quod per intentionē se determinet ad opus:
quod in virtute principalis agentis producere debet. Ideo sequitur
quòd vbi non determinat se, nihil operatur. Si vero sacerdos igno-
ret veritatem numeri hostiarum, & intendit decem hostias tantum
consecrare, dicit idem. Durandus, quòd eodem modo distinguen-
dum est vtrum determinet quas decem intendit, vel non determi-
net. Et respondendum est sicut in casu immediate præcedenti. Seq.
dubitatur quomodo, cum numerus ignoretur. Cui dubitationi re-

Universidad de Deusto
Biblioteca

ſpondeatur hoc poſſe contingere, q; decem hoſtias videat extenſas, D
& vna ibi lateat? Ipſe autem intendit omnes, quas videt, & nullam aliam conſecrare. Vel poteſt eſſe, q; decem ipſe ibi poſuerit, & vna erat ibi quam neſciuit: ipſe vero intendat omnes illas quas poſuit, conſecrare. & redit hic caſus in caſum ſupra poſitum Alberti, quia tunc illa non eſt conſecrata, quam neſciuit ibi eſſe: & omnes aliæ conſecratæ. Si autem vnam plus ipſe poſuerit, quam crediderit, vel alius vndecim poſuerit: & ipſe mandauit poni decem: & non intendit conſecrare niſi decem tantum, tunc non eſt determinata eius intentio: & ſicut ſupradictum eſt, nulla eſt conſecrata.

¶ De defectu veſtimentorum. 55.

SCiendum eſt, q; ſecundū S. Tho. & Alber. & alios Theologos, ſi E
omittatur aliquid de his, quæ ad ritum celebrationis pertinent, quilibet dimittens aliquid tale, puta, tempus debitum, altare tribus mappis coopertum, veſtes, & huiuſmodi grauiter peccat: nihilominus conſecrat, ſi eſt ordinatus, & adſit eius intentio, & debita materia, & debita forma: ſed grauiſſime peccat, ſi ſcienter hoc faciat. In his potes colligere quæ ſint illa, ſine quibus non conficitur. ſ. materia debita: & forma cū intentione: & ordo in conficiēte. Quicquid horū quatuor deficiat, nō conficitur ſacramentum. Et iſtis quatuor exiſtentibus, quibuſcunq; alijs deficiētibus, veritas adeſt ſacramēti. ¶ Secundum Hoſt. ſufficit, q; vnus ſit præſens in miſſa, qui ſacerdoti reſpondeat: quamuis. de conſe. diſt. 1. dicatur quod duo requiruntur. Mulier in miſſa miniſtrare non poteſt. ¶ Etiam ſine lumine F
non debet aliquis celebrare. extra de celeb. miſſ. c. ex parte.

¶ De defectibus diſpoſitionis corporis. 56.

IN concil. Toletano factū fuit præceptū ſac edotibus, quòd nullus ſacerdos poſt potum cibumque, quantumcunque minimum ſumptum, miſſam celebrare præſumat. Et glo. ibidem dicit, q; intelligitur de cibo, vel potu poſt mediam noctem ſumpto: quia in media nocte incipit dies ſecundū eccleſiam. Et nos videmus eſſe verū, quia tunc incipitur officiū diei. ſ. matutinum quaſi pertinens ad mane illius diei velut initium. Dicit etiam S. Tho. q; poſt ſumptionem aquæ vel alterius potus, aut cibi, aut etiam medicinę, in quantacunque parua quantitate, non licet communicare: nec refert vtrum nutriat, aut non, aut per ſe, aut cum alijs, dummodo ſumatur per modum

A dum cibi, vel potus: reliquiæ tamen cibi remanentes in ore, etſi caſualiter tranſglutiantur, non impediunt communionem, quia non tranſglutiuntur per modū cibi, ſed per modū ſaliuæ, quæ vitari non poteſt. Si autem ante mediam noctem ſit ſumptus cibus vel potus, poteſt communicare. Nec refert vtrum poſtea dormierit, vel vtrū cibus ſit digeſtus, quantum ad rationem præcepti: tamē poſſet impedire quātum ad turbationem mentis in hoc, quod tollitur deuotio.

¶ De immunditia corporali. 57.

DE immunditia vero corporali dicit S. Tho. quod cum iſte cibus non eſt corporis, ſed mentis, ideo in eius ſumptione magis eſt conſideranda diſpoſitio mentis, quam corporis. Et ideo dicit, quod ſi immunditia corporalis ſit perpetua, ſiue diuturna, non
B eſt abſtinendum a communione: ne propter immunditiam corporis perdatur fructus mentis. Si autem immunditia ſit temporalis, & poteſt purgari, non prohibetur, ſi eſt bene diſpoſitus in mente. Tamen laudabile foret abſtinere pro modico tempore. Si autem ſacerdos infra miſſam recordatur ſe non eſſe ieiunum quid faciendum ſit vide infra cap. 7. in fine.

¶ De defectibus diſpoſitionis animæ. 58.

INterdictus, ſuſpenſus, & excōicatus etiam iniuſte, communicare non debet: quia in talibus eſt defectus rei ſignificatæ, ſ. defectus vnitatis corporis myſtici. Item quicunque cum conſcientia peccati mortalis ad communionem accedit, mortaliter peccat. Primæ ad Cor. 9. Qui manducat, & bibit indigne, iudicium ſibi &c. Item non
C ſufficit ei qui communicare intendit, quod ſit ſolum contritus immo ſi habeat copiam ſacerdotis, qui eum poſſit abſoluere, peccat ſine confeſſione communicando. Si vero non habet copiam, tunc ſi immineat neceſſitas cōmunicādi, vel celebrandi, puta quia timetur ſcandalū populi: vel iam inceptum eſt miſterium ſacri: vel aliquis infirmus loquelam amiſit: & eſt in propoſito confitendi: miniſter nō peccat quam citius poteſt communicando, vel alijs miniſtrando, ſi primo non poſſit confiteri. Hæc Pet. & Albert. & S. Tho. Sacerdos autem, qui cum conſcientia peccati mortalis accedit ad altare, nō ſolum peccat mortaliter propter communionem, ſed etiam quia exercet actus ordinis, vt oſtendunt S. Tho. & Alber. Verum pro ſola executione actuum ordinis, ſufficeret ei ſola cōtritio ſine confeſſione, vt

Universidad de Deusto
Biblioteca

ne, vt dictum est. In nullo autem casu potest aliquis celebrare, vel communionem recipere sine contritione, quia mortaliter peccat.

¶ De pollutione. 59.

POllutio in somnis impedit communionem, quando causata est a cogitatione præcedenti, quæ fuerit peccatum mortale, si consensus fuerit in tali cogitatione de actu, vel si consensit in delectatione cogitationis. Si dubium est, vtrum in præcedenti cogitatione fuerit peccatum mortale, abstinendum est: nisi necessitas aliqua requirat, quod celebret, siue communicet. Si vero certum est, quod in præcedenti cogitatione non fuerit peccatum mortale: vel si nulla cogitatio præcesserit, quæ causa pollutionis fuerit, communicare potest: nisi pollutio tantum perturbauerit mentem ex commotione corporis, quod deuotionem habere non possit: & cum fuerit abstinendum, tempus quo abstinendum est sunt. 24. horæ. Hæc S. Thom. ¶ Si sacerdos post consecrationem inceptam recordetur se comedisse vel bibisse, nihilominus debet perficere sacrificium, & sumere sacramentum. Et si recordetur se peccatum commisisse, debet pœnitere, & dolere cum proposito confitendi, & satisfaciendi: & sic non indigne, sed fructuose potest sumere sacramentum. Et eadem ratio est, si meminerit se cuicunque excommunicationi subiacere. Debet enim assumere propositum absolutionem petendi, & sic per inuisibilem pontificem Iesum Christum absolutionem consequitur quantum ad hunc actum, per quem agit diuina ministeria. Si vero ante consecrationem alicuius prædictorum memor fuit, tutius reputarem, & maxime in casu excommunicationis, suspensionis, & interdicti, ac manducationis quod missam inceptam deserat, nisi timeretur graue scandalum. Hæc sanctus Thomas.

¶ De Defectibus missam celebranti interdum occurrentibus. 60.

SAcerdos qui celebrat missam, debet semper sumere sacramentum integrum, vt dicitur supra in rubrica de defectu panis, & vini. Quod debeat sumere, patet de consec. distin. 2. relatum. Toties autē sumat, quoties celebrat: quia ipsum sacramentum in sumptione complementum suæ significationis accipit. Et intelligēdum est, nisi per violentiam impediatur, vel per infirmitatem, vel per mortem, vel huiusmodi. Et si plures missas aliquis celebrat in vna die, solum in vltima percipiat perfusionem, & non in præcedenti: quia tunc

A tunc non esset ieiunus, nec aliam missam celebrare posset: extra de celeb. miss. ca. ex parte. Sed, si sacerdos post consecrationem infirmetur, & non habeatur alia hostia, nihilominus debet alius sacerdos requiri, qui. s. missam prosequatur ab infirmo non completam: & hostiam debet diuidere, & vnam partem ipse sumere, & aliam infirmo dare. Hæc S. Tho. ¶ Item si sacerdos morte aut infirmitate graui occupetur ante consecrationem corporis, non oportet quod per alium suppleatur: Si vero consecrato corpore ante consecrationem sanguinis, vel etiam consecrato vtroq;, debet celebritas per alium expleri. vt 7. q. 1. c. nihil. S. Tho. Quomodo autem missa cōpleatur, ostendit præfatus canon supradicti concilij, dicens: Nō enim aliud explementum initiatis mysterijs competit, quam aut subsequentis
B benedictione completa sint sacerdotis. Quātum autem ad hoc obligetur sacerdos, ostendit in ipso eodem c. inferius, vbi dicitur. Nullus absq; patenti præuentu molestiæ minister vel sacerdos cum cęperit imperfecta officia præsumat omnino relinquere. Siquis autem hoc temerarie præsumpserit, excommunicationis sententiæ subiacebit.

¶ De perturbationibus occurrentibus missam celebrantibus. 61.

POst tractatum de defectibus missæ, dicendum est de perturbationibus interdum occurrentibus his, qui missam celebrāt. Turbatur autem missa, aut propter scandalum sacramenti: aut propter scandalum sacerdotis. Scandalum sacramenti est, si cadat, aut si vomitu proijciatur. Scandalum sacerdotis est, si sumere nequeat, aut propter commistionem alicuius rei abominabilis, vel periculi, aut
C propter apparitionem alicuius speciei, quæ non debet comedi, vel potari.

¶ Quando cadit corpus Christi. 62.

SI propter frigus, vel negligentiam, hostia dilabatur in calicem, propter hoc non est necesse aliquid reiterari: quia quod solum minima pars hostiæ mittatur in calicem hoc respicit corpus Christi mysticum: ideo prætermissio huius nō facit imperfectionem sacramenti. S. Tho. ex concil. Aurelian. de cons. dist. 2. dicit: Qui bene nō custodierit, aut qui sacrificium perdiderit in ecclesia: aut cui pars ei⁹ ceciderit, & non inuenta fuerit, 30. dies pæniteat: De pœnitentia vide in sequenti capitu.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Quando cadit sanguis Christi. 63.

SI per negligentiam aliquid de sanguine Christi ceciderit, siquidē super tabulam, quæ terræ adhæreat, lingua lambatur, & tabula radatur. Sed si non fuerit tabula locus ipse radatur & comburatur Cinis vero iuxta altare recondatur: & sacerdos 40. diebus pœniteat Si vero super lapidem altaris ceciderit, sorbeat sacerdos stillam: & tribus diebus pœniteat. Si super linteum altaris & ad aliud linteum peruenerit stilla, quatuor diebus pœniteat sacerdos. Si vsq; ad tertiū peruenerit, 9. diebus pœniteat. Si vsque ad quartum, 20. diebus pœniteat. Prædictis autem diebus debet sacerdos ieiunare, & a communione cessare: pensatis tamen conditionibus negotij & personæ potest minui vel augeri ad pœnitētiam prædictam. Hæc. s. Th. Et idē intelligendum est in seq. cap. & abluantur tribus vicibus linteamina quæ stillam tetigerunt, calice suppositō: & aqua ablutionis iuxta altare condatur. de cons. dis. 2. si per negligentiam. Potest tamen sumi a sacerdote: nisi propter horrorem dimittatur: vt ponit S. Th. Et cautum est, vt pars illa lintei, siue pallæ, post ablutionem ascindatur & comburatur: & cinis in altari condatur: Hæc S. Tho.

¶ De vomitu sacramenti. 64.

SIquis eucharistiam euomuerit, si sit laicus, & per ebrietatem vel voracitatem euomuerit, 40. dieb⁹ pœniteat. Clerici vero & monachi, presbyteri, diaconi & subdiaconi, 70. diebus pœniteat. Episcopus autem 90. Si vero causa infirmitatis euomuerit, 7. diebus pœniteat. de consec. dist. 2. cap. Siquis per ebrietatem. Et debet vomitus cremari, & cinis iuxta altare recondi: vt supradictum est. Hoc tamen obseruandum, quod vbicunque species integræ inueniantur, sunt reuerenter conseruandæ & sumendæ: quia remanentibus speciebus, remanet ibi corpus Christi. Hæc S. Thom.

¶ De musca, vel aranea, vel veneno mistis cū sanguine Christi. 65.

SI musca vel aranea in calicem ceciderit, vel venenum mistum fuerit, si sacerdos ante consecrationem hoc deprehēderit, debet calix ablui, & aliud vinum consecrandum apponi. Si vero aliquod eorum post consecrationem euenerit, debet animal caute capi, & diligenter lauari & comburi, & ablutio simul cum cineribus in sacrarium mitti. Quod si venenum ibidem esse deprehenditur, nullo modo debet sumi, nec alteri dari: ne calix vitæ vertatur in mortem: sed diligen-

A diligenter in vasculo seruari debet: & ne sacramentum remaneat imperfectum, debet aliud vinum apponi: & sacerdos debet resumere consecrationem sanguinis denuo, & sacrificium perficere. Hoc intellige si corpus non sumpserit, quia tunc aliter faciēdum esset, sicut supradictum est in rub. de defectu panis & vini. s. q; nouum panem apponat. Regula est autē, q; nihil abominabile sumi debet occasione huius sacri. arg. de cōse. dist. 2. si per negligētiā. Hæc San. Thom.

¶ De noua specie apparente. 66.

QVando corpus Christi apparet in alia specie, cum vsus huius sacramenti sit per manducationem, quando scilicet apparet in specie pueri, vel carnis cruentatæ, vel simili modo, non habet rationem cibi: nec debet sumi ab eo cui sic apparet. Quod si omnib⁹
B appareat, debet cum reliquijs poni. Hæc San. Thom.

¶ De horis dicendis a Sacerdote Missam celebraturo. Cap. 1.

DIctum est supra de sacramento missæ, ad quod ,phibemur accedere nisi lotis manibus, ideſt sine laudibus Domini nostri Iesu Christi. Et ideo sancta mater ecclesia septem laudes, ideſt horas canonicas instituit quolibet die Deo per clericos & specialiter presbyteros offerendas. De quibus loquitur psal. 118. Septies in die laudem dixit tibi domine: & transumptiue, 91. dist. c. Presbyter. De celeb. miss. cap. 1. & ibi plene in glo. si. Nam sicut cadimus septies in die per peccatum, vt habetur Luc. 17. & de pœni. dist. 3. c. septies. ita resurgamus per septem horas, ideſt laudes canonicas: & primo dicendum est de hora matutinali.

C ¶ De Matutinis. Cap. 2.

SCias, quod matutinum officium propter carnis illecebras domādas psallendo & orando, fuit a sanctis patribus institutū, ¶ Probatur, eccle. 31. Vigilia honestatis tabefaciet carnes. ¶ Et dicūtur matutinæ communiter in media nocte, vt ait propheta. Media nocte surgebam ad confitendum tibi. p̄s. 118. Et habetur transumptiue 91. dist. presbyter mane, & de celeb. miss. ca. 1. Ratio est, qa Christus in eadem hora natus fuit. ¶ Secunda ratio est: quia in illa hora captus fuit tempore passionis, & illusus a iudæis. ¶ Tertia ratio est: quia illa hora vel quasi surrexit, & infernum spoliauit, & venturus est iudicare seculum per ignem, prout multi dicunt, & habetur Matthæi 25.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ De Laudibus. 3. D

LAudes vero dicimus ad tentationes diaboli repellendas vnde Isa. 26. Expergiscimini & laudate, qui habitatis ī puluere .s. carnis. ¶ Item dicuntur ad coronam gloriæ obtinendam, iuxta illud quod dicitur in Inuitatorio quadragesimæ, Non sit vobis vanum mane surgere ante lucem: quia promisit dominus coronam vigilātib. Et dicimus hoc officium in signum, quod iudæi valde mane ante ortum diei cōuenerūt & se cōgregauerūt vt interficerent Iesum. ¶ Secūda ratio, quare in hac hora laudes Deo vero canim⁹, est vt ei de eius natiuitate & captione & nostra liberatione gratias agamus, & eius aduentū cum gaudio expectemus. ¶ Tertia ratio est, quare laudes illa hora dicimus, quia Deus mūdū in mane creauit, & Ægyptios in mare submersit, & a mortuis resurrexit. Et ideo consonum est, vt illa hora Deo laudes debitas referamus, ne in mare huius mundi cum Ægyptijs demergamur, & vt pro nostra creatione, & eius resurrectione gratias Deo reddamus.

¶ De Prima. 4.

PRimam dicimus in signum, quod ista hora Christus ad templū cōueniebat, & populus mane ad eum venire festinabat. Et ideo nos exemplo eius ad horam primam vadimus: & in ortu solis eam dicimns. ¶ Secunda ratio quare ista hora prima dicitur, potest esse, quia tali hora Christus ligatus Pilato fuit iudici potentatus, vt habetur Matth. 27. ¶ Tertia ratio est, quia ista hora mulieribus apparuit vt habetur Io. 20. Et ideo in hac hora prima diei laudes deo exoluimus, vt ipsum imitemur, & sibi resurgenti & apparenti gratias agamus, & vt tanquā omniū principio ipsius diei primitias exoluam⁹.

¶ De Tertia. 5.

TErtiam dicimus in signum, quod illa hora Christus linguis iudeorum morti fuit adiudicatus, vt habetur de pę. di. 1. periculose. ¶ Secunda ratio est, quia in hora tertia spiritus sanctus super discipulos descendit. Vnde cantat sancta mater ecclesia. Dum hora cunctis tertia, & Act. 2. cum sit hora diei tertia. ¶ Tertia ratio est, qa tali hora Christus ad columnam fuit ligatus, & ibidem atrociter verberatus: deinde fuit in cruce positus, vt clare habentur ista omnia de Christi passione in sacris euangelijs, & de cons. dist. 1. nocte sancta.

De

A ¶ De Sexta. 6.

SExtā dicimus in signū, quod in illa hora fuit Chīs crucifixus manibus militū, vt habetur Io. 19. & de pæ. dist. 1. periculose. ¶ Secūda ratio est quare in hora sexta oramus, quia ista hora Christus cla uis confixus est, & tunc tenebræ per vniuersum mundū factæ sunt: Nam sol quasi lugens vestibus nigris se induit, vt crucifigentis Deū lumen non præberet, immo prohiberet in quantum posset, ,put legitur Lu. 23. ¶ Tertia ratio est, quare in hora sexta Deum laudam⁹, quia tali hora Christus discipulis suis recumbentibus apparuit, & ip sis cernentibus est eleuatus in cælum, Lu 23. Mar. 46. Act. 1.

¶ De Nona. Cap. 7.

B NOnā dicimus in signum, quod Christus Dei filius passus illa hora reddidit Deo patri spiritum, dicens. In manus tuas &c. vt habetur Lu. 23. & de celeb. mis. cap. In quadam. §. non ad esse hominis. ¶ Secunda ratio est, quare hora nona deum laudamus, quia illa hora, vt legimus, miles cum lancea latus aperuit, vnde exiuit sanguis & aqua, vt habetur Io. 19. & de cōs. dist. 2. c. 1. de summa trin. c. 1. in cle. ¶ Tertia ratio est, quia in hora nona cætus apostolorum ad orandum conuenire consueuerat. Act. 3. Et ideo nos exemplo ip sorum idem facere debemus, iuxta illud quod habetur de elec. c. significasti. 2. q. 2. c. Deus omnipotens.

¶ De Vesperis. Cap. 8.

VEsperas dicimus in signum, quod Christus illa hora, cum sero factū esset in cæna sacramētū corporis & sanguinis sui institu
C it, & pedes discipulorū lauit, vt habetur Io. 12. ¶ Secūda ratio est, quare in hora vespertina Deū laudamns: qa ista hora Chīs fuit depositus, prout habetur Matth. 27. ¶ Tertia ratio est, qa in hora vesper tina discipulis euntibus in castellum Emaus Chtistus in habitu pere grini apparuit, vt habetur Luc. vlti. & 1. q. 1. Dominus in prima.

¶ De Completorio. Cap. 9.

COmpletorium dicimus in signū quod illa hora corpus Chīi positum fuit in sepulcro, vt habeī Lu. 23. & de cōs. di. 1. cōsulto. ¶ Secūda ratio est, quia in hac hora Christus fudauit guttas sanguinis seu sanguineas, vt habetur Lu. 22. de cele. mis. c. In quadam. §. pe. in fi. ¶ Tertia ratio est, quia in hac hora deputata fuit custodia monumenti sui sacratissimi corporis, vt habetur Mat. vlt.

¶ Quare

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Quare diuersimode horæ incipiunt. Cap. 10. D

ET est notandum, quia contingit peccare tripliciter, scilicet corde, ore, & opere. Ideo tribus modis diuersis incipiuntur horę. Et matutinæ quidem per Domine labia mea aperies. Completoriũ per Conuerte nos Deus salutaris noster aliæ horæ per medium, scilicet Deus in adiutorium meum intende. ¶ Domine labia, dicimus contra peccata oris. Deus adiutorium, contra peccata operis. Cõuerte nos Deus, contra peccata cordis.

¶ Sed quia in peccato cordis & oris est aliquid operis, ideo per omnes horas diei dicimus, Deus in adiuto. Monachi autem in matutinis dicunt prius Deus in adiutorium, & postea, Domine labia mea aperies. Et ratio est: quia sine auxilio Dei, nec corpus, nec labia ad eius laudem operari, vel aperiri possunt. Et ideo dicitur Ioan. 15. Sine me nihil potestis facere: & habetur transumptiue. 26. q. 4 c. Episcopi eorum. ¶ Hymni qui dicuntur ad horas diei, significant laudem. ¶ Psalmi, qui similiter dicuntur ad horas, significant bonam & diuinam operationem. ¶ Antiphonæ significãt charitatis copulam. ¶ Capitula, exhortationem boni operis seu diuini. ¶ Responsoria significant bona opera. ¶ Versiculi significant fructus. ¶ Oratio significat misericordiam Dei, quæ præcedit, & subsequitur hominem in bonis operibus.

¶ De his qui tenentur dicere horas canonicas. Cap. 11.

Tria ex sactis canonibus sũt accepta, q̃ ligãt ad diuina officia horũ Ordo, Beneficij, & solẽnis religiosorũ professio

ET nota quod sacerdos promotus ad sacros ordines, vel habens beneficium ecclesiasticum, tenetur ad istas septem horas dicendas, vt probatur, 91. dist. c. presbyter. & de cele. miss. c. presbyter. & 1 at. de apostatis. ca. 1. Et hoc verum est, nisi sint infirmi. nam tunc excusant. ar. 91. dist. ca. clericus victum. Et ex hoc patet quod non debent immiscere horas sub vna oratione, sicut aliqui faciũt male: sed singulas dicant distincte. Debet autem clericus horas reddere in ecclesia, si potest, iuxta dictum Psalmistæ. In ecclesijs benedicite dñm Alias reddat vbi honeste & commode poterit. Debent etiam se conformare clerici iuxta modum & ordinem officiandi suæ ecclesiæ cathedralis. De consc. dis. 2. Institutio. 12. dist. de his.

¶ Officium vero mortuorum prætermitti non debet, nisi dies solẽnis impediret, vt extra de celeb. miss. ca. quidam enim. Et est ratio, quia quicquid possidemus, ex mortuis habuimus.

TRA-

A

TRACTATVS

DE RVBRICIS GENE-

ralibus Diuini officij ex Breuiario nouo

Secundum consuetudinem Sacri Concilij Tridentini acceptis.

Officium quotidie fit aut duplex, aut semiduplex, aut simplex.

De Officio duplici. Cap. 1.

B OFficiũ fit duplex in diebus à feria quinta in Cœna Dñi vsq; ad feriã tertiã Paschæ inclusiue, in dñica in Albis, in Ascensione Dñi, in Pẽtecoste. & ĩ duobus diebus sequẽtib⁹ inclusiue: in festo Trinitatis, Corporis Chri, Dedicatiõis ,ppriæ Eccl'iæ, ĩ festis qbus ĩ Kalẽdario apponit hæc vox, Duplex: in die octaua festi hñtis Octauã: in festo Patroni vnius, vel pluriũ alicui⁹ loci, vel Titularis ecclesiæ, & in festis sanctorum, qui apud quasdã ecclesias, Religiones, vel Congregationes consueuerunt solenniter celebrari, cum eorum octauis cõsuetis, & officijs proprijs à Sede Apostolica approbatis, aut ex eiusdem sedis auctoritate receptis, vel recipiendis, seruata tamen forma huius Breuiarij, alioquin de cõmuni, etiam si predicta festa in eius Kalendario nõ sint descripta. Prẽterea offiñ fit duplex pro defunctis in cõme. omnium fideliũ defunctorũ & præsente corpore, vt in eius officio dicitur circa finem Breuiarij.

C ¶ Festum duplex celebratur eo die, quo cadit, nisi illud contingat transferri, vt dicitur in rub. de Transla. festorum.

¶ Habet primas. & secundas Vespe. integras, nisi cum alio simili cõcurrat, vt dicitur in rub. de Concurrentia officij: & totum officium fit de duplici, incipiendo à primis vesp. vsq; ad Cõple. sequẽtis diei inclusiue: exceptis tribus diebus maioris Hebdomadæ ante Pascha in quibus officium duplex incipit à Matutino, & vigilia Natiuitatis Dominiin qua officium duplex incipit a Laudibus. Officium autẽ defunctorum habet tantum primas vesperas, Matutinum, & Laudes, vt circa finem Breuiarij ponitur.

¶ In vtrisq; vesp. Matutino, & laudibus tantum, non autem in alijs Horis duplicantur antiphonæ.

¶ Ad

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Ad Matutinum regulariter dicuntur tres nocturni, cum nouem D
pſalmis, & totidem lectionibus, præterquam in Paſchate Reſurrectionis, & Pentecoſtes, cum duobus ſequentibus diebus: in quibus dicitur vnum tantum nocturnum cum tribus pſalmis, & totidem lectionibus, ſub officio duplici, vt ibi.

¶ Quomodo ſit ordinandum officium duplex in Veſper. Matutino, & cęteris Horis: ſimiliter & de Antiphonis, Reſponſorijs, Verſibus, Capitulis, & alijs in eo dicendis, habentur inferius de ſingulis propriæ rubricæ.

¶ Preces & ſuffragia de Sancta Maria, Apoſtolis, & Pace, in officio duplici non dicuntur, vt etiam in proprijs eorum rubricis dicetur.

¶ De officio Semiduplici. Cap. 2.

OFficium ſit ſemiduplex diebus Dominicis, & infra octauas: E
Hoc eſt, Dominicæ per annum, excepta Dominica in Albis, quæ ſit duplex, & dies infra octauam celebrantur ſub officio ſemiduplici. Item officium ſit ſemiduplex in feſtis, quibus in Calendario apponitur hæc vox, ſemiduplex.

¶ Item in feſtis proprijs quorundã locorum, ſeu congregationum, quæ ſolennius apud illas, quam ſimplicia conſueuerunt celebrari.

¶ De feſto ſemiduplici fit eo die quo cadit, niſi contingat transferri, vt dicitur in rubr. de Tranſlatione feſtorum.

¶ Habet totum officium integrum ſicut duplex, ſed non duplicantur antiphonæ.

¶ Ad Matut. dicuntur tres nocturni, præterquam infra octauas paſchæ, & Pentecoſtes: in quibus dicitur vnum nocturnũ cum tribus F
pſalmis, & totidẽ lectionibus: & regulariter quãdo dñr tres nocturni, dominicis exceptis, dicuntur nouem pſalmi, & totidẽ lectiones.

¶ Qũo ſit ordinandum officium ſemiduplex tam in feſtis, q̃ in dñicis, & infra oct. item & de Añis Verſibus ℟ijs, & huiuſmodi alijs, & qñ in ſemiduplici dñr preces ad Primã, & Cõpletoriũ, & ad Veſp. & ad Laudes ſuffragia, ſeu Cõmemorationes cõmunes de ſancta Maria, Apoſtolis, & Pace, habẽtur inferius de ſingulis propriæ rubricæ.

De officio ſimplici. Cap. 3.

OFficium ſit ſemplex in diebus ferialibus, quando occurri fieri de feria: hoc eſt officium de feria ſimplex, vt in propria Rubrica dicitur. Itẽ officium fit ſimplex in feſtis, quibus in Calendario nõ apponi-

A apponitur hæc vox, Duplex, vel ſemidupl. vel de octaua.

¶ De feſto ſimplici fit eo die quo cadit, niſi eodem die occurrat fieri officiũ nouem lectionum, vel de S. Maria in ſabbato, vel de feria, cui feſtum ſimplex cedit. vt dicitur in rub. de Commemorationibus.

¶ Habet tantum primas Veſpe. a Capitulo, niſi cum eo concurrat feſtum nouem lect. Dominica, vel octaua, vt dicitur in rubr. de Concurrentia officij: & eius officium terminatur ad nonam. Poſt nonam nihil amplius fit de feſto ſimplici, nec Commemoratio.

¶ Feria autem incipit, & deſinit, vbi deſinit, & incipit officium præcedens, vt in ſua rubrica dicitur.

¶ Ad matutinum dicitur vnum tantum Nocturnum cum duodecim pſalmis, vt in Pſalterio, ſecundum feriam quæ occurrit: & tres
B lectiones leguntur, vt infra in rubr. de lectionibus habetur.

¶ Quomodo ſit ordinãdum eius officium tam in feſtis, quam in ferijs ad Veſp. ad Matutinum, & alias Horas: item & de Antiphonis, Verſibus, Reſponſorijs, & alijs, ac quando Preces & commemorationes communes, ſeu ſuffragia de Cruce, ſancta Maria, Apoſtolis, & Pace dicenda ſint habentur inferius propriæ rubricæ.

¶ De Dominicis. Cap. 4.

DE Dominica ſemper ſit officium in Dominicis Aduentus, & in Dominicis a Septuageſima vſque ad Dominicam in Albis incluſiue, quocunque feſto duplici, vel ſemiduplici aduenięte: quia tunc feſtum transfertur, vt in rub. de Tranſlatione feſtorum dicitur, niſi illud feſtum ſit de principali Titulo, vel patrono alicuius eccle-
C ſiæ, vel loci: quia tunc de huiuſmodi feſto fit tantum in ea eccleſia, vel loco, cuius eſt Titulus, vel patronus, cum commem. Dominicæ, quibuſdam Dominicis exceptis: vt dicitur in rub. de Commemorationibus. In alijs Dominicis per annum fit de Dominica, quando die Dominico non occurrit feſtum duplex: quia tunc fit de duplici cum comme. Dominicæ in vtriſque Veſp. & Laudibus: & ad Matutinum nona lectio legitur de Homilia Dominicæ: vt dicitur in rubr. de Commemorationibus. Si ſemiduplex eodem die occurrat, transfertur, vt dicitur in rubr. de Tranſlatione feſtorum.

¶ De Dominicis infra oct. Natiuitatis Domini, Epiphaniæ, Aſcenſionis, & Corporis Chriſti occurrentibus, officium fit ſicut de octaua, exceptis Capitulis, Lectionibus, Verſic. Antipho. ad Magniſi-

cat

Universidad de Deusto
Biblioteca

cat, & Benedictus, & Oratione, quæ dicuntur de Dominica, cum D
commemoratione octauæ, vt suis locis ponitur: nec dicuntur in illis Preces ad Primam: & Completorium, nec ad Vesperas, & Laudes suffragia de Sancta Maria Apostolis, & Pace.

¶ De Dominicis infra alias octauas totum off. fit de dominica, vt in Psalterio, & in Proprio de tempore, cum commem. octauæ, omissis etiã dictis Precibus & suffragijs, vt supra. De Dominica occurrente in die octaua fit cõm. sicut dictũ est, quãdo in ea fit de festo duplici.

¶ Positum est autem officium sex Dominicarum ab Epiphania vsque ad Septuagesimam, & vigintiquatuor a Pentecoste vsq; ad Aduẽtum, vt compleatur numerus Dominicarũ, quæ sunt ab Epiphania vsque ad Septuagesimam, & a Pentecoste vsque ad Aduentum, E
ne vlla Dominica per annũ ab Epiphania vsque ad Septuagesimã, & a Pentecoste vsque ad Aduentum vacet, quin saltem de ea fit cõmem. Nam quę aliquando supersunt post Epiphaniam ante septuagesimã ponuntur post vigesimam tertiam a Pentecoste, hoc ordine.

¶ Si Dominicæ post Pentecosten fuerint xxv. xxiiij. post Pentecosten erit, quæ est vj. post Epiphaniam.

¶ Si xxv. xxiiij erit quæ est v. & xxv. quæ est vj.

¶ Si xxvij. xxiiij. erit iiij. xxv. erit v. & xxvj. erit vj.

¶ Si xxviij. xxiiij. erit iij. xxv. erit iiij. xxvj. erit v. xxvij. erit vj. & vltimo loco semper ponitur quæ in ordine est xxiiij post Pentec. etiam si post Pentec. aliquando non sint nisi xxiij. Dominicæ. Tunc enim xxiiij. ponitur loco xxiij. & officium xxiij. ponitur in præcedenti F
sabbato, quod non sit impeditum festo nouem lectionum, alioquin in alia præcedenti feria, in qua fiat officium de feria, & in ea legantur tres lectiones de homilia Dominicæ, omissis lectionibus scripturæ illius feriæ, & ad Laudes dicatur Antiphona ad Benedictus, & Oratio de Dominica xxiij.

¶ Idem seruatur de Dominica ij. post Epiph. quando Dominica Septuagesimæ venerit immediate post octa. Epiphaniæ. Tunc enim in sabbato præcedenti vt supra non impedito, alioquin primo die post oct. fiat officium de feria, in qua Responsoria dominicæ primo ponuntur, & tres lectiones leguntur de homilia eiusdem dñicę cum eius Aña ad Benedictus, & oratione. Festum vero semiduplex in ea occurrens transfertur in primam diem simili festo non impeditam.

¶ Cum

A ¶ Cum vero in Proprio de tẽpore dicitur aliqua dominica esse prima mẽsis, in qua primo ponitur initium libri de Scriptura cum sua historia, idest cum Responsorijs: animaduertendum est, eam dici primam dominicam mensis, quæ venit in calendis illius mensis, vel est proximior calendis, hoc modo. Si calẽdæ venerint in ij. iij. & iiij. feria, dominica prima mensis erit quæ præcedit calendas etiã si venerit in præcedenti mense: si autem calẽdę venerint in v. & vj. feria, ac sabbato, prima dominica erit quæ sequitur post ipsas calendas.

¶ Cum etiam in distributione Scripturę per menses Augustum, Septembrem, Octobrem, & Nouembrem, vnicuique mensi quinque dominicæ assignentur cum suis hebdo. & post quartam hebdo. aliquando adueniat dominica, quæ est propinquior calendis sequen-
B tis mensis, tunc omittitur dominica quinta cum sua hebdo. & ponitur dominica prima sequentis mensis, similiter cũ sua hebdomada.

¶ Id quoque obseruetur, Quãdo mensis præcedẽs habuit quatuor dñicas, sequens habebit quinq;: & econtra, quãdo præcedẽs habet quinque, sequens habebit quatuor, excepto mẽse Nouembri: quia dñica prima Aduen. non sumitur ea, quæ est propinquior calendis Decẽbris: sed quæ festo sancti Andreæ, vel quæ venerit in ipso festo.

¶ Officium dñicæ fit semidup. incipit a primis Vesp. in sabbato: & habet totum officium integrum vsq; ad Complet. dñicæ inclusiue, nisi cum aliquo concurrat, vt dicitur in rub. de Cõcurrentia officij.

¶ Ad Matutinum dicuntur tres nocturni cum psal. de psalterio: & nouem lectiones leguntur vt in proprio de tempore.

C ¶ Quomodo autem sit ordinandũ eius officiũ: insuper & de lectionibus, Responsorijs & alijs: & qũo initia librorum Scripturæ cũ sua historia sint ponenda: habẽtur de singulis inferius propriæ rubricæ.

¶ De Ferijs. Cap. 5.

DE feria semper fit officium in ferijs Aduen. Quadragesi. Quatuor temporum, Vigiliarũ, & Rogationum: quãdo infra hebdo. non occurrit festum duplex vel semiduplex. Si tunc simplex festum occurrat, fit tantum de eo comme. vt dicitur in rubrica de Cõmemorationibus. Similiter & quãdo infra hebdo. Responsoria sunt primo ponenda, cum non occurrit dies, in quo fiat de feria, vt dicitur in rub. de Responsorijs. Alio tempore per annum fit officiũ de feria, illis diebus, quibus infra hebdo. in Calendario non ponitur aliquod

Universidad de Deusto
Biblioteca

quod festum duplex, semiduplex, vel simplex: & nõ occurrit aliqua D
octaua, vel aliquod festum solenne, aut consuetum in aliqua eccle-
sia reprobari, quamuis in Calendario huius Breuiarij non sit descri-
ptum: & nisi in sabbato fieri debeat officium de Sancta Maria.

¶ Officium feriæ fit simplex, & in Aduentu, Quadragesima, Qua-
tuor tẽporibus, Vigilijs, & rogationibus incipit a Matutino: in alijs
vero ferijs per annum, inde fit de feria, vbi desinit officium præce-
dentis diei: ita vt si præcedenti die fuerit duplex, vel semidup. offi-
cium feriæ incipiat sequẽnti die a Matutino. Si præcedenti die fue-
rit festum simplex, de feria fit a vesp. illius pręcedentis diei inclusiue.
Similiter & quando in feria quarta & sexta Quatuor temp. Septem
bris, & in feria quarta Ciner. ac in vigilijs occurrit aliquod festum
simplex, de quo fit commem. tunc præcedenti die, nisi fuerit festum
nouem lect. a vespe. fit de feria, vt in Psalterio, sine precib. cum ora-
tione dominicæ præcedentis, & cum comm. festi trium lect. in se-
quenti feria occurrentis. Terminatur autem officium de feria. sub-
sequente duplici, vel semiduplici, ad Nonam, subsequente simpli-
ci in ferijs per annum extra Aduentum, Quadrag. Quatuor tempo-
ra, Rogationes, & vigilias, ad Capitulum vesperarum, quia inde fit
de festo simplici absque vlla deinceps commem. feriæ.

¶ Ad Matut. dicitur vnum tantum noc. cũ psalmis, secundũ ordiné
feriarum in Psalterio, cum tribus lectio. vt in proprio de tempore.

¶ Excipiuntur ab hoc ordinario officij de feria, Feriæ maioris heb-
dom. sanctæ, & feriæ octauarum Paschæ, & Pentecostes.

¶ Quomodo ordinãdum sit officium de feria ad Matut. & alias Ho F
rastitem Quomodo dicendæ sunt lectiones & Responsoria: & quã-
do dicendæ sint preces feriales: ac de alijs, quæ ad officium feriæ per
tinent, habentur inferius de singulis propriæ rubricæ.

¶ De vigilijs. Cap. 6.

DE Vigilia fit officium in omnibus vig. per annum, quæ ieiunã-
tur, vbi in Calendario annotatur hæc vox, Vigilia: nisi in die
vigiliæ occurrat festum nouem lect. vel octaua: tunc enim in officio
nouem lec. legitur nona lectio. de Homilia vigilię, & fit comm. de ea
ad Laudes tantum, cum antiphona, ad Benedictus, & Versu feriæ oc
currentis de psalterio, & oratione Vigiliæ, præterquam in illis festis,
quæ inferius excipiuntur.

¶ Si

A ¶ Si vigilia occurrat in Dominica, de vigilia fit officium in sabba-
to, quod nõ sit impeditum officio nouem lect. quia tunc de vigilia
fit tantum commem. vt dictum est. Excipitur ab hac regula vigilia
Natiuitat. Epiphaniæ Domini, quæ si venerint in dominica fit de il
lis, vt in proprijs rub. dicitur. Si autem in vigilia occurrat festum so-
lenne alicuius loci, vel ex solennioribus infra annum, quæ inferius
in rub. de Commemorationib. numerantur (veluti si in vigilia san-
cti Ioan. Baptistæ venerit festum Corporis Christi) nihil tunc pror-
sus, nec commemoratio fit de vigilia. Idem seruetur, quando aliqua
vigilia venerit in Aduentu, Quadragesima, & quatuor temporibus
nulla enim in eorum fer. de vigil. fit commemo.

¶ Officium vigiliæ incipit ad Matut. sicut dictum est de prædictis
B ferijs in superiori rubr. de Ferijs: terminatur autem ad Nonam,
quia Vesperæ sunt de sequenti festo.

¶ Officium Vigiliæ totum fit de feria occurrenti, vt in Psal. & tres
lectu. leguntur de homilia in euang. Vigiliæ, cum tribus Responso-
rijs de feria occurrenti ordine in superiori rubr. de ferijs descripto.
Dicuntur Preces, & commem. de Cruce, S. Maria, Apostolis, & Pa-
ce: aliaque omnia sicut in prædictis ferijs Quadragesi. & Quatuor
temporum, de quibus habentur inferius, tam de ordinando eius of-
ficio, quam de alijs propriæ rubricæ.

¶ Excipitur ab hoc ordinario Vigiliarum, quæ ieiunantur, vigilia
Pentec. quæ cum tribus noctur. sub officio semiduplici celebretur,
vt ibi: & vigilia Natiuit Domini, quæ nocturno ferię excepto in Lau
C dibus, & Horis habet reliquum officium duplex. In Vigilijs vero
Epiphan. & Ascensionis, quæ non ieiunantur, fit officium nouem
lectionum, vt suis locis dicitur.

¶ De Octauis. Cap. 7.

DE octaua fit officium, vel saltem commemo. quando aliquo
festo, vel dominica non impeditur per octo dies continuos,
in Natiuitate Domini, & tribus sequentibus festis, in Epiphan. in
Paschate resurrect. in Ascensione Domini, in Pentecoste, in festo
Corp. Christi, in festo Dedic. propriæ Ecclesiæ, in festis, quibus in
Calendario apponitur Octaua, in festo Patroni, & Titularis Eccle-
się, & in festis aliorũ Sanctorũ, quę apud quasdam ecclesias congre-
gationes, & religiones cõsueuerunt solenniter cũ octauis celebrari:

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Infra octauas Epipha. & Paſchæ, & Pentec. non fit de feſto dupli D
ci, vel ſemiduplici occurrenti, ſed transfertur poſt octauam. Infra
alias octa. fit de eis cum Commem. octauæ, niſi illud feſtum fuerit ex
enumeratis in ſequenti rub. de Commem. in quibus nulla fit com-
mem. de octa. excepta. octa. Corporis Chriſti: infra quam oct. fit tã-
tum de duplicib. cum commemo. octauæ: de ſemiduplicibus vero
infra eam non fit, ſed transferuntur, vt dicitur in rub. de Tranſla. fe-
ſtorum. De ſimplicib. infra quaſcunque octauas occurrentibus fit
tantum commem. præterquam in duobus diebus poſt Paſcha, &
Pentec. vt in ſequenti rub. de Commemorationib. dicitur. De Do-
minicis infra octa. occurrentibus in die octaua, ſeruetur quod dici-
tur in rub. de Translat. feſtorum. Si duæ octauæ ſimul concurrant, E
fiat de digniori: vt dicitur in rubrica de Concurrentia officij.

¶ Officium de octaua in Paſchate & Penteco. fit cum vno noctur-
no, vt ſuis locis ponitur. In alijs oct. fit cum tribus noctur. nouem,
ſcilicet pſalmis, & nouem lectionibus, & omnia dicuntur ſicut in
die feſti, præter lectiones, quarum primæ tres ſemper ſunt de ſcri-
ptura occurrenti in officio de Tempore, præterquam infra octa. As-
ſumpt. ſanctæ Mariæ. Aliæ lectiones ſecundi & tertij noctur. dicun-
tur, quæ infra octauam ponuntur. Infra octa. vero Patroni, aut alte-
rius feſti, quod in aliquibus eccleſijs conſueuit cum octaua celebra-
ri, ſi propriæ apud illas eccleſias lectiones infra oct. non habentur,
ſæpius in ea repetantur lectiones poſitæ in communi Sanctorum, ſi
de ſanctis fiat octaua: alioquin lectiones diei. Infra octa. officium
fit ſemiduplex, in die octauæ dupl. F

¶ In Veſperis infra octa. omnia dicuntur ſicut in ſecundis Veſper.
feſti, & in primis Veſpe. diei octauæ, omnia ſicut in primis Veſp. fe-
ſti, præterquam in diebus octauis ſancti Stephani, S. Ioannis Apo-
ſtoli, & ſanctorum Innocentium, in quorum Veſperis Antiphonæ,
& pſalmi non dicuntur, ſicut in eorum diebus feſtis venientibus in-
fra octa. Natiuitatis, ſed Antiphonæ ſumuntur de Laudibus diei fe-
ſti: pſalmi autem vt ſignantur pro ſecundis Veſp. in cõi ſanctorum.

¶ Infra octa. non fiunt ſuffragia conſueta de ſancta Maria, Apo-
ſtolis, & Pace: nec dicuntur preces ad Primam & Complet. In alijs
quomodo ſit ordinandum officium de octaua, habentur propriæ
rubr. inferius.

¶ De

A ¶ De Commemorationibus. Cap. 8.

COmmemorationes fiunt de feſtis ſimplicibus, quando in eorũ
dieb. incidit feſtum nouem lectionum etiam translatum, vel
Dominica, vel octaua, vel ſabbatum: & quando Reſponſoria ſunt
primo ponenda, vel aliter de feria fieri præcipiatur.

¶ De feria Aduentus, Quadrageſimæ, Quatuor temporum, Vigi-
liarum, & Rogationum fit commemo. quando feſtum nouem lect.
in illis ferijs occurrit. Si ſimplex feſtum in eiſdem ferijs occurrat, of-
ficium fit de feria, & commem. de feſto ſimplici.

¶ Præterea fit cõm. de Dominicis, a Pentecoſte vſque ad Aduen-
tum, & ab Epiphan. vſque ad Septuage. & a Dominica in albis vſq;
ad Aſcenſio. excluſiue, quando feſto duplici impediuntur. De alijs
B Dominicis a prædictis nulla fit commem. Dominicæ occurrente fe
ſto duplici: quia feſtum in illis occurrens trãsfertur, niſi illud feſtum
fuerit principale Patroni, vel Tituli ipſius eccleſiæ: non autem alicu
ius capellæ vel altaris eiuſdem eccleſiæ: & tunc de huiuſmodi prin-
cipali feſto fit tantum in eo loco, vel eccleſia, cuius eſt Patronus, vel
titulus, cum commem. Dominicę (excepta prima Dominica Aduẽ
tus, prima Dominica Quadrageſi. Dominica Paſſionis, Dominica
Palmarum, Dominica Paſchę, & Dominica in Albis, ac Dominica
Pentec. & Trinitatis) in quibus huiuſmodi occurrens feſtum tranſ-
fertur in ſequentem ſimili, vel digniori non impeditum: dummodo
non fuerit infra maiorem hebdom. & per octauam Paſchæ, & Pen-
tecoſtes, quibus diebus non fit de aliquo feſto duplici occurrenti.

C ¶ De octaua etiam, quando feſtum lec. vel Dominica impeditur, fit
commem. niſi illud feſtum nouem lec. fuerit ſolenne principale ali-
cuius loci, vt ſupra. Nam in primis Veſp. & Laud. huiuſmodi feſti
nulla fit commemo. feſti ſimplicis occurrentis, nec alicuius vigiliæ,
nec alicuius diei infra octa. nec alicuius præcedentis feſti nouem le-
ctio. niſi id feſtum fuerit eiuſdem ſolennitatis cum ſequenti, nec Do
minicæ, ſi feſtũ illud ſolenne celebretur feria ſecunda: exceptis Do-
minicis Aduentus, & Dominicis a Septuageſima vſque ad oct. Pa-
ſchæ incluſiue: de quibus Dominicis, ſicut etiam de ferijs Aduen-
tus, & Quadrag. ſemper fit commem. quocunque feſto adueniẽte.

¶ Idem ſeruatur in quibuſdam feſtis maioribus per annũ, ſ. in Na-
tiuitate Domini, in cuius officio nulla fit commem. de feſto ſimpli-

 ci, ſed

Universidad de Deusto
Biblioteca

ci, sed in secunda tantũ Missa de S. Anastasia: in Pascha Resurrectionis cũ tribus proximę antecedentibus, & duobus sequentibus: diebus: in Ascensione Domini: in Pẽtecoste cum duobus sequentibus: in festo Corporis Christi: in festis Natiuita. sancti Io. Baptistæ, sanctorum Apostolorum Petri, & Pauli, & Assumptione beatæ Mariæ: in festo Omnium Sanctorum, ac in festo Dedic. propriæ ecclesiæ, in quibus festis, nec in primis Vesper. nec in Laudibus vlla prorsus fit commemo. festi simplicis, aut alterius nouem lectio. vt dictum est supra de festo solenni alicuius loci: nisi titularis ecclesiæ priuilegio aliter fieri oporteat.

¶ In festo autem Circuncisionis, in Dominica in Albis, & in festo Trinitatis, in festis Purificationis, Annunciationis, & Natiuitatis S. Mariæ: in festis Apostolorum, & Euangelistarum: S. Laurentij, & Dedicationis S. Michaelis Archangeli: de simplicibus occurrentibus fit commem. in Laudibus tantum: de Dominica vero, de octaua, & de alijs festis nouem lectio. in eisdem occurrentibus non fit commem. eo modo, quo nec in festo solẽni alicuius loci vt dictum est supra, nisi eadem festa occurrant infra octa. Natiuitatis Domini, & Corporis Christi: de quibus octauis semper fit commemoratio quocunque duplici infra eas adueniente.

¶ De Dominicis, de octauis, & de ferijs Aduentus, & Quadragesimę commemo. fit in vtrisque Vesper. & Laudib. De ferijs Quatuor temporum Vigiliarum, & Rogationum (quando de illis commem. fieri debet) commemo. fit in Laudib. tantum. De festis autem simplicibus, nisi in diebus supradictis occurrant, commemo. fit in primis tantum Vesp. & Laud. eo die, quo in Calendario assignantur. De Dominicis vero & octauis commemo. fit in vtrisque Vesper. & Laud. nisi in illis adueniat aliquod ex supra enumeratis festis.

¶ Commem. fiunt hoc modo. Post orationem dici, in primis Vesp. dicitur Antiphona, quæ posita est ad Magnificat, & in Laudib. quæ posita est ad Benedictus in Communi (si propriam non habuerit) cõueniens eius officio, cuius fit comme. Post Antiphonam dicitur Versus, inde sumẽdus vnde sumpta est Antiphona, s. post hymnum Vesperarũ, & Laudum: deinde dicitur oratio. Si Antiphona, & Versus festi, de quo fit comm. sumenda essent ex eodem Cõi, vnde sumpta sunt in officio dici, in festo commemorationis variãtur, ita vt in

Vesperis

A Vesperis sumãtur ex Laudib. & in Laudib. ex Vesperis eiusdem Cõmunis: nisi aliter signetur: Si de tempore fiat comm. de Dominica, scilicet vel de feria. Antiphona & Versus ante orationem eodem modo sumantur ex Proprio de tempore, si habuerit proprium, alioquin de Psalterio: oratio vero ex Proprio de tempore.

¶ Quando fit commemor. de Dominica, vel feria, quæ habet propriam homiliam, nona lectio in officio diei nouem lect. legitur de homilia Dominicæ vel feriæ: quæ erit vel prima de homilia, vel tres simul in vna lectione coniunctæ.

¶ Si in die, in quo fit officium nouem lect. fiat commemo. de festo trium lec. nona lectio in officio nouem lec. legitur de festo triũ lect. si propriam habuerit: quod festum trium lect. si duas lectiones pro-
B prias habuerit: ex duabus fiat vna lectio, quæ sit nona in officio nouem lect. Quæ lectio de sancto non legitur quando de eo fit commemora. in Dominicis, quæ habent nonum Responsorium, nec quando nona lectio legenda est de homilia Dominicæ vel feriæ, vel octauæ vt supra: nec in ferijs & alijs diebus, quando in officio diei leguntur tantum tres lectiones.

¶ Quando contingit fieri plures cõm. seruetur hic ordo. De dupli ci fiat ante dominicã: de dñica ante diem infra octauam: de octaua ante festum semiduplex: de semiduplici ante feriam Aduentus. Quadragesimę, Quatuor temporum, Vigiliarum, & Rogationũ, & de dictis ferijs ante festum simplex: nisi aliter signetur. De dominica, de octaua, de festo semiduplici, & de sancta Maria, quando de ea fit cõ
C mem. in vesp. pręcedentibus sabbathum propter festum nouem lectio. in sexta feria occurrens, fiat ante festum simplex, quod celebrandum erat diebus prædictis, nisi eorum officio impediretur. De festo simplici fit commemo. ante suffragia, seu communes commemorationes de Cruce, sancta Maria, Apostolis, & Pace: ac etiam ante commemo. consuetam Tituli, vel Patroni ecclesiæ, quæ etiam pro sui dignitate alijs suffragijs prædictis præponeretur. De quibus suffragijs, & communibus commemorationibus sanctorum quomodo agendum sit, habetur inferius propria rubrica.

¶ De Translatione festorum. Cap. 9.

SI aliquod festum duplex occurrat in dominicis Aduentus, & in dominicis a Septuag. vsq; ad dominicã in Albis. in vigil. Nati-

Universidad de Deusto
Biblioteca

uitatis Dñi:infra octa.Epipha.in feria quarta Cinerum:in tota Ma D
iori Hebdo.& infra octa.paſchæ,in Aſcenſione Domini, in diebus
à Vigilia pentec.vſque ad feſtum Trinitatis incluſiue,in feſto Corp.
Chriſti,& eius die octaua,transfertur in primam diem feſto duplici
vel ſemiduplici non impeditam: exceptis tamen feſtis Natiuitatis
ſancti Io.Baptiſtę, & ſanctorum apoſtolorum Petri, & Pauli, quæ
in die octaua Corporis Chriſti celebrantur: excepto quoque feſto
ſolenni alicuius loci,quod in propria tantum eccleſia, ēt in aliquib'
ex ſupradictis occurrens, vt in rub.de Commem. dictum eſt,cele-
bratur, Si autem feſtum Natiuit.ſancti Io. Baptiſtæ venerit in die
Corp.Chriſti, transfertur in ſequentem diem cum comme. octa.
Corp.Chriſti: & ſequētibus diebus fit officiū de eadem octaua Cor E
poris Chriſti cum comme,octa.S.Io.Baptiſtæ. Dies autem octaua
S.Io.tunc veniens in die octaua Corporis Chriſti, non transfertur,
ſed de die oct.S.Io.Baptiſtæ eo anno fit tantum commemo.in vtri
que veſper.& Laudibus,diei octauę Corporis Chriſti.Et id ſemper
ſeruetur, quando feſtum habens octauam transfertur: vt non ideo
dies octaua transfertur,ſed ea die de ea fit cōmemor. quæ alias erat
octaua, ſi feſtum non fuiſſet translatum.

¶ Si in die octaua alicuius feſti habētis octauam, occurrat aliquod
feſtum duplex ex maiorib. ſupra in rub.de Commemorationibus
enumeratis, fiat de feſto cum commemo.diei octauæ:ſi autem non
fuerit ex prædictis feſtis,fiat de octaua, & feſtum transferatur in pri-
mam diem ſimiliter non impeditam.

¶ Si aliquod feſtum duplex infra octa. occurrens alio maiori feſto F
duplici impeditur,transferatur in primam diem ſimili non impedi-
tam,& in eo fiat commemoratio de octaua.

¶ Si in alijs Dominicis per annum a ſupradictis occurrat feſtū du-
plex, non transfertur,vt dictum eſt in rubr.de Commemoratio.

¶ Feſtum ſemiduplex occurrens dieb.ſupradictis, & alijs Domi-
nicis per annum,transfertur in primam diem ſimili feſto non impe
ditam,occurrens vero in Dominicis infra illas octauas in quibus fit
de feſtis occurrentibus vt dictum eſt in rubri.de octauis, transfertur
in ſequentem diem,cum commemo. octauę, quæ ſi fuerit ſimili fe-
ſto impedita, prædictum feſtum ſemiduplex veniens in Dominica,
transfertur poſt octauam.

¶ Si

A ¶ Si duo feſta nouem lectio.ſimul eodem die veniunt,fiat officium
de digniori,ſeu de maiori:& quod minus eſt transferatur.

¶ Si plura feſta nouem lect. transferenda eſſent, prius transferatur
duplex,quam ſemiduplex & inter plura duplicia, quod eſt dignius
ſemper prius transferatur,& prius celebretur:alioquin ſi ſunt ęqua
lia,vnum ante aliud transferatur,ſuo ordine.

¶ Feſtum ſimplex nunquam tranfertur, ſed ſi de eo officium fieri
non poteſt, fiat commemo. vt dictum eſt in rub.de Commemora-
tionibus:ſi autem venerit in diebus, in quibus de ſimplici nulla fit
commemo.eo anno non fit de eo amplius.

¶ Si aliquod feſtum nouem lect. in quo annotatum eſt fieri cōme.
alicuius ſancti,transferatur propter aduenientem Dominicam, vel
B aliud feſtum maius, non tamen tranfertur cum illo commem. illius
ſancti in eo aſſignata:ſed dicta commem. fit die ſuo in Dominica,
vel alio feſto,in quo fieri poſſit cum ſua nona lectione: ſi propriam
de vita ſancti habuerit:feſtum vero nouem lect. transfertur ſine vlla
amplius commemo.feſti ſimplicis prędicti.Quod etiam ſeruatur in
commemo. occurrentibus in vigilijs: cum de vigilia veniente in
Dominica, fit in ſabbatho: tunc enim comme. feſti ſimplicis non
fit in Officio vigiliæ:ſed in Dominica.

De Concurrentia Officij. Cap.10.

COncurrentia officij attendenda eſt ſemper in ſecundis veſpe.
quomodo ſit ordinandum officium cum ſequenti die. Itaque
cum dicitur officium aliquod cum alio concurrere, intelligitur de
C prędecedenti in ij.Veſp.cum ſequenti in primis Veſp. vt de hodierno
in Veſperis cum ſequenti in craſtino.

¶ Duplici ergo in ſecundis veſpe. concurrente cum alio ſequenti
duplici;regulariter à Capitulo fit de ſequenti cum commem. prece
dentis,ni ſi aliter in proprijs locis annotetur.

¶ Duplici vero concurrente cum feſto ſemiduplici,cum Dominica,
cum die infra octauam,cum feſto ſimplici, & cum officio S. Marię
in ſabbato:omnia in ſecundis Verperis de duplici,commemoratio
ne illo rum.

¶ Duplici etiam concurrente cum feria, vel potius ſequente feria:
omnia de duplici & nihil de feria ſequenti.Sed ſi feſtum celebretur
in Aduentu, Quadrag.& Quatuor temporibus fit ſemper comme.

Universidad de Deusto
Biblioteca

de feria, non ratione concursus cum sequente feria, vt infra dicetur. D
Idem dicendum de festis simplicib. venientibus cum festo nouem lect. & de quibus etiam commemo. fit non ratione concursus, sed quia eodem die veniunt, vt dictum est in rub. de Commemo.

¶ Semiduplici festo, Dominica, & die infra oct. concurrentib. cum sequenti duplici, omnia de duplici cum commem. illorum, nisi duplex fuerit ex numero maiorum, quæ supra in rub. de Comme. numerata sunt, in quibus nulla fit comme. præcedentis. Semiduplici festo concurrente cum sequenti alio semiduplici cum Dominica, vel cum die infra octauam, a Capitulo fit de sequenti, & commem. præcedentis. Semiduplici autem festo concurrente cum sequente festo simplici, vel cum officio S. Mariæ in sabbatho, omnia de semiduplici, cum commemo. sequentis. Semiduplici concurrente E
cum sequente feria, nihil de feria, vt dictum est supra.

¶ Dñica concurrente cũ sequenti festo semiduplici, & cũ die infra oct. vel cũ festo simplici, oĩa de dominica cum comm. sequentis nisi aliter signetur. Dñica concurrente cum feria, nihil de feria, vt supra.

¶ Die infra octauam concurrente cum sequente dominica, vel semiduplici, a Capitulo de sequenti, cum comm. octa. Si duæ octauæ simul concurrant, vt octaua S. Io. Baptistę cum octa. Corporis Christi, vel e contra: & octaua S. Laurentij cum octaua Assumptionis S. Mariæ, totum off. fit de digniori cum commemo. alterius: nisi dies octaua minus digni veniat infra octa. alterius: tunc enim totum off. fit duplex. de die octa. cum comme. diei infra octauam. Dies infra octa. cum simplici propriæ non habet concursum: quia in sequenti F
die infra octa. non fit de simplici, nisi commemoratio: quæ & eadem ratione in precedenti die infra octa. fieri debet. Dies infra oct. cum feria nullum habet concursum: quia de feria nihil fit, nisi infra octa. veniat aliqua ex supradictis ferijs Aduentus quadrag. & Quatuor temporum: de quibus infra octa. fiet tantum commemoratio.

¶ Die octaua concurrente cum alia die octaua, a Capitulo fit de sequenti, excepta octaua Natiuit. Domini, cum octa. sancti Stephani, & octa. Corporis Christi, cum octa. S. Ioannis Bapt. in quibus de sequenti fit tantum commemo. Die octaua concurrente cum sequenti duplici etiam translato, a Capitulo fit de sequenti cum commem. octa. exceptis diebus octa. Epiphan. Paschæ, Ascensio. Pen-

teco.

A teco. & Corporis Christi: in quibus fit tantum commemo. de sequenti. Si autem sequens festum etiam translatum fuerit ex solennioribus supra enumeratis in rubr. de Commemorationibus, totum off. fit de sequenti cum commemoratione octauæ.

¶ Simplex cum alio non potest concurrere in secundis Vesper. (licet cum ipso possit esse concursus in primis Vespe.) quia non habet secundas vespe. sed eius off. terminatur ad Nonam: & deinceps nihil fit de eo, nec commemo. Si sequatur aliud simplex, psalmi erunt secundum feriam occurrentem in Psalterio ad vespe. & a Capitulo fit de sequenti simplici sine vlla commem. præcedentis. Si sequatur officium nouem lectio. Vesperæ totæ erunt de eo sine vlla similiter commemoratione simplicis præcedentis, si nullum festum sequatur
B subintrat officium de Tempore, & Vesperæ totæ erunt de feria.

¶ Feria non potest concurrere cum alio in secundis Vesperis, neque cum ipsa potest esse concursus in primis Vesperis: quia eius officium incipit, & desinit, vbi desinit, & incipit quodcunque aliud officium. Quamuis propriæ, si ei dandum est principium sequente feria post aliam feriam, eius officium incipiat a Matutino, terminatur tamen sequente aliam feriam ad Complet. & ideo si feria sequatur aliam feriã. in Vespe. præcedentis feriæ nihil fit de sequenti, quo ad ea quæ in sequenti feria sunt propria. Verbi gratia, si in Vespe. feriæ tertiæ ante feriam 4. Cinerum, fiat de feria: in Vesp. feriæ tertiæ dicitur oratio Dominicæ præcedentis, non autem ea, quæ est propria in sequẽti feria quarta Cinerum, nec ante orationem dicuntur
C Preces, quæ dicendæ sunt in dicta feria quarta cinerum. Quod etiã fit, quando feria per annum præcedit feriam Quatuor temporum, & Vigiliarum Hac etiã ratione superius dictum est in concurrentia, aliorum officiorum, cum feria nullum officium concurrere, & nihil fieri de feria præcedenti adueniente alio officio: si autem de ea aliquando comme. fieri debet, non fit ratione concursus, sed quia eo die, quo officium feriarum Aduentus, Quadragesimę, Quatuor temporum, Vigiliarum, & Rogationum impeditur, illarum commemoratione temporis ex præcepto Ecclesiæ prætermitti non debet.

¶ Cum vero occurrit festum simplex veniat in feria quarta & sexta quatuor temporum, in feria quarta Cinerum, & in Vigilijs, quæ ieiunantur, Vesperę antecedentes erunt de feria cõmuni per annũ,

non

Universidad de Deusto
Biblioteca

non autem de sequenti, vt dictum est cum comme. festi simplicis in D
sequenti feria occurrentis. Quod ideo non fit, quia sequens feria ha
beat primas Vesperas, sed quia cum festum simplex in sequenti die
non habeat officium propter feriam prędictam in ea occurrentem,
nec etiam conuenit illud habere Vesperas præcedentis diei.

¶ De officio sanctæ Mariæ in Sabbatho. Cap. 11.

IN omnibus sabbathis per annum extra Aduentum, Quadrage-
simam, & Quatuor tempora, & nisi officium fieri debeat de Fe-
ria propter Vigiliam in sabbatho occurrentem, vel propter Respon
soria primo ponenda, vel propter officium Dominicæ 23. post Pen
tecosten in officio feriæ aliquando ponendum, vt in rubrica de do-
minicis dictum est, ac nisi fiat officium nouem lectionum, vel de
octaua Paschæ, & Pentecostes, semper fit officium de Sãcta Maria: E
quemadmodum circa finem Breuiarij disponitur. Si autem in sab-
bato occurrat festum simplex, fit officium de sancta Maria: & de
festo simplici fit tantum commemoratio.

¶ Cum vero de ea supradictis diebus officium fieri non potest, nul-
lum tunc fit commemo. de sancta Maria propter sabbathum, sed
tantum in semiduplicibus, quando eius officium paruum non di-
citur, fit consueta eius commemoratio per annum posita in Psal-
terio post Vesperas sabbathi.

¶ Eius officium in sabbatho incipit feria sexta, ad modum festi
simplicis, a Capitulo, & terminatur ad Nonam sequentis diei sab-
bathi. Si autem feria sexta fuerit officium nouem lect. in Vesperis
fit tantum de ea commemor. cum Antiphona, versu, & oratione, E
quæ habetur in officio eius in sabbatho.

¶ Ad Matutinum post Inuitato. & Hymnum de S. Maria, dicitur
vnum nocturnum cum duodecim psalmis ferialibus. versus, tres
lectiones, quarum prima & secunda sunt ex Scriptura de tempore,
& alia omnia tam in Matutino, quam in Laudibus, & Horis, vt in
officio S. Mariæ in sabbatho assignatur.

¶ Dicuntur preces Dominicales ad Primam, & Complet. & fiunt
suffragia consueta de Apostolis, & Pace, & Tempore Paschali sola
commem. de Cruce, vt in secunda feria post octa. Paschæ. Post No-
nam nihil fit de ea, nisi consueta eius commemoratio cum alijs suf-
fragijs, quando agenda est in officio de Dominica.

¶ De

A ¶ De ordinando Officio ex prædictis Rubricis. Cap. 12.

SI quis velit ex supradictis rubricis ordinare officium occurren-
tis diei videat in Calenda. & in Tabula festorum mobilium, de
quo fiat officium sequenti die: & vt inuenerit esse faciendum, sic or
dinabit illud in vesperis & alijs Horis nocturnis & diurnis.

¶ Si ordinandum sit officium de tempore, idest de Dominica, vel
feria, recurrendum est semper ad Psalterium, vbi ordinate ponitur
quod est commune officij de Tempore, cum distributione psalmo-
rum, & ad proprium de tempore, vbi lectiones Responsoria, quædã
Antiphonæ, & orationes ponuntur, quæ desunt in Psalte. Inuitato-
rium, hymni, capitula, versus, Respõsoria breuia, & antiphonę, quæ
diuersis temporibus ponuntur in Proprio, dicũtur loco eorum, quę
B sunt in psalterio: cũ vero propria nõ fuerint, dicũtur vt in psalterio.

¶ Si officium sit ordinandum de sancto, recurrendum est semper
ad commune Sanctorum: nisi proprium habeat in proprio San-
ctorum, vbi pro qualitate festi, si nouem lectio. idest duplex vel se-
miduplex fuerit, omnia ordinate ponuntur: illis exceptis, quæ
propria suis locis habentur.

¶ Si festũ fuerit trium lect. (nocturno feriæ, & lectionibus exceptis)
omnia de eodem Communi sumuntur. Tres lect. primi nocturni
in officio nouem lect. & prima & secunda lectio, vel prima tantum
in festis trium lectio. sumuntur de Scriptura in officio de tempore.
Quæ vero propriæ, aut de communi Sanctorum in festis assignan-
tur: ex proprio vel communi sanctorum requirantur.

C ¶ In maioribus solennitatibus, & festis per annum, totum off. or-
dinatur, vt in proprijs locis ponitur.

¶ In festis beatæ Mariæ (omissis his, quæ propria in illis habentur)
hymni, nouem psalmi: & alia quædam requirenda sunt ex com-
muni eius off. paruo, circa finem Breuiarij.

¶ Modus inchoandi officium, dicendi Inuitatorium, hymnos,
Antiphonas, & versus habetur in principio psalterij.

¶ Cum vero Antiphonæ duplicandæ sunt, dicuntur integræ ante
psalmos, sicut in fine psalmorum.

¶ Modus dicendi absolutiones, & Benedictiones ante lectiones, le
gendi, & terminãdi lectiones: dicendi Respõsoria post lectiones: ac
Responsoria breuia post capitula, habet in prima dñica de Aduẽtu.

¶ Quomo-

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Quomodo sit inchoandum, & terminandum officium per horas, habetur in Psalterio. D

¶ Quomodo terminandum per Antiphonas beatæ Mariæ, habetur in fine Completorij.

¶ Sed vt hæc omnia facilius habeantur, positæ sunt sequentes rubricę de singulis horis, earumque partibus distincte cognoscendis.

¶ De Matutino. Cap. 13.

AD Matut. hæc per ordinem regulariter dicuntur secundum diuersitatem officij: nisi aliter in quibusdam diebus annotetur. Pater noster. Aue Maria. Credo. omnia secreto: deinde clara voce hebdomadarius dicit, Domine labia mea &c. pollice signando sibi os signo crucis: Deus in adiutorium &c. manu extensa signando se signo crucis a fronte ad pectus & a sinistro humero vsque ad dextrum: cum Gloria patri, & alijs, vt in principio Psalterij. Deinde dicitur Inuitatorium conueniens officio de Tempore, vel sancto: quod dicitur cum psal. Venite eo modo, quo in principio psalterij describitur. dicto psalmo, & repetito Inuitatorio, dicitur hymnus: qui officio de tempore, vel de sancto conuenit. E

¶ Postea in duplicibus, & semiduplicibus dicuntur nouem psalmi: sed in Dominicis plures, vt in Psalterio, cum suis Antiphonis, & versibus, quæ tempori vel festo conueniunt: & totidem lectiones cum octo Responsorijs: aliquando cum nouem, vt suis locis ponitur, per tres noctur. distinctos: hoc modo.

¶ In primo noctur. dicuntur tres Psalmi, cum tribus Antiphonis: post singulos psalmos vna Antiphona: sed tempore Paschali, ideſt a F dominica in Albis vsque ad Penteco. præterquam in officio Ascensionis Domini: tres psalmi cuiusque nocturni dicuntur sub vna Antiphona: & in fine psalmorum post vltimam Antiphonam cuiusque nocturni dicitur versus. Postea Pater noster. Et ne nos. Absolutio. Exaudi. Benedictio. Benedictione perpetua: & aliæ ad singulas lectiones vt in prima Dominica de Aduentu ordinantur. Deinde leguntur tres lect. de Scriptura, quæ per ordinem in officio de Tempore occurrunt, nisi aliæ assignentur: & ad singulas lectio. dicitur vnum Responsorium conueniens officio: si de tempore, vt in proprio temporis: si de sancto, vt in proprio sanctorū: alioquin vt in cō muni, etiā si lectiones primi noct. sint de scriptura officij de tēpore.

¶ In

A ¶ In fine vltimi Responsorij cuiusque nocturni dicitur Gloria pat. cum repetitione partis Responsorij: eo modo quo dicitur in prima Dominica de Aduentu, primo Responsorio illius Dñicæ excepto.

¶ In secundo nocturno dicūtur alij tres psalmi, & Antiphonę, Versus, Pater noster, Absolutio, Ipsius, & eius consequentes Benedictiones: vt in dicta prima Dominica de Aduentu habentur: tres lectiones de aliquo sermone: aut de vita alicuius Sancti: & ad quamlibet lectionem vnum Responsorium Officio conueniens.

¶ In tertio nocturno alij tres psalmi, cum antiphonis, vt supra: post tertiam Antiphonam, Versus, Pater noster, Absolutio, A vinculis, & Benedictiones consequentes ad singulas lectiones, quæ erūt de homilia Euangelij de tempore, vel de festo, secundum qualitatem of-
B ficij, vt in eadem prima Dominica de Aduentu. Post septimam, & octauam lect. dicitur Responsorium officio conueniens: aliquando autem dicitur etiam post nonam lect. vt suis locis dicitur, & in fine vltimi responsorij, aut octaui, aut noni, dicitur Gloria patri, vt supra. Si non dicitur nonum Responsorium, post vltimam lectionem dicitur hymnus, Te Deum.

¶ In officio trium lectionum. Ad Matutinum, Pater noster, Aue Maria, Credo, Domine labia &c. Inuitatorium, & hymnus in feriali officio de feria, si non sint in proprio de tempore, dicuntur vt in Psalterio: in festis, de festo, vt in Communi sanctorum: deinde nocturnum feriæ, vt in Psalterio, ideſt duodecim psalmi, cum sex Antiphonis: & tempore Paschali cum vna Antiphona, qui dicūtur tam
C in officio feriali, quam in festis simplicibus.

¶ Post Psalmos, & Antiphonas dicitur Versus: in feriali officio, vt in Psalterio: in festis, vt in Communi sanctorum: qui in festis sumitur, secundum ferias, ex nocturno Cōis, vnde sumuntur Responsoria: vt dicitur infra in rubricis, de Versibus, & Respōsorijs. Post versum, dī Pater noster, Absolutio, & Benedictiones, vbi habetur īfra in rubrica de Absolutionibus & Benedictionibus. Tres lectiones (si nō adsit homilia) singulæ in officio feriali dicūtur, de Scriptura, quæ eo die occurrit in ꝓprio de Tpe: si adsit homilia, singulę tres de homilia. In festis, prima & secunda, de eadē scriptura: tertia de sancto.

¶ Si fuerint duæ lectiones de sancto: prima tantum erit de Scriptura: reliquæ de sancto.

¶ Post

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Post singulas lectiones in ferijs extra tempus Paschale, dicitur D vnum Responsorium, ita vt dicantur tria responsoria. Tempore vero Paschali: & in festis duo tantum Responsoria dicuntur, scilicet post primam, & secundam lectionem tantum: In fine vltimi Respõsorij, secundi scilicet, aut tertij, dicitur Gloria patri, cum repetitione partis Responsorij. Quæ Responsoria in Officio de sanctis, sumuntur ex Communi sanctorum: in feriali Officio ex Dominicis, quando propria per ferias non distribuuntur, ordine descripto in rubrica de Responsorijs. Quando non dicitur tertium Responsoriũ, post tertiam lectionem dicitur Hymnus, Te Deum.

¶ De Laudibus. Cap. 14.

AD Laudes, Deus in adiutorium &c. dicuntur psalmi, & canticum Benedicite, vel aliud, vt habetur in feriali officio extra E tempus Paschale, cum Antiphonis officio conuenientibus. Qui psalmi, & canticum in Dominicis per annum, exceptis Dominicis a Septuagesima vsque ad Dominicam Palmarum inclusiue, & in feriali officio temporis Paschalis, ac in festis tam nouem quam trium lectionum, dicuntur de Dominica, vt in Psalterio. In prædictis vero Dominicis a Septuagesima vsque ad Dominicam Palmarum inclusiue dicuntur vt suis locis ponitur. In feriali officio per annum, extra tempus Paschale, dicuntur vt in Psalterio.

¶ Antiphonæ in Dominicis quando propriæ non assignantur, dicuntur vt in Psalterio. In festis nouẽ & trium lectionũ, si non adsint propriæ dicuntur de Cõi. post psalmos dicitur Capitulũ, Hymnus, Versus, Antiphona ad canticum Benedictus, cum eodem Cantico, F & Oratio: omnia pro qualitate Officij, de Tempore vel de festo.

¶ Preces quando dicendæ sunt, dicantur, ante primam orationem. Commemorationes vero de Cruce, de sancta Maria, Apostolis, & Pace, similiter quando dicendæ sunt, post orationem, nisi alia commemoratio festi simplicis occurrat, quæ semper prædictas commemorationes præcedit, de quibus infra in proprijs rubricis dicitur.

¶ Ante orationem dicitur, Dominus vobiscum, & Oremus: post vltimam orationem repetitur. Dominus vobiscum. Deinde, Benedicamus domino: & versus Fidelium animæ, Pater noster. Dominus det nobis suam pacem: & Antiphonæ beatæ Mariæ, vt habetur in fine Completorij, si tunc discedendum sit a Choro, alioquin in fi-

A in fine vltimæ Horæ, nisi sequatur Missa, vel officium Defunctorũ, aut Litaniæ, vt in propria rubrica dicetur.

¶ De Prima. Cap. 15.

AD Primam, Pater noster, Aue Maria, Credo secreto, Deus in adiutorium, &c. Hymnus. Iam lucis.

¶ Deinde inchoatur Antiphona, quæ cõuenit: quæ in festis ad omnes Horas sumitur ex Laudibus per ordinẽ, quarta prætermissa. In alijs seruetur rubrica inferius posita de Antiphonis. Postea dicuntur psalmi, qui in Dominicis & ferijs dicuntur vt in Psalterio, In festis autem, & tempore Paschali, tres tantum, vt etiam ibi annotatur.

¶ Post Antiphonas dicitur Capitulum, Regi sęculorum. In feriali officio extra tempus Paschale dicitur Capitulum, Pacem. deinde B Responsorium breue, Christe fili Dei viui, &c. Post Responsorium bre. in officio duplici, & infra octauas statim dñ oratio, Dñe Deus omnipotens: in alio officio non duplici dicitur Kyrie eleison, cũ reliquis precibus, omnia vt in Psalterio: vbi quãdo aliquis solus dicit officium, semel tantũ dicit: Confiteor omissis illis verbis: Tibi pater, vel vobis fratres, & te pater, & vos fratres: quod etiam seruatur, quando dicitur ad Completorium. In feriali officio quando dictæ sunt preces ad Laudes: adduntur aliæ preces, vt ibi in Psalterio.

¶ Post orationẽ, in Choro legitur Martyrologium: deinde dicitur Preciosa cũ reliq. Quæ etiam dicantur ab ijs, qui extra Chorũ nõ legerint Martyrolog. in fine ab Absolutionẽ Capituli in festis, dicitur Capitulum Nonæ; Alio tpe tam in Dñicis, quam ferijs, vt in psalte:

C ¶ De Horis, Tertia, Sexta, & Non. Cap. 16.

AD Tertiam, Sextam, & Nonam: ante singulas horas dicitur Pater noster. Aue Maria. Deus in adiuto. Hymnus, & psalmi, vt in Psalterio. Añæ secũdum officij qualitatem ordine quo supra. Dictis psalmis, post Antiphonam dicitur Capitulũ & Responsoriũ breue pro qualitate officij: quæ in Dñicis & ferijs, quando non habentur propria in proprio de tpe, dicuntur vt in Psalterio: in festis si in proprio Sanctorum non sint propria, sumuntur de Communi. Post Responsoriũ breue dicitur oratio, quæ habetur in proprio de tpe: si autẽ fit de sancto, vt in proprio Sanctorũ: alioquin vt in Communi.

¶ Post orationem repetitur, Dominus vobiscum: & dicitur, Benedicamus Domino: Fidelium animæ: & Pater noster, secre.

¶ De

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ De Vesperis. Cap. 17.

D

AD Vespe. Pater noster. Aue Maria. Deus in adiuto. &c. Deinde dicuntur quinque psalmi, cum quinque Antiphonis, vt in proprio, aut Communi Sanctorum signātur. In Dominicis autem, & Ferijs Antiphonę, & psalmi semper dicuntur vt in psalter. vbi Tẽpore Paschali psalmi dicuntur sub vna Antiphona nisi aliæ proprię Antiphonæ, vt in Dominicis Aduentus, assignentur.

¶ Post psalmos, & Antiphonas dicitur Capitulum, hymnus, versus, Antiphona ad Magnificat cum eodem cantico, & Oratio, omnia de Tempore, vel sancto pro qualitate officij.

¶ Preces quando dicendæ sunt, dicuntur ante orationem: Commemorationes vero de Cruce, S. Maria, Apostolis, & Pace post eam, vt infra in proprijs rubricis dicitur.

E

¶ De Completorio. Cap. 18.

AD Complet. absolute dicitur lectio breuis, vt in Psalterio: deinde Pater noster: Confiteor: Misereatur: Indulgentiam: Conuerte: Antiphona: Psalmi: Hymni. Capitulũ: Responsoriũ breue: Cãticũ cum Aña: omnia vt in fine psalterij: & post eã in duplicibus, & infra octauas dicit Oratio: in alio officio non duplici ante orationẽ dicitur Kyrie eleison cum reliquis precibus, vt ibidem in psalterio.

¶ Post versum Benedicat & custodiat nos &c. dr̃ vna ex antiphonis B. Mariæ, cum versiculo & Oratione, vt ibidem: & dicto versu Diuinum auxilium, dicitur secret. Pater noster. Aue Maria, & Credo.

F

¶ De Inuitatorio. Cap. 19.

INuitatorium semper dicitur in omni officio ad Matut. cum psalmo, Venite: ordine in principio psalterij descripto: sed variatur pro officij qualitate, vt in psalterio, & in proprio de tempore, ac in proprio & Communi sanctorum.

¶ Non dicitur in die Epiphaniæ, nec in triduo ante pascha, vt suis locis dicitur: nec in officio Defunctorum per annum, excepto die Commem. omnium fidelium Defunctorum, & præsente corpore.

¶ De Hymnis. Cap. 20.

HYmni semper dicuntur in qualibet hora, præterquam in triduo ante Pascha vsque ad Sabba. in Albis inclusiue: & præterquam in officio defunctorum.

¶ Ad Matut. hymnus dicitur post psalm. Venite: repetito Inuitatorio,

A rio, præterquam in die Epiphaniæ. Ad Laudes, & Vesp. dicitur post Capitulum: ad Horas ante psalmos & antiphonas, ad Completorium psalmos & antiphonam.

¶ Dicuntur autem in officio de tempore, vt in psalterio, quando proprij hymni in proprio de Tempore non adsunt: qui hymni de psalterio, in dominicis, & ferijs assignati dicuntur ab octaua pente. vsq; ad Aduentum (Dominica infra octauam Corp. Christi excepta) & ab octaua Epiph. vsq; ad Dominicam primam Quadr. exclusiue. In officio de Sanctis dicuntur vt in Communi Sanctorum, nisi proprij in proprio sanctorum habeantur.

¶ In Natiuitate Domini & vsque ad Epiph. in festo Corp. Christi, & per octauam, & quacunq; fit officium sanctæ Marię tam nouem
B quam trium lect. etiam tempore paschali, in fine omnium hymnorum (præterquam in fine hymni. Aue maris stella) dicitur Gloria tibi domine, Qui natus es de Virgine, vt in eius officio paruo, etiam si dicantur hymni de sanctis, qui infra octauas prędictas celebrantur: dummodo Hymni de Sanctis sint eiusdem metri.

¶ In Epiphania domini, & per totam octa. ac in festo Transfiguratio. in fine omnium hymnorum dicitur Gloria tibi domine, quia apparuisti hodie.

¶ A dominica in Albis vsque ad Ascensionẽ in fine omnium hymnorum dicitur Gloria tibi domine, Qui surrexisti a mortuis: etiã in festis Sanctorum eodem tempore paschali occurrentium, dummodo hymni sint eiusdem metri.

C ¶ Ab Ascensione autem vsq; ad Pentẽ. dicitur Gloria tibi domine, Qui scandis super sydera, similiter etiam & in festis occurrentibus.

¶ In Pentecoste vero & per octauam dicitur Gloria patri domino, Natoque qui à mortuis &c. Alijs temporibus terminantur hymni, vt suis locis ponitur.

¶ De Antiphonis. Cap. 21.

AD omnes horas semper cum psalmis dicũtur Antiphonæ vel vna vel plures pro diuersitate officij, & horarum.

¶ Si de tempore fiat officium, idest de dominica, aut feria, dicuntur Añæ, vt in psalterio, quæ cum psalmis positæ in Vesperis dominicę & feriarum, in Completorio, ac in nocturnis (etiam quando fit officium de festo trium lect. idest simplici) nunquam mutantur nisi tem

Universidad de Deusto
Biblioteca

pore paſchali,quo tempore dicitur vna tantum Aña.Haleluiah, ex- D
cepto tempore etiam Aduentus: quo tẽpore ad veſperas & noctur-
nos dominicę ponuntur proprię anti phonę. In Laudibus & alijs
Horis mutantur pro diuerſitate tempo rum,vt in proprio de tempo
re habentur,cum vero non aſſignantur, ſemper dicuntur quę poſi-
tę ſunt in pſalterio.

¶ Añę,quę in proprio de Tempore ſabbato ponuntur ad Magnifi
cat pro prima dominica alicuius menſis,ſumendę ſunt ex ea domi-
nica,quę eſt propinquior Kalendis: vel eſt in Kalendis illius menſis
vt ſupra in rubrica de dominicis, ac etiam in rubri. menſis Au-
guſti dicitur:& ſemper in ſabbato ponitur antiphona ad Magnifi-
cat,quę contigua eſt libro Scripturę in dominica ponendo.

¶ In feſtis nouem lect. ad veſp.dicuntur añę de Laudib.niſi ppriæ
in veſperis aſſignentur. Ad Horas ſimiliter,tam in officio de tempo-
re quam de Sanctis,quando habentur proprię in Laudibus, & alię
proprię non fuerint ad Horas,ſumuntur ex Laudibus quarta prę ter
miſſa,hoc ordine. Ad primam,prima: Ad Tertiam, ſecunda. Ad Se-
xtam,tertia: Ad Nonam quinta.

¶ In ferijs Aduentus,quę non habent ad Horas proprias antipho-
nas,ſumuntur ex Laudibus dominicę prȩcedentis. Vbi vero in Lau-
dibus feriarum Aduentus fuerint proprię, ſumuntur vt dictum eſt,
ex ipſis laudibus feriarum proprię.

¶ Tempore paſchali,in officio tam nouem, quam trium lect. pſal-
mi nocturnorum cuiuslibet nocturni,dicuntur ſub vna antiphona,
quę officio conuenit,vt ſuis locis ponitur.

¶ In duplicibus ad Veſper. Matut.& Laudes tantum antiphonę di-
cuntur ante pſalmos integrę:& poſt pſalmos integrę repetuntur:in
alijs Horis,& in officio non duplici, in principio pſalmi inchoatur
tantum antiphona,deinde in fine integra dicitur. Et quando aña in
cipit ſicut p̃s,poſt inceptam añam dicatur quod ſequitur in pſalmo
ſine repetitione principij,ab eo loco vbi deſinit antiphona.

¶ Antiphonis proprijs,tam in officio de tempore,quam de Sanctis
ſemper cedunt, quę habentur tam in pſalterio,quam in Communi
ſanctorum.

¶ Quando fit aliqua commem.ſemper dicitur antiphona ante ora
tionem cum verſu q̃ ſumit̃ ex officio,ꝙ cõuenit ei, de quo fit com-
memo-

A memoratio:ita vt in Veſperis ſumatur antiphona quę aſſignatur ad
Magnificat,in Laudibus quę ad Benedictus,cum verſibus qui habẽ
tur poſt Hymnum.

¶ Antiphonę ſanctę Marię poſitę in fine Completorij, dicuntur vt
inferius in propria rubrica dicitur.

De pſalmis. Cap.22.

PSalmi in officio de tpe,per oẽs Horas, in dñicis & Ferijs dicun-
tur eo modo,quo diſtributi ſunt in pſalterio:niſi aliquando ali-
ter in proprio de tempore ſignentur. In feſtis autem dicuntur, vt in
proprijs locis ſignantur:alioquin vt in Communi Sanctorum.

¶ Pſalmi ad Laudes de dñica cum cantico Benedicite,dicuntur in
omnibus feſtis per annum,& in ferijs temporis paſchalis.

B ¶ Pſalmus, Confitemini, dicitur ad primam cum alijs pſalmis in
pſalterio aſſignatis in omnibus dominicis(quando officiũ fit de do
minica)a tertia dominica poſt pentec. incluſiue vſq; ad Natiuitatẽ
domini excluſiue:& à ſecunda dominica poſt Epiph.incluſiue,vſq;
ad Septuag.excluſiue: a Septuageſima autem incluſiue vſq; ad paſ-
cha excluſiue,eius loco dicitur pſalmus,Dominus regnauit:& pſal.
Confitemini,tunc dicitur ad Laudes poſt pſalm. Miſerere: vt ſuo lo-
co dicitur. In Dominicis vero Temporis paſchalis à Dominica in
Albis incluſiue vſque ad Aſcenſio.excluſiue, dicuntur tantum tres
pſalmi ſicut in feſtis,addito ſymbolo Athanaſij. Alij pſalmi per ſin-
gulas ferias diſtributi ad primam, dicuntur ſinguli loco pſalmi,
Confitemini:in feriali tantum officio, quando de feria agitur extra
C tempus paſchale. In ferijs vero temporis paſchalis, in feſtis per an-
num,& in ſabbato,ſiue de ſancta Maria, ſiue de feria fiat officium,
dicuntur tantum tres pſalmi: ſ. Deus in nomine tuo. Beati im-
maculati, & Retribue: etiam ſi feſtum duplex celebretur in
Dominica.

¶ In Dominicis autem,quãdo officium fit de Dominica,poſt pſal-
mos additur ſemper ſymbolum Athanaſij, Quicunq;,vt infra in pro
pria rubrica dicetur.

¶ Pſalmi Horarum, ſcilicet ad Tertiam,Sextam,& Nonam, & ad
Completorium,nunquam mutantur,vt in pſalterio, ſiue de ſanctis,
ſiue de Tempore fiat officium.

¶ Pſalmi de Dominica ad Veſp. vt plurimum dicuntur in veſper.

Universidad de Deusto
Biblioteca

festorum excepto vltimo, qui mutatur: cum vero aliter fit suis locis D annotatur. In Vesper. infra octa. dicuntur psalmi, vt in secūdis Vesp. festi, exceptis primis Vesp. diei octauæ, in quibus dicuntur, vt in primis Vesp. festi.

¶ In fine psalmorum semper dicitur Gloria patri, præterquam in psalmo, Deus Deus meus ad te de luce vigilo: & in psal. Laudate Dominum de cælis, in quibus dicitur tantum in fine vltimi psalmi, ante Canticum Benedicite, & ante Capitulum. Præterea non dicitur in triduo Maioris Heb. ante paschā, nec in officio Defunctorum cuius loco pro Defunctis dicitur, Requiem æternam &c.

¶ De canticis. Cap. 23.

CAntica dicūtur in officio de tempore, tam de Dominicis, quā de Ferijs, vt in psalterio distribuuntur ad Laudes, Vesperas, & Completorium.

¶ In festis, & Tempore paschali ad Laudes semper dicitur Canticū Benedicite, vt in Dominica, & in fine eius non dicitur Gloria patri, sicut in alijs Canticis dicitur, nec respondetur, Amen. Alia cantica ferialia, vt in psalterio, ad Laudes non dicuntur nisi quando officium fit de feria extra tempus paschale.

¶ Canticum Benedictus, Magnificat, & Nunc dimittis, semper dicuntur suo loco, vt in psalterio.

¶ De Versibus. 24.

VErsus semper dicūtur ad Matut. post vltimum psal. & antiphonam nocturnorum, siue in officio dicantur tres nocturni, siue vnus. Ad Laudes & Vesperas, Versus dicitur post Hymnum. ad horas dicitur in Responsorio breui, post repetitionem partis Responsorij, dicto Gloria patri.

¶ In paschā Resurrec. & per eius octauam vsq; ad sabbatum in albis inclusiue, in Nocturno tantum dicitur versus, in alijs Horis non dicitur, vt ibi.

¶ Quando fit aliqua commem. semper post antiphonam eius, de quo fit commemoratio, dicitur Versus, qui in eius officio ponitur post Hymn. Vesperarum & Laudum.

¶ Versibus tempore paschali semper additur Haleluiah.

¶ Versus Dominus vobiscum, semper pręponitur orationi: & postea repetitur, vt infra dicitur in rub. de oratione.

¶ In

A ¶ In officio festi trium lect. post omnes psalmos feriales cum antiphonis, dicitur Versus de Communi Sanctorum, hoc ordine. Feria ij. & v. Versus primi nocturni. Feria iij. & vj. versus secundi noct. Feria iiij. versus tertij nocturni.

¶ Versus positi in psalterio ad Laudes, & Vesp. semper dicūtur quā do alij proprij non assignantur, in proprio de tempore.

¶ De Absolutionibus, & Benedictionibus ante lectiones. Cap. 25.

ABsolutiones, & benedictiones dicuntur per ordinem in officio nouem lectio. ante lectiones, vt in prima Dominica de Aduentu ponuntur. s. post versum dicto Pater noster. Et ne nos. dicitur absolutio & Benedictio, vt ibi: prętерquam in Matutinis tenebrarum Maioris hebdo. & in officio Defunct in quibus Absolutio & Bene-
B dictio non dicuntur.

¶ Si officium nouem lect. fit de Sancto, octaua benedictio erit, Cuius vel Quorū festum colimus &c. vt ibi. Si de sancta Maria, octaua benedictio erit. Cuius festum colimus ipsa virgo virginum &c. Cū lęgūtur tria euangelia cū homilia, fiat sicut in Natiuitate dñi dicitur.

¶ Si sit officium trium lect. & fit de feria, in qua singulę tres lect. sūt de Scriptura, Absolutio & Bendictiones sumuntur ex prima dominica de Aduentu hoc ordine. Feria secunda & quinta Absolutio & Benedictiones primi noctur. dicuntur. Feria tertia & sexta secundi noct. Feria quarta & sabbato, tertij noct.

¶ Si autem singulę tres lect. non sunt de Scriptura, Absolutio dicīt secundum ferias, sicut quando tres sunt de Scriptura. Benedictiones
C vero semper dicuntur, vt in tertio noc. dictę dominicę ordinantur.

¶ Si tres lect. sunt de homilia: Prima Benedictio erit, Euangelica lectio. Secunda, Diuinum auxilium Tertia, Ad societatem.

¶ Si fit de sancto, de Absolutionibus idem seruatur quod in ferijs, quando non legitur homilia: sed Benedictiones dicuntur vt in tertio noctur. hoc modo. Prima, Ille nos benedicat: Secūda, cuius, vel quorum festum colimus: Tertia, ad societatem.

¶ Quādo fit officium B. Marię in sabbato: Absolutio & Benedictiones dicuntur, vt in eius off. paruo circa finem Breuiarij.

De Lectionibus. Cap. 26.

LEctiones leguntur ad Matut. dictis psalmis nocturnorum cum antiphonis, versibus, Absolutionibus quoque & Benedictionibus,

Universidad de Deusto
Biblioteca

ctionibus, vt supra. In duplicibus & semiduplicibus dicuntur nouē D
lectiones, idest in quolibet nocturno tres: in ferijs & festis simplici-
bus leguntur tantum tres lectiones.

¶ In officio nouem lect. leguntur hoc modo. In primo noctur. sem-
per leguntur tres lect. de Scriptura: quę quando suis locis propriæ,
aut de Communi sanctorum non assignantur, semper leguntur vt
in officio de Tempore: quę sua quaq; die occurrunt legendę. In se-
cundo noct. si fit de sancto, tres lectiones leguntur de vita Sancti: q̄
si non adsint proprię, leguntur de sermone, qui ei conuenit, ex Cōi
Sanctorum, Vnde etiam numerus trium lect. completur, quando of
ficium fit nouem lect. de aliquo Sancto, qui non habet nisi vnam,
vel duas lect. de vita sancti. Si fit de dominica, vel alio officio nouē
lect. per annum, etiam de octaua, leguntur tres lect. de aliquo sermo
ne, qui in illis ponitur. In tertio noct. semper leguntur tres lectiones
de homilia in euangelium, positę in proprio aut ex Communi assi-
gnatę: & primę lectioni de homilia semper prępon itur principium
lectionis, de Euangelio, de quo est homilia: etiam infra octauas. Ex-
cipiuntur ab hoc ordinario lectionum Matutinę tenebrarum ante
Pascha, & defunctorum, vt in suis officijs ponitur.

¶ Si in officio nouē lect. in quo nō dicitur nouū rn̄sorium cōtingat fie
ri comme. de aliquo sancto, qui propriam habet lectionem, nona le
ctio legitur de sancto: si fuerint duę de sancto, cuius fit cōme. ex dua
bus lectionibus fiat vna lectio: omissa nona lectione in dicto off. no
uem lec. vel octauę lectioni adiuncta. Quod si eodem die occurrat
dominica, vel feria, quę habeat homiliam, nona lectio sancti omit-
titur, & eius loco legitur homilia dominicę, vel ferię.

¶ In officio trium lec. si fit de feria, tres lec. leguntur de Scriptura, ni
si tres sint de homilia: quia tunc omissis lectionib. de Scriptura, tres
leguntur de homilia. Si fit de sancto, quę habeat duas lect. prima tā
tum erit de Scriptura: vel vna, vel ex tribus vna: Secunda & tertia de
Sancto. Si vnam tantum habuerit, vel propriam, vel ex Communi
assignatam: prima & secunda erunt de scriptura, tertia de sancto: q̄
etiam seruatur in officio S. Marię in sabbato.

¶ Si initium lectionis de scriptura transferatur in secundam feriam
lectiones scripturę positę in secunda feria, vel omittantur, vel cum
alijs de eadem scriptura adiunctæ legātur: quod semper fieri potest,
quando

A quando lectiones de scriptura aliquo die omittuntur.

¶ Lectiones autem de scriptura in officio de tempore sic distributę
sunt per annum, vt quotidie aliquid ex ea legatur etiam in officio
de sanctis, quando alię, vt dictum est, non assignantur.

¶ Initia Librorum sacrę scripturę (qui fere semper in Domini-
cis inchoantur) eo die ponuntur, quo notata sunt etiam si fiat of-
ficium de sancto: nisi in festo alię proprię lectiones scripturę de
Communi assignentur: tunc enim initium lectionis de scriptura
transfertur in sequentem diem, similiter non impeditam. Historia
vero, idest Responsoria ex historia scripturæ sumpta: si eo die, in quā
transfertur initium scripturæ propter festum occurrens poni non
B possit, ponatur infra hebdomadam, vt dicitur in rub. de Responso-
rijs. Cum autem initium alicuius epistolę beati Pauli, post octauam
Epiph. vel epistolę canonicę tempore paschali, aut alicuius prophe-
tę minoris mense Nouembri, infra hebdomadam: illorum teporū
impeditur aliquo festo nouem lectionum habente proprias lectio-
nes de scriptura, dictum initium epistolę & prophetæ, quoad com-
mode fieri poterit, ponatur in sequenti feria alio simili initio scriptu
rę ponendo, vel festo non impedita: alioquin in prędedēti similiter
non impedita, vel cum alijs lectionib. de eadem scriptura in sequen
tibus diebus continuetur, ita vt aliquo modo ponatur. Cum etiam
initium lectionis alicuius libri de scriptura trāsfertur in aliā diē, aliæ
lectiones eadē die, de eadē scriptura assignatæ, vel cum superioribus
lectionibus legantur, vel omittantur: ita vt non oporteat eas ampli⁹
C in alio sequenti die resumere: sed illę legantur, quę sua quaq; die oc
currunt, aut cum eisdem iungantur, Quod semper seruetur, quando
lectiones occurrentes de scriptura legi non possunt.

¶ De scriptura quoq; tantum est positum, quantum satis videt, pro
numero hebdomadarum, quę esse possunt, & inter Epiphaniam &
Septuag & inter Pentecosten. & Aduentum. Vbi vero contingit mi
nui numerum Dominicarum & hebdomadarum post Epipha. adue
niente Dominica Septuagesimę, & post Pentecost. aduenientę alia
Dnica vt infra dicitur, quod super est de scriptura alicuius libri pro
numero dictarum Dominicarum, & hebdomadarum, positi, eo an-
no omittitur. Quod etiam fit de scriptura ex libris Regum: de quib⁹
legitur ab octaua Pentec. vsque ad primam Dominicam Augusti,

Universidad de Deusto
Biblioteca

cum non expletur numerus Dominicarum poſt oct.pentec. de eo li D
bro annotatus vſq; ad menſem Auguſti: quia tunc lectionibus de
eo libro omiſſis, legitur ſcriptura quę ponitur mēſe Auguſti, Quod
ſimiliter & in ſequentibus menſibus obſeruatur: qui menſis, cui qn
que Dominicę aſſignantur, non habuerit niſi quatuor: tunc enim
omittuntur lectiones quintę Dominicæ, & eius hebdomadę: & po
nuntur lectiones primę dominicę ſequentis menſis, & eius hebdo-
madę, quę. ſ. Dñica proximior eſt Calendis illius menſis, ſecundum
rubr. menſis Auguſti poſitam in proprio de Tempore.

¶ Lectiones Dñicę quintę Octobris, qñ October habuerit tm̄ qua
tuor Dñicas, leguntur feria quinta precedentis hebdoma. non im-
pedita feſto duplici, quod habeat proprias lect. ſcripturę: alioquin
legantur feria ſexta eiuſdem hebdo. coniunctę lectionibus ſecundę E
& tertię ferię hebdomadę quintę.

¶ Lectiones etiam ſecundę Dñicę Nouembris, & eius hebdoma-
dę omittuntur, quando idem menſis habuerit tantum quatuor do-
minicas: tunc.n. tertia Dominica Nouem. cum ſua hebdo. ponitur
loco ſecundę, & quarta loco tertię, & quinta loco quartę.

¶ Lectiones de ſcriptura poſitę in Communi ſanctorum, leguntur
tam in feſtis duplicib. quam ſemiduplicib. vbi aſſignant̄ in Proprio
ſanctorum per annum: Rurſus, quando aliquod feſtum in propria
eccleſia ſolenniter celebratur: Item quando aliquod feſtum nouem
lect. occurrit in Quadrageſima, & Quatuor temporib. in ſecunda
feria Rogationum, & in Vigilia Aſcenſ. in quibus ferijs in officio de
Tempore non aſſignātur lectiones de ſcriptura ſed de homilia: tūc
enim in feſtis recurrendum eſt ad lectiones de ſcriptura, poſitas in
Communi ſanctorum. Quod ſi occurrat in die octauę alicuius feſti
habentis octauam, tunc in primo noct. diei octauę repetātur lectio
nes, quę in primo noct. feſti lectę fuerint. Alię lectio. ſecundi & tertij
noct. poſitę in C̄oi Sanctorū, ſimiliter leguntur, qñ in proprio ſan-
ctorum aſſignantur: & quando in aliqua eccleſia aliquod feſtum ce
lebratur cum nouem lectionibus, quia in ea eſt ſolenne, aut conſue-
tum celebrari, quod proprias de feſto lectiones non habuerit.

¶ In fine cuiuſcunq; lectionis dicitur: Tu autem domine miſerere
nobis, & reſpōdetur, Deo gratias. Quod etiam fit in lectionibus bre
uibus in principio Completorij: & in fine Primę, poſt Pretioſa: prę-
terquam

A terquam in triduo maioris hebdo. ante paſcha: & in officio Defun-
ctorum, vt ſuis locis ponitur.

De Reſponſorijs poſt lectiones. Cap. 27.

REſponſoria dicuntur ad Matut. poſt lectiones: ita vt poſt quā
libet lect. dicatur vnum Reſponſorium, vt infra.

¶ In feſtis nouem lect. (prętерquam in feſto SS. Innocētium, qñ nō
venerit ī Dñica) & in Dñicis à Dominica in Albis incluſiue vſq; ad
Aduent. excluſiue: & à Dñica infra oct. Natiuitatis incluſiue vſq; ad
Septuag. excluſiue, dicuntur octo tantum Reſpōſoria: & in fine ter-
tij, ſexti, & octaui, dicitur Gloria patri, cum repetitione partis Reſpō
ſorij: quod regulare eſt in fine vltimi Reſponſorij cuiuslibet noctur
ni, tam in officio nouem, quam trium lect. excepto tempore paſ-
B ſionis: quo tempore repetitur Reſponſorium a principio, excepto
etiam officio Defunctorum: cuius loco dicitur Requiem ęter. Qui
verſus Gloria patri, quibuſdam diebus dicitur in primo Reſponſo-
rio, vt in proprijs locis annotatur. Poſt nonam lectionem prędictis
diebus, quando octo tantum dicuntur Reſponſoria, immediate di-
citur hymnus, Te Deum.

¶ In Dominicis Aduentus, & in Dominicis a Septuageſima vſque
ad Dominicam palmarum, & in triduo ante paſcha dicuntur nouē
℟ia: quia tunc non dicitur, Te Deum.

¶ In officio autem trium lect, qñ fit de feſto, & in ferijs temporis pa
ſchalis, quod eſt inter Dominicam in Albis, & Aſcenſionem (exce-
pta feria ij Rogationum, in qua dicitur tertium ℟ium) dicūtur duo
C ℟ia: quia poſt tertiam lectionem dicitur, Te Deum: Quæ ℟ia in fe-
ſtis ſumuntur de Communi Sanctorum, & in dictis ferijs Temporis
paſchalis, quando alia propria non aſſignantur, ſumuntur de Domi
nica, in qua primo ſunt poſita, hoc ordine.

¶ Secunda & quinta feria, primum & ſecundum ℟ium primi no-
ctur. Feria tertia & ſexta, primum, & ſecundum ℟ium ſecundi noc.
Feria quarta, primum & ſecundum ℟ium tertij nocturni.

¶ In alijs ferijs, extra tempus paſchale, dicuntur tria ℟ia (quia in il-
lis non dicitur, Te Deum.) Hoc ordine. Feria ſecūda & quinta, tria
℟ia primi nocturni. Feria tertia & ſexta, tria ℟ia ſecundi noct. Feria
quarta & ſabbato, quando in eo fit de feria, tria ℟ia tertij noc.
Dñicę prędictis, in qua primo ſunt poſita. Verū qa in tertio noct.

Dñicarū

Universidad de Deusto
Biblioteca

Dominicarum a tertia post Pentec. inclusiue vsque ad Aduentum D exclusiue: & ab octa Epiphan. vsque ad Septuag. exclusiue, non habetur nisi vnum ℟ium dicendum infra hebdomadam, quod est septimum in Dominica, propterea quod ℟ium, duo Seraphim, non dicitur nisi in Dominicis post Penteco. vsque ad Aduentum, & ab Epiphania vsq; ad Septuag. ideo Feria quarta & sabbato quando ex tertio noctur. sumenda erunt ℟ia, primum ℟ium erit, quod est septimum Dominicę, secundo & tertio loco dicitur secundum & tertium sequentis ferię. i. post secundam, & tertiam lect. dicitur secūdū & tertiū ℟ium, quod est secundum & tertiū secundę sequētis ferię, si propria ℟ia habuerit: alioquin si non habuerit propria, dicitur secundum & tertium ℟ium primi noctur. eiusdem Dominicę.

¶ Sumuntur autem ℟ia ex eo loco, vbi primo sunt posita in principio mensis vel libri, & ea repetuntur in alijs sequentib. Dominicis illius mensis, in quibus alia non assignantur, vel donec de illo libro legitur, vnde sumpta sunt ℟ia. Quæ autem in prima hebdo. mēsis posita sunt per ferias, repetantur eodem ordine in eisdem ferijs per sequentes hebdo. donec alia ponantur. E

¶ Responsoria etiam propria secūdę feriæ, si propter festum occurrens poni non possint in ea feria vbi assignantur, ponantur in sequēti prima occurrenti feria. Vbi vero non adsunt propria, semper ex nocturnis Dominicę sumuntur dicto ordine.

¶ Si ℟ia primi noctur. eius Dominicæ, in qua primo ponuntur propter festum duplex in ea occurrens, in ipsa Dñica poni non possint, ponantur primo die eius hebdomadæ, in qua occurrit fieri de feria, & omittantur alia, quæ forte in illa feria propria haberentur. Si vero in tota hebdomada nō occurrat dies, in quo fiat feria, prima die nō impedita festo nouem lect. fiat officium de feria, cum comm. festi trium lect. in ea occurrentis: si tota hebdomada, & sequens dominica fuerit impedita officio nouem lect. in qua non possit fieri officiū de Dominica vel de feria, id fiat in sequenti hebdomada vel Dominica, dummodo in ea alia ℟ia non sint primo ponenda: quia tunc si alia ℟ia sint primo ponenda, prima die præcendentis hebdomadę non impedita festo duplici, fit de feria, vt supra: & festum semiduplex in ea occurrens transferatur.

¶ ℟ia etiam tertii nocturni, quæ in aliquibus Dominicis ex textu

cuangelij

A euangelij sumpta sunt, non repetantur per hebdomadam, quando in ea sumenda sunt ℟ia ex tertio noctur. Dominicæ: sed eorum loco dicantur alia sequentis feriæ. Idem seruatur de quibusdam ℟ijs propriis, in feriis Quadragesimæ, vbinum tantum ℟ium ponitur: quia non dicuntur nisi in eo die, quo ponuntur: & in alijs sequentibus ferijs Quadragesimæ sumuntur ex dominica, ordine supradicto.

¶ Tempore paschali in fine ℟ii ante versum additur Haleluiah. Primum ℟ium festi quod aliquando nō dicitur infra quasdam octauas dicitur in dominica infra octa. si ad modum octauæ agatur officiū, & in die octaua, nisi aliter notetur.

De Responsorijs Breuibus Horarum. Cap. 28.

B REsponsoria breuia dicuntur post capitulū ad Primam, Tertiā, Sextam, & Nonā, & ad Completoriū: prēterquam triduo ante Pascha vsq; ad Sabbatū in Albis exclusiue quibus diebus non dñr. Ad Primam & Cōplet. semp dñr eodē modo, vt in psalterio. In alijs Horis, quando fit officium de dominica, vel de feria per annum, dicuntur vt habentur in psalterio. In Aduentu autem, Quadrag. & tēpore paschali, vt suis locis habentur propria. In festis similiter quando non habentur propria, dicuntur vt in Communi sanctorum.

¶ In fine ℟ij breuis semper dicitur Gloria patri, cum repetitione partis ℟ij: eo modo quo ordinatur ad primā in psalterio, præterquā tempore passionis. tunc enim non dicitur Gloria patri, sed eius loco repetitur Responsorium breue a principio.

C ¶ In ℟io breui ad Primam, loco versus, Qui sedes, & cętera, vt in psalterio, in Aduentu dicitur, Qui venturus es in mūdum, tā in Dñicis & feriis, quam in festis (excepto festo Conceptio. B. Marię.) In Natiuitate Dñi & vsq; ad Epiph. etiā in festis occurrētibus: In festo Corporis Christi, & per octa. & in omni officio B. Mariæ, tam nouē quam trium lect. dicitur, Qui natus es de Maria virgine. In Epiph. & per octauam. & in festo Transfigu. dicitur, Qui apparuisti hodie. A Dñica in Albis inclusiue vsque ad Ascensionem exclusiue, tam in officio de Tempore, quam de Sanctis (excepto officio sanctę Mariæ) semper dicitur, Qui surrexisti a mortuis. Ab Ascensione vsq; ad Pentec. exclusiue, dicitur, Qui scandis super sydera. In Pentecoste & reliquo anni tempore, tam in officio de tempore quam

de

Universidad de Deusto
Biblioteca

de Sanctis dicitur, Qui ſedes ad dexteram patris, vt in pſalterio. D

¶ ℟ia breuia aliarum Horarum, quę ponuntur in prima Dominica de Aduentu, dicuntur Per totum Aduentum, quando fit officiū de Tempore. Similiter quę ponuntur in prima Dominica Quadra. dicuntur vſq; ad Dominicam paſſionis excluſiue. Et quę ponuntur in Dominica paſſionis, dicuntur vſq; ad feriam quintam in Cęna Domin excluſiue. Item quę ponuntur in Dominica in albis, dicūtur vſque ad Aſcenſ. excluſiuè. Quę vero ponuntur in aliquo feſto habente octauam, dicuntur per totam octauam, quando fit de octa ua. In officio autem Beatę Marię, tam nouem quam trium lect. exce pto feſto Aſſumptionis eiuſdem, dicuntur ſemper ℟ia breuia de Cō muni Virginum.

¶ Tempore paſchali a Dominica in Albis vſq; ad ſabbatū poſt pē- E tec. incluſiue, in primo verſu ℟ij breuis ponuntur duo Haleluiah, & in ſecundo vnum: tam in officio de Tempore quam de Sanctis.

De Capitulis. Cap. 29.

CApitula ſemper dicuntur (prętерquam a feria quinta in Cęna Domini vſq; ad ſabbatum in Albis incluſiue, & prętерquam i officio Defunctorum) ad Veſp. Laud. & alias Horas, dictis pſalmis, & antiphonis: Ad Complet. vero dicto etiam hymno.

¶ Capitula Dominicalia, poſita in pſalterio in primis & ſecundis Veſp. in Laud. & Horis, dicuntur a tertia Dominica poſt pētec. vſq; ad aduentum, & a ſecunda poſt Epipha. vſque ad Septuag. Capitula autem ferialia dicuntur eiſdem temporibus: ſed poſt octauam pen- tec. vſq; ad Aduētum, & ab oct. Epipha. vſque ad Dominicam pri- F mam Quadrage. Alio tempore dicuntur, vt in proprio de Tempo- re: ſi fit de ſanctis, vt in proprio de ſanctis, cum propria adſunt: alio- quin de Communi ſanctorum. Capitulum Primę & Completorij (quando Capitula dicuntur) nunquam mutatur, vt in pſalterio.

¶ In Dominicis ab Aduentu vſque ad octa. Epiph. & a Septuage. vſque ad dominicam tertiam poſt pente. & in omnibus feſtis regu- lariter Capitulum poſitū in primis Veſpe. dicitur in Laudib. ad ter- tiam: & in ſecundis Veſper. quibuſdā exceptis, quę ſuis locis aſſignā tur. Poſt Capitulum ſemper reſpondetur Deo gratias.

De

A

¶ De Oratione. Cap. 30.

ORatio in veſp. & Laudib. dicitur poſt añas ad Magnificat, & Benedictus immediate: prętерquam in ferijs Aduentus, Quadrage. Quatuor temporum, & Vigiliarum, quæ ieiunantur, in quib⁹ poſt añam dicuntur preces, excepta vigilia Natiuitatis & pentec. & in fine poſt preces. Oratio. Ad Primā & alias Horas Oratio dicitur poſt ℟ium breue, niſi dicendæ ſint preces: tunc enim Oratio dicitur poſt preces. Ad complet. in duplicibus, & per octa. Oratio dicitur poſt antiphonam. Salua nos alio officio dicitur poſt preces.

¶ Ad Primam, & Complet. nunquam mutantur orationes, quæ ha bentur in pſalterio, prętерquam ī triduo ante paſcha: in quo triduo ad omnes Horas vſq; ad Nonam ſabbati ſancti incluſiue poſt pſal. B Miſerere dicitur Oratio diei vt ſuo loco ponitur. In alijs Horis regu lariter dicitur Oratio, quæ dicta eſt in primis Veſp. In Quadrageſi- ma autem, Quatuor temporibus & Vigilijs, Oratio, quæ dicta eſt in Laudibus, dicitur tantum ad Tertiam, Sextam, & Nonam. In Veſpe. autem ſequentib. ſi fit de feria, dicitur vel alia propria, vt in Quadra geſima, vel dominicæ præcedentis, vt in ferijs per annum. Quæ Ora tio præcedentis dominicæ ſemper dicitur in feriali officio per heb- domadam, quando propria non aſſignatur. Infra octauas dicitur oratio, vt in die feſti: ſimiliter in die octaua, niſi alia propria aſſignet.

¶ Ante orationem ſemper dicitur verſus, Dominus vobiſcum. Re ſpondetur, Et cum ſpiritu tuo. Qui verſus non dicitur ab eo, qui nō eſt ſaltem in ordine Diaconatus, nec à Diacono preſente Sacerdo- C te, niſi de illius licentia. Si quis autem ad Diaconatus ordinem non peruenerit eius loco dicit. Domine exaudi orationem meam. ℟. Et clamor meus ad te veniat. Deinde dicitur, Oremus: poſtea oratio, quæ ſi vnica tantum dicatur verſ Dominus vobiſcum, vel Domine exaudi, repetitur finita oratione, poſtquam fuerit reſponſum, Amē. Sin autem plures Orationes dicendæ ſint, ante quamlibet orationē dicitur Antiphona & Verſus: deinde dicitur Oremus: & poſt vltimā orationem repetitur, Dominus vobiſcum: poſtea dicitur, Benedica- mus domino. Reſpondetur, Deo gratias. Deinde dicitur Verſus, Fidelium animæ: qui Verſus Fidelium, non dicitur poſt Benedica- mus domino, ad Primam ante Pretioſa &c. neq; ad Complet. ante Benedicat, &c.

¶ Si

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Si Oratio dirigatur ad Patrem, concluditur, Per dominum: Si ad Filium, Qui viuis & regnas. Si in principio Orationis fiat mentio Filij dicatur. Per eundem. Si in fine orationis, dicatur, Qui tecum viuit & regnat. Si fiat mentio Spiritus sancti, dicatur. In vnitate eiusdem Spiritus sancti &c.

¶ Quando plures Orationes dñr, prima tm̃ dicitur sub sua conclusione. Per dñm, vel aliter, vt supra: alię non cõcluduntur nisi in vltima Oratione: sed vnicuique Orationi semper pręponitur, Oremus: pręterquam in officio Defunctorum: in quo alio modo quam vt supra, Orationes dicuntur, vt in eius officio dicitur.

De Hymno, Te Deum. Cap. 31.

HYmnus Te Deum, dicitur in omnibus festis per annum, tam trium, quam nouem lect. & per eorum octauas, excepto festo sanctorum Innocentium, nisi venerit in dominica: & nisi fuerit eius dies oct. quia tunc dicitur. Dicitur etiã in omnibus dñicis a paschа resurrect inclusiue, vsq; ad Aduen exclusiue, & a Natiuitate Domini inclusiue, vsq; ad Septuag. exclusiue, & in omnibus ferijs temporis paschalis. s. à dominica in Albis vsq; ad Ascens. excepta secunda feria Rogationum, in qua non dicitur.

¶ Non dicitur autem in dñicis Aduen. & à Septuag. vsq; ad dominicam palmarum inclusiue, neq; in ferijs extra tempus paschale.

¶ Cum dicitur, omittitur semper nonum vel tertium ꝛium: & statim dicitur post vltimam lectionem.

¶ Cum non dicitur, eius loco ponitur nonum vel tertium ꝛium, cũ Gloria patri, in fine: & dicto ꝛio statim inchoantur Laudes. Similiter quando dicitur, Te Deum, eo hymno dicto, statim inchoantur Laudes: pręterquam in nocte Natalis domini: quia tũc dicitur Oratio, postea celebratur Missa, vt suo loco dicitur.

De Oratione dominica, & Salutatione Angelica. Cap. 32.

ORatio dominica Pater noster, & Salutatio Angelica Aue Maria, semper dicitur secreto ante omnes Horas, pręterquam ad Completo. quia tunc in principio dicitur tantum Pater noster, post lectionem breuem dicto versu, Adiutoriũ nr̃m, & in fine Pater noster. Aue Maria, cũ Credo, post orationẽ sanctę Marię. Finitis Horis dicitur similiter secreto, Pater noster tm̃, dicto versu. Fideliũ animę, vbi hic versus dicitur: qui versus non dicitur quando post officium

A cium diei dicitur officium S. Marię: sed post illud, & tunc dicitur, Pater noster, vt supra. Si autem alia Hora subsequatur, in fine pręcedẽtis Horę dicitur Pater noster semel tantum, pro principio sequentis Horę, addita Aue Maria.

¶ Quando oratio dominica dicenda est cum precibus, semper clara voce profertur, Pater noster: & in fine. Et ne nos, reliquum dicitur secreto: alias nunquam profertur. Ad Laudes vero & Vespe. qñ in feriali officio dicuntur preces, totum dicitur clara voce.

¶ Salutatio Angelica semper dicitur ante officicium sanctę Marię, quando non dicitur cum officio domini: quia tunc sufficiat dixisse in principio cum oratione dominica.

De symbolo Apostolorum, & symbolo Athanasij. Cap. 33.

B SYmbolum Apostolorum semper dicitur ante Matut. & Primã: & finito Completorio, post orationem Angelicã totum secreto etiam si ad Primã, & Cõplet. iterum dicẽdũ sit cũ precibus. Quãdo vero dicitur cum precibus, ad Primam & Cõplet. clara voce profertur, Credo in Deum, & in fine, Carnis resurrectionem, reliquum dicitur secreto, alias nunquam dicitur, nisi vt supra.

¶ Symbolum Athanasij dicitur ad Primam, post psal. Retribue, in omnibus dominicis per annum, quando officium fit de dñica, exceptis dominicis infra octauas Natiuit. domini. Epiph. Ascens. & Corpo. Christi, ac dominica Resurrect. & pentecostes: in quibus dicuntur tantum tres psalmi consueti, vt in festis. In Dominicis infra alias octauas, & in dominica Trinitatis dicitur, alias nunquam, neque si
C aliquod festum duplex celebretur in Dominica.

De Precibus. Cap. 34.

PRæces sunt aliquot versus, qui aliquando dicuntur ante orationem, incipientes a Kyrie eleison.

¶ Preces Dominicales, ad Primam, & Completorium, vt in Psalterio dicuntur tantum quandocunq; officium non est duplex, vel infra octauas: in duplicibus autem, & infra octauas non dicuntur, etiã si infra octauam fiat de Dominica, vel alio festo semiduplici: quia tunc ratione octauę non dicuntur.

¶ Preces feriales ad Laudes, & Horas distinctę, vt in psalterio, dicuntur tantum in ferijs Aduentus, Quadragesimę, Quatuor Temporum, & Vigiliarum, quę ieiunantur: exceptis vigilia Natiuitatis

Domini,

Universidad de Deusto
Biblioteca

Domini,& in vigilia & Quatuor temporibus Pentecostes: & tunc dicuntur flexis genibus. In alijs ferijs per annum a prædictis nunquam dicuntur, nisi Dominicales: & in illis non flectuntur genua.

¶ In ferijs Aduentus, Quadrage. & Quatuor temporum dicuntur preces feriales ad Laudes, per Horas, & ad Vesperas: si nõ sequatur festum, ad Completorium dicuntur consuetæ de Dominica: sed flexis genibus. Dicuntur autem preces genibus ab Hebdomadario, vsq; ad versum, Dominus vobiscum, ante orationem. A circunstantibus aũt vsq; ad versum Benedicamus domino, post Orationem.

¶ In vigilijs Preces feriales dicuntur tantum ad Matutinum, & per Horas. Ad Vesperas vero sequentes non dicuntur: quia inde fit de festo, Psalmus Miserere, nõ dicitur cum precibus, nisi ad Vesperas: & psalmus De profundis, nisi ad Laudes: In alijs Horis prędicti psalmi non dicuntur. In officio Defunctorum dicuntur psalmi, qui in eorum officio signantur.

¶ De Commemorationibus Communibus, seu Suffragijs Sanctorum. Cap. 35.

COmmemorationes communes, seu Suffragia de Sanctis quæ habentur in Psalterio ad Vesperas sabbati, dicuntur in fine Vesperarum, & Laudum, ab octaua Epiphaniæ vsq; ad Dominicam Passionis exclusiue, & ab octa. Pentec. vsq; ad Aduentum exclusiue: in Dominicis, ferijs, nisi officium fit duplex, vel infra octauas, & illis adiungitur commemoratio de Patrono, vel titulo Ecclesiæ ante, vel post commemorationem de Apostolis, & de Sancta Maria, pro dignitate illius: ita tamen vt semper vltimo loco ponatur commemoratio de Pace. Et ante illas, in feriali officio fit commemora. de Cruce, quæ habetur in psalterio, post Laudes secundæ feriæ.

¶ Tempore paschali fit alia commemoratio de Cruce, vt ibi ponitur ad Laudes ferię ij. post Dñicam in Albis: & ea solum tunc dicit.

¶ Si facienda sit commemo. alicuius festi occurrentis, commemo. festi semper fit ante ipsa suffragia consueta, etiam ante commemorationem de Cruce.

¶ Commemoratio de Sancta Maria non fit cum alijs, quando dicitur eius officium paruum.

De Antiphonis B. Mariæ in fine Officij. Cap. 36.

ANtiphonæ B. Mariæ positæ in fine psalterij post Compler. singulæ

¶ Dicuntur autem extra Chorum tantum in fine Completorij, & sine Matutini, dictis Laudib. si tunc terminandum sit officium: alioquin, si alia subsequatur Hora, in fine vltimę Horę. In Choro autem semper dicantur quandocunque terminata aliqua Hora, discedendum est a Choro.

¶ Nunquam vero dicitur post aliquam horam, quãdo subsequitur cum officio diei officium Defunct. vel Litaniæ, pręterquam post Complet. in quo semper dicitur etiam si prędicta subsequantur: neque etiam dicitur quando post aliquam Horam subsequitur missa. Dicuntur autem semper flexis genibus, pręterquam tempore paschali, Hebdomadario tamen ad orationem surgente.

De officio paruo B. Marię, & alijs. Cap. 37.

DE officio paruo B. Marię, de officio Defunct. de Septem Psal. pęnitentialibus, & Litanijs: & de psalmis Gradualibus, quando & quomodo, tam in Choro, quam extra Chorum dicenda sint, habentur suis locis proprię circa finem Breuiarij.

Finis Rubricarum Generalium Breuiarij.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Sermone della Natiuità

Sermoné del giorno della Natiuità di Christo. Nella Messa all'offertorio.

SE noi ben consideriamo fratelli carissimi, da molte cose potemo esser auertiti, & chiaramente cognoscere che infinitamente semo obligati alla diuina maiestà per li grandi & infiniti beneficij, quali ci ha donato, & specialmente in questo giorno della sua Natiuità, imperoche in quello lo Altissimo Dio, ilquale quãdo ci creò di niente, hauendone per grãtia fatti partecipi della sua simiglianza ne donò tre immensi beneficij, il primo fu la desiderata libertà, secondo la quale poteuamo, volendo esser signori di noi stessi & essequenti di tutte le creature, & cose create, seruendoci di quelle, & vsandole in tutti i nostri commodi & bisogni ad ogni nostro beneplacito, secondo ne donò Idio nella nostra creatione fortezza & gagliardezza d'animo & di corpo con molti & infiniti doni di bellezza di sanità & vigoria, & Terzo, ne allogò nel paradiso celeste in compagnia & consortio delli beati spiriti Angelici a godere & fruire cõ loro la sua immortal gloria, ma Homo infelice non si accorse di q̃sti beneficij, anzi inuanitosi in se stesso preuaricò & trangredì il comandamento di Dio, & cosi perse questa gloria immensa cascãdo dalla diuina gratia, & essendo priuato di questi doni, incorse in tre mali odiosi & insoportabili. Il primo fù la seruitù che di padrone di se & di tutte le cose diuentò seruo del demonio, del mõdo della carne. O infelicissima seruitù non è la più infelice conditione al mondo che esser seruo di altri, imperoche il seruo non può far quello che li piace, ma tutto quello che vuole il suo padrone prima l'huomo quanto alli sentimenti del corpo era sottoposto alla ragione, qual non dettaua far à quello se non quel che era bene & iusto: & la ragione era sottoposta à Dio non volendo, ne persuadendo, al'huomo fare se non quello che à Dio piaceua, & che commandaua nella sua legge: il che era la iustitia originale, nella quale Dio l'haueua creato, qual mancando, è rimasto tutto in disordine da questo male n'è nasciuto vn'altro che l' Huomo è restato tutto pieno di ferite & di malattie delli molti & infiniti peccati, hauẽdo debilitati tutti i sensi, & ferita la misera anima delle mortal ferite che piu non si

puo

A può leuare in piedi à veder la gloriosa faccia di Dio. Da queste malattie & ferite terzo è diuenuto l'huomo in odio alla diuina maesta che lui l'ha cacciato dal paradiso & bandito del cielo, & confinato in questo misero mondo per douer morire quanto al corpo, & quãto all'anima degno d'esser sepolto nell'inferno. O misero, O ifelicissimo huomo, che sei cascato da tanta altezza, & venuto tanto al basso per il peccato chi ti può liberare altri che Dio, immẽso, & clemẽtissimo? Vedendo lo altissimo il misero homo in questa valle di lachrime & di miserie, si mosse à compassione: in se considerando la sua grandissima & infinita bontà per la quale haueua creato questo huomo di tanta eccellentia, & deliberò nella sua eternità, dicendo: l'homo non può per se stesso rileuarsi & rihauersi prima perche è di
B uentato seruo del demonio, il qual lo possiede & regna in quello, hauendolo tutto dilaniato, ferito & impiagato, vno delli angeli non può essendo anchor esso cascato dalla gratia di Dio: bisogna adũq; che venga vno à liberarlo, che delli Angeli piu potẽte del demonio, & piu sauio, sarà adunque necessario, disse l'eterno padre, che io mãdi il mio figliuolo naturale: quale essendo d'infinita potentia, eguale à me, & d'infinita sapientia diuẽti huomo & sodisfacia à Dio l'huomo che ha peccato con il poter diuino, & deliberò il sommo padre con la virtù dello Spirito Santo che si facesse vero, & restasse vero Dio, & fosse vero Dio, & vero huomo & vincessi il gran satanasso, & cosi volse che in questo giorno nascessi di Maria Vergine Giesu Christo Vero Dio & vero homo da combatere con que-
C sto demonio con la sua morte spargessi tanto sangue che fussi bastãte à redimere, & riconperarlo, & tanto piu era sufficiente, quanto che era innocentissimo & senza alcun peccato, per il che douendo esser holocausto & sacrificio per sodissare all'eterno padre per questo peccato, volse non solamente nascere al mondo, ma per spacio di, trentatre anni sempre affaticarsi, & con la dottrina insegnar a l'huomo à fuggire i peccati, & finalmente far dise stesso vn viuo sacrificio & holocausto per placar l'ira dell'eterno padre, permettendo d'esser tradito, perseguitato & schernito dalli homini del mondo & ignominiosamente crocifixo in sũ la croce & morire & esser sepolto, & l'anima sua andar all'inferno & liberar l'homo da quelle attroce pene. Quando adunque in questo giorno lui è nasciuto, do-

Universidad de Deusto
Biblioteca

uemo infinitamente & internamente allegrarci & far festa, essendo D
nasciuto quello che ci doueua liberare da questi tre mali, che erauamo per il peccato incorsi però l'Angelo del cielo hoggi apparse alli pastori dicendo & inuitandoci tutti disse, Ecco che io vi annuncio vna cosa di grādissima allegrezza qual è nasciuto pervoi il Saluator del mondo, però allegrateui, non piu già mai vi attristarete, essendo hoggi nasciuta la vita. Voi ancora infermi, feriti & impiagati allegrateui, come ben dice il salmo, Misit verbum suum & sanauit eos, lauateui ī questo fonte, ongeteui cō l'olio della letitia, alzate gliocchi inuerso il cielo, peroche vi è stato aperto il paradiso. Ortus est vobis sol iustitię Chrs Deus nr. Su Christiano dice san Leone in q̄sto giorno, cognosci quāto Dio ti ha fatto degno, & nō voler vnaltra volta E
con la tua mala conuersatione in questo mōdo pder tanta grandezza & tāta nobilità, pche Dio si è fatto huomo, accio tu essendo huomo carnale & terreno, diuenti Dio, spirituale, & celeste, per queste gratie delle quali sei hoggi fatto partecipe da quello che ci ha sublimato sopra tutti li cieli, risanato & donata la perfetta libertà questi conceda quello che è benedetto p infinita secula seculorū. Amē.

Sermone al popolo il giorno di Pasqua della Resurrettione.

Oggi carissimi fratelli si celebra la solennità della Pasqua della gloriosa Resurrettione del nostro Signor Giesu Christo, Pasqua vuol dire trāsito, cioè passaggio, quando Christo passò dalla vita mortale, & passibile, alla vita immortale F
& impassibile, resuscitando da morte a vita gloriosa & sempiterna. Et benche le altre solennitadi sue, dell'Annunciatione, della Natiuità, & della passione, ci habbino apportati grandi & immensi beneficij: perciò che nella Annūciatione lui per noi incarnatosi, & nella Natiuità sua manifestatosi al mondo, & nella passione ci habbi recomprati con il suo preciosissimo sangue & liberatoci dalla seruitù del demonio, nella solennità però della sua Resurrettione siamo molto piu obligati à ringratiarlo di maggiori beneficij riceuuti in tal giorno, hauēdone noi assicurati della vita immortale, gloriosa & eterna, & di douer salire con lui al cielo poi che haueremo deposta questa carne mortale & passibile

participando

A participando con lui la sua immortal gloria, per che hęc dies quam fecit dns securitatis & gaudij ęterni, per tre ragioni ci douemo allegrare, prima perche in questo giorno ne ha satiati & cibati del suo preciosissimo corpo, dell'anima & diuinità sua. O che conuito splēdido & ricco è questo, doue siamo sanati di ogni nostro desiderio, gran festa & allegrezza farebbe vno affamato se fusse inuitato à vn conuito cosi splendido, quāto è questo della santa cōmunione, quale hauete hoggi fatta. Exultemus & lętemur in ea, & non picciol dono habbiamo riceuuto da lui, perche habbiamo riceuuto nella cōmunione la diuina gratia, dalla quale nascono in noi tutti li beni, essendo la gratia sua causa di tutte le virtudi, della fede, della speranza,
& charità, che sono virtù diuine & Theologice: dalla fede habbiamo la retta cognitione di Dio, la quale ci mostra la via del cielo, & B
ci assicura & fa certi della vita eterna: dalla speranza riceuiamo consolatione interna, mostrandone quanto douemo sperare nella sua bonta, quale dopo hauer noi cognosciuti li eterni tesori, ci confirmiamo, & appogiamo solo a lui che ci cōduca alli eterni beni, dalla charita siamo stabiliti, & cōfirmati in tutti beni: percioche la charita ne lega cō tutte le forze in Dio, & attacca talmente insieme, che viuemo ī eterne dolcezze, & acquistiamo le altre virtu tutte, che nelle nostre operationi non si troua vitio alcuno. Exultemus ergo & lętemur in ea. &c. Vltimo, ci douemo allegrare hauendoci mostrato se stesso, quale fino à questo giorno era ascosto & velato sotto la humanità sua: ma hora si è discoperto, quando è ascesо in cielo,
C insieme con tutti li eserciti del cielo, delli castissimi, & lucidissimi spiriti angelici, quanto si allegrano li poueri & infelici huomini quando sono eleuati, & tolti in compagnia delli principi & gran signori, si come è il nostro Christo, il quale ne ha chiamati in compagnia fino alli alti cieli à godere & fruire la sua presentia: doue ci ha donato tutto quello di bene che haueua hauuto dal padre eterno, & quanto al corpo, la dote della immortalita & impassibilità, & la dote della chiarezza, facendo gli nostri corpi lucenti, & lustri più che il chiarissimo Sole: ne ha donato ancora la suttilità facendone agili & sottili da penetrare in tutti li luoghi, & facilmente senza alcuna resistentia entrar per tutto dote però del corpo glorificato. Et quanto all'anima manifestandosi a noi, & apprendone l'intellet-

Universidad de Deusto
Biblioteca

to di conoscere tutti li secreti suoi, & la cognitione di tutte le cose; D
& quanto alla volontà, mostrādosi l'vltimo nostro fine, nel qual so
lo douemo fermarci, & quietarci. O giorno felice, & beato per noi
se lo gustaremo. Hæc dies &c. In questo giorno apparse Christo
resuscitato a dieci sorte di persone per manifestare la gloria sua, che
dimostrano & figurano quelli che gustar debbono la diuina resur-
rettione. Prima apparse a Maria Maddalena, da lui giustificata, &
mondata da i peccati, per la penitentia, qual significaua li penitenti
& che si dolgono delle offese fatte a Dio, riuoltatisi alla maestà sua.
Apparse secondo alle donne, cioè le tre Marie, lequali a buon'hora
questa mattina innamorate di Christo andorno al monumento con
feruore di amore, & charità, & meritorno di veder prima gli angeli,
& poi lui che le salutò. Queste significano quelli che con feruore E
& amore di charità, a buon'hora leuandosi dall'otio, vanno a cer-
car il suo Signore con le opere buone, a questi si fa veder Christo
con dolcezza & suauità, mostrandogli la eterna mercede. Apparse
poi a S. Pietro il quale in solitudine si staua in penitentia piangendo
amaramente il peccato da lui commesso, quando nella passione lo
rinegò. Questo figura q̄lli che subbito cognosciuto il suo peccato
amaramente si pentono, & fanno penitentia di quello. Quarto ap-
parse alli duoi discepoli, iquali andando in Emaus ragionādo di lui
& della sua passione, & esso si accompagnò con loro, & andando
raggionādo con dolcezza si condussero insieme in Emaus, a quali
poi si discoperse nel rompere il pane. Questi figurano quelli che v-
sano la charità alli suoi prossimi, distribuendo alli altri le sustantie di
questo mondo. Quinto apparse poi alli Apli quādo erano serrati in
camera senza Thomaso: per questi sono significati quelli che serati
in se stessi quanto alli sensi si leuano in contemplatione nelli eterni
beni & celesti. Sesto apparse alli medesimi discepoli, quando era
presente S. Thomaso il quale vedēdo le piaghe nel corpo di Giesu,
confessò la sua diuinità, dicendo, Dominus meus & Deus meus,
Il Signor mio, quanto all'humanità: Dio mio, viuo & vero, quanto
alla diuinità, qual vidde p dolcezza interna. Questi sono quelli che
credono viuamente in Dio & lo confessano & predicano. Settimo
apparse alli discepoli quando pescauano, & gl'insegnaua pescare.
Questi sono li predicatori, alli quali Christo apparse illuminandogli
&

A & mandandoli à predicare per tutto il mondo il suo santissimo &
dolce euangelio. Ottauo apparse poi alli Apostoli, quali haueuano
fatto passaggio nella galilea, che vuol dire transmutatione, il che si-
gnifica quelli, che per la penitentia, partitisi dalli peccati, vedono &
godono la penitentia del loro signor per gratia. Nono apparse alli
Apostoli, quando mangiauano insieme con lui, & gli riprese della
sua incredulità, & poi se ne ascese in cielo. Questi sono quelli che si
cōmunicano degnamente & con pura & sincera fede mangiano il
corpo del Signore Giesu Christo. Vltimo apparse alli stessi discepo
li attristati della sua absentia & ascendendo in sul monte oliueto gli
consolò, promettēdogli le eterne consolationi quando manderebbe in loro lo Spirito Santo. Questi sono che significano quelli, che
B hauendo compassione alli affliti & sconsolati, gli fanno parte delle
diuine consolationi, & gli aiutano ascendere in cielo, Sforzateui ad-
dunq; di esser nel numero di questi, accio che siate degni che Chri-
sto ancora à voi si lassi veder in questo mondo per gratia, considerā-
do che se il ladrone meritò di veder il paradiso nel suo fine, per qual
cagione il buon christiano, il quale haverà vissuto in questo mōdo
con il timor di Dio, & si sarà affatticato d' imitar Christo crucifis-
so non meriterà di ascender con lui nella eterna requie & riposo
del cielo, il che ci conceda, qui est benedictus in sęcula sæculo-
rum. Amen.

Sermone qual si dice nel Contrahere il Matrimonio.

C Criuendo San Paulo alli Hebrei, & commendā
do il matrimonio, dice queste parole. Honorabile connubium in omnibus Thorus immaculatus: fornicatores & adulteros iudicabit Deus. Nelle qual parole si vede che il matrimonio è vna cosa degna di esser cōmēdata, stimata, riue
rita come veramente vno delli sette Sacramēti, della Santa Madre Chiesa & quelli che non fanno conto di quello, anzi attendono alle fornicationi, & adulterij, & altri vitij carnali so
no da Dio giudicati & dannati ragioneuolmente, queste parole ho pigliate hoggi in questa occasione per ragionarui di questo Sacramento quanto sia degno, & come in quello douete viuere, & custo-

Universidad de Deusto
Biblioteca

dirui, à fine che di quello riceuiate vna ottima prole, grata & accet-
D ta a Dio, per poterui cōdurre all'eterna beatitudine del cielo mediā
te le buone operationi però douete auertire che questo sacraméto
è stato instituito & comādato da Dio, nella legge della natura, nella
legge scritta di Moise, & nella legge euāgelica & tēpo della gra. Nel
la legge della natura Dio benedetto quādo hebbe creato l'huomo,
lo adormētò, & di lui cauò vna costa & ne formò la dōna & disse, ho
ra q̄sto osso è delle mie ossa & ne creò la dōna & disse, p questo l'ho
mo lascierà il padre & la madre, & q̄sta dōna volse che fusse vno aiu-
to dell'huomo, il che ancora significa la Chiesa: & instituì Dio q̄sto
Sacraméto p estinguer la libidine & l'ardor della cōcupiscētia, & fu
messo in comādaméto qñ Dio disse, Crescite & multiplicamini &c.
Fu ancora instituito nella legge di Moise, quando Dio comandò al
I li giudei che nō si mescolassero, ma che si cōgiūgessero intra de lo-
ro & nō cōtrazessero, ne si cōgiungessero in modo alcuno cō li infi
deli, ma cō quelli de casa sua. Fu anchora īstituito nella legge euāge
lica dicēdo Chīo che questi cosi congiunti nō sia homo alcuno che
li separi & diuida. Essendo adunque il matrimonio stato instituito
dal Signor Dio, douemo di quello fare gran stima & honorarlo, si
come ancora lui lo volse honorare, quando si ritrouò presente alle
nozze di Gioāni & le honorò cō il miracolo delle sei hidrie piene di
acqua, che da lui furono miracolosamente conuertite in vino, &
molti santissimi huomini, si legge hauer contratto questo sacramē-
to del matrimonio: il quale non solo è degno d'ogni honore per es-
ser stato da Dio instituito, ma anchora perche è vna conuersatione
& vna pratica che porta seco molti beni & proprietà, ouero condi-
tioni, secondo le quali si debbono gouernar quelli che in quello so
no congiunti: le quali cōditioni sono sei, quali debbono hauer que
sti tali: significate per quelle sei zare, conuertite in vino dolcissimo
in quelle nozze, doue si trouo Christo. La prima zara che indolcisse
questo matrimonio è vn vero, & sincero amore che debbe esser in-
tra il marito & moglie si come dice S. Paulo. Viri diligite vxores ve
stras sicut Christus dilexit Ecclesiam & tradidit seipsum p ea. Si co-
me Christo portò alla sua Chiesa vero & sincero amore, che non sti-
mò donare tutti i suoi beni diuini & celesti, ma per quella espose se
medesimo alla morte, cosi voi douete portarui amor l'vn con l'altro

esponen-

A esponendo l'vn per l'altro tutti li vostri beni, & la propria vita, que-
sto amore debbe hauer quattro conditioni, quali sono significate in
le conditioni del anello, che si mette nella mano della sposa: Pri-
mamente questo anello debbe esser non di piombo, non di rame,
ne di ottone, o di ferro, ma di vero oro, quale si come eccede, & tra-
passa tutti i mettali, cosi questo amore debbe eccedere & trapassare
tutti gli altri amori, Secōdo il quale si debbono amare il marito, &
la moglie, & si come l'anello è rotondo, che non ha principio ne fi-
ne, cosi questo amore debbe esser perpetuo & continuare fino alla
morte. Terzo questo anello si mette nel quarto dito nel quale è vna
vena principale del cuore, cosi questo amore debbe esser dalle radi-
ce del cuore, & intrinseco. Quarto è vn solo anello & nō dua, cosi il
B marito debbe hauer alla sua moglie sola, & nō ad altra dōna amore,
& similmente la donna debbe hauer il suo amor a vn solo marito, &
nō ad altri. La secōda zara cōuertita in dolcissimo liquore in queste
noze è la correctiōe, secōdo la quale debbe il marito correger gli erro
ri, & falli che fanno tal volta le mogliere, cio è riprenderle delle vane
parole, & lasciue & vanita per le quali offendono spesse volte la diui
na maiesta, & indurre in quelle il timor di Dio, & di lui, qual sempre
le donne debbono hauer in reuerentia, & bisognando, alle volte ca
stigarle & punirle secondo che fa dibisogno, tanto del modo di
correggerle, quanto per rispetto di loro. La tertia conditione è l'ho
nore qual debbe portare il marito alla sua moglie, & lei hauerlo sem
pre in reuerentia, portandoli obedientia, & facendoli ogni sorte di
C obsequij & seruitij, che li fanno dibisogno. O che stato felice & quie
to è quello, nel quale il marito porta honore alla sua moglie, & la
moglie al suo marito. La quarta conditione è che l'huomo è obliga
to a stantiare & habitare sempre con la moglie, & lei similmente
sempre debbe stare con il suo marito ne mai abandonarlo per qual
si voglia causa, ne per malatie, ne per pouerta, ma con lui viuere &
morire perche dice S. Paulo a questi Precipio nō ego sed Dominus,
vxorem a viro non discedere. Da questa conditione ne seguita la
quinta, che è che il marito debba gouernar la sua moglie, proueden
dogli di quāto gli fa dibisogno tanto del vestire suo, quanto del vit-
to, & non li mancare andando con le cattiue compagnie, & in le ta-
uerne consumando tutto il suo guadagno, lasciando in casa la mo-

glie

Universidad de Deusto
Biblioteca

glie ſtentare & morire di fame. Seſto per viuere in pace & in charità D debbe il marito rendere il debito alla moglie, & la moglie al marito per continuare la generatione, & per leuar occaſione di commetter fornicationi & adulterij, eccetto però in alcuni tempi, ne quali non ſta bene, ne è laudabile render tal debito, maſſime quando ſi hanno da communicare & altri tempi prohibiti, come vdirete dalli voſtri confeſſori, che di ciò ſono obligati ad auertirui, quãdo andarete a confeſſarui, queſto dice S. Paulo ſcriuẽdo alli Corinthi, vxor vir debitum reddat, ſimiliter autem & vxor viro, vxor non habet poteſtatem ſui corporis, ſed vir, & ſimiliter vir ſui corporis poteſtatem non habet, ſed mulier, nolite fraudare inuicem, niſi ex conſenſu ad tempus, vt vacetis orationi, & iterum reuertimini in idipſum, ne tentet vos ſatanas propter incontinentiã veſtrã. E adunq; il matrimonio E degno de ogni honore, & per eſſer da Dio inſtituito, & ſecondo per eſſer quello vna lodeuol conuerſatione & prattica dolciſſima per le molte conditioni narrateui, in quelle ſei zare eſpoſteui: vltimo è degno da eſſer commendato & laudato per che in quello & di quello naſcono i figliuoli, alliquali il padre & la madre portano tanto amore, che non ſolo gli fanno le ſpeſe, & calzarli & veſtirli con li ſuoi ſudori & fatiche, ma gli fanno inſegnar le ſcientie & virtù, accio ſiano homini da bene & pregiati & degni: & queſto è il grandiſſimo beneficio del matrimonio che è la educatione della felice ꝑle: perche li figliuoli che naſcono delle fornicationi & delli adulterij non ſi riſcuano con tanto amore, anzi non ſe ne tien conto: ma di queſti ſene caua vn gran contento, & ſi viue ſempre in allegrezza & giocondità & dolcezza queſti figliuoli ſempre ſi debbono alleuare & trazere con il timor di Dio ſpecialmente nella loro tenera età, inſegnandogli fare oratione, & il Credo, & altri buoni coſtumi rẽdẽdoui certi che non potete farli maggior beneficio di queſto, il contrario fanno quelli che ſono ſoliciti di farli della robba ꝑ fas & nefas, & laſſarli richi, quali ſpeſſe volte al fine moreno dannati & infami & ſenza honor del mondo, ſiate adunque vigilanti a queſto obligo che hauete di alleuar bene li figliuoli, deſiderãdo far coſa grata al Signor Dio qui eſt benedictus in ſęcula. Amen.

Quibus

A ¶ Quibus Euchariſtię Sacramẽtũ diſpẽſandũ ſit, & qbus nõ. Ca. 1.

Dicto ſuperius qualiter ſacratiſſimũ corpus Dñi noſtri Ieſu Chriſti ſit rite conſecrandum, reſtat nunc dicendũ quibus & qualiter ſit diſpenſandum. Vbi primum notandũ quod ſacerdos ex debito officij ſui debet ſuos parochianos & ſubditos diligentius verbo & exemplo informare, & inducere ad deuotionem tanti, tamque ſalutiferi ſacramenti. De cele. miſſ. ca. Saue. Nam in immenſitate tanti ſacramenti oculus caligat rationis: Credere enim iubemur, diſcutere prohibemur: ſed ſecundum quod S. Ro. Eccleſia credit, eos ad credendum inducat: & quod ab ea deuiare nec in vita nec in morte intendant, vt accedat quod legitur. 24. q. 4. Duo iſta. De hęre. ca. Ad abolendam. & eo. tit. cap. ſuper eo. lib. 6.

B Aduertendum eſt autem, quod ſacerdos propter periculum effuſionis ſanguinis Chriſti, non communicat populum de ſanguine ex calice. Sed hoc nihil refert, quia in hoſtia conſecrata eſt totum corpꝰ & totus ſanguis, anima & diuinitas Chriſti: & ſimiliter in calice, cõſecrato ſanguine eſt totus Chriſtus, ſicut in hoſtia, vt prędictum eſt. Sacerdos autem rationabiliter ſuſcipit vtrumq; in miſſa: quia hoc facit in memoriam paſſionis Domini noſtri Ieſu Chriſti: in qua totus ſanguis Chriſti fuit à corpore ſeparatus, & in terra ſparſus.

¶ Quę ſint quę impediant communicandum. Cap. 2.

Sacerdos igitur ſacramentum dominici corporis diſpenſaturus, debet illud dare omnibus Chriſti fidelibus, ſaltem ſemel in anno, poſtquam ad annos diſcretionis peruenerint, tam maſculis C quam fęminis. De pęn. & re. c. omnis vtriuſq;, niſi aliqđ impedimẽtum occurrat. ¶ Impedimenta autem ſunt iſta. ¶ Primo, omnis hęreticus, ſchiſmaticus, excommunicatus. 1. q. 1. c. Reperiuntur Simoniacus, publicus concubinarius, & notorius peccator, videlicet, confeſſus, vel conuictus, vel damnatus de crimine, ita quod nulla poſſit tergiuerſatione celari, non eſt communicandus, ſi in talibus perſeueret: quia hoc ſacramentum dandum eſt pęnitentibus, & non perſeuerantibus in peccato. Nam ex inſtitutione eccleſiæ nullus debet communicare, niſi prius confiteatur. c. omnis. de pæni. & re. ſupra alleg. Vnde, quando ſacerdos ſcit aliquem publicum peccatorem, non debet eũ cõicare, niſi cõſter de emendationis ꝓpoſito. Si aũt ſciuerit peccatũ ſubditi ſecretũ, & ille in paſcha penit

communio-

Universidad de Deusto
Biblioteca

communionem in publico, ex officio tenetur ipsum communicare D ext. de of. ord. c. si sacerdos. exemplo Christi, qui Iudam communicauit: quem sciebat esse traditorem. ¶ Secundo, non est communicãdus hystrio, magus, scenicus, leno, & alijs publicis & iniustis actibus deseruientes. De cons. di. 2. pro dilectione. ¶ Tertio, pueris ante annum discretionis, & amentibus & furiosis non est dãdum hoc sacramentum. Si tamen furiosus habet lucida interualla, & deuote petit sacramentum superueniente furia potest communicari: nisi timeatur de vomitu, vel sputo, vel alia irreuerentia sacramenti. 26. q. 6. cap. is qui. Idem dicendum de phreneticis. ¶ Quarto, infirmãti & petenti sacramentum, si timetur de vomitu, non debet dari. prædicto c. Is qui. ¶ Quinto polluto pollutione nocturna, quę prouenit causa peccati mortalis, puta, quia consensit in cogitationem turpem carnalem, vel quia studiose inebriatus est, vel crapulatus: si ex aliqua istarum causarum sequitur pollutio, prohibendus est a communione. Si vero ex dęmone, vel infirmitate, vel purgatione naturę hoc euenit, non est ei deneganda cõmunio. ¶ Sexto coniugati debent per triduum ante sacramẽti communionem abstinere ab actu carnali. De cons. di. 2. c. omnis homo. Qui si voluptate ducti inuicẽ miscentur, prohibendi sunt a communione. 33. q. 4. c. vir cum propheta. Similiter si in dilectatione, ebrietate, vel crapula non fuit deliberatio: quamuis fuerit peccatum veniale non debet ei denegari sacramentum. Melius tamen esset pro tali die abstinere a cõmunione. ¶ Septimo, prohibentur à communione pugnantes in duello. 2. q. 5. ca. monomachiã. & non debet ei dari communio. ¶ Octauo non ieiunis, nisi in necessitate. De cõs. dist. 2. c. liquido. 7. q. 1. ca. nihil. Non impedit communionem, si quis lauando os, aliquid cibi, q inter dentes remanserat, vel modicum aquę deglutiret, quia per modum saliuę illud accepit: & contra voluntatem deglutiuit. Si quis ante mediam noctem cibum sumpserit, siue dormierit, siue nõ, potest communicare. Si vero post mediam noctem, nõ potest: nisi in mortis periculo constitutus. Hæc S. Tho. in 3. par. q. 30. ¶ Dandum est autem hoc sacramentum personis fidelibus, puris, & sine peccato mortali existentibus, quia sacramentum purum est: ideo pure a puris sumendum est: quia qui aliter sumit, indigne sumit: & qui manducat & bibit indigne hoc sacramentum, iudicium sibi manducat

A & bibit. 1. Cor. 11. Dęmoniacis si illud deuote petãt dari debet qa posset esse causa suę liberationis. Mulieri puerpę, vel mẽstruũ patiẽti dari debet, sed melius est supsedere vsq; ad purificationẽ, pp reuerẽtiã sacri. Leprosis ẽt & morbo Gallico laborãtibus, corrosis & consumptis labijs & dẽtib⁹, si timetur de periculo eiectionis, dari nõ debet, alias cõicãdi sunt. Cõicãdi sunt ẽt cõdẽnati ad mortẽ, ẽt hęretici, si illud deuote petũt. 13. q. vlt. c. fi. de pęn. & remis. c. 1. in clem. Si aũt hĩe nõ poterũt, credãt in Chm: qa hoc est, spũaliter mãducare. De cõs. dis. 2. cap. vt qd paras. Excõicato nunq; dari debet corp⁹ Chri: nisi ĩ articulo mortis, & illud deuote petẽtu, absoluto eo pri⁹ ab excõicatione: & pstita cautione satisfactionis, sicut teneẽ: & ẽt pstito iurõ sacerdoti, qp si sanabit, pmtabit se illi, q eũ põt absoluere.
B Quod si nõ fecerit, reincidit in eãdẽ snĩam excõicationis. Siqs excõicatus, vel notorius peccator mittit pro confessore vt confiteatur, & interim amittit loquelam, si ostendit signa contritionis facta fideiussione a parentibus vel amicis, absoluetur & communicabitur. Idem fiat si sensum perdiderit, & probari possunt signa cõtritionis. Hęc ex sacris Theologis in 4. senten. excerpta sunt.

¶ De triplici eucharistię sacramenti sumptione. Cap. 3.

TRes esse huius sacramẽti sumẽdi rõnes ex patrũ traditione docuit sacra Tridẽtina Synodus. Sess. 3. cap. 8. Primo sacramẽtaliter tm̃, quomodo pctores sumũt, q sine debita aię corporisq; ppa ratione sumere audẽt, atq; hi nullos ex sacramẽto fructus pci piunt, imo dãnationẽ. Secũdo spũaliter tm̃, atq; ita sumũt illi, q desiderio
C ac voto ꝓpositũ illũ cęlestẽ panẽ edũt, q tametsi non oẽs, maximos qdẽ vtilitatis fructus fide viua, q̃ p dilectionẽ operãt, inde pcipiunt. Tertio sacramentaliter & spiritualiter: hoc modo sumunt, qui adhibita debita pręparatione ad hoc sacramentum sumendum accedũt hiq; amplissimos atque vberrimos ex ipso fructus consequuntur.

¶ Ordo communicandi populum in ecclesia, tam in Pascha, quam in alijs diebus. Cap. 4.

CIrca formã cõicandi populũ in ecclesia, hic ritus seruãdus est. Sacerdos recõciliatis pęnitẽtibus, se debet ad missam prępara re, & tot particulas cõsecrare, quot populo suo sufficere credit. Finita missa, retẽtis paramẽtis, vel si nõ celebrauit, pro tũc indutus superpelliceo cũ stola, cereis accẽsis, cõuersus ad cõicãdos genuflexos co-

ram

Universidad de Deusto
Biblioteca

ram altari, facto primũ signo crucis sup̃ se, & admonitis oĩbus, q̃ se signent faciat eos dicere Confiteor. sicut in missa dr̃. Vel si magis expediens iudicauerit faciat eis confessionem, sicut habetur supra in cap. de ritu celebrandi missam, post offertorium. Cap. 22. fol. 8 Finito Confiteor, vel prędicta cõfessione, sacerdos dicat. M iſereatur vestri ops deus: & dimissis omnibus peccatis vestris, perducat vos cum omnibus suis sanctis in vitam ęternam. Amen. ℣. Dñe exau. ℟. Et cla. ℣. Dominus vobiscum. ℟. Et cum. Oremus. Oratio.

DEus, cuius indulgẽtiã oẽs rogamus, memento famulorũ famularũq; tuarũ, q̃ lubrica terreni corporis fragilitate nudati sunt: da q̃s, veniam confitentibus parce supplicibus: vt q̃ suis meritis accusantur, tua miseratione saluentur. Per Christum. Oremus. Oratio.

DEus misericordię, Deus pietatis, Deus indulgentię, indulge, quęso, & miserere his famulis & famulabus tuis: vt delictorũ, quę nobis coram te suo ore confessi aperuerunt, nulla in eis macula reseruetur in terris: & per pęnitentię luctum ad tua mereantur venire promissa, Per Christum dominum nost. Oratio.

DOminus nr̃ Ieſus Chr̃s, q̃ dixit discipulis suis, q̃cũq; ligaueritis sup̃ terrã, erũt ligata & in cęlis, & quęcunq; solueritis sup̃ terrã, erunt soluta & in cęlis: de quorũ numero, q̃uis indignos, nos esse voluit: ipse vos absoluat p̃ ministeriũ nr̃m ab oĩbus peccatis vestris: q̃cunq; cogitatione, vel locutione, aut operatione negligẽter egistis atq; à nexib⁹ peccatorũ vestrorũ absolutos p̃ducere dignetur ad regna cęlorũ. Qui viuit & reg. Tunc sacerdos conuersus ad altare, inclinãs se profunde coram sacramento accipiat particulas sup̃ patenam: & vnam in manibus accipiens ostendat omnibus, dicẽs. Ecce agnus dei, ecce qui tollit peccata mundi. Hic tribus vicibus dicatis omnes, sicut ego dico. Dñe non sum dignus, vt intres sub tectum meum, sed tantum dic verbo & sanabitur anima mea. Et repetat secundo & tertio eadem verba in vulgari. Quo tertio repetito, det corpus dñi omnibus successiue dicendo. Corpus dñi nostri Ieſu Christi custodiat, & perducat te in vitam ęternam. Faciendo signũ crucis cũ hostia sup̃ singulos. Et sic cõicet omnes, qui sunt in primo ordine. Qui postea quam sacramentũ sumpserint, surgãt, & alij veniant: & similiter cõicẽt. Et postquã cõicauerint, accipiãt ablutionẽ ex calice, quem aliquis minister tenebit à dextris altaris panno inuoluto pede calicis, ad quem omnes tergũt os suum. Et sic purificati

A cati genuflectant coram altari donec omnes fuerint cõicati. Quo facto sacerdos sup̃ eos dicat. ℣. Ostende nobis dñe misericor. ℟. Et salutare tuũ da nob. ℣. Dominus vo. ℟. Et cum. Oremus. Oratio.

DEus qui nobis sub sacramẽto mirabili passionis tuę memoriã reliquisti, tribue, quęsumus, ita nos corporis & sanguinis tui sacra mysteria venerari: vt redemptionis tuę fructum in nobis iugiter sentiamus. Qui viuis & reg. Oremus. Oratio.

SPiritum nobis dñe tuę charitatis infunde, vt quos sacramentis paschalibus satiasti, tua facias pietate concordes. Per dñm nr̃m Ieſum Christũ filium tuũ. Qui tecum viuit & regnat in vnitate eiusdem &c. ℟. Amen. Postea benedicat eis dicens. Et benedictio Dei omnipotentis, pa ✠ tris, & fi ✠ lij, & spiritus ✠ sancti descendat
B sup̃ vos, & maneat semper. Amen. Quo dicto si tunc celebrauit dicat euangelium. In principio. Eo dicto, omnes recedunt.

¶ Ordo ad communicandum infirmum. Cap. 5.

CVm aliquis infirmus fuerit cõicãdus, sacerdos pulsare faciat cãpanã, aliquot ictus dãdo ex vna sola parte cãpanę ad cõuocandos cõuicinos, q̃ volunt sociare corpus Chr̃i. Quibus cõgregatis & intortitijs accẽsis sacerdos cum superpelliceo, stola, & pluuiali paratur, & duo clerici: quorũ vnus portet laternam cum lumine, & alter aquam benedictã, & cãpanulam, & libellũ processionalẽ, q̃ habeãt superpellicea. Et accipit sacerdos corpus domini reuerẽter, & ponit duas particulas ad minus in tabernaculo, quod pãniculo serico cooperit: habens pannũ sericũ longũ super spatulas suas: & portãs corc pus dñi ante faciẽ suã eleuatũ, vadit ad domũ infirmi: & post eum alter cleric⁹ q̃ portat laternã, sequat̃: & si fieri põt, put Romę fit quatuor p̃sonę deferãt baldachinum super corpus dñi & sacerdotẽ. Postea sacerdos, & illi qui portãt intortitios, de hinc alij mares, & fęminæ sequanť. Interim in camera infirmi paret̃ locus aliq̃s, q̃ sit coopertus mappa albissima: super quo Sacerdos possit reclinare tabernaculum corporis Christi. Ibi ẽt parentur cyathi: cũ vino & aqua. Ingressus Sacerdos cum corpore Chr̃i cameram dicit, Pax huic domui. ℟. Et omnibus habitãtibus in ea. Deinde deposito tabernaculo super locũ paratum, accedens ad infirmũ aspergat eum aqua benedicta, dicẽs Aña. Asperges me. ℣. Miserere mei Deus. Gloria. & repetitur Aña. Asperges me do. Qua repẽtita dicat Sacerdos.

℣.

Universidad de Deusto
Biblioteca

℣. Saluũ fac seruũ tuũ. ℟. Deus sperãtẽ in te. ℣. Mitte ei dñe auxiliũ de sancto. ℟. Et de Sion tuere eum. ℣. Nihil proficiat inimicus in eo. ℟. Et filius iniquitatis nõ apponat nocere ei. ℣. Esto ei domine turris fortitudinis. ℟. A facie inimici. ℣. Domine exaud. ℟. Et cla. ℣. Dominus vobiscum. ℟ Et cum spiritu tuo. Oremus. Oratio.

DEus infirmitatis humanę singulare prędidium, auxilij tui super infirmũ famulũ tuũ ostẽde virtutẽ: vt ope misericordię tuę adiutus, ecclesię tuę sanctę incolumis representari mereat. Per Chrm. Deinde infirmus dicat. Cõfiteor. si scit: vel sacerdos faciat ei cõfessionẽ sicut superius in ordine celebrandi missam. fol. 79. Postea dicat Misereatur & Indulgẽtiã. Postea absolutionẽ. Dñs Iesus Chrs. vt supra in generali cõione. ca. immediate precedenti. Postea sacerdos eleuet corpus dñi de pyxide vel calice, & ostẽdat infirmo, dicẽs. Credis q; hic sit Christus saluator mũdi? Quo dicente, Credo, Dicit sacerdos. Dic sicut ego dico: Dñe non sum dignus vt intres sub tectũ meũ, sed tm̃ dic verbo & sanabitur anima mea. Quo dicto ter, sacerdos dans infirmo eucharistiã dicat. Accipe frater vel soror viaticum corporis dñi nri Iesu Chri: qui te custodiat ab hoste maligno & perducat in vitam ęternam. Amen. Postea sacerdos lauet digitos suos cum vino puro & aqua, & tradat infirmo lotionem nihil dicẽs. Peracta cõione sacerdos dicat ℣. Domine exau. ℟. Et clamor. ℣. Dominus vobiscum. ℟. Et cum spiritu tuo. Oremus. Oratio.

DOmine sancte, pater ops, ętерne Dee, te fideliter deprecamur: vt accipienti fratri nostro vel sorori nostrę sacrosanctum corpꝰ dñi nostri Iesu Christi filij tui tam corpori, quam animę prosit ad remediũ sempiternum. ℟. Amẽ. Et hoc dicto, iterum aspergat aquã benedictam, & dicat. Dominus vobiscum. Oremus: Oratio.

EXaudi nos dñe sancte, pr̃ ops, ętерne Deus: & mittere digneris sanctũ angelũ tuũ de cęlis: qui custodiat, foueat, protegat, visitet, atq; defendat oẽs habitãtes in hoc habitaculo. Per Christum. ℟. Amen. Quo dicto reuertatur ad ecclesiã, dicendo ps. Miserere mei Deus. Reuersus igitur ad ecclesiã sacerdos cũ corpore dñi, dũ fuerit ante chorũ, vel ante altare sacramẽti, vertat se ad eos, q sacramẽtum associauerũt genuflexos, & faciat eis breuẽ cõfessionẽ & absolutionẽ, & annunciet indulgentiã dierũ ducentorum illis, qui sacramẽtũ cũ lumine sunt prosecuti: q vero sine lumine cẽtum dies pro quolibet.

A bet. Postea dicit super eos oronem. Dominus vo. Oremus. Oratio.

DEus, qui nobis sub sacramẽto mirabili passionis tuę memoriã reliquisti, tribue, quęsumus, itnos corporis & sanguinis tui sacra mysteria venerari, vt redemptionis tuę fructũ in nobis iugiter sentiamus. Qui viuis & regnas per omnia sęcula sęculorum. Amen. Postea eleuato tabernaculo cum corpore domini, faciat signũ crucis super eos omnes, & reponat sacramentum in loco suo.

Caueat sacerdos, quod non det corpus Christi alicui infirmo, nisi fuerit in bono sensu, ita quod cognoscat illud bene & aperte, quod quantumcunque infirmus confessus fuerit peccata sua, Sacerdos cõmunicato infirmo, debet eis bonis verbis persuadere, quod si necesse fuerit, detur sibi sacramentum extreme vnctionis.

B ¶ Si ep̃s infirmatur, & vult corpus dñi post cõfessionẽ sumere sacerdos celebrans missam, p eo in camera, faciat oẽs cæremonias prędictas, excepto q; reseruat particulam pro episcopo, & nõ totũ sanguinẽ sumit, sed partem eius reseruat pro ep̃o, quam post corpus dñi ei dat. Sacerdotes aũt infirmi, quãdo cõicãt, debent habere stolã à collo pendentẽ, & sic cõicare debent. 23. dist. c. ecclesiastica. Alia oĩa, vt supra seruantur. Sacerdos parochialis debet visitare infirmos sępe. De celeb. c. 1. & stare ieiunus vsque ad horam congruam celebrandi: & si celebrat, non debet sumere purificationem pp necessitatem s. possibiliter occursuram, nisi aliũ habeat, per quẽ possit supplere: vt no. Panor. in d. ca. ¶ Item sacerdos parochialis potest sacramenta conferre peregrinis & hospitibus confluentibus ad ecclesiam suam, secundum Panor. in d. ca. 1. & mortuos ibidem sepelire:
C nisi alibi elegerint sepulturam: & eo casu debet habere quartam.

¶ De custodia sacramenti eucharistię. Cap. 6.

VLtimo dicẽdũ est de custodia sacramenti Eucharistię, quę maxima cũ reuerentia & custodia sub clauibus firmissimis debet cõseruari, ne ad manus maleficorũ deueniat: ne, q; ecclesię, & christiano populo datũ est ad salutem, diabolo operante ad pniciẽ cõuertatur. de celeb. miss. ca. Sane. De custo. eucha. ca. Statuimus. ¶ Sacerdos aũt ĩ hoc negligẽs, si p eiꝰ incuriã & malã custodiã corpꝰ dñi fuerit male expositum, debet tribus mensibus ab officio suspendi: & si quid nefarium inde factũ fuerit, maiori pęna est puniẽdus. Aduertat etiã sacerdos, ne hostię consecratę in magno numero ,p cõseruatio-

Universidad de Deusto
Biblioteca

ne cōsecrētur,ne corrumpātur a vermibus: & ideo firmo vase inclu
di debēt,ne a muribus corrodantur:& in ipso vase lineus pāniculus,
q purificatoriū dr,ponatur:in quo hostię reponāntur,vt melius cō-
seruentur.Sępius aūt mutādę sunt hostię,antiquę sumendę sunt, &
recētes cōsecrādę. Quod si aliquādo a vermibus corrodūtur, si spe-
cies integrę remanēt:q a ibi est corpus Chri, reuerēter & diligēter a
vermibus sunt purgādę,& sumēdę: vermes vero cōburēdi sunt sup
patenā:& cineres in sacrario reponi debēt. Debet ēt sacerdos ante
corpus Christi tenere lāpadē accēsam,q a ibidē est corpus dni nostri
Iesu Christi.Qui est vera lux, q illuminat oēm hoiem venientem in
hunc mundum.Io.1.c. Et debet sacerdos non solū cōseruare dili-
genter sacrm eucharistię,verum ēt oia ad illud ordinata debet tene-
re munda & nitida,sicut paramenta,calices,corporalia,altaria,& ec
clesiam:alias peccat mortaliter,quia hoc ei in iure pęcipitur. De cu-
sto.euch.ca.Reliqui.Nec debet permittere in ecclesijs poni supelle
ctilia,vasa & alia ad laicos pertinentia,nisi in casu bellorum, aut in-
cendiorum repentinorum, aut propter alias necessitates vrgentes:
& eo casu cessante necessitate ad loca pristina reportentur. ¶ Ex cō
cil Turon.Cap.4.Omnis presbyter habeat pyxidem,aut vas tanto
sacramento dignum:vbi corpus dominicum diligenter recōdatur,
ad viaticum dandum recedentibus a seculo. Semperq; super altare
habeatur eucharistia obserata propter mures & nefarios homines:
& de septimo in septimum diem semper mutetur.i a presbytero il-
la sumatur:& alia,quę eodem die cōsecrata est,in locum eius subro-
getur: ne forte diutius obseruata, mucida, (quod absit) fiat. ¶ Ex
epistola Clementis Papę.Capit.28.Presbyter semper eucharistiam
habeat paratam,vt quando quis infirmatus fuerit,statim eum com-
municet,ne sine communione moriatur.

¶ De pęnitentia male seruantis sacramentum.Cap.7.

EX cōcil.Aurelian.c.6.Qui negligētiā ergā sacrificiū fecerit, vt
a vermibus cōsumptū ad nihilū deuenerit, tres quadragesimas
in pane & aqua pęniteat.Si integer inuētus fuerit in eo vermis,cōbu
ratur:& cinis sub altari cōdatur, & q neglexerint, quaternis diebus
suā negligētiā soluāt.Si cū amissione saporis decolorāt sacrificiū.20
dies expleātur ieiunio.Conglutinatum vero septem dies qui in cau-
sa sit pęniteat. ¶, Ex concil. Remen.c.3. Corporale, super quod

sacra *

A sacra oblatio immolatur,ex mundissimo & purissimo linteo sit: nec
in eo alterius generis materia preciosior aut vilior misceatur,nūquā
sup altare remaneat,nisi in tpe missę:sed aut in sacramētorū libro po
natur,aut cū calice,& patena in mūdissimo loco recōdatur.Et quā-
do abluitur a sacerdote,diacono,vel subdiacono,primo in ecclesia,
in loco & vase ad hoc prępparato abluatur, eo quod ex dnico corpo
re & sanguine infectum sit.Post hęc a lauādario nitidę lotio paretur.

¶Casus ꝓhibiti & cōcessi tpe gnralis interdicti ecclesiastici. Ca.8.

ISti autem sunt casus cōfessi, & ꝓhibiti tpe gnralis interdicti sm
dnm Io.Andr.de Calder.Bononiensem famosissimū vtriusq; iu-
ris doct.¶ Primo cōferri pōt baptismus, cū officio cathecumeno-
rum.¶ Itē cōfirmatio potest cōferri,& chrisma cōfici.¶ Item pę-
B nitētia imponi pōt,& absolui, remanētibus alijs circūstātijs.¶ Itē
infirmis pōt dari corpus Chri in prędentia astantium.¶ Itē corpus
Christi potest portari cum lumine, & cāpana pulsari.¶ Itē pulsari
potest campana pro prędicatione, & prędicari.¶ Item non debet
pulsari aliqua campanula pro diuino officio ad congregationē cle-
ricorum.¶ Item non debet pulsari aliqua campana, vel campa-
nula pro funere.¶ Item laici possunt pulsare campanam ad
ostendendum tempus horarum,sicut tertiam, & nonam &c.¶ Itē
pōt pulsari ad Aue maria.¶ Item famuli sacerdotum in ecclesia nō
collegiata possunt admitti ad diuina, non autem collegiata.¶ Itē
sacerdos potest mutare famulum & alium recipere,vel ēt si ille mo-
rerēt:dū tn ille electus sic,nō esset in alia ecclesia collegiatus vel inti
C tulatus.¶ Itē archipresbiteri rurales,qn cōficiūt baptismū,pnt ac-
cipere psbyteros rurales.¶ Itē laici admitti pnt ad crucē adorādā
ī parasceue.¶ Itē extrema vnctio nō pōt dari nec laicis nec clericis.
¶ Itē cōmendatio aīarum fieri pōt tā laicis q clericis.¶ Itē pōt fie
ri officiū circa sepulturā clericorum,sed non laicorum,voce submis
sa, sine cantu exclusis secularibus, non pulsatis campanis præsen-
te corpore.¶ Item clerici qui sunt interdicti non possunt celebra-
re, nec laici diuina audire in ecclesia extra ciuitatem, nec in ci-
uitate interdicta, nec etiam peregrini existentes.¶ Item mulieri-
bus pręgnantibus, vbi timetur de morte, potest dari corpus Chri-
sti.¶ Item ecclesiæ possunt consecrari & reconciliari,& altaria stā-
tia,& viatica, & paramenta, & vasa sancta,& oratoria consecrari,

Universidad de Deusto
Biblioteca

sed tñ secrete. ¶ Item in quatuor festis priuilegiatis.s.Natalis Dñi, Pasche,ac Pentecostes, & Assumptionis Virginis. ca.alma.de sen. exc.in 6.non potest fieri officium circa funus publice, nec clericis, nec laicis,nec debent laici in cęmeterijs sepeliri. ¶ Item in prędictis quatuor festis potest alia missa priuata cantari,quam missa de festo: dummodo missa de festo non omittatur. ¶ Item in prędictis quatuor festis clerici beneficiati non pñt in alia ecclesia officiare,si autē nō habēt ecclesias,pñt: dico tamen non collegiatam : dico etiam si presbyter non careat clerico:potest etiam in collegiata celebrare. ¶ Item in prędictis quatuor festis,sequens completoriū cantari nō potest. ¶ Item clerici diuersarum ecclesiarum in ciuitate interdicta non possunt extra ecclesiam dicere simul officium : extra ciuitatem tamen possunt:dummodo ipsi clerici non sint interdicti. ¶ Itē clerici possunt dare substitutos, seu vicarios loco sui : si ex hoc habent priuilegium,vel ab homine,vel à iure, dummodo non sint officiati alibi, si autem alias, non possunt. ¶ Item moniales,seu sorores per episcopum approbatę & confirmatę,non habentes proprium sacerdotem determinatum pñt alium precio conducere, qui eis missam celebret,ipsis prętentibus:dummodo non sint interdictę,nec sacerdos aliam habeat ecclesiam : & talis potest eis sacramenta conferre per totum annum. ¶ Item laici interdicti non possunt extra ciuitatem communicare,nec audire diuina:si autem non sunt interdicti, & ex speciali priuilegio ad diuina admittantur, non posunt in quatuor diebus priuilegiatis communicare, nec etiam clerici interdicti possunt communicare:si autem non sunt interdicti possunt. ¶ Item panis,& fructus oliuę, & huiusmodi possunt secrete benedici & dari,clericis,& laicis: in festisvero priuilegiatis possunt publice benedici, & dari. ¶Item benedictio sponsorum potest fieri in die aliquo priuilegiatorum,in alijs autem non. ¶ Item non potest fieri aliquod officium mulieribus post partū,nisi in diebus priuilegiatis. ¶ Item fieri potest benedictio mensę præsentibus sæcularibus, cū non sit de horis canonicis, nec competat ratione alicuius ordinis, potest enim Laicus hoc facere.

A ¶ In electione alicuius prętati.s.Plebani,Archipresbyterivel Rectoris alicuius ecclesię,Sermo.

¶ Sacerdos maior illius ecclesię,vel alius,cui id cōmissum fuerit,cōgregatis electoribus pro electione,poterit infrascripta vel similiaverba pro futurę electionis celebratione exhortatorię ipsis facere.

NEc quisquam sibi sumat honorem, sed qui vocatus est a Domino tanquam Aaron.Heb. quinto cap. Celebraturi eleelectionem futuri Plebani,domini obseruandissimi, non incongrue verbum prętatum assumpsi : quo clare & euidenter Apostolus Paulus qualem prętatum debeatis eligere vobis insinuat, videlicet,talem qui huiusmodi honorem ambitiose non quęrat,qui secundum voluntatem Dei sit, & qui ornatus virtutibus tanquam
B Aaron existat. Non enim huc conueniistis, vt terrenum & corporis vobis eligatis prętectum:sed vt pastorem animarum vestrarum, mediatorem inter vos & Deum:qui vos Deo omnipotenti reddat gratos & acceptos:qui animarum vestrarum saluti intentus sit, diligēs vitiorum correptor,& virtutum plantator in vobis existat. Qui doctrina,exemplis,opere & charitate, ad æternam vos salutem perducat. Cum igitur spiritualem patrem eligere & animarum vestrarum curatorem creare debeatis, tāto magis debetis eniti ad talem electionem,quanto maior & potior anima corpore existit. Hoc autem facietis,si ea,quę vobis beatus Apostolus proponit, seruaueritis, videlicet quod eligatis non eum , qui arroganter sibi hanc plebem vsurpare conatur,sed virum à Deo vocatum & virtuosum prout dicebat
C thema assumptum.Neq; quisquam sibi sumat honorem, sed qui vocatus est a Deo tanquam alter Aarō.In quibus verbis tria facit Apostolus.Primo ambitiosum excludit.Secundo canonicam institutionem inducit.Tertio dignam executionem exprimit. ¶ Primo ergo ambitiosum excludit. Sunt enim qui appetunt alijs pręponi : non vt eis prosint,sed vel vt alijs sint superiores, vel propter diuitias , vel propter proprias commoditates.Hos tales excludit Deus.ps.lxxiiij Peccatorum confringam cornua.s.ambitionis,& exultabūt cornua iusti : & Amos.6.cap. Nunquid in fortitudine nostra assumpsimus nobis cornua?Et sanctus Leo Papa,vt habetur.i.q. 1.capi.principatus.sic ait.Principatus quem metus extorsit,aut ambitus occupauit, etiam si moribus vel actibus suis non offendat, ipsius tamen initij

Universidad de Deusto
Biblioteca

sui exemplo est pernicioſus:& difficile est vt bono peragantur exitu quę malo sunt inchoata principio. Et beatus Augustinus, vt habetur. 8.q.1.capit. Qui episcopatum. Locus superior, sine quo regi populus non potest: etsi teneтur & administretur vt decet: tamen indecenter appetitur. Propterea sancti cum eligebantur à populis ad prelaturas,fugiebant,renuebant,& acceptare recusabant.Exemplum habemus de sancto sanctorum Christo domino, qui sciens quod populus eum volebat facere regem,aufugit,Ioan. 7.& sancti Gregorius, Ambrosius, Augustinus, & multi alij electionem de se factam nisi coacti recipere noluerunt:vt ostenderēt neminē per ambitionem ad prelaturam assumendum. Cum igitur intelligatis inconuenientiam ambitionis in prelatis,studeatis talem eligere, qui hoc vitio careat: vt ipse & suę & vestrę saluti consulere possit: & sit vt seruus fidelis:qui domini sui gregem humiliter pascat, & non vt dominus cleri & populi:qui omnes velit despicere, & seipsum extollere. Vnde pastor ecclesię Beatus Petrus Apostolus veros prelatos admonet dicens: Pascite qui in vobis est gregem Dei: prouidentes non coacte,sed spontanee secundum Deum:neque turpis lucri gratia:sed voluntarie: neque vt dominantes, in cleris, sed forma facti gregis ex animo.Et cum apparuerit Princeps pastorum,percipietis immarcescibilem glorię corona m. ¶ Secundo canonicam institutionem inducit: quia à Deo vocatus. Dicitur enim à Deo vocari, qui secundum canonicas institutiones Dei ecclesię instituitur. Nam de malis rectoribus Deus dicit 1. Reg .Fecerunt sibi regem & non per me,principem,& non per consilium meum. Super quo verbo Beatus Hieronymus, vt habetur. 1.q.in ea. Audacter. Audacter fortasse aliquid dicimus, tamen quod scriptum est dicimus. Non semper princeps populo & iudex ecclesię per Dei arbitrium datur,sed prout merita nostra deposcunt. Si mali sunt actus nostri, & operemur maligna in conspectu domini, nobis dantur principes secundum cor nostrum. Et hoc tibi de scripturis probabo. Audi nanqne quid dominus dicat.Fecerunt sibi regem, & non per me, Et hoc dictum videt de Saulo illo, quem vtique ipse dominus elegerat, & regem sibi fieri iusserat. Sed quoniam non secundum dei voluntatem,sed secundum meritum peccatoris populi fuerat electus,negat eum sua voluntate & consilio cōstitutū. Tale ergo aliqd intelli-

A intelligamus in ecclesijs fieri, quod pro meritis aut in verbo aut in opere potens tribuitur rector ecclesiæ:aut si malignum faciat populus in conspectu domini,& tales perseuerent,talis ecclesiæ iudex datur,sub quo famem & sitim populus patiatur,non famem panis, nec sitim aquæ,sed famem audiendi verbi dei. Qualis autem eligendus sit prelatus. Idem Hiero.7.q.1.c.Licet sic dicit. Requiritur ergo in ordinando sacerdote populi presentia,vt sciant omnes, & certisint, quod qui prestantior est ex omni populo, qui doctior, qui sanctior,qui in omni virtute eminentior ille eligitur ad sacerdotiū. Non igitur eligendus est Plebanus propter preces parentum, amicorum, & (quod turpe est dictum) infamium personarum: sed pro Dei reuerentia talis eligendus, est qui possit populo prodesse, cuius
B vita probata sit & laudata, & omnibus eius probitas manifesta.

¶ Tertio videre debemus in sacerdote eligendo dignam executionem. s.quod exequatur digne opus Dei:& hoc ibi,tanquam Aaron Aaron enim quadruplici signo in virga ostensus est vocatus à domino: per quatuor illa spiritualiter habita vester quis vocatus esse a Deo in prelatura. ¶ Primum fuit in virga germinatio, & intelligitur deliquentium correctio,quę debet esse in prælato.Esa.11.Egredietur virga de radice Iesse,quod interpretatur zelus. Vnde August. 24.q.3.Corripiantur à præpositis subditi, correptionibus de charitate venientibus,pro culparum varietate diuersis,vel minoribus, vel amplioribus, & infra: pastoris officium est, cum necessitas habet, ne per plures serpant dira contagia,separare ob ouibus sanis
C morbidam,ab illo cui nil est impossibile ipsa forsan separatione sanandam. ¶ Secundum quod fuit in virga Aaron est,quod postmodum floruit, in quo significatur honesta conuersatio. Eccle.24. Flores mei fructus honoris & honestatis. Vnde beatus Hiero.8. quęstio.1.dicit qualis erit ędificatio discipuli, si intelligat se magistro esse maiorem? Vnde non solum episcopi, presbyteri, & diacones debent magnopere prouidere, vt cunctum populum, cui præsident conuersatione & sermone præeant: verum etiam inferior gradus, vt exorcistę & cęteri omnes omnino qui domui Dei deseruiunt: quia valde Dei ecclesiam destruit, laicos meliores esse quam clericos. ¶ Tertium est quod Virga Aaron frondiuit: in quo significatur verbi prædicatio psalmus 1. & folium

Universidad de Deusto
Biblioteca

cius non desiuet. Vnde distin. 44. §. 1. dicitur quod innocens absque D
sermone conuersatio, quantum ædificat ecclesiam in exemplo, tan
tũ nocet silentio, & beatus Aug. in c. Sit rectior. Ibidem habetur: &
sunt verba Gregorij. ¶ Quartum est quod in virga amygdalas pro-
duxit: in quo notatur compassio. Thess. 5. c. Suscipite infirmos: &
Leo Papa distin. 86. Odio habeantur peccata, non homines: corri-
gantur tumidi: tolerentur infirmi. & 6. q. 1. Clemens. Si tanquã om
nibus præesse volueris singulos prout poteris iuua: & singulos relea-
ua: qui & singulorum onus ac solicitudinem portas. Ea propter do-
mini mei obtecro vos, vt his & alijs quæ adduci possent considera-
tis, talem eligatis huic ecclesiæ in pastorem, qui vobis & ei possit, p-
desse & non obesse. Vnde audiatis beatissimum Leonem Papam di-
centem: & habetur 61. dist c. Miramur. Miramur apud vos tantum I
aut occasionem temporis impacati, aut ambientium præsumptionẽ,
aut tumultum valuisse popularem, quod indignis quibusque & lon
ge extra meritum sacerdotale constitutis pastorale fastigium & gu-
bernatio ecclesiæ committeretur. Non est enim hoc populo consu-
lere, sed nocere: non præstare regimen, sed adiuuare discrimen. Inte
gritas enim præsidentium salus est subditorum: & vbi incolumitas
est obedientiæ: ibi est sana forma doctrinæ. Quod si quibuslibet ec-
clesiæ gradibus solicite, prouidenterque curandum est, quanto ma-
gis elaboran dum est vt in electione eius, qui super omnes constitui
tur non erretur? Nam totius familiæ domini status & ordo mutabi-
tur, si quod requiritur, in corpore non inueniatur in capite. Curetis
ergo dignum ecclesiæ vestræ domini honorandissimi & præstantis- F
simi eligere pastorem: vt cum eo & hic gratiam, & in futuro gloriã
adipisci mereamini.

Sermone

A

Sermone da recitare nella nuoua elettione de vn Piouano & pastore della Chiesa.

SAn Paulo scriuendo alli hebrei al quinto cap. dice queste parole, Nec quisquam sumit sibi honorem, sed qui vocatus est à Dño tanquam Aaron prestãtissimi signori, essendo hoggi qui cõgregati per ellegger vn nuouo pastore, pieua no, & rettore di questa chiesa, à questo proposi to ho tolte le parole & sententia di san Paolo scritta alli hebrei, nella quale si cõtẽgono le cõditioni & buone qua litadi, qual deue hauere, quel sacerdote, che sia degno d'esser elet-
B to per questa chiesa: nella quale autorita si contengono tre cose no tabili, & degne d'esser considerate. La prima l'Apostolo esclude da questa elettione, quelli che ambitiosamente la cercassero, o per vano honore, ouero per qualche altra vanità del mondo, dicendo, ne alcuno cerchi questo honore per ambitione & vanità, volendo escluder questi tali ma sia vno che sia chiamato da Dio, come fu A-ron pieno di virtu & prouato in quelle, però dice, ne alcuno prosun tuosamente, ne per ambitione si presuma di procurarsi & cercarsi la dignita ma quello che è chiamato da Dio, come fu il sommo sacer-dote Aron pero aduertite che non sete qui ridotti insieme per eleg gerui vn signor terreno del vostro corpo, ma vn pastore delle anime vostre, & che debba pascere, & nutrir quelle della parola di Dio, & che sia mezano intra di voi & Dio offerendo a lui le vostre orationi
C & placandolo contra li vostri peccati, rendendoui accetti & grati alla sua Maiesta, & che n' habbia altra intentione, che la vostra salu-te insegnandoui viuer virtuosamente, & che correga, & castiga li vostri errori & fallimenti per iustitia con misericordia spicandoui dall'amor di questo mondo cercando di condurui alla vita eterna & al paradiso, pero ben considerate qual douete elleggere, vn che sia tanto piu degno qnanto è piu nobile l'anima del corpo, douen-do e per tutto spirito hauendo ad esser gouernatore delle vostre ani-me sono adunque escluſi da questa ellettione li superbi & ambitio si che non son chiamati da Dio, pero li santi huomini quando veni-uano elletti àqueste dignità fuggiuano via reputandosi indegni di quelle per il gran carico che hanno, & cosi pericoloso, imitando

Christo

Universidad de Deusto
Biblioteca

Christo il quale si fuggi & si ascose quando sentì che il populo lo vo D
leua far Re & il simile fece S.Gregorio, S.Augustino, S.Ambrosio, li quali non volserro, se non p forza accettare le prelature, & li gouerni delle anime. Habbiate dūq; l'occhio di nō ellegger alcuno cō broglio & che cerchi cō danari & fauori questa dignità ma che sia chiamato da Dio quelloveramēte è chiamato da Dio, quale lui l'ha chiamato & elletto per sua semplice voluntà imperoche parlando Dio delli cattiui rettori & capi del populo, si disse hanno fatto vn Re nō secondo la mia volonta, ma secondoi suoi demeriti: & questodisse del Re Saul, qual Dio lo elleſſe per Re, perche il populo lo ha ueua domandato il qual fu cattiuo huomo, non caminando, ne reggēdo il populo come doueua, ma secondo il suo cattiuo spirito. Dio spesse volte permette sopra li cattiui populi regnare vno scelerato & cat E
riuo huomo per castigarlo & punirlo delli errori & peccati cosi accade tal volta in le chiese, nelle quali Dio permette che siano messi per pastori & gouernatori huomini pessimi & cattiui, sotto de quali le pouere anime sono strazzate, ferite, & periscono & morono di fame, maxime della parola di Dio pero bisogna darui vn segnale di ql lo che e chiamato da Dio, & è degno d'esser prelato & pastore delle vostre anime parlando di q̄sto S.Hieronimo dice, che si ricerca, che sia chiamato tutto il populo accioche tutti sappino, & siano certi, che colui debbe esser eletto p sacerdote che è d'animo piu nobile, piu virtuoso, & miglior che sia ī tutto il populo, & il piu dotto & più sauio. Nō si debbe adūq; elleggere vn huomo cattiuo, scelerato, & F
senza virtu, che q̄sti nō piacciono à Dio: ne meno ignorante non adūq; si debbe elleggere vno p raccomādato da amici, ne da Signori ma vno che sia conosciuto da tutti per tale & di tal qualità che possi giouare alle anime & edificare & nō destrugere: qual si cognosce p le orationi, & illuminatione dello Spirito Santo: q̄sto è dūq; degno d'esser prelato nel quale debbono ritrouarsi le cōditioni che si ritrouorono in Arō pero dice le parole assunte, Tāquā Aarō imperoche fu cognosciuto Arō esser stato chiamato, & eletto da Dio p sommo sacerdote p li quatro segnali che dimostro in la sua barchetta: prima fu vista à imbrocar mostrādo segno di douer far frutto questo significaua il zelo della corretione, che debbe vedersi ī colui che è degno della prelatura imperoche dice S.Agostino, che siano corretti li sud-

ditti

A ditti dalli suoi prelati di correttioni, che vēghino dalla charità & zelo di Dio, & nō per odio, ne maliuolētia se nō inuerso i vitij, & pero debbe ancora, facēdo dibisogno, separare le pecore guaste & morbide, dalle sane & buone, spesso vigilādo & guardādo se nelle sue pecorelle si troua qualche scādoloso, & vitupolo peccatore, cacciādo lo fuor, se nō ci è sperāza di correttione. Secōdo la verga di Aron fu vista fiorire questa è la santa cōuersatione, qual debbe hauer il prelato intra li suoi sudditi pero dice Salomone, flores mei fructꝰ honoris & honestatis, sempre mostrādo essempi di virtu, di patiētia, di pudicitia, come se fusse vno spechio, nel qual tutti vedessino opatiō di virtu & bōta tale & tāta che a lui nō si trouassi vn simile ī tutto il popu-
B lo, ne ī li suoi sudditi, imperoche essendo scādaloso, è causa di grādissimo dāno & scādolo terzo la verga di Aron mandò fuori le foglie. Questo è segno, che il prelato debbe p̄dicare alli suoi popoli la buona vita, & le virtù pche il prelato che nō predica al suo populo, insegnādoli la vita chr̄iana è vna piāta infruttuosa, degna d'esser tagliata, & gittata nel fuoco. Elleſſe Idio li dodici apostoli nō pche godessino ī ocio la prelatura & grādezza, ma li mādo in tutto il mōdo & ne regni di q̄llo à predicare, & metter la ꝓpria vita p salute delle anime, quarto la verga produsse il dolce frutto delle mādole dalle quali si caua l'olio questo è la cōpassione qual debbono hauer li prelati, che ꝓceda da intrinseca charità & amore pche il prelato, nō debbe hauer in odio il suo suddito, ma dolcemēte admonirlo & riprēderlo solleuādolo ne i bisogni cō le sue substātie, cō la robba, cō i denari,
C accio nō si metta ī disperatione, visitarlo & aiutar lo in le sue infirmità, nō li mācādo di alcuno aiuto in li suoi bisogni, pero prestātissimi signori io vi esforto che cōsiderate tutte q̄ste cose, & faciate elettione de vno che possi. & sia atto à giouare à tutto il ꝓpulo con la sua dottrina, & cō il buono essempio, & non vno che habbia ambitione & vogli diuorare & consumare i beni di questa chiesa, per cauar si le sue voglie, & tesaurizare in questo mondo viuendo in ocio & in crapule: ma vno che ha il cuore che il suo populo facci la voluntà di Dio, di sanctificare à Dio tutta la sua vita, & procurar insieme con il prelato d'hauer la diuina gratia in questo mondo & nell'altro la gloria. Amen.

TRA-

Universidad de Deusto
Biblioteca

TRACTATVS SEPTIMVS

primæ partis libri Sacerdotalis.

DE SACRAMENTO EXTREMÆ vnctionis, & ei annexis, & consequentibus.

DE MATERIA FORMA MINISTRO effectu sacramenti extremę vnctionis, & quibus corporis partibus dari debeat, & an debeat iterari. Cap. 1.

EXtremæ vnctionis sacramentum debet dari laborantibus in extremis. Et istud sacramentum inducit mundationem à peccatis. Circa quod plura aduertenda sunt, videlicet,

Materia, Minister, Forma, Effectus, } Quibus dari debet.

Quibus corporis partibus, Et an possit reiterari.

¶ Materia sacramenti extremę vnctionis, quę sit. Cap. 2.

MAteria huius sacramenti est oleum oliuarum, & non aliud oleum, ab episcopo prius sanctificatum, & benedictũ: Quod sacramentum Christus instituit, quando apostolos ad prędicandum missos docuit oleo vngere infirmos. Marc. 6. Et beatus Iacobus in canonica sua. 5. c. dicit: Infirmatur quis in vobis, inducat presbyteros ecclesiæ: & orent super eum, vngentes eum oleo sancto. Et tale oleum vocatur Oleum infirmorum, non cathecumenorum. Vnde diligenter aduertat sacerdos, ne vnum pro alio ministret: de Sacra vnct. c. Vnctio. Et si errore hoc fecerit, debet caute suppleri per sacerdotem. de Sacramentis iterandis vel non. cap. 1. in fine.

¶ Forma huius sacramenti, quæ sit. Cap. 3.

FOrma huius sacramenti sunt verba, quæ profert sacerdos quando inungit infirmum. s. Per istam vnctionem & suam pijssimã misericordiã indulgeat tibi Deus quicquid deliquisti per visum, per auditũ &c. Et licet variæ sint formæ huius sacramenti, tñ melius est vti forma S. R. Ecclesiæ, quæ est mater & magistra aliarũ ecclesiarũ.

Forma

A ¶ Forma sacramenti extremę vnctionis hęc est. Per istam vnctionem & suam pijssimam misericordiã indulgeat tibi Dominus quicquid deliquisti per visum, similiter in alijs membris.

¶ Minister huius sacramenti quis sit. Cap. 4.

MInister huius sacramenti est solus Sacerdos, & non alius. Qđ patet in prędicta authoritate sancti Iacobi. cap. 5. vbi ait, Inducat prębyteros &c. 25. dist. 5. Sed quęritur, & cap. sequen. Nec est de necessitate, quod si plures sacerdotes præsentes, sed vnus solus cum clerico potest sacramentum conferre. De verbo. significa. ca. quęsiuit. Si tñ sint plures sacerdotes melius est. Et ille q̃ inũgit, debet dicere verba, & ceteri respõdere, & assistere, & p̃ infirmo orare.

¶ De effectibus huius sacramenti. Cap. 5.

B EFfectus huius sacramenti est multiplex. Primus est cõsolidatio spũalis debilitatis p̃ peccatũ inductę. Dicit .n. S. Tho. q. talis vnctio dr quędã spũalis sanatio, qa datur cõtra quãdã inhabilitatẽ, vel ineptitudinẽ, quę in nobis remãserũt ex peccato actuali, vel originali, vel venialiũ peccatorũ remissio. Secũdus effect⁹ est sanitas corporalis, si diuina sapiẽtia id nouerit infirmo vtiliter expedire. Terti⁹ est: qa p̃ istud sacr̃m remittũtur peccata venialia & mortalia, q̃ ignorat, vt in eadẽ authoritate beati Iacobi. Et si ĩ peccatis fuerit dimittẽt ei. Iacob. 5. c. Quart⁹ est diminutio pęnæ pcõ mortali debitæ. Quint⁹ est gr̃æ augmẽtũ, q̃ in hoc sacr̃o cõferr̃ & augetur, nisi obex ponat̃ & ex cõsequẽti, gloria. Sextus est interior lętitia, & robur cõtra dęmonis insidias, quę potissime tũc insunt. Septimus arctatio diab oli
C cę potestatis, quę nõ est ita potens sumpto sacramneto. Octauus est p̃testatio decedẽtis, q̃ p̃mãserit in fide militãtis ecclesię, ex qua vadit ad ecclesiam triumphãtem, tãquã miles, qui fideliter pugnauit.

¶ Quibus dari debeat hoc sacramentum Cap. 6.

HOc sacr̃m dari debet solis infirmis adultis & pęnitẽtib⁹, q̃ sunt infirmi in periculo mortis: & illis, q̃ instãter petũt illud & petierũt, licet tũc nihil ĩtelligãt p̃pter mortis anxietatẽ, vel phrenesim, vel aliud accidẽs: pueris aũt, ac eũtibus ad pugnã, aut alio modo in periculo casuali mortis positis, ac ẽt ad mortem dãnatis, nõ datur.

¶ Quibus corporis partibus debeat dari hoc sacramẽtum. Cap. 7.

DAndũ est aũt hoc sacr̃m in illis corporis partibus, & locis, p̃ quę morbus in aĩam intrauit. Et, qa quinq; sensus sunt illi, p̃ quos

potis-

Universidad de Deusto
Biblioteca

potissimū hō peccat,ideo in illis locis dādū est. ¶ Ex cōcil. Florē. p̄dicto. Hoc sacr̄m infirmo,de cuius morte timet,dari debet. Qui vn gēdus est in oculis p̨p visum:in auribus p̨p auditū: ī naribus p̨p odoratū:in ore p̨p gustū,vel locutionē: in manibus p̨p tactū:in pedibus p̨pter gressum:in renibus p̨pter delectationē ibidē vigētē. Hęc ibi Mulieribus nō vngūtur renes p̨pter honestatē. Et siqs nō hēt oculos,vel nasum,vel alia mēbra, inūgātur loca magis p̨pinqua dictis sensibus,vel locis,q̨ inūgi deberēt. Inūgūtur ēt renes: quia in eis incentiuum libidinis consistit. Ideo Saluator noster. Luc. 12. dicit: Sint lumbi vestri p̨recincti,&c. Non debent autem scapulæ inungi,quia vnctę fuerunt in baptismo. Nec manus presbyteri vngendę sunt interius,sed exterius: quia prius ab episcopo interius inunctę fuerunt in ordinatione sacerdotij. Et si talis infirmus laborat in extremis cito inungatur, ne inunctus decedat. di. 5. ca. bap.

¶ An hoc sacramentum possit reiterari. Cap. 8.

POtest aūt reiterari hoc sacr̄m toties,quoties infirmus morti appropinquare videt. Sed in eadē infirmitate,si fuerit lōga,& timetur de periculo mortis, poterit reiterari semp. Si vero sit infirmitas breuis,nō reiterat̄,nisi recidiuauerit. Nec est expectādū ad iniūgēdū infirmū vsq; ad vltimū: q̨a tunc nullū sensum,vel deuotionē hē pōt. Et debet dari ēt illud recusanti,dūmodo sit pęnitēs, ipsum ligādo p manus,& pedes,& brachia,& sic inūgi. Qui negligūt recipere hoc sacr̄m,vel cōtēnuūt,grauiter peccāt: & rp̄e iterdicti ecclīastici hoc sacr̄m nō d̄bet cōferri. Sacerdotes curati,q̨ renuūt,aut negligūt hoc sacr̄m cōferre,nō euadūt p̄tm̄ mortale. Sacerdos quolibet anno debet sacrū oleū mutare:& vet⁹ in ecclesiæ lāpadibus ad cōburēdū ponere. Et si cōtrariū faceret, grauiter peccaret. de cōs. dist. 4. Siqs de alio. Et si sacrū chrisma,vel oleū cathecumenorū, vel infirmorū, ex vsu defecerint,debet sup illa imponi oleū nō benedictū,& totū efficitur benedictum. De consec. eccle. vel alta. c. quod in dubijs. Sacerdos non debet petere in collatione huius sacramenti pecuniā, quia simoniacus esset: sponte tamē oblatam potest recipere. 1. q. 3. c. vlt. Et si infirmus petierit hoc sacramentum, & antequam sacerdos veniat,loquelā amiserit,vel notitiā,nihilomin⁹ sacerdos eū inūgat. 26 quæst. 5. capitu. his qui. & de sent. excōmu. cap. a nobis. 2. q̨a in tali casu ēt deberet baptizari:& a peccatis absolui. De bapti. & eius effect.

A fect. capitu. maiores. Sacrum chrisma,oleum cathecumenorum, & oleum infirmorum seruari debet in ecclesia,in loco decenti, ac sub clauium custodia,non tamen in eodem loco,vbi Eucharistię sacramentum seruatur propter eiusdem reuerentiam.

¶ Ordo ad vngendum infirmum secūdum Romanam curiā. Cap. 9.

SAcerdos vnctur⁹ infirmū,ī primis accipiat oleū sctm̄. deinde ordinate p̨cedat,dicēdo p̄s. Misere mei. vt dictū est supra in cōione Cū aūt puētū fuerit ad locum,vbi iacet infirmus, sacerdos intrās dicat ℣. Pax huic domui. ℟. Et omnibus habitantibus in ea. Deinde stās ante ęgrotum dicat ℣. Adiutorium nr̄m in noīe d̄ni. ℟. Qui fecit cęlum & terram. ℣. Dominus vo. ℟. Et cum. Oremus. Oratio.

ADesto domine supplicationibus nostris,& me indignum, qui primum misericordia tua indigeo,clementer exaudi:& quem non electione meriti, sed dono gratię tuę constituisti huius operis ministrum,da fiduciā tui muneris exequēdi, & ipse in nostro ministerio,quod tuo virtutis est operare. Per Christum. Oremus. Oratio.

INtroat d̄ne Iesu Chr̄e domū hāc sub nr̄ę humilitatis īgressu ęterna felicitas,diuina p̨speritas,serena lętitia,charitas fructuosa, sanitas sempiterna: effugiat ex hoc loco accessus dęmonū, adsint angeli pacis,domūque hāc deserat effugata discordia. Magnifica d̄ne sup nos nomē sanctum tuum: & bene ✠dic nostrę conuersationi: sanctifica nostrę humilitatis ingressum,qui sanctus & pius es,& per manes cum patre & spiritu sancto in secula seculorū. ℟. Amē. Ofo.

C ORemus & deprecemur d̄m nr̄m Iesum Chr̄m,vt benedicendo bene ✠ dicat hoc tabernaculum, & oēs habitātes in eo: & det eis angelū bonum custodē:& faciat eos sibi seruire ad cōsiderādum mirabilia de lege sua:auertat ab eis oēs cōtrarias p̄tates: eripiat eos ab omni formidine,& ab oī p̨turbatione:ac sanos in hoc tabernaculo custodire dignetur. Qui cū patre & spiritu sancto viuit & regnat in secula seculorum. ℟. Amen. Deinde dicat hanc orationē.

EXaudi nos d̄ne sancte,pater oēs,ęterne Deus, & mittere digneris sanctum angelum tuum de cęlis,qui custodiat,foueat,protegat, visitet, atque defendat omnes habitantes in hoc habitaculo. Per Christum dominum nostrum. ℟. Amen.

Et ponat̄ imago crucifixi ante oculos infirmi, vt eā possit respicere. Deinde in modū crucis aspergat ægrotum aqua benedicta: postea domum,

Universidad de Deusto
Biblioteca

domum, dicendo Añ. Aſperges me domine. cum ℣. Miſerere mei D Deus. & Gloria pa. & Sicut erat. & repetitur aña. Aſperges me. vt ſupra. Deinde immediate faciat ęgrotus confeſſionem: & dicat Confiteor. Quo dicto ſacerdos dicat.

DOminus nr̄ Ieſus Chriſtus te abſoluat: & ego abſoluo te ab omni vinculo excommunicationis maioris, ſiue minoris, ſuſpē ſionis, vel interdicti, & ab omnibus peccatis tuis: & reſtituo te vnita ti, & cōioni ſanctę matris eccleſię abſolutū. In nomine pa ✠ tris & fi ✠ lij & ſpiritus ✠ ſancti. Amen. Et tūc oēs clerici aſtātes dicant, legendo ſeptem pſalmos pęnitētiales. Dū autē pſalmi dr̄, vel cum dicti fuerint, ſacerdos intincto pollice in oleo ſancto dicat abſolute.

IN noīe pa ✠ tris, & fi ✠ lij, & ſpūs ✠ ſancti: extinguatur ī te oīs virtus diaboli, p impoſitionē manuū noſtrarū: imo p inuocationē oīum ſanctorū angelorū, archāgelorum, patriarcharū, pphetarū, apoſtolorū, martyrū, cōfeſſorum, virginum, atq; omnium ſimul ſanctorum. ℟. Amen. Quo dicto, faciat ſignum crucis de oleo ſancto in corpore ęgri in ſeptem locis ſubſcriptis, ad vnamquamque crucem, propriam orationem dicendo. Ad Oculos.

PEr iſtā ſancta vn ✠ ctionē, & ſuam pijſſimam miſericordiam, parcat tibi dominus, quicquid deliquiſti per viſum. ℟. Amen. Miniſter vero tergat locum iunctum, cum ſtuppa, reponens eam in vaſe mundo: & ſic faciat poſt quamlibet vnctionem. Ad aures.

Per iſtam ſanctā vn ✠ ctionē, & ſuā pijſſimā miſericordiam parcat tibi dominus quicquid deliquiſti per auditum. ℟. Amen. Ad nares.

Per iſtam ſanctam vn ✠ ctionem, & ſuam pijſſimam miſericordiā, parcat tibi dñs quicquid deliquiſti p odoratū. ℟. Amen. Ad labia.

Per iſtā ſanctā vn ✠ ctionē, & ſuā pijſſimā miſericordiā, parcat tibi dñs qcqd deliquiſti p guſtū, & locutionem. ℟. Amen. Ad manus.

Per iſtam ſanctam vn ✠ ctionē, & ſuam pijſſimam miſericordiam, parcat tibi dñs quicquid deliquiſti per tactum. ℟. Amē. Ad pedes.

Per iſtā ſanctā vn ✠ ctionem. & ſuā pijſſimā miſericordiam, parcat tibi dominus quicquid deliquiſti per greſſum. ℟. Amē. Ad lūbos.

Per iſtam ſanctam vn ✠ ctionem, & ſuam pijſſimam miſericordiā, parcat tibi dominus quicquid lumborum delectatione deliquiſti.

℟. Amen. Poſtea dicat ſacerdos.

VNxi te oleo ſancto in nomine patris, & filij, & ſpiritus ſancti.

Et

A Et nō lateat in te immūdus ſpiritus, & dolor, ſiue inſanabilis lāguor neque in membris tuis, neque in medullis, neque in compaginibus mēbrorū tuorū: ſed virtus Chri altiſſimi in te corroboretur. Qm̄ ſicut vnxit Samuel Dauid in regem prophetam: olei operatione, omnipotentis virtute, ſic ſuo ſancto medicamine te vnxi, quatenus per huius myſterij operationem & per hanc ſacrati olei vnctionem, atq; nr̄am deprecationē, virtute ſanctę Trinitatis mediçat atq; refectus, priſtinā ac melioratā recipere merearis ſanitatē à dño omnipotente: Qui viuit & regnat Deus in ſęcula ſęculorum. ℟. Amen. Oremus.

PEriſtam ſanctam vnctionem, & per Dei virtutem & per myſterij noſtri benedictionem, ſanctificentur ab omni ſorde peccati manus & os, cor quoque ac ſenſus, viſus, auditus, guſtus, tactus, &
B odoratus, ac totum corpus tuum, & anima tua: & idoneus efficiaris ad inuocandum atq; ſanctificandum Deum & benedicendū nomē eius. Reddat tibi dñs lętitiam ſalutaris tui, & ſpiritu principali cōfirmet te, & ſpiritum ſanctum innouet in viſceribus tuis: & ne auferat illū a te. Sed benedictio dei patris, & filij, & ſpiritus ſancti deſcendat ſuper te: copioſaq; ſuper caput tuum defluat: & in extrema corporis tui deſcendat. Interius exteriuſq; te repleat, atque circūdet: & ſit ſemper tecum. Per Chriſtum. ℟. Amen.

SAnet te Deus, pater, oīpotens, qui te creauit. Sanet te Ieſus Chriſtus, qui pro te paſſus eſt in cruce. Sanet te ſpiritus ſanctus, qui tibi in baptiſmo infuſus eſt. Sācta trinitas vnus Deus gratiam ſuam ad profectum ſalutis animę & corporis in te augeat: & ab omni
C malo te liberet, ac in bono iugiter conſeruet. Qui viuit & regnat Deus in ſęcula ſęculorum. ℟. Amen.

Quibus omnibus peractis, & à clericis pſalmis & litanijs lectis, ſacerdos dicat Kyrieeleiſon. Chriſteele. Kyrieeleiſon. ℣. Pater noſter. ſub ſilentio. ℣. Et ne nos inducas in ten. ℟. Sed libe. ℣. Saluum fac ſeruum tuum. ℟. Deus meus ſperantem in te. ℣. Mitte ei dñe auxiliū de ſancto. ℟. Et de Sion tuere eū. ℣. Eſto ei dñe turris fortitudinis. ℟. A facie inimi. ℣. Nihil proficiat inimicus in eo. ℟. Et filius iniquitatis nō apponat nocere ei. ℣. Dñe exaudi ora. ℟. Et clamor ℣. Dominus vobiſcum. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Oremus. Oratio.

DOmine Deus, qui per apoſtolum tuum locutus es, Infirmatur quis in vobis, inducat pręsbyteros eccleſię, & orent ſuper eū

Sacerd. S vngen-

Universidad de Deusto
Biblioteca

vngentes cum oleo ſancto in nomine domini: & oratio fidei ſalua- D
bit infirmum, & alleuiabit eum dñs: &, ſi in peccatis ſit, dimittẽtur ei: cura (quęſumus) redemptor noſter gratia ſpiritus ſancti languores iſtius infirmi: & ſua ſana vulnera: eiuſque dimitte peccata: atque dolores cũctos cordis & corporis ab eo expelle: plenamque ei interius exteriuſq; ſanitatem miſericorditer redde, vt ope miſericordię tuę reſtitutus ad priſtina reparetur officia. Qui cum patre & ſpiritu ſancto viuis & regnãs in ſęcula ſeculorum. ℟ Amen. Alia oratio.

REſpice, quęſumus domine, famulum tuum in infirmitate ſui corporis fatiſcentem: & animam refoue quam creaſti: vt caſtigationibus emendatus ſe ſentiat tua medicina ſaluatum. Per Chriſtum dominum noſtrum. ℟ Amen. Oratio

DOmine ſancte pater omnipotẽs ęterne Deus, qui benedictio I nis tuę gratiam ęgris infundendo corporibus, facturam tuam multiplici pietate cuſtodis, ad inuocationem tui nominis benignus aſſiſte: vt famulum tuum N. ab ęgritudine liberatum & ſanitati donatum, dextera tua erigas, virtute confirmes, poteſtate tuearis, atq; eccleſię tuę ſanctiſq; altaribus tuis, cum omni deſiderata proſperitate reſtituas, Per Chriſtum dominum noſtrum. ℟ Amen. Oratio.

DOminus Ieſus Chriſtꝰ apud te ſit, vt te defendat: intra te ſit, vt te reficiat: circa te ſit, vt te conſeruet: ante te ſit, vt te deducat: poſt te ſit, vt te cuſtodiat: ſuper te ſit, vt te benedicat. Qui in trinitate perfecta viuit & regnat in ſecula ſeculorum. Amen.

Poſtea ſtuppa proijciatur in ignem. His omnibus peractis reuertan tur ad eccleſiam: & Crux remaneat coram infirmo.

¶ Ordo vngẽdi infirmũ ſm vſum pĩarchatus Venetiarũ. Cap. 10.

SAcerdos accedere volens ad vngendum infirmum, ſumpto ſuperpelliceo, & ſtola, & libello cum miniſtro ad infirmum accedat. Et ibidem ſuperpelliceo & ſtola paratus accedens ad lectum infirmi dicat. Pax huic domui, & omnibus habitantibus in ea. Et aſpergat infirmum, & thalamum, & aſtantes aqua benedicta. Quo facto paucis verbis infirmum conſoletur: & hortetur ad habendam ſpem & fiduciam in domino Deo. Et poſtea dicat. Dominus vobiſcum. ℟ Et cum ſpiritu tuo. Oremus. Oratio.

OMnipotens, & miſericors Deus, immenſam pietatem tuam humiliter imploramus, vt ad introitum humilitatis noſtrę in tuo

A tuo nomine hunc famulum tuum N. in hoc habitaculo iacentem feſſum ſalutifere viſitare digneris, ſicut viſitaſti Tobiam & Sarram, ſocrum Petri, puerumq; Centurionis, atque eum reſtituas priſtinę ſanitati animę & corporis, vt recepta ipſa priſtina ſanitate gratiarũ tibi in eccleſia tua referat actionem. Per Chriſtum. ℟. Amen. Deinde ſacerdos intingens pollicem in oleo ſancto infirmorum, vngat caput infirmi in modum crucis, dicens.

VNgo caput tuum oleo ſanctificato. In nomine pa ✠ tris, & fi ✠ lij, & ſpiritus ✠ ſancti: vt more militis vncti preparatus ad luctamen, poſſis aereas ſuperare cateruas: per Chrm. ℟. Et exergatur ſtuppa locus inuntus, & ponat in vaſe mundo. ¶ Ad oculos.

B VNgo oculos tuos oleo ſanctificato. In nomine pa ✠ tris, & fi ✠ lij, & ſpiritus ✠ ſancti: vt quicquid de illicito viſu deliquiſti, huius olei vnctione expietur: Per Chriſtum dominum noſtrũ Qui tecum viuit. &c. ℟. Amen. ¶ Ad aures.

VNgo has aures ſacrati olei liquore, In nomine pa ✠ tris, & fi ✠ lij, & ſpiritus ✠ ſancti: vt quicquid delectatione nociui auditus admiſſum eſt, medicina ſpirituali euacuetur: Per Chriſtum dominum noſtrum, ℟. Amen. ¶ Ad nares.

VNgo has nares oleo ſacrato, in nomine pa ✠ tris, & fi ✠ lij, & ſpiritus ✠ ſancti: vt quicquid noxio vapore contractum eſt ab odore ſuperfluo, iſta emendat vnctio, vel medicatio: Per Chriſtum dominum noſtrum. ℟. Amen. ¶ Ad labia.

C VNgo labia iſta conſecrati olei medicamento, In nomine pa ✠ tris, & fi ✠ lij, & ſpiritus ✠ ſancti: vt quicquid guſtu ſuperfluo & inordinato, vel otioſa vel criminoſa peccaſti locutione, diuina clementia miſerante hac vnctione expurgetur. Per Chriſtum dominum noſtrum. ℟. Amen. ¶ Ad pectus.

VNgo pectus tuum oleo ſancto: vt hac vnctione protectus, fortiter ſtare vales aduerſus aereas cateruas, In nomine pa ✠ tris & fi ✠ lij, & ſpiritus ✠ ſancti, ſit hæc vnctio olei ſanctificati ad purificationem mentis & corporis: Per Chriſtum dominum noſtrum Qui tecum. ℟. Amen. ¶ Ad ſcapulas.

VNgo has ſcapulas, ſiue in medio ſcapularum oleo ſacro, In nomine pa ✠ tris, & fi ✠ lij, & ſpiritus ✠ ſancti: vt ex omni parte ſpirituali ꝓtectione munitus, valeas diabolicos ĩpetꝰ viriliter

Universidad de Deusto
Biblioteca

contemnere,ac procul possis eos robore superni iuuaminis repelle- D
re: Per Christum dominum nostrum. Qui tecum viuit & regnat.
℟. Amen.

¶ Ad manus.

VNgo has manus oleo sanctificato,In nomine pa ✣ tris, & fi- ✣ lij,& spiritus ✣ sancti: vt quicquid illicito,vel noxio tactu vel opere peregerunt,per hanc vnctionem euacuetur. Per Christū dominum nostrum. Qui tecum viuit & regnat in secula seculorum. ℟. Amen.

¶ Ad pedes.

VNgo hos pedes oleo benedicto,In nomine pa ✣ tris, & fi ✣ lij,& spiritus ✣ sancti: vt quicquid superfluo, vel nociuo incessu commiserunt,ista aboleat vnctio,vel medicatio. Per Christum dominum nostrum. ℟. Amen.

¶ Benedictio super infirmum inunctum. Cap. II. E

BEne ✣ dictio Dei omnipotentis cum angelis suis sit super te. ℟. Amen.

Bene ✣ dictio domini nostri Iesu Christi cum apostolis suis sit super te. ℟ Amen.

Bene ✣ dictio Spiritus sancti cum septem donis suis sit super te. ℟. Amen.

Bene ✣ dictio sanctę ecclesię catholicę cum filijs suis electis sit super te. ℟ Amen.

Bene ✣ dictio sanctę Marię Virginis matris domini nostri Iesu Christi cum filiabus suis sanctis sit super te. ℟ Amen.

Bene ✣ dictio sancti Petri principis apostolorum & omnium apostolorum sit super te. ℟. Amen. F

Bene ✣ dictio quatuor Euangelistarum Christi,cum quatuor Euāgelijs,& quatuor passionibus Christi sit super te. ℟ Amen.

Bene ✣ dictio sanctę crucis Christi, cum virtute altissimi sit super te. ℟. Amen.

Bene ✣ dic domine famulum tuum, sicut bene ✣ dixisti Adam per passionem filij tui domini nostri Iesu Christi. ℟. Amen.

Bene ✣ dic domine famulum tuum,sicut bene ✣ dixisti Noe,& filios eius post diluuium. ℟. Amen.

Bene ✣ dic domine famulum tuum,sicut bene ✣ dixisti Abraham propter fidem suam. ℟ Amen.

Bene ✣ dic domine famulum tuum , sicut bene ✣ dixisti Moysen per

A per decem verba legis,quę dedisti ei in monte Sinai. ℟. Amen.

Bene ✣ dic Domine famulum tuum , sicut bene ✣ dixisti Dauid, propter eius deuotionem ad te, & propter fortitudinem manuum tuarum. ℟. Amen.

Bene ✣ dictio omnium gentium cęlestium sit super te. ℟. Amen.

Fiant merita & orationes omnium sanctorum tecum in diebus & noctibus:in verbo & facto,in cogitatione,& omni tempore cōmēdo te sub potestate sanctissimę Trinitatis. ℟. Amen.

Illuminet faciem tuam super te dominus,& misereatur tui. ℟. Amē.

In nomine pa ✣ tris,& fi ✣ lij,& spiritus ✣ sancti accipe sanitatem mentis & corporis. ℟. Amen.

Hęc vnctio per istud signum sanctę cru ✣ cis, & per oleum san- B
cti ✣ ficatum , & per donum sancti ✣ spiritus fiat tibi ad sanitatē & sempiternam salutem. ℟. Amen. Deinde dicat Sacerdos. ℣. Dominus vobiscum. ℟. Et cum spiritu tuo. Oremus. Oratio.

DOmine Iesu Christe,qui es saluatio,& redemptio nostra , qui es vera salus,& medicina,& a quo omnis sanitas,& medicamē tum venit,qui apostoli tui voce instituis,vt languidos olei liquore tā gentes vngamus:postulamus misericordiam tuę pietatis , & quęsumus , vt respicias propitius super hunc famulum tuum ab illa summitate cęlorum,vt quem languor curuat ad exitum, & virium contractio pertrahit ad occasum medela tuę gratię saluti restituat castigatum.Extingue in eo libidinum & febrium actus,ęgritudinum & cupiditatum tormenta,dissolue superbię inflationem , tumoremq; C
compesce: vlcera & putredines vitiorum euacua, viscerum interna, cordiumque ac medullarum,& cogitationum sana discrimina:conscientiarum atque plagarum abducito cicatrices physicis, & phantasmaticis adesto periculis : veteresque atque immensas remoue passiones : opera carnis sanguinisque materiam compone : ac delictorum illi veniam propitiatus attribue : sicque illum iugiter custodiat pietas tua : vt nec ad corruptionem aliquando sanitas , nec ad perditionem te auxiliante perducat infirmitas fiatque illi hæc olei sacra perunctio concita morbi præsentis expulsio , & peccatorum omnium optata remissio , te concedente saluator mundi . Qui cum patre & spiritu sancto viuis & regnas, Per omnia secula seculorum. ℟. Amen.

Universidad de Deusto
Biblioteca

PRopitietur dominus cunctis iniquitatibus huius infirmi: & sanet omnes lãguores illius: redimatq; de interitu perpetuæ mortis vitam eius: & corroboret & satiet in bonis oĩbus desiderium ipsius. Qui viuit & regnat in secula seculorum. ℟. Amen. Concede nobis dñe famulis tuis, vt orantes cum fiducia dicamus. Pater noster. totum. Et ne nos inducas in tentationem. Sed libera nos à malo. Libera nos, quæsumus Domine, ab omni malo: & custodi nos semper in omni opere bono Iesu Christe author omnium bonorũ:

¶ Benedictio cinerum, in quibus ponendus est infirmus moriens: & cilicij quo cadauer defuncti est inuoluendum. Cap. 12.

℣. Adiutorium nostrum in nomine Domini. ℟. Qui fecit cœlum, & terram. ℣. Domine exaudi orationem. ℟. Et clamor. ℣. Dominus vobiscum. ℟. Et cum spiritu tuo. Oremus. Oratio.

DEus, qui non mortem, sed pœnitentiam desideras peccatorum, fragilitatem conditionis humanæ benignissime respice: & hos cineres, quos causa proferendæ humilitatis, atque promerendæ veniæ famulo tuo imponi, & cilicium quo eum indui decreuimus, bene ✣ dicere pro tua pietate digneris: vt qui se cinerem esse ob prauitatis suæ meritum, & in puluerem reuersurum se cognouit, peccatorum omnium veniam, & præmia pœnitentibus repromissa à te misericorditer consequi mereatur. Per Christum dominum nostrum. Qui tecum viuit & regnat in vnitate spiritus.

¶ Exorcismus cineris.

EXotcizo te cinis in nomine Dei pa ✣ tris omnipotentis, & in nomine Iesu ✣ Christi filij eius, & spiritus ✣ sancti, qui te per ignem in fauillam conuerti præcepit: vt sicut iussione Dei per sanctum famulum suũ Moysen cinis vitulæ in populo aspersus omnem congregationem sanctificauit Israel, ita & tu exorcizatus in nomine sanctæ trinitatis, & in terra & cilicio aspersus efficias, vt in famulo Dei non lateat diabolus, sed manifestetur atque expellatur: vt purus & sincerus inueniatur. Per dominum nostrum Iesum Christum, qui venturus est iudicare viuos & mortuos, & seculum per ignem.

¶ Item benedictio cilicij.

BEne ✣ dic domine hoc cilicium, quod famulus tuus pro humilitatibus & pœnitudinis suæ deuotione indui appetiuit, vt sicut niniuitarum populo in cinere & cilicio pænitenti pepercisti, ita

A ita & famulus tuus humiliationis, & professionis suæ indutus vestimento, a te, creatore suo omnium indulgentiam consequatur delictorum. Per Christum dominum nostrum. ℟. Amen.

Tunc aspersis cineribus & cilicio aqua benedicta, imponat vtrunq; sup infirmũ, vel etiã defunctũ, & dicat sequenté oronẽ Orem⁹ Oro.

INduat te dominus vestimento salutis: & qui vt nobis humilitatis ostenderet formam, vilibus voluit indui pannis in præsepio, ipse te faciat corde contrito & humiliato sibi assistere: vt sicut habitum hunc abiectionis te fecit extrinsecus induere, ita ipse vestimento immortalitatis, & stola iucunditatis te intrinsecus induat. Per eundem dominum nostrum Iesum Christum filium Dei: qui cum patre & spiritu sancto viuit & regnat Deus in ſęcula ſęculorum.
B ℟. Amen. Tunc super infirmum sacerdos cineres aspergat, & cilicium super eum ponat. Si autem iam mortuus fuerit, similiter eum aspergat & cilicium eum induat.

¶ De oratione facienda in visitatione infirmorum. Cap. 13.

CVm sacerdos aliquam personam infirmam decumbentem visitauerit, & aliquam orationem super eam facere voluerit, poterit vti forma infrascripta, videlicet. ¶ Primo intrans domum, vel cameram infirmi dicat. Pax huic Domini. ℟. Et omnibus habitantibus in ea. Et accedens ad lectulum infirmi, eum dulciter salutet, ad patientiam hortetur, & aliqua verba sancta pro ipsius exhortatione & consolatione dicat. Et quia infirmitas corporalis frequẽtius euenit propter infirmitatem spiritualem, vt in c. cum
C infirmitas, de pæniten. & remissio. hortetur eum, vt si cito velit sanari ab infirmitate, etiam si infirmitas non sit multum grauis, integram & veram confessionem faciat de omnibus peccatis suis. Postmodum sacerdos dicat. Charissime, si dominus tibi præstare dignabitur sanitatem, non proponis de cętero pro viribus tuis à peccatis cauere, & eius mandata pro posse seruare? Quo promittente, dicat sacerdos. ℣. Adiutorium nostrum in nomine domini. ℟. Qui fecit cęlum & terram. ℣. Dominus vobiscum. ℟. Et cum spiritu tuo. Oremus. Oratio.

INtroeat, quęsumus domine Iesu Christe, domum hanc sub nostræ humiltatis ingressu æterna fęlicitas, diuina prosperitas, serena lætitia, charitas fructuosa, sanitas sempiterna. Effugiat

Universidad de Deusto
Biblioteca

ex hoc loco accessus dęmonum, adsint angeli pacis, domumq; hāc D
deserat effugata discordia. Magnifica dñe super nos nomen sanctū
tuum: bene ✣ dic conuersationi nostræ, sanctifica nostrę humilita
tis ingressum, qui sanctus & pius es, & permanens cum patre & spi
ritu sancto in sęcula sec. &c. ℣s. Dñe ne in furore. j fol. 60. ℣. Dñs
vobiscū. ℟. Et cū spiritu tuo. Sequentia S. Euang. secundū Matth.
℟. Gloria tibi dñe. Dum sacerdos dicit, Sequentia sancti, signum
crucis faciat super se in fronte super os, & super pectus, & similiter
super infirmum: maxime si fuerit masculus: si vero fęmina fuerit,
dum sacerdos se signat, per semetipsam in locis prædictis se signet:
& hoc idem in sequentibus Euangeliis obseruetur.

IN illo tpe: Cum introisset Iesus Capharnaum, accessit ad eū Cen E
turio rogans eum, & dicens: Dñe puer meus iacet in domo para
liticus, & male torquetur. Et ait illi Iesus: Ego veniā, & curabo eū:
Et respondens Centurio ait: Dñe non sum dignus, vt intres sub te-
ctum meum, sed tm̄ dic verbo, & sanabitur puer meus. Nam & ego
homo sum sub potestate constitutus, habens sub me milites: & dico
huic, vade, & vadit: & alio, veni, & venit: & seruo meo, fac hoc, & fa
cit. Audiens aūt Iesus miratus est, & sequētibus se dixit: Amen dico
vobis, nō inueni tātā fidē in Israel. Dico aūt vobis, q̄ multi ab orien
te & occidente venient: & recūbent cū Abrahā Isaac & Iacob in re
gno cęlorū: Filij aūt regni eiicient in tenebras exteriores. Ibi erit fle
tus & stridor dentiū. Et dixit Iesus Centurioni: Vade & sicut credi-
disti fiat tibi. Et sanatus est puer eius ex illa hora. Oremus. Oratio.

DOmine sancte pr̄ op̄s, ętернæ Deus, qui benedictionis tuę gra F
tiam ægris infundendo corporibus, facturam tuam multipli-
ci pietate custodis, ad inuocationem nominis tui benignus assiste:
vt famulum tuum ab ægritudine liberatum & sanitati donatū dex-
tera tua erigas, virtute confirmes, potestate tuearis, atque ecclesiæ
tuæ sanctæ cum omni desiderata prosperitate restituas. Per Chri-
stum dominum nostrum. ℟. Amen. Psalmus.

COnserua me dñe, qm̄ speraui in te, dixi dño, Deus meus es tu,
qm̄ bonorum meorum non eges. Sanctis, qui in terra sunt
eius, mirificauit omnes voluntates meas in eis. Multiplicatæ sunt
infirmitates eorum, postea accelerauerūt. Non congregabo con-
uenticula eorum de sanguinibus, nec memor ero nominum eorum

per

A per labia mea. Dominus pars hęreditatis meæ, & calicis mei, tu es
qui restitues hęreditatem meā mihi. Funes ceciderunt mihi in præ-
claris etenim hæreditas mea præclara est mihi. Benedicam dñm,
qui tribuit mihi intellectum: insuper & vsque ad noctem increpue
runt me renes mei. Prouidebam dñm in conspectu meo semper:
quoniam à dextris est mihi, ne commouear. Propter hoc lætatum
est cor meum, & exaltauit lingua mea: insuper & caro mea requie-
scet in spe. Quoniam non derelinques animam meam in inferno:
nec dabis sanctum tuum videre corruptionem. Notas mihi fecisti
vias vitæ: adimplebis me lętitia cum vultu tuo: delectationes in dex
tera tua vsque in finem. Dominus vobiscū. Sequentia sancti Euan-
gelij secundum Marcum. ℟. Gloria tibi domine.

B IN illo tempore: Recumbentibus vndecim discipulis, apparuit
illis Iesus: & exprobrauit incredulitatem illorum, & duritiam
cordis: quia his qui viderant eum resurrexisse à mortuis non credi-
derant. Et dixit eis: Euntes in mūdum vniuersum prædicate Euan-
gelium omni creaturæ. Qui crediderit & baptizatus fuerit, saluus
erit. Qui vero non crediderit, condemnabitur: Signa autem eos,
qui crediderint, hæc sequentur. In nomine meo dæmonia eiicient,
linguis loquentur nouis, serpentes tollent. Et si mortiferum quid bi
berint, non eis nocebit. Super ægros manus imponent, & bene ha
bebunt. Et dominus quidem Iesus, postquàm locutus est eis, as-
sumptus est in cœlum, & sedet à dextris Dei. Illi autem profecti
prædicauerunt vbique domino cooperante, & sermonem confir-
C mante sequentibus signis. Oremus. Oratio.

VIrtutum cęlestium Deus, qui ab humanis corporibus omnē
languorem & omnem infirmitatem præcepti tui potestate
depellis, adesto propitius huic famulo tuo: vt fugatis infirmitati-
bus & viribus receptis, nomen sanctum tuum instaurata protinus
sanitate benedicat. Per Christum dominum. ℟. Amen. Psalmus.

EXaudiat te dominus in die tribulationis: protegat te nomen
Dei Iacob. Mittat tibi auxilium de sancto: & de Sion tueatur
te. Memor sit omnis sacrificij tui: & holocaustū tuum pingue fiat.
Tribuat tibi secundum cor tuum, & omne consilium tuum confir
met. Lætabimur in salutari tuo: & in nomine Dei nostri magnifi-
cabimur. Impleat dominus omnes petitiones tuas: nunc cognoui

quoniam

Universidad de Deusto
Biblioteca

quoniam saluum fecit dominus Christum suum. Exaudiat illum D
de cęlo sancto suo: in potentatibus salus dexteræ eius. Hi curribus, & hi in equis: nos autem in nomine domini Dei nostri inuocabimus. Ipsi obligati sunt, & ceciderunt: nos autem surreximus, & erecti sumus. Domine saluum fac regem: & exaudi nos in die, qua inuocauerimus te. Dominus vobiscum, &c. Sequentia sancti Euangelij secundum Lucam. ℟. Gloria tibi Domine.

IN illo tempore: Surgens Iesus de synagoga, introiuit in domum Simonis. Socrus autem Simonis tenebatur magnis febribus. Et rogauerunt illum pro ea. Et stans super illam imperauit febri, & dimisit illam. Et continuo surgens ministrabat illis. Cum autem sol occidisset, omnes qui habebant infirmos variis languoribus, ducebant illos ad Iesum. At ille singulis manus imponens curabat E
eos. Oremus. Oratio.

DOmine sancte, pater omnipotens, ęterne Deus, qui fragilitatem humanæ conditionis infusa virtutis tuæ dignatione confirmas, vt salutaribus remediis corpora nostra & mentes vegetentur: super hunc famulum tuum propitius intende: vt omni necessitate corporeæ infirmitatis excluſa, gratia in eo pristinæ sanitatis perfecta reparetur. Per Christum dominum nostrum. ℟. Amen. Psalmus. Inclina domine aurem tuã. fol. 61. Dominus vobiscum. Sequentia sancti Euangelij secundũ Ioannem. ℟. Gloria tibi d ñe.

IN illo tempore: Erat dies festus iudæorum, & ascendit Iesus Ierosolymam. Est autem Ierosolymis probatica piscina, quæ cognominatur hebraice Bethsaida, quinque porticus habens. In his F
iacebat multitudo magna languentium, cęcorum, claudorum, aridorum, expectantium aquæ motum. Angelus autem domini secundum tempus descendebat in piscinam: & mouebatur aqua. Et qui prior descendisset in piscinam post motionem aquæ, sanus fiebat à quacunque detinebatur infirmitate sua. Erat autem quidam homo ibi triginta & octo annos habens in infirmitate sua. Hunc cum vidisset Iesus iacentem, & cognouisset, quia multum iam tempus haberet, dixit ei: Vis sanus fieri? Respõdit ei languidus. Domine hominem non habeo, vt cum turbata fuerit aqua, mittat me in piscinam. Dum venio enim ego, alius ante me descendit. Dicit ei Iesus: Surge, tolle grabatum tuum, & ambula. Et statim sanus factus est homo, &
sustulit

A sustulit grabatum suum, & ambulabat. Erat autem sabbatum in illa die. Dicebant ergo Iudæi illi, qui sanus factus fuerat. Sabbatum est, non licet tibi tollere grabatum tuum. Respondit eis. Qui me sanum fecit, ille mihi dixit: Tolle grabatum tuum, & ambula. Interrogauerunt ergo eum, quis est ille homo, qui dixit tibi, tolle grabatum tuum, & ambula? Is autem, qui sanus fuerat effectus, nesciebat quis esset. Iesus autem declinauit à turba constituta in loco. Postea inuenit eũ Iesus in templo, & dixit illi: Ecce sanus factus es, iam amplius noli peccare, ne deterius aliquid tibi contingat. Oremus. Oratio.

REspice domine famulum tuum in infirmitate sui corporis laborantem: & animam refoue, quam creasti: vt castigationibus emendata, continuo, se sentiat tua medicina saluatam. Per Christũ. Psalmus. Qui habitat in adiuto. fol. 62. Aña. Media vita in morte
B sumus: quem quęrimus adiutorem, nisi te domine? qui pro peccatis nostris iuste irascéris. Sancte Deus, sancte fortis, sancte & misericors saluator, amaræ morti ne tradas nos. ℣. Ne proiicias nos in tempore senectutis, cum defecerit virtus nostra ne derelinquas nos domine. Sancte Deus, &c. ℣. Muro tuo inexpugnabili circuncinge nos domine, & armis tuæ potentiæ protege nos semper Deus noster. Sancte Deus, &c. ℣. Aspice domine de sede sancta tua, & cogita de nobis: inclina Deus meus aurem tuam & audi: aperi oculos tuos & vide tribulationem nostram. Sancte Deus, &c. Gloria. Sancte Deus, &c. Kyrieeleison, Christe eleeison. Kyrieleison. Pater noster. ℣. Et ne nos. ℟. Sed libera. ℣. Miserere mei domine, quoniam infirmus sum. ℟. Sana me domine, quoniam conturbata
C sunt ossa mea. ℣. Post partum virgo inuiolata permansisti. ℟. Dei genitrix intercede pro nobis. ℣. Angelis suis Deus mandauit de te. ℟. Vt custodiant te in omnibus viis tuis. ℣. Saluum fac seruum tuum. ℟. Deus meus sperantem in te. ℣. Mitte ei domine auxilium de sancto. ℟. Et de Sion tuere eum. ℣. Nihil proficiat inimicus in eo. ℟. Et filius iniquitatis non apponat nocere ei. ℣. Esto ei domine turris fortitudinis. ℟. A facie inimici. ℣. Domine exaudi orationem meam. ℟. Et clamor meus ad te veniat. ℣. Dñs vobiscum. ℟. Et cum spiritu tuo. Oremus. Oratio.

OMnipotẽs sẽpiterne Deus, infirmitatẽ famuli tui ꝓpitius respice: atq; ad ꝓtegendũ eũ dexterã tuę maiestatis extende. Oro.

Concede

Universidad de Deusto
Biblioteca

COncede hunc famulum tuum, quęsumus domine Deus, per- D
petua mentis & corporis sanitate gaudere: & glorioſa beatæ Mariæ ſemper virginis interceſſione a pręſenti liberari triſtitia, & æterna perfrui lętitia.

Oratio.

DEus, qui miro ordine angelorum miniſteria hominumque diſpenſas, concede propitius, vt à quibus tibi miniſtrantibus in cęlo ſemper aſſiſtitur, ab his in terra vita noſtra muniatur.

Oratio.

DEus, qui facturę tuę ſemper pio dominaris affectu, inclina aurem tuam ſupplicationibus noſtris: & famulum tuum ex aduerſa valetudie ſui corporis laborantem placatus reſpice: & viſita ſalutari tuo: & cęleſtis gratię pręſta ei medicinam. Per dominum.

Completa vltima oratione ſacerdos vtranque manum ponat ſuper caput infirmi, & dicat orationem de beato Vincentio, videlicet. E

Hãc orationem Febricitantibus valere certũ eſt.

SVper ęgros manus imponent & bene habebunt. Ieſus Mariæ filius, mundi ſalus & dominus meritis beati Vincentij confeſſoris ſui ſit tibi clemens & propitius. Amen.

Poſtea dicat.

Initium ſancti Euangelij ſecundum Ioannem.

IN principio erat verbum, & verbum erat apud Deum: & Deus erat verbum. Hoc erat in principio apud Deum. Omnia per ipſum facta ſunt: & ſine ipſo factum eſt nihil quod factum eſt. In ipſo vita erat: & vita erat lux hominum. Et lux in tenebris lucet: & tenebrę eam non comprehenderunt. Fuit homo miſſus à Deo, cui nomen erat Ioannes. Hic venit in teſtimonium, vt teſtimonium perhiberet de lumine, vt omnes crederent per illum. Nõ erat ille lux, ſed vt teſtimonium perhiberet de lumine. Erat lux vera, quę illuminat F
omnem hominem venientem in hunc mundum. In mundo erat, & mundus per ipſum factus eſt: & mundus eum nõ cognouit. In propria venit: & ſui eum non receperunt. Quotquot autem receperunt eum dedit eis poteſtatem filios Dei fieri his, qui credunt in nomine eius. Qui non ex ſanguinibus, neq; ex voluntate carnis, neq; ex voluntate viri, ſed ex Deo nati ſunt. Et verbum caro factum eſt: & habitauit in nobis. Et vidimus gloriam eius: gloriam quaſi vnigeniti à patre plenum gratiæ & veritatis.

Poſtea ſubiungat dicens.

DOminus Ieſus Chriſtus apud te ſit, vt te defendat: intra te ſit, vt te conſeruet: ante te ſit, vt te deducat: poſt te ſit, te cuſtodiat: ſuper te ſit, vt te bene ✣ dicat: qui cũ patre, & ſpiritu ſancto in vni-

A in vnitate perfecta viuit & regnat in ſęcula ſęculorum. Benedictio Dei omnipotẽtis pa✣tris, & fi✣lij, & ſpiritus ✣ ſancti deſcendat ſuper te, & maneat ſemper. ℟. Amen.

Prędicta oratio ſuper infirmos poteſt abbreuiari ad libitum.

¶ De petitionibus faciẽdis infirmo morienti valde vtilibus. Ca. 14.

SOlent frequenter à perſonis ſecularibus ex deuotione aduocari ſacerdotes, vt aſſiſtant morientibus. Ideoq; taliter aduocati poterunt in tali tempore infraſcriptam formam ſeruare, vel aliam, vt eis viſum fuerit. Et primo ingredientes cameram infirmi dicant. Pax huic domui. ℟. Et omnibus habitantibus in ea. Poſtea accedentes ad infirmum, eum dulciter ſalutent, & conſolentur. Et ſi viderint eum morti proximum, ſi tñ adhuc ſit
B capax rationis, hortentur ad plenam ſubiectionem ſui ipſius diuinę & bonitati & voluntati. Et cum viderint eum paratum ad moriendum, ſacerdos petat ab eo infraſcriptas petitiones per ordinem, morоſe & diſtincte, vt eas infirmus percipere poſſit, videlicet. Sacerdos Credis omnes articulos fidei, & totam ſacram ſcripturam, ſecundũ expoſitionem ſanctorum doctorum & catholicorum? Reſpondeat infirmus. Credo. Sacerdos. Deteſtaris tu, & reprobas oẽs hęreſes, & ſuperſtitiones a ſancta matre eccleſia catholica dãnatas, & reprobatas? Reſpondeat infirmus. Reprobo. Sacerdos. Gaudes mori in fide domini noſtri Ieſu Chriſti? Reſpondeat infirmus. Gaudeo. Sacerdos. Cognoſcis te multũ offendiſſe dñm Deũ creatorem tuũ, à
C quo tãta beneficia recepiſti, & à quo habes qcquid boni habes? Rñdeat infirmus. Cognoſco. Sacerdos. Doles ex corde de omni offenſa cõtra dñm Deũ, teipſum, & proximũ tuũ, qualitercunq; cõmiſſa? Rñdeat infirmus. Doleo. Sacerdos. Doles de oĩ negligẽtia, & omiſſione bñ operãdi, & de cõtemptu gratiarum à dño Deo tibi datarũ? Rñdeat infirmus. Doleo. Sacerdos. Doles de hoc, non timore mortis, vel cuiuſcũq; pęnę, ſed ſolum ex cõſideratione offenſę diuinę bonitatis, quã offendiſti? Rñdeat infirmus. Ita doleo. Sacerdos. Deſideras recordari oĩum peccatorum tuorũ oblitorũ, vt de ipſis habere poſſis ſpecialem contritionem, & dolorem, & pęnitentiam? Rñdeat infirmus. Deſidero. Sacerdos. proponis de cętero, ſi Deo placuerit te de hac ęgritudine ſanatum, deinceps toto tempore vitę tuę cauere à peccatis mortalibus, & vitam tuã mutare: & potius quodcunq;

Universidad de Deusto
Biblioteca

cunq; dãnũ tpale,& corporalem mortem ſuſtinere,quam de cętero D
Deum per peccatum mortale offendere. Rñdeat infirm⁹. Propono.
Sacerdos. Rogas Deum, vt te in hoc ſancto propoſito conſeruet.
Rñdeat infirmus. Rogo. Sacerdos. Parcis oĩbus inimicis tuis,qui
verbo,vel facto,tibi vel tuis in aliquo nocuerunt,amore dñi Dei tui,
à quo etiã tu veniã tuorum peccatorũ petis, & hoc non ſolũ verbo,
ſed corde,& firma volũtate. Reſpõdeat infirmus. Parco. Sacerdos.
Vis omnia integre reſtituere illis à q̃bus acquiſiuiſſes,accepiſſes, vel
habuiſſes per te vel per alios iniuſte & indebito modo, & per hoc to
tam facultatem tuam,ſi aliter ſatiſfacere non poſſes exponere, & ei-
dem renunciare. Rñdeat infirmus, Volo:& paratus ſum. Sacerdos:
Credis non proprijs meritis,ſed paſſionis dñi noſtri Ieſu Chriſti vir- E
tute,& merito ad gloriã p̃uenire. Rñdeat infirm⁹. Credo. Sacerdos.
Credis q̃ dñs noſter Ieſus Chriſtus pro noſtra ſalute mortu⁹ ſit: & q̃
ex proprijs meritis, vel alio modo nullus poſſit ſaluari, niſi ĩ merito
paſſionis eius. Rñdeat infirmus. Credo. Sacerdos. Redde ei gratias
toto corde,quãtum potes:& te ipſius paſſioni recommenda:& ip-
ſam corde cogita,& ore quantum potes nomina. Rñdeat infirm⁹.
Reddo. Sacerdos. Doles quod non potes recordarĩ de omnib⁹ pec
catis tuis,quibus dominum Deum offendiſti in quocunque loco,&
cum qualicunque perſona,quę ſi recordareris,confitereris integra-
liter? Reſpõdeat infirmus. Doleo. Sacerdos. Doles, quod poſtquã
veniam de peccatis tuis à dño Deo conſecutus es:recidiuans reuer-
ſus es ad eadem, vel ſimilia, vel maiora peccata? Rñdeat infirmus F
Doleo. Sacerdos. Si occurrerit tibi diabolus,ei ſemper appone me-
rita paſſionis Chriſti. Rñdeat infirmus Apponã. Sacerdos. Si te tẽ-
tauerit de fide,dicas te omnia credere,& confiteri,quę credit,& cõ-
fitetur ſancta catholica & apoſtolica eccleſia. Rñdeat infirmus Di-
cã. Sacerdos. Si dñs Deus voluerit te ſecundũ tua peccata iudicare,
dicas:Domine Deus,ego pono mortem domini mei Ieſu Chriſti ĩ-
ter me & iudicium tuum: & quamuis meruerim ęternam mortem
propter peccata mea,interpono tamen meritum paſſionis eiuſdem
loco meriti,quod ego miſer deberem habere, & nõ habeo:Item do
mine pono eandem paſſionem & mortem domini mei Ieſu Chriſti
inter me & iram tuam: & in manus tuas domine commendo ſpiri-
tum meum. Reſpondeat infirmus. Dicam. Non erit deſperãdum,
vel

A vel dubitãdum de ſalute illius,qui ſuprapoſitas petitiones corde cre
diderit,& ore confeſſus fuerit. Finitis prędictis petitionibus cum cę
perit in agone mortis infirmus certare,poterũt legi infra poſitę paſ
ſiones omnes,vel aliquę ipſarum,ſicut neceſſe fuerit, & etiã repeti.
Et cum viderint infirmum ſignis euidentibus morti proximum,
ĩtermittẽtes paſſiones,faciant recõmẽdationẽ animę,vt infra.f.170.
Prius tamen infirmus facere debet ſequentes proteſtationes.

¶ De proteſtationibus faciendis à moriente Cap.15.

¶ Prima proteſtatio.

IN nomine ſanctiſſimę trinitatis,patris,& filij, & ſpiritus ſancti,
Ego N. proteſtor coram te ſanctiſſime angele Dei diuina pieta-
te ex vtero matris mihi deputato:& coram te patre meo N. & corã
B omnibus vobis circunſtantibus,quod in ea vera fide catholica,quã
ſancta Romana & apoſtolica profitetur eccleſia,& in quaomnes de
ceſſerunt ſancti,mori deſidero,& volo: Nec ad momentum tempo
ris diutius viuere affecto,niſi quantum diuinę placuerit pietati, cui ĩ
omnibus conformiter meam ſubijcio voluntatem.

¶ Secunda proteſtatio.

¶ Item proteſtor,quod ſub tua angelica protectione, & adiutorio
diuinę gratię diſcedam: & ſic mori intendo abſq; omni deſperatio
ne & fidei dubitatione:ita quod neq; magnitudo, nec numeroſitas
meorum peccaminum in barathrum deſperationis me immergere
debẽt:cum ſciam,& veraciter credam vnam deifici ſui ſanguinis gut-
tam in ara crucis effuſam,ſuffeciſſe in redemptionem totius humani
C generis,ſi ita placitum fuiſſet diuinę pietati.

¶ Tertia proteſtatio.

¶ Proteſtor quod in caſu,vbi ex puſillanimitate ſpiritus ꝓpter tre-
mendum diuinum iudicium,cui aſtare habeo,aut dęmonis tentatio
ne, ſeu debilitate rationis(quod Deus auertat) aliquam inciderem
deſperationem,aut fidei dubitationem, hoc ipſum pro nũc ſana mẽ
te exiſtens reuoco,caſſo,& pro nõ tali facto habere voleo ,eo quod
non animo ſano & deliberato hoc ipſum eueniet,ſubmittens me to
taliter diuinę pietati.

¶ Quarta proteſtatio.

¶ Proteſtor etiam, quod cum diuina miſericordia nulli peccatori
contrito & confeſſo remiſſionem ſuorum peccaminũ denegat eam
deſiderãti, q̃ eandẽ miſericordiã & remiſſionẽ mihi impertiri velit,

toto

Universidad de Deusto
Biblioteca

toto corde desidero: & peto illam consequi per merita amarissimę
D sue mortis,& virtutem preciosissimi sanguinis suis pro me effusi, in ligno sanctissimę crucis,& per merita & preces sanctissimę suę matris,& omnium sanctorum Angelorum,& electorum.

¶ Quinta protestatio.

¶ Protestor etiam super hanc petitionem, humili prece porrectam vt diuina pietas me suscipere velit in numerum eorum hominum, quos ab ęterno prędordinauit,in extremo iudicio esse saluādos:si, & in quantum pro meis peccatis exigentibus tandiu pęnas purgatorias substinere debeam, dummodo in ęternum non secludar à sua pietate. ¶ Commendatio.

¶ His protestationibus prędmissis sanctissime angele Dei tibi extremam meam voluntatem & affectionem pro testamēto animę meę
E commendo, tria mihi ex testamento Saluatoris misericorditer impertiri rogans. Primo vnum lacrymosum intuitum & dolorosum suspirium: ex in numeris quos in cruce pendens tribus horis viuus habuit ad mitigandum dolorosos meos singultus & gemitus,& suspiria,quibus nunc premor. Et vt ipsa mater omnis gratię mecum condidiuere velit vnicum cordis sui virginei gemitum dolorosumque suspirium ac lacrymosum intuitum,ex innumeris,quos sub cruce stando suspirijs & lacrymis habuit,filium vt redemptorem humani generis intuendo: Suscipiendo me in numerum eorum peccatorum, qui veniam & salutem ad minus in extremo iudicio per sua sanctissima merita & preces consequuntur. Secundo succurrat tua angelica pietas: vt quando miserum cor meum scindetur, & anima
F mea misera à corpore separabitur, tunc inueniam placabilem iudicem: intuitu illius diuinę charitatis, in qua amorosum cor suum scindebatur in cruce pro salute mundi: & sua diuinissima anima à diuinissimo corpore separabatur. Vltimo sanctissime angele Dei, commendo tibi extremam horam vitę meę: vt exitum animę meę gubernando,& ab hostibus salutis me protegendo super has protestationes velis esse,vbi & quoties opus fuerit contra omnia pericula salus, fidelis testis, & protector.

¶ Isti sunt tres Pater noster.& tres Aue Maria cum tribus orationibus quę debent dici pro animabus morientium omnium:& multis eis prodest, si dicantur deuote.

¶ Primus

A ¶ Primus Pater noster.Kyrieeleison. Christe eleison. Kyrieeleison, Pater noster. Dicitur in memoria agoniæ Domini nostri Iesu Christi,& Aue Maria gratia plena, Dominus &c. Oratio.

DOmine Iesu Christe per agoniam, & orationem tuam sanctissimam,qua orasti pro nobis in monte oliueti: quando factus est sudor tuus sicut guttæ sanguinis decurrentis in terram, obsecro te,vt multitudinem sudoris tui sanguinei, quem pro timoris tui angustia copiosissime pro nobis effudisti,offerre & ostendere digneris Deo patri omnipotenti, contra multitudinem omnium peccatorū huius famuli tui: & libera eum in hac hora mortis suæ ab omnibus angustiis suis,quas pro peccatis suis se timet meruisse. Qui cum patre & spiritu sancto viuis & regnas in secula seculorum. Amen.

B ¶ Secundus. Pater noster.Kyrieeleison. Christe eleison. Kxrieeleis. Pater noster. in memoria omnium passionum domini nostri Iesu Christi,& Aue Maria gratia plena, Dominus tecum. Oratio.

DOmine Iesu Christe, qui pro nobis mori dignatus es in cruce, obsecro te, vt omnes amaritudines passionum & pęnarū tuarum,quas pro nobis miseris peccatoribus sustinuisti in cruce,& maxime in illa hora, quando sanctissima anima tua egressa est de corpore tuo sanctissimo,offerre & ostendere digneris Deo patri omnipotenti pro anima huius famuli tui: & libera eum in hac hora mortis ab omnibus peccatis & passionibus,quas pro peccatis suis se timet meruisse. Qui cum patre & spiritu sancto viuis & regnas in secula seculorum. ¶ Tertius Pater noster. Dicitur in memoria ineffa
C bilis charitatis Domini nostri Iesu Christi. Kyrieeleison. Christe eleison. Kyrieeleison. Pater noster, qui es in cęlis, sanctificetur. &c. & Aue Maria gratia plena Dominus. Oratio.

DOmine Iesu Christe,qui per eos prophetæ dixisti,In charitate perpetua dilexi te, ideo attraxi te miserans tui: obsecro te, vt eandem charitatem tuam, quę te de cęlo ad terram, ad tolerandas omnium passionum tuarum amaritudines attraxit,offerre, & ostendere digneris Deo patri omnipotenti pro anima huius famuli tui:& libera eum ab omnibus passionibus, & pęnis, quas pro peccatis suis timet se meruisse,& salua animam eius in hac hora exitus sui in gloria ęterna, & tu pijssime domine Iesu Christe, qui redemisti nos preciosissimo sanguine tuo, miserere animæ huius famuli tui,

Universidad de Deusto
Biblioteca

& eũ introducere digneris ad ſemp virentia,& amęna loca paradiſi, D
vt viuat tibi amore inuiſibili, qui à te & ab electis tuis ſeparari nunquam põt. Qui cũ patre & ſpiritu ſancto viuis & regnas in trinitate perfecta per infinita. &c. ℟. Amen. ¶ Poſtea ſi adhuc vixerit ſubiungendæ ſunt infraſcriptæ orationes cum totidem. Aue Maria.

Orationes dicendæ in agone mortis ab beatam virginem Mariam. Cap. 16.

¶ Prima oratio.

MEdiatrix Dei,& hoĩum,fons miſericordiæ indeſinenter effundens riuos copioſæ gratiæ, Maria te rogo dulciſſima mĩ Dei noſtri Ieſu Chriſti per illã perturbationẽ, quã habuiſti in corde tuo pijſſimo, tunc & deinceps cũ Simeon ſanctus & ſenex prophetãdo diceret,tuam ipſius aĩam pertranſibit gladius,vt petas quatenus idẽ ℔ benedictus filius tuus de largiſſima clementia ſua donet huic famulo tuo per eandem perturbationem tuã,indulgentiã oĩum pctõrum ſuorum.Et vt eum liberet ab oĩbus malis præteritis,præſentibus,& futuris. Amen. Aue Maria. ¶ Secunda Oratio.

¶ Auxiliatrix Dei & hominũ, & pacis æternæ condimentũ Maria te interpello ſpecioſiſſima regina cęli,p illã doloroſam perturbationem, quã habuiſti in corde tuo benigniſſimo, pro eo q̃ filium tuũ amantiſsimũ per triduũ amiſeras: vt roges eũ quatenus ipſe propter eandẽ turbationẽ tuã huic famulo tuo dignetur dare plenam cognitionem,perfectã contritionẽ,& purã confeſſionem,ſpem firmã, certam ſecuritatem à Deo nunq̃ ſeparandam: & ita perfectum & verũ amorẽ, vt cũ illo amore tantã mereatur mercedem in cęlo acquirere:ac ſi ei multis annis cum perfectione ſanctiſſimę vitæ diligentius ℔ ſeruiuiſſet. Amen. Aue Maria. ¶ Tertia Oratio.

¶ Reparatrix debilium,& vulneratę aĩę efficaciſsima medicina Maria à te peto glorioſa dña p illã perturbationẽ, quã habuiſti in corde tuo clementiſſimo,pro eo q̃ perfidi iudęi captiuauerunt & detinuerunt deſiderabilẽ vnigenitum vteri tui filium: de quo cognouiſti in ſpiritu, q̃ volebat, & q̃ pati debebat pro ſalute humani generis, quatenus depreceris eundem filium propitiatorẽ ſęculi,vt ipſe propter eandẽ turbationem tuã de omni captiuitate,& ab omni tribulatione corporis & animæ anguſtiarũ & periculorũ, & tentationibus dęmonũ famulũ tuũ clemẽter eripiat, & ab oĩbus malis in perpetuum

A petuum tueatur. Amen. Aue Maria. ¶ Quarta Oratio.

¶ Illuminatrix cęcorum,& lucerna ſalutiferę gratiæ Maria te flagito dulciſſima dña mater Dei,per illã turbationẽ tuam,quã habuiſti, in corde tuo propitiatiſſimo, pro eo quod amantiſſimus filius tuus à Iudæis crudeliſſimis in conſpectu tuo, cum clauis acutiſſimis ſine omni miſeratione viuificæ crucis patibulo fuit affixus: vt poſtules ab eodem filio tuo, quatenus per eandem turbationem tuam ignẽ veri amoris, cum igne amoris & paſſionis ſuæ in corde huius famuli tui accedant: quo ipſe ſummus ſacerdos ligno crucis ipſum ſubijciat,nutriat,& in altari cordis eius iugiter ardeat, & flammeſcat, vt in commemoratione ſuæ ſanctiſſimæ paſſionis & mortis, eiuſdem ſacratiſſimæ paſſionis ſuæ non obliuiſcatur. Et ſi ex infirmitate vali
B da, vel ex alia cauſa quacunque impediente, memor eſſe nequiuerit, per eundem acerbæ paſſionis ſuæ dolorem in hora mortis ſuæ ex multiplici miſericordia tua tantam mercedem in cęlis percipere mereatur, ac ſi omnes dies ſuos conſumpſiſſet in memoria ſuæ ſacratiſſimæ paſſionis. Amen. Aue Maria.

¶ Quinta Oratio.

¶ Aduocatrix omnium peccatorum, quos damnabiliter moles vitiorum deprimit,finiſq; noſtræ miſeriæ Mariã te deprecor, venerabiliſſima mundi domina,per illam intolerabilem turbationẽ,quam habuiſti in corde tuo benigniſſimo in illa hora, cum filius tuus cunctis deſideratus gentibus,ac omnibus vere amabilis de cruce depoſitus cum recentibus vulneribus,& proprio ſanguine rubricatus datus fuit à Ioſeph in ſinum tuum, qui eſt corona iucunditatis omniũ
C beatorum in cęli ſolio: vt propter eandem perturbationem tuã,ipſe famulum ſuum pręuenire dignetur abundantia gratiarum ſuarum, & copioſæ miſericordiæ ſuæ: vt det corpus ſuum,& animam ſuam in poteſtatem tuam,& in ſinum pijſſimæ miſericordiæ tuę: quã cunctis deuote poſtulantibus clementer aperis in æternũ. Et ad illud ſignum gemebundũ ſic eum recipi affectuoſiſſime deprecor propter illum dulciſſimum infantulum tuum candidum,& rubicundum,electum ex militibus. Qui theſaurus totius felicitatis tuæ extitit, & eſt: Quem in ſinu tuo delicatiſſimo propriis lactaſti vberibus, vt in præſenti vita,& pręcipue in extremis ſuis te videre mereatur cũ gaudio, & tuæ miſerationi gratias agere valeat in ſęcula ſęculorum. Amen.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Litania pro infirmo moriente.

¶ Ordo commendationis animæ. Cap. 17. Ex eius fiant litaniæ breues. Si autem sit fęmina dicatur Pro ea.

Kyrie eleison.
Christe eleison.
Kyrie eleison.
Sancta Maria. ora pro eo.
Omnes sancti angeli & archangeli orate pro eo.
Omnis chorus iustorum orate.
Sancte Abraham ora pro eo.
Sancte Ioannes Baptista ora.
Omnes sancti patriarchæ & prophetę orate pro eo.
Sancte Petre ora pro eo.
Sancte Paule ora pro eo.
Sancte Andręa ora pro eo.
Sancte Bartholomęe ora pro eo.
Omnes sancti Apóstoli & Euangelistæ orate pro eo.
Omnes sancti Innocentes orate.
Sancte Stephane ora pro eo.
Sancte Laurenti ora pro eo.
Sancte Clemens ora pro eo.
Sancte Vincenti ora pro eo.
Omnes sancti Martyres orate.
Sancte Siluester ora pro eo.
Sancte Gregori ora pro eo.
Sancte Nicolae ora pro eo.
Sancte Augustine ora pro eo.
Omnes sancti Põtifices & Confessores orate pro eo.
Sancte Benedicte ora pro eo.
Sancte Bernarde ora pro eo.
Sancte Dominice ora pro eo.
Sancte Francisce ora pro eo.
Omnes sancti Monachi & Eremitæ orate pro eo.
Sancta Maria Magdalena ora.
Sancta Lucia ora pro eo.
Sancta Catherina ora pro eo.
Sancta Cęcilia ora pro eo.
Omnes sanctæ virgines, & viduæ orate pro eo.
Omnes sancti & sanctę Dei orate.
Propitius esto libera eum dñe.
Ab ira tua libera eum dñe.
A mala morte libera eum dñe.
A pęnis inferni libera eum dñe.
A potestate diaboli lib. eũ dñe.
Ab omni malo libera eum dñe.
Per mortem tuã libera eũ dñe.
Per sanctam resurrectionem tuã libera eum domine.
Per mortem & sepulturã tuam libera eum domine.
Per sanctam crucem tuam lib.
Per admirabilem ascensionem tuam libera eum dñe.
Per gratiam spiritus sancti paracliti libera eum dñe.
In die iudicij libera eum dñe.
Peccatores te rog. audi nos.
Vt ei parcas te rog. audi nos.
Vt ei indulgeas te rog. audi nos.
Vt ad veram pęnitentiam eũ perducere digneris te rog.
Kyrie eleison. Christe eleison.
Kyrie eleison.

¶ Deinde

A ¶ Deinde pro vicino morti, cum in agone sui exitus anima visa fuerit anxiari, dicantur hæ orationes.

¶ Commendatio animæ ante mortem.

PRoficiscere anima christiana de hoc mundo, In nomine Dei patris omnipotentis, qui te creauit: In nomine Iesu Christi filij Dei viui, qui pro te passus est: In nomine Spiritus sancti, qui in te fusus est: In nomine Angelorum & Archangelorum: In nomine Thronorum, & Dominationum: In nomine Principatuum & Potestatũ: In nomine Cherubim & Seraphim: In nomine patriarcharũ & Prophetarum: In nomine sanctorum Apostolorũ: In nomine sanctorũ Martyrum & Confessorum: In nomine sanctorum Monachorum, & Eremitarũ: In nomine Virginum & omnium sanctorũ, & sanctarũ
B Dei. Hodie sit in pace locus tuus: & habitatio tua sit in sancta Sion. Per eundem Christum dominum nostrum. ℟. Amen. Oratio.

DEus misericors, Deus clemens, Deus, qui secundum multitudinem miserationum tuarum peccata pęnitentium deles, & prę teritorum criminum culpas venia remissionis euacuas, respice propitius super hunc famulum tuum N. & remissionem sibi oĩum peccatorum suorũ tota cordis confessione poscentem deprecatus exaudi. Renoua in eo pijssime pater quicquid terrena fragilitate corruptum, vel quicquid diabolica fraude violatum est, & vnitati corporis ecclesiæ membrum redemptionis annecte. Miserere domine gemituum, miserere lacrymarum eius: & non habentem fiduciã nisi in tua misericordia, ad tuæ sacramentum reconciliationis admitte.
C Per Christum dominum nostrum. Qui tecum. ℟. Amen. Oratio.

COmmendo te omnipotenti Deo charissime frater, vel soror, & ei cuius es creatura committo: vt cum humanitatis debitũ morte interueniente persolueris, ad authorem tuum, qui te de limo terræ formauerat, reuertaris. Egredienti itaque animæ tuę de corpore splendidus angelorũ cętus occurrat. Iudex apostolorum tibi senatus occurrat. Candidatorum tibi martyrum triumphator exercitus obuiet. Liliata rutilantium te confessorum turma circundet. Iubilantium te virginũ chorus excipat, & beatæ quietis in sinu patriarcharum te complexus astringat. Mitis atq; festiuus Christi Iesu tibi conspectus appareat, qui te inter assistẽs sibi iugiter interesse decernat. Ignores omne quod horret in tenebris, quod stridet in flammis, qđ

Universidad de Deusto
Biblioteca

cruciat in tormentis. Cedat tibi teterrimus ſatanas cum ſatellitibus D
ſuis: in aduentu tuo te commitantibus angelis contremiſcat: atque
in æternę noctis chaos immane diffugiat. Exurgat Deus & diſſipen
tur inimici eius: & fugiant qui oderunt eum à facie eius. Sicut defi-
cit fumus deficiant, ſicut fluit cera à facie ignis, ſic pereant peccato
res à facie Dei. Et iuſti epulentur, & exultent in conſpectu Dei.
Confundantur igitur & erubeſcant omnes tartareæ legiones, & mi
niſtri ſatanæ iter tuum impedire non audeant. Liberet te à cruciatu
Chriſtus, qui pro te crucifixus eſt. Conſtituat te Chriſtus filius Dei
viui intra paradiſi ſui ſemper amęna vireta, & inter oues ſuas te ve-
rus ille paſtor agnoſcat. Illa ab omnibus peccatis tuis te abſoluat,
atque ad dexteram ſuam in electorum ſuorum te ſorte conſtituat.
Redemptorem tuum facie ad faciem videas: & præſens ſemper aſſi- E
ſtens, manifeſtiſſimam beatis oculis aſpicias veritatem. Conſtitutus
igitur inter agmina beatorum contemplationis diuinæ dulcedine
potiaris in ſęcula ſęculorum. ℟. Amen. Alia oratio.

SVſcipe domine animam famuli tui in locum ſperandæ ſibi ſalua
tionis miſericordia tua. ℟. Amen. Libera domine animam fa-
muli tui ex omnibus periculis infernorum, & de laqueis pęnarũ, &
ex omnibus tribulationibus. ℟. A mẽ. Libera aĩam famuli tui, ſicut
liberaſti Enoch, & Eliam de cõi morte mũdi. ℟. Amen. Libera dñe
animam famuli tui, ſicut liberaſti Noe de diluuio. ℟. Amen. Libera
dñe animam famuli tui, ſicut liberaſti Abraham de hur caldęorum.
℟. Amen. Libera dñe animam famuli tui, ſicut liberaſti Iob de paſ-
ſionibus ſuis. ℟. Amen. Libera dñe animã famuli tui, ſicut liberaſti F
Iſaac de hoſtia, & de manu patris ſui Abrahę. ℟. Amen. Libera dñe
animam famuli tui, ſicut liberaſti Loth de ſodomis, & de flamma
ignis. ℟. Amen. Libera dñe animam famuli tui, ſicut liberaſti Moy
ſen de manu Pharaonis regis Ægyptiorum. ℟. Amen. Libera dñe
animam famuli tui, ſicut liberaſti Danielẽ de lacu leonum. ℟. Am̃.
Libera dñe animã famuli tui, ſicut liberaſti tres pueros de camino
ignis ardentis, & de manu regis iniqui. ℟. Amen. Libera dñe animã
famuli tui, ſicut liberaſti Suſannam de falſo crimine. ℟. Amen. Li-
bera dñe animã famuli tui, ſicut liberaſti Dauid de manu regis Saul,
& de manu Goliæ. ℟. Amen. Libera dñe animã famuli tui, ſicut li-
raſti Petrum & Paulum de carceribus. ℟. Amen. Et ſicut beatiſſimã

Teclam

A Teclam virginem & martyrem de tribus tormentis atrociſſimis li-
beraſti, ſic liberare digneris animã huius famuli tui, & tecum facias
in bonis congaudere cęleſtibus. ℟. Amen. Alia oratio.

COmmendamus tibi dñe aĩam famuli tui N. precamurque te
dñe Ieſu Chriſte ſaluator mundi, vt eam pp quam ad terrã mi-
ſericorditer deſcendiſti, patriarcharũ tuorum finibus inſinuare non
renuas. Agnoſce dñe creaturam tuam non ex diis alienis creatã, ſed
à te ſolo Deo viuo & vero: quia non eſt Deus alius præter te, & non
eſt ſm opera tua. Lętifica dñe animã eius in conſpectu tuo: & ne me
mineris iniquitatum eius antiquarũ, & ebrietatum, quas ſuſcitauit
furor ſiue feruor mali deſiderij. Licet enim peccauerit, tamen patrẽ
& filium & ſpũm ſanctum non negauit, ſed credidit, & zelũ Dei in
B ſe habuit, & Deum, qui fecit, omnia adorauit. ℟. Amen. Alia oro,

DElicta iuuentutis & ignorãtias eius ne memineris, q̃s dñe: ſed
ſecundum magnam miſericordiã tuam memor eſto illius in
gloria claritatis tuæ. Aperiantur ei cęli: collectentur illi angeli: in re-
gnum tuum domine ſeruum tuũ ſuſcipe. Suſcipiat eum ſanctus Mi-
chael archangelus Dei, qui militiæ cęleſtis meruit principatum. Ve-
niant illi obuiam ſancti angeli Dei, & perducant eũ in ciuitatẽ cęle-
ſtem Ieruſalem. Suſcipiant eum beatus Petrus apoſtolus, cui à Deo
claues regni cęleſtis traditę ſunt. Adiuuet eum ſanctus Paulus, qui
dignus fuit eſſe vas electionis. Intercedat pro eo ſanctus Ioãnes ele
ctus Dei apoſtolus & euangeliſta, cui reuelata ſunt ſecrata cęleſtia.
Orent pro illo oẽs ſancti apli: quibus à dño data eſt poteſtas ligãdi,
C atq; ſoluendi. Intercedãt pro eo omnes ſancti & electi Dei: qui pro
Chriſti nomine tormenta in hoc ſeculo ſuſtinuerunt: vt vinculis car
nis exutus, peruenire mereatur ad gloriam regni cęleſtis. Prętante
domino noſtro Ieſu Chriſto, qui cum patre & ſpiritu ſancto. &c.

¶ De tentationibus, in quibus homo tentatur à diabolo in exitu animæ ſuæ: & de remediis ad expellendas eas. Cap. 18.

BEatus Gregorius dicit, quòd antiquus hoſtis, ſcilicet diabolus
multipliciter conatur tentare quemlibet chriſtianum maxime
in articulo mortis. Et inter alia ſpecialiter de tribus dicit, quòd quã-
do in illa agonia homo laborat in extremis, & iam amiſit viſum cor
poralem & auditum, tunc diabolus præparat graues tentationes.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Et primo tentat de fide, præparando diuersas imaginationes. Hoc D quando fit, vel credit verisimiliter tale fieri, vt dicit beatus Augustinus, statim debet homo firmiter cogitare, quòd tentatio est diabolica: & debet homo dicere in corde suo, licet non possit ore.

¶ Domine Iesu Christe ego verus catholicus sum, & credo omnia, quæ credit, & tenet sancta ecclesia Roma. & in ista fide volo mori. Et tunc inimicus recedit cõfusus. Veruntamen statim inimicus est ꝓparatus cum alia tentatione, scilicet de peccato desperationis, ita ꝙ tunc reducuntur ad ei memoriã multa peccata, quæ hõ cõmisit: & specialiter qñ homo habet aliqua ꝓ obliuionẽ inconfessa. Et tunc homo incipit turbari, & titubare, & cogitare qũo ipse posset saluari: & reputabit quasi impossibile. Vnde dicit idẽ, statim debet homo cogitare hanc esse tẽtationẽ diabolicã: & debet dicere in corde suo. E

¶ Domine Iesu Christe tu effudisti sanguinem tuum in cruce propter peccata nostra, placeat tibi, ꝙ merita sanctæ passionis tuæ deleant peccata mea, de quibus recordatus sui, & confessus sum: & de aliis meritum passionis tuæ suppleat. Hoc dicto, statim tentatio recedit. Videns diabolus, ꝙ non põt habere victoriã per istos modos, vt dicit idem, aparet ei in pulcherrima figura dicens. Ego sum Christus creator & redemptor tuus: me ergo adora. Vnde dicit idem, ꝙ hic debet esse homo valde cautus, & non credat sibi, sed dicat: Si tu es Christus, ille qui assumpsit carnem de virgine Maria, & natus est ex ipsa remanente virgine, & fuit passus in cruce vsque ad mortem propter peccata nostra: & descendit ad inferos ad liberandum sanctos patres, & resurrexit tertia die: & ascendit ad cęlum die ascensionis, & in die iudicij debet venire ad iudicandũ viuos & mortuos: Si tu es ille, ego te adoro, aliter nõ adoro. Tunc diabolus videns se omnino victũ & confusum, recedit penitus, & amplius non reuertit ad tentãdũ. Postmodũ iste talis, ꝙ istis resistit, & vincit tẽtationes diabolicas, habet consolationẽ cũ angelis, & expectat coronã de victoria. F

¶ Sequentes orationes dicendæ sunt super agonizante in transitu deuote morosæ, & intelligibiliter, vt infirmus audire possit. Oratio Cap. 19.

O Sancta trinitas Pater, Fili, & Spiritus alme, oꝑs æterne Deus tua immẽsa attracti ac moti pietate, pro anima famuli tui N. nunc in extremis laborantis, te deprecari compellimur: & ipsam sacratissime

A cratissime dñe tuæ pijssimæ omnipotentiæ commendamus, vt illã ab insidiis, aspectu quoq; & terrore dæmonum custodiẽdo tuearis: ne fidem repente perdens, quam tenuit, pessimæ desperationis labatur in foueam: ne diffidentiæ tentationibus cedat, ne præteritorum scelerum recordatione desperet. Exaudi rex glorioſæ propter tuam suauissimam & clementissimã bonitatẽ pro ea interpellantes. Exaudi (inquam) per orationes patriarcharum, per merita prophetarũ, per suffragia apostolorum, per victoriam martyrum, per fidem confessorum, per virginum puritatem, per deuotam intercessionẽ omnium, qui tibi ab initio placuerunt, & tecum modo regnantes inex cogitabili felicitate lętantur. Ab ipsa dñe iactantiam repelle, tribue compunctionem, suscita fletum, cor eius mollifica, ab omnibus insi
B dijs inimici illam tuere, fidei tuæ lumine confirma, gratiæ tuæ infunde charitatem, vt in te rex oꝑs, & in tua pietate confidens omniũ culparum vera contritione ab intimis visceribus concutiatur. Clementissime dñe omnia iniqua desideria ab illa rescinde, ignea tela diaboli extingue, largire fontem lacrymarum, quibus iniquitatum suarũ tergat maculas, vincula disrumpat. Fac eã dñe salubriter petere, audire quæ petit, atque celeriter exaudi. Si pie respicis, viuet: si despexeris, perijt. Si iustitia vteris, ante oculos tuos mortua fętet: si misericorditer, vt tuã bonitatẽ decet, aspexeris, à desperatiõis barathro reuocatur. Respice dñe sancte, pater dilecti filij tui vulnera & cruorẽ. Dñe Iesu Christe rex pijssime, qui venisti redimere perditos, noli dãnare redemptos. Da illi dñe cor pium, quod te timeat: sensum vigilẽ,
C qui te intelligat: simplicem oculum & intentionem rectam, qua te sequatur. Dñe Iesu Christe fili patris misericordiarum, & reginę misericordiæ glorioſæ virginis Mariæ, animæ huius famuli tui miserere: & eam de maiestatis tuæ sede clementer aspiciens, ab illa repelle tenebras, & eam splendoribus tuæ claritatis illustra. Clementissime dñe Iesu à tua pietate culparum eius remissionẽ humiliter petimus, qui Deo patri mundum tuo cruore gratum reddidisti. O fons pietatis non consueuisti esse crudelis: Tuæ dilectissimę genitricis preces ne spernas. O glorioſa regina mundi Maria, virgo pulcherrima, virgo misericors, quæ genuisti regem velut roſa decora, illos tuos misericordes oculos ad seruum tuum N. misericorditer conuerte: tu quę peccatorum aduocata prędicaris, prima eorum spes, quæ nulli claudere

Universidad de Deusto
Biblioteca

dere potes ſinum tuæ pietatis. O miſericordiæ mater: ecce tempus D
patrocinandi, quando famulus tuus N. iudicẽ iratum ſentiens protectionis tuæ gratiã efflagitat. Eia ergo aduocata noſtra occurre velociter. O Gabriel archangele, qui ſalutẽ mundo nunciaſti O S. Michael, qui draconẽ Acherontis expugnaſti. O S. Raphael, qui filium Tobiæ iuſti ſalubriter deduxiſti. O angele cuſtos huius Dei ſeruuli. O cęleſtes angelorum oĩum chori, nec non patriarcharũ prophetarum, apoſtolorum, martyrum, confeſſorũ, ſacerdotũ, leuitarum, monachorum, eremitarũ, virginum, oĩumq; iuſtorum, per amorem ineffabilem agni immaculati Ieſu Chriſti regis veſtri, qui vos de mundo elegit, cuius lęta viſione gaudetis, vos pro huius noſtri fratris, vel ſororis anima deprecamur, vt eã veſtris precibus iuuare dignemini: quatenus diaboli faucibus erepta ſaluetur, & veſtræ iucundiſſimæ E
ſocietati lęta iungatur. O rex clementiſſime Deus omnipotens ſaluator mundi Ieſu pie, qui omnium in te ſperantium miſereri cõſueuiſti propter orationes Dei genitricis, & omnium ſanctorum angelorum ac electorum Dei famulo tuo N. quæſumus, miſerere: quatenus in paſsionis tuæ merito ac ſanguine à peccatorum ſuorum maculis ablutus æternaliter in tuo regno glorietur. Amen.

O Suauiſſime dñe Ieſu Chriſte beatorũ requies, & omnium in te ſperantiũ ſalus iucũdiſsima: qui in nocte diræ paſſionis tuæ ad patrẽ oraſti dicens: Pater, ſi poſſibile eſt, tranſeat à me calix iſte, veruntamen non mea voluntas, ſed tua fiat: quiq; illa hora in tanta fuiſti anguſtia, vt de pretioſo corpore tuo ſanguis efflueret, p̃camur te bone Ieſu, quatenus animã famuli tui N. tua ſolita pietate iuues, F
vt pro ſuis delictis conteratur, & moueatur ad pœnitentiam ſalubrẽ: vt in hac hora tremenda, in occurſu aduerſarij nõ pauet, nec in aduentu aut aſpectu tuo iudex tremende, accuſante conſcientia, contremiſcat, ſed potius faciem tuam in iubilo videns lætetur, te præſtante Ieſu Chriſte, cuius eſt paſſione redemptus. Amen.

O Dulciſſime rex, Ieſu pie, qui in tuæ paſſionis horrenda nocte à diſcipulis tuis deſtitutus, inter aduerſarios tuos ſolus ſtetiſti, tuę pietati ſupplicamus: vt aĩam ſeruuli tui N. in ſuo obitu ſolã non relinquas in manibus iniquorũ dęmonũ, auxilio tuo deſtitutã: ſed tua virtute, & tuorũ angelorũ ſanctorũ ſocietate ſecurã, ad locũ tuæ beatiſſimæ viſionis per ſanguinis tui virtutẽ lętanter deducas. Amẽ.

Dñe

A O Dñe Ieſu Chriſte decus & gloria ſanctorũ: qui pẽdens in cruce, pro tuis diris crucifixoribus p̃rem rogaſti dicens, P̃r ignoſce illis, quia neſciunt quid faciunt: tuam pietatem precamur pie Ieſu, vt in mente ſeruuli tui N. orationis tuæ renouare digneris affectum, quatenus offenſarum oĩum ab æterno patre veniã conſequatur. Et ſicut tunc exauditus fuiſti tu dñe, ac rex, ſic nunc cum patre ſeruos ac milites tuos exaudire digneris pro ſeruulo tuo N. qui neſcit quid faciat, dũ fidei, & ſenſus exiguitate tepeſcit. Rogamus pie Ieſu, vt in obitu eius omnia ſua peccata dimittas, & pro tuæ duræ paſsionis merito ad angelorum, conſortia deducatur. Amen.

O Sacratiſsime dñe Ieſu Chriſte ſaluator, qui propter noſtra ſcelera abolẽda, poſt crudelia verbera, poſt pudibũda opprobria,
B poſt irriſiuã & afflictiuã aculeorũ coronã, in cruce nudus, inſtar latronis, affigi elegiſti, exoramus te pie p has tuas paſsiones, vt animã famuli tui N. in extremis laborantẽ, ſuorũ pctorum dolioſa cõfeſſione verberes, vera cõtritione cõfundas, & vero timore corones: & in cruce tua oẽs ſenſus mentales eius affigas: quatenus ſic totus à te ſpũaliter vulneratus, tuorũ vulnerum merito, oĩum delictorũ ſuorum veniam conſequatur, & ad gaudia cęleſtia perducatur. Amen.

O Glorioſiſſime rex Ieſu Chriſte angelorũ dulcedo: qui affixus pro nobis verã fidei lucẽ cordi latronis infudiſti, vt te verum Deum & verũ hoĩem fateretur, dum clamauit, memento mei dñe dum veneris in regnũ tuũ: maieſtatẽ tuã ſuppliciter exoramus, vt in famulo tuo N. in extremis laborante conſeruare digneris verę fidei
C ſacramentũ, vt ſacratiſſimæ tuæ paſsionis merito, tua veritate, tuoq; amore loricatus in ſuo obitu ſpiritus immundos nequaquam verea tur, ſed tuam perpetuam gloriam adeat iubilanter. Amen.

O Clementiſſime dñe Ieſu, verbũ ęterni p̃ris, & filij virginis glorioſę, qui mundũ viſibiliter deſerẽs, & ſolitudini maternę cõpatiens, ei dilectũ diſcipulũ in filiũ adoptaſti, humiliter tuę maieſtati ſupplicamus, p merita tuę paſsionis, & eiuſdẽ tuę inclytę matris preces, necnõ tui dilecti diſcipuli, quatenus digneris in aĩam huius ſeruui tui ſpũm tuæ charitatis infundere: in quo tibi cohęres Deo patri adoptetur in filium. Cõmitte, q̃s, de throno gloriæ tuæ huius famuli tui N. animam clementiſſime tuę matri, quatenus in mortis agone non paueat, ſed virginalibus tibi manibus præſentata clemen-

ter

Universidad de Deusto
Biblioteca

ter ſuſcipiatur à te in tua gloria cum ſanctis tuis collocanda. Amen. D

O Clementiſſime domine Ieſu, corona certantium, qui moritu rus in cruce docuiſti nos compendioſe tempore mortis orare, dicens, Pater in manus tuas commendo ſpiritum meum: tuæ maieſtati ſupplicamus, vt ſpiritus ſancti virtute, eandem orationem mẽti huius famuli tui digneris imprimere, vt eam perſonet ſemper: & in hac extrema hora eius ſentiat effectum, in tuas ſanctiſsimas manus ſuam animam commendando. Amen.

O Miſericordiſſime domine Ieſu, generis humani reparator, q̃ in die tuæ acerbiſsimæ paſsionis in neruorum contractione, oſſium compreſsione, ſpinarum punctione pœnam acerbiſſimã tuliſti, & latus tuũ vnde ſanguis & aqua flueret aperiri voluiſti: deprecamur dñe, vt animam famuli tui N. virtutum ſplendore illuſtres, & E ſpinarum tuarum merito, illi tribuas de offenſis ab eo tibi illatis dolore vehementer, vt omnia eius delicta tuæ paſſionis acerbitate deleantur, & ad angelorum ſocietatẽ te ducente valeat peruenire. Amẽ.

O Clementiſſime domine Ieſu Chriſte, qui pro nobis in cruce mori dignatus es, te precamur, vt oẽs tuas paſsiones, & amaritudines, quas pro nobis miſerrimis in duro ligno tuliſti, præſertim quando ſanctiſsima anima tua de virgineo & puriſsimo habitaculo tui corporis egreſſa eſt, offerre & oſtendere digneris Deo patri omnipotenti contra omnes pœnas & paſſiones ſerui tui N. & liberare eum digneris in hoc ſuo tranſitu ab omnibus paſſionibus & pœnis, quas pro peccatis ſuis ſe contraxiſſe timet. Amen.

O Miſericordiſſimæ domine Ieſu Chriſte, qui prophetico ore dixiſti, in charitate perpetua dilexi te, ideo attraxi te mirans: ti- F bi humiliter ſupplicamus, quatenus eandem charitatem, quæ te de cœlo traxit ad terras laboraturum pro nobis, & moriturũ, offerre & oſtendere digneris Deo patri omnipotenti contra omnes huius famuli tui N. paſsiones & pœnas, quas pro ſuis ſceleribus meretur, & animam eius in ſuo obitu per manus ſanctorum angelorum excipere. Aperi illi benigniſſime Ieſu Ianuam vitæ & regni ſyderei: & in eo illum fac cum ſanctis tuis perpetua fœlicitate lœtari. Amen.

O Pijſſime Dei, hominumque mediator Ieſu Chriſte, qui debitas nobis pœnas in tuo paſſibili corpore pro noſtra ſalute tuliſti: & vt eas guſtares amariores, in hora tuę paſsionis, deitatis rationiſque

A tioniſque ſolatium à tuis ſenſibus ſuſtuliſti, eos deſtitutos omni ſolatio in doloribus linquens, dum clamaſti, Deus meus, Deus meus, vt quid dereliquiſti me? oramus tuam pietatem, vt animam ſerui tui N. tua ſuauiſsima conſolatione foueas, erigas, & lœtifices. Namque, ſi deſeruieris illum paſtor æterne, mox lupus rapax diabolus in eũ irruet efferatus, & crudelis: & ouem, quam tuo ſanguine quæſiuiſti, iugulabit. Et ſi demeritis ſuis exigentibus, à te deſeri meretur, te nihilominus propter tuam pietatem rogamus, ne illum tradas aduerſariis diffidentiæ & diſperationis ſtimulis affligendum: nec ad gratiam tuam durum, aut inſenſibilem effici patiaris: ſed per charitatis tuę gratiam viuens, & abſentiæ tuę amaritudinem ſentiens, pia voce gemendo clamet ad te, Deus meus, Deus meus, vt quid dereli- B quiſti me? Tu autem pijſſime pater ac bone paſtor tua ſuaui pietate ſuccurre, qui eum tibi tuo ſanguine redemiſti. Amen.

O Perfectiſſime Dei, hominumq; mediator Ieſu Chriſte ſaluator, qui pro ſolis ardore, & tormentorum aſperitate, & ſanguinis tui effuſione, corporalem ſitim in duro ligno tuliſti: dum clamaſti, ſitio, tuam precamur maieſtatem, vt animam famuli tui N. illo nunc amoris igne digneris adurere, quem in terris mittere veniſti, vt cunctis vitijs exiccatis anima eius & caro tuæ charitatis igne ſuccenſa te ſolum ſitiat, te diligat, te perquirat, vt te inueniens, te fruatur, Sacratiſſime domine Ieſu Chriſte, omne bonum complens, atque conſumans: qui guſtato aceto dixiſti, conſumatum eſt, & inclinato capite ſpiritum Deo patri reddidiſti: ſupplicamus tuæ maieſta- C ti pro anima famuli tui N. laborantis in mortis agone, quatenus illi fidei lumen, & gratiæ tuæ ſanitatem infundas, vt horam extremam in tua ſancta charitate finire, & tibi dicere valeat, ecce clementiſſime Ieſu nunc ad te venio tua melliflua voce meum ſpiritum ſuſcipi iube in æternam claritatem. Amen.

O Clementiſſime Ieſu ſolatium miſerorum, tu noſtra peccata in tuo corpore portaſti: quia tu es vere Deus, de quo dixit Eſaias, lãguores noſtros ipſe tulit, & dolores noſtros ipſe portauit, adeo vt in tuo virgineo pulcherrimo corpore, à plãta pedis vſq; ad verticem ſanitas vlla non fuerit, & qui præ filiis hominum erat ſpecioſus, quaſi leproſus videris, per hanc tuam ineffabilem charitatẽ præcamur pie Ieſu, vt omnia peccatorum vulnera in famulo tuo N.

ſanes:

Universidad de Deusto
Biblioteca

sanes: quatenus omnibus vitiis emendatus ad te regẽ factorẽ suum D
spirituali solatio roboratus, lætus perueniat: & quem tuo sanguine
comparasti, & tuæ passionis signo.i. sancta cruce muniri semper vo
luisti, ad tuam nunc felicissimã visionem omnium passionum tuarũ
merito, comitantibus sanctis angelis deducere digneris. Amen.

O Decus cęli virgo, regis æterni mater intacta, propter illum te
rogamus terrorẽ, quo tuum cor tremuit, qñ dilectum tuum,
& amantissimũ filiũ Iesum ab impiis captũ, ligatũ, tractum, ab ami-
cis aũt oĩbus derelictũ audisti, vt seruulũ tuũ N. in extremis laboran
tem, & trementẽ adiuues: vt de præteritis culpis veraciter cõteratur,
& cor eius supernis splendoribus irradiatum veraciter pęniteat, ne
forte in occursu aduersarij terreatur, aut in aspectu tremendi iudi-
cis, accusante conscientia contremiscat: sed potius tuis precibus E
suffragantibus, faciem eius in iubilo videns lætetur. Amen.

O Virginum suauissima Dei genitrix Maria stella maris, per eas
te rogamus lacrymas & singultus, quibus tuũ nobile & ma-
ternum cor angebatur, quando tuam spem Iesum pulcherrimum,
præsentatum præsuli cognouisti innocentem accusatum, & contu-
meliis illusum, vt huic famulo tuo N. lacrymarũ gratiam impetres,
& fidei lumen indelebile: quo maculas oẽs delictorum suorũ possit
abluere. Et tu mater misericordiæ, cum nunc celeriter adiuua, ne sa
tanas illudere, aut variis tentationibus pro libito suæ iniquissimæ
voluntatis affligere possit, aut tremebundo iudici vinctum statuere:
sed potius seipsum per lumen fidei iudicet in præsenti, ac disciplinis
veræ pœnitentiæ deuote flagellet. Amen.

O Sola sperantium oĩum spes Maria regina cęlorum: propter il F
las te precamur angustias, quas tuũ pijssimũ cor tulit, qñ tuus
filius, & noster dñs Iesus Christus verbũ æterni patris, clamantibus
& vociferantibus iudæis, crucifige, crucifige, morti adiudicatus, &
ignominioso crucis suspendio addictus est: quatenus subuenias cle
mentissima regina, & mater pientissima huic seruulo tuo N. in ex-
tremis laboranti: quia & corpus eius infirmitatis dolore torquetur,
& angustiatur anima: hinc dæmonum insidiis, hinc seuerę discus-
sionis angustiis. Subueni (inquam) ò mater pietatis: & gratiosissi-
ma virgo ne contra illum feratur mortis æternæ sententia, aut flam-
mis æternalibus tradatur perpetuo cruciandus, sed tua potius in-
tercessione,

A tercessione, præmia æterna consequatur. Amen.

O Clementissima virgo Maria Dei genitrix: propter illũ tibi sup
plicamus gladium doloris, qui tuã pertrãsiuit animam, cum
dilectissimũ tibi filium Iesum, nudum & cruentũ, & diris vulnerib.
cõfossum in aera super crucis ligno eleuatum cõspexisti: quatenus
in hac hora terribili, huic seruulo tuo N. sis adiutorio: vt compassio
nis gladio confodiatur, & vulneretur lancea diuini amoris, ita vt
oĩum pctõrum sanguis noxius de corde eius effluat: vitiisq; mundet
decoreturq; virtutib. diuinis, quatenus toto desiderio terrena relin
quens in cęlestia subleuet, ad quę lętanter, te duce, perueniat. Amẽ.

O Maria tribulatorum pijssima cõsolatrix, per illud te rogamus
horribile tormentum, quod pene tuum cor omnesq; tuos sen
B sus extinxit, quando filium tuum dominum nostrum Iesum Chri-
stum te Ioanni in matrem, & Ioannem tibi in filium delegantem au
diuisti: quatenus huic famulo tuo N. subuenire digneris, q ad te in-
uocandam assurgere non potest: quippe quoniã oculi eius luce pri-
uantur, surdescunt aures, omnesq; sensus obscurantur. O mater pie-
tatis preces nostras exaudi: quas auribus tuæ pietatis afferimus: at-
que famuli tui N. spiritum filio tuo cõmenda: quatenus tuo pio in-
teruentu, terrores dęmonum, tormentaq; non timeat: sed desidera-
tam cęlestis patriæ mansionem te comite læsus adeat. Amen.

O Decus & gloria virginum Maria Iesu Christi mater: propter
tuos te rogamus eiulatus, quos imo pectore prorumpentes
abscondere non valebas, quando in amplexus filij de cruce depo-
C siti rubeas, & nitentes quondam genas, oraque rutilantia, pallore
mortis occupata mirabaris, vt seruulo tuo N. suffragari, veluti pia
mater, digneris: quatenus sic de admissis criminibus doleat, vt eius
anima mellifluis osculis, & amoris amplexibus domini Iesu Chri-
sti, in beatorum regno fruatur. Amen.

O Maria virgo pulcherrima, virgo humillima, virgo clementis-
sima, virgo gratiosissima, propter suspiria atque lamenta in-
audita, quibus tuum dulcissimum cor excruciabatur, quando ani-
mæ tuæ solatium vnicum Iesum filium tuum, & saluatorem nostrũ
sepulturæ tradi cernebas: adiuua famuli tui N. animã in hac lacrhy-
marum valle laborantem, vt in egressu de corpore virginalibus tuis
manibus erepta deducatur in cælum. Amen.

¶Oratio

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Oratio in exitu vitæ ad dominum Ieſum Chriſtum. D

DOmine Ieſu Chriſte fili Dei viui, & redẽptor mundi, ego peccator ſuppliciter rogo immenſam miſericordiam tuam, vt mihi eam confeſſionem in hora exitus mei, concedere digneris, quam latroni tibi de cruce confitenti miſericorditer conceſſiſti. Pręſta dñe Deus meus pijſſime, in hora exitus mei vt diuina vltio nõ veniat ſuper me, & poteſtas diabolica non occurrat mihi, nec noceat: ſed tua gratia largiente talem me dies extremus inueniat, qualẽ me fons regenerationis exhibuit. Deprecor ineffabilem gratiã & miſericordiam tuam pijſſime dñe Ieſu Chriſte, vt in hora exitus mei non deneges mihi miſerrimo peccatori ſacram corporis, & ſanguinis tui communionem, ſed cum vera fide & certa ſpe & ſincera charitate illam mihi percipere cõcede, & ad gaudia æterna peruenire tribue. E
Qui viuis & regnas.

¶ Oratio ad eundem.

NE reminiſcaris dñe delicta mea, vel parentum meorum, neq; vindictam ſumas de peccatis meis in extremis meis, & nõ ſinas intereſſe, & in me pręualere diabolum, aut nouiſſima mea deterrere poteſtatem tenebrarum. Sed præſta per interceſſionem omniũ ſanctorum tuorum, vt angelo tuo præſente, tranſitus meus de hoc ſeculo ſpe firma regatur, fide catholica muniatur, ac totus ipſius animæ exitus in te, & ſecundum te fiat: nec intermiſcere ſe audeat angelus malus, aut locum inuadendi habeat tetra & maligna cohors diaboli. Et præſta mihi domine, vt in illa die & hora qua animam meam à corpore iuſſeris ſeparari, piam ſententiam merear audire, & angeli ſancti perducant animã meam ad gaudia iuſtorum. Amẽ. F

¶ Oratio ad beatam Virginem.

COmmendo ſancta Maria maternæ pietati tuę extremam diem exitus mei. Præcor te per vnigenitum filium tuum dñm noſtrum Ieſum Chriſtum, vt in illa neceſſitate piam viſitationem tuã, & conſolationem habere merear. Et cum in vltimo agone mortis anima mea turbata fuerit, tu domina clementiſſima miſericordiæ recordaberis, & venire in adiutorium meum dignaberis, & liberare animam meam ab ira & indignatione filij tui, & confuſione perpetua, & ab æterna damnatione eripere procurabis. Defende animã meam ſancta Maria tua pijſſima protectione à crudeli accuſatione, & perduc eam in ſinum Abrahę, vbi eſt certa requies beatorum iuſtorum.

A ſtorum. Sancta & immaculata virgo Maria, genitrix domini mei Ieſu Chriſti intercedere digneris pro me ad illum, cuius meruiſti effici templum, vt per orationes & interceſſiones miſericordiæ pietatis tuæ miſereatur mihi pius & miſericors Dominus. Qui viuis, &c.

¶ Orationes dicenda in mortis articulo.

DOmine Ieſu Chriſte tibi in hac hora commendo animã meã, & ſicut pro me dignatus es de virgine naſci, crucem pati, mori, in ſepulcro ſepeliri, tertia die ab inferis reſuſcitare, & cęlos, quos nunquam tui nominis præſentia deſeruiſti, voluiſti adire, ſic animã meam liberare digneris ab æterna morte. Vltra quam dici fas eſt me peccatorem, & reum eſſe confiteor. Sed tu, qui omnium peccatorum indultor, atque clementiſſimus es: quique miſereris omniũ, B & nihil odiſti eorum, quæ feciſti, diſſimulans peccata hominum ad te reuertentium: qui peccatoris facinora in quacunque die conuerſus ad te fuerit, & ingemuerit, obliuioni in perpetuũ tradit. Qui peccantibus pepercíſti, & mulieri deprehenſæ in adulterio dimiſiſti, & Magdalenæ remiſiſti: Petro lacrymãti relaxiſti, & latroni confitenti paradiſi ianuam aperuiſti: mihi peccatori veniã non deneges delictorũ: quicquid vitioſum eſt, & quicquid in te peccaui, mihi remitte: & animã meam in æterna requie refouere digneris. Tu enim es ille, cui non pereunt moriendo corpora noſtra, ſed mutantur in melius: qui animam à corpore ſeparare, & in meliorẽ vitam mittere ſolitus es: qui dixiſti te malle vitam peccatoris, quam mortẽ: credo corde, & ore confiteor, quia ideirco animam meam ab hac vita C vis educere, vt poſt mortem meam in meliori vita facias viuere, quæ ſenſum & intellectum quam nunc habet in me, meliorem habebit, & quantum differt vmbra ab hoĩe, tanto meliora poſſidebit in cęleſti regione. Quo dicto, accipiat infirmus ſi põt propriis manibus carnes pectoris ſui circa cor & mamillas: & lacrymoſis verbis dicat Domine Ieſu Chriſte fili Dei viui, & beatæ Mariæ ſemper virginis, totis viſceribus meis tibi confiteor: & credo, quòd tu redemptor meus viuis, & in nouiſſimo die de terra ſurrecturus ſum, & in carne iſta videbo te Deum Saluatorem meum. Poſtea infirmus ponat digitos ſuos ſuper oculos, & dicat. Et oculi iſti te conſpecturi ſunt. Poſtea eleuatis oculis ad cęlum ſe ſignet ſigno ſanctiſſimę crucis, præcipuę faciem, os, & pectus, & totum corpus, & dicat Om-

Universidad de Deusto
Biblioteca

nia mihi terrena vilescunt, & ad te Deus meus propero: qui quod oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit prę paraſti diligentibus te. Et ecce in manus tuas domine commendo ſpiritum meum, redemiſti me domine Deus veritatis. Qui cum patre & ſpiritu ſancto viuis & regnas, &c. ℟. Amen.

¶ Psalmi dicendi in agone mortis ſuper infirmum. Cap. 20.

Si anxiatur adhuc anima, dicantur hi pſalmi. Psalmus Dauid.

COnfitemini Dño qm̃ bonus: qm̃ in ſeculũ miſericordia eius. Dicat nunc Iſrael qm̃ bonus, qm̃ in ſeculũ miſericordia eius. Dicat nunc domus Aaron: qm̃ in ſeculum miſericordia eius. Dicant nunc qui timent dñm: qm̃ in ſeculum miſericordia eius. De tribulatione inuocaui dñm, & exaudiuit me in latitudine dñs. Dominus mihi adiutor: nõ timebo quid faciat mihi homo. Dominus mihi adiutor, & ego deſpiciam inimicos meos. Bonum eſt confidere in dño, quam confidere in homine. Bonum eſt ſperare in dño, quam ſperare in principibus. Omnes gentes circundederunt me: & in nomine domini, quia vltus ſum in eos. Circundantes circundederunt me: & in nomine dñi, quia vltus ſum in eos. Circundederunt me ſicut apes, & exarſerunt ſicut ignis in ſpinis: & in nomine dñi, quia vltus ſum in eos. Impulſus euerſus ſum, vt caderem: & dñs ſuſcepit me. Fortitudo mea, & laus mea dñs: & factus eſt mihi in ſalutem. Vox exultationis & ſalutis in tabernaculis iuſtorum. Dextera dñi fecit virtutem: dextera dñi exaltauit me, dextera dñi fecit virtutem. Non moriar, ſed viuam: & narrabo opera dñi. Caſtigans caſtigauit me dñs, & morti non tradidit me. Aperite mihi portas iuſtitię, & ingreſſus in eas cõfitebor dño, hęc porta dñi, iuſti intrabunt in eã. Confitebor tibi qm̃ exaudiſti me: & factus eſt mihi in ſalutẽ. Lapidem quem reprobauerunt ædificantes, hic factus eſt in caput anguli. A dño factum eſt iſtud: & eſt mirabile in oculis noſtris. Hæc dies quam fecit dñs: exultemus & lætemur in ea. O dñe ſaluũ me fac: ò dñe bene proſperare, benedictus qui venturus es in noĩe dñi. Benediximus vobis de domo dñi: Deus dñs & illuxit nobis. Conſtituite diẽ ſolennem in condenſis, vſque ad cornu altaris. Deus meus es tu, & cõfitebor tibi, Deus meus es tu, & exaltabo te. Confitebor tibi, qm̃ exaudiſti me: & factus es mihi in ſalutẽ. Confitemini dño qm̃ bonus: quoniam in ſeculum miſericordia eius.

A BEati immaculati in via, qui ambulãt in lege dñi. Beati qui ſcrutantẽ teſtimonia eius: in toto corde exquirunt eum. Non enim qui operantur iniquitatem: in viis eius ambulauerunt. Tu mandaſti mandata tua cuſtodiri nimis. Vtinam dirigantur viæ meæ, ad cuſtodiendas iuſtificationes tuas. Tunc non confundar: cum proſpexero in omnibus mandatis tuis. Confitebor tibi in directione cordis in eo quod didici iudicia iuſtitiæ tuæ. Iuſtificationes tuas cuſtodiam: non me derelinquas vſquequaque.

IN quo corrigit adoleſcentior viam ſuam? in cuſtodiendo ſermones tuos. In toto corde meo exquiſiui te: ne repellas me à mandatis tuis. In corde meo abſcondi eloquia tua: vt non peccem tibi. Benedictus es dñe: doce me iuſtificationes tuas. In labiis meis ¶ pronunciaui omnia iudicia oris tui. In via teſtimoniorum tuorum delectatus ſum: ſicut in omnibus diuitiis. In mandatis tuis exercebor, & conſiderabo vias tuas. In iuſtificationibus tuis meditabor, non obliuiſcar ſermones tuos.

REtribue ſeruo tuo: viuifica me, & cuſtodiam ſermones tuos. Reuela oculos meos: & cõſiderabo mirabilia de lege tua. Incola ego ſum in terra: non abſcondas à me mandata tua. Concupiuit anima mea deſiderare iuſtificationes tuas in omni tẽpore. Increpaſti ſuperbos, maledicti qui declinant à mandatis tuis. Aufer à me opprobrium & contemptum: quia teſtimonia tua exquiſiui. Etenim ſederunt principes, & aduerſum me loquebantur: ſeruus autem tuus exercebatur in iuſtificationibus tuis. Nam & teſtimonia tua meditatio mea eſt, & conſilium meum iuſtificationes tuæ.

ADhęſit pauimento anima mea: viuifica me, ſecũdum verbum tuum. Vias meas enũciaui, & exaudiſti me: doce me iuſtificatiões tuas. Viam iuſtificationum tuarum inſtrue me: & exercebor in mirabilibus tuis. Dormitabit anima mea præ tædio: confirma me in verbis tuis. Viam iniquitatis amoue à me: & de lege tua miſerere mei. Viam veritatis elegi: iudicia tua non ſum oblitus. Adhæſi teſtimoniis tuis domine noli me confundere. Viam mandatorum tuorum cucurri: cum dilataſti cor meum.

LEgem pone mihi Domine, viam iuſtificationum tuarum: & exquiram eam ſemper. Da mihi intellectum, & ſcrutabor legem tuam: & cuſtodiam illam in toto corde meo. Deduc me

Universidad de Deusto
Biblioteca

in semitam mandatorum suorum: quia ipsam volui. Inclina cor D
meum in testimonia tua: & non in auaritiam. Auerte oculos meos
ne videant vanitatem in vita tua viuifica me. Statue seruo tuo elo-
quium tuum in timore tuo. Amputa obbrobrium meum quod
suspicatus sum: quia iudicia tua iucunda. Ecce concupiui manda-
ta tua: in æquitate tua viuifica me.

ET veniat super me misericordia tua dñe, salutare tuum secundũ
eloquium tuum. Et respondebo exprobrantibus mihi verbum:
quia speraui in sermonibus tuis. Et ne auferas de ore meo verbum
veritatis vsquequaque: quia in iudiciis tuis super speraui. Et custo-
diam legem tuam semper: in seculum & in seculum seculi. Et am-
bulabam in latitudine: quia mandata tua exquisiui. Et loquebar de
testimoniis tuis in conspectu regum, & non confundebar. Et medi- E
tabar in mandatis tuis, quæ dilexi. Et eleuaui manus meas ad man-
data tua, quæ dilexi: & exercebor in iustificationibus tuis:

MEmor esto verbi tui seruo tuo: in quo mihi spem dedisti. Hęc
me consolata est in humilitate mea: quia eloquium tuum vi-
uificabit me. Superbi inique agebant vsquequaque: à lege autem
tua non declinaui. Memor fui iudiciorum tuorum à seculo dñe, &
cõsolatus sum. Defectio tenuit me: pro peccatoribus derelinquen
tibus legem tuã. Cantabiles mihi erant iustificationes tuæ: in loco
peregrinationis meæ. Memor fui nocte nominis tui dñe, & custo-
diui legẽ tuã. Hęc facta est mihi: quia iustificationes tuas exquisiui.

POrtio mea domine: dixi custodire legem tuam. Deprecatus F
sum faciem tuam in toto corde meo: miserere mei secundum
eloquium tuum. Cogitaui vias meas, & conuerti pedes meos in
testimonia tua. Paratus sum & non sum turbatus, vt custodiam
mandata tua. Funes peccatorum circumplexi sunt me: & legẽ tuã
non sum oblitus. Media nocte surgebam ad confitendum tibi, su-
per iudicia iustificationis tuæ. Participes ego sum omnium timen-
tium te, & custodientium mandata tua. Misericordia tua domine
plena est terra, iustificationes tuas doce me.

BOnitatem fecisti cum seruo tuo dñe, secundum verbum tuum. G
Bonitatem & disciplinam & scientiam doce me: quia manda-
tis tuis credidi. Priusquam humiliarer ego deliqui: propterea elo-
quiũ tuũ custodiui. Bonus es tu, & in bonitate tua doce me iustifica

tiones

A tiones tuas. Multiplicata est super me iniquitas superborum, ego
autem in toto corde meo scrutabor mandata tua. Coagulatum est
sicut lac cor eorum: ego vero legem tuam meditatus sum. Bonum
mihi, quia humiliasti me: vt discam iustificationes tuas. Bonum
mihi lex oris tui: super millia auri & argenti.

MAnus tuæ domine fecerunt me & plasmauerunt me: da mi
hi intellectum, vt discam mandata tua. Qui timent te, vide-
bunt me, & lętabũtur: quia in verba tua superspераui. Cognoui do-
mine, quia æquitas iudicia tua: & in veritate tua humiliasti me. Fiat
misericordia tua, vt consoletur me: secundum eloquium tuum ser-
uo tuo. Veniant mihi miserationes tuæ, & viuam. quia lex tua me-
ditatio mea est. Confundantur superbi, quia iniuste iniquitatem fe
B cerunt in me: ego autem exercebor in mandatis tuis. Conuertan-
tur mihi timentes te: & qui nouerunt testimonia tua. Fiat cor meũ
immaculatum in iustificationibus tuis, vt non confundar.

DEfecit in salutare tuum anima mea, & in verbum tuum super-
speraui. Defecerunt oculi mei in eloquium tuum dicentes,
quando consolaberis me? Quia factus sum sicut vter in pruina: iu-
stificationes tuas non sum oblitus. Quot sunt dies serui tui? quan
do facies de persequentibus me iudiciũ? Narrauerunt mihi iniqui
fabulationes, sed non vt lex tua. Omnia mandata tua veritas: iniqui
persecuti sunt me adiuua me. Paulominus consumauerunt me
in terra: ego autem non dereliqui mandata tua. Secundum mise-
ricordiam tuam viuifica me, & custodiam testimonia oris tui.

C IN æternum domine verbum tuum permanet in cęlo. In genera
tione & generationem veritas tua: fundasti terram, & permanet.
Ordinatione tua perseuerat dies quoniam omnia seruiũt tibi. Nisi
quòd lex tua meditatio mea est: tunc forte perijssem in humilitate
mea. In æternum non obliuiscar iustificationes tuas: quia in ipsis
viuificasti me. Tuus sum ego, saluum me fac: quoniam iustifica-
tiones tuas exquisiui. Me expectauerunt peccatores, vt perderent
me: testimonia tua intellexi. Omnis consummationis vidi finem,
latum mandatum tuum nimis.

QVomodo dilexi legem tuam domine: tota die meditatio mea
est. Super inimicos meos prudentem me fecisti mãdato tuo:
quia in æternum mihi est. Super omnes docentes me intellexi:

Universidad de Deusto
Biblioteca

quia testimonia tua meditatio mea est. Super senes intellexi: quia D
mandata tua quæsiui. Ab omni via mala prohibui pedes meos: vt
custodiam verba tua. A iudiciis tuis non declinaui: quia tu legē po
suisti mihi. Quam dulcia faucibus meis eloquia tua super mel ori
meo. A mandatis tuis intellexi: propterea odiui oēm viā iniquitatis.

LVcerna pedibus meis verbum tuum: & lumen semitis meis. Iu
raui & statui custodire iudicia iustitiæ tuæ. Humiliatus sum vs-
quequaq; dñe: & viuifica me secundum verbum tuum. Voluntaria
oris mei beneplacita fac domine: & iudicia tua doce me. Anima
mea in manibus meis semper: & legem tuam non solum oblitus.
Posuerunt peccatores laqueum mihi: & de mandatis tuis non er-
raui. Hæreditate acquisiui testimonia tua in æternum: quia exulta-
tio cordis mei sunt. Inclinaui cor meum ad faciendas iustificatio- E
nes tuas in æternum, propter retributionem.

INiquos odio habui, & legem tuam dilexi. Adiutor & susceptor
meus es tu, & in verbum tuum superspe raui. Declinate à me ma-
ligni: & scrutabor mandata Dei mei. Suscipe me secundū eloquium
tuum, & viuam: & non cōfundas me ab expectatione mea. Adiuua
me, & saluus ero: & meditabor in iustificationibus tuis semp. Spre-
uisti oēs discedentes à iudiciis tuis: quia iniusta cogitatio eorū. Prę-
uaricantes reputaui omnes peccatores terræ: ideo dilexi testimonia
tua. Confige timore tuo carnes meas: à iudiciis enim tuis timui.

FEci iudicium & iustitiā: non tradas me calumniantibus me. Su
scipe seruū tuū in bonū: nō calumnient me superbi. Oculi mei
defecerunt in salutare tuum: & in eloquium iustitiæ tuæ. Fac cū ser- F
uo tuo secundum misericordiam tuam: & iustificationes tuas doce
me. Seruus tuus sum ego: da mihi intellectum, vt sciam testimonia
tua. Tempus faciendi dñe: dissipauerunt legem tuam. Ideo dilexi
mandata tua, super aurum & topazion. Propterea ad omnia man
data tua dirigebar: omnem viam iniquitatis odio habui.

MIrabilia testimonia tua dñe: ideo scrutata est ea anima mea.
Declaratio sermonum tuorum illuminat: & intellectū, dat
paruulis. Os meum aperui & attraxi spiritum: quia mādata tua desi
derabam. Aspice in me & miserere mei, secundum iudiciū diligen-
tium nomen tuum. Gressus meos dirige secundū eloquium tuum:
& non dñetur mei omnis iniustitia. Redime me à calumniis homi
num,

A num, vt custodiam mandata tua. Faciem tuā illumina super seruum
tuum: & doce me iustificationes tuas. Exitus aquarum deduxerunt
oculi mei: quia non custodirent legem tuam.

IVstus es dñe: & rectum iudicium tuum. Mandasti iustitiam testi
monia tua: & veritatem tuam nimis. Tabescere me fecit zelus
meus: quia obliti sunt verba tua inimici mei. Ignitum eloquiū tuū
vehementer: & seruus tuus dilexit illud. Adolescentulus sum ego &
contemptus: iustificationes tuas non sum oblitus. Iustitia tua iusti-
tia in æternum: & lex tua veritas. Tribulatio & angustia inuenerūt
me: mandata tua meditatio mea est Aequitas testimonia tua in æ-
ternum: intellectum da mihi, & viuam.

B CLamaui in toto corde meo, exaudi me dñe: iustificationes
tuas requiram. Clamaui ad te, saluū me fac: vt custodiā man-
data tua. Pręueni in maturitate & clamaui: quia in verba tua super-
speraui. Pręuenerūt oculi mei ad te diluculo: vt meditarer eloquia
tua. Vocem meā audiui secundū misericordiā tuā dñe, & secundū
iudiciū tuū viuifica me. Appropinquauerunt persequentes me ini-
quitati: à lege aūt tua lōge facti sunt. Prope es tu dñe, & oēs vię tuæ
veritas. Initio cognoui de testimoniis tuis: qa in ęternū fundasti ea.

VIde humilitatē meam: & eripe me: quia legē tuā non sum obli
tus. Iudica iudicium meū, & redime me: propter eloquium
tuū viuifica me. Lōge à peccatoribus salus: quia iustificationes tuas
non exquisierunt. Misericordiæ tuæ multæ dñe: secundū iudicium
tuum viuifica me. Multi qui persequuntur me, & tribulant me: à te-
C stimoniis tuis non declinaui. Vidi prævaricantes & tabescam: quia
eloquia tua non custodierunt. Vide quoniam mandata tua dilexi
domine: in misericordia tua viuifica me. Principium verborū tuo-
rum veritas: in æternum omnia iudicia iustitiæ tuæ.

PRincipes persecuti sunt me gratis: & à verbis tuis formidauit
cor meū. Lętabor ego super eloquia tua: sicut qui inuenit spolia
multa. Iniquitatē odio habui, & abominatus sum: legē autem tuam
dilexi. Septies ī die laudē dixi tibi: sup iudicia iustitię tuę. Pax multa
diligentibus legem tuam: & non est illis scandalū. Expectabam sa-
lutare tuum domine: & mandata tua dilexi. Custodiuit anima mea
testimonia tua: & dilexit ea vehementer. Seruaui mandata tua & te-
stimonia tua: quia omnes viæ meæ in conspectu tuo.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Apropinquet deprecatio mea in conspectu tuo dñe: iuxta elo- D
quium tuum da mihi intellectū. Intret postulatio mea in con
spectu tuo: secundum eloquium tuum eripe me. Eructabunt labia
mea hymnum: cum docueris me iustificationes tuas. Pronūciabit
lingua mea eloquium tuum: quia omnia mandata tua æquitas. Fiat
manus tua, vt saluet me: qm̄ mandata tua elegi. Concupiui salutare
tuum domine: & lex tua meditatio mea est. Viuet anima mea, & lau
dabit te: & iudicia tua adiuuabunt me. Erraui sicut ouis quæ periit:
quære seruum tuum, quia mandata tua non sum oblitus.

¶ Symbolum, siue fides catholica S. Athanasij Epi. Cap. 21.

Quicunq; vult saluus esse, ante oīa opus est, vt teneat catholicā
fidem. Quam nisi quisq; integram inuiolatam q; seruauerit:
absq; dubio in æternum peribit. Fides aūt catholica hęc est: vt vnū E
Deum in trinitate, & trinitatem in vnitate veneremur. Neque con-
fundentes personas: neq; substantiā separantes. Alia est enim per-
sona patris, alia filij, alia spiritus sancti. Sed patris & filij & spiritus
sancti vna est diuinitas, ęqualis gloria, coæterna maiestas. Qualis pa
ter, talis Filius talis Spiritus sanctus. Increatus Pater, increatus Fi-
lius, increatus Spiritus sanctus. Immensus Pater, immēsus Filius im
mensus Spiritus sanctus. Aeternus Pater, ęternus Filius, ęternus Spi
ritus sanctus. Et tñ non tres æterni: sed vnus æternus. Sicut nō tres
increati, nec tres immensi, sed vnus increatus, & vnus immēsus. Si-
militer ops Pr̄, ops Filius, ops Spūs sanctus. Et nō tñ tres oīpotētes,
sed vnus ops. Ita Deus Pater, Deus Filius, Deus Spiritus sanctus.
Et ttñ non tres dij: sed unus est Deus. Ita dñs Pater, dñs Filius, dñs
Spiritus sanctus. Et tñ non tres dñi: sed vnus est Dñs. Quia sicut sin F
gillatim vnamquaq; personam Deum, & dñm confiteri christiana
veritate compellimur: ita tres Deos, aut dominos dicere, catholica
religione prohibemur. Pater à nullo est factus, nec creatus, nec geni
tus. Filius à patre solo est: non factus, nec creatus, sed genitus. Spi-
ritus sanctus, à Patre, & Filio, non factus, nec creatus, nec genitus,
sed procedens. Vnus ergo Pater, non tres Patres: vnus Filius, non
tres Filij: vnus Spiritus sanctus, non tres Spiritus sancti. Et in hac tri
nitate nihil prius, aut posterius, nihil maius, aut minus, sed totę tres
personæ coæternę sibi sunt, & coæquales. Ita vt per omnia (sicut
iam supradictum est,) & vnitas in trinitate, & trinitas in vnitate ve-
neranda

Aneranda sit. Qui vult ergo saluus esse: ita de trinitate sentiat. Sed ne
cessarium est ad æternā salutem: vt incarnationem quoq; dñi nostri
Iesu Christi fideliter credat. Est ergo fides recta: vt credamus & cō-
fiteamur, qa dñs noster Iesus Christus Dei filius, Deus & homo est.
Deus est ex substātia patris ante secula genitus: & homo est ex sub-
stantia matris in seculo natus. Perfectus Deus, perfectus homo, ex
anima rationali & humana carne subsistens. Aequalis patri secun-
dum diuinitatem, minor patre secundum humanitatem. Qui licet
Deus sit & homo: non duo tñ sed vnus est Christus. Vnus autem nō
conuersione diuinitatis in carnem: sed assumprione humanitatis in
Deum. Vnus oīno non confusione substantiæ, sed vnitate personę.
Nam sicut anima rationalis & caro vnus est homo: ita Deus, & ho-
B mo vnus est Christus. Qui passus est pro salute nostra, descendit ad
inferos: tertia die resurrexit à mortuis. Ascendit ad cęlos: sedet ad
dexteram Dei patris omnipotentis: inde venturus est iudicare viuos
& mortuos. Ad cuius aduentum omnes homines resurgere habent
cum corporibus suis: & reddituri sunt de factis propriis rationem.
Et qui bona egerunt, ibunt in vitam æternam, qui vero mala, in
ignem æternum. Hæc est fides catholica, quam nisi quisque fideli-
ter firmiterque crediderit, saluus esse non poterit.

¶ Passio dñi nostri Iesu Christi secundum Matthęum. Cap. 22.

C In illo tpe: Dixit Iesus discipulis suis. ✣ Scitis quia
post biduum pascha fiet: & filius hominis tradetur,
vt crucifigatur. C Tunc congregati sunt principes sa
cerdotum, & seniores populi in atrium principis sa-
cerdotum, qui dicebatur Cayphas: & consilium fece
runt, vt Iesum dolo tenerent, & occiderent. Dicebāt
autem. S Non in die festo. Ne forte tumultus fieret
in populo. C Cum autem esset Iesus in Bethania, in domo Simonis
leprosi: accessit ad eū mulier habens alabastrum vnguenti pretiosi:
& effudit super caput ipsius recumbentis. videntes autem discipuli,
indignati sunt, dicentes. S Vt quid perditio hæc? Potuit enim vn-
guentum istud venundari multò, & dari pauperibus. C Sciens autē
Iesus, ait illis. ✣ Quid molesti estis huic mulieri? Opus enim bonū
operata est in me. Nam semper pauperes habebitis vobiscū: me au-
tem non semper habebitis. Mittens enim hæc vnguentum hoc in

corpus

Universidad de Deusto
Biblioteca

corpus meum,ad sepeliendum me fecit.A men dico vobis, vbicun D
que prędicatum fuerit hoc euangelium in toto mundo, dicetur, &
quod hæc fecit in memoriã eius. C Tunc abiit vnus de duodecim,
qui dicitur Iudas Iscariotes ad principes sacerdotum : & ait illis. S
Quid vultis mihi dare, & ego eum vobis tradam ? C Ait illi consti-
tuerunt ei triginta argenteos. Et exinde quærebat opportunitatẽ,
vt eum traderet. Prima autem die azymorum accesserunt discipuli
ad Iesum dicentes. S Vbi vis paremus tibi comedere pascha? C At
Iesus dixit. ✣ Ite in ciuitatem ad quendam : & dicite ei. Magister
dicit. Tempus meum prope est: apud te facio pascha cum discipulis
meis. C Et fecerunt discipuli sicut constituit illis Iesus : & parauе-
runt pascha. Vespere autem facto, discumbebat cum duodecim di-
scipulis suis: qui edentibus illis, dixit. ✣ Amen dico vobis: qa vnus E
vestrum me traditurus est. C Et contristati valde, cęperunt singuli
dicere. S Nunquid ego sum dñe? C At ipse respondens ait. ✣ Qui
intingit mecum manum in paropside: hic me tradet. Filius quidem
hominis vadit, sicut scriptum est de illo. Væ autem homini illi, per
quem filius hominis tradetur. Bonum erat ei, si natus non fuisset ho
mo ille. C Respondens autem Iudas, qui tradidit eum, dixit. Nun-
quid ego sub rabbi? C Ait illi. ✣ Tu dixisti. C Cęnantibus autẽ eis
accepit Iesus panem, & benedixit ac fregit deditq; discipulis suis, &
ait, ✣ Accipite & comedite: hoc est corpus meum. C Et accipiens
calicem gratias egit, & dedit illis dicens. ✣ Bibite ex hoc oẽs. Hic
est enim sanguis meus noui testamenti : qui pro multis effundetur F
in remissionem peccatorum. Dico autem vobis, non bibam amo-
do de hoc genimine vitis vsq; in diem illum : cũ illuc bibam vobis-
cum nouũ in regno patris mei. C Et hymno dicto exierunt in mon
tem oliueti. Tunc dixit illis Iesus. ✣ Omnes vos scandalum patie-
mini in me in ista nocte. Scriptum est enim: Percutiam pastorem, &
dispergentur oues gregis. Postq̃ autem resurrexero, præcedam vos
in galilęam. C Respõdens autem Petrus, ait illi. S Et si omnes scan-
dalizati fuerint in te: ego nunquam scandalizabor. C Ait illi Iesus.
✣ Amen dico tibi: quia in hac nocte: anteq̃ gallus cãtet, ter me ne-
gabis. C Ait illi Petrus. S Etiam si oportuerit me mori tecum : non
te negabo. C Similiter omnes discipuli dixerunt. Tunc venit Iesus
cum illis in villam, quæ dicitur Gethsemani, & dixit discipulis suis.
✣ Sedete

A ✣ Sedete hic donec vadam illuc, & orem. C Et assumpto Petro, &
duobus filiis Zebedęi cępit contristari, & męstus esse. T Tunc ait illis.
✣ Tristis es anima mea vsq; ad mortem. Sedete hic, & vigilate me-
cum. C Et progressus pusillum, procidit in faciem suam orans, &
dicens. ✣ Mi pater, si possibile est, transeat à me calix iste. Verunta
men non sicut ego volo, sed sicut tu. C Et venit ad discipulos suos,
& inuenit eos dormientes. Et dixit Petro. ✣ Sic ? Non potuisti vna
hora vigilare mecum? Vigilate, & orate, vt non intretis in tentatio-
nem. Spiritus quidem promptus est, caro autem infirma. C Iterum
secundo abiit, & orauit dicens. ✣ Pater mi : si non potest hic calix
transire, nisi bibam illum: fiat voluntas tua. C Et venit iterum, & in-
uenit eos dormientes. Erant enim oculi eorum grauati. Et relictis il-
B lis, iterum abiit, & orauit tertio eundem sermonem dicens. Tunc ve
nit ad discipulos suos, & dixit illis. Dormite iam & requiescite. Ec-
ce appropinquabit hora, & filius hominis tradetur in manus pecca
torum. Surgite: eamus. Ecce appropinquabit qui me tradet. C Ad-
huc eo loquente ecce Iudas vnus de duodecim venit: & cum eo tur
ba multa cum gladiis & fustibus, missi à principibus sacerdotum, &
senioribus populi. Qui autem tradidit eum, dedit illis signũ dicens.
S Quemcunq; osculatus fuero ipse est: tenete eum? C Et confestim
accedens ad Iesum dixit. S Aue rabbi. C Et osculatus est eum. Di-
xitq; illi Iesus. ✣ Amice ad quid venisti? C Tunc accesserũt, & ma
nus iniecerunt in Iesum, & tenuerunt eum. Et ecce vnus ex his, qui
erant cum Iesu, extendens manum exemit gladium suum, & percu-
C tiens seruum principis sacerdotum amputauit auriculam eius. Tũc
ait illi Iesus. ✣ Conuerte gladium tuum in locum suum. Omnes. n.
qui acceperunt gladium, gladio peribunt. An putas, quia non pos-
sum rogare patrem meum: & exhibebit mihi modo plus quàm duo
decim legiones angelorum ? Quomodo ergo implebuntur scriptu-
ræ? Quia sic oportet fieri. C In illa hora dixit Iesus turbis. ✣ Tan-
quàm ad latronem existis cum gladiis, & fustibus comprehendere
me. Quotidie apud vos sedebam docens in templo: & nõ me tenui-
stis. C Hoc autem totum factum est, vt adimplerentur scripturę pro
phetarum. Tunc discipuli omnes, relicto eo, fugierunt. At illi tenen-
tes Iesum duxerunt eum ad Caypham principem sacerdotum, vbi
scribæ & seniores conuenerant. Petrus autem sequebatur eũ à lon-
ge

Universidad de Deusto
Biblioteca

ge vſque in atrium principis ſacerdotum. Et ingreſſus intro ſedebat D
cum miniſtris, vt videret finem. Principes aũt ſacerdotum, & omne
concilium quærebant falſum teſtimonium contra Ieſum, vt eum
morti traderent: & non inuenerunt, cum multi falſi teſtes acceſſiſ-
ſent. Nouiſſime aũt venerunt duo falſi teſtes, & dixerunt. S Hic di-
xit, Poſſum deſtruere templum Dei, & poſt triduum reædificare il-
lud. C Et ſurgens princeps ſacerdotum ait illi. S Nihil reſpondens
ad ea, quæ iſti aduerſum te teſtificantur? C Ieſus autem tacebat. Et
princeps ſacerdotum ait illi. S A diuro te per Deum viuũ, vt dicas
nobis ſi tu es Chriſtus filius Dei viui. C Dixit illi Ieſus. ✣ Tu dixi-
ſti. Veruntamen dico vobis, amodo videbitis filium hominis ſe-
dentem à deſtris virtutis Dei: & venientẽ in nubibus cęli. C Tunc
principes ſacerdotum ſcidit veſtimẽta ſua dicens. S Blaſphemauit. E
Quid adhuc egemus teſtibus? Ecce nunc audiſtis blaſphemiã. Quid
vobis videtur? C At illi reſpondentes, dixerunt. S Reus eſt mortis.
C Tunc expuerunt in faciem eius: & colaphis eum ceciderunt. Alij
autem palmas in faciem eius dederunt, dicentes. S Prophetiza no-
bis Chriſte: quis eſt, qui te percuſſit? C Petrus vero ſedebat foris in
atrio. Et accęſſit ad eum vna ancilla, dicens. S Et tu cum Ieſu Gali-
lęo eras. C At ille negauit coram omnibus, dicens. S Neſcio quid
dicis. C Exeunte autem illo ianuam, vidit eum alia ancilla: & ait his
qui erant ibi. S Et hic erat cum Ieſu Nazareno. C Et iterum nega-
uit cum iuramento: quia non noui hominem. Et poſt puſillum ac-
ceſſerunt qui aſtabant, & dixerunt Petro. S Vere & tu ex illis es: nã
& loquela tua manifeſtum te facit. C Tunc cępit deteſtari & iurare: F
quia non nouiſſet hominem. Et continuo gallus cantauit. Et recor-
datus eſt Petrus verbi Ieſu quod dixerat, priuſquàm gallus cantet,
ter me negabis. Et egreſſus foras fleuit amare. Mane autẽ facto: con
ſilium inierunt omnes principes ſacerdotum & ſeniores populi ad-
uerſus Ieſum, vt eum morti traderent. Et vinctum adduxerunt eũ:
& tradiderunt Pontio Pilato Pręſidi. Tunc videns Iudas, qui eum
tradidit, q̃ damnatus eſſet, pœnitentia ductus retulit triginta argen-
teos principibus ſacerdotum, & ſenioribus, dicens. S Peccaui tra-
dens ſanguinem iuſtum. C At illi dixerunt. S Quid ad nos? tu vide-
ris. Et proiectis argenteis in templo, receſſit: & abiens laqueo ſe ſuſ-
pendit. Principes autem ſacerdotum acceptis argẽteis dixerunt. S

Non

A Non licet eos mittere in corbonam: quia precium ſanguinis eſt. C
Conſilio autem inito, emerunt ex illis agrum figuli in ſepulturã pe-
regrinorum. Propter hoc vocatus eſt ager ille Acheldemac, hoc eſt
ager ſanguinis: vſq; in hodiernum diem. Tunc impletum eſt quod
dictum eſt per Ieremiam prophetam dicentem. Et acceperunt tri-
ginta argenteos precium appreciati: quem appreciauerunt à filiis
Iſrael, & dederunt eos in agrum figuli: ſicut conſtituit mihi dñs Ie-
ſus autem ſterit ante præſidem. Et interrogauit eum præſes, dicens.
S Tu es rex Iudęorum? C Dicit ei Ieſus. ✣ Tu dicis. C Et cum ac-
cuſaretur à principibus ſacerdotum, & ſenioribus, nihil reſpondit.
Tunc illi dicit Pilatus. S Non audis quanta aduerſum te dicunt teſti
monia. C Et non reſpondit ei ad vllum verbũ, ita vt miraretur præ-
B ſes vehementer. Per diem aũt ſolennem conſueuerat præſes dimit-
tere populo vnum vinctũ, quem voluiſſent. Habebat autẽ tunc vnũ
inſignem, qui dicebatur Barrabas, qui propter ſeditionẽ miſſus fue-
rat in carcerẽ. Congregatis aũt illis dixit Pilatus. S Quem vultis di-
mittam vobis? Barrabam, an Ieſum, qui dicitur Chriſtus? C Sciebat
enim q̃ per inuidiã tradidiſſent eũ. Sedete autẽ illo pro tribunali, mi
ſit ad illũ vxor eius, dicens: S Nihil tibi & iuſto illi. Multa enim paſ-
ſa ſum hodie per viſum propter eũ. C Principes autẽ ſacerdotũ, &
perſuaſerunt populis, vt peterent Barrabã, Ieſum vero perderẽt: Re-
ſpondens autẽ præſes, ait illis. S Quẽ vultis vobis de duobus dimit-
ti? C At illi dixerunt. S Barrabã. C Dicit illi Pilatus. S Quid ergo fa-
ciã de Ieſu, qui dicitur Chriſtus? C Dicunt oẽs. S Crucifigatur. C
C Ait illi præſes. S Quid enim mali fecit? C At illi magis clamabant,
dicentes. S Crucifigatur. C Videns autẽ Pilatus, quia nihil proficeret, ſed magis tumultus fieret accepta aqua, lauauit manus coram
populo, dicens. S Innocens ego ſum à ſanguine iuſti huius, vos
videritis. C Et reſpondens vniuerſus populus dixit. S Sanguis eius
ſuper nos, & ſuper filios noſtros. C Tunc dimiſit illis Barrabam: Ie
ſum autem flagellatum tradidit eis, vt crucifigeretur. Tunc milites
præſidis ſuſcipientes Ieſum in prætorio, congregauerunt ad eum
vniuerſam cohorrem: Et exuentes eum, chlamydem coccineam cir
cundederunt ei: & plectentes coronam de ſpinis poſuerunt ſuper
caput eius, & arundinem in dextera eius, & genuflexo ante eum il-
ludebant ei dicentes. S Aue rex iudęorum. C Et expuentes in eum

accepe-

Universidad de Deusto
Biblioteca

acceperunt arundinem,& percutiebant caput eius. Et poſtq̃ illuſe- D
runt ei,exuerunt eũ chlamyde, & induerunt eũ veſtimentis eius, &
duxerunt eum, vt crucifigerent. Exeuntes aũt inuenerunt hominẽ
Cyrenęum venientẽ de villa,nomine Simonẽ. Hunc angariauerũt,
vt tolleret crucẽ eius. Et venerunt in locum, qui dicitur Golgotha,
quod eſt Caluariæ locus, & dederunt ei vinum bibere cum felle mi-
ſtum. Et cũ guſtaſſet noluit bibere. Poſtquàm aũt crucifixerunt eũ,
diuiſerunt veſtimenta eius ſortem mittentes, vt impleretur quod di
ctum eſt per prophetam dicentem:Diuiſerunt ſibi veſtimenta mea,
& ſuper veſtem meam miſerunt ſortem. Et ſedentes ſeruabant eum.
& impoſuerunt ſuper caput eius cauſam ipſius ſcriptam. Hic eſt Ie-
ſus Nazarenus rex Iudęorum. Tunc crucifixi ſunt cum eo duo latro
nes:vnus à dextris,& vnus à ſiniſtris. Prætereuntes autem blaſphe- E
mabant eum,mouentes capita ſua, & dicentes. S Vah qui deſtruis
templũ Dei,& in triduo illud reædificas. Salua temeipſum. Si filius
Dei es, deſcende de Cruce. C Similiter & principes ſacerdotum il-
ludentes cum ſcribis, & ſenioribus dicebant. S Alios ſaluos fecit,
ſeipſum non poteſt ſaluum facere. Si rex Iſrael eſt, deſcendat nũc de
cruce,& credimus ei. Confidit in Deo,liberet eum nunc ſi vult. Di
xit enim quia filius Dei ſum. C Idipſum autem & latrones, qui cru-
cifixi erant cum eo,improperabat ei. A ſexta autẽ hora tenebræ fa-
ctæ ſunt ſuper vniuerſam terram vſque ad horã nonã. Et circa horã
nonam clamauit Ieſus voce magna dicens. ✣ Eli Eli lamazabach-
thani? Hoc eſt Deus meus, Deus meus, vt quid dereliquiſti me? C
Quidam aũt illic ſtantes & audientes, dicebant. S Eliam vocat iſte. F
C Et cõtinuo currens vnus ex eis acceptã ſpongiã impleuit aceto,
& impoſuit arundini,& dabat ei bibere. Cæteri vero dicebant. S Si-
ne videamus an veniat Elias liberans eũ. C Ieſus autẽ iterũ clamans
voce magna emiſit ſpũm. Et ecce velũ tẽpli ſciſſum eſt in duas par-
tes à ſummo vſque deorſum, & terra mota eſt, & petræ ſciſſæ ſunt,
& monumenta aperta ſunt,& multa corpora ſanctorũ, qui dormie
rant,ſurrexerunt. Et exeuntes de monumentis poſt reſurrectionem
eius, veneruntin ſanctam ciuitatẽ, & apparuerunt multis. Cẽturio
aũt,& qui cũ eo erant cuſtodiẽtes Ieſum,viſo terrę motu, & his quæ
fiebant,timuerunt valde,dicentes. S Vere filius Dei erat iſte. C Erãt
autem ibi mulieres multæ à longe,quæ ſecutę erant Ieſum à galilęa
miniſtran-

A miniſtrantes ei:inter quas erat Maria Magdalene, & Maria Iacobi,
& Ioſeph mater, & mater filiorũ Zebedęi. Cum ſero autem factum
eſſet,venit quidam homo diues ab Arimathęa nomine Ioſeph, qui
& ipſe diſcipulus erat Ieſu. Hic acceſſit ad Pilatum: & petiit corpus
Ieſu. Tunc Pilatus iuſſit reddi corpus. Et accepto corpore Ioſeph:
inuoluit illud in ſindone munda, & poſuit illud in monumento ſuo
nouo,quod exciderat in petra. Et aduoluit ſaxum magnum ad ho-
ſtium monumenti,& abiit. Erant aũt ibi Maria Magdalenæ,& alte-
ra Maria,ſedentes contra ſepulcrũ. Hic cantatur in tono euangelij.

ALtera autem die,quæ eſt poſt paraſceuem, conuenerunt prin-
cipes ſacerdotum & Phariſęi ad Pilatum,dicentes. Domine re
cordati ſumus,quia ſeductor ille dixit adhuc viuens: poſt tres dies re
ſurgam. Iube ergo cuſtodiri ſepulchrum vſque in diem tertium: ne
B forte veniant diſcipuli eius,& furentur eum:& dicant plebi,ſurrexit
à mortuis. Et erit nouiſſimus error peior priore. Ait illis Pilatus: Ha-
betis cuſtodiam:ite,cuſtodite ſicut ſcitis. Illi autem abeuntes munie
runt ſepulcrum, ſignantes lapidem cum cuſtodibus.

¶ Paſſio domini noſtri Ieſu Chriſti ſecundum Marcum. Cap. 23.

IN illo tpe:erat Paſcha & azyma poſt biduum, &
quęrebãt ſummi ſacerdotes & ſcribæ,qũo Ieſum
dolo tenerent,& occiderent. Dicebant.n. S Non in
die feſto. Ne forte tumultus fieret in populo. C Et
cũ eſſet Ieſus Bethanię in domo Simonis leproſi, &
recũberet: venit mulier habens alabaſtrũ vnguenti
nardi ſpicati pretioſi, & fracto alabaſtro effudit ſup
C caput eius. Erant aũt quidã indigne ferentes intra ſemetipſos, & di-
centes. S Vt quid pditio iſta vaguenti facta eſt? poterat.n. vnguentũ
iſtud venũdari plusq̃ trecentis denariis,& dari pauperibus. C Et fre
mebant in eã Ieſus aũt dixit. ✣ Sinite eã. Quid illi moleſti eſtis? Bo-
nũ opus opata eſt in me. Semp.n. paupes hẽbitis vobiſcũ, & cũ vo-
lueritis,poteſtis illis bñfacere: me aũt nõ ſemp habebitis. Quod ha
buit hoc fecit: puenit vngere corpus meũ in ſepulturã. Amẽ dico vo
bis:vbicũq; pdicatũ fuerit euangeliũ iſtud in vniuerſo mundo,& qđ
hęc fecit,narrabit in memoriã eius. C Et Iudas Iſcariotes vn⁹ de duo
decim abiit ad ſũmos ſacerdotes,vt pderet eũ illis. Qui audiẽtes ga-
uiſi ſunt, & pmiſerunt ei pecuniã ſe daturos. Et q̃rebat qũo illũ op-
portune

Universidad de Deusto
Biblioteca

portune traderet. Et primo die azymorum, quando Paſcha immo- D
labant, dicunt ei diſcipuli. S Quo vis eamus & peremus tibi, vt man
duces Paſcha? Et mittit duos ex diſcipulis ſuis, & dicit eis. ✣ Ite in
ciuitatem, & occurret vobis homo lagenam aquæ baiulans. Sequi-
mini eum, & quocunq; introierit dicite dño domus, quia magiſter
dicit: vbi eſt refectio mea, vbi Paſcha cum diſcipulis meis manduce-
cem: Et ipſe vobis demonſtrabit cenaculum grande ſtratum, & il-
lic parate nobis. C Et abierunt diſcipuli eius, & venerunt in ciuita-
tem: & inuenerunt ſicut dixerat illis, & parauerunt paſcha. Veſpere
autem facto venit cum duodecim, & diſcumbẽtibus eis, & manduca-
cantibus ait Ieſus. ✣ Amen dico vobis: quia vnus ex vobis me tra-
det, qui manducat mecum. C At illi cęperunt contriſtari, & dicere
ei ſingillatim. S Nũquid ego? C Qui ait illis. ✣ Vnus ex duodecim, E
qui intingit mecum manum in catino. Et filius quidem hominis va
dit ſicut ſcriptum eſt de eo. Væ autem homini illi, per quem filius ho
minis tradetur. Bonũ erat ei, ſi non eſſet natus homo ille. C Et man
ducantibus illis accepit Ieſus panem, & benedicens fregit, & dedit
eis, & ait. ✣ Sumite, hoc eſt corpus meum. C Et accepto calice, gra
tias agens, dedit eis. Et biberunt ex illo omnes, & ait illis. ✣ Hic eſt
ſanguis meus noui teſtamenti, qui pro multis effundetur. Amẽ dico
vobis, q̃ iam non bibam de genimine vitis vſq; in diem illum: cum
illud bibam vobiſcum nouũ in regno Dei. C Et hymno dicto exie-
runt in montem oliuarũ, & ait illis Ieſus. ✣ Omnes vos ſcandaliza-
bimini in me in nocte iſta, quia ſcriptum eſt: Percutiam paſtorẽ, &
diſpergentur oues. Sed poſtquàm reſurrexero, præcedam vos in ga-
lileam. C Petrus autẽ ait illi. S Et ſi omnes ſcandalizati fuerint, ſed F
non ego. C Et ait illi Ieſus. ✣ Amen dico tibi, quia tu hodie in no-
cte hac priuſquàm bis gallus vocem dederit, ter me es negaturus. C
At ille amplius loquebatur. S Et ſi opportuerit me ſimul commori
tibi, non te negabo. C Similiter aũt & omnes dicebant. Et veniunt
in prædium, cui nomen Gethſemani, & ait diſcipulis ſuis. ✣ Sedete
hic donec orem. C Et aſſumpſit Petrum & Iacobum, & Ioannem
ſecum, & cępit pauere & tędere. Et ait illis. ✣ Triſtis eſt anima mea
vſque ad mortẽ. Suſtinete hic, & vigilate. C Et cum proceſſiſſet pau
lulum, procidit ſuper terram, & orabat, vt ſi fieri poſſet tranſiret ab
eo hora, & dixit. ✣ Abba, pater, omnia tibi poſſibilia ſunt: tranſfer
cali-

A calicem hunc à me. Sed non quod ego volo, ſed quod tu. C Et ve-
nit, & inuenit eos dormientes: & ait Petro. ✣ Simon dormis? Non
potuiſtis vna hora vigilare mecum? Vigilate & orate, vt nõ intretis
in tentationẽ. Spiritus quidẽ promptus eſt, caro autẽ infirma. C Et
iterum abiens orauit eundẽ ſermonẽ dicens: Et reuerſus denuo inue
nit eos dormientes. Erant. n. oculi eorum grauati: & ignorabant qd
reſpõderent ei. Et venit tertio: & ait illis. ✣ Dormite iam: & requie
ſcite. Sufficit. Venit hora: ecce tradetur filius hoĩs in manus peccato
rum. Surgite eamus: ecce qui me tradet, prope eſt. C Et adhuc eo lo
quente venit Iudas Iſcariotes vnus de duodecim: & cum eo turba
multa cũ gladiis & lignis miſſi à ſummis ſacerdotibus & ſcribis, &
B ſenioribus. Dederat autẽ traditor eis ſignum, dicens. S Quem cunq;
oſculatus fuero, ipſe eſt, tenete eum, & ducite caute. C Et cũ veniſ-
ſet, ſtatim accedens ad eum, air. S Rabbi. C Et oſculatus eſt eũ. At
illi manus iniecerunt in eum: & tenuerunt eũ. Vnus autẽ de circun-
ſtantibus educens gladium percuſſit ſeruum ſummi ſacerdotis: &
amputauit illi auriculã. Et reſpondens Ieſus, ait illis. ✣ Tanq̃ ad la-
tronem exiſtis cũ gladiis & lignis cõprehendere me. Quotidie apud
vos erã in tẽplo docens: & nõ me tenuiſtis. Sed vt adimpleantur ſcri
pturæ. C Tunc diſcipuli eius relinquentes eũ oẽs fugierunt. Adole
ſcens autẽ quidã ſequebatur eum amictus ſindone ſup nudo: & te-
nuerunt eũ. At ille reiecta ſindone nudus profugit ab eis. Et adduxe
runt Ieſum ad ſummũ ſacerdotẽ: & conuenerunt oẽs ſacerdotes, &
ſcribę, & ſeniores. Petrus aũt à lõgè ſecutus eſt eũ vſq; intro in atriũ
C ſummi ſacerdotis: & ſedebat cũ miniſtris: & calefaciebat ſe ad ignẽ.
Summi vero ſacerdotes & omne conciliũ quærebant aduerſus Ie-
ſum teſtimoniũ: vt eũ morti traderent: nec inueniebant. Multi enim
teſtimonium falſum dicebant aduerſus eũ: & conuenientia teſtimo
nia nõ erant. Et quidã ſurgentes falſum teſtimoniũ ferebant aduer-
ſus eum, dicentes. S Q̃ñ nos audiuimus eum dicentẽ. Ego diſſoluã
tẽplum hoc manu factum: & poſt triduum aliud nõ manufactũ ædi-
ficabo. C Et non erat conueniens teſtimonium illorum. Et exurgẽs
ſummus ſacerdos in medium interrogauit Ieſum dicens. S Non re-
ſpondens quicq̃ ad ea, quę tibi obijciunt ab his? C Ille autẽ tacebat:
& nihil rñdit. Rurſus ſummus ſacerdos interrogabat eũ: & dixit ei. S
Tu es Chr̃s filius Dei bñdicti? C Ieſus aũt dixit illi. ✣ Ego ſum. Et
videbitis

Universidad de Deusto
Biblioteca

videbitis filium hoīs ſedentē à dextris virtutis Dei, & venientē cum
D nubibus cęli. C Summus aūt ſacerdos ſcindens veſtimenta ſua, ait.
S Quid adhuc deſideramus teſtes? Audiſtis blaſphemiā. Quid vobis
videtur? C Qui oēs cōdemnauerunt eum eſſe reum mortis. Et cęperunt quidam cōſpuere eum, & velare faciē eius, & colaphis eum cędere, & dicere ei. S Prophetiza. C Et miniſtri alapis eum cędebant. Et cum eſſet Petrus in atrio deorſum, venit vna ex ancillis ſummi ſacerdotis, & cum vidiſſet Petrum calefacientem ſe, aſpiciens illum, ait. S Et tu cum Ieſu Nazareno eras. C at ille negauit, dicens. S Neque ſcio: neq; noui quid dicas. C Et exiit foras ante atriū: & gallus cantauit. Rurſus aūt cum vidiſſet illum alia ancilla, cępit dicere circunſtantibus: S Quia hic ex illis eſt. C At ille iterū negauit. Et poſt
E puſillum rurſus, qui aſtabant dicebant Petro. S Vere ex illis es: nam & galilęus es. C Ille aūt cępit anathematizare & iurare: quia neſcio hoīem iſtum, quē dicitis. Et ſtatim iterum gallus cantauit. Et recordatus eſt Petrus verbi, quod dixerat ei Ieſus, priuſq; gallus cātet bis, ter me negabis. Et cępit flere. Et confeſtim mane conſiliū facientes ſummi ſacerdotes cū ſenioribus & ſcribis & vniuerſo concilio, vincientes Ieſum duxerunt & tradiderunt Pilato. Et interrogauit eum Pilatus. S Tu es rex iudęorum? C At ille reſpondens ait illi. ✠ Tu dicis. C Et accuſabant eū ſummi ſacerdotes in multis. Pilatus autē rurſus interrogauit eū, dicens. S Non reſpōdens quiquàm: Vides in quantis te accuſant? C Ieſus aūt amplius nihil reſpondit: ita vt mirari retur Pilatus. Per diē aūt feſtum, ſolebat illis dimittere vnum ex vinctis, quemcunq; petijſſent. Erat aūt vnus: qui dicebatur Barrabas,
F qui cū ſeditioſis erat vinctus, qui in ſeditione fecerat homicidiū. Et cum aſcendiſſet turba, cępit rogare, ſicut ſemper faciebat illis. Pilatus aūt reſpondit eis: & dixit. S Vultis dimittā vobis regem iudęorum? C Sciebat enim q; per inuidiam tradidiſſent eum ſummi ſacerdotes. Pontifices aūt concitauerunt turbam, vt magis Barrabam dimitteret eis. Pilatus aūt iterum reſpondens, ait illis. S Quid ergo vultis faciā regi iudęorū? C At illi iterum clamauerunt. S Crucifige eū. C Pilatus vero dicebat eis. S Quid enim mali fecit? C At illi clamabant. S Crucifige eū. C Pilatus aūt volens populo ſatisfacere, dimiſit illis Barrabam, & tradidit Ieſum flagellis cęſum: vt crucifigeretur. Milites aūt duxerunt eum intro in atrium prætori: & conuocāt totam

A totam cohortem. Et induunt eum purpura: & imponunt ei plectentes ſpineam coronā: & cęperunt ſalutare cū. S Aue rex iudæorum.
C Et percutiebant caput eius arundine: & conſpuebant eum: & ponentes genua, adorabant eū. Et poſtq; illuſerunt ei: exuerūt illū purpura: & induerunt eum veſtimentis ſuis: & educunt illum, vt crucifigerent eum. Et angariauerunt prætereuntē quempiā Simonem Cyreneum venientē de villa patrē Alexandri & Rufi: vt tolleret crucē eius. Et perducunt eū in Golgotha locū: quod eſt interpretatū Caluariæ locus. Et dabant ei bibere myrrhatū vinum: & nō accepit. Et crucifigentes eū diuiſerunt veſtimenta eius, mittentes ſortem ſuper eis: vt quis quid tolleret. Erat aūt hora tertia: & crucifixerunt eū. Et erat titulus cauſæ eius inſcriptus: Rex iudęorum. Et cū eo crucifigūt
B duos latrones: vnū à dextris eius, & alium à ſiniſtris. Et adimpleta eſt ſcriptura, q̄ dicit. Et cum iniquis reputatus eſt. Et p̄tereuntes blaſphemabant eū, mouentes capita ſua, & dicētes. S Vah qui deſtruis tēplum Dei: & in tribus diebus reædificas. Saluū fac temetipſum deſcendens de cruce. C Similr & ſummi ſacerdotes illudentes ad alterutrum cū ſcribis, dicebant. S Alios ſaluos fecit: ſeipſum non pōt ſaluum facere. Si rex Iſrael eſt, deſcendat nunc de cruce: vt videamus, & credamus. C Et qui cū eo crucifixi erant conuiciabantur ei. Et facta hora ſexta, tenebræ factæ ſunt ſuper terrā, vſq; in horā nonā. Et hora nona exclamauit Ieſus voce magna, dicens. ✠ Eloi, Eloi lama zabathani? C Quod eſt interpretatū. ✠ Deus meus, Deus meus, vt quid dereliquiſti me. C Et quidā de circunſtantibus audientes dicebant. S Ecce Eliā vocat. C Currens aūt vnus, & implens ſpongiam
C aceto, circumponenteſq; calamo potū dabat ei, dicens. S Sinite videamus, ſi veniat Elias ad deponendum eū. C Ieſus aūt emiſſa voce magna expirauit. Et velum templi ſciſſum eſt in duo, à ſummo vſq; deorſum. Videns aūt Centurio, qui ex aduerſo ſtabat, quia ſic clamans expiraſſet, ait. S Vere hic homo filius Dei erat. C Erant autē ibi mulieres de longe aſpiciētes: inter quas erat Maria Magdalene, & Maria Iacobi minoris, & Ioſeph mater, & Salome. Et cum eſſet in galilæa, ſequebantur eum, & miniſtrabant ei, & aliæ multæ, quæ ſimul cū eo aſcenderant Ieroſolymā.

ET cum iam ſero eſſet factum: quia erat paraſceue, quod eſt ante ſabbathum: venit Ioſeph ab Arimathia nobilis decurio: qui

Universidad de Deusto
Biblioteca

& ipse erat expectans regnum Dei. Et audacter introiuit ad Pilatū: D
& petijt corpus Iesu. Pilatus aūt mirabatur si iam obijsset. Et accersito Centurione: interrogauit eū, si iam mortuus esset. Et cū cognouisset à C̄turione, donauit corpus Ioseph. Ioseph aūr mercatus est sindonē: & deponēs eū, inuoluit sindone: & posuit eū in monumento qđ erat excisum in petra, & aduoluit lapidē ad ostiū monumenti.

¶ Passio domini nostri Iesu Christi secundum Lucam. Cap. 24.

IN illo tpe: C Appropinquabat autem dies festus azymorum, qui dicitur pascha: & quærebant principes sacerdotum, & scribæ, quomodo Iesum interficerent. Timebant vero plebem. Intrauit autē satanas in Iudam, qui cognominabaī Iscariotes, vnū de duodecim: & abijt, & locutus est cū principibus sacerdotū & magistratibus, quēadmodum traderet illū eis. Et gauisi sunt, & pacti sunt pecuniā illi dare. Et spopondit. Et quærebat opportunitatē, vt traderet eū sine turbis. Venit aūt dies azymorum, in qua necesse erat occidi pascha, & misit Petrū & Ioannē, dicens. ✣ Euntes parate nobis pascha, vt manducemus. C At illi dixerunt? S Vbi vis paremus? C Et dixit ad eos. ✣ Ecce introeuntib. vobis in ciuitatē, occurret vobis homo, amphorā aquæ portans: sequimini eū in domum, in quā intrat: & dicetis patrifamilias domus. Dicit tibi magister: Vbi est diuersorium, vbi pascha cum discipulis meis māducem? Et ipse vobis ostendet cęnaculum magnū stratum: & ibi parate. C Euntes autem inuenerunt sicut dixit illis Iesus: & parauerunt pascha. Et cū facta esset hora discubuit, & duodecim apostoli cum eo. Et ait illis. ✣ Desiderio desideraui hoc pascha manducare vobiscum, antequàm patiar. Dico enim vobis: quia ex hoc non manducabo illud: donec impleatur in regno Dei. C Et accepto calice grās egit, & dixit. ✣ Accipite & diuidite inter vos. Dico enim vobis: quia non bibam de generatione vitis, donec regnum Dei veniat. C Et accepto pane, gratias egit, & fregit, & dedit eis, dicens. ✣ Hoc est corpus meum: quod pro vobis datur. Hoc facite in meā commemorationem. C Similiter & calicem, postquàm cęnauit, dicens. ✣ Hic calix nouum testamētum est in sanguine meo: qui pro vobis effundetur. Veruntamen ecce manus tradentis me, mecum est in mensa. Et quidem filius hominis secundum, quòd diffinitum est,

A est, vadit. Veruntamen væ homini illi per quem tradetur. C Et ipsi cęperūt quærere inter se, quis esset ex eis: qui hoc facturus esset. Facta est autem & contentio inter eos, quis eorum videretur esse maior. Dixit autem eis. ✣ Reges gentium dominantur eorum, & qui potestatem habent super eos benefici vocantur. Vos autem non sic. Sed qui maior est in vobis, fiat sicut minor: & qui præcessor est, sicut ministrator. Nā quis maior est, qui recumbit, an qui ministrat? Nonne qui recumbit? Ego autem in medio vestrum sum, sicut qui ministrat. Vos autē estis, qui permansistis mecum in tentationibus meis. Et ego dispono vobis, sicut disposuit mihi pater meus regnū, vt edatis & bibatis super mensam meā in regno meo: & sedeatis super thronos iudicantes duodecim tribus Israel. C Ait aūt dñs Simo
B ni. ✣ Simon: ecce satanas expetiuit vos, vt cribraret sicut triticum. Ego aūt rogaui pro te, vt nō deficiat fides tua: & tu aliquando conuersus confirma fratres tuos. C Qui dixit ei. S Dñe tecum paratus sum & in carcerem & in mortē ire. C Et ille dixit. ✣ Dico tibi Petre, non cantabit hodie gallus donec ter abneges nosse me. C Et dixit eis. ✣ Quando misi vos sine sacculo, & pera, & calciamentis, nunquid aliquid defuit vobis? C At illi dixerunt. S Nihil. C Dixit ergo eis. ✣ Sed nunc qui habet sacculum tollat similiter, & peram: & qui non habet, vendat tunicam suā: & emat gladium. Dico enim vobis, qm̄ adhuc hoc quod scriptū est, oportet impleri in me. Et cū iniquis deputatus est. Et enim ea, quæ sunt de me, finem habent. C
At illi dixerunt. S Dñe, ecce gladij duo hic. C At ille dixit eis. ✣ Sa
C tis est. C Et egressus ibat secundū consuetudinē in montē oliuarū. Secuti sunt autem illum & discipuli eius. Et cum peruenissent ad locum, dixit illis. ✣ Orate, ne intretis in tentationē. C Et ipse auulsus est ab eis quantum iactus est lapidis: & positis genibus orabat, dicens. ✣ Pater si vis, transfer calicem istum à me. Veruntamen nō mea voluntas, sed tua fiat. C Apparuit aūt illi angelus de cęlo cōfortans eum. Et factus in agonia prolixius orabat. Et factus est sudor eius, sicut guttæ sanguinis decurrentis in terram. Et cum surrexisset ab oratione, & venisset ad discipulos suos, inuenit eos dormientes præ tristitia, & ait illis. ✣ Quid dormitis? Surgite & orate, ne intretis in tentationem. C Adhuc eo loquente, ecce turba, & qui vocabatur Iudas vnus de duodecim antecedebat eos: & appropinquauit

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ieſu, vt oſcularetur eum Ieſus aũt dixit illi. ✣ Iuda oſculo filium ho- D
minis tradis? Videntes aũt hi, qui circa ipſum erant, quod futurum
erat, dixerunt ei. S Dñe ſi percutimus in gladio? Et percuſſit vnus ex
illis ſeruum principis ſacerdotum, & amputauit auriculam eius dex-
teram. Reſpondens aũt Ieſus ait. ✣ Sinite vſq; huc. C Et cum tetigiſſet auriculam eius ſanauit eum. Dixit aũt Ieſus ad eos, qui venerant ad ſe principes ſacerdotum, & magiſtratus templi, & ſeniores. ✣ Quaſi ad latronem exiſtis cum gladiis & fuſtibus, cum quotidiè vobiſcum fuerim in templo, & nõ extendiſtis manus in me. Sed hęc eſt hora veſtra, & poteſtas tenebrarũ. C Comprehendentes aũt eũ duxerunt ad domum principis ſacerdotũ. Petrus vero ſequebatur eum à longe. Accenſo aũt igne in medio atrij, & circunſedentibus illis, erat Petrus in medio eorũ. Quem cum vidiſſet ancilla quædã ſe- E
dentem ad lumen, & eum fuiſſet intuita, dixit. S Et hic cum illo erat. C At ille negauit eũ, dicens. S Mulier, non noui illũ. C Et poſt puſillum alius videns eum dixit, S Et tu de illis es. C Petrus vero ait. S O homo non ſum. C Et interuallo facto quaſi horæ vnius, alius quidã affirmabat, dicens. S Vere & hic cum illo erat. Nam & galilęus eſt. C Et ait Petrus. S Homo, neſcio quid dicis. C Et continuo adhuc illo loquente, cantauit gallus: & conuerſus dñs reſpexit Petrum. Et recordatus eſt Petrus verbi dñi ſicut dixerat: quia priusq; gallus cãtet, ter me negabit. Et egreſſus foras Petrus fleuit amare. Et qui tenebãt Ieſum illudebant ei, cędentes eũ. Et velauerunt eũ, & percutiebãt faciem eius: & interrogabant eũ, dicentes. S Prophetiza: quis eſt qui te percuſſit? C Et alia multa blaſphemantes dicebant in eum. Et vt factus eſt dies, conuenerunt ſeniores plebis & principes ſacerdotũ, & ſcribę: & duxerunt illum in concilium ſuum, dicentes. S Si tu es Chriſtus dic nobis. C Et ait illis. ✣ Si vobis dixero, nõ credetis mihi. Si aũt interrogauero, non reſpondebitis mihi, neq; dimittetis. Ex hoc aũt erit filius hominis ſedens à dextris virtutis Dei. C Dixerunt aũt oẽs. S Tu ergo es filius Dei? C Qui ait. ✣ Vos dicitis quia ego ſum. C At illi dixerunt. S Quid adhuc deſideramus teſtimoniũ? Ipſi enim audiuimus ex ore eius. C Et ſurgens omnis multitudo eorum duxerunt illum ad Pilatum. C Cęperunt aũt illum accuſare dicẽtes. S Hũc inuenimus ſubuertentem gentem noſtram: & prohibentẽ tributa dari Cęſari: & dicentem ſe Chriſtum regem eſſe. C Pilatus aũt interroga-

A interrogauit eum dicens. S Tu es rex iudęorũ. C At ille reſpondẽs, ait. ✣ Tu dicis. C Ait aũt Pilatus ad principes ſacerdotum & turbas. S Nihil inuenio cauſæ in hoc homine. C At illi inualeſcebant, dicentes. S Commouit populum docens per vniuerſam iudęã, incipiens à galilęa vſq; huc. C Pilatus aũt audiens galilęã, interrogauit ſi homo galilęus eſſet. Et vt cognouit q̃ de Herodis potaſtate eſſet, remiſit eum ad Herodem: qui & ipſe Ieroſolymis erat illis dieb. Herodes autẽ viſo Ieſu, gauiſus eſt valde. Erat enim cupiens ex multo tpe videre eum, eo q̃ audierat multa de illo, & ſperabat ſignum aliquod videre ab eo fieri. Interrogabat aũt illum multis ſermonib. At ipſe nihil illi reſpondebat. Stabant aũt principes ſacerdotum, & ſcribæ conſtanter accuſantes eum. Spreuit aũt illum Herodes cum
B exercitu ſuo, & illuſit indutum veſte alba: & remiſit ad Pilatum. Et facti ſunt amici Herodes & Pilatus in ipſa die. Nam antea inimici erant adinuicem. Pilatus aũt conuocatis principibus ſacerdotum, & magiſtratibus, & plebe, dixit ad illos. S Obtuliſtis mihi hunc hominem quaſi auertentẽ populum: & ecce ego coram vobis interrogans, nullam cãm inuenio in hoĩe iſto ex his in quibus eum accuſatis. Sed neq; Herodes. Nam remiſit illũ ad nos. Et ecce nihil dignũ morte actum eſt ei. Emendatum ergo illum dimittã. C Neceſſe aũt habebat dimittere eis per diem feſtum vnum. Exclamauit aũt ſimul vniuerſa turba, dicens. S Tolle hunc: & dimitte nobis Barrabam. C Qui erat propter ſeditionem quandã factam in ciuitate & homicidium miſſus in carcerem. Iterum aũt Pilatus locutus eſt ad illos vo-
C lens dimittere Ieſum. At illi ſuperclamabant, dicentes. S Crucifige, crucifige illũ. C Ille aũt tertio dixit ad illos. S Quid enim mali fecit iſte? Nullam cauſam mortis inuenio in eo. Corripiam ergo illum, & dimittam. C At illi inſtabant vocibus magnis poſtulantes vt crucifigeretur, & inualeſcebant voces eorum: & Pilatus adiudicauit fieri petitionem eorũ. Dimiſit aũt illis eum, qui pp homicidium & ſeditionem miſſus fuerat in carcerem, quẽ petebãt: Ieſum vero tradidit voluntati eorum? Et cum ducerent eum, apprehenderunt Simonem quendam Cyrenenſem venientem de villa: & impoſuerunt illi crucem portare poſt Ieſum. Sequebatur aũt illum multa turba populi, & mulierum: quæ plangebant, & lamentabantur eum. Conuerſus autem ad illas Ieſus, dixit. ✣ Filiæ Ieruſalem nolite flere ſuper me,

Universidad de Deusto
Biblioteca

ſed ſuper voſipſas flete,& ſuper filios veſtros:qm̃ ecce venient dies, D
in quibus dicent: Beatæ ſteriles & ventres qui non genuerunt: &
vbera quæ non lactauerunt. Tunc incipient dicere montibus, cadi-
te ſuper nos: & collibus operite nos: quia ſi in viridi ligno hoc fa-
ciunt,in arido quid fiet? ℂDucebantur aũt illi duo neq̃ cum eo, vt
interficerentur. Et poſtq̃ venerunt in locum,qui vocatur Caluariæ,
ibi crucifixerunt eum & latrones:vnum à dextris, & alterum à ſini-
ſtris.Ieſus aũt dicebat. ✠ Pater dimitte illis: non enim ſciunt quid
faciunt. ℂ Diuidentes vero veſtimenta eius miſerunt ſortes. Et ſta-
bat populus expectantes: & deridebant eum principes cũ eis dicen
tes. ℣Alios ſaluos fecit,ſeipſum ſaluum faciat,ſi hic eſt Chr̃s Dei ele
ctus. ℂIlludebant aũt ei & milites accedentes: & acetum offerẽtes
ei,& dicentes. ℣Si tu es rex iudæorum ſaluum te fac. ℂErat autẽ & E
ſuperſcriptio ſcripta ſuper eum literis grẽcis latinis,& hebraicis.Hic
eſt rex iudẽorũ.Vnus aũt de his, qui pendebant latronibus,blaſphe
mabat eum,dicens. ℣Si tu es Chriſtus,ſaluũ fac temetipſum,& nos.
ℂ Reſpondens aũt alter increpabat eum,dicens. ℣Neque tu times
Deum,qui in eadem dãnatione eos.Et nos quidem iuſte : nã digna
factis recipimus:hic vero nihil mali geſſit. ℂEt dicebat ad Ieſum. ℣
Dñe memento mei,cum veneris in regnum tuũ. ℂ Dixit illi Ieſus.
✠ Amen dico tibi.hodie mecum eris in paradiſo. ℂErat autem fe
re hora ſexta:& tenebræ factæ ſunt in vniuerſa terra vſque in horam
nonam.Et obſcuratus eſt ſol, & velum templi ſciſſum eſt medium.
Et clamans Ieſus voce magna ait. ✠ Pater in manus tuas cõmen-
do ſpiritum meũ. ℂEt hæc dicens expirauit·Videns autem Centu- F
rio quod factum fuerat & glorificauit Deum dicens. ℣Vere hic ho-
mo iuſtus erat. ℂEt omnis turba eorum qui ſimul aderant ad aſpe
ctaculum iſtud & videbant quę fiebãt, pcutientes pectora ſua reuer
tebantur.Stabant aũt oẽs noti eius à longè,& mulieres quæ ſecutæ
erant eum à galilęa hęc videntes? Hic cantatur in thono euangelij.

ET ecce vir nomine Ioſeph, qui erat decurio: vir bonus & iu-
ſtus. Hic non conſenſerat conſilio & actibus eorum,ab Arima-
thia ciuitate iudææ: qui expectabat & ipſe regnum Dei. Hic ac-
ceſſit ad Pilatum : & petiit corpus Ieſu. Et depoſitum inuoluit lin-
done: & poſuit eum in monumento exciſo, in quo nondum quiſ-
quam poſitus fuerat.

¶ Paſſio

A ¶ Paſſio Domini noſtri Ieſu Chriſti ſecundum Ioannem: Cap. 25.

IN illo tempore, Egreſſus eſt Ieſus cũ diſcipulis ſuis
trans torrentem Cedron, vbi erat hortus:in quem
introiuit ipſe & diſcipuli eius. Sciebat autem & Iu-
das, qui tradebat eum, locum: quia frequenter Ieſus
conuenerat illuc cum diſcipulis ſuis. Iudas ergo cum
accepiſſet cohortem, & à pontificibus & phariſæis
miniſtros: venit illuc cum laternis, & facibus, & ar-
mis. Ieſus itaque ſciens omnia quæ ventura erant ſuper eum, pro-
ceſſit, & dixit eis. ✠ Quem quæritis? ℂReſponderunt ei. ℣Ie-
ſum Nazarenum. ℂDicit eis Ieſus. ✠ Ego ſum. ℂStabat autẽ &
Iudas qui tradebat eum cum ipſis. Vt ergo dixit eis ego ſum,abie-
B runt retrorſum, & ceciderũt in terrã. Iterum ergo interrogauit eos.
✠ Quem quęritis? ℂIlli aũt dixerunt. ℣Ieſum Nazarenum. ℂRe
ſpondit Ieſus. ✠ Dixit vobis:quia ego ſum. Si ergo me quæritis, ſi-
nite hos abire. ℂVt impleretur ſermo,quem dixit. Quia quos dedi
ſti mihi,non perdidit ex eis quenq̃. Simon ergo Petrus habens gla-
dium eduxit eum,& percuſſit pontificis ſeruum:& abſcidit auricu-
lam eius dexteram.Erat aũt nomẽ ſeruo Malchus. Dixit ergo Ieſus
Petro. ✠ Mitte gladium tuũ in vaginã. Calicem quem dedit mihi
pater,non vis vt bibam illum? ℂCohors ergo,& tribunus, & mini-
ſtri iudæorum comprehenderunt Ieſum:& ligauerunt eũ : & addu-
xerunt eum ad Annam primum,Erat enim ſocer Caiphæ: qui erat
Pontifex anni illius.Erat autem Caiphas, qui conſilium dederat iu-
C dęis:quia expedit vnũ hominem mori pro populo. Sequebatur au-
tem Ieſum Simon Petrus,& alius diſcipulus.Diſcipulus aũt ille no-
tus erat pontifici:& introiuit cum Ieſu in atrium pontificis. Petrus
aũt ſtabat ad oſtiũ foris.Exiuit ergo diſcipulus alius, qui notus erat
pontifici: & dixit oſtiariæ : & introduxit Petrum. Dixit ergo Petro
ancilla oſtiaria. ℣Nunquid & tu es ex diſcipulis hominis iuſtus. ℂ
Dixit ille. ℣Non ſum. ℂStabant aũt ſerui,& miniſtri ad prunas,qa
frigus erat: & calefaciebant ſe. Erat aũt cum eis Petrus ſtans,& cale-
faciens ſe.Pontifex ergo interrogauit Ieſum de diſcipulis ſuis, & de
doctrina eius.Reſpondit Ieſus. ✠ Ego palam locutus ſum mũdo.
Ego ſemper docui in ſynagoga & in tẽplo:quo oẽs iudæi cõueniũt.
Et in occulto locutus ſum nihil.Quid me interrogas?Interroga eos

qui

Universidad de Deusto
Biblioteca

qui me audierunt, quid locutus ſum ipſis. Ecce hi ſciunt quæ dixe- D
rim ego. C Hæc aũt cum dixiſſet vnus aſſiſtens miniſtrorum dedit
alapam Ieſu, dicens. S Sic reſpondes pontifici? C Reſpõdit ei Ieſus.
✣ Si male locutus ſum, teſtimonium perhibe de malo. Sin autẽ be-
ne, quid me cędis? C Et miſit eum Annas ligatum ad Caiphã pon-
tificem. Erat aũt Simon Petrus ſtans, & calefaciẽs ſe. Dixerunt ergo
ei. S Nunquid & tu ex diſcipulis eius es? C Negauit ille, & dixit. S
Nõ ſum. C Dixit vnus ex ſeruis pontificis cognatus eius, cuius ab-
ſcidit Petrus auriculam. S Nonne ego te vidi in horto cum illo? C
Iterum ergo negauit Petrus, & ſtatim gallus cantauit. A dducunt er-
go Ieſum à Caipha in prætorium. Erat aũt mane: & ipſi non intro-
ierunt in prætorium vt non contaminarentur, ſed vt manducarẽt pa
ſcha. Exiuit ergo Pilatus ad eos foras, & dixit. S Quam accuſationẽ E
affertis aduerſus hoĩem hunc? C Reſponderunt, & dixerunt ei. S
Si non eſſet hic malefactor, non tibi tradidiſſemus eum. C dixit er-
go eis Pilatus. S Accipite eum vos, & ſecundum legem veſtram iudi
cate eũ. C Dixerunt ergo Iudęi. S Nobis non licet interficere quen
quàm. C Vt ſermo Ieſu impleretur, quem dixit, ſignificãs qua mor-
te eſſe moriturus. Introiuit ergo iterum in prætorium Pilatus, & vo-
cauit Ieſum, & dixit ei. S Tu es rex iudæorum? C Reſpondit Ieſus.
✣ A temetipſo hoc dicis, an alij tibi dixerunt de me? S Reſpondit
Pilatus. C Nunquid ego Iudæus ſum? Gens tua & pontifices tui
tradiderunt te mihi. Quid feciſti? C Reſpondit Ieſus. ✣ Regnum
meum non eſt de hoc mundo. Si ex hoc mundo eſſet regnum meũ,
miniſtri mei vtique decertarent, vt non traderer iudæis. Nunc autẽ F
regnum meum non eſt hinc. C Dixit itaq; ei Pilatus. S Ergo rex es
tu? C Reſpõdit Ieſus. ✣ Tu dicis, quia rex ſum ego. Ego in hoc na
tus ſum, & ad hoc veni in mundum, vt teſtimonium perhibeam veri
tati. Omnis enim qui eſt ex veritate audit vocem meam. C Dicit ei
Pilatus. S Quid eſt veritas? C Et cum hoc dixiſſet, iterum exiuit ad
eos, & dixit eis. S Ego nullam inuenio in eo cauſam. Eſt aũt conſue
tudo vobis, vt vnum dimittam vobis in paſcha. Vultis ergo dimittã
vobis regem iudæorum? C Clamauerunt oẽs dicentes. S Non hunc,
ſed Barrabam. C Erat aũt Barrabas latro. Tunc ergo apprehẽdit Pi
latus Ieſum, & flagellauit. Et milites plectentes coronam de ſpinis
impoſuerunt capiti eius: & veſte purpurea circundederunt eum: &

veniebant

A veniebant ad eum, & dicebant. S Aue rex iudæorum. C Et dabant
ei alapas. Exiuit iterum Pilatus foras, & dicit eis. S Ecce adduco vo-
bis eum foras, vt cognoſcatis, quia nullam cauſam inuenio in eo. C
Exijt ergo Ieſus portans ſpineam coronam & purpureum veſtimen
tum. Et dicit eis. S Ecce homo. C Cum ergo vidiſſent eũ põtifices
& miniſtri clamabant, dicentes. S Crucifige, crucifige eum. C Dicit
eis Pilatus. S Accipite eũ vos, & crucifigite. Ego enim non inuenio
in eo cauſam. C Reſponderunt ei Iudæi S Nos legem habemus, &
ſecundum legem debet mori: quia filium Dei ſe fecit. C Cum ergo
audiſſet Pilatus hunc ſermonẽ, magis timuit. Et ingreſſus eſt præto
rium iterum: & dicit ad Ieſum. S Vnde es tu? C Ieſus aũt reſponſum
non dedit ei. Dicit ergo ei Pilatus. S Mihi nõ loqueris? Neſcis quia
B poteſtatem habeo crucifigere te: & poteſtatem habeo dimittere te?
C Reſpondit Ieſus. ✣ Non haberes poteſtatem aduerſus me vllã:
niſi datum tibi eſſet deſuper. Propterea qui tradidit me tibi, maius
peccatum habet. C Et exinde quærebat Pilatus dimittere eũ. Iudæi
clamabant, dicentes. S Si hunc dimittis, nõ es amicus Cæſaris. Om
nis enim qui ſe regem facit, contradicit Cæſari. C Pilatus ergo cum
audiſſet hos ſermones, adduxit foras Ieſum: & ſedit pro tribunali in
loco qui dicitur Lithoſtrotos: hębraicè vero gabatha. Erat autẽ para
ſceue hora quaſi ſexta: & dicit iudæis. S Ecce rex veſter. C Illi autẽ
clamabant. S Tolle tolle, crucifige eum. C Dicit eis Pilatus. S Regẽ
veſtrum crucifigam? C Reſponderunt pontifices. S Non habemus
regem niſi Cæſarem. C Tunc ergo tradidit eis illum, vt crucifigére-
C tur. Suſceperunt autem Ieſum: & eduxerunt. Et baiulans ſibi crucẽ,
exiuit in eum qui dicitur Caluariæ locum: hæbraice aũt Golgotha:
vbi eum crucifixerunt: & cum eo alios duos hinc & hinc, medium
aũt Ieſum. Scripſit aũt titulum Pilatus: & poſuit ſuper crucem. Erat
aũt ſcriptum: Ieſus Nazarenus rex iudæorũ: Hunc ergo titulũ multi
legerunt Iudęorum: quia prope ciuitatem erat locus vbi crucifixus
eſt Ieſus. Erat autem ſcriptum hæbraicè, græce, & latine. Dicebant
ergo Pilato pontifices iudæorũ. S Noli ſcribere rex iudæorum: ſed
quia dixit, rex ſum iudæorum. C Reſpondit Pilatus. S Quod ſcripſi
ſcripſi. C Milites ergo cum crucifixiſſent eum, acceperunt veſtimen
ta ſua, & fecerunt quatuor partes, vnicuique militi partem, & tuni-
cam. Erat aũt tunica inconſutilis, deſuper contexta per totum. Dixe

runt

Universidad de Deusto
Biblioteca

runt ergo adinuicem. S Non scindamus eam, sed sortiamur de ea D
cuius sit. C Vt scriptura impleretur dicens: Partiti sunt vestimenta
mea sibi,& super vestem meam miserunt sortem. Et milites quidem
hæc fecerunt. Stabant autem iuxta crucem Iesu mater eius, & soror
matris eius Maria Cleophæ,& Maria Magdalene. Cum vidisset ergo
Iesus matrem,& discipulum stantem quē diligebat,dicit matri suæ.
✠ Mulier ecce filius tuus. C Deinde dicit discipulo. ✠ Ecce ma-
ter tua. C Et ex illa hora accepit eam discipulus in suā. Postea sciens
Iesus,quia iam omnia consummata sunt,vt consummaretur scriptu
ra,dicit. ✠ Sitio. C Vas ergo positum erat aceto plenum. Illi autem
spongiā plenam aceto hyssopo circūponentes, obtulerunt ori eius.
Cum ergo accepisset Iesus acetum,dixit. ✠ Consummatum est. C
Et inclinato capite tradidit spiritū. Iudæi ergo, qm̄ parasceue erat, E
vt non remanerent in cruce corpora sabbatho: (erat enim magnus
dies ille sabbathi:) rogauerunt Pilatum,vt frangerentur eorum cru-
ra,tollerentur. Venerunt ergo milites, & primi quidem fregerūt cru
ra,& alterius qui crucifixus est cum eo. Ad Iesum autem cum venis-
sent, vt viderunt eum iam mortuum, non fregerunt eius crura, sed
vnus militum lancea latus eius aperuit: & continuo exiuit sanguis,
& aqua. Et qui vidit testimonium perhibuit: & verum est testimo-
niū eius. Et ille scit, qa vera dicit: vt & vos credatis. Facta sunt enim
hæc,vt scriptura impleretur,dicens. Os non comminuetis ex eo. Et
iterum alia scriptura dicit. Videbunt in quem transfixerunt.

POst hæc aūt rogauit Pilatū Ioseph ab Arimathea: eo quod esset F
discipulus Iesu: occultus aūt pp metum iudęorū, vt tolleret cor-
pus Iesu. Et permisit Pilatus. Venit ergo & tulit corpus eius. Venit
aūt & Nicodemus,qui venerat ad Iesum nocte primum, ferens mi-
sturam myrrhæ,& aloes quasi libras centum. Acceperunt ergo cor-
pus Iesu: & ligauerunt eū linteis cū aromatibus, sicut mos est iudæis
sepelire. Erat aūt in loco, vbi crucifixus est, hortus: & in horto mo-
numentū nouū: in quo nondū quisq̄ positus fuerat. Ibi ergo pp pa-
rasceuen iudæorum, quia iuxta erat monumentū, posuerunt Iesum.

¶ Sermo dñi nr̄i Iesu Chr̄i ante passionē habitus corā apl̄is. Ca. 26.

ANte diem festum paschæ, sciens Iesus, quia venit eius hora, vt
transeat ex hoc mundo ad patrem, cum dilexisset suos, q erāt
in mundo, in finē dilexit eos. Et cęna facta, cum diabolus iam misis-
set

A set in cor, vt traderet eum Iudas Simonis Iscariotis, sciens, quia om-
nia dedit ei pater in manus,& quia à Deo exiuit,& ad eum vadit, sur
git à cęna,& ponit vestimenta sua. Et cum accepisset linteum, præ-
cinxit se. Deinde misit aquam in peluim,& cępit lauare pedes disci-
pulorum,& extergere linteo, quo erat præcinctus. Venit ergo ad Si-
monē Petrum. Et dicit ei Petrus. Dñe tu mihi lauas pedes? Respon-
dit Iesus: & dixit ei: Quod ego facio tu nescis modo, scies autē po-
stea. Dicit ei Petrus: Non lauabis mihi pedes in æternum. Respon-
dit ei Iesus: Si non lauero te, non habebis partem mecum. Dicit ei
Simon Petrus: Dñe non tm̄ pedes meos, sed & manus & caput. Di-
cit ei Iesus. Qui lotus est non indiget, nisi vt pedes lauet, sed est mun
dus totus. Et vos mundi estis, sed nō oēs. Sciebat enim quisnam es-
set, qui traderet eū: propterea dixit, non estis mundi oēs. Postquàm
ergo lauit pedes eorum, accepit vestimenta sua, & cum recubuisset
iterum dicit eis. Scitis quid fecerim vobis. Vos vocatis me magister
& dñe: & bene dicitis. Sum etenim. Si ergo ego laui pedes vestros
dñs & magister, & vos debetis alter alterius lauare pedes. Exemplū
enim dedi vobis, vt quemadmodum ego feci vobis, ita & vos facia-
tis. Amen amen dico vobis: non es seruus maior dño suo: neq; apo-
stolus maior eo, qui misit illum. Si hæc scitis, beati eritis, si feceritis
ea. Nō de oībus vobis dico. Ego scio quos elegerim. Sed vt impleа-
tur scriptura: Qui manducat meum panem, leuabit contra me cal-
caneum suum. Amodo dico vobis priusq̄ fiat, vt cum factum fuerit,
credatis, quia ego sum. Amen amē dico vobis: qui accepit siquē mi
C sero, me accipit. Qui aūt me accipit, accipit eū qui me misit. Cū hæc
dixisset Iesus, turbatus est spiritu: & protestatus est, & dixit. Amen
amen dico vobis, quia vnus ex vobis tradet me. Aspiciebant ergo
adinuicem, hæsitantes de quo diceret. Erat autē recumbens vnus ex
discipulis eius in sinu Iesu: quem diligebat Iesus. Innuit ergo huic
Simon Petrus,& dixit ei. Quis est de quo dicit? Itaq; cum recubuis-
set ille supra pectus Iesu, dixit ei: Dñe quis est qui tradet te? Respon
dit Iesus. Ille est, cui ego intinctum panem porrexero. Et cum intin
xisset panem, dedit Iudæ Simonis Iscariotis. Et post bucellā, intro-
iuit in illum satanas. Et dicit ei Iesus: Quod facis, fac citius. Hoc aūt
nemo sciuit discumbentium, ad quid dixerit ei. Quidā autem puta-
bāt, quia loculos habebat Iudas, q dixisset ei Iesus, eme ea quę opus

sunt

sunt nobis ad diē festum, aut egenis, vt aliquid daret. Cum ergo ac- D
cepisset ille buccellā, exiuit continuo. Erat aūt nox. Cum ergo exis-
set, dicit Iesus. Nunc clarificatus est filius hoīs: & Deus clarificatus
est in eo. Si Deus clarificatus est in eo: & Deus clarificauit eum in se-
metipso: & continuo clarificabit eū. Filioli adhuc modicum vobis-
cum sum. Quæritis me: & sicut dixi iudæis, quo ego vado, vos non
potestis venire. Et vobis dico modo: Mandatū nouū do vobis, vt di-
ligatis inuicē, sicut dilexi vos, vt & vos diligatis inuicem. In hoc co-
gnoscent oēs, quia mei discipulis estis: si dilectionē habueritis adin-
uicē. Dicit ei Simon Petrus: Dñe quo vadis? Respondit Iesus. Quo
ego vado nō potes me modo sequi: sequeris aūt postea. Dicit ei Pe-
trus: Quare non possum te modo sequi? Animā meā pro te ponā.
Respondit ei Iesus: Animam tuam pro me pones? Amen amen di- E
co tibi, non cantabit hodie gallus, donec ter me neges. Et ait disci-
pulis suis: Non turbetur cor vestrum: creditis in Deum, & in me cre
dite. In domo patris mei māsiones multæ sunt. Si quo minus dixis-
sem vobis, quia vado parare vobis locum. Et si abiero, & prę̄parauе
ro vobis locum, iterum veniā ad vos: & accipiam vos ad me ipsum,
vt vbi sum ego, & vos sitis: & quo ego vado scitis: & viam scitis. Di
cit ei Thomas: Dñe nescimus quo vadis: & qūo possumus viam sci-
re? Dicit ei Iesus, ego sum via, veritas, & vita. Nemo venit ad patrē
nisi per me. Si cognouissetis me: & patrē meū vtiq; cognouissetis: &
amodo cognoscetis eū: & vidistis eū. Dicit ei Philippus: Dñe ostен-
de nobis patrē, & sufficit nobis. Dicit ei Iesus. Tanto tpe vobiscum
sum: & non cognouistis me? Philippe qui videt me, videt & patrem. F
Qūo tu dicis ostende nobis patrē? Non credis, quia ego in pr̄e, & pr̄
in me est? Verba q̄ loquor vobis, à me ipso non loquor. Pr̄ aūt in me
manens ipse facit opera. Non creditis, quia ego in pr̄e, & pr̄ in me
est? Alioquin, pp opera ipsa credite. Amen amē dico vobis: qui cre-
dit in me, opera q̄ ego facio, & ipse faciet: & maiora horum faciet:
quia ego ad pr̄em vado. Et quodcūq; petieritis pr̄em in noīe meo,
hoc faciā, vt glorificet pr̄ in filio. Siquid petieritis pr̄em in nomine
meo, hoc faciā. Si diligitis me, mandata mea seruate: & ego rogabo
patrē, & alium paraclitum dabit vobis, vt maneat vobiscum in æter
num spūm veritatis, quē mundus non pōt accipere: quia non vidit
eum, nec scit eum. Vos aūt cognoscetis eum: quia apud vos mane-
bit:

A bit: & in vobis erit. Non relinquā vos orphanos, veniā ad vos. Ad-
huc modicū, & mundus me iam nō videt. Vos autē videtis me: quia
ego viuo, & vos viuetis. In illo die vos cognoscetis, quia ego sum
in pr̄e meo, & vos in me, & ego in vobis. Qui habet mādata mea, &
seruat ea, ille est qui diligit me. Qui aūt diligit me, diliget à pr̄e meo:
& ego diligā eum, & manifestabo ei meipsum. Dicit ei Iudas, nō ille
Iscariotes: Dñe quid factū est, quia nobis manifestaturus es teipsum,
& non mundo. Respondit ei Iesus, & dixit: Siquis diligit me, sermo-
nem meum seruabit. Et pr̄ meus diliget eum, & ad eum veniemus,
& māsionē apud eum faciemus. Qui nō diligit me, sermones meos
non seruat. Et sermonē, quē audistis, non est meus, sed eius qui mi-
sit me patris. Hæc locutus sum vobis apud vos manens: Paraclitus
aūt spūs sanctus, quē mittet pr̄ in noīe meo, ille vos docebit oīa, &
B suggeret vobis oīa q̄cunq; dixero vobis. Pacē relinquo vobis, pacē
meā do vobis. Non qūo mundus dat, ego do vobis. Non turbet cor
vestrum, neq; formidet. Audistis quia ego dixi vobis, vado & venio
ad vos. Si diligeritis me, gauderetis vtiq;, quia vado ad patrē: quia pr̄
maior me est. Et nūc dixi uobis priusquā fiat, ut cum factum fuerit,
credatis. Iam non multa loquar uobiscum: uenit. n. princeps mundi
huius, & in me non habet quicq̄. Sed ut cognoscat mundus, quia di
ligo patrem, & sicut mandatum dedit mihi pr̄, sic facio. Surgite, ea-
mus hinc. Ego sum vitis uera, & pr̄ meus agricola est. Omnem pal-
mitem in me nō ferentē fructum tollet eum: & omne qui fert fructū
purgabit eum, ut fructum plus afferat, Iam uos mūdi estis pp sermo-
nem, quem locutus sum uobis. Manete in me, & ego in uobis. Sicut
C palmes non pōt ferre fructum à semetipso, nisi manserit in uite: sic
& uos, nisi in me manseritis. Ego sum uitis, & uos palmites. Qui ma
net in me & ego in eo, hic fert fructum multum: quia sine me nihil
potestis facere. Siquis in me non manserit, mittetur foras sicut pal-
mes, & arescet: & colligent eum: & in ignē mittent, & ardet. Si man
seritis in me, & uerba mea in uobis māserint: quodcunq. uolueritis,
petetis, & fiet uobis. In hoc clarificatus est pater meus, ut fructum
plurimum afferatis, & efficiamini mei discipuli. Sicut dilexit me pr̄,
& ego dilexi uos. Manete in dilectione mea. Si p̄cepta mea seruaue-
ritis, manebitis in dilectione mea, sicut & ego patris mei præcepta
seruaui, & maneo in eius dilectione. Hęc locutus sum uobis ut gau-

dium

diū meum in vobis ſit, & gaudium veſtrum impleatur. Hoc eſt præ- D
ceptum meum, vt diligatis inuicem, ſicut dilexi vos. Maiorem hac
dilectionem nemo habet: vt animam ſuam ponat quis pro amicis
ſuis. Vos amici mei eſtis, ſi feceritis quę ego præcipio vobis. Iam nō
dicam vos ſeruos: quia ſeruus neſcit quid faciat dñs eius. Vos autē
dixi amicos, quia omnia quæcunq; audiui à patre meo nota feci vo
bis. Non vos me elegiſtis, ſed ego elegi vos, & poſui vos, vt eatis, &
fructum afferatis, & fructus veſter maneat, vt quodcunq; petieritis
patrem in nomine meo, det vobis. Hæc mādo vobis, vt diligatis in-
uicem. Si mundus odit vos, ſcitote quia me priorem vobis odio ha-
buit Si de mundo fuiſſetis, mundus quod ſuum erat diligeret. Quia
vero de mundo nō eſtis, ſed ego elegi vos de mundo, propterea odit E
vos mundus. Mementote ſermonis mei, quem ego dixi vobis. Non
eſt ſeruus maior dño ſuo. Si me perſecuti ſunt, & vos perſequentur.
Si ſermonem meum ſeruauerunt, & veſtrum ſeruabunt. Sed hæc oīa
facient vobis propter nomen meum: quia neſciunt eum, qui miſit
me. Si non veniſſem, & locutus eis non fuiſſem, pctm̄ non haberēt.
Nunc autem excuſationē nō habent de peccato ſuo. Qui me odit,
& patrem meum odit. Si opera non feciſſem in eis, quæ nemo alius
fecit, peccatum non haberent. Nunc autem & viderunt, & oderunt
me & patrē meum: Sed vt iam impleatur ſermo, qui in lege eorum
ſcriptus eſt. Quia odio habuerunt me gratis. Cum autem venerit pa
raclitus, quē ego mittā vobis à patre ſpiritum veritatis, qui à patre
procedit, ille teſtimonium perhibebit de me: & vos teſtimoniū per-
hibebitis, quia ab initio mecum eſtis. Hęc locutus ſum vobis, vt nō F
ſcandalizemini. Abſq; ſynagogis facient vos. Sed venit hora, vt oīs,
qui interficit vos, arbitretur obſequium ſe præſtare Deo. Et hæc fa-
cient vobis, quia non nouerunt patrem, neq; me. Sed hæc locutus
ſum vobis, vt cum venerit hora eorum reminiſcamini: quia ego di-
xi vobis. Hæc autē ab initio non dixi: quia vobiſcum erā. Et nunc
vado ad eum qui miſit me: & nemo ex vobis interrogat me, quo va
dis? Sed quia hæc locutus ſum vobis, triſtitia impleuit cor veſtrum.
Sed ego veritatem dico vobis, expedit vobis, vt ego vadam. Si enim
non abiero, paraclitus non veniet ad vos. Si autem abiero, mittā eū
ad vos. Et cum venerit ille, arguet mūdum de peccato, & de iuſtitia,
& de iudicio. De peccato quidem: quia non crediderunt in me. De

iuſtitia

A iuſtitia vero, quia ad patrem vado: & iam non videbitis me. De iudi
cio aūt: quia princeps mundi huius iam iudicatus eſt. Adhuc multa
habeo vobis dicere, ſed non poteſtis portare modo. Cum aūt vene-
rit ſpiritus veritatis, docebit vos omnem veritatē. Non enim loque-
tur à ſemetipſo, ſed quæcunq. audiet, loquetur, & quæ ventura ſunt
annunciabit vobis. Ille me clarificabit: quia de meo accipiet, & an-
nunciabit vobis. Oīa quæcunq. habet pater mea ſunt. Propterea di
xi: quia de meo accipiet, & annunciabit vobis. Modicum, & iam nō
videbitis me, & iterum modicum & videbitis me: quia vado ad pa-
trem. Dixerunt ergo ex diſcipulis eius adinuicē: Quid eſt hoc quod
dicit nobis, modicum & non videbitis me, & iterum modicum, &
videbitis me, & quia vado ad patrem? Dicebant ergo. Quid eſt hoc,
quod dicit nobis, modicum? Neſcimus quid loquitur. Cognauit au
B tem Ieſus, quia volebant eum interrogare, & dixit eis: De hoc quæri
tis inter vos, quia dixi, modicum, & non videbitis me, & iterum mo
dicum videbitis me, & quia vado ad patrem. Amen amen dico uo-
bis: quia plorabitis & flebitis uos, mundus autem gaudebit, uos aūt
contriſtabimini, ſed triſtitia ueſtra uerteretur in gaudium. Mulier cū
parit, triſtitiam habet: quia uenit hora eius. Cum autem peperit fi-
lium, iam non meminit p̄ſſuræ pp gaudium: quia natus eſt homo in
mundum. Et uos igitur nunc quidē triſtitiam habetis. Iterum autē
uidebo uos, & gaudebit cor ueſtrum. Et gaudium ueſtrū nemo tol-
let à uobis. Et in illo die me nō rogabitis quicquā. Amen amen dico
uobis: ſiquid petieritis p̄rem in noīe meo, dabit uobis. Vſque modo
non petiſtis quicq̄ in noīe meo. Petite, & accipietis, ut gadium ue-
C ſtrum ſit plenū. Hæc in prouerbiis locutus ſum uobis. Venit hora,
cum iam non in prouerbiis loquar uobis, ſed palā de patre annun-
ciabo uobis. In illo die in noīe meo petetis. Et non dico uobis, quia
ego rogabo p̄rem de uobis. Ipſe enim p̄r amat uos: qa uos me ama
ſtis, & credidiſtis, quia ego à Deo exiui. Exiui à p̄re, & ueni in mun-
dum. Iterum relinquo mundū, & uado ad p̄rem. Dicunt ei diſcipuli
eius. Ecce nunc palā loqueris, & ꝓuerbiū nullū dicis. Nunc ſcimus,
quia ſcis oīa, & nō eſt opus tibi, ut quis te interroget. In hoc credi-
mus: quia à Deo exiſti. Rñdit ei Ieſus. Modo creditis? Ecce uenit ho
ra, & iam uenit, ut diſpergamini unuſquiſq. in propria, & me ſolum
relinquatis. Et non ſum ſolus, quia p̄r mecum eſt. Hæc locutus ſum

Sacerd. Y uobis,

Universidad de Deusto
Biblioteca

uobis,ut in me pacē habeatis.In mundo pressurā habebitis,sed cō- D
fidite,quia ego uici mundū.Hæc locutus est Iesus, & subleuatis oculis in cęlum dixit: Pr̄ uenit hora,clarifica filiū tuum, ut filius tuus clarificet te.Sicut dedisti ei ptātem oīs carnis, ut omne quod dedisti ei, det eis uitā ęternā.Hæc est aūt uita æterna,ut cognoscant te solū uerum Deum,& quem misisti Iesum Chr̄m. Ego clarificaui te sup terram,opus consummaui quod dedisti mihi, ut faciā Et nunc clarifica me pr̄ apud temetipsum, claritate quā habui priusq̄ mundus fieret. Pr̄ manifestaui nomen tuum hominibus: quos dedisti mihi de mundo.Tui erāt,& mihi eos dedisti, & sermonē tuum seruauerunt. Nunc cognouerunt,quia oīa quæ dedisti mihi abs te sunt:quia uerba quæ dedisti mihi,dedi eis,& ipsi acceperunt.Et cognouerunt uere, quia à te exiui,& crediderunt,quia tu me misisti.Ego pro eis ro- E
go. Nō pro mundo rogo,sed pro his,quos dedisti mihi, q̄a tui sunt. Et mea oīa tua sunt, & tua mea sunt, &clarificatus sum in eis. Et iā non sum in mundo:& hi in mundo sunt:& ego ad te venio. Pr̄ sancte serua eos in noīe tuo, quos dedisti mihi, vt sint vnū sicut & nos. Cum essem cum eis,ego seruabam eos in noīe tuo.quos dedisti mihi,custodiui:& nemo ex eis periit,nisi filius perditionis,vt scriptura impleat̄.Nunc aūt ad te venio:& hęc loquor in mundo, ut habeant gaudium meū impletum in semetipsis.Ego dedi eis sermonē tuum, & mundus eos odio habuit:quia nō sunt de mundo,sicut & ego nō sum de mundo.Non rogo vt tollas eos de mundo, sed vt serues eos à malo.De mundo non sunt,sicut & ego de mundo nō sum.Pr̄ sancte sanctifica eos in veritate:quia sermo tuus veritas est. Sicut tu me F
misisti in mundū,& ego misi eos in mundum: & pro eis ego sanctifico meipsum, vt sint & ipsi sanctificati in ueritate. Non pro his autē rogo tm̄,sed ēt pro his,qui credituri sunt per uerbū eorum in me: ut & oēs unū sint,sicut tu pr̄ in me, & ego in te: ut & ipsi in nobis unū sint,ut mundus credat,quia tu me misisti.Et ego claritatē,quā dedisti mihi,dedi eis:ut unum sint,sicut & nos unum sumus Ego in eis, & tu in me:ut sint cōsummati in unum,& cognoscat mundus, quia tu me misisti. & dilexisti eos,sicut & me dilexisti.Pr̄ quos dedisti mihi,uolo ut ubi ego sum,& illi sint mecum ut uideant claritatē meā, quam dedisti mihi,& dilexisti me ante mundi cōstitutionem. Pater iuste, mundus te non cognouit. Ego autem cognoui te, & hi cognouerunt,

A gnouerunt, quia tu me misisti. Et notum feci eis nomen tuum, & notum faciā : ut dilectio qua dilexisti me, in ipsis sit:& ego in ipsis.
Prędictæ orationes & suffragia dicenda sunt plus & minus,secundū q̄ necessariū fuerit: q̄a aliq̄d in extremis laborant longiori tpe, aliq̄ breuiori: & ſm hoc legenda sunt suprascripta in totum,vel in parte.

¶ De officio faciendo post egressum animæ de corpore. Cap. 27.

EGressa autē aīa dr̄ hoc ℟. Subuenite sancti Dei,occurrite angeli dñi, Suscipientes aīam eius, Offerenres eam in conspectu altissimi. ℣. Suscipiat te Christus, qui uocauit te:& in sinu Abrahę angeli deducāt te.Suscipiētes. ℣. Requiē ęter. &c. & lux perpet. &c. Offerentes. Deinde. Kyrie el̄. Chr̄e el̄.Kyrie ele.Postea.P̄ nr̄.Et ne nos in. ℣. Requiē ęter.&c. ℟. Et lux perp.&c. ℣. A porta inferi. ℟.
B Erue dñe aīam eius. ℣. Requiescat in pace. ℟. Am̄. ℣. Dñe ex.&c. ℟. Et clam. ℣. Dñs vobiscum. ℟. Et cum spi. Oremus. Oratio.

TIbi dñe cōmendamus aīam famuli tui N. vt defunctus seculo tibi viuat: & q̄ per fragilitatē humanę cōuersationis pcā̄ commisit,tu venia misericordissimæ pietatis absterge.Per Christum dominum nostrum. ℟. Amen. Oremus. Oratio.

COmmendamus dñe aīam famuli tui, in manibus sanctorum Abrahā,Isaac,Iacob,& oīum patriarcharū. Cōmēdamus dñe aīam famuli tui,in manibus sc̄tōrū Petri,& Pauli,& Ioānis, & oīum Apl̄orū, Cōmendamus dñe aīam famuli tui,in manibus sanctorum Stephani,Laurentij,& Blasij,& oīum sc̄tōrū martyrū. Cōmēdamus dñe aīam famuli tui,in manibus sc̄tōrum Sylueſtri,Martini,& N. &
C oīum confessorū. Cōmendamus dñe aīam famuli tui, in manibus sc̄tōrum Benedicti.Egidij,& Antonij,& oīum sc̄tōrum Monachorū.Cōmendamus dñe aīam famuli tui,in manibus sc̄tārum virginū, Marię matris Dñi,Agnetis,Cęcilię,& Catherinæ,& N. & oīum virginum tuarū. Cōmendamus dñe in manus tuas spūm famuli tui,ne princeps ei noceat tenebrarū, sed tu dñe misericorditer eum protegas in secula seculorū. ℟. Amen. Tunc illi,quibus iniunctū fuerit, lauent corpus: postea induant eum paramentis sui ordinis: & ponant eum in feretro.Et sacerdos simpliciter dicat. Kyrie eleis. Chr̄e eleis.Kyrie eleis. P̄ nr̄. Secreto. ℣. Et ne nos inducas. ℟. Sed libera nos. ℣. In memoria æterna erit iustus. ℟. Ab auditione mala nō timebit. ℣. Ne tradas bestiis aīam confitentē tibi. ℟ Et aīam paupe-

Universidad de Deusto
Biblioteca

peris tui ne obliuiſcaris in finem. ℣ Non intres in iudicium cum ſeruo tuo domine. ℟. Quia non iuſtificabitur in conſpectu tuo omnis viuens. ℣ A porta inferi. ℟ Erue dñe animam eius. ℣. Requieſcat in pace. ℟ Amen. ℣. Domine exaudi orat. ℟ Et clam. ℣. Dominus vobiſcum. ℟. Et cum ſpiritu tuo. O remus. Oratio.

SVſcipe dñe aīam famuli tui N. quā de ergaſtulo huius ſeculi vocare dignatus es: & libera eū de locis pęnarū: vt quietis, & lucis æternæ beatitudine perfruatur, & inter ſanctos & electos tuos in reſurrectionis gloria reſuſcitari mereatur. Per Chriſtum dñm noſtrū.

¶ Delatio corporis defuncti ad eccleſiam. Capitulum 28.

DEinde ſacerdos & clerici ordinate vadunt: & corpus portant in eccleſiā cantando hoc ℟. Subuenite vt infra. ℣. Suſcipiate & ℣. Requiē æternā. Depoſito corpore in eccleſia: vel alia hora congruenti ſacerdotes & clerici præparent ſe ad cantandū vigiliā. Duo clerici incipiant abſolute ſicut decet, inuitatoriū. Regē cui oīa viuunt. Pſalmus. Venite exultemus Dño. Et ſolēniter cantent totā vigiliā. Require infra. ¶ Interim ſacerdos cū miniſtris præparet ſe, & decātetur miſſa ſolenniter & ordinate, ſi tps cōgruū fuerit.

¶ De officio ſepulturæ ſacerdotis, vel clerici defuncti. Cap. 29.

FInita miſſa, ſacerdos ſine caſula, cū pluuiali & miniſtris, ſubdiaconus cū cruce, & oēs alij in gradu ſuo veniāt ordinate cū luminaribus, incēſo, & aqua bñdicta, & ſtent in circuitu feretri in modū rotę, & ſacerdos à capite incipiat abſolute hāc oīonē ſine O remus.

NOn intres in iudicium cum ſeruo tuo Dñe: qa nullus apud te iuſtificabitur homo, niſi per te oīum pctōrum ei tribuat remiſſio: non ergo eū (qs) tua iudicialis ſnīa pmat: quē tibi vera ſupplicatio fidei chriſtianę commēdat: ſed gratia tua illi ſuccurrēte mereat euadere iudiciū vltionis: qui dū viueret inſignitus eſt ſignaculo S. Trinitatis. Qui viuis & reg.

¶ Poſt

A ¶ Poſt iſtam oīonem ſtatim cantor incipiat ſequens reſponſorium.

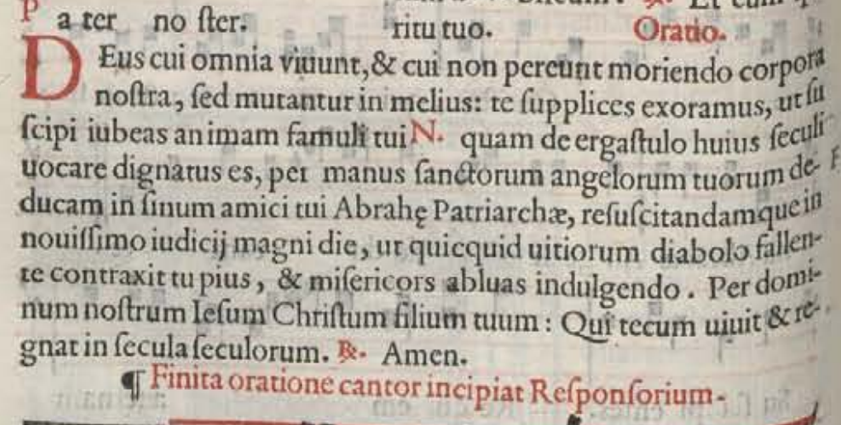
Universidad de Deusto
Biblioteca

Et dum cantatur Reſponſorium, ſacerdos accipiat thuribulum de manu miniſtri, & incenſet corpus. Finito reſponſorio, cantor cum primo choro dicit.

Kyrie eleiſon.

Et ſecundus chorus dicat.

Et eo finito, ſacerdos dicat alta voce:

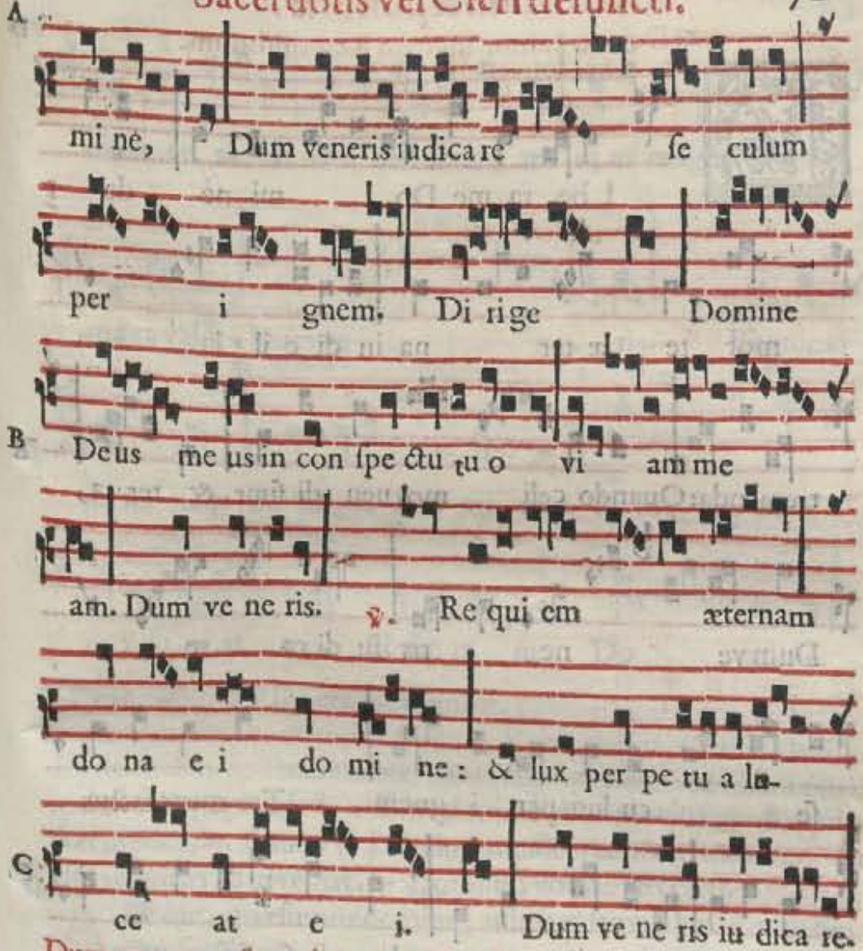
Quo in ſilentio dicto: ſubiungat. ℣. Et ne nos inducas in tentationem. ℟. Sed libera nos à malo. ℣. Dominus vobiſcum. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Oratio.

DEus cui omnia viuunt, & cui non pereunt moriendo corpora noſtra, ſed mutantur in melius: te ſupplices exoramus, ut ſuſcipi iubeas animam famuli tui N. quam de ergaſtulo huius ſeculi uocare dignatus es, per manus ſanctorum angelorum tuorum deducam in ſinum amici tui Abrahę Patriarchæ, reſuſcitandamque in nouiſſimo iudicij magni die, ut quicquid uitiorum diabolo fallente contraxit tu pius, & miſericors abluas indulgendo. Per dominum noſtrum Ieſum Chriſtum filium tuum: Qui tecum uiuit & regnat in ſecula ſeculorum. ℟. Amen.

¶ Finita oratione cantor incipiat Reſponſorium.

Dum cantantur ſupradictum Reſponſorium, accipiat ſacerdos thuribulum vt ſupra, & dicat Kyrie eleiſon. Chriſte eleiſon. Kyrie eleiſ. Pater noſter. Et ne nos inducas. ℟. Sed libera nos à malo. ℣. Dominus vobiſcum. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Oratio.

FAc, quæſumus domine, hanc cū ſeruo tuo defuncto miſericordiam, vt factorum ſuorum in pęnis non recipiat vicem, qui tuā in votis tenui voluntatem, vt ſicut hic eum vera fides iunxit fideliū turmis, ita illis eum tua miſeratio ſociet angelicis choris per dominum noſtrum Ieſum Chriſtum filium tuum: Qui in Trinitate perfecta viuit & regnat in ſecula ſeculorum. ℟. Amen.

 ¶ Deinde

Universidad de Deusto
Biblioteca

℣ Deinde cantor incipiat Responſorium. D

I be ra me Do mi ne de

mor te æ ter na in di e il la

tremenda: Quando cęli mo uen di ſunt, & ter ra,

Dum ve ne ris iu di ca re

ſe cu lum per i gnem. ℣ Tre mens factus

ſum ego, & ti me o, dum di ſcuſ ſi o ve ne-

rit at que ven tu ra i ra. Quan do cę-

li mo uen di ſunt. ℟ Di es il la di es i ræ,

calami-

A

ca la mi ta tis & mi ſe ri æ: di es magna & a-

ma ra valde. Dum ve ne. ris. ℟ Requiem

B

æ ter nam do na ei Do mi ne: & lux per pe-

tu a lu ce at e i. Li be ra me Do mi ne.

Et reincipiunt ℟ Libera me domine. Et dum cantatur accipiat ſacerdos thuribulum, vt ſupra. Et dicat. Kyrie eleiſon. Chriſte eleiſon. Kyrie eleiſon. ℣ Pater noſter. Et ne nos inducas. ℟ Sed libera nos à malo. ℣ A porta inferi. ℟ Erue domine animam eius. ℣ Requieſcat in pace. ℟ Amen. ℣ Domine exaudi orationem meam. ℟ Et

C clamor meus ad te veniat. ℣ Dominus vob. ℟ Et cum.

Oratio.

ABſolue, quæſumus domine, animam famuli tui N vt defunctus ſeculo tibi viuat, & peccata, quæ per fragilitatem carnis humana conuerſatione commiſit, tu venia miſericordiſſimæ pietatis abſterge. Per Chriſtum dominum noſtrum. ℟ Amen.

Finita oratione, prædictus ſacerdos præcipiat portatoribus, vt accipiant feretrum. Illi autem accipientes deportent defunctum ad tumulum. Et dum portatur, clerici cãtent ſubſequentes Antiphonas.

In pa ra di ſum de du cant te An ge li: in tu o

aduentu

Universidad de Deusto
Biblioteca

Cum autem peruentum fuerit ad tumulum, cantatis antiphonis, dicat ſacerdos abſolutè hanc orationem ſequentem.

DEus, qui fundaſti terram, formaſti cęlos, qui loca ſyderibus ſtabilita feciſti: qui captiuum laqueo mortis hominem lauacri ablutione reparaſti: qui ſepultos Abraham Iſaac & Iacob in ſpelunca duplici, in libro vitæ atque totius gloriæ principes annotaſti benedicendos, ita bene ✠ dicere digneris, & hunc tumulum famuli tui N. vt hic eum requieſcere facias: & in ſinu Abrahæ, Iſaac & Iacob collocare digneris: qui dominum noſtrum Ieſum Chriſtũ contritis laqueis infernorum, reſurgere, ſuorumque membra in ſe credentium reſuſcitare voluiſti: reſpice domine ſuper hanc fabricam ſepulturæ: deſcendat ad eam domine Spiritus tuus ſanctus, vt te iubente, ſit in hoc loco famulo tuo N. quieta dormitio, & tempore iudicij tui cum ſanctis omnibus vera reſuſcitatio: præſtante Domino noſtro Ieſu Chriſto, Qui tecum, & cum ſpiritu ſancto viuit & regnat in ſecula ſeculorum. ℟. Amen. Dicta oratione ſacerdos accipiat aquam benedictam, & aſpergat corpus defuncti, & tumulum, & ſimiliter incenſet. His peractis in perſona defuncti dicatur hæc antiphona. Et cantor eam incipiat. Antiphona.

A perite

eas confitebor Domino. Añ. In gre diar. Evovae. ps.

QVemadmodum deſiderat ceruus ad fontes aquarum, ita deſiderat anima mea ad te Deus. Sitiuit anima mea ad Deum fontem viuum: quando veniam & apparebo ante faciem Dei? Fuerunt mihi lachrymæ meæ panes die ac nocte: dum dicitur mihi quotidiè, vbi eſt Deus tuus? Hæc recordatus ſum, & effudi in me animam meam, quoniam tranſibo in locum tabernaculi admirabilis vſque ad domum Dei. In voce exultationis & confeſſionis: ſonus epulantis. Quare triſtis es anima mea? & quare conturbas me? Spera in Deo quoniam adhuc confitebor illi: ſalutare vultus mei, & Deus meus. Ad meipſum anima mea conturbata eſt: propterea memor ero tui de terra Iordanis, & Hermonij à monte modico. Abyſſus abyſſum inuocat, in voce cataractarum tuarum. Omnia exceſſa ſua & fluctus tui, ſuper me tranſierunt. In die mandauit dominus miſericordiam ſuam: & nocte canticum eius. Apud me oratio Deo vitæ meæ: dicam Deo ſuſceptor meus es. Quare oblitus es mei? & quare triſtis incedo, dum affligit me inimicus? Dum confringunt ossa mea exprobrauerũt mihi, qui tribulant me inimici mei. Dum dicunt mihi per ſingulos dies: vbi eſt Deus tuus? quare triſtis es anima mea, & quare conturbas me? Spera in Deo quoniam adhuc confitebor illi: ſalutare vultus mei & Deus meus.
R equiem æternam dona eis domine. Antiphona.

Ingrediar

Universidad de Deusto
Biblioteca

In grediar in locum tabernaculi admirabilis vsque ad mon-

tem De i. Añ. Hæc requies mea. E v o v a e. Psalmus.

MEmento Domine Dauid, & omnis manſuetudinis eius. Sicut iurauit Domino: votum vouit Deo Iacob. Si introiero in tabernaculum domus meæ: ſi aſcendero in lectum ſtrati mei. Si dedero ſomnum oculis meis,& palpebris meis dormitationem. Et requiem temporibus meis, donec inueniam locum domino: tabernaculum Deo Iacob. Ecce audiuimus eum in ephrata: inuenimus eum in campis ſyluæ. Introibimus in tabernaculum eius: adorabimus in loco vbi ſteterunt pedes eius. Surge domine in requiem tuam:tu & arca ſanctificationis tuæ. Sacerdotes tui induantur iuſtitiam,& ſancti tui exultent. Propter Dauid ſeruum tuum: non auertas faciem Chriſti tui. Iurauit dominus Dauid veritatem, & nõ fruſtrabitur eum de fructu ventris tui ponam ſuper ſedem tuam. Si cuſtodierint filij tui teſtamentum meum, & teſtimonia mea hæc,quæ docebo eos. Et filij eorum vſque in ſeculum, ſedebũt ſuper ſedem tuam. Quoniam elegit dominus ſion: elegit eam in habitationem ſibi. Hæc requies mea in ſeculum ſeculi: hic habitabo, quoniam elegi eam. Viduam eius benedicens benedicam: pauperes eius ſaturabo panibus. Sacerdotes eius induam ſalutari,& ſancti eius exultatione exultabunt. Illuc producam cornu Dauid: paraui lucernam Chriſto meo. Inimicos eius induam confuſione: ſuper ipſum autem efflorebit ſanctificatio mea. Requiem æternam dona eis domine. Antiphona.

æc re qui esme a in ſe cu lum ſe cu li: hic habitabo:

ha bi ta bo: quo ni am e le gi e am. Antiphona:

De terra formaſti me. E v o v a e. Psalm.

DOmine probaſti me, & cognouiſti me: tu cognouiſti ſeſſionẽ meam,& reſurrectionem meã. Intellexiſti cogitationes meas de longe: ſemitam meam & funiculum meum inueſtigaſti. Et omnes vias meas præuidiſti: quia non eſt ſermo in lingua mea. Ecce Dñe tu cognouiſti oĩa nouiſſima & antiqua: tu formaſti me, & poſuiſti ſuper me manum tuam. Mirabilis facta eſt ſcientia tua ex me: confortata eſt,& non potero ad eã. Quo ibo à ſpiritu tuo?& quo à facie tua fugiã. Si aſcendero in cęlum,tu illic es: ſi deſcendero in infernum, ades. Si ſumpſero pennas meas diluculo, & habitauero in extremis maris. Etenim illuc manus tua deducet me,& tenebit me dextera tua. Et dixi,forſitan tenebræ conculcabunt me, & nox illuminatio mea in delitiis meis. Quia tenebræ non oſcurabuntur à te, & nox ſicut dies illuminabitur, ſicut tenebræ eius,ita & lumen eius. Quia tu poſſediſti renes meos: ſuſcepiſti me de vtero matris meæ. Confitebor tibi, quia terribiliter magnificatus es: mirabilia opera tua,& anima mea cognoſcet nimis. Non eſt occultatũ os meũ à te, quod feciſti in occulto,& ſubſtantia mea in inferioribus terræ. Imperfectum meum viderunt oculi tui,& in libro tuo omnes ſcribentur: dies formabuntur, & nemo in eis. Mihi aũt nimis honorificati ſunt amici tui Deus: nimis confortatus eſt principatus eorũ. Dinumerabo eos, & ſuper arenã multiplicabunt: exurrexi, & adhuc ſum tecũ. Si occideris Deus peccatores: viri ſanguinum declinate à me. Quia dicitis ĩ cogitatiõe: accipiẽt in vanitate ciuitates ſuas. Nonne qui oderunt te dñe oderã,& ſup inimicos tuos tabeſcebã? Perfecto odio oderã illos, & inimici facti ſunt mihi. Proba me Deus, & ſcito cor meum: interroga me,& cognoſce ſemitas meas. Et vide ſi via iniquitatis in me eſt,& deduc me in via ęterna. Requiem. Añ.

De

DOmine exaudi orationem meam: auribus percipe obſecrationem meam: in veritate tua exaudi me in tua iuſtitia. Et nõ intres in iudicium cum ſeruo tuo: quia non iuſtificabitur in conſpectu tuo omnis viuens. Quia perſecutus eſt inimicus animã meam: humiliauit in terra vitam meam. Collocauit me in obſcuris, ſicut mortuos ſeculi, & anxiatus eſt ſuper me ſpiritus meus: in me turbatũ eſt cor meum. Memor fui dierum antiquorum: meditatus ſum: in omnibus operibus tuis: & in factis manuum tuarũ meditabar. Expandi manus meas ad te: anima mea ſicut terra ſine aqua tibi. Velociter exaudi me Domine: defecit ſpiritus meus. Non auertas faciẽ tuam à me, & ſimilis ero deſcendentibus in lacum. Auditam fac mihi mane miſericordiam tuam: quia in te ſperaui. Notam fac mihi viam, in qua ambulem: quia ad te leuaui animam meam. Eripe me de inimicis meis Domine, ad te confugi: doce me facere voluntatem tuã, quia Deus meus es tu. Spiritus tuus bonus deducet me in terram rectam propter nomẽ tuum Domine viuificabis me in æquitate tua. Educes de tribulatione animam meam, & in miſericordia tua diſperdes omnes inimicos meos. Et perdes omnes qui tribulant animam meam: quoniam ego ſeruus tuus ſum. Requiem. Antiphona.

LAudate Dominum de cęlis: laudate eum in excelſis. Laudate eum omnes angeli eius: laudate eum omnes virtutes eius. Laudate eum Sol & Luna: laudate eum omnes ſtellæ & lumen. Laudate
B eum cęli cęlorum, & aquæ omnes quæ ſuper cęlos ſunt, laudent nomen Domini. Quia ipſe dixit, & facta ſunt: ipſe mandauit, & creata ſunt. Statuit ea in æternũ, & in ſeculum ſeculi: præceptum poſuit, & nõ præteribit. Laudate Dñm de terra dracones, & omnes abyſſi. Ignis, grando, nix, glacies, ſpiritus procellarum: quæ faciunt verbũ eius. Montes, & omnes colles, ligna fructifera, & omnes cedri. Beſtiæ, & vniuerſa pecora: ſerpentes, & volucres pẽnatę. Reges terræ. omnes populi: principes, & omnes iudices terræ. Iuuenes, & virgines, ſenes cum iunioribus laudent nomen Dñi: quia exaltatũ eſt nomen eius ſolius. Confeſſio eius ſuper cęlum & terram, & exaltauit
C cornu populi ſui. Hymnus omnibus ſanctis eius: filiis Iſrael populo appropinquanti ſibi. Cantate Dño canticum nouum: laus eius in eccleſia ſanctorum. Lętetur Iſrael in eo qui fecit eum, & filiæ
F ſion exultent in rege ſuo. Laudent nomen eius in choro: in tympano, & pſalterio pſallant ei. Quia beneplacitum eſt Dño in populo ſuo, & exaltauit mãſuetos in ſalutem. Exultabunt ſancti in gloria: lętabuntur in cubilibus ſuis. Exultationes Dei in gutture eorum, & gladij ancipites in manibus eorum. Ad faciendam vindictam in nationibus, increpationes in populis. Ad alligandos reges eorum in compedibus, & nobiles eorum in manicis ferreis. Vt faciant in eis iudicium conſcriptum: gloria hæc eſt oĩbus ſanctis eius. Laudate Dñm in ſanctis eius: laudate eum in firmamento virtutis eius. Laudate eum in virtutibus eius: laudate eum ſecundũ multitudinem magnitudinis eius. Laudate eum in ſono tubæ: laudate eũ in pſalterio,

& citha-

Universidad de Deusto
Biblioteca

& cithara. Laudate eum in tympano, & choro: laudate eum in cor D
dis, & organo. Laudate eum in cymbalis beneſonantibus: laudate
eum in cymbalis iubilationis: omnis ſpiritus laudet Dominum.
Requiem æternam dona eis domine. Antiphona.

Ego ſum reſurre ctio. E v o v a e. Canticum. E

BEnedictus Dominus Deus Iſrael: quia viſitauit, & fecit redemptionem plebis ſuæ. Et erexit cornu ſalutis nobis, in domo Dauid pueri ſui. Sicut locutus eſt per os ſanctorũ, qui à ſeculo ſunt prophetarum eius. Salutem ex inimicis noſtris, & de manu oĩum, qui oderunt nos. Ad faciẽdam miſericordiam cum patribus noſtris, & memorari teſtamẽti ſui ſancti. Iuſiurandũ, quod iurauit ad Abrahã patrem noſtrum: daturum ſe nobis. Vt ſine timore de manu inimicorum noſtrorum liberati ſeruiamus illi. In ſanctitate & iuſtitia coram ipſo: omnibus diebus noſtris. Et tu puer propheta altiſſimi vocaberis: præibis enim ante faciem Dñi, parare vias eius. Ad dandã ſcientiam ſalutis plebi eius: in remiſſionem peccatorum eorũ. Per viſcera miſericordiæ Dei noſtri, in quibus viſitauit nos oriens ex alto. Illuminare his, qui in tenebris, & vmbra mortis ſed ent, ad dirigendos pedes noſtros, in viam pacis. Requiem æternam. Antiph. F

A

Et interim dum iſtæ infraſcriptæ antiphonæ cum ſuis pſalmis cantantur, ſacerdos dicat has ſequentes orationes.

ORemus fratres chariſſimi pro ſpiritu fratris noſtri N. quem Dñs de laqueo huius ſeculi liberare dignatus eſt: cuius corpuſculum hodie ſepulturæ traditur: vt eum pietas Dei in ſinu Abrahę, Iſaac, & Iacob collocare dignetur: vt cum iudicij dies aduenerit, inter ſanctos, & electos ſuos eum in parte dextera collocandum reſuſcitari faciat, Per Chriſtum Dñm noſtrum. ℟. Amen. Oratio.

B

DEus cui omnia viuunt, & cui nõ pereunt moriendo fidelium corpora, ſed mutantur in melius, te ſupplices deprecamur: vt quicquid anima famuli tui N. vitiorum, tuæq; voluntati contrariũ fallente diabolo, ſeu propria iniquitate, vel fragilitate contraxit, tu pius & miſericors abluas indulgendo: eamq; ſuſcipi iubeas per manus ſanctorum angelorum tuorum deducendam in ſinum patriarcharum & prophetarum tuorum, Abrahæ ſcilicet amici tui, & Iſaac electi tui, & Iacob dilecti tui: à quo aufugit dolor atque triſtitia & ſuſpirium, fidelium quoque animę felici iucunditate lętantur, & in nouiſſimo magni iudicij die inter ſanctos, & electos tuos eã facias perpetuæ gloriæ percipere portionem: quam oculus non vidit, nec
C auris audiuit, & in cor hominis non aſcendit, quam prępараſti diligentibus te, Per Chriſtum dñm noſtrum. ℟. Amen. Oratio.

TEmeritatis quidem eſt dñe, vt homo hominem, cinis cinerem, mortalis mortalem tibi dño Deo audeat commẽdare: ſed quia terra ſuſcipit terram, & puluis conuertitur in puluerem: donec omnis caro in ſuam redigatur originem: inde tuã pijſſime pater lachrymabiliter quęſumus pietatem, vt huius famuli tui N. animam, quã de huius ſeculi cęnulenta voragine ducis ad patriam, Abrahę amici tui ſinu recipias, & refrigerij rore perfundas. Sit ab ęſtuantis gehennæ truci incendio ſegregata, & beatę requieui tuæ te donante, coniuncta. Et ſi quæ ſunt illi Domine digne cruciatibus culpæ, tu eas gratia mitiſſimæ lenitatis indulge: nec peccati recipiat vicem, qui tuam in votis tenuit voluntatem, ſed indulgentiæ tuę piam ſen-

tiat ſuauitatem. Cumque finito mundi termino ſupernum cunctis D illuxerit regnum, nouus homo ſanctorum omnium cętibus aggregatus cũ electis tuis reſurgat in parte dextera collocandis. Per Chriſtu n dominum noſtrum. ℟. Amen. Oratio.

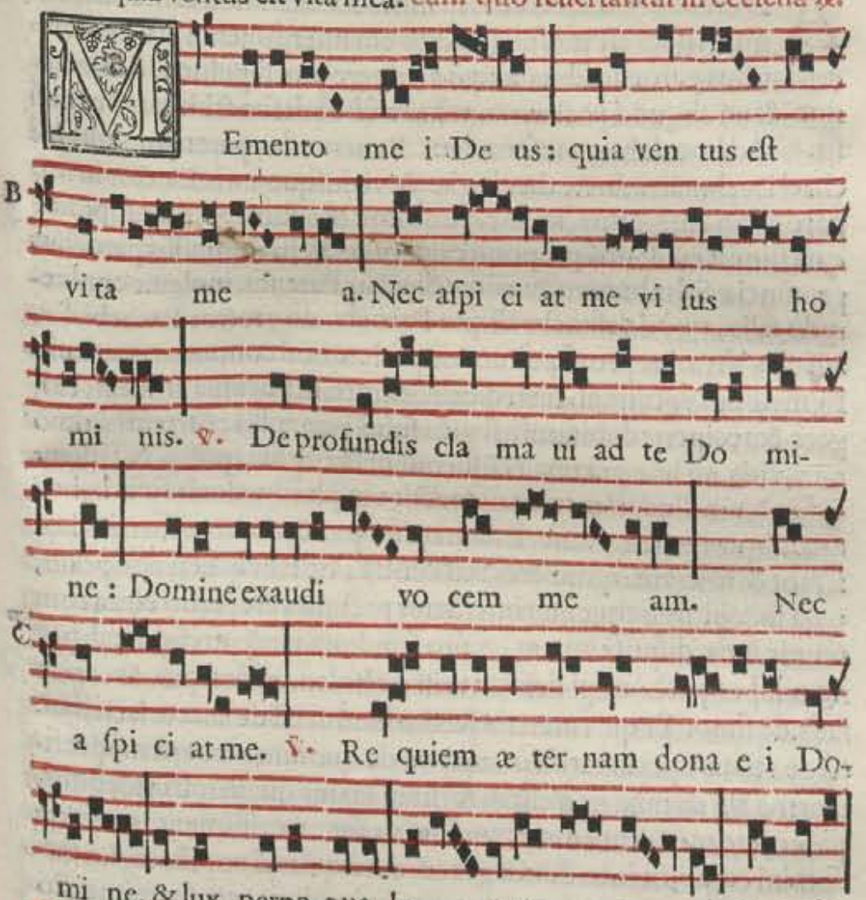
OPus eſt miſericordiæ Dñe ſancte, pater omnipotens æterne Deus rogare pro alijs. Et quia pro nobis non ſufficimus, ſuſcipe (rogamus) animam ſerui tui N. reuertẽtem ad te. Adhęſit ei angelus teſtamenti tui Michael, & per manum ſanctorum angelorum tuorum inter ſanctos & electos tuos in finibus, Abrahæ, Iaac, & Iacob patriarcharum tuorum eã collocare digneris. Libera eam Domine de principibus tenebrarum, & de locis pęnarum, ne famulus tuus vllis iam primęuę natiuitatis vel ignorantiæ confundatur erroribus. Agnoſcatur à tuis, & miſericordia bonitatis tuæ ad locum refrigerij, & quietis in ſinum Abrahæ transferatur. Per Chm. Oſo.

DEbitum humani corporis ſepeliendi officium fidelium more complentes, Deũ cui omnia viuunt, deprecamur: vt hoc corpus fratris noſtri N. à nobis in infirmitate ſepultum, in ordine ſanctorum ſuorum reſuſcitet, & eius ſpiritum ſanctis ac fidelibus aggregare iubeat: cum quibus inenarrabili gloria & perenni felicitate perfrui mereatur. Per Chriſtum dñm noſtrum. ℟. Amen. Oratio.

OMnipotens ſempiterne Deus, qui humano corpori animam inſpirare dignatus es, dum te iubente puluis redit in puluerẽ, tu imaginem tuam cum ſanctis & electis tuis æternis ſedibus præcipias ſociari. Per dominum noſtrum. His omnibus expletis poſtq; defunctus ſepultus fuerit ſacerdos cum aqua benedicta aſpergat tumulum, & dicat alta voce. Orate omnes. Et omnes ſub ſilentio dicant. Pater noſter. ℣. Et ne nos inducas. ℟. Sed libera nos. ℣. Nõ intres in iudicium cum ſeruo tuo dñe. ℟. Quia non iuſtificabitur in conſpectu tuo oĩs viuens. ℣. A porta inferi. ℟. Erue dñe animam eius. ℣. Requieſcat in pace. ℟. Amen. ℣. Dñe exaudi. ℟. Et clamor meus. ℣. Dñs vob. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Oremus. Oratio.

SAtisfaciat tibi, q̃s dñe Deus noſter, pro anima famuli tui fratris noſtri, beatiſſimæ Dei genitricis ſemperq; virginis Mariæ, & beatorum apoſtolorũ Petri & Pauli, & beati N. patroni noſtri, omniumq; ſanctorum tuorum oratio, & pręſentis familiæ tuæ humilis & deuota ſupplicatio: vt peccatorum omnium veniam, quam pręcamur,

Acamur, obtineat: nec eum patiaris cruciari gehennalibus flammis, quẽ filij tui Dñi noſtri Ieſu Chriſti pretioſo ſanguine redemiſti. Qui tecũ & ſpiritu ſcto̅ viuit & reguat Deus, per oĩa ſecula ſec. ℟. Amen. ℣. Dñs vobiſcũ. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Et ſacerdos dicat. Anima eius & aĩæ oĩum fideliũ defunctorũ per miſericordiam Dei, requieſcant in pace. ℟. Amen. Et ſtatim cantor incipiat. ℟. Memento mei Deus: quia ventus eſt vita mea. cum quo reuertantur in eccleſiã ℟.

Cumque reuertuntur in eccleſiam, ordinate ſtent in choro. Et finito reſponſorio, ſacerdos dicat. Pater noſter. ℣. Et ne nos inducas. ℣. A porta inferi. ℟. Erue Domine animã eius. ℣. Requieſcat in pace. ℟. Amẽ. ℣. Dñe exaudi orationem meam. ℟. Et clamor meus

Universidad de Deusto
Biblioteca

ad te veniat. ℣. Dñs vobiscum. ℟. Et cum spiritu tuo. Oremus. D

TIbi Domine commendamus animam famuli tui N. vt defunctus seculo tibi viuat, & quæ per fragilitatem mundanæ conuersationis peccata commisit, tu venia misericordissimæ pietatis absterge. Per Christum dominum nostrum. ℟. Amen.

¶ An aliquid sit exigendum pro sepultura. Cap. 30.

AD eruditorum sacerdotum instructionem non minus incongrue visum est vsitatã quæstionem interponere: An liceat sacerdotibus parochialibus aliquid exigere pro sepultura defunctorum, & an aliquod pactum cum hæredibus defuncti interponendũ sit. ¶ Ad hoc dubium respondens Reuerendus pater dominus Michael Lochmaier sacræ theologiæ & vtriusque iuris Doctor in suo parochiali curatorum, tit. 6. c. 3. in hunc modum. ¶ Ad propositæ E quæstionis euidentiã propono causam facti, in nonnullis parochiis prouinciæ Saltzburgen. maxime diœcesis Patauin. inoleuit consuetudo talis, quòd defuncto aliquo Parochiano, rector Parochialis, aut eius Vicarius pro sepultura aliquid, quod communi vocabulo Remedium vocant, ab hæredibus defuncti in pecunia cõsueuit exigere & recipere: dubitatum sepius fuit à nonnullis cõscientiæ timoratæ, viris, an hoc prætextu cõsuetudinis licitè fieri possit, & videtur q̃ sic. Nam illud in communi practica in pluribus locis solet haberi ex antiqua consuetudine. Etiam episcopus & eorum officiales hoc sciunt & tolerant. Igitur &c. Sed contra, videtur q̃ fieri non possit, quia in talibus frequenter interuenit pactum vel exactio cõtra com F munis iuris dispositionem, q̃ pro sepultura tanq̃ pro spirituali bono nihil ex pacto exigi debeat, vt in c. abolendæ. de sepul. & c. non satis. de simo. Et quia materia Remediorum est de lana & lacte, hoc est de vtilitate pecuniaria curatorum, de quorum numero me profiteor: ne alij domini non curati forsitan laxius quam ipsis videbitur, procedere me exequentem, aut fauorizantem existiment: aut certe domini curati, sit interdum rigorem aut æquitatẽ consuetudini forte præposuero, me persecutorem proprij ordinis accusent: intendo quantum potero inter deuia remediorum, exequiarum & aliorum circa sepulturas defunctorum obuenientium pari passu incedere. Et primo quid sit Remedium, & acceptionẽ huius prępositionis, Pro, declarare. Deinde me paucis conclusionibus circa quæsitum absoluere.

A uere. Præuisa igitur acceptione sepulturæ, & aliorum in prȩcedenti articulo, cum non reperiam aliquem antiquum aut modernum Doctorem, quid sit Remedium diffinisse, ad communem practicã eorum, qui rei nomen imposuerunt, recurro. Et dico, q̃ secundum practicam eorum, Remedium est illud, quod præter id quod pro exequiis, siue officio defunctorum & cultu diuino peragendo solitũ est dari ex rebus defuncti, aut eius hæredis, in pecunia, siue existimatione, occasione iuris funerandi, siue sepulturæ & cœmeterij, à rectore parochiali aut eius Vicario petitur, siue exigitur, quasi animæ remedium: quod solitum est dari pro exequiis & cultu diuino. Et probat hoc idẽ ex acceptionibus sepulturæ supradictis: vbi nulli alteri morum sepulturę conuenienter applicari potest remedium, cum ista B prępositione, Pro, de cuius significato nunc dicemus. Pro quo nota q̃ hæc præpositio, Pro, secundum Doct. in 4. dist. 25. quos imitatur Arch. in c. Agatho 63. dist. & in c. Iudices. & c. ordinationes. 1. q. 1. pluribus modis accipitur. ¶ Vno modo notat apprecationem, vel communitatem, vel causam principaliter & primo mouẽtem, & sic qualitercunq; capiatur sepultura, præterquam tertio modo, non est licitum aliquid exigere, aut recipere pro sepultura: immo est simoniacum, ita q̃ illud temporale, siue sit pecunia, siue alia res sit, est vt pretium sepulturæ, quæ est quoddam spirituale. Et peccat mortaliter qui sic dedit & recipit, & qui mediator siue cooperator ad hoc fuit. 1. q. 1. reperiuntur. & q. 3. vendentes. Nec in hoc excusat ignorantia, cum sit iuris diuini, quæ neminem excusat. Nec excusat consuetudo aliqua, vt patet in iuribus supra pro falsitate quæsiti adduC ctis: quia consuetudo non præiudicat iuri naturali vel diuino, quod prohibet simoniam. Et sic intelligi debent iura, quæ dicunt, q̃ recipere aliquid pro sepultura, aut exequiis, sit simoniacũ. ¶ Secundo hæc præpositio, Pro, notat, causam finalem, & motiuam, nõ remotam propinquam, sed occasionalem, & tunc licitũ est & dare & accipere tẽporale pro spirituali, & tũc est, Iste dat denarios pro missa, idest pro veneratione missę, vel propter venerationem, siue propter venerandam missam. Sic etiam intellige, cum dicitur, iste dat pecunias, vel recipit pro sepultura, aut exequiis, &c. ¶ Tertio notat causam efficientem, vt sit sensus: iste dat denarios pro missa, vel pro exequiis, idest pro deuotione missę. siue exequiarum: quę mouent eum

Universidad de Deusto
Biblioteca

ad dandum: vel ideſt pro deuotione, quam habuit ad miſſam, vel ad D exequias. Et hoc licitè poteſt fieri & concedi: quia deuotio, quã habet quis ad prædicta, licitè poteſt eum mouere ad dandum aliquid. Et poteſt etiam ſacerdos licitè recipere, ita tñ ꝙ ceſſet omnis pactio & conuentio. 1.q.1.c.quam pio. ¶ Quarto notat cauſam adminiculatiuam & conſecutiuam: quæ reducitur ad efficientem, vt cum dicitur, Ille miniſtrat librum ſacerdoti pro celebranda miſſa: vel, Ille dat pecuniam presbytero pro eccleſia officianda, & tunc etiam poteſt concedi ſic. 74. diſtinct. ca. vlt. vbi glo. cum ſimilib.

¶ Quinto notat cauſam excitatiuam, & ſecundum hoc dicunt quidam, quòd epiſcopus licitè poteſt conferre beneficium familiari ſuo pro ſeruitio licito. Nam ibi iſta præpoſitio, pro, non notat cauſam finalem, ſed excitatiuam. Obſequium enim tale non debet E eſſe cauſa finalis, ſed poteſt eſſe excitatiua. Vide de hoc latius Archid. in d. cap. ordinationes. 1. quæſtio. 1. Sunt & aliæ acceptiones huius præpoſitionis, Pro, ſed non ſunt ad propoſitum noſtrum: nam quandoq; valet tm̃, ſicut loco: vt pro dote, ideſt loco dotis. ff. de dot. præleg. l. vir vxori. quãdoq; pro, ideſt nomine: vt pro ſe, ideſt nomine ſuo: pro te ideſt nomine tuo, vel ad commodum tuum. ff. de poſtu. l. 1. §. 1. de commod. l. ſi vt certo. Sed hęc tranſeo, & conuerto me ad concluſiones, & ſit hæc prima concluſio. ¶ Aliquid accipere, aut exigere occaſione funerũ ex pacto pro ſepultura eſt omnino illicitum. Hæc concluſio probatur in c. abolendæ. de ſepul. & in ca. quæſta. 13. q. 2. Nec ratione terræ, vt dicitur: neq; ratione officij, vt in c. non ſatis. & c. cum eccleſiæ. de ſimo. Impendat ergo rector cu- F ratus prædicta, & poſtea laudabiles conſuetudines exigat, vt in c. ad apoſtolicam de ſimo. & latius infra dicetur. ¶ Secunda conclu. non poteſt cõſuetudine introduci vt aliquid detur pro ſepultura, ſiue Remedium, aut alio nomine vocetur, vbi præceſſit pactio, ſiue exactio. Probatur: quia initium cõſuetudinis fuit ſimoniacum & vitioſum: ideo non poterat bonam conſuetudinẽ introducere. Et in illis duobus caſibus qã pręceſſit pactio vel exactio, intellige iura, videlicet c. non ſatis: & ſeq. cum ſimil. de ſimo. quę annullat conſuetudinem in huiuſmodi. Non valet ergo conſuetudo, vt ante in ſepultum funus, vel etiam tempore ſepulturæ aliquid pro ſepultura, vel nomine Remedij exigatur ab inuito: quia non habet talis cõſuetudo principiũ volun-

Notabilis, & omni digna prorſus acceptione eſt hæc, ꝙ conſuetudinum varietate exceptio.

A voluntarium. Ideo prætextu huius non debet quis cogi. Et maxime pręſumeretur de ſimonia, ſiquis funus pro pignore arreſtaret. Secus vbi ex poſtfacto conſueuit aliquid dari. Habes ergo concluſiuè, ꝙ vbi pactio vel exactio præcedens dedit cauſam conſuetudinis, talis conſuetudo non valet. Et de hoc vide Pan. in c. ſuam. & c. ad apoſtolicam. de ſimo. ¶ Tertia concluſio, poteſt induci conſuetudine, quando non præceſſit pactio aut exactio, vt ſic ex mera liberalitate & deuotione populi talis conſuetudo ſit introducta, ꝙ pro ſepultura, ſiue exequijs, aut officio defunctorum aliquid detur: ita tñ ꝙ prædicta prius liberaliter exhibeantur. Probatur: quia talis conſuetudo tunc nõ habet initium, nec fundamentum vitioſum, ſed laudabile. Nam ex quo dantes à principio libere ſoluerunt, videntur ſe ad hoc B obligaſſe ſub nomine cuiuſdam oblationis: quam laici ſolent facere clericis tempore ſpiritualium, vt no. de conſe. diſt. 1. omnis Chriſtianus. Ita no. Pan. in d. c ad apoſtolicam. & c. Iacobus. de ſimo. & late in d. c. ſuam. eo. tit. vbi etiam diſputat, quomodo poſſit induci conſuetudo ex libera donatione, & ex his, quæ ſunt merę facultatis. ¶ Collige igitur ex prædictis, ꝙ tria requiruntur ad hoc, vt valeat conſuetudo, ꝙ pro ſepultura, aut nomine remedij, ſiue pro officio defunctorum aliquid exigatur & detur. Primum, ꝙ conſuetudo talis habuerit principium voluntarium, hoc eſt, ꝙ primo tale quid liberaliter ſoluerint, ita ꝙ non ſit inuite ab eis exactum. Secundum, ꝙ talis conſuetudo non habuerit fundamentum vitioſum, aut ſimoniacum, ita ꝙ non interuenerit pactum, ſiue conuentio in futurum de C tali quid ſoluendo, tanꝙ pretiũ ſepulturæ. Tertium, ꝙ prædicta, pp quæ aliquid datur, prius liberaliter exhibeantur, & ꝙ prætextu conſuetudinis talis, nequaq; denegentur. Ex poſtfacto tñ nõ ſoluentes laudabilem conſuetudinem, vbi prædicta tria concurrunt, vel nõ ſeruantes de ſoluendo certum quid, compelli poſſunt, nõ per rectorẽ parochialis eccleſiæ, ſed per eꝑm ſuum, vt eſt tex. in d. c. ad apoſtolicam. ¶ Quarta concluſio, rector parochialis, qui ex officio & rõne curæ ad ſepulturam & exequias ſuo parochiano defuncto tenetur, non poteſt licitè pro his aliquid petere. Si aũt conſuetudo habet, ꝙ aliquid detur, poſſunt laici compelli ad obſeruandum laudabilẽ conſuetudinem. Prima pars probatur per d. c. Abolendæ. & ibi per glo. Secunda pars probatur ex iam dictis in præcedenti concluſione.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Quinta cõcluſio, ſi parochialis rector habet vnde viuat, tunc ceſ- D
ſante conſuetudine non põt aliquid pro ſepultura, exequiis, ſiue no
mine remedij exigere, ſed gratis oblatum licitè põt recipere. Hæc
cõcluſio eſt Pan. in d.c. ſuam. Probatur prima pars: quia in tali caſu
ceſſante conſuetudine rector parochialis tenetur ex officio & rõne
curę gratis ſpiritualia impendere, immo ſi in dicto caſu aliquid reci
pit, tenetur reſtituere, vt ibi dicitur. Secũda pars probatur in c. ſicut
epm. 1. q. 2. ¶ Sexta concl. ſi rectori parochiali deſunt ſumptus ne-
ceſſarij, põt ſibi aliunde acquirere victum, tunc ceſſante conſuetudi
ne non põt occaſione prędictorum aliquid exigere. Hæc concl: etiã
eſt Pan. loco allegato: Imputet enim ſibi, qui tale beneficium exile, E
& tenue acceptauit. Quærat ergo honeſte ſibi victum manibus, vel
induſtria: puta ſcribendo, pueros docendo, vel quid ſimile exercen
do, vt in c. clericus victum. 91. diſt. Nam & apls quærebat ſibi victũ
tpe prædicationis, vt habetur 2. Theſſ. 3. & 1. Cor. 4. in c. acũ apls.
de cenſi. Si vero rector parochialis in tali caſu non põt honeſtè ſibi
victum aliter quærere, tunc vel eps prouidebit ſibi, vel parochiani
poſſunt compelli ad prędandum ſibi neceſſaria victui. De hoc vide
bo. gl. in c. omnis chriſtianus. de conſec. diſt. 1. quæ dicit, ſacerdoté
indigentem poſſe ſubtrahere parochianis ſpiritualia, niſi faciãt ob-
lationes, vnde poſſit viuere: Ad hoc etiam vide quod no. in c. de his
de eccl. ædi. ¶ Septima conclu. clerici extranei, qui non tenentur ex
officio ad exequias, aut alia ſpiritualia impendenda, poſſunt licitè
operas ſuas ſpirituales locare, & conuenire vt aliquid pro labore ha
beant, nõ vt directe pro ſpiritualibus recipiant tẽporale, ſed recom F
penſationem laborum & damnorum, quæ ſuſtinent in exibendo pę
nitentias ſuas, & trahendo morã in ſpiritualibus impendendis. con-
cluſio probatur per Inn. in c. pen. ne prę. l. vt. ſu. Ad hoc eſt glo. in c.
abolendæ. de ſepul. & in c. ſuam. de ſimo. vbi Pan. contra gl. tenet,
q extranei ſacerdotes, etiam ſi abundant, poſſunt exigere: cũ ad hoc
ex officio non teneantur, & reſtringit gl. in c. præcipimus. 21. q. 2.
quæ ſimpliciter vincit ſacerdotem poſſe operas ſuas ſpũales locare.
Vide de hoc Doct. in c. ſignificatum. de præb. ¶ Octaua concl. re-
ctor parochialis, qui ſepulturã & exequias ſuo parochiano defun-
cto impendit, ſola hac intentione vt aliquid percipiat, alias non fa-
cturus, licet non incurrat ſimoniã conuentionalem, incurrit tamen

vere

A vere ſimoniam mentalem, & grauiter peccat. Prima pars probatur
in c. vlt. de ſim. ex quo non præceſſit pactũ expreſſum, nec emptio,
nec vẽditio, nec exactio, nec eccleſia iudicat de tali ſimonia in foro
contentioſo: Secunda pars probatur, quia præceſſit intentio depra-
uata, & ſic incurrit ſimoniam mentalem: quæ ſola pęnitentia purga
tur, vt ibi dicitur: quia nullam cenſuram eccleſiaſticam incurrit. Ad
hoc eſt glo. in ſimili caſu in c. vnico. de cle. non reſi. lib. 6. ¶ Nona
concluſio, conſuetudine introduci põt, vt clerici curati ex bonis de-
functi certum quid percipiant. Hanc concl. probat Hoſt. in ſum. de
conſuetudine in quibuſdã terris: vbi clerici curati de conſuetudine
recipiunt & exigunt lectũ, in quo defunctus moritur. Item & veſtes
in quibus moritur. Alicubi conſuetudo eſt, q curati habeãt pannũ,
quod feretro ſuperponitur. Alibi, q ex armento habeant melius ca-
B put pecoris. Exemplificat etiã Pan. in d.c. ad apoſtolicã. de conſuet.
in Britania, vbi in morte datur curatis tertia pars oĩum bonorum de
functi, conuertenda tñ ad cultum diuinum & eleemoſynam paupe
rum. Dicunt tñ Doct. q ſubſiſtente tali conſuetudine tanq laudabi
li, ſi clerici funus ſepelire non vellent, niſi ab hęredibus defuncti fie-
ret eis cautio de redemptione lecti, aut veſtimentorũ, & aliorũ, quæ
ex conſuetudine de rebus defuncti veniunt, ſimoniam cõmitterent:
multo magis, qũ abſq; pecunia hoc exigũt, nolentes aliter ſepelire,
vt in c. quæſta. 13. q. Si aũt clerici pacto faciũt de redimendo lecto,
aut panno, & huiuſmodi etiã antequã funus ſepeliatur, per hoc nõ
incurrunt ſimoniã, ſed eſt licitũ, cum illa ſint tẽporalia: dũmodo per
hoc negetur ſepultura, vel immiſceat ius ſepulturę. Et ſi poſt ſepultu
C ram hęredes nollent obſeruare pactũ aut conſuetudinẽ, poſſunt cle
rici agere contra eos, vt ſuperius dictũ eſt. ¶ Decima concl. concur
rentibus tribus ad laudabilẽ conſuetudinẽ in hac materia introdu-
cendam requiſitis, valet cõſuetudo, vbi rector parochialis pro ſepul
tura noĩe remedij certũ quid, ſiue ante ſepulturam, ſiue ex poſtfacto
ab hęredibus defuncti recipit vel exigit. Hæc concluſio elicitur ex
præcedentibus, & probo eã de laudabili cõſuetudine in officialatu
curiæ Pata. in Vienna, cui ad annos plures officialis præfui: Vbi cum
adultus, qui ſaltem ſemel cõicauit, moritur, dant hęredes occaſione
ſepulturę noĩe Remedij. 12. denarios Vienn. pro puero 7. denarios:
quæ conſuetudo ſi prędicta tria, de quibus ſupra in tertia cõcluſio-

ne,

Universidad de Deusto
Biblioteca

ne, cõcurrunt, nequaq̃ venit condẽnanda. Et debet hæc præpositio, D
pro, in hac conclusione & similibus sumi nõ primo modo, sed altero ex tribus sequentibus. ¶ Veni nunc ad vndecimam conclusionẽ, quæ est respõsiua ad causam facti quæsiti, & est hæc. Non valet consuetudo vbi remedium anteq̃ exigatur à dentibus, ex consuetudine tanq̃ incerto consistens in quota ignoratur: si per rectorẽ parochialem & hæredes defuncti, aut alias interpositas personas ad certũ q̃d & quotam ex conuentione, aũt pacto reductum exigitur & recipit. Hęc conclusio est contra cõem practicã, circa quasdã ecclesias diœcesis Salzburgẽ. & Patauien. in Bauaria & Austria superiori solitam obseruari. Vbi cũ aliquis moritur, hęredes defuncti ignorant, vel ad minus dubitant, ad quã quotã determinate rectori curato noĩe Remedij teneantur: sed tandẽ ex conuentione, aut pacto certificantur, E
quantũ dare debent. Et probo hanc conclusionẽ, primo ex eo, quia est contra naturã cõsuetudinis, vt incertũ introducat, & super incerto fundetur. Nam ex quo consuetudo habet vim legis, vt ex ea Remedium, & nõ alias licite peti possit, tunc debet esse certa sicut lex, vt in c. erit aũt lex. 4. dist. ergo, si cõsuetudo esset laudabilis, & sic valeret, oporteret q̃ hæredes statim ex ea scirẽt ad quid certum, & ad quam quotam noĩe Remedij pro sepultura tenerentur. Itẽ talis consuetudo, immo potius abusio continet in se expresse pactũ, aut conuentionẽ, quæ in huiusmodi reprobatur, vt sępius dictum est supra. Nam quãdoq; rector aut Vicarius pro remedio 12. Flor. Renen. petit: si tandẽ ex tractatu & conuentione tm̃ ad quinq; peruenitur. Itẽ
talis consuetudo non præsumitur habuisse principium voluntariũ, F
sed exactũ, aut conuentũ. Quis enim dicet laicos à principio adeo fuisse liberales, & ad sepulturam sic deuotos, q̃ occasione sepulturę funeri impendendæ vltra exequias dederint. 15. Floren. Reneñ. aut circa? Item talis cõsuetudo tanq̃ corruptela pluribus rectoribus, & maximè Vicariis, qui plus curãt, de lana, q̃ de anima, præstet causam delinquendi, & grauandi pauperes hæredes defunctorum, vt sæpius vltra vires & solitum plus exigãt. quia quasi ex arbitrio eorũ dependet, quid pro remedio recipere velint. Nam hęc quota, quę fuit hoc anno ex cõsuetudine noĩe Remedij solita dari, nõ erit anno sequenti, secundum eos: cum pestilentia viget, vel eũ nouus rector, aut Vicarius superuenerit, consuetudo mutatur: immo plus, aut minus, vt

videmus

A videmus in practica. Item talis consuetudo dat occasionem rectoribus ecclesias suas locantibus, q̃ consuetam pensionem, siue absentiam augmentant. Nam videntes Vicarios eorum ex Remediis ditari, ecclesiam quam quis hoc anno arrẽdauit pro 50. Flor. Renen. in absentia, sequenti anno locat pro 60. & tandẽ 80. prout vidi in practica. Et sic Vicariis per magnas absentias grauati, sub pietate Remediorum, abradunt oues morientes de cute vsq; ad carnẽ, & ossa: quod est omnino inhumanũ. Item contra naturam aliarum consuetudinum, facit illud quod inducit crescere, & nunq̃ decrescere. Remediũ enim semper cũ cremento exigitur: quia nunq̃ cõsueuerunt rectores dicere, progenitores tui dederunt pro Remedio 12. denarios, sed sic, auus tuus dedit 10. Flor. Renen. pater tuus, qui possedit
B hunc marsum similiter dedit 10. aut 12. & tu solũ exhibes 7. aut 4. Flor. Renen. Quod omnino habet speciem mali. ¶ Nec valet dicere q̃ huiusmodi Remedia iuxta morem eorũ licite recipiantur, Primo, propter malam decimationem prędialem, & maxime propter personalem, quæ raro laicis soluitur, Secundo, propter offertoria, & alia iura parochialia debita, neglecta, vt sic quæ defunctus in vita nõ persoluit, saltem eius hęredes post mortẽ de bonis suis sub nomine Remedij persoluant: quia super decimis soluendis talis consuetudo eos non excusat. De quo tñ dic, vt notatur in c. 1. de decis. lib. 6. & c. ad apostolicæ. & c. à nobis. & c tua. de decis. Propterea posset cõtingere, q̃ in tribus diebus succesſiue morirentur pater, filius, & nepos, & sic de eisdem bonis exigeretur occasione prædictorũ eadem
C taxa per viam Remedij: quod est incõueniens. Quidam tñ astuti rectores siue Vicarij perpendens Remedium sic exigendum fore illicitum, miscent Remedium cum exequijs, siue cultu diuino peragẽdo & simul ex conuentione taxant: quod tñ ex prædictis etiam constat esse illicitum. ¶ Conclusio vltima, quæ ab antiquo solita sunt ecclesijs & ecclesiarum ministris tribui, non debent aliquo modo immutari. tex. est in l. priuilegia. in fi. C. de sacros. eccl. per quem tex. dicit Barth. q̃ si cõitas est solita certũ quid dare ecclesiæ, non põt per statutum immutare. Ex quo põt inferri, q̃ parochiani non possunt per statutum tollere, quo minus oblagium, aut Remedium solitũ, ex laudabili consuetudine introductũ, debeatur & exigi possit. Si tñ Remedium esset laicis nimis onerosum, & per lapsum, siue deprauatã

con-

Universidad de Deusto
Biblioteca

consuetudinem introductum, possunt laici per statutum ad certum D quid reducere & statuere inter se, q; sepultura ipsius officio peracta aliquid in certa quota detur, siue remediũ, aut alio vocabulo nominetur. Probatur hoc: quia, si ex cõsuetudine laudabiliter introducta videntur se quasi tacitè ad aliquid dandũ à principio obligasse, multo fortius se possint ad hoc expresse per statutum obligare: dũmodo tñ coacti per rectorem curatũ hęc non statuant, ita q; ex parte ipsius rectoris circa statutum oĩs pactio & conuentio cesset, vt patet ex supradictis. Et valde expediret hmõi statutũ fieri. Primo, ex parte laicorũ, vt de cętero circa remedia amputaretur eis materia q̃relandi. Secundo, etiam ex parte curatorũ: vt eis per statutũ huiusmodi circa remedia exigẽda præcluderent viæ & modi simoniacę prauitatis.

¶ An faciẽda sint cõuiuia sacerdotib. in funere defunctorũ. Ca. 31. E

EX his infero, q; non valet consuetudo, q; post sepulturam homines, & maximè sacerdotes conueniant in loco vno ad prandiũ sumptibus defuncti, vt in c. nullus. de presb. de consec. dist. 5. quem text. omnino vide. vbi gl. damnat hanc consuetudinem, quæ est in Anglia, & etiam in certis locis Bauarię. Et ex hoc etiã reprehendun tur q̃dam fraternitates sacerdotũ: in quibus ex statuto fratres in anno aliquoties, & post exequias fratres conueniunt: & de bonis fraternitatis relictis, siue donatis, lautum prandium faciunt: prout in facto vidi in Pandeñ. Austriæ. Finaliter ex oĩbus supradictis concludo negatiuã partẽ ad casum facti quæsiti, videlicet, q; curatus nõ potest licitè ex pacto aliquid pro sepultura exigere: põt tñ Remedium F cum ex laudabili consuetudine introductũ est, licitè recipere, secundum limitationes supra in conclusionibus recitatas. Nec obstat ratio pro veritate quæsiti adducta, q; illud solet haberi in cõi practica & ex consuetudine: quia practica talis non est consuetudo laudabilis, sed potius deprauata corruptela. Nec excusat in hmõi recipientes, & exigentes, etiam si sit longęua & diuturna. Nam diuturnitas temporis in talibus non diminuit peccatum, sed auget, vt in d. c. nõ satis. de simo. & vt inquit tex. in c. cum ecclesię corpore. eo. tit. & in c. fi. de consue. tanto grauiora sunt crimina, quanto diutius infęlicẽ animam detinent alligatã, &c. Neq; tolerantia eorum & suorum officialium prædictos excusat, neq; facit talem consuetudinẽ licitã: quia tolerantia talis non inducit tacitè dispensationẽ cũ recipiente, siue

A siue exigente, cum nec Papa in talibus, quę sunt prohibita, quia simoniaca possint dispensare, vide gl. in c. cum iam dudum. de pręb. per Doct. in c. super eo. de cogna. spi. & in c. cõstitutis. de fil. presb. Ex quo etiam habes, q; per istam malam consuetudinẽ nõ derogantur antiqua & noua iura, quæ prohibent aliquid ex pacto pro sepultura recipere & exigere: quia cum iura illa contineant ius naturæ & diuinum, ex quo simonia tam diuino quam naturali iuri sit contraria, non possunt per contrariam consuetudinem, vt pote irrationabilem abrogari. Et de hoc vide S. Tho. quolibe. nono. ar. 2. Episcopus etiam talem consuetudinem corruptam simulans, siue expresse tolerans à peccato minimè excusatur: quia ex officio ad ipsum pertinet

B prauas tollere loci consuetudines, & inhibere clericis, ne quicquam hac de causa exigãt, vt no. Pan. in d c. abolẽdę. de sepul. in 2. notab.

¶ Quibus personis denegatur sepultura ecclesiastica. Cap. 32.

AD cuius euidentiam quæro qui sunt, qui priuantur ecclesiastica sepultura. Solutio. quindecim differentiis personarum interdicitur ecclesiastica sepultura. ¶ Primo, excõicatis. cle. 1. de sepul. Et hoc verum nisi absoluantur etiam in extremis: sed hæredes pro eis satisfacere tenentur, vt in c. parochiano eo. tit. Et secundum Gul. idem est de excõicatis minori, si notoriæ excommunicati sunt. Idem de excõicatis etiam iniustè, vt no. glo. in c. literas. de restitut. spol. Sepelientes vero nominatim excõicatos maiori, sunt ipso facto excommunicati, vt in clem. 1. de sepul. ¶ Secundo, manifestis vsurariis. d. clem. 1. & c. quanquam. de vsuris. lib. 6. hoc verum nisi

C peniteant, & faciant cautionem. ¶ Tertio, qui in torneamentis moriuntur. c. 1. de tornea. Et exponit Host. etiã si quis ibi letale vulnus acceperit, licet postea superuixerit: qui quamuis pęniteat, & ei eucharistia non negetur, carebit tñ ecclesiastica sepultura. Hoc intellige secũdum Guil. tam de militibus quàm de armigeris eorum, qui ibidem in armis se exercent. Secus de illis, qui illuc vadunt causa curiositatis, vel ad videndum, vel alia quacunq; de causa. Adde etiam prędictis quod no. Ricar. in 3. dist. 37. q; illi, qui hastiludia faciunt, peccant mortaliter, cum simili ratione videantur esse prohibita, vt torneamenta. Et ex hoc innuitur q; morientes in illis non sepeliantur in sacrato. Et hoc videtur verum per rationem. d. c. 1. ibi. vnde mortes hominum & animarum pericula sępe proueniunt: nam in talibus

Excõicatis interdicitur sepultura ecclesiastica.

Vsurariis Morientibus in torneamentis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

talibus haſtiludiis ſæpe prędicta proueniunt. Secus dicendum videt D. in currentibus ad brauium. vt Viennæ, & in multis ciuitatibus: nam raro vel nunquam eueniunt in tali curſu mortes hoīum. ¶ Quarto, nominatim interdictis. d clc. 1. & hoc ſub excōmunicationis pęna. alij autem interdicti ſimiliter priuantur. Quod intellige de interdictis à diuinis & participatione ſacramentorum ſecūdum Pan. quia interdicti à iuriſdictione, vel ab aliquo officio non priuantur ſepultura. ¶ Quinto, raptoribus, qui pertinaciter, cū poſſint, in vita non ſatisfaciunt, & in morte non poſſunt. cap. 2. de rap. Archiepiſcopus Flor. dicit, q; ſi raptor potuit reſtituere, & non reſtituit, nec ſecuritatem dedit, denegabuntur ei ſacramenta & ſepultura. Si vero cum haberet vnde redderet, diſtulit vſque ad mortem pęnitere, & tunc eſt impotentes ad reſtituendum, ſi eſt alias contritus & diſpoſitus ad reſtituendum, ſi poſſet, dabuntur ei ſacramenta, ſed priuabitur eccleſiaſtica ſepultura ad terrorem aliorum: niſi parentes, vel amici eius vellent reſtituere pro eo, quia tunc ſepelietur in ſacrato. Pan. vero in c. ſuper eo. de rapt. dicit de mente glo. quæ communiter tenetur. Quod aut deceſſit quis in peccato rapinæ, nec pęnituit, & tunc etiā ſibi cęmeterium denegatur: quia deceſſit in mortali, Aut pęnituit in morte & ſatisfecit, & tunc ex toto cōceditur ſepultura: & clerici debent intereſſe ſepulturæ: & ita proprie loquitur tertius caſus d c. ſuper eo. Et iſta interpretatio tanq; benignior teneda eſt. ¶ Sexto, blaſphematoribus Dei, & qui ſancta contemnunt. ¶ Septimo, illis qui ſe occidunt. 13. q. 2. Quibus. 23. q. 5. placuit. Et hoc intelligendum eſt ſecundū Guli. ſi ſe peremerunt ex deſperatione, vel indignatione, aut iracundia. Secus ſi ex furore, vel à caſu. Vnde ſi quis propter fugam præcipitaret ſe in aquam, quia ſic credebat euadere poſſe, nō imputatur ei, ſi cōtrarium eueniat, arg. c. nerui 13. diſt. & d. c ex parte. in gl. Concordat Hoſt Nota tñ ſecundum quoſdam. q; ſi ille, qui occidit ſe ex deſperatione, aliquandiu poſt vulnus viueret, ita q; eū pęniteret, & confiteretur, & oſtenderet ſigna contritionis in morte, tali non eſt deneganda eccleſiaſtica ſepultura, ex quo non decedit in peccato mortali. ¶ Octauo prohibetur ei ſepultura, de quo certum eſt & manifeſtum, non fuiſſe confeſſum, vel nō communicaſſe ſemel in anno: iuxta c. omnis vtriuſq; de pę. & remiſ. Quidam hoc limitant, niſi ſe ſuper hoc emendaſſet in articulo mortis, & cōfitendo, & com-

Interdictis.

Raptoribus.

Blaſphematoribus. Se occidētibus.

Non confeſſis, & non cōiugatis ſemel in anno.

municando, vel ſaltem ſigna contritionis oſtendiſſet in fine: quia tunc non negabitur ſepultura ſecundum eos. Contrarium tñ puto verum, ſ. quod per illam etiam non euadit pęnam. d. c omnis. propter rationes quas adduxi ſupra. c. 4. in ſecūda partic. primę ibi vide. Si vero occultum eſt, q; quis non eſt confeſſus infra annū: non negabitur ei ſepultura: quia ex quo eſt occultum, non debet publicari peccatū. Aut ſi dubitetur: quia forte confeſſus alicui mendicantium, & de eius conſilio abſtinuit ab euchariſtia. ¶ Nono, illi, cui interdictus eſt ingreſſus eccleſiæ. c. is qui, de ſen. excom. lib 6. ¶ Decimo, monacho proprium habenti, vt in c. ſuper quodam. de ſta. mo. ¶ Vndecimo, illi, qui ſacerdotem tutorē filiis ſuis inſtituit. 98. diſt. c. neque apud gl. ibi contrarium tenet. ¶ Duodecimo, iudæis paganis, & hęreticis. de conſec. diſt. 1. c. eccleſiam, & ſeq. ¶ Tertiodecimo, corporibus exenteratis vel diuiſis, vt oſſa ad ſepulturam deportentur, vt in extrauag. Bonif. viij. deteſtādæ. ſub tit. de ſepul. ¶ Quartodecimo, illis, qui poſt mortem de hęreſi conuincuntur, vt in c. ſi quis epiſcopus. de hęre. ¶ Quintodecimo, generaliter nullus notorius decedens in ipſo notorio mortali peccato, ſepeliendus eſt. d. c. quibus. & c. non eſtimęmus. & c. pro obeuntibus. & c. cum grauia. 13. q. 2. omnes enim caſus ſupradicti locum habēt in notoriis: peccatores enim occulti ſunt ſepeliendi: habent etiam locum in nōn reconciliatis. Si enim confiteantur, ſicut eis cōceditur corpus Chriſti, ita eccleſiaſtica ſepultura. 23. q. 3. quæſitum. Si etiam ſigna pęnitentię apparuerunt, ſi loquelam amiſerant, tunc poſt mortem ſunt abſoluendi, & ad orationes & ad alia eccleſiaſtica ſuffragia recipiendi, & ſepelienda: ſed hæredes pro eis ſatisfacere tenentur proximis: vt in d. c. parochiano. eo. tit. & de rapt. c. literis. & c. à nobis. 2 de ſent. excom. Et ad probandū huiuſmodi ſigna, ſufficit in hoc caſu vnus teſtis. 26. q. 6. qui recedunt. & c. ſeq. Fallit tamen hoc in raptoribus, & violatoribus eccleſiæ, & illis, qui moriuntur in torneamentis, & aliis ſimilibus ſupra recitatis: quibus eccleſiæ ſepultura interdicitur. Adde etiam prædictis quod no. Panor. in c. ex parte. prędalleg. q; decedens ſine confeſſione exteriori in extremo vitæ facta debet ſepeliri in cœmeterio eccleſiæ, ex quo confeſſionē non contempſit, ſed morte prętentus eſt. Non eſt enim credendum, q; deceſſerit in mortali peccato. de quolibet enim præſumendum eſt bonum, niſi con-

Interdicto Monacho proprietatis. Tutorē filiis ſuis facere dotē inſtituēti. Iudęis, paganis, & hæreticis. Diuiſis corporibus. Poſt mortem de hæreſi cōuictis. Notoriis

tempſiſſet

Universidad de Deusto
Biblioteca

tempsisset per annum confessionem, vt dictū est supra etiam si mors D fuisset casualis. ¶ Quid fiet, si tales, de quibus dictum est, de facto sepeliuntur in ecclesia, vel cœmeterio? Solutio. si corpora eorum discerni possunt, exumandi sunt, alias non. ca. sacrum. eod. tit. & ecclesia vel cœmeterium est reconciliandum, vt in c. consuluisti. de consec. eccl. vel alt. Quid fiet, si dubitetur de cadauere, vtrum fuerit cuiusdam Christiani, pagani, vel hæretici, vel excommunicati? Solutio. videtur in mulierem partem interpretandum d. cap. sacrum.

¶ Sed qua pœna puniendi sunt, qui ad sepulturam aliquem recipiūt in casu non concesso? Solutio. tenentur ad restitutionem corporis si petatur, & omnium, quæ occasione illius receperunt c. fraternitatē. & c. ex parte. 1. & cum liberum. eo. tit. & aliis pœnis, vt supra dictum E est. Vtrum suspensi & huiusmodi sint sepeliendi? Solutio secundum Panor. in c. ex parte. 2. eo. tit quòd sic, quacunque pœna moriantur, dummodo pœnituerint. Et possunt sepeliri in cœmeterio cum solennitate missæ & aliorum officiorum. Nec sacramenta ecclesiæ talibus sunt deneganda. vt in cap. fi. 13. q. 2. Tales tamen non sunt deponendi de furcis sine licentia principis: qui tamen debet se in hoc facilem reddere. vt in l. 1. & 2. ff. de cadaue. pu.

¶ Ordo sepeliendi aliquem secularem defunctum. Cap. 33.

CVm defunctus aliquis ad ecclesiam, vel cœmeterium deferatur sepeliendus, per sepe diuersarum religionum clerici adesse solent: qui propter varias suas ordinationes & ritus varie legunt, & varie cantant, & vt plurimum nō consonantiam, sed potius dissonantiam gignunt. Ideirco vt talis dissonantia euitetur, modus cantandi F non antiquus, sed quem nūc ritus Romanus tenet, hic inferius annotatur. Postquam corpus defuncti positū fuerit in ecclesia, in qua tumulari debet: sacerdos cum stola & pluuiali incipiat absolutè.

NOn intres in iudicium cum seruo tuo domine, quoniā nullus apud te iustificabitur homo, nisi per te omnium peccatorum ei tribuatur remissio. Nō ergo eum, quęsumus domine, tua iudicialis sententia præmat: quem tibi vera supplicatio fidei christianæ commendat: sed gratia tua illi succurrente mereatur euadere iudicium vltionis, qui dum viueret insignitus est signaculo sanctæ Trinitatis. Per Christum dominum nostrum. ℟. Amen. Et cantores illius loci debent incipere ℟. Subuenite

A uenite sancti Dei. fol. 171. & omnes alij clerici debent incepti ℟. totum vsque in finē prosequi versum vero. Susciat te Christus cantabunt ipsi cantores, vel alij duo, quibus iniunctum à cantore pro suæ voluntatis libito, post repetitionem vero, scilicet. Suscipientes, alij duo, quibus cantor innuerit, vel ipsimet cantores dicēt ℣. Requiem æternam. cęteri vero clerici cantabunt repetitionem, scilicet. Offerentes eam in conspectu altissimi. ℟. Subuenite. vt su.

¶ Dum autem cantatur prædictum Responsorium, sacerdos accipiat aquam benedictam de manu ministri, & aspergat corpus defuncti, & postea similiter incenset illud. Et finito ℟io, cantor cū primo choro dicat Kyrie el̄. Et secundus chorus Christe el̄. Deinde omnes simul dicant. Kyrie el̄. Quo finito sacerdos dicat alta voce P ater noster. ℣ Et ne nos. ℣. Dn̄s vob. ℟. Et cum spiritu tuo.

B DEus, cui omnia viuunt, & cui non pereunt moriendo corpora nostra, sed mutantur in melius, te supplices exoramus, vt suscipi iubeas animam famuli tui. N. per manus sanctorum angelorum deducendam in sinum amici tui Abrahæ patriarchæ, resuscitandamque in nouissimo iudicij magni die: vt quicquid vitiorum diabolo fallente cōtraxit, tu pius & misericors abluas indulgendo. Per Christum. ℟. Amen. Finita oratione, cantores incipiant ℟. Libera me domine. fol. 172. Et repetitur ℟. Libera me dne. & interim quòd dictū ℟. secundo cantatur, fiat de aquā benedicta & incenso, vt sup. Completo vero ℟. dicatur vt sup. Kyrie eleis. & P ater noster. ℟. Et ne nos. ℟. Sed libera. ℣. A porta inferi. ℟. Erue domine animam C eius. ℣. Requiescat in pace. ℟. Amen. ℣. Domine exaudi. ℟. Et clamor. ℣. Dominus vobiscum. ℟. Et cum spiritu tuo. Orrio.

ABsolue, quæsumus Domine, animam famuli tui N. vt defunctus seculo tibi viuat: & quæ per fragilitatem carnis humana conuersatione peccata commisit, tu venia misericordissimę pietatis absterge. Per Christum. ℟. Amen. Finita oratione aliqui de circunstantibus accipiant feretrum, & deportent defunctum ad tumulū: & dum portatur, clerici cantent sequentes antiphonas. In paradisum deducant te angeli. fol. 173 Aña. Ego sum. vt sup. fol. 176. Canticum. Benedictus dominus Deus Israel. Finito cantico canetur aña. Ego sum rota. His omnibus finitis, sacerdos accipiat aquā benedictam, & aspergat corpus defuncti, & tumulum, & postea incenset

censer similiter,& dicat alta voce Pater noster. ℣. Et ne nos. ℟. Sed D libera. ℣ Non intres in iudicium cum seruo tuo dñe. ℟. Quia non iustificabitur in conspectu tuo omnis viuens. ℣. A porta inferi. ℟. Erue dñe animam eius. ℣ Requiescat in pace. ℟ Amen. ℣ Domine exaudi orationem meam. ℟. Et clamor meus ad te ven. ℣. Dominus vobiscum. ℟ Et cum spiritu tuo. Oremus. Oratio.

SAtisfaciat tibi quæsumus domine Deus noster, pro anima famuli tui Dei genitricis semperq; virginis Marię,& sanctissimorum Petri & Pauli apostolorum, & sancti N. omniumque sanctorũ tuorum oratio:& præsentis familiæ tuæ humilis & deuota supplicatio,vt peccatorum omnium veniam,quã precamur,obtineant: nec cum patiaris cruciari gehennalibus flammis, quem filij tui domini nostri Iesu Christi pretioso sanguine redemisti. Qui tecum & cum spiritu sancto viuit & regnat Deus, Per oĩa secula seculorũ. ℟ Amẽ. E ℣ Dominus vobis. ℟. Et cum spiritu tuo. Et idem sacerdos dicat. Anima eius, & animæ omnium fidelium defunctorum per misericordiam Dei, Et cantores immediatè subiungant.

Et tunc statim cantores incipiant ℟. Memento mei Deus.fol.152. Dum prædictum ℟. cantatur,reuertantur in ecclesiam. Et postquã reuersi fuerint,stent ordinate in choro.Et finito Responsorio sacerdos dicat alta voce Pater noster. ℣. Et ne nos indu. ℟ Sed libera. ℣. A porta inferi. ℟. Erue domine animam eius. ℣ Requiescat in pace. ℟. Amen. ℣ Domine exaudi orationem meam. ℟. Et clam. ℣ Dominus vobiscum. ℟ Et cum spiritu tuo. Oremus.

TIbi Domine commendamus animam famuli tui N. vt defunctus seculo tibi viuat: & quæ per fragilitatem mundanæ conuersationis peccata commisit,tu venia misericordissimę pietatis absterge,Per Christum Dominum nostrum. ℟. Amen.

Officio sepulturæ parũlorum. Cap. 34.

INcipit officium sepulturę parũlorum Christianorum. Quando puer extrahitur de domo, & deportatur ad ecclesiam; dicuntur psalmi graduales, videlicet psal. Ad dominum cum tribularer. cum reliq.

A reliq.infra fol. 154. Quilibet cum Gloria patri. & Sicut erat, &c. ¶ Vel sic,cum puer extrahitur dẽ domo, incipiatur psalmus Beati immaculati,&c.fol.154. & ps. Laudate pueri dominum.fol.36. Et dicuntur cum Gloria patri. & Sicut erat. Et quando puer fuerit in ecclesia, incipitur aña Hic accipiet benedictionem à Domino, & misericordiam à Deo salutari suo, quia hæc est generatio quærentium dñm. ps. Dñi est terra, & cum Gloria pa. Sicut erat.fol.36. Quo finito dicatur Kyrie eleison. Christe eleison. Kyrie eleis. Pater noster. ℣. Et ne nos. ℟. Sed libera nos. ℣. Me autem propter innocentiam suscepisti. ℟ Et confirmasti me in conspectu tuo in æternum. ℣ Dominus vobiscum. ℟ Et cum spiritu tuo. Oratio.

OMmnipotens & mitissime Deus,qui omnibus paruulis renatis fonte baptismatis, dum migrant à seculo ,sine vllis eorum
B meritis vitam illico largiris æternam, sicut animæ huius paruuli hodie credimus te fecisse:fac nos, quæsumus dñe, per intercessionem beatæ Mariæ virginis, & omnium sanctorum tuorum hic purificatis tibi mentibus famulari: & in paradiso cum beati paruulis perenniter sociari. Per Christum dñm. ℟. Amen. ¶ Dum portatur ad tumulum dicatur aña. Iuuenes & virgines, senes cum iunioribus laudent nomen dñi. ps. Laudate dñm de cęl.fol.176. Deinde dicatur Kyrie eleis. Christe eleis. Kyrie eleis. Pater noster. ℣. Et ne nos: ℟. Sed libera nos. ℣. Sinite paruulos venire ad me: ℟. Taliũ est enim regnum cęlorum. ℣ Dñs vobiscum. ℟ Et cum spiritu tuo. Oratio:

OMnipotens sempiterne Deus, sanctæ puritatis amator: qui animam huius paruuli ad cęlorum regna hodie misericordi-
C ter vocare dignatus es,digneris etiam domine ita nobiscum misericorditer agere:vt meritis tuæ sanctissime passionis, & intercessione beatæ Mariæ virginis,& omnium sanctorum tuorum, in eodem regno nos cum omnibus sanctis & electis tuis semper facias congaudere cęlestibus.Qui viuis & regnas cum Deo patre in vnitate spirit. ¶ Quando reuertuntur ad ecclesiam, pronunciatur Antiphona. Benedicite dominum. deinde dicatur psal. Benedicite omnia opera Domini Domino. sup.fol.92: Quo finito:dicitur tota antipho: Benedicite dñm omnes electi eius, agite dies lętitię, & confitemini
Dilli. Deinde dicatur ℣ Dñs vobis. ℟ Et cũ spiritu tuo. Oro: Eus, qui corda fidelium sancti Spiritus illustratione docuisti:

Universidad de Deusto
Biblioteca

da nobis in eodem ſpiritu recta ſapere, & de eius ſemper conſolatione gaudere. Oratio.

COncede nos famulos tuos, q̃s dñe Deus, perpetua mentis & corporis ſanitate gaudere, & glorioſa B. Mariæ ſemp virginis interceſſione à p̃ſenti liberari triſtitia, & æterna pfrui lętitia. Oro.

DEus, qui miro ordine angelorum miniſteria hominumq; diſpenſas, cõcede propitius, vt quibus tibi miniſtrantibus in cęlo ſemper aſſiſtitur, ab his in terra vita noſtra muniatur. Per Chriſtum Dominum noſtrum. ℟. Amen.

¶ Ritus ſepeliendi defunctum ſecularem, ſecundum vſum Patriarchatus Venetiarum. Cap. 35.

CVm clerici ad funus aliquod accedunt, acolytis & cruce præcedentibus, ordinate pergunt ad locũ, vbi eſt corpus, ſcilicet vel ad eccleſiam, vel ad domum defuncti, legendo pſalmos graduales diſtinctè & moroſe. Et cum peruenerint ad eccleſiam, vbi tumulandus eſt defunctus, ingrediendo eam cãtent ſequens reſponſoriũ, vt hic inferius notatum eſt, cum ſuo verſu & reſumptione.

finito ℟. ſi non fuit cantatũ nocturnũ trium lectionum, cantetur. Quo finito incipiatur reſponſorium ſequẽs, cũ verſu & reſumptione.

Quo-

C Kyrie eleiſ. Chriſte eleiſ. Kyrie eleiſ. P̃r nr̃. ℣. Et ne nos in duc. ℣. A porta inferi. ℟. Erue dñe aĩam eius. ℣. Requieſcat in pace. ℟. Amen. ℣. Dñe exaudi orationẽ meã. ℟. Et clamor meus ad te ve. ℣. Dominus vobiſcum. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Oremus. Oratio.

ADeſto, q̃s dñe, ſupplicationibus noſtris, & pias aures tuas ad preces noſtras inclinare digneris: vt nos de throno maieſtatis tuæ clemẽter exaudias, & orationes famulatus noſtri dignanter admittas. Te inuocamus dñe ſancte pater op̃s, æterne Deus pro anima famuli tui, quam hodierna die de hac luce vocare dignatus es: vt iubeas ei præparari paradiſi tui loca virentia: non eã exurat flamma ignis crudelis gehennæ: quia propterea Dñs noſter Ieſus Chriſtus

stus filius tuus in ligno crucis sub Pontio Pilato pati dignatus est, vt animas, quæ per Adæ transgressionem perierant, sua sancta resurrectione ab inferni claustris liberaret. Confundantur ergo gehennæ ianitores; & ministri nequitiæ erubescant: deducant eam angelicæ potestates in sinum patriarcharum Abraham, Isaac, & Iacob patrũ nostrorum: consequatur à tua potentia paratam electis iucunditatem, & à dextris hereditatem adepta lętetur, vt cum dies ille tremendus agnitionis tuæ aduenerit, vna cum sanctis & electis tuis, qui tibi placuerunt, in gloria maiestatis tuæ resurgere mereatur, ad indulgentiam, nõ ad pœnam: & animã illam, quam fontis vnda perfudit, & chrisma salutis inunxit, non sinas flammarũ ardoribus cruciari, nec peccatorũ vinculis alligari, sed liberã redde paradiso tuo, per indulgentiã pietatis tuæ: quia tuã clementiã dum in hoc seculo constitit, non negauit. Per Christum. ℟. Amen. ℟ Anima huius dum derelinqueret mundum soli Deo deuota est: Caro enim requiescet donec tempus veniat. ℣ Ad te Domine leuaui animam meam, Deus in te confido, non erubescam. Caro. Oremus. Oratio.

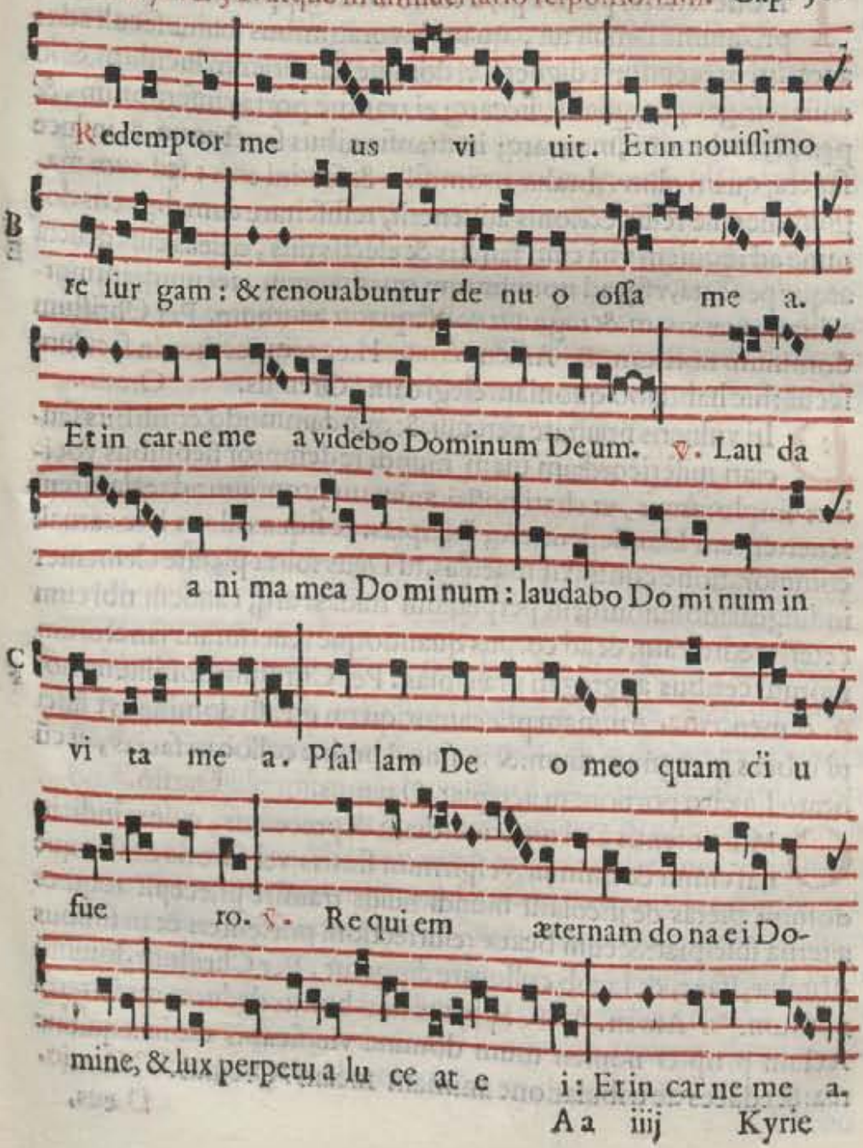
DEus vniuersorum creator & cognitor, quies beatitudo sanctorum, præsta nobis petẽtibus, vt spiritum fratris, vel sororis nostri corporis nexibus absolutum, in lucis æternæ facias regione gaudere. Per Christũ. ℟. Amen. Aña. Animam de corpore, quã assumpsisti dñe, fac gaudere cum sanctis tuis in gloria. Oremus. Oratio.

SVpplices exoramus pietatẽ tuam dñe sanctæ pater ops, æterne Deus pro anima famuli tui, quam de hac luce ad te accersiri iussisti, vt eam in regione viuorum constituas, & partem beatæ resurrectionis inter sanctos & electos tuos habere concedas. Per Christum dñm nostrum. ℟. Aũ. ℟ In paradisum. fol. 173. Ad Bñs Aña Ego sum resurrectio. fol. 176. Kyrie eleison. Christe eleison. Kyrie eleison. Pater noster. ℣. Et ne nos inducas in tentationem. ℣. A porta inferi. ℟ Erue Domine. ℣. Requiescat in pace. ℟. Amen. Domine exaudi orationem meam. ℟. Et clamor meus ad te veniat. ℣. Dominus vobiscum. ℟ Et cum spiritu tuo. Oremus.

OBsecramus mi sericordiam tuam æternæ Deus, qui hominem ad imaginem tuam creare dignatus es, vt animam famuli tui, quam hodierna die rebus humanis eximi, & ad te accersiri iussisti, blande & misericorditer suscipias: nõ ei dominẽtur vmbræ mortis, nec

A nec tegat eã chaos & caligo tenebratũ: sed exuta oũm criminũ labe, in sinu Abrahæ collocata, locũ lucis & refrigerij se adeptam esse gaudeat, & cũ dies iudicij aduenerit, cũ sanctis & electis tuis eã resuscitari iubeas, Per Chrm dñm nrm. ℟ Aũ. ℣ Reqẽ æternã dona ei dne. ℟ Et luxperpetua luceat ei. ℣ Reqescat in pace. ℟ Amen.

In die 7. vel 30. atque in anniuersario responsorium. Cap. 36.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Kyrie elei. Christe eleis. Kyrie eleis. Pater noster. ℣. Et ne nos indu℟. cas in tentationem. ℟. Sed libera. ℣. A porta inferi. ℟. Erue domine animã eius. ℣. Requiescat in pace. ℟. Amen. ℣. Domine exaudi oratione n meam. ℟. Et clamor meus ad te veniat. ℣. Dominus vobiscum. ℟. Et cum spiritu tuo. Oremus. Oratio.

TE dñe sancte, pater ops, æterne Deus suppliciter deprecamur pro anima famuli tui, quam à voraginibus huius seculi ad te accersiri precepisti: vt digneris ei domine dare locum lucidum, & locum refrigerij & quietis, liceatq; ei transire portas infernorum, & pœnas tenebrarum, maneatq; in mansionibus sanctorum, & in luce sancta, quam olim Abrahæ promisisti & semini eius: sed cum magnus dies ille resurrectionis aduenerit, resuscitare eum digneris domine ad requiem vnà cum sanctis & electis tuis, deleas eius delicta atque peccata, vsq; ad nouissimum quadrantem, tecumq; immortalitatis tuæ vitam & regnum consequatur æternum. Per Christum dominum nostrum. ℟. Amen. Aña. Hæc requies mea in seculum seculi: hic habitabo quoniam elegi eam. Oremus. Oratio.

DIri vulneris nouitate percussi, & quodammodo cordibus sauciati misericordiam tuam mundi redemptor flebilibus vocibus imploramus, vt chari nostri animam proprium ad te datorem reuertentem blande, leniterq; suscipias: & siquas ille ex hac carnali commoratione contraxit maculas, tu Deus solita pietate clementer indulgeas: obliuioniq; in perpetuum tradas: atq; eandem tibi cum cęteris reditũram, & ad corpus quandoque reuersuram sanctorum tuorum cętibus aggregari præcipias. Per Christum dominum no-℟. A men. Aña. Animam præcamur, quam creasti domine, vt suscipi iubeas in regnum tuum: & in sinu Abrahæ collocari facias, vt cũ beato Lazaro portionem accipiat. Oremus. Oratio.

OMnipotentis Dei misericordiam deprecemur, cuius iudicio nascimur & finimur, vt spiritum fratris vel sororis nostri, quę domini pietas de incolatu mundi huius transire præcepit requies æterna suscipiat: & eum beatæ resurrectioni præsentet: & in sinibus Abrahæ, Isaac, & Iacob collocare dignetur. Per Christum dominũ nostrum. ℟. Amen. Aña. Spiritus tuus bonus deducet me in terrã rectam propter nomen tuum domine viuificabis me in æquitate tua: & educes de tribulatione animam meam. Oremus. Oratio.

DEus,

A DEus, qui iustis supplicationibus semper præsto es, qui pia vota dignaris intueri, da famulo tuo, cui hodie officia præstamus, cum sanctis atque electis tuis beati muneris portionem. Per Christum dñm nostrum. ℟. Amen. Aña. Credo dñe Deus carnis resurrectionem, & vitam æternam: sed tantum deprecor tuã clementiã, vt non inter hędos, sed inter oues consortiũ merear. Oremus. Oro.

C LEmentiam tuam suppliciter exoramus dñe sancte, pater omnipotens, æterne Deus, redemptor animarum, pro anima famuli tui, quam de hac luce accersiri iussisti, vt angelus tuus suscipiat eam: & spiritus tuus refrigeret eam: & cum iudicabitur nõ erat condemnata. p̃s. De profundis. cum Requiem æternã. infra. fol. 204. ℣. A porta inferi. ℟. Erue dñe animas eorum. Oremus. Oratio.

B ABsolue, quæsumus domine, animam famuli tui: & animas omnium famulorum tuorum confratrum nostrorum ab omni vinculo delictorum, vt in resurrectionis gloria inter sanctos, & electos tuos resuscitati respirent. Per Christum dominum nostrum. ℟. Amen. ℣. Requiem æternam dona eis domine. ℟. Et lux perpetua luceat eis. ℣. Requiescant in pace. ℟. Amen.

¶ De officio in agenda pro mortuis.

¶ Ad vesperas absolutè incipitur. Cap. 37.

C Aña. P la ce bo Do mi no. E v o v a e. Psalmus.

DIlexi quoniam exaudiet Dominus vocem orationis meæ. Quia inclinauit aurem suam mihi, & in diebus meis inuocabo. Circundederunt me dolores mortis: & pericula inferni inuenerunt me. Tribulationem & dolorem inueni, & nomen domini inuocaui. O domine libera animam meam: misericors, dominus & iustus: & Deus noster miseretur. Custodiens paruulos dominus, humiliatus sum & liberauit me. Conuertere anima mea in requiem tuam: quia dominus benefecit tibi. Quia eripuit animam meam de morte: oculos meos à lachrymis, pedes meos à lapsu. Placebo Domino in regione viuorum: Requiem æternam dona eis Domine, & lux perpetua luceat ei. Antiphona:

P lacebo

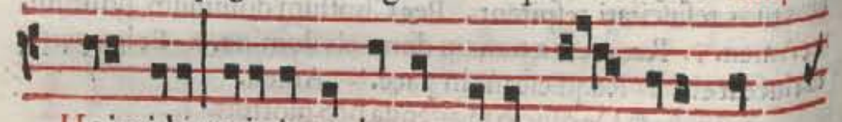

Placebo Domino in regione vivorum. Aña.

Hei mihi. Evovae. Psalmus.

AD dominum, cum tribularer, clamaui: & exaudiuit me. Dñe libera animã meam à labiis iniquis: & à lingua dolosa? Quid detur tibi? aut quid apponatur tibi ad linguam dolosam? sagitte potentis acutę: cum carbonibus desolatoris. Hei mihi: quia incolatus meus prolõgatus est, habitaui cum habitantibus cedar multum incola fuit anima mea. Cũ his qui oderunt pacẽ erã pacificus: cum loquebar illis impugnabant me gratis. Requiem æternam. Antipho.

Hei mihi: quia incola tus meus prolongatus est.

Aña. Domi nus. Evovae. Psalmus.

LEuaui oculos meos in montes: vnde veniet auxilium mihi? Auxilium meum à domino: qui fecit cęlum & terram. Non det in commotionem pedem tuum, neq; dormitet qui custodit te. Ecce non dormitabit, neq; dormitet, qui custodit Israel. Dñs custodit te, dñs protectio tua super manum dexteram tuam. Per diem sol non vret te: neq; luna per noctem. Dñs custodit te ab omni malo: custodiat animam tuam dñs. Dñs custodiat introitum tuum & exitum tuum, ex hoc nunc & vsque in seculum. Requiem æternã.

Aña. Dominus custodit te ab omni malo: custodiat animam

mam tuam dominus. Aña. Si iniquitates. Evovae. Psal.

DE profundis clamaui ad te domine, dñe exaudi vocẽ meam. Fiant aures tuæ intendentes, in vocem deprecationis meæ: si iniquitates obseruaueris domine, dñe quis sustinebit? Quia apud te propitiatio est, & propter legem tuam sustinuit te dñe. Sustinuit anima mea in verbo eius: sperauit anima mea in domino. A custodia matutina vsque ad noctem, speret Israel in domino. Quia apud dominum misericordia, & copiosa apud eum redemptio. Et ipse redimet Israel: ex omnibus iniquitatibus eius. Requiem æternan dona ei domine. Antiphona.

Si iniquitates obseruaueris Domine; Domine quis

sustinebit. Aña. Opera. Evovae. Psalmus.

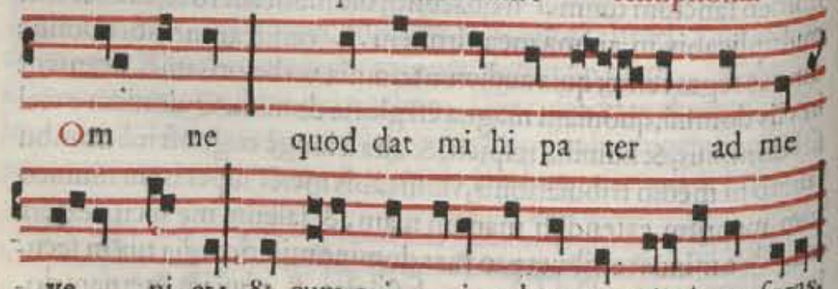
CONfitebor tibi domine in toto corde meo: quoniam audisti verba oris mei. In conspectu angelorum psallam tibi: adorabo ad templum sanctum tuum, & confitebor nomini tuo. Super misericordia tua & veritate tua: quoniam magnificasti super omne nomen sanctum tuum. In quacunq; die inuocauero te, exaudi me: multiplicabis in anima mea virtutem. Confiteantur tibi domine omnes reges terræ: quia audierunt omnia verba oris tui. Et cantent in viis domini: quoniam magna est gloria domini. Quoniam excelsus dominus, & humilia respicit: & alta à longè cognoscit. Si ambulauero in medio tribulationis, viuificabis me: & super iram inimicorum meorum extendisti manum tuam, & saluum me fecit dextera tua. Dominus retribuet pro me: domine misericordia tua in seculum: opera manuum tuarum ne despicias. Requiem æternam dona ei domine. Antiphona.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Omne. Evovae. Canticum.

MAgnificat anima mea Dominum. Et exultauit spiritus meus in Deo salutari meo. Quia respexit humilitatem ancillę suæ: ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes. Quia fecit mihi magna qui potens est: & sanctum nomen eius. Et misericordia eius à progenie in progenies timentibus eum. Fecit potentiam in brachio suo dispersit superbos mente cordis sui. Deposuit potentes de sede: & exaltauit humiles. Esurientes implcuit bonis, & diuites dimisit inanes. Suscepit Israel puerum suum recordatus misericordiæ suæ. Sicut locutus est ad patres nostros: Abraham, & semini eius in secula. Requiem æternam. Antiphona.

Deinde dicatur Pater noster, secre. Et notandum, q; in diebus ferialibus

A ibus in vesperis trium, siue nouem lectionum, quando sine nota dicuntur, & in laudibus eorundem dicitur Pater noster. cum psalmo Lauda anima mea Dominum. & versiculis, & debitis orationibus, flexis genibus. In alijs vero diebus in officio defunctorũ genua non flectuntur, nec dicit̃ ps. Lauda anima mea Dñm. Pater noster.

℣. Et ne nos inducas in tentat. ℟. Sed libera nos à malo. Psal.

LAuda anima mea Dominum: laudabo Dominum in vita mea, psallam Deo meo quandiu fuero. Nolite confidere in principibus: in filijs hominum, in quibus non est salus. Exibit spiritus eius, & reuertetur in terram suam: in illa die peribunt omnes cogitationes eorum. Beati cuius Deus Iacob adiutor eius: spes eius in Do
B mino Deo ipsius, qui fecit cęlum & terram mare, & omnia quæ in eis sunt. Qui custodit veritatem in seculum: facit iudicium iniuriam patientibus, dat escam esurientibus. Dominus soluit compeditos. Dominus illuminat cęcos. Dominus erigit elisos, Dominus diligit iustos. Dominus custodiet aduenas, pupillum & viduam suscipiet, & vias peccatorum disperdet. Regnabit Dominus in secula: Deus tuus sion, in generatione & generationem. Requiem æter. ℣. A porta inferi. ℟. Erue Domine animas eorum. ℣. Requiescant in pace. ℟. Amen. ℣. Domine exaudi. ℟. Et clamor meus ad te veniat. ℣. Dominus vobiscum. ℟. Et cum spiritu tuo. Oremus. Oratio.

DEus, qui inter apostolicos sacerdotes famulos tuos pontificali, seu sacerdotali fecisti dignitate vigere: præsta, quæsumus, vt eorum quoque perpetuo aggregentur consortio. Oratio.

C DEus veniæ largitor, & humanæ salutis amator, quæsumus clementiam tuam, vt nostræ congregationis fratres, sorores, propinquos, amicos, & benefactores, qui ex hoc seculo trãsierunt beata Maria semper virgine intercedente cum omnibus sanctis tuis, ad perpetuæ beatitudinis consortium peruenire concedas. Oratio.

FIdelium Deus oĩum conditor & redemptor, aĩabus famulorum famularumq; tuarum remissionem cunctorum tribue peccatorum, vt indulgentiam, quam semper optauerunt pijs supplicationibus consequantur. Qui viuis & regnas cũ Deo patre in vnitate spiritus sancti Deus, Per omnia secula seculorum. ℟. Amen. ℣. Requiẽ æternã dona eis Domine. ℟. Et lux perpetua luceat eis. ℣. Requiescant in pace. ℟. Amen. ¶ Ad matutinum incipitur inuitatorium.

Inuita.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Inuit. Regem cui om nia vi uunt, Ve ni te ado re mus. Pſal.

VEnite exultemus Domino: iubilemus De o ſa lu ta ri

no ſtro: præ oc cu pe mus fa ci em e ius in confeſſione: & in

pſalmis iubilemus e i. Regem. Quo ni am Deus ma gnus

Do mi nus, & rex magnus ſu per om nes De os: quo ni am

non repel let Do mi nus ple bem ſuam: quia in manu e ius

ſunt om nes fi nes ter ræ, & al ti tu dines mon ti um

ip ſe con ſpi cit. Ve ni te. Quoniam ip ſi us eſt mare,

A

& ipſe fe cit il lud: & a ri dam fun da ue runt ma nus e ius:

ve ni te a doremus & pro ci da mus an te Deum: plo re mus

B co ram Do mi no qui fe cit nos: qui a ip ſe eſt Do mi nus Deus

ſter: nos au tem po pu lus e ius, & o ues paſcu æ e ius. Re-

gem cu i. Hodie ſi vo cem e ius au di e ri tis, no li te ob du-

C ra re cor da veſtra: ſi cut in in exa cerba ti o ne ſecundum

diem tenta ti o nis in de ſer to: vbi ten ta ue runt me pa tres

veſtri: pro ba uerunt & vi de runt o pe ra me a. Ve ni te.

Universidad de Deusto
Biblioteca

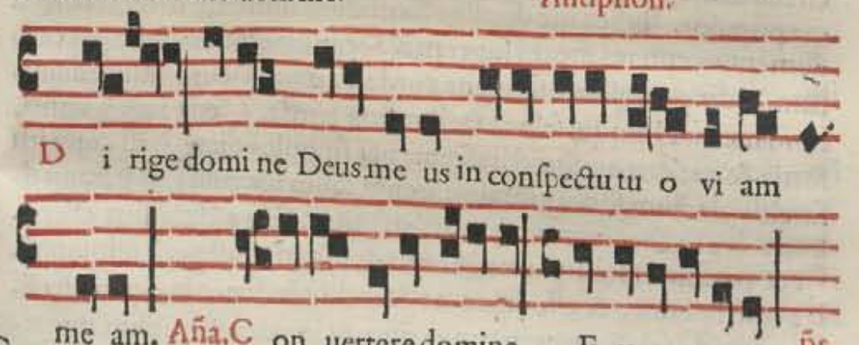
¶ Dictum inuitatorium cũ ſuo pſalmo non dicitur, niſi in craſtino oĩum ſanctorum: & cum funus preſens fuerit. ¶ In j nocturno. Añ.

Pſalmus.

VErba mea auribus percipe domine: intellige clamorem meũ. Intende voci orationis me e, rex meus & Deus meus. Quoniam ad te orabo domine: mane exaudies vocẽ meam. Mane aſtabo tibi, & videbo: quoniam nõ Deus volens iniquitatem tu es. Neque

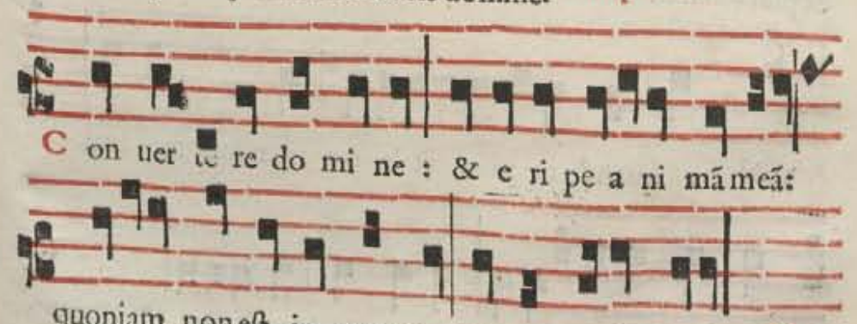
A que habitabit iuxta te malignus: neq; permanebũt iniuſti ante oculos tuos. Odiſti omnes qui operantur iniquitatem: perdes omnes qui loquuntur mendacium. Virum ſanguinum & doloſum abominabitur dñs: ego autem in multitudine miſericordię tuæ. Introibo in domum tuam: adorabo ad templum ſanctũ tuum in timore tuo. Domine deduc me in iuſtitia tua ꝓpter inimicos meos: dirige in cõſpectu tuo viam meam. Quoniam non eſt in ore eorum veritas: cor eorum vanum eſt. Sepulcrum patens eſt guttur eorum: linguis ſuis doloſe agebant: iudica illos Deus. Decidant a cogitationibus ſuis: ſecundum multitudinem impietatum eorum expelle eos: quoniam irritauerunt te domine. Et lætentur omnes qui ſperant in te: in ęternum exultabunt, & habitabis in eis. Et gloriabuntur in te
B omnes, qui diligunt nomen tuum: quoniam tu benedices iuſto. Domine vt ſcuto bonæ voluntatis tuę coronaſti nos. Requiem æternam dona eis domine.

Antiphon.

Pſ.

C Domine ne in furore tuo arguas me: Pſalmus. vt ſupra folio 58.
cum R equiem ęternam dona eis domine. Antiphona.

Sacerd.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ne quando. E v o v a e. Psalmus.

DOmine Deus meus in te speraui: saluum me fac ex omnibus persequẽtibus me, & libera me. Ne quando rapiat vt leo animam meam: dum non est qui redimat, neq; qui saluum faciat. Dñe Deus meus, si feci istud: si est iniquitas in manibus meis. Si reddidi retribuentibus mihi mala: decidam merito ab inimicis meis inanis. Persequatur inimicus aĩam meã: & cõprehendat, & conculcet in terra vitã meã & gloriã meã in puluerem deducat. Exurge domine in ira tua: & exaltare in finibus inimicorum meorum. Et exurge domine Deus meus in precepto quod mandasti: & synagoga populorũ circundabit te: Et propter hanc in altum regredere: dominus iudicat populos. Iudica me domine secundum iustitiam meam: & secũdum innocentiam meam super me. Consumetur ñequitia peccatorum, & diriges iustum: scrutans corda & renes Deus. Iustũ adiutorium meũ à Dño: qui saluos facit rectos corde. Deus iudex iustus, fortis & patiens nunquid irascetur per singulos dies? Nisi conuersi fueritis gladium suum vibrabit: arcum suum tetendit, & parauit illum. Et in eo parauit vasa mortis: sagittas suas ardentibus effecit. Ecce parturijt iniustitiam: concepit dolorem, & peperit iniquitatẽ. Lacum aperuit, & effodit eum: & incidit in foueam, quam fecit. Conuertetur dolor eius in caput eius: & in verticem ipsius iniquitas eius descendet. Confitebor domino secundum iustitiam eius: & psallam nomini Domini altissimi. Requiem æternam dona.

Aña. Ne quando rapiat vt leo aĩam meam:

dum non est qui redimat, neque qui saluum faciat. fm curiam. ℣.

℣. Aporta inferi. ℟. Erue domine animas eorum.

secundum patriarchatum. ℣. Dirige domine me de us me us.

℟. In con spe ctu tuo vi am me am.

Deinde dicitur Pater noster, qui. secret. Quo completo dicat hebdomadarius alta voce versum. Et ne nos inducas in tentationem. Respondeant omnes. Sed libera nos à malo. Tunc lector absolutæ incipiat lectionem, & eandem terminet sine Tu autem Domine miserere nobis. Et sic legẽtur oẽs lectiones ī officio mortuorũ. Leõ j.

PArce mihi Domine: nihil enim sunt dies mei. Quid est homo, quia magnificas eum? aut quid apponis erga eum cor tuum? Visitas eum diluculo: & subito probas illum. Vsquequo non parcis mihi, nec dimittis me, vt glutiam saliuam meam? peccaui: Quid faciam tibi o custos hominum? Quare posuisti me contrarium tibi, & factus sum mihimetipsi grauis? Cur non tollis peccatum meum? & quare non aufers iniquitatem meam? Ecce nunc in puluere dormiam: & si mane me quęsieris, non subsistam. Finita lectione secundum vsum patriarchalem, dicitur post omnes lectiones. Beati mortui qui in Domino moriuntur. & sequitur Responsorium.

Redo quod redemptor me us vi-

uit:

Universidad de Deusto
Biblioteca

Lectio ſecunda.

TÆdet animam meam vitę meę, dimittam aduerſum me eloquium meum, loquar in amaritudine animę meę, dicam Deo noli me condemnare. Indica mihi, cur me ita iudices. Nunquid bonum tibi videtur, ſi calumnieris, & opprimas me opus manuũ tuarum, & conſilium impiorum adiuues? Nunquid oculi carnei tibi ſunt? aut ſicut videt homo, & tu vides? Nunquid ſicut dies hominis dies tui? & anni tui ſicut humana ſunt tempora? Vt queras iniquitatem meam: & peccatum meum ſcruteris. Et ſcias quia nihil impiũ fecerim: cum ſit nemo, qui de manu tua poſſit eruere. ℟.

monu-

Lectio iij.

MAnus tuę domine fecerunt me: & plaſmauerũt me totum in circuitu: & ſic repente precipitas me? Memento quęſo, quod ſicut lutum feceris me, & in puluerem reduces me. Nonne ſicut lac mulſiſti me, & ſicut caſeum me coagulaſti? Pelle & carnibus veſtiſti C me, oſſibus & neruis compegiſti me. Vitam & miſericordiam tribuiſti mihi, & viſitatio tua cuſtodiui ſpiritum meum. ℟.

Sacerd.

dam

Universidad de Deusto
Biblioteca

A Domin⁹ regit me,& nihil mihi deerit:ī loco paſcuæ ibi me collocauit. S up aquā refectiōis educauit me, aīam meā cōuertit. D eduxit me ſup ſemitas iuſtitiæ,pp nomē ſuū. N ā & ſi ambulauero ī medio vmbræ mortis:nō timebo mala, qm̄ tu mecū es. V irga tua & baculus tuus,ipſa me cōſolata ſunt. P araſti ī conſpectu meo mēſam aduerſus eos, q tribulāt me. I mpinquaſti in oleo caput meū calix meus inebriās quā p̄clarus eſt. E t miſericordia tua ſubſequat̄ me,oībus diebus vitæ meæ. E t vt inhabirē in domo dñi, in lōgitudine dierum. R equiem ę̄ternam dona eis domine. Antiphona.

A D te dñe leuaui aīam meā: Deus meus in te cōfido nō erubeſcā. N eq; irrideāt me inimici mei:etenim vniuerſi q̄ ſuſtinent te, nō cōfundētur. E t cōfundātur oēs iniqua agētes ſupuacue. V ias tuas dñe demōſtra mihi:& ſemitas tuas edoce me, D irige me in veritate tua,& doce me,qa tu es Deus ſaluator meus,& te ſuſtinui tota die. R eminiſcere miſerationū tuarū dñe,& miſericordiarū tuarum, q̄ a ſęculo ſunt. D elicta iuuētutis meę & ignorātias meas ne memineris. S ecūdū miſericordiā tuā memēto mei tu pp bonitatē tuā dñe. D ulcis & rectus dñs pp hoc legē dabit delinquētibus in via. D iriget manſuetos in iudicio docebit mites vias ſuas. V niuerſæ vię dñi miſericordia & veritas, requirentibus teſtamentum eius & teſtimonia eius. P ropter nomē tuū dñe ꝓpitiaberis peccato meo multum eſt enim. Q uis eſt homo q̄ timet dñm? legē ſtatuit ei in via quā elegit. A nima eius in bonis demorabitur,& ſemē eius hereditabit terrā. F irmamētū eſt dñs timētibus eū,& teſtamētū ipſius, vt manifeſtetur illis. O culi mei ſemper ad dñm: qm̄ ipſe euellet de laqueo pedes meos. R eſpice in me,& miſerere mei: quia vnicus & paup ſum ego. T ribulationes cordis mei multiplicatę ſunt, de neceſſi-

 tatibus

Universidad de Deusto
Biblioteca

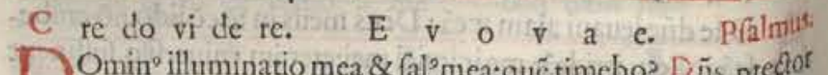
tatibus meis erue me. Vide humilitatem meam & laborem meũ, & D
dimitte vniuersa delicta mea. Respice inimicos meos, quoniã mul
tiplicati sunt: & odio iniquo oderunt me. Custodi animã meã, &
erue me, nõ erubescã, qm̃ speraui ĩ te. Innocẽtes & recti adhęserũt
mihi: qa sustinui te. Libera deꝰ Israel, ex oibꝰ tribulatiõibꝰ suis. Req.

Aña. D elicta iuuen tu tis me ę & igno ran ti as me as

ne me mi ne ris do mi ne. Antiphona.

C re do vi de re. E v o v a e. Psalmus.

DOminꝰ illuminatio mea & salꝰ mea: quẽ timebo? Dns ꝓtector
vitę meę, a quo trepidabo? D ũ appropiãt sup me nocẽtes, vt
edãt carnes meas. Qui tribulãt me inimici mei: ipsi ifirmati sũt, &
ceciderũt. Si cõsistãt aduersum me castra: non timebit cor meũ. Si
exurgat aduersum me ꝓliũ: ĩ hoc ego spabo. Vnã petij a dño, hãc re
quirã, vt ihabitẽ ĩ domo dñi oibꝰ diebꝰ vitę meæ. Vt videã volũtatẽ
dñi, & visitẽ tẽplũ eiꝰ. Qm̃ abscõdit me ĩ tabernaculo suo, ĩ die ma- F
lorũ ꝓtexit me ĩ abscõdito tabernaculi sui. In petra exaltauit me, &
nũc exaltauit caput meũ sup inimicos meos. Circuiui & imolaui in
tab ernaculo eiꝰ hostiã vociferationis: cãtabo & psalmũ dicam dño.
Exaudi dñe vocẽ meã, qua clamaui ad te, miserere mei, & exaudi
me. Tibi dixit cor meũ, exquisiuit te facies mea, faciẽ tuã dñe requi-
Ne auertas faciẽ tuẽ a me, & ne declines in ira a seruo tuo. Adiutor
meꝰ esto, nec derelinquas me, neq; despicias me Deꝰ salutaris meꝰ.
Qm̃ pr̃ meꝰ & mr̃ mea dereliquerũt me dns assumpsit me. Legem
pone mihi dñe in via tua: & dirige me in semitã rectã pp inimicos
meos. Ne tradideris me ĩ aĩas tribulãtiũ me, qm̃ isurrexerũt ĩ me te-
stes

A stes iniq, & mẽtita ẽ inqtas sibi. Credo videre bona dñi ĩ terra viuẽ-
tiũ. Expecta dñm, viriliter age, & cõfortẽ cor tuũ, & sustine dñm. Req.

Aña. C redo vi de re bo na domini in terra viuentium. ℣.

Col lo cet e os do mi nus cum prin ci pi bus. ℟.

B

Cum prin ci pi bus po pu li su i. Tunc secrete dicitur
Pater noster. ℣. Et ne nos induc. ℟ Sed libera. Lectio quarta.

REsponde mihi quantas habeo iniquitates & peccata scelera
mea & delicta ostende mihi. Cur faciem tuam abscondis, & ar
bitraris me inimicum tuum? Contra folium quod vento rapitur
ostendis potentiam tuam, & stipulam siccam persequeris. Scribis
enim contra me amaritudines, & consumere me vis peccatis adole-
scentię meę. Posuisti in neruo pedem meum, & obseruasti omnes
semitas meas, & vestigia pedum meorum considerasti. Qui quasi
c putredo consumendus sum, & quasi vestimentum, quod comeditur
a tinea.

Responsorium.

MEmen to me i de us: quia ven-
tus est vi ta me a. Nec
aspiciat

Universidad de Deusto
Biblioteca

Lectio quinta.

Homo natus de mulierebreui viuens tpe, repletur multis miſe-
rijs. Qui quaſi flos egreditur & cõteritur: & fugit velut vmbra
nunquã in eodẽ ſtatu pmanet. Et dignũ ducis ſup huiuſcemodi ape
rire oculos tuos, & adducere eũ tecum in iudiciũ? Quis põt facere
mũdũ de immũdo conceptũ ſemine? Nõne tu qui ſolus es? Breues
dies hominis ſunt: numerus menſium eius apud te eſt. Conſtituiſti
terminos eius: q̃ preteriri nõ poterũt. Recede ergo paululũ ab eo:
vt quieſcat donec optata veniat, & ſicut mercenarij dies eius. ℟.

Lectio ſexta.

C Quis mihi hoc tribuat, vt inferno ꝓtegas me, & abſcondas me,
donec pertranſeat furor tuus, & conſtituas mihi tẽpus, in quo
recorderis mei: Putas ne mortuus homo rurſum viuat: Cunctis die-
bus, quibus nunc milito, expecto, donec veniat immutatio mea.
Vocabis me, & ego reſpondebo tibi. Operi manuum tuarum por-
riges dexteram. Tu quidem greſſus meos dinumeraſti: ſed parce
peccatis. ℟. vj. Ne recorderis peccata mea. quære ſupra. fol. 143.

In tertio nocturno. Antiphona.

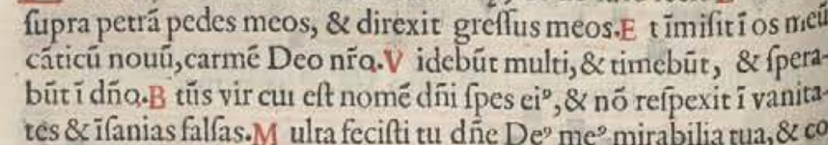

Pſalmus.

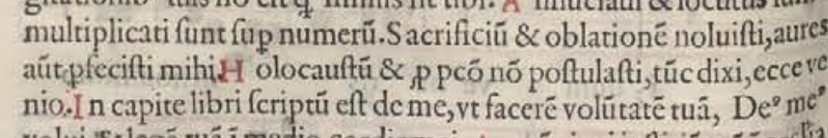
Expectans

Universidad de Deusto
Biblioteca

EXpectans expectaui dñm, & intẽdit mihi. Et exaudiuit preces meas, & eduxit me de lacu miserię, & de luto fecis. Et statuit supra petrã pedes meos, & direxit gressus meos. Et ĩmisit ĩ os meũ cãticũ nouũ, carmẽ Deo nr̃o. Videbũt multi, & timebũt, & sperabũt ĩ dño. Bẽus vir cui est nomẽ dñi spes eiº, & nõ respexit ĩ vanitates & ĩsanias falsas. Multa fecisti tu dñe Deº meº mirabilia tua, & cogitationibº tuis nõ est q̃ similis sit tibi. Annũciaui & locutus sum: multiplicati sunt sup̃ numerũ. Sacrificiũ & oblationẽ noluisti, aures aũt pfecisti mihi. Holocaustũ & p̃ pcõ nõ postulasti, tũc dixi, ecce venio. In capite libri scriptũ est de me, vt facerẽ volũtatẽ tuã, Deº meº volui, & legẽ tuã ĩ medio cordis mei. Annũciaui iustitiã tuã ĩ eccl̃ia magna, ecce labia mea nõ p̃hibebo, dñe tu scisti. Iustitiã tuã nõ abscõdi ĩ corde meo, veritatẽ tuã, & salutare tuũ dixi. Non abscõdi misericordiam tuam à concilio multo. Tu autem domine ne longe facias miserationes tuas a me: misericordia tua, & veritas tua semp̃ susceperũt me. Q ĩn circũdederũt me mala, quorũ nõ est numerus, cõprehẽderũt me iniq̃tates meę & nõ potui vt viderẽ. Multiplicatæ sunt sup̃ capillos capitis mei. & cor meũ dereliq̃t me. Cõplacet tibi dñe, vt eruas me, dñe ad adiuuãdũ me respice. Cõfundant̃ & reuereant̃ simul q̃ q̃rũt aĩam meã, vt auferãt eã. Cõuertant̃ retrorsũ & reuereant̃, q̃ volũt mihi mala. Ferãt cõfestim cõfusionẽ suã, q̃ dicũt mihi, euge, euge. Exultẽt & lętent̃ sup̃ te oẽs q̃rẽtes te, & dicãt semp̃ magnificet̃ dñs, q̃ diligũt salutare tuũ. Ego aũt mẽdicus sum & pauper, dñs solicitus est mei. Adiutor meus & p̃rector meus es tu deus meº ne tardaueris. Requiẽ ęternã dona eis dñe. Sequitur Antiphona.

Complaceat tibi dñe vt eripias me: dñe ad adiuuãdũ me festina.

Aña. Sana domine. Evovae. Psalmus. Beatus qui intelligit. ℣. Requiem ęternam dona eis domine. Et lux perpetua luceat eis. supra. folio 9. Antiphona

Sana

A

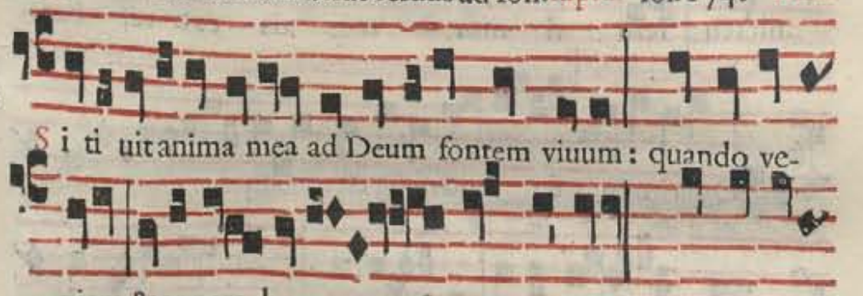

Sana domine animam meam: qui apeccaui tibi. Aña.

Sitiuit. Evovae. Psalmus: Quemadmodum desiderat ceruus ad fon. supra. fol. 174. Aña.

B

Sitiuit anima mea ad Deum fontem viuum: quando veniam & appare bo ante fa ciem domini. ℣. Ne tradas

be sti js ani mas con fi ten tes ti bi. ℟. Et ani mas

C

pauperum tuorum ne obliuiscaris in finem. vt supra dicitur Pater noster. ℣. Et ne nos inducas. ℟. Sed libera. Lectio vij.

SPiritus meus attenuabit̃: dies mei breuiabunt̃, & solũ mihi super est sepulchrũ. Nõ peccaui: & in amaritudinibus morat̃ oculus meus. Libera me Dñe, & pone me iuxta te: & cuiusuis manº pugnet cõtra me. Dies mei trãsierũt: & cogitationes meę dissipatę sunt torquẽtes cor meũ. Noctẽ verterũt in diẽ: & rursum post tenebras spero lucem. Si sustinuero, infernus domus mea est: & in tenebris straui lectulum meum. Putredini dixi, pater meus es: mater mea & soror

mea

mea vermibus. Vbi est ergo nunc prestolatio mea, & patientia mea? D
Tu es Domine Deus meus.

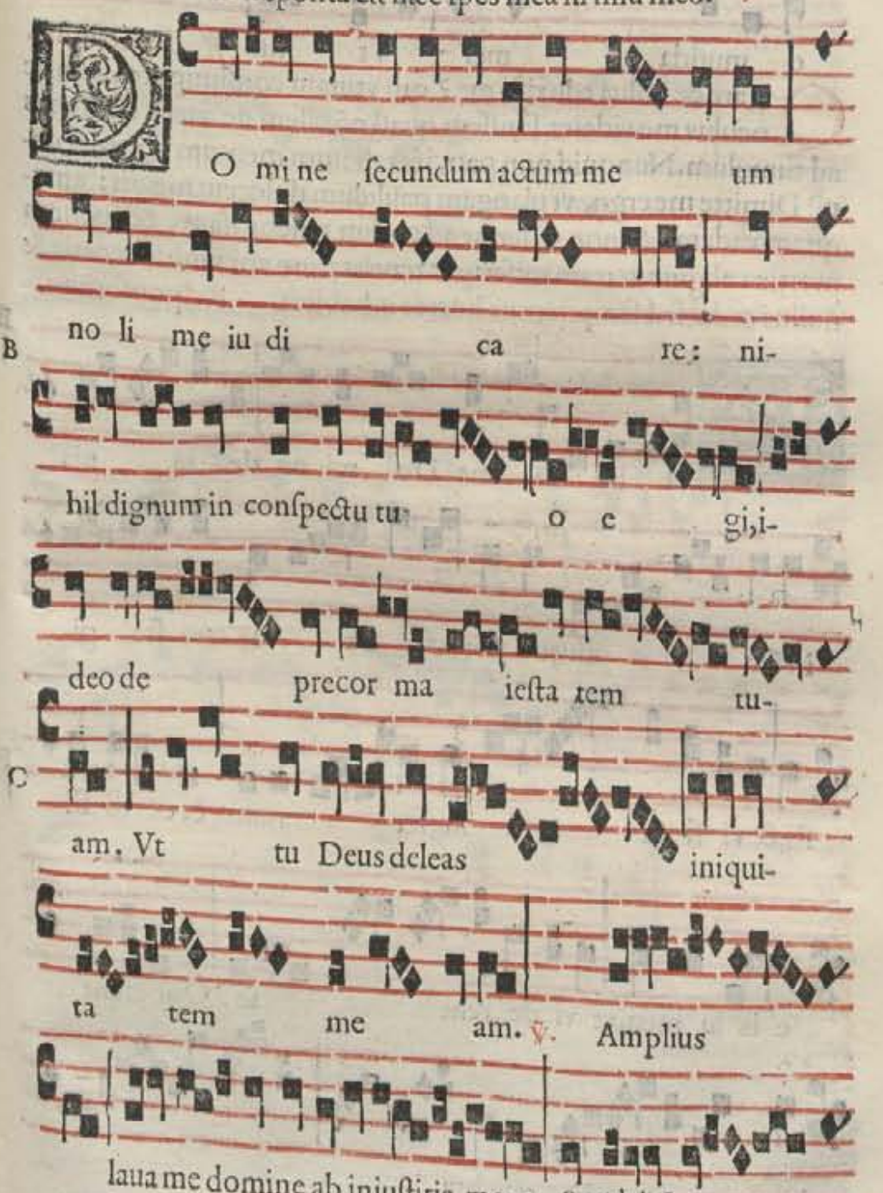
Responsorium.

Lectio octaua.

PElli meę cōsumptis carnibus adhęsit os meū: & derelicta sunt tātūmodo labia mea circa dētes meos; Miseremini mei, miseremini mei saltē vos amici mei: qa manus dñi tetigit me. Quare psequimini me sicut Deus, & carnibus meis saturamini? Quis mihi tribuat, vt scribantur sermones mei? Quis mihi det, vt exarentur in libro stilo ferreo, vel plūbi lamina, vel celte sculpant in silice? Scio enim qr redemptor meus viuit: & in nouissimo die de terra surrecturus sum: & rursum

A rursum circundabor pelle mea: & in carne mea videbo Deum Saluatorem meum. Quem visurus sum ego ipse: & oculi mei conspecturi sunt, & non alius. Reposita est hæc spes mea in sinu meo. ℟

o munda me. Vt tu. Lectio nona.

QVare de vulua eduxisti me? qui vtinam consumptus essem ne oculus me videret. Fuissem quasi nõ essem de vtero translatus ad tumulum. Nunquid non paucitas dierum meorum finietur brevi? Dimitte me ergo, vt plangam paululum dolorem meum: antequam vadam, & non reuertar ad terram tenebrosam, & opertam mortis caligine, terram miserię & tenebrarum vbi vmbra mortis & nullus ordo, sed sempiternus horror inhabitat. Responsorium.

Libera me Do mi ne de vi uis in fer ni: qui portas ç re as con fre gisti, & vi si ta sti in fer num, & de di sti e is lu men, vt vi de rent te. Qui erant in pæ nis tenebrarum.

rum. ℣. Clamantes & dicentes: a duę ni sti re- demptor noster. Qui erant. Requi em.

¶ Supradictum responsoriũ dicatur tantũmodo, cum fit pro defunctis vigilia trium lectionũ, vel nouẽ lectionũ sine nota. Responsoriũ. Libera me Domine de morte. cum suis versiculis dicitur solummodo in crastino omnium sanctorum, & quãdocũq; nouẽ lectiones p defunctis cum nota dicuntur: quære supra. fol. 172. Et repetitur ℟. Libera me domine. Ad laudes incipitur absolute, Antiphona.

E xultabunt Do mi no. E v o v a e. Psalmus. Miserere mei Deus secundũ magnã misericordiã tuã. 61. Aña.

Ç E xultabunt Domino ossa hu mi li a ta. Antiphona.

E xau di do mi ne. E v o v a e. Psalmus.

TE decet hymnus Deus in siõ, & tibi reddẽ votũ in hierusalẽ. Exaudi oronẽ meã: ad te oĩs caro veniet. Verba iniquorũ pua luerũt sup nos: & impietatibus nr̃is tu ꝓpitiaberis. Beatus quẽ elegisti, & assumpsisti, habitabit in atrijs tuis. Replebimur in bonis domus tuæ: sanctũ est templũ tuum, mirabile in çquitate. Exaudi nos Deus salutaris noster: spes omnium finium terræ, & in mari longe.

Universidad de Deusto
Biblioteca

P ręparās mōtes in virtute tua accinctus potētia: q̄ cōturbas ꝓfundū maris, ſonū fluctuū eius. T urbabunt gētes, & timebūt q̄ habitāt terminos à ſignis tuis: exitus matutini, & veſperę delectabis. V iſitaſti terram, & inebriaſti eā: multiplicaſti locupletare eam. F lumē dei repletū eſt aquis: paraſti cibū illorū: qm̄ ita eſt prę̄paratio eius. R iuos eius inebriās, multiplica genimina eius, in ſtillicidijs eius lætabitur germinās. B enedices coronæ anni benignitatis tuę: & cāpi tui replebunt vbertate. P ingueſcēt ſpecioſa deſerti: & exultatione colles accingentur. I nduti ſunt arietes ouium: & valles abundabūt frumento: clamabunt, etenim hymnum dicent. R equiem.

M e ſu ſce pit. E v o v a e. Pſalmus.

D Eus Deus meus, ad te de luce vigilo. Sitiuit in te anima mea: quā multipliciter tibi caro mea. I n terra deſer ta, inuia & inaquoſa, ſic in ſanc̄to apparui tibi: vt viderem virtutem tuā & gloriam tuā. Q uoniam melior eſt miſericordia tua ſuper vitas: labia mea laudabunt te. S ic benedicam te in vita mea: & in nomine tuo leuabo manus meas. S icut adipe & pinguedine repleatur anima mea: & labijs exultatiōis laudabit os meū. S ic memor fui tui ſup ſtratū meū: in matutinis meditabor in te, quia fuiſti adiutor meus. E t in velamento alarum tuarum exultabo: adhæſit anima mea poſt te, me ſuſcepit dextera tua. I pſi vero in vanum queſierunt animam meam: introibunt in inferiora terrę tradentur in manus gladii, partes vulpium erunt. R ex vero lętabitur in Deo: laudabūtur oēs, q̄ iurāt in eo:

A eo: quia obſtructum eſt os loquentium iniqua. D eus miſereatur noſtri, & benedicat nobis: illuminet vultum ſuum ſuper nos, & miſereatur noſtri. V t cognoſcamus in terra viam tuam: in omnibus gentibus ſalutare tuum. C onfiteantur tibi populi deus: confiteantur tibi populi omnes. L ętentur, & exultent gentes, quoniam iudicas populos in æquitate, & gentes in terra dirigis. C ōfiteantur tibi populi Deus: confiteantur tibi populi omnes, terra dedit fructum ſuū. B enedicat nos Deus Deus noſter, benedicat nos Deus, & metuant eum omnes fines terræ. R equiem æternam. Antiphona.

Pſalmus.

E Go dixi in dimidio dierum meorum: vadam ad portas inferi. Q uęſiui reſiduum annorum meorum: dixi non videbo Dn̄m Deum in terra viuentium. N on aſpiciam hominem vltra, & habitatorem quietis. G eneratio mea ablata eſt, & conuoluta eſt à me: quaſi tabernacula paſtorū. P ræciſa eſt velut à texente vita mea, dum C adhuc ordirer ſuccidit me, de mane vſq; ad veſperā finies me. S perabā vſq; ad mane, quaſi leo ſic cōtriuit oīa oſſa mea. D e mane vſque ad veſperam finies me, ſicut pullus hirūdinis ſic clamabo, meditabor vt columba. A ttenuati ſunt oculi mei, ſuſpicientes in excelſo. D ñe vim patior, reſpōde ꝓ me, quid dicā? aut q̄d reſpōdebit mihi. cū ipſe fecerim? R ecogitabo tibi oēs annos meos in amaritudine animę meę. D ñe ſi ſic viuitur, & in talibus vita ſpiritus mei, corripies me & viuificabis me: ecce in pace amaritudo mea amariſſima. T u aūt eruiſti animā meā, vt nō periret, ꝓieciſti poſt tergū tuū oīa peccata mea. Q uia nō internus cōfitebit tibi, neq; mors laudabit te, nō expectabūt q̄ deſcendūt in lacū veritatē tuam. V iuens viuens ipſe confitebitur tibi, ſicut & ego hodie, pater filijs notam faciet veritatem tuam. D omine ſaluum me fac, & pſalmos noſtros cantabi

mus cunctis diebus vitæ nostræ in domo domini. R equiem. Aña. D

A por ta in feri e rue dominea ni mam meam. Antiphona.

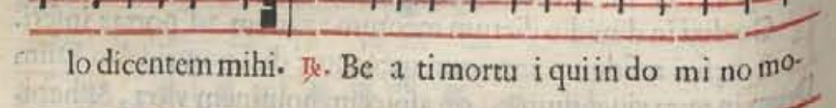

O mnis spi ri tus. E v o v a e. Psalmus.

L audate dñm de cęlis: laudate eum in excelsis. fol. 116. Aña.

O m nis spi ri tus laudet dominum. ℣. Audiui vocem de cę-

lo dicentem mihi. ℟. Be a ti mortu i qui in do mi no mo-

riuntur. Aña. E go sum. E v o v a e. Canticum

B enedictus dñs Deus Israel: quia visitauit & fec. fol. 116. Aña.

E go sum re sur re ctio & vi ta: qui cre dit in me

e ti am si mortuus fu e rit, viuet; & omnis qui vi uit:

& cre-

A

credit in me, non morietur in ęternum.

Qua aña finita dī P ē nr̄. sec. ℣. Et ne nos ind. ℟. Sed lib. nos a ma. ps. De profundis. fol. 190. ¶ Nota ꝙ ps. De profundis. dicitur ad laudes defunctorum diebus ferialibus: & nullo alio tpe dr̄. Sed dicto versu. Et ne nos. & ꝛ̄ñso. Sed libe. dicantur versus sequentes scilicet ℣. A porta inferi. ℟. Erue dñe animas eorum. ℣. Requiescant in pace. ℟. Amen. ℣. Dñe exaudi orationem meā. ℟. Et clamor me⁹ ad te veniat. ℣. Dominus vobiscum. ℟. Et cū spiritu tuo. Oremus.

B

DEus, qui inter apostolicos sacerdotes, famulos tuos pontificali, seu sacerdotali fecisti dignitate vigere, pręsta quęsumus, vt eorum quoque perpetuo aggregentur consortio. Oratio.

DEus, venię largitor, & humanę salutis amator, quęsumus clemẽtiam tuam, vt nostræ congregationis fratres, sorores propinquos, & benefactores, qui ex hoc seculo transierunt, beata Maria sẽper virgine intercedente cum omnibus sanctis tuis, ad ppetuę beatitudinis consortium peruenire concedas. Oratio.

FIdelium Deus omniũ conditor & redemptor, animabus famulorũ famularũq; tuarũ remissionẽ cunctorum tribue peccatorũ, vt indulgentiam, quã semper optauerunt, pijs supplicationibus consequantur. Qui viuis & regnas cum Deo patre in vnita. ℣. Requiẽ

C ęternam dona eis domine. ℟. Et lux perpetua luceat eis. ℣. Requiescant in pace. ℟. Amen. ¶ Vel dicatur vna de infrascriptis orationibus. ¶ In die depositionis defuncti. Oratio.

DEus, cui proprium est miserere semper & parcere, te supplices exoramus pro anima famuli tui N quam hodie de hoc seculo migrare iussisti, vt non tradas eum in manibus inimici, neq; obliuiscaris in finem: sed iubeas cum a sanctis angelis suscipi, & ad patriã paradisi perduci, vt quia in te sperauit, & credidit, non pęnas ęternas sustineat, sed gaudia sempiterna possideat. Per dominum nostrum.

¶ In die 3. 7. vel trigesimo depositionis defuncti. Oratio.

QVęsumus domine, vt animę famuli tui N. cuius depositionis diẽ tertium, vel septimũ, vel trigesimũ cõmemoram⁹ sancto-

rum atq; electorum suorum largiri digneris consortiũ, & rore miæ D
tuę perennem infundas. Per dñm no. ¶ Pro viro defuncto. Oratio.

INclina domine aurem tuam ad preces nostras, quibus misericordiam tuam supplices deprecamur: vt animam famuli tui N. quã de hoc seculo migrare iussisti, in pacis ac lucis regione constituas, & sanctorum tuorum iubeas esse consortem. Per dominum nostrum Iesum Christum. ¶ Pro vna defuncta. Oratio.

QVęsumus domine pro tua pietate miserere animæ famulæ tuę N. & à contagijs mortalitatis exutam, in ęternę saluationis partem restitue. Per dominum. ¶ Pro patre, & matre, Oratio.

DEus qui nos patrem & matrem honorare pręcepisti, miserere clementer animabus patris & matris meę: eorumq; peccata dimitte: me que eos in ęternę claritatis gaudio fac videre. Per donum nostrum. ¶ Pro pluribus parentibus. Oratio. E

DEus, qui nos patrem & matrem honorare pręcepisti, miserere clementer animabus parentum nostrorum: eorumque peccata dimitte: nosque eos in ęternæ claritatis gaudio fac videre. Per dominum nostrum. ¶ Pro pluribus defunctis. Oratio.

OMnipotens sempiterne Deus, cui nũquam sine spe misericordiæ supplicatur, propitiare animabus famulorum famularũque tuarum, vt qui de hac vita in tui nominis confessione decesserũt sanctorum tuorum numero facias aggregari. Per dominum. ℣. Requiem æternam dona eis domine. ℟. Et lux perpetua luceat eis. ℣. Requiescant in pace. ℟. Amen.

¶ Sequitur missa pro defunctis in cantu. F

¶ Missa in agenda pro mortuis.

Cap. 38.

Universidad de Deusto
Biblioteca

do na e is Do mi ne:

& lux perpe-

tua lu ceat

e is.

In memoria eter

na e ritiu-

stus: ab au di ti o ne

ma la non ti-

ti me bit.

Tractus.

A B sol ue Do mi ne a ni-

mas omnium fidelium defuncto rum

ab omni vin cu lo deli cto-

rum ℣. Et gra tia tu a il lis succur ren-

te mereantur e ua de reiu di cium vl-

ti o nis, ℣. Et lu cis æter ne

beatitu di ne per fru i.

Sequitur

Universidad de Deusto
Biblioteca

D.

Sequitur sequentia.

DIes irę di es il la, sol uet se clum in fa-

uil la: te ste Da uid cum Sy bil la. Q uan tus

tremor est futurus: quando iudex est venturus cuncta stricte di-

scussurus. T uba mirum spar gens sonum p sepulcra regio-

num, coget om nes ante thronum. M ors stupebit &

natura: cum resurget creatura iudican ti responsura.

L iber scriptus pro ferre tur: in quo totum contine tur: vn-
de

A

de mundus iudicetur. I udex ergo cum sedebit: quicquid

latet appare bit: nil inultum remanebit. Q uid sum miser

B

tũc dicturus? quẽ patronũ rogaturus? dum vix iustus sit securus.

R ex tremendę maiestatis, qui sal uandos saluas gratis, salua

me fons pi e tatis. R ecor da re Ie su pie, quod

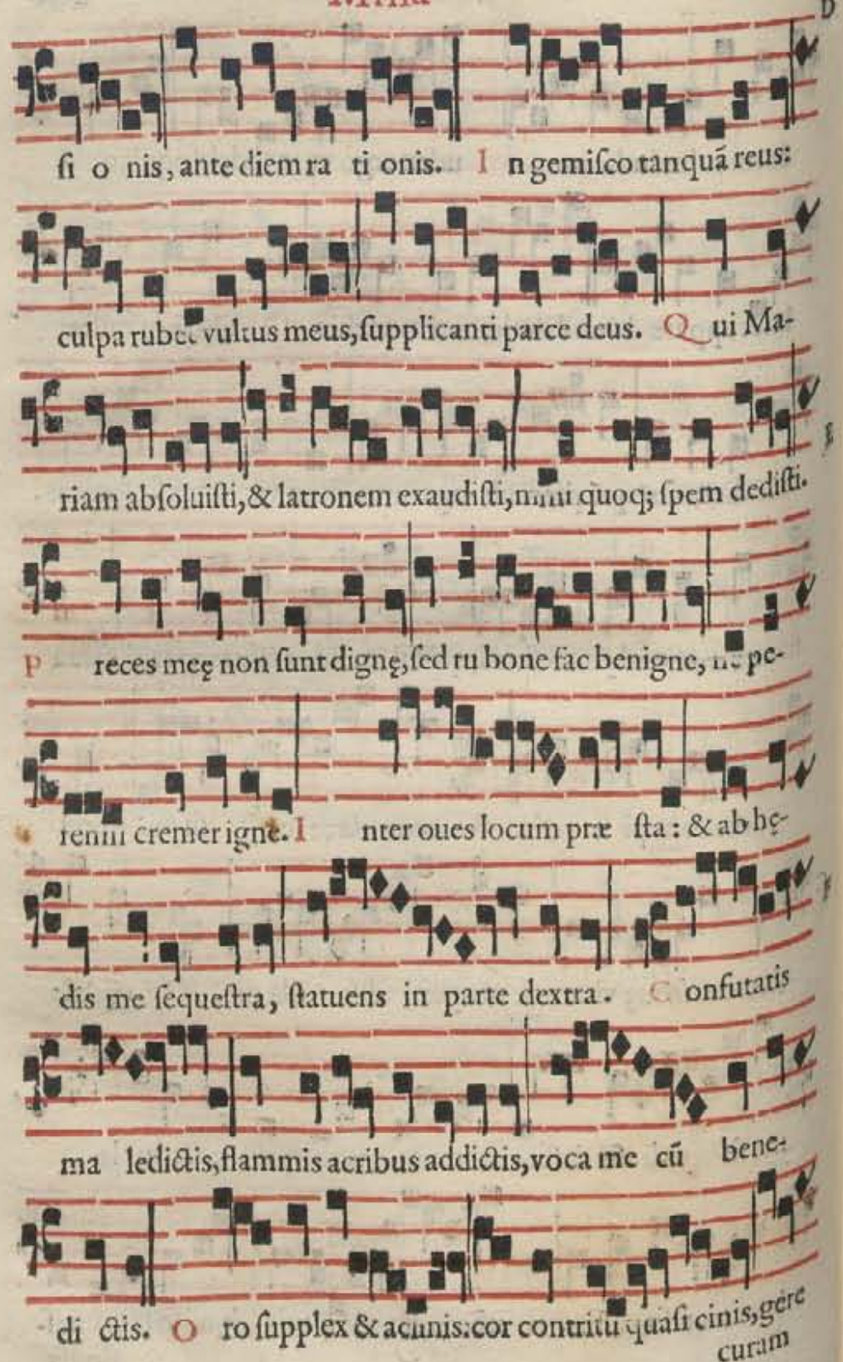
C

sum causa tuę vi æ, ne me per das illa die. Q uęrens

me se di sti lassus, redemisti crucem passus: tantus la-

bor non sit cassus. I uste iudex vl tionis, donum fac remis-
fionis

Universidad de Deusto
Biblioteca

D

sanctus Michael repræsentet e as in lu cem

san ctam. Quam o lim Abra hę pro mi si sti & se-

E

mi ni e ius. ℣. Ho-

sti as & preces tibi Domi ne laudis of fe ri mus:

tu su sce pe pro a ni mabus il lis, qua rum

F

hodi e me mo ri am fa cimus, fac e as, Domine de morte

transi re ad vit m. Quam o lim Abrahę pro misi sti.

Anctus, Sanctus, Sanctus dominus Deus sabaoth.

A

saba oth. Ple ni sunt cæ li & ter ra glo ri a tua,

ho san na in ex cel sis. Be ne di ctus qui venit in no-

B

mi ne do mi ni, ho san na in ex cel sis.

Agnus De i, qui tol lis pec ca ta mun-

di, do na e is re qui em. Agnus De i, qui

C

tol lis peccata mundi do na e is requiem. Agnus

Dei, q tollis peccata mũdi, dona eis requiẽ sempiternã. Cõm.

Vx æ ter na lu ce at e is Do mi ne,

Cum

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Ordo visitandi tumulos defunctorum. Cap. 39.

ORdo visitandi tumulos defunctorum immediate, postquam pro eis cantata fuerit missa, in die depositionis eorum tertio, septimo, trigesimo, vel anniuersario. Cū missa pro aliquo defuncto decantanda fuerit, ante inchoationem missæ sacrista, vel alius, cui ipse commiserit, pannum nigrum super sepulchrum illius defuncti apponat, & duo candelabra cum duobus cereis accensis, vnum ad caput, aliud ad pedes collocare non obliuiscatur. Tempore vero congruo dictus sacrista campanam pulset, vt tali signo clerici ad sepulcrum defuncti processionaliter visitandum conuenire possint. Et dū cantatur. **Agnus Dei,** præparentur ab ipso sacrista aqua benedicta, incensum, & pluuiale nigrum, vel viride. Et data benedictione à sacerdote, completa missa, & inchoato à cantoribus responsorio. **Qui Lazarum resuscitasti à monumento.** supra. folio 195. Acolyte accepta cruce vadat ad sepulchrum defuncti, ipsumque sequantur clerici bini & bini, ita quod vltimo loco veniat sacerdos pluuiali indutus, & in manu librum gestans habens à dextris diaconum cum aqua benedicta, à sinistris vero subdiaconum cum incenso. Cum autem ad sepulchrum ventum fuerit, acolytus cum cruce & hebdomadarius cum ministris, & omnes alij clerici sacerdotes, siue fratres circa sepulchrum ordinate se disponant. Et hebdomadarius accipiat aquam benedictam de manu diaconi, & aspergat sepulcrum defuncti,

Acti, deinde thuribulum, vt idem adoleat incenso. Quibus peractis, & responsorio finito, cantor cum primo choro dicat Kyrie eleison. folio 172. Et eo finito, sacerdos dicat alta voce Pater noster. dicat totum secreto. ℣. Et ne nos indu. ℟. Sed libera. ℣. A porta inferi. ℟. Erue domine animam eius. ℣. Requiescat in pace. ℟. Amen. ℣. Domine exaudi orationem meam. ℟. Et clamor meus ad te veniat. ℣. Dominus vobiscum. ℟. Et cum spiritu tuo. Oremus. Oratio.

ABsolue quęsumus Domine, animam famuli tui ab omni vinculo delictorum: vt in resurrectionis gloria inter sanctos & electos tuos resuscitatus respiret. Per Christum dominum nostrum. ℟. Amen.

¶ Pro vna defuncta. Oratio.

B INueniat, qs dñe, anima famulę tuę lucis ęternę consortiū, cuius perpetuæ misericordiæ consecuta est sacramentum. Per Christū dominum. ℟. Amen.

¶ Pro pluribus defunctis. Oratio.

DEus vita viuentium, spes morientium salus omnium in te sperantium, pręsta propitius: vt animæ famulorum famularūq; tuarum à nostrę mortalitatis nexibus absolutę, beata Maria semper virgine intercedente, in perpetua cum sanctis tuis luce lętentur. Per Christum dominum nostrum. ℟. Amen. ℣. Requiem ęternam dona eis. ℟. Et lux perpetua luceat eis. Deinde cantores dicant.

C Cātores immediate incipiāt respōsoriū. Memēto mei Deus? f. 178. Et dum cantatur prędictū respōsoriū reuertātur in ecclesiā. Et postquā reuersi fuerint, stent ordinate in choro: & finito respōsorio, sacerdos dicat alta voce. Pater noster. & eo in silentio dicto, subiungat versum. Et ne nos inducas. ℟. Sed libera. ℣. A porta inferi. ℟. Erue domine animam eius. ℣. Requiescat in pace. ℟. Amē. ℣. Domine exaudi orationem meam. ℟. Et clamor meus. ℣. Dominus vobiscum. ℟. Et cum spiritu tuo. Oremus. Oratio.

TIbi dñe cōmendamus ānimā famuli tui N. vt defunctus seculo tibi viuat, & quæ per fragilitatem mundanę conuersationis peccata commisit, tu venie misericordissimæ pietatis absterge. Per Christum dñm nostrum. ℟. Amen. ¶ Pro vna defuncta. Oratio.

Universidad de Deusto
Biblioteca

TIbi dñe commendamus animam famulę tuę N. vt defuncta seculo tibi viuat: & quę per fragilitatē mundanę conuersationis peccata commisit, tu venia misericordissimę pietatis absterge. Per Christum dñm nostrum. ℟. Amen. ¶ Pro pluribus defunctis, Oro.

TIbi dñe cōmēdamus animas famulorū famularumq; tuarum, & omniū fideliū defunctorū, vt defuncti ſęculo tibi viuant: & quę per fragilitatē mundanę conuersationis peccata cōmiserunt, tu venia misericordissimę pietatis absterge. Per Christum. ℟. Amen.

SEPTEM PSALMI POENITENTIALES. Cap 40.

Ne reminiscaris. ps. Domine ne in furore. j. folio 60. Psalm. vj

BEati quorū remissæ sunt iniquitates: & quorū tecta sunt peccata. Beatus vir cui nō imputauit dñs peccatū: nec est in spiritu eius dolus. Quōm tacui inueterauerūt ossa mea: dum clamarem tota die. Quōm die ac nocte grauata est super me manus tua: cōuersus sum in ęrumna mea, dum configitur spina. Delictum meum cognitum tibi feci, & iniustitiā meā nō abscōdi. Dixi confitebor aduersum me iniustitiam meam dño: & tu remisisti impietatem peccati mei. Pro hac orabit ad te omnis sanctus, in tempore opportuno. Veruntamen in diluuio aquarum multarū, ad eu non approximabūt. Tu es refugiū meū à tribulatione, quę circundedit me: exultatio mea erue me à circūdātibus me. Intellectū tibi dabo, & instruā te in via hac qua gradieris: firmabo super te oculos meos. Nolite fieri sicut equus & mulus: quibus non est intellectus. In chamo & fræno maxillas eorū cōstringe: qui nō approximāt ad te. Multa flagella peccatoris: sperātes autem in dño misericordia circundabit. Lętamini in dño & exultate iusti: & gloriamini oēs recti corde. Gloria patri. ps. Dñe ne in furore tuo arguas me. ij. supra. folio 60. ps. Miserere mei Deus secundum magnam misericordiam tuam. supra. folio 61. Psalmus.

Domine

A DOmine exaudi orationē meam, & clamor meus ad te veniat. Nō auertas faciē tuā à me: in quacunque die tribulor, inclina ad me aurē tuam. In quacunq; die inuocauero te: velociter exaudi me. Quia defecerūt sicut fumus dies mei, & ossa mea sicut cremiū aruerunt. Percussus sum vt fœnum, & aruit cor meum: quia oblitus sum comedere panē meū: A voce gemitus mei, adhęsit os meū carni meę. Similis factus sum pellicano solitudinis: factus sum sicut nycticorax in domicilo. Vigilaui, & factus sum sicut passer solitarius in tecto. Tota die exprobrabant mihi inimici mei: & qui laudabant me aduersum me iurabant. Quia cinerem tanquam panem manducabam, & potū meum cum fletu miscebam. A facie iræ indignationis tuæ: quia eleuans allisisti me. Dies mei sicut vmbra declinauerunt: & ego sicut fęnū arui. Tu autem dñe in æternum permanes, & memoriale tuum in generatione & generationem. Tu exurgēs misereberis sion: quia tempus miserendi eius, quia venit tēpus. Quōm placuerunt seruis tuis lapides eius, & terræ eius miserebuntur. Et timebunt gentes nomen tuū dñe, & omnes reges terræ gloriam tuam. Quia ędificauit dñs sion, & videbitur in gloria sua. Respexit in orationem humilium: & non spreuit preces eorum. Scribantur hæc in generatione altera: & populus qui creabitur laudabit dñm. Quia prospexit de excelso sancto suo: dñs de cælo in terram aspexit. Vt audiret gemitus compeditorum: vt solueret filios interemptorū. Vt annuncient in sion nomen dñi: & laudem eius in Hierusalem. In conueniendo populos in vnum, & reges, vt seruiant dño. Respondit ei in via virtutis suæ: paucitatem dierum meorum nuncia
C mihi. Ne reuoces me in dimidio dierum meorum: in generatione & generationem anni tui. Initio tu dñe terram fundasti: & opera manuum tuarum sunt cęli. Ipsi peribunt, tu autem permanes: & omnes sicut vestimentum veterascent. Et sicut operiorium mutabis eos & mutabuntur: tu autē idem ipse es, & anni tui non deficiēt. Filij seruorum tuorum habitabunt: & semen eorum in seculum dirigetur. Gloria patri. Psalſ. De profundis clamaui ad te domine: supra. folio 190. Psalmus. Domine exaudi orationem meam, auribus perci. supra. folio 175. Aña. Ne reminiscaris domine delicta nostra, vel parentum nostrorum: neq; vindictam sumas de peccatis nostris.

Oratio dicenda ante litanias.

Universidad de Deusto
Biblioteca

INenarrabilem magnitudinis tuę potentiam omnipotens Deus D petimus & oramus: vt nos patriarcharum fides ędificet, prophetarum ſcientiam illuminet, apoſtolorum charitas ad Dei noſtri & mutuam fraternę dilectionis charitatem inuitet, martyrum tolerantia corroboret, confeſſorum perſeuerantia confirmet, & omnia exępla ſanctorum inſtruãt, ac precipua illorum inuocamus merita, quorum nomina in libro vitę ſcripta eſſe non dubitamus: vt pro nobis & pro omnibus in hoc loco & in toto mundo famulantibus ante te Deum noſtrum interceſſores adeſſe dignentur. Per Chriſtum dominum noſtrum. ℟ Amen.

Litania. Cap. 41.

Sancta virgo virginum	ora.	Sancte Michael	ora.
Sancta Dei genitrix	ora.	Sancte Gabriel	ora.

Sancte

A Sancte Raphael	ora.	Sancti coſma & Damiane	orat.
Oēs ſcī angeli & archang.	orat.	Sctī Geruaſi & protaſi	orate.
O ēs ſcī btōrū ſpūum ordi.	orat.	Omnes ſancti Martyres	orate.
Sancte Ioannes Baptiſta	ora.	Sancte Syluester	ora.
Oēs ſcī pīarchę & ꝓphe.	orate.	Sancte Gregori	ora.
Sancte Petre	ora.	Sancte Martine	ora.
Sancte Paule	ora.	Sancte Auguſtine	ora.
Sancte Andrea	ora.	Sancte Ambroſi	ora.
Sancte Iacobe	ora.	Sancte Hieronyme	ora.
Sancte Ioannes	ora.	Sancte Nicolae	ora.
Sancte Thoma	ora.	Omnes ſancti pontifices & confeſſores	orate.
Sancte Iacobe	ora.		
B Sancte Bartholomęe	ora.	Omnes ſancti Doctores	orate.
Sancte Matthęe	ora.	Sancte Benedicte	ora.
Sancte Simon	ora.	Sancte Dominice	ora.
Sancte Thadęe	ora.	Sancte Franciſce	ora.
Sancte Matthia	ora.	Sancti Antoni	ora.
Sancte Barnaba	ora.	Omnes ſancti monachi & eremitę	orate.
Sancte Marce	ora.		
Sancte Luca	ora.	Oēs ſcī ſacerdotes & leui.	orate.
Omnes ſancti apoſtoli & euangeliſtę	orate.	Scā Maria Magdalena	orate.
		Sancta Agnes	ora.
Oēs ſancti diſcipuli Dñi	orate.	Sancta Lucia	ora.
Oēs ſancti Innocentes	orate.	Sancta Cęcilia	ora.
C Sancte Stephane	ora.	Sancta Agatha	ora.
Sancte Laurenti	ora.	Sancta Catherina	ora.
Sancte Vincenti	ora.	Sancta Margarita	ora.
Sancte Fabiane	ora.	Oēs ſcē virgines & viduę	orate.
Sancte Sebaſtiane	ora.	Omnes ſancti & ſanctę Dei intercedite pro nobis.	
Sancti Ioānes & Paule	orate.		

Propitius eſto: exaudi nos dñe. A b omni malo libera nos dñe.

Sacerd.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ab omni peccato libe.
Ab ira tua lib.
Ab insidijs diaboli libe.
A subitanea & improuisa morte libe.
Ab ira & odio & omni mala voluntate libe.
A fulgure & tempestate libe.
A spiritu fornicationis libe.
A morte perpetua libe.
Per mysterium sanctę incarnationis tuę libe.
Per aduentum tuum libe.
Per natiuitatem tuam libe.
Per baptismum & sanctum ieiunium tuum libe.
Per crucē & passionem tuā libe.
Per mortē & sepulturā tuā libe.
Per sctām resurrect. tuam libe.
Per admirabilem ascensionem tuam libe.
Per aduentum spiritus sancti paracliti libe.
In die iudicij libe.

Pec ca to res, te ro ga mus au di nos.

Vt nobis parcas te rog.
Vt nobis indulgeas te rog.
Vt ad veram pęnitentiam nos perducere digneris te rog.
Vt ecclesiam tuam sanctam regere & conseruare digneris te rog.
Vt domnum apostolicū & omnes ecclesiasticos ordines in sancta religione conseruare digneris te rog.
Vt inimicos sanctę ecclesię humiliare digneris te rog.
Vt regibus & principibus christianis pacem & veram concordiam donare digneris. te rog.
Vt cūcto populo chriano pacē & vnitatem largiri digneris, te rog.
Vt nosmetisos in tuo sancto seruitio cōfortare & conseruare digneris te rog.
Vt mentes nostras ad cęlestia desideria erigas, te rog.
Vt oībus bñfactoribus nris sempiterna bona retribuas, te rog.
Vt animas nostras, fratrum, propinquorum, & benefactorum nostrorum ab ęterna damnatione eripias, te rog.
Vt fructus terrę dare & conseruare digneris, te rog.
Vt omnibus fidelibus defunctis requiē ęternam donare dig te rog.
Vt nos exaudire digneris te rog.

Fili

A Fili Dei, te rogamus audi nos.

Agnus Dei, qui tollis peccata mundi, parce nobis domine.

Agnus Dei, qui tollis peccata mundi, exaudi nos domine:
Agnus Dei, qui tollis peccata mundi, miserere nobis.
Christe audi nos. Christe exaudi nos. Kyrie eleison. Christe eleis. Kyrie eleison. Pater noster. ℣. Et ne nos. ℟s. Deus in adiuto. &c. ℣. Saluos fac seruos tuos, & ancillas tuas. ℟. Deus meus sperantes in te. ℣. Esto nobis domine turris fortit. ℟. A facie inimici. ℣. Nihil proficiat inimicus in nobis ℟. Et filius iniquitatis non apponat nocere nobis. ℣. Domine non secundum peccata nostra facias nobis. ℟. Neq; secundum iniquitates nostras retribuas nobis. ℣. Oremus pro papa nostro. ℟. Dominus conseruet eum & viuificet eum & beatum faciat eum in terra: & non tradat eum in animam inimicorum eius. ℣. Oremus pro benefactoribus nostris. ℟. Retribuere dignare domine omnibus nostris bona facientibus propter nomen sanctum tuum vitam ęternam. ℣. Oremus pro fidelibus defunctis. ℟. Requiem ęternam. &c. & lux perpe. &c. ℣. Requiescant in pace. ℟. Amen. ℣ Pro fratribus nostris absentib. ℣. Saluos fac seruos tuos. ℟. Deus meus sperantes in te. ℣. Mitte eis dñe auxilium de sancto. ℟. Et de Sion tuere eos. ℣. Domine exaudi. ℟. Et clamor. ℣. Dominus vobiscum. ℟. Et cum spiritu tuo. Oratio.

DEus cui proprium est misereri semper & parcere, suscipe deprecationē nostrā: & nos & omnes famulos tuos, quos delicto rum cathena constringit, miseratio tuæ pietatis absoluat. Oratio.

EXaudi, qs dñe, supplicū preces, & cōfitētiū tibi parce pctis: vt pariter nobis indulgētiā tribuas benignus & pacem. Oratio.

INeffabilem nobis domine misericordiam tuam clementer ostende: vt simul nos & a peccatis omnibus exuas, & à pęnis, quas pro his meremur, eripias. Oratio.

DEus, qui culpa offenderis, pænitentia placaris, preces populi tui supplicantis propitius respice: & flagella tuæ iracundiæ, quę pro peccatis nostris meremur, auerte. Oratio.

Omnipotens

Universidad de Deusto
Biblioteca

OMps sempiterne Deus, miserere famulo tuo papę nostro N. & dirige eum sm tuã clementiã in viã salutis ęternę: vt te donante tibi placita cupiat, & tota virtute perficiat. Oratio.

DEus, a quo sancta desideria, recta consilia, & iusta sunt opera da seruis tuis illam, quam mundus dare non potest pacem: vt & corda nostra mandatis tuis dedita, & hostium sublata formidine, tempora sint tua protectione tranquilla. Oratio.

VRe igne sĉti spiritus renes nostros, & cor nostrum dñe: vt tibi casto corpore seruiamus, & mundo corde placeamus. Oño.

FIdelium Deus omnium conditor & redemptor, animabus famulorum famularumq; tuarum remissionem cunctorum tribue peccatorum, vt indulgentiam, quam semper optauerunt, pijs supplicationibus consequantur. Oratio.

ACtiones nostras, quęsumus domine, aspirando pręueni, & adiuuando prosequere: vt cuncta nostra oratio & operatio a te semper incipiat, & per te cæpta finiatur. Oratio.

OMnipotens sempiterne Deus, qui viuorum dominaris simul & mortuorum, omniumque misereris, quos tuos fide & opere futuros esse prænoscis, te supplices exoramus: vt pro quibus effundere preces decreuimus, quosq; vel præsens seculum adhuc in carne retinet, vel futurum iam exutos corpore suscepit, intercedentib' omnibus sanctis tuis, pietatis tuæ clementia, omnium delictorum suorum veniam consequantur. Per dominum. ℣ Domine exaudi. ℟. Et clamor. ℣ Benedicamus domino. ℟. Deo gratias. ℣ Exaudiat nos omnipotens & misericors dominus. ℟. Amen.

¶ Psalmi graduales, in feriali officio dicendi tantum in Quadragesima. Cap. 42.

CAnticum graduum ante inchoationem matutini absolute incipitur. Psalmi dñr sedendo: orationes vero & versiculi flexis genibus: & omnia per ordinem, vt hic sequitur. Psalmus. Ad dominum cum tribularer clamaui. folio 160. Et dicuntur hi primi psalmi sine Gloria patri. & Requiem ęternam. vltimo excepto. Leuaui oculos meos in montes, vnde ve. fol. 160. Psalmus.

LÆtatus sum in his quæ dicta sunt mihi: in domũ dñi ibimus. Stantes erant pedes nostri in atrijs tuis Hierusalem. Hierusalẽ, quæ ædificatur vt ciuitas: cuius participatio eius in idipsum. Illuc enim

A enim ascenderunt tribus, tribus dñi, testimonium Israel: ad confitẽdum nomini dñi. Quia illic sederũt sedes in iudicio: sedes super domum Dauid. Rogate quę ad pacẽ sunt Hierusalẽ: & abundantia diligentibus te. Fiat pax in virtute tua: & abundantia in turribus tuis. Propter fratres meos & proximos meos, loquebar pacẽ de te. Propter domum Domini Dei nostri, quęsiui bona tibi. Psalmus.

AD te leuaui oculos meos: qui habitas in cęlis. Ecce sicut oculi seruorum in manibus dominorum suorum. Sicut oculi ancille in manibus dñę suę: ita oculi nostri ad dñm Deũ nr̃m, donec misereatur nostri. Miserere nr̃i dñe, miserere nr̃i: quia multum repleti sumus despectione. Quia multum repleta est anima nostra: opprobrium abundantibus & despectio superbis. Psalmus

B NIsi quia Dñs erat in nobis: (dicat nunc Israel) nisi qa dñs erat in nobis. Cũ exurgerẽt homines in nos. fe rte viuos deglutissent nos. Cum irascceretur furor eorum in nos: forsitan aqua absorbuisset nos. Torrentem pertransiuit anima nostra: forsitan pertransisset anima nostra aquam intolerabilem. Benedictus Dñs, qui nõ dedit nos in captionem dentibus eorum. Anima nr̃a sicut passer erepta est de laqueo venãtiũ. Laqueus cõtritus est: & nos liberati sumus. Adiutoriũ nostrũ ĩ nomine Dñi: qui fecit cęlum & terrã. Requiem ęter. Et lux perpetua luce. Pr̃ nr̃. tecre. ℣. Et ne nos. ℟. Sed libera. ℣. A porta inferi. ℟. Erue domine animas eorum. ℣. Requiescant in pace. ℟. Amen. ℣ Dñe exaudi. ℟ Et clamor. ℣. Dominus vobiscum. ℟ Et cum spiritu tuo. Oremus. Oratio.

C ABsolue q̃s dñe aĩas famulorũ famularũq; tuarum, & oĩum fidelĩũ defunctorum ab oĩ vinculo delictorum: vt in resurrectionis gloria inter sanctos & electos tuos resuscitati respirẽt. Per. p̃s.

QVi cõfidunt in dño, sicut mons sion: nsi cõmouebit in ęternũ, qui habitat in Hierusalem. Montes in circuitu eius, & dominꝰ in circuitu ppli sui: ex hoc nunc & vsque in seculum. Quia non relinquet dñs virgã peccatorum super sortẽ iustorum: vt nõ extẽdãt iusti ad iniquitatẽ manus suas. Benefac dñe bonis & rectis corde. Declinantes autem in obligationes adducet dñs cum operantibus iniquitatem: pax super Israel. Gloria patri & filio. Psalmus.

IN cõuertendo dñs captiuitatem sion: facti sumus sicut consolati. Tunc repletum est gaudio os nostrum: & lingua nostra exultatione.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ne. Tunc dicent inter gentes, magnificauit dñs facere cum eis. D
Magnificauit dñs facere nobiscum: facti sumus lętantes. Conuerte dñe captiuitatem nostram: sicut torrens in austro. Qui seminant in lacrymis: in exultatione metent. Euntens ibant & flebant: mittentes semina sua. Venientes autem venient cum exultatione: portantes manipulos suos. Gloria patri. Psalmus.

NIsi dñs ędificauerit domum: in vanum laborauerunt qui ędificant eam. Nisi dominus custodierit ciuitatem: frustra vigilat qui custodit eam. Vanum est vobis ante lucem surgere: surgite postquam sederitis, qui manducatis panem doloris. Cum dederit dilectis suis somnum: ecce hæreditas dñi, filij merces fructus vētris. Sicut sagittæ in manu potentis: ita filij excussorum. Beatus vir, qui impleuit desiderium suum ex ipsis: non confundetur cum loquetur E
inimicis suis in porta. Gloria patri. cum Beati omnes qui timent dominum: qui ambu. supra. folio 39. Psalmus.

SÆpe expugnauerunt me à iuuentute mea: dicat nunc Israel. Sę
pe expugnauerunt me à iuuentute mea: etenim non potuerunt mihi. Supra dorsum meum fabricauerunt peccatores: prolongauerunt iniquitatem suam. Dominus iustus concidet ceruices peccatorum: confundantur & conuertantur retrorsum omnes qui oderunt sion. Fiant sicut fænum tectorum, quod priusquam euellatur, exaruit. De quo non implebit manum suam qui metet: & sinum suū qui manipulos colliget. Et non dixerunt qui præteribant, benedictio domini super vos: benediximus vobis in nomine domini. Gloria patri. Kyrie eleison Christe eleison. Kyrie eleison. ℣. Pater nr̄. secre. ℣. Et ne nos. ℟. Sed lib. ℣. Memento congrationis tuæ. ℟. Quā possedisti ab initio. ℣. Domine exaudi. ℟. Et clamor. ℣. Dominus vobiscum. ℟. Et cum spiritu tuo. Oratio.

DEus cui proprium est misereri semper & parcere, suscipe deprecationem nostram: & nos & omnes famulos tuos, quos delictorum cathena constringit, miseratio tuæ pietatis absoluat. Per Christum dominum nostrum. Psalmus. De profundis clamaui ad. folio 190. Gloria patri. Psalmus.

DOmine nō est exaltatum cor meum: neq; elati sunt oculi mei. N
eq; ambulaui in magnis: neq; in mirabilibus super me. Si non humiliter sentiebam, sed exaltaui animam meam. Sicut ablactatus

A ctatus est super matrem suam: ita retributio in anima mea. Speret israel in dñe ex hoc nunc, & vsq; in sęculum. Gloria pat. Psalmus. Memento dño Dauid & omnis. fol. 174. cum Gloria pa. Psalmus.

ECce quam bonum & quam iucundum: habitare fratres in vnū. Sicut vnguentum in capite, quod descendit in barbam, barbā Aaron. Quod descendit in oram vestimenti eius, sicut ros hermon: qui descendit in montem Sion. Quoniam illuc mandauit dñs benedictionem & vitam vsq; in sæculum. Gloria patri. Psalmus.

ECce nunc benedicite dominum, omnes serui domini. Qui statis in domo domini in atrijs domus Dei nostri. In noctibus extollite manus vestras in sancta: & benedicite dominum. Benedicat te dominus ex Sion: qui fecit cælum & terram. Gloria patri. Kyrie B
eleison. Christe eleison. Kyrie elei. Pater noster. secret. ℣. Et ne nos ind. ℟. Sed libera. ℣. Saluos fac seruos tuos, & ancillas tuas. ℟. Deus meus sperantes in te. ℣. Domine exaudi. ℟. Et clamor. ℣. Dominus vobiscum. ℟. Et cum spiritu tuo. Oremus. Oratio.

PRetēde domine famulis & famulabus tuis dexteram cęlestis auxilij: vt te toto corde perquirant, & quæ digne postulant, consequi mereantur. Per Christum dominum. ℟. Amen.

¶ Finis quinti & vltimi Tractatus primæ partis libri Sacerdotalis de Sacramento extremę vnctionis, & de sepulturis, & alijs annexis.

SECVNDA PARS

Libri Sacerdotalis, de officio Sacerdotis curati.

Proœmium.

¶ De varijs benedicendi, seu benedictionum acceptionibus ex diuina scriptura acceptis. Cap. 1.

Onsummata per Dei gratiam priori parte huius libri Sacerdotalis de quinq; Sacramentis eccleſiæ, & eorum annexis per Sacerdotē inferioris ordinis, ideſt non Epiſcopi, conſecrandis & miniſtrādis: eadem Dei gratia p̄ueniēte, in hac ſecunda parte, de Benedictionibus ad ſacerdotem non Eп̄m pertinētib⁹ tractādū videt. ¶ Bñdicere, vel bñdictio accipiť in ſacra ſcriptura & in malum & in bonum ſenſum. Et in malum quidem bñdicere, idem eſt q̄ blaſphemare. Iob. 2. Bñdic Deo & morere, dixit vxor Iob ad eum: ideſt blaſphema, vel maledic Deo vt te de hac vita eijciat. Et 3. Reg. 31. Bñdixit Naboth Deum & regem: ideſt blaſphemauit. Et hoc ideo ſub noīe bñdictionis eā p̄ferebant antiqui, p̄p horrorem nominis blaſphemię. Sed de hoc non intendimus. ¶ Accipitur ſecundo benedicere, vel benedictio, pro bonis imprecandis, vel tribuendis alicui. Geñ. 1. Creauit Deus hoīem ad imaginem & ſimilitudinem ſuam, maſculum & fęminam: benedixitq; illis Deus, & ait: Creſcite & multiplicamini, & replete terrā: & ſubijcite eam: & dominamini piſcibus maris, & volatilibus cœli, & vniuerſis animantibus, quæ mouentur ſuper terram. Et eiuſdem 22. Dixit Deus Abrahę. In ſemine tuo benedicentur omnes cognationes terrę: ideſt ſalutem habebunt in Chriſto, qui ſecundum carnem natus eſt ex ſemine Abrahę. Gal. 3. Et ſemini tuo, qui eſt Chriſtus. Rurſus Gene. 27. Iſaac benedicens filium ſuum Iacob, bona illi imprecatus eſt, dicens. Det tibi Deus de rore cęli, &c. Eccle. 3. benedictio patris firmat domos filiorum. ¶ Benedicere etiam, ſeu benedictio ſumitur tertio pro laude. Pſal. 33. Benedicam dominum in omni tempore, ſemper laus eius in ore meo. Pſal. 57. In eccleſijs benedicite Deo Domino. Gen. 34. Melchiſedech benedixit Abrahę propter victoriam, quam conſecutus eſt de inimicis: ideſt laudauit eum.

Bñdicere hoc eſt blaſphemare.

Benedicere, hoc eſt imprecari.

Benedicere, i. laudare.

A eum. Et pſal. 127. Ecce ſic benedicetur homo, q̄ timet Dñm, ideſt laudabitur. ¶ Quarto loco ſumitur bñdicere, ſeu benedictio p̄ gratiarum actione ac ſi diceretur, benedictio. i. gratias ago. Deute. 8. Benedicas Dño, cum ſaturatus fueris. 1. Paral. 39. Benedixit omnis eccleſia Deum. Tobię 4. Omni tempore benedic Deum. Et eiuſd. 12. Benedicite Deum cęli, ideſt ei gratias agite: quia fecit vobiſcum miſericordiam ſuam. Pſal. 15. Benedicam Dñm, qui tribuit mihi intellectum: ideſt ei gratias agam. Et de his tribus, hic minime tractādū eſt. ¶ Accipitur quinto benedicere, pro ſanctificare. Gene. 2. Benedixit Dñs diei ſabbati. i. ſanctificauit illum. Similiter Leuiti. 9. Aarō extendens manum ad populum, benedixit ei, ideſt ſanctificauit. Saluator etiam noſter dñs Ieſus, vt dicitur Matth. 26. Accepit panem,
B & benedixit, ideſt in corpus ſuū tranſubſtantiauit. Contingit aūt aliquando benedici & ſanctificari homines, quandoque res inanimatas. De hominibus, quidem dicitur Exod. 31. Ego Dñs, qui ſanctifico vos. 2. Parali. 5. Sanctificati ſunt omnes ſacerdotes. Res vero ſanctificantur, ſicut templum, vel eccleſia, altare, vaſa miniſterialia cultus diuini. Exo. 39. Poſtquā Moyſes vidit omnia vaſa in miniſteriū Dei completa, benedixit eis. Et quia homines potiſſimum per ſacramenta eccleſiæ ſanctificantur: que epiſcoporum & inferioris ordinis ſacerdotum miniſterio ſunt exhibenda, de quibus in pontificali, & in priori parte huius libelli tractatum eſt, nunc videndum reſtat qualiter res benedicantur & ſanctificentur, & conſecrentur, & ad ſalutem hominum diſponantur. Quia vero princeps huius mūdi ſatā
C peſſimus hominum ſaluti & vitę tam ſpirituali quam etiam corporali inuidet, multa nociua rebus humano vſui deputatis adinuenit: vt ipſis & ſpūaliter & corporaliter noceat: ideo eccleſia inſtuit res benedici in virtute Dei vt inimici prauitas eradicetur, & fideles in bono ſtatu & quiete conſeruētur. Quamuis autem iuxta beati Pauli apoſtoli dictum. 1. Timot. 4. omnis creatura Dei bona ſit, inquantum à Deo eſt: tamen ad effugandam virtutem inimici ab ipſa, nihilominus per eccleſiam & ſacerdotem ſanctificatur, vt ibidem idem Paulus ſubiungit dicens: creatura ſanctificatur per verbum & orationem. ſ. ſacerdotis, ex inſtitutione eccleſiæ. Cum igitur ad ſacerdotem, tāquam ad perſonam ad tale miniſterum deputatā, pertineat eiuſque officium ſit, creaturas ad vſum humani generis à Deo creatas

Benedicere. i. gratias agere.

Benedicere. i. ſanctificare.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tas benedicere & sanctificare: ideo in hac parte huius libri Sacerdo D talis tractabitur de benedictionibus, quas sacerdos non episcopus potest facere super rebus ipsis.¶ Habuit autem originem hęc bene dictionis series à Christo: qui in saturatione quinq; millium homi- num panem benedixit Ioan. 6. cap. Et etiam in benedictione & cō secratione sacramenti Eucharistię. ¶ De qua rerum benedictione tractaturi, incipiemus à benedictione aquę: qua & populus & om- nes res benedicendę asperguntur & sanctificantur.

¶ De aquæ benedictę, qua in ecclesia populus asper- gitur, institutione & effectu. Cap. 2.

¶ Ex concilio Nanetensi.

OMnibus diebus dominicis vnusquisque presbyter in sua ecclesia ante missarum solennia aquam benedictam faciat E in vase nitido, & tanto misterio conuenienti, de qua po- pulus intrans ecclesiam aspergatur. Et atrium eiusdem ecclesię cum crucibus circumeundo similiter aspergat, & pro animabus ibidem quiescentibus oret. Et qui voluerit in vasculis suis accipiat ex ipsa & per mansiones & agros & vineas, super pecora quoq; sua atque super pabula eorum, nec non super cibos & potū suum conspergat.

¶ Et epistola beati Alexandri Papæ primi & martyris fratribus per Ægyptum missa.

AQuam sale consperſam populis benedicimus, vt ea cū cti aspersi sanctificentur. Quod & omnibus sacerdoti bus faciendum esse mandamus. Nam, si cinis vitulæ aspersus populum sanctificabat atq; mundabat, quan F to magis aqua, quæ sale aspersa, diuinis quam precibus sacrata est, populum sanctificat atq; emundat? Et si sale aspersо per Elisęum prophetam sterilitas aquę sanata est, quanto magis diuinis prę cibus sacrata a qua sterilitatem rerum aufert humanarum, & coinquina- tos sanctificat, atque purgat, & cætera bona multiplicat, & insidias diaboli auertit, & à phantasmatum versutijs hominem defendit?

¶ De benedictione salis & aquę secundum consuetudinem sanctæ Romanæ ecclesiæ. Cap. 3.

SAcerdos bñdicturus aquā, p aspergēdo populo indutus suppel- liceo, & stola ad collū posita, veniēs ad vrceolū aquæ bñdicēdæ dicat ℣. Adiutoriū nr̄m in noīe dñi. ℟. Qui fecit cælū & terrā. Et cle-

A clerico tenēte corā eo sal in aliquo vasculo ad hoc deputato, sacer- dos eleuata dextera super sal, bñdicit illud. Et notādū q; isti modi. s. de superpelliceo & stola & ℣. Adiutoriū nr̄m. & eleuatione man⁹, in omnibus benedictionibus sunt obseruandi. Dicto ergo. ℣. Adiu- torium nostrum. Sacerdos incipit absolute exorcismus salis.

¶ Exorcismus salis.

EXorcizo te creatura salis p Deū viuū: ✣ p Deū verum ✣ per Deū, qui te per Elisæū Prophetā in aquā mitti iussit, vt sanarēt sterilitas aquę: vt efficiaris sal exorciza tū in saluté credētiū: vt sis oībus te sumētibus sanitas animæ & corporis: & effugiat atque discedat ab eo loco, in quo B aspersum fueris, oīs phātasia & nequitia vel versutia diabolicę frau- dis, omnisq; spūs immundus adiuratus per eū, qui venturus est iu- dicare viuos & mortuos, & seculū per ignē. ℟. Amē. Oremus. Oro.

IMmēsam clemētiā tuā op̄s ęterne Deus humiliter imploramus: vt hanc creaturam salis, quam in vsum generis humani tribuisti, bene ✣ dicere & sancti ✣ ficare digneris, vt sit omnibus sumentib⁹ sanitas animæ & corporis: vt quicquid ex eo tactum vel aspersum fuerit, careat omni immunditia, omnique impugnatione spiritualis nequitię. Per dominum.

Exorcismus aquæ.

EXorcizo te creatura aquę in nomine Dei patris ✣ omnipotē- tis, & in nomine Iesu ✣ Christi filij eius Dñi nostri, & in virtu- te spiritus sancti ✣ vt fias aqua exorcizata ad effugandam omnem potestatem inimici: & ipsum inimicum eradicare & explantare va- C leas cum angelis suis apostaticis: Per virtutem Dñi nostri Iesu Chri- sti, qui venturus est iudicare viuos & mortuos, & seculum per ignē. ℟. Amen. Oremus.

Oratio.

DEus qui ad salutem humani generis maxima quæq; sacramē- ta in aquarum substantia condidisti, adesto propitius inuoca- tionibus nostris: & elemento huic multimodis purificationibus præparato, virtutem tuæ benedictionis ✣ infunde: vt creatura tua mysterijs tuis seruiens, ad abigendos dęmones, morbosque pellendos diuinæ gratiæ sumat effectum, vt quicquid in domibus, vel in locis fidelium, hęc vnda respersерit, careat omni immunditia, liberetur à noxa, non illic resideat spiritus pestilens, non aura cor- rumpens: discedant omnes insidiæ latentis inimici, & siquid est,

quod

Universidad de Deusto
Biblioteca

quod aut incolumitati habitantium inuidet, aut quieti, aſperſione D huius aquę effugiat, vt ſalubritas per inuocationem tui ſancti nomi nis expetita, ab omnibus ſit impugnantionibus defenſa. Per dñm. Hic mittat ſal in aquam in modum crucis dicendo. Commiſtio ſa- lis & aquę pariter fiat in nomine pa ✣ tris, & fi ✣ lij, & ſpiritus ✣ ſancti. ℟. Amē. Deinde dicat ſacerdos, ℣. Dominus vobiſcum. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Oremus. Oratio.

DEus inuictę virtutis author, & in ſuperabilis imperij Rex, ac ſemper magnificus triumphator: qui aduerſæ dominationis vires reprimis, qui inimici rugiētis ſęuitiam ſuperas, qui hoſtiles ne- quitias potenter expugnas, te domine trementes & ſupplices depre camur, ac petimus, vt hanc creaturam ſalis, & aquę dignanter aſpi- cias, benignus illuſtres, & pietatis tuę more ſancti ✣ fices: vt vbi- cunque fuerit aſperſa, per inuocationem tui ſancti nominis omnis infeſtatio immundi ſpiritus, abigatur terrorque venenoſi ſerpentis procul pellatur, & prędentia ſancti ſpiritus nobis miſericordiam tuam poſcentibus vbique adeſſe dignetur. Per dominum noſtrum.

¶ Antiphona, quæ cantari debet quando aqua in eccleſia aſpergi- tur ſuper populum. Cap. 41.

IN omnibus dominicis per annum, finita tertia benedicta aqua a ſacerdote celebraturo miſſam, primo aſpergatur altare maius ip ſa aqua benedicta genibus coram altari flexis: & ſtatim à ſacerdo- te incipiatur antiphona. Aſperges me. & chorus ſequatur. & dum communiter cum ſuo verſu & Gloria patri. ab eodem ſacerdote primo clerici, deinde ſeculares aſpergantur. Et ſacerdos aſpergens populum dicat pſalmum. M iſerere mei Antiphona.

Aña. A ſper ges me. tota repetatur. Qua cantata ſacerdos ſtans ante gradus altaris maio ris eccleſię, dicat ℣. Oſtēde nobis domine miſericordiam tuam. ℟. Et ſalutare tuum da nobis. ℣. Domine exaudi orationem meam. ℟. Et clamor meus ad te veniat. ℣. Dominus vobiſcum. ℟. Et cū ſpiritu tuo. Oremus. Oratio.

C EXaudi nos domine ſancte pater omnipotens ęterne Deus: & mittere digneris ſanctum angelum tuum de cęlis, qui cuſtodiat, foueat, protegat, viſitet, atque defendat omnes habitantes in hoc ha bitaculo, Per Chriſtum dominum noſtrum. ℟. Amē. Supraſcripto modo prędicta cantentur in omnibus dominicis per totum annum in aſperſione aquæ benedictæ, excepto quod in dominica de paſſio- ne, & in dominica palmarum poſt pſalmum. M iſerere mei Deus, non dicitur Gloria patri, & filio. ſed antiphona poſt pſalmum re- petitur. Et excepto tempore Paſchali, ſcilicet à Dominica Paſchæ vſque ad octauam Pentecoſtes excluſiue: quo tempore dicitur, An- tiphona. Vidi aquam. cum ſuo pſalmo, & Gloria patri, & filio.

Sacerd. Ec ¶ In

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ In tempore paschali ad aspersionē aquę benedicęs. Antiphona. D

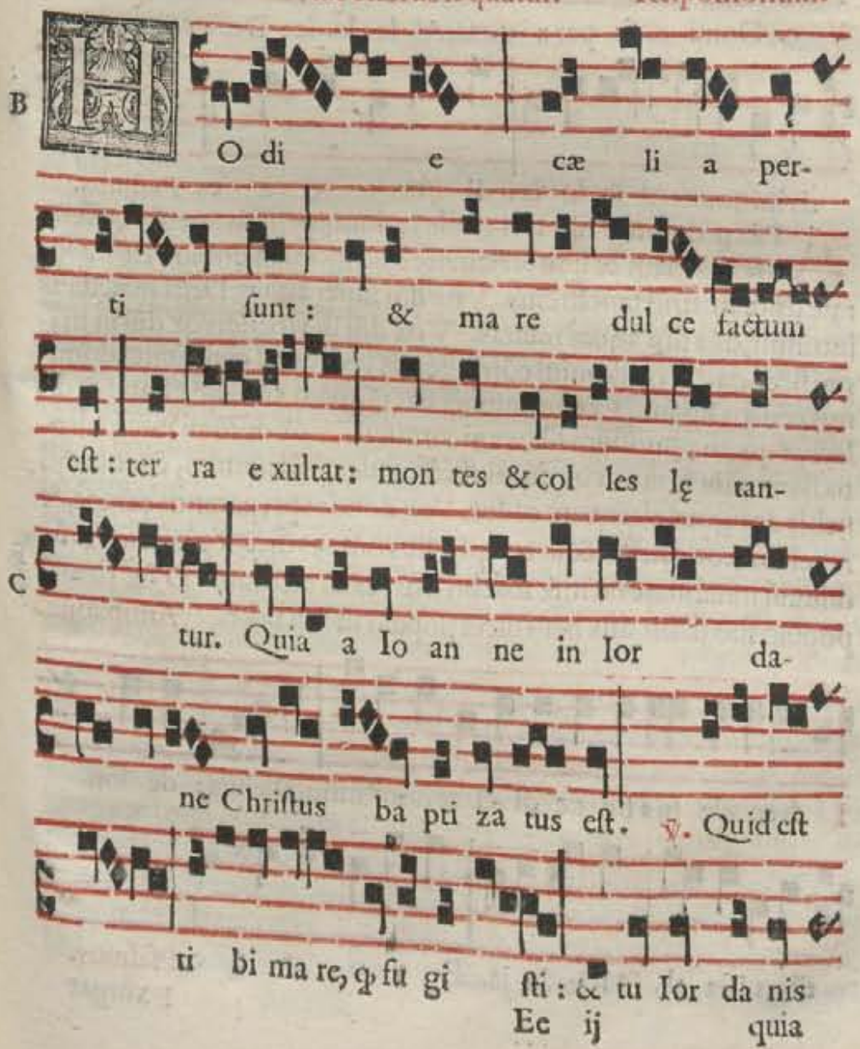
℣. Gloria patri, & filio, & spi ri tui sancto. Vi di aquam.

versiculi & oratio vtsupra. Repetatur tota antiphona: postea dicatur introitus missæ.

¶ De

A ¶ De bñdictione aquæ in vigilia Epiphaniæ quæ licet in Romana curia non fiat, in multis tamen ecclesijs solenniter celebrat. Cap. 5.

¶ In vigilia Epiph. post Cōpl. vel etiā lecta nona lcōne in matuti. sacerdos indutus sacris vestibus cū pluuiali, & diaconus & subdiac. sacris sui ordinis vestibus induti, præcedentibus acolytis, cū cereis, & cruce, & thuribulo, & alijs sequentibus clericis, veniant ad locum, vbi paratus est alueolos cum aqua. Et dum recedunt de choro, cantent sequens responsorium, cantoribus illud inchoantibus, & procedentibus. Deinde totus chorus sequatur. Responsorium.

Finito responsorio, ante alueum aquę cãtor incipiat antiphonam.

AFferte domino filij Dei: afferte domino filios arietũ. Afferte dño gloriam & honorẽ: afferte dño gloriam nomini eius: adorate dñm in atrio sancto eius. Vox dñi super aquas: Deus maiestatis intonuit, dñs sup aquas multas. Vox dñi in virtute: vox dñi in magnificentia. Vox domini cõfringentis cedros: & confringet dominus cedros libani. Et comminuet eas tãquam vitulum libani: & dilectus quemadmodum filius vnicornium. Vox domini intercidentis flammam ignis: vox domini concutientis desertum, & commouebit dominus, desertum cades. Vox domini pręparantis ceruos, & reuelabit condensa, & in templo eius omnes dicent gloriam. Dñs diluuiũ inhabitare facit: & sedebit dñs rex in ęternum. Dñs virtutẽ populo suo dabit, dñs benedicet populo suo in pace. Antiphona.

Exurgat

AExurgat Deus, & dissipentur inimici eius: & fugiant qui oderũt eum à facie eius. Sicut deficit fumus, deficiant: sicut fluit cera à facie ignis, sic pereant peccatores à facie Dei. Et iusti epulentur, & exultent in conspectu Dei: & delectentur in lętitia. Cãtate Deo, psalmum dicite nomini eius: iter facite ei qui ascendit super occasum: dominus nomen illi. Exultate in conspectu eius: turbabuntur à facie eius patris orphanorum & iudicis viduarum. Deus in loco sancto suo: Deus qui inhabitare facit vnius moris in domo. Qui educit vinctos in fortitudine: similiter eos, qui exasperant qui habitant in sepulcris. Deus cum egredereris in conspectu populi tui, cũ pertransires in deserto. Terra mota: etenim cęli distillauerunt à facie Dei sinai: à facie Dei Israel. Pluuiam voluntariam segregabis
B Deus hęreditati tuę, & infirmata est: tu vero perfecisti eam. Animalia tua habitabunt in ea: parasti in dulcedine tua pauperi Deus. Dominus dabit verbum euangelizantibus: virtute multa. Rex virtutum dilecti dilecti: & speciei domus diuidere spolia. Si dormiatis in ter medios cleros: pennę columbę deargẽtatę: & posteriora dorsi eius in pallore auri. Dum discernit cęlestis reges super eam: niue dealbabuntur in selmon, mons Dei, mons pinguis. Mons coagulatꝰ, mons pinguis: vt quid suspicamini montes coagulatos? Mons, in quo beneplacitum est Deo habitare in eo: etenim dominus habitabit in finem. Currus Dei decem millibus multiplex, millia lætantiũ Dominus in eis in sina in sancto. Ascendisti in altum, cępisti captiui tatem: accepisti dona in hominibus. Etenim non credentes, inhaCbitare dominum Deum. Benedictus dominus die quotidie: prospe rum iter faciet nobis deus salutarium nostrorum. Deus noster deus saluos faciendi, & Domini domini exitus mortis. Verũtamẽ Deus confringet capita inimicorum suorum, verticem capilli perambulãtium in delictis suis. Dixit dominus, ex basan conuertam in profundũ maris. Vt intingatur pes tuus in sanguine: lingua canum tuorũ ex inimicis ab ipso. Viderunt ingressus tuos deus: ingressus Dei mei, regis mei, qui est in sancto. Pręuenerunt principes coniuncti psallentibus in medio iuuencularum tympanistriatum. In ecclesijs benedicite Deo domino: de fontibus Israel. Ibi beniamin adolescẽtulus in mentis excessu. Principes iudã duces eorum: principes zabulon & principes neptalim. Manda Deus virtuti tuę: confirma

Universidad de Deusto
Biblioteca

hoc Deus, quod operatus es in nobis. A templo tuo in hierusalem: D tibi offerent reges munera. I ncrepa feras arundinis congregatio taurorum in vaccis populorum: vt excludant eos qui probati sunt argento. D issipa gentes quę bella volũt: venient legati ex Ægypto: Æthiopia præueniet manus eius Deo. R egna terrę cantate Deo: psallite domino. P sallite Deo, qui ascendit super cęlum cęli ad oriẽtem. E cce dabit voci suę vocem virtutis: date gloriam Deo: super Israel magnificentia eius, & virtus eius in nubibus. M irabilis Deus in sanctis suis Deus Israel dabit virtutem & fortitudinem plebi suę: benedictus Deus.

Antiphona.

Psalmus. Qui habitat in adiutorio altissimi. folio 62. deinde cantatur antiphona. Exaudi nos domine folio 227 qua finita, dicantur litaniæ cantando, vt supra. folio 211 Cantetur litania vsq; ad versum. V t domnum apostolicum. &c. inclusiue. Quo versu cantato, sacerdos surgat, & cantet tres seq. ℣. videlicet. V t hanc aquam bene ✣ dicere digneris, te rogamus audi nos. V t hanc aquam bene ✣ dicere & conse ✣ crare digneris, te rogamus audi nos. V t hanc aquam be ✣ nedicere, & conse ✣ crare, & sancti ✣ ficare digneris, te rogamus audi nos. Postea iterum genuflexus sequatur ℣. V t inimicos sanctę ecclesiæ, & cæteros vsq; in finem. K yrie eleison. C hriste eleison. K yrie eleison. P ater noster. ℣. Et ne nos: ℟. Sed libera. ℣. Saluos fac nos domine Deus noster. ℟. Et congrega nos de nationibus. ℣. Et confiteamur nomini sancto tuo. ℟. Et gloriemur in laude tua. ℣. Benedictus dominus deus Israel à sæculo. ℟. Et vsq; in sclũ fiat, fiat. Sufflat ĩ aquã trib⁹ vicib⁹ sic dicẽdo. E xuffło

A E Xuffło te omnis legio satanæ in nomine pa ✣ tris & fi ✣ lij & spiritus ✣ sancti. ℟. Amen. Exorcismus in tono lectionis.

E Xorcizo te creatura aquæ in nomine pa ✣ tris & fi ✣ lij & spiritus ✣ sancti: ne communis sis vlli spiritui immundo: sed dabis honorem viuenti, atq; regnanti patri & filio & spiritui sancto: vt vbicunq; aspersa fueris, spiritus immũdus ab eo loco recedat. Itaq; adiuro te creatura aquę in nomine Iesu Christi Nazareni filij Dei viui, regis & iudicis nostri: vt sis purgatio & sanctificatio hominum quos Deus ad suam sanctam gloriam vocare dignatus est. Te ergo inuoco domine sancte, pater omnipotens, ęterne Deus: vt hanc aquam exorcizare, & bene ✣ dicere pro tua pietate digneris: vt omnis immundus spiritus locum in ea vltra nõ habeat: sed vbicunque
B aspersa fuerit, angelorum tuorum ibi descendat exercitus: Per eundẽ dominum nostrum Iesum Christum filium tuum: qui venturus est iudicare. Lectio libri Numeri in tono feriali

IN diebus illis. Conuenerunt filij Israel ad Moysen, & Aaron: & versi in seditionem dixerunt: Da nobis aquam, vt bibam⁹. Ingressus Moyses & Aaron, & dimissa multitudine, ante tabernaculum fędederis, corruerunt proni in terram: clamaueruntq; ad dominum, & dixerunt: Domine Deus exaudi clamorem populi huius: & aperi eis thesaurum tuum fontem aquæ viuę, vt satiati cesset murmuratio eorum. Et apparuit gloria domini super eos. Graduale.

Universidad de Deusto
Biblioteca

per aquas mul tas. Secundum Ioannem in tono feriali.

IN illo tempore: in nouiſſimo die magnæ feſtiuitatis ſtabat Ieſus & clamabat, dicens. Si quis ſitit, veniat ad me, & bibat. Qui credit in me, ſicut dicit ſcriptura, flumina de ventre eius fluent aquę viuæ. Hoc autem dixit de ſpiritu quem accepturi erant credentes in eum.

Exorciſmus aquæ in tono lectionis.

EXorcizo te creaturæ aquæ per Deum viuum, per Deum verũ, per Deum ſanctum, per Deum totius creaturæ: vt te mundam exhibeas contra omnem morbum, atq; inſidias inimici, atque diabolicas poteſtates: vt vbicunque aſperſa fueris, ſit propitio Deo defenſa domus ipſa, ſicut defenſę fuerunt in Ægypto domus hebręorum per ſignum ſanguinis agni: ſic defendãtur domus famulorum famularumq; tuarum per aſperſionem huius aquę. In ipſius nomine te exorcizo: qui verbo ſuo fontem manare præcepit. Et in ipſius nomine te exorcizo: qui filios Iſrael per medium mare eduxit. In ipſius nomine te exorcizo, quem Ioannes in te baptizauit: vt omnis ſpiritus erroris & omnes phantaſię dęmonũ per te aſperſę effugiãt, & ſeparentur de eodem loco. Per eundem Chriſtum dominum noſtrum, Qui venturus eſt iudicare viuos & mortuos, & ſeculum per ignem. ℟. Amen. Sequitur exorciſmus in tono lectionis.

EXorcizo te creatura aquæ in nomine ✣ Dei pa ✣tris omnipotentis, & in nomine Domini noſtri Ieſu ✣ Chriſti, vt omnis immundus ſpiritus, vel incurſio ſatanæ ſeparetur à te creatura aquæ. Proinde ergo efficere aqua exorcizata ad effugandum omne phantaſma inimici: & ipſum inimicum effugare & eradicare valeas in nomine Dei patris omnipotentis: qui cum eodem filio ſuo, & ſpiritu ſancto viuit & regnat in ſecula ſeculorum. ℟. Amen. Oratio.

Et cantatur in tono ſolenni orationum.

BEne ✣dic dñe hãc aquã benedictione cęleſti, & aſſiſtat ſuper eam virtus ſpiritus ſancti: &, vt vbicunque aſperſa fuerit, longe recedat virtus inimicorum, vmbra phantaſmatum, incurſio turbinũ, pcuſſio fulminum, lęſio tonitruorũ, calamitas tẽpeſtatũ, oĩs ſpũs

procella.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ꝓcellarum,te ipsum oīpotentē deprecamur: qui viuis & tegnas per D
omnia ſęcula ſęculorum. ℟. Amen. Oīo ſuper ſalē in eodem tono.

VIrtutis tuæ inuictā fortitudinē deprecor dñe ſancte pater omnipotens,æterne deus ſuper hoc ſal: cui nō minimā gratiā cōferre dignatus es, vt ex illo poſſint vniuerſa condiri: qui hoībus ad eſcā per tuū filiū dñm noſtrum procreari iuſſiſti: per quē te dñe ſupplices exoramus,vt ſal iſtud ſancti ✣ ficare,bñ ✣ dicere, & conſe-
✣ crare pro tua pietate digneris, vt ex vultu diuine maieſtatis tuæ virtutem tuam contra oēs immūdos ſpiritus poſſit accipere, expellat de tabernaculis famulorum famularumq; tuarū quicquid poteſt peſtiferum eſſe: & exhibeat plenū ſalutis effectum: deterreat præſtigia,phantaſiaſq; compeſcat, per ſignū ſanctæ cru ✣ cis filij tui dñi noſtri, tutelā fideliſſimam deſiderantibus præſtet per hoc tuum dñe E
ſigna ✣ culū: quod nullius dolus,nullius pertinacia deſignauit. Per eundem dñm noſtrum. Alia benedictio ſalis in tono lectionis.

BEne ✣ dico te creatura ſalis in nomine pa ✣ tris & ſi ✣ lij & ſpiritus ✣ ſancti: qui te ad tutelam humano generi procreauit, & populo venienti ad credulitatem per ſeruos ſuos conſecrari præcepit,proinde rogamus te dñe Deus noſter, vt hæc creatura ſalis in nomine ſanctæ Trinitatis efficiatur ſalutare ſacramentum,ſitque perfecta medicina in viſceribus fidelium tuorum. Per eūdē dñm noſtrū Ieſum Chriſtum. ℟. Amen. Oratio ſuper ſal in tono orationis.

INtuere domine hanc creaturam ſalis, quam vſibus humani generis tribuiſti: & petimus omni potens æterne deus, vt ſignum cru- C
✣ cis vnigeniti filij tui Domini noſtri Ieſu Chriſti, vbi aſperſa fuerit aqua hoc ſale commiſta,ſit efficax ad euacuādum omnem inimici aduerſariam poteſtatem,conſumat,& aretaciat: nihilq; ibi remaneat immundum, nihil peſtiferum: ſed ad inuocationem nominis tui ſit nobis mundum ac benedictum, Per eundem dominū noſtrū Ieſum Chriſtum filium tuum. In tono lectionis.

EXorcizo te creatura ſalis per deum ✣ verum,per deum ✣ ſanctum:per deum ✣ totius creaturæ: qui te per Eliſęum prophetam in aquam mitti iuſſit,vt ſanaretur ſterilitas aquæ: qui per apoſtolum Paulum dicere dignatus eſt, ſit cor veſtrum ſale conditum: ideoque efficere ſal ad euacuandum,& expellēdum inimicum, omnemque virtutem & putredinem eius,in nomine Domini noſtri Ieſu

A ſu Chriſti: Qui venturus eſt iudica. In tono lectionis.

DOminus & ſaluator noſter Ieſus,antequam ad cælos aſcenderet,apoſtolis ſuis mandauit dicens,habete in vobis ſal, & pacem habete inter vos. ¶ Hic ponat ſal in aquam dicens.

HAec commiſtio ſalis & aquę pariter fiat:in nomine pa ✣ tris & ſi ✣ lij & ſpiritus ✣ ſancti,& ī virtute Dñi nr̄i Ieſu Chr̄i: cui eſt honor,& gloria in ſæcula ſæculorū. ℟. Amē. In tono lcōnis.

EXorcizo te creatura ſalis & aquæ in nomine pa ✣ tris,& ſi ✣ lij,& ſpiritus ✣ ſancti. Exorcizo te p deū viuū. Exorcizo te per crucifixum. Exorcizo te per ſpiritum ſanctum. Per eum te exorcizo qui per Eliſæum prophetam te in aquam mitti iuſſit dicens: Hæc dicit dominus,Sanabitur aqua iſta,& non erit in ea mors, neq; ſterili- B
tas. Per ipſius nomē te adiuro,qui diuina voce oris ſui apoſtolis ſuis locutus eſt dicens,Vos eſtis ſal terrę, & cor veſtrum ſale ſit conditū. Vt oēs,qui ex te ſum ꝓſerint, ſint ſanctificati in animabus & corporibus,vt vbicunque aſperſa fueris,effuges inimicum, & præſtes omnibus remiſſionem peccatorū,expellas inſidias, & excludas omnes dæmonum tentationes. Te autem conditor & reſtaurator omnium elementorum tuorum, qui hæc fluenta nomine tuo ſanctificata ad purgationem locorum proficere iuſſiſti,deprecor,vt nomi nis tui inuocata maieſtate,gratiam ſpiritus ſancti hęc aqua accipiat valeatque ad expellendas diabolicas artes per manus ſeruorum tuorum aſperſa,per ſanctificationem, quam tu domine ſanctificando ſanctificas,& benedicendo benedicis: vt omnis immundus ſpiritus C
aſperſione huius aquæ repulſus & perfuſus diſcedat: & omnis incurſus ſatanæ, & omne phantaſma, omniſq; immunditia, & putredo inimicorum longe recedat: nec conſiſtendi, aut reſiſtēdi habeat poteſtatem, nec in eodem loco ſtandi aut commorandi, ſed victus & deſtructus abſcedat diabolus cum omni pompa ſua, Per virtutem & gloriam Domini noſtri Ieſu Chriſti: qui viuit & regnat cum Deo patre & ſpiritu ſancto, per omnia ſæcula ſęculorum. ℟. Amen.

Exorciſmus ſuper aquam ſale conſperſam in tono lectionis.

EXorcizo te creatura aquę ſale cōſperſa per Deū viuū: per Deū verum:per Deum totius creaturę,qui te in principio ſeparauit ab arida, & in quatuor flumi nibus diuidere dignatus eſt, vt vbicunque portata, vel aſperſa fueris, effugetur & ſeparetur inimicus,

& omnis

Universidad de Deusto
Biblioteca

& oĩs putredo eius: vt ipſa domus Deo ſit dicata per virtutẽ Dñi nr̃i D
Ieſu Chriſti, qui venturus eſt iudicare viuos & mortuos, & ſęculum
per ignem. Item ſuper aquam in eodem tono vſq; ad prędfationem.
TE autem creatura aquę adiuro per Deum viuum: per Deũ ve-
rum: per Deum ſanctum: per eum te adiuro, qui te in princi-
pio ſeparauit ab arida. Adiuro te per Deum viuum, qui te de fonte
paradiſi manare fecit, & in quatuor fluminibus exire iuſſit, & totã
terram rigare præcepit. Hic diuidat aquam & effundit in quatuor
mundi partes, Adiuro te per eum, qui te in Chana Galileæ ſua po-
tentia conuertit in vinũ: qui ſuper te ſuis ſanctis pedibus ambula-
uit: qui tibi nomen impoſuit Siloa. Adiuro te per eum, qui in Naa-
man ſyrum a ſua lepra per manum Eliſæi prophetæ mundauit: Hic
tangat aquam manu dicens: Aqua ✣ ſancta: aqua bene ✣ dicta: E
aqua la ✣ uans ſordes, & mundans peccata, adiuro te per Deum vi
uum, vt te mundam exhibeas, nec aliquam phãtaſiam in te retineas
ſed efficiaris exorcizata ad effugandum inimicum & omnes actus
fulguris: & vbicunq; aſperſa fueris, ſiue in domo, ſiue in agro, ſiue
in vineis, ſiue in ſeminatis campis, ſiue in fluctibus, ſiue in angulis
cubiculorum, ſiue in nauibus, ſiue in puteis, vel ſiquis ex te guſtaue-
rit, fias ei defenſio, & remedium ſanitatis: ipſe quoq; diabolus elon-
getur & ſeparetur, quantum elongatum eſt cęlum à terra, lux à tene
bris, veritas à mendacio, iuſtitia ab iniuſtitia, dulce ab amaro: tãtum
elongetur, & ſeparetur ille immundus ſpiritus ab habitationibus
famulorum famularumq; Dei: Per nomen Domini nr̃i Ieſu Chriſti
qui viuit & regnat cum Deo patre & ſpiritu ſancto. Hic dicit in to-
no præfationis. P er omnia ſecula ſeculorũ. ℟. A mẽ. ℣. Dñs vobi- F
ſcum. ℟. Et cũ ſpiritu tuo. ℣. Surſum corda. ℟. Habemus ad dñm.
℣. Gratias agamus Dño Deo noſtro. ℟. Dignum & iuſtum eſt.

VEre dignum & iuſtum eſt, ęquum & ſalutare, Nos tibi ſemper
& vbiq; gratias agere, domine Deus cæli & terræ: cuius virtu-
ti ſubdita ſunt vniuerſa: cuius verbo creata ſunt omnia: ſupermitte
(quæſumus) virtutem ſpiritus ſancti tui ſuper hanc creaturã, vt fiat
aqua ſanctificata in nomine pa ✣ tris, & fi ✣ lij, & ſpũs ✣ ſancti.
Te igitur omnipotens Deus, altiſſima ſalus, & reſpector ppetuus,
humiliter rogamus & petimus, vt nos exaudias, & miſerearis præci-
bus noſtris: quatenus vbicunq; hęc aqua aſperſa fuerit, fiat, te iubẽ

te

A purificationis: habeat quoq; perpetuam gratiam ipſa domus, fidem
rectam, ſpem certam, charitatem perfectam, gaudium verum, hono
rẽ perpetuũ, vt omnes maleuoli & inuidi ſpiritus ab ea expellãtur,
& ſeparentur. Per Chriſtum dominum noſtrum. In tono lectionis.
Iterum q; te alloquor aqua, quę habes lucis ſimilitudinem, tu ſub cę
lo, tu ſuper cęlum, tu ſub terra, tu ſuper terram. Super te inuoco no-
men ſanctum atq; mirabile Dei omnipotentis, qui te ſua potentia
conuertit in vinum: ſuſpendit ſuper cęlos, congregauit in terra, miſ-
cuit in mari, Qui te arcanis & velocibus ventis pluere præcepit, &
ad vſum hominum lauacrum dedit, & ſitientibus potum ſubminiſ-
trauit, Super quam etiam ſpiritus domini non ſolum ferebatur, ſed
etiam fertur. Adiuro ergo te creatura aquæ per ſeptiformem ſpiritũ
B Dei viui. Adiuro te per nouem ordines angelorum. Adiuro te p vo-
cem tonitrui coruſcationis tremendi & cęleſtis regis. Adiuro te per
lignum miſterij, de quo aqua percuſſa ſtatim dulcis facta eſt. Adiuro
te per eum, qui omnia creauit, ne contemnas vocem humilitatis
meę, ſed expellas omnem vmbram, omnes ſatellites aduerſariorum,
oẽs machinationes diaboli: ſiue ſpirituũ immũdorũ, ſiue biothana-
torum, ſiue errãtium, ſiue ex inuocatione magicæ artis, ſiue præcãto
rũ argumẽta ſiue draconum, & omnium volucrũ vel viperarũ, quia
imperat tibi dñs Ieſus Chriſtus filius dei viui, quod mox vt aſperſa
fueris in nomine Dei ſabbaoth, ſiue in hominibus, ſiue in domibus,
ſiue in vineis, ſiue in pecoribus, vel qbuſlibet animãtibus, ſiue in ſe-
minaris cãpis, ſiue in qualicũq; creatura vniuerſali, ſiue quocũq; lo-
C co aſperſa fueris, ſiue ſuper infirmũ, vel languentem, ſiue in potũ da
ta fueris homini in valetudine detẽto, aut maligni ſpiritus infeſtatio
ne percuſſo, mox expellas & excludas omne malignum, vt poſſit ho
mo velocius ſaluus fieri per virtutem Dñi noſtri Ieſu Chriſti, qa neq;
dici, neque ſcribi, computari poteſt, cui nomen eſt Dei. In tono præ
fationis. Tu autem dñe, qui per angelum tuum, fontem Agar oſten-
diſti, & ex eo Iſmael ſitientem potaſti, Qui pueri tui Abrahę in Me-
ſopotamia preces exaudiſti, & omnia deſideria cordis eius impleui-
ſti, Qui famulo tuo Moyſi in diſerto eremi petram percutere, & ex
ea aquam producere, & populum rigare iuſſiſti. Ter dicatur ſequẽs
verſus. Qui aquam amaram immiſſo ligno dulcoraſti: Benedicere
& ſanctificare digneris domine hanc creaturam aquæ, In nomine

pa-

Universidad de Deusto
Biblioteca

pa✣tris & fi✣lij & ſpiritus ✣ſancti. Hic mergat ſacerdos crucẽ D in aqua tribus vicibus, ſignando fontem cum cruce. Cantores autẽ cantet ſemel has ſequentes antiphonas infraſcriptas. Antiphona.

Deinde ſacerdos cruce depoſita dicat in eodem tono prefationis.

VT vbicunq; aſperſa fuerit in nomine tuo oẽs iaculationes ſæ-uas inimici expellat. Illud etiã rogamus & petimus Deus om nipotens, vt ſicut ad domũ Raguelis ſanctũ angelũ tuũ Raphaelem mittere dignatus es, vt Aſmodeum dęmonẽ alligaret, ſimile quoq; beneficium domibus nris donare digneris: vt vbicunq; hæc vnda aſperſa

A aſperſa fuerit, nunquã malignus ſpiritus in eadem domo conſiſten-di vel cõmorandi habeat poteſtatem: ſed confuſus protinus, & de-ſtructus abſcedat, Per Chm̃ dn̄m nr̄m: per quem maieſtatem tuam laudãt angeli, adorant dn̄ationes, tremũt poteſtates: Cęli cælorũq; virtutes, ac beata ſeraphin, ſocia exultatione cõcelebrant: Cum qui bus & noſtras voces, vt admitti iubeas, deprecamur ſupplici cõfeſ-ſione dicentes. Et chorus cantet in tono feriali, vt ſupra folio 207. Sanctus, Sanctus, Sanctus Dn̄s Deus Sabaoth. Pleni ſunt cœli & ter ra gloria tua, oſanna in excelſis. Benedictus qui venit in nomine do mini, oſanna in excelſis. Sequitur ſacerdos in tono lectionis.

EXorcizo te ſpiritus immunde per Deum viuum, qui fecit cęlũ & terram, mare & omnia quę in eis ſunt: vt omnes virtutes ad-
B uerſarij, omnes exercitus diaboli, omnes incurſus, omne phãtaſma inimici eradicentur, & effugiant ab hac creatura ſalis & aquæ: ſit ſã cta & ſalutifera: & ignis ardens aduerſus omnes inſidias inimici: & vbicunque portata vel aſperſa fuerit hæc creatura ſalis & aquæ, ſit ſanitas, & ſynceritas, & corporis medicina: & effugiat omnis infir-mitas. Fulgura quoq; & grandines ab aſperſione huius aquæ ſepa-rentur, effugiant & elongentur per eum, qui venturus eſt iudicare viuos & mortuos & ſęculũ per ignẽ. ℟. Amen. In tono prefationis.

VEre ſanctus, vere benedictus, terribilis, metuendus, & adoran dus es domine Deus noſter: ab occultis noſtris munda nos: & ab alienis parce ſeruis tuis: vt cum fiducia valeamus dice re oratio-nem illam regalem, quam Dominus & Saluator noſter per euan-
C gelium ſuum orare docuit dicens. Pater noſter. qui dicatur in cã-tu ſicut in miſſa. ℣ Et ne nos. ℟. Sed libera nos. ℟. Amen.

In tono orationis.

LIbera nos, quæſumus domine, ab omnibus malis, præteritis, pręſentibus, & futuris, Libera nos quæſumus domine, famulos & famulas tuas à gladio, à fame, à tentatione diaboli, & percuſſio-ne ſæculi, & ab infirmitatibus malis, per liberatorem & redemptorẽ noſtrum dominum Ieſum Chriſtum filium tuum: qui tecum.

DOmine ſancte pater oꝑs, ęterne Deus, Pater Dn̄i noſtri Ieſu Chriſti, Deus Abraham, Deus Iſaac, Deus Iacob, exorcizan-tem me iſtam creaturam ſalis & aquæ, pręcor te, exaudire digneris in nomine eiuſdem Domini noſtri Ieſu Chriſti Nazareni filij tui,

Dei

Universidad de Deusto
Biblioteca

Dei viui,Regis & iudicis noſtri:vt ſit purgatio & purificatio omnibus hominibus,atque in eis,quibus aſperſa fuerit, habeat poteſtatẽ ad effugandos immundos phantaſmaticos ſpiritus,& omnem neſarium diabolum,atque omnes figuras & minas ſatanæ. Concedatur etiam ei poteſtas ad exterminandum fulgura & grãdines, & omnes aduerſitates humanæ naturæ, vt non poſſit immundus ſpiritus nocere his locis,in quibus aſperſa fuerit, ſed confuſus & deſtructus abſcedat per virtutem Domini noſtri Ieſu Chriſti Regis noſtri. Qui cũ deo patre viuit & regnat. In tono lectionis.

ADiuro te creatura ſalis,& aquę in nomine pa✠tris,& fi✠lij & ſpiritus✠ ſancti. Adiuro te in nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti, qui ſuper te ſuis ſanctis pedibus ambulauit. Adiuro te per eum,qui te de fonte paradiſi produxit. Adiuro te per eum, qui apoſtolis ſuis præcepit dicens, Ite, baptizate omnes gentes in nomine pa✠tris,& fi✠lij, & ſpiritus✠ ſancti. Per ipſius nomen te adiuro: vt vbicunque aſperſa fueris, omne phantaſma de domo ipſa, & omnis incurſio diaboli eradicetur & effugiat,per Deum viuum per Deum verum,per Deum totius creaturę:vt neque hominibus, neq; domicilijs,neq; nauibus,neque pecoribus,neque frugibus , neque arboribus noceat. Per eundem dominum noſtrum Ieſum Chriſtũ, qui venturus eſt iudicare viuos & mortuos, & ſęculum per ignem. ℟. Amen. In tono orationis.

DEus,qui ad ſalutem humani generis,maxima quęque ſacramẽta in aquarum ſubſtantia condidiſti,adeſto propitius inuocationibus noſtris,& elemento huic multimodis purificationibus prę parato virtutem tuæ bene✠dictionis infunde, vt creatura tua myſterijs tuis ſeruiens,ad abigendos dæmones,morboſque pellendos, diuinæ gratię ſum at effectum,vt quicquid in domibus, vel in locis fidelium, hęc vnda reſperſerit careat omni immunditia , liberetur à noxa:non illic reſideat ſpiritus peſtilens,non aura corrumpens:diſcedant omnes inſidię latentis inimici,& ſiquid eſt, quod aut incolumitati habitãtiũ inuideat,aut quieti, aſperſione huiꝰ aquę effugiat atq; diſcedat,vt ſalubritas per inuocationẽ tui ſancti noĩs expetita, ab omnibus impugnationibus ſit defenſa.Per dñm noſtrum Ieſum.

BEnedictio Dei pa✠tris & fi✠lij & ſpiritus✠ ſancti deſcẽdat ſuper hanc creaturam ſalis & aquæ. Amen. Quo facto ſtatim ſacerdos

ſacerdos incipiat Symbolum.f.C redo in vnum deum. quo finito aſpergat ſacerdos aquã ſup populũ: & clerici cãtẽt in choro aũam. Aſperges me dñe. cum ps. Miſerere mei: & Gloria patri. folio. 61. Deinde dicat ſacerdos ℣. Oſtende nobis dñe miſericordiam tuam. ℟. Et ſalutare tuum da nobis. ℣. Dñe exaudi orationem meam. ℟. Et clamor meus. ℣. Dñs vob. ℟. Et cum ſpiritu.Oremus. Oratio.

PRęſta, q̃s dñe, famulis tuis per hanc aſperſionem aquæ benedictę ſanitatem mentis,integritatem corporis tutelam ſalutis, ſecuritatẽ ſpei,corroborationẽ fidei, & charitatis fructũ,hic & in ęternа ſęcula ſęculorum.Per Chriſtũ dñm nr̃m. ℟. Aм̃. Oremus. Oro.

EXaudi nos dñe ſancte,pr̃ op̃s,ęterne Deus, & mittere digneris ſanctum angelũ tuũ de cælis:qui cuſtodiat,foueat,protegat,viſitet,atq; defendat oẽs habitantes in hoc habitaculo.Per Chriſtum dñm nr̃m. ℟. Aм̃. Quibꝰ finitis diaconꝰ cãtet euãg. in tono feriali.

¶ Sequentia ſancti euangelij ſecundum Lucam.

FActum eſt autem cum baptizaretur omnis populus: & Ieſu baptizato,& orante,apertum eſt cælum:& deſcendit ſpiritus ſanctus corporali ſpecie ſicut columba in ipſum. Et vox de cęlo facta eſt,tu es filius meus dilectus,in te complacui mihi. Et ipſe Ieſus erat incipiens quaſi annorum triginta , vt putabatur filius Ioſeph : Qui fuit Heli, q̃ fuit Matthat,qui fuit Leui:qui fuit Melchi:qui fuit Ianne:qui fuit Matthathię:qui fuit Amos:Qui fuit Naum:qui fuit Heli : qui fuit Nagge:qui fuit Mahath:qui fuit Mathatię : qui fuit Semei: qui fuit Ioſeph:qui fuit Iuda: qui fuit Ioanna: qui fuit Reſa:qui fuit Zorobabel:qui fuit Salathiel:Qui fuit Neri:qui fuit Melchi: qui fuit Addi: q̃ fuit Choſan:Qui fuit Helmondã:qui fuit Her:qui fuit Ieſu: qui fuit Eliezer:Qui fuit Iorã,qui fuit Mathat: qui fuit Leui:qui fuit Simeon:qui fuit Iuda:Qui fuit Ioſeph : qui fuit Iona : qui fuit Eliachim:qui fuit Melcha,Qui fuit Mẽna,qui fuit Mathatiæ,qui fuit Natham,qui fuit Dauid: qui fuit Ieſſe, qui fuit Obed,q̃ fuit Booz. Qui fuit Salmõ: qui fuit Naaſon:qui fuit Aminadab:qui fuit Arã: q̃ fuit Eſrõ.Qui fuit Phares:qui fuit Iude:qui fuit Iacob:q̃ fuit Iſaac: Qui fuit Abrahę:q̃ fuit Thare:q̃ fuit Nachor:qui fuit Saruch:qui fuit Ragau:qui fuit Phalech:qui fuit Cher:qui fuit Sale:qui fuit Cainã:Qui fuit Arphaxat:q̃ fuit Sem:q̃ fuit Noe:q̃ fuit Lamech : qui fuit Matuſalẽ: Qui fuit Enoch: q̃ fuit Iared:q̃ fuit Malaleel:q̃ fuit Cainã q̃ fuit

Universidad de Deusto
Biblioteca

E nos:q; fuit Seth: qui fuit Adam: qui fuit Dei, Iesus autē plenus spi D
ritu sancto regressus est à Iordane. Quo finito, cantores incipiant. Te deum. & totum decantetur. folio 239. ¶ De aspersione aquę benedictæ per domos fidelium per clericos facienda. Cap. 6.

CLerici volentes domos fidelium aspergere aqua benedicta, di cant psalmum. Miserere mei Deus. fol. 61. cum orationibus sequētibus. ℣. Domine exaudi orationem meam. si fuerit sacerdos addat ℣. Dominus vobiscum. ℟. Et cum spiritu tuo. Oratio.

EXaudi nos dñe sancte, pater omnipotens, ęterne Deus: & mitte re digneris sanctum angelum tuum de cęlis, qui custodiat, foueat, protegat, visitet, atq; defendat omnes habitantes in hoc habitaculo. Per Christum dominum nostrum. Oremus. Oratio.

ADesto dñe supplicationibus nostris: & hāc domū serenis oculis tuę pietatis illustra: descendat super habitantes in ea gratię tuæ larga benedictio, vt in is manu factis habitaculis cum salubritate manentes, ipsi tuum semper sint habitaculum. Per Chm. Oro.

EXaudi nos dñe sancte, pater ops, æterne Deus: vt siqua sunt aduersa, siqua contraria in hac domo famuli tui N. authoritate maiestatis tuæ pellantur. Per Christum dominum nostrum. Et dū psalmi & orationes dñr, clerici aspergant aquā per totam domum. Ca. 7.

¶ De bñdictione Auri, Thurris, & Myrrhæ in die Epiphanię.

¶ In festo Epiphanię solent benedici aurum, thus, & Myrrha in cō memorationem munerum trium magorum & taliter benedicta sup se portata cū Dei timore & reuerētia portanti prosunt ad salutē.

℣. Adiutorium nostrum. &c. postea dicatur Psalmus.

DEus in noīe tuo saluū me fac: & in virtute tua iudica me. D eus exaudi orationē meā: & auribus pcipe verba oris mei. Q m alieni insurrexerunt aduersum me: & fortes quęsierūt animam meā & non proposuerunt Deum ante conspectum suum. E cce enim deꝰ adiuuat me: & dñs susceptor est aīę meę. A uerte mala inimicis meis: & ī veritate tua dispde illos. V olūtarię sacrificabo tibi: & cōfitebor nomini tuo dñe, qm bonū est. Q m ex oī tribulatione eripuisti me: & sup inimicos meos despexit oculus meus. G lia pri. Psal.

DEus iudicium tuum regi da: & iustitiā tuam filio regis. I udicare populū tuū in iustitia: & pauperes tuos in iudicio. S uscipiāt montes pacem populo: & colles iustitiam. I udicabit pauperes populi:

A puli: & saluos faciet filios pauperum: & humiliabit calumniatorem. E t pmanebit cum sole & ante lunam: in generatione & generationem. D escendet sicut pluuia in vellus: & sicut stillicida stillantia sup terram. O rietur in diebus eius iustitia & abundantia pacis: donec auferatur luna. E t dñabitur à mari vsq; ad mare: & à flumine vsque ad terminos orbis terrarum. C oram illo procident ętiopes: & inimici eius terram lingent. R eges tharsis & insulę munera offerent, reges arabum & saba dona adducent. E t adorabunt eum omnes reges terrę, omnes gentes seruient ei. Q uia liberauit pauperem a potente: & pauperem cui non erat adiutor. P arcet pauperi & inopi: & animas pauperum saluas faciet. E x vsuris & iniquitate redimet animas eorum: & honorabile nomē eorum coram illo. E t viuet & da-
B bitur ei de auro Arabię: & adorabunt de ipso semp tota die benedicent ei. E rit firmamētum in terra in summis montium: superextolletur super libanum fructus eius: & florebunt de ciuitate sicut fęnū terrę. S it nomen eius benedictum in sęcula, ante solem permanet nomen eius. E t benedicentur in ipso omnes tribus terrę: omnes gētes magnificabunt eum. B enedictus dñs deus Israel: q; facit mirabilia solus. E t benedictum nomen maiestatis eius in ęternū: & replebīt maiestate eius omnis terra, fiat, fiat. G loria pa. Psal. D eus miserea nr̄i. supra. fol. 39. Aña. Apertis thesauris suis obtulerunt magi dño aurū, thus, & myrrhā. Kyrie eleis Christe elei. Kyrie ele. P ater noster. Et ne nos in. Sed libera. ℣. Ostende nobis domine misericordiam tuam. ℟. Et salutare tuum da nobis. ℣. Domine exaudi ora-
C tionem. ℟. Et clamor meus ad te veniat. Oremus. Oratio.

OMnipotens sempiterne Deus, te humiliter deprecamur: vt has creaturas auri, thuris, & myrrhę hodierna die à tribus regibus tibi, tanquam summo regi & Deo vero & homini vero oblatas, bene✣dicere, conse✣crare, & sancti✣ficare digneris, & eis tuæ donum benedictionis infundere: vt quicūque eas gestauerit, ab omni periculo animæ, & corporis saluus semper existat. Qui cum patre & spiritu sancto viuis. &c. Oremus. Oratio.

DOmine Iesu Christe, qui nobis sacerdotibus, non nostris meritis, sed sola dignatione clementię tuę prę cæteris gratiam cōtulisti: vt quicquid à nobis in tuo nomine digne, ac pfecte agīt, ate fieri credat: adesto (q̄s) nr̄ę officio seruitutis: & bñ ✣dicere & sācti-

Universidad de Deusto
Biblioteca

✠ ficare digneris has creaturas auri, thuris, & myrrhę, quas nos in D
nomine ſancto glorię tuę bene ✠ dicere confidimus. Qui viuis & re
gnas cũ pſe & ſpũ ſancto De⁹ p oĩa ſęcula ſęculorũ. ℟. Aм̃. Bño.

BEne ✠ dico itaq; in titulum omnipotentię tuę, & ſpem ſalutis
fidelium vtẽtium, has creaturas auri, thuris, & myrrhę, in nomi-
ne pa ✠ tris, & fi ✠ lij, & ſpiritus ✠ ſancti: vt ſicut beatos tres ma-
gos Gaſpar, Balthaſar. & Melchior tibi eas offerẽtes ad myſteria tua
cognoſcenda illuminare, & ad te deuote adorandum accendere, at-
que ab inſidijs & periculis cuſtodire dignatus es, ita fideles tuos in
tua miſericordia ſp erantes, qui eiſdem creaturis tuis auro, thure, &
myrrha in tuo nomine vſi fuerint, lumine tuo illuſtrare, amore tuo
inflammare, & à cũctis aduerſitatibus, & ab omnibus inſidijs & no-
cumentis diabolicis præſeruare digneris: Qui cum eodem patre &
& ſpiritu ſancto vi. Aſpergatur aqua benedicta.

¶ Quod ſacerdotes ante Quadrageſimam debent populum admo
nere circa confeſſionem & ieiunium quadrageſimæ. Cap. 8.

¶ Ex dictis Auguſtini.

PResbyteri admonere debent plebem ſibi ſubiectam, vt omnis,
qui ſe ſentit mortifero peccati vulnere ſauciatum, feria quarta
ante Quadrageſima cum omni feſtinatione recurrat ad viuificatri
cem matrem eccleſiam: vbi quod male commiſit cũ omni humili ta
te & cõtritione cordis ſimpliciter confeſſus, ſuſcipiat remedia pęni
tentię, ſecundum modum canonicis authoritatibus præfixum.

¶ De exhortatione ante quadrageſimam ad confeſſionem.

¶ Ex pęnitentiali Romano.

HEbdomada priori ante initium quadrageſimę præsbyteri ple
bium conuocent ad ſe populum: & diſcordantes canonica
authoritate reconcilient: & omnia iurgia ſedent: & tunc primũ cõfi
tentibus pęnitentiam dent: ita vt antequam caput ieiuni veniat, om
nes confeſſi pęnitentiam acceptam habeant, vt liberius dicere poſ-
ſint, dimitte nobis debit a noſtra, ſicut in nos dimittimus debitori-
bus noſtris. ¶ Ex epiſtola beati Gregorij papę.

QVadrageſima ſumma obſeruatione eſt obſeruanda, vt ieiunij
in ea, pręter dies dominicos, qui de abſtinentia ſubtracti ſunt,
niſi quem infirmitas impedierit, nullatenus ſoluatur: quia ipſi dies
decimę ſunt anni.

¶ De

A ¶ De benedictione cinerum in quarta feria in capite ieiunij. C. 9.

FEria quarta cinerũ, ante miſſam benedicuntur cineres facti de
ramis oliuarum benedictis præteriti anni ſi habentur, in medio
chori ante altare hoc modo. Primo cantatur antiphona.

Deinde dicitur.

℣. Dominus vobiſcum. ℟. Et cum ſpiritu. Oremus. Oratio.

OMnipotens ſempiterne Deus parce metuentibus, propitiare
ſupplicantibus: & mittere digneris ſanctũ angelũ tuum de cæ
lis: qui bene ✠ dicat, & ſancti ✠ ficet hos cineres, vt ſint remediũ
ſalubre omnibus nomen ſanctum tuũ humiliter implorãtibus, ac ſe
metipſos pro cõſcientia delictorũ ſuorũ accuſantibus, atq; ante cõ-
ſpectum diuinę clementię tuæ facinora ſua deplorantibus, vel ſere-
niſſimam maieſtatem tuam ſuppliciter obnixeque flagitantibus: &
præſta per inuocationem ſanctiſſimi nominis tui, vt quicũq; eos ſup

Universidad de Deusto
Biblioteca

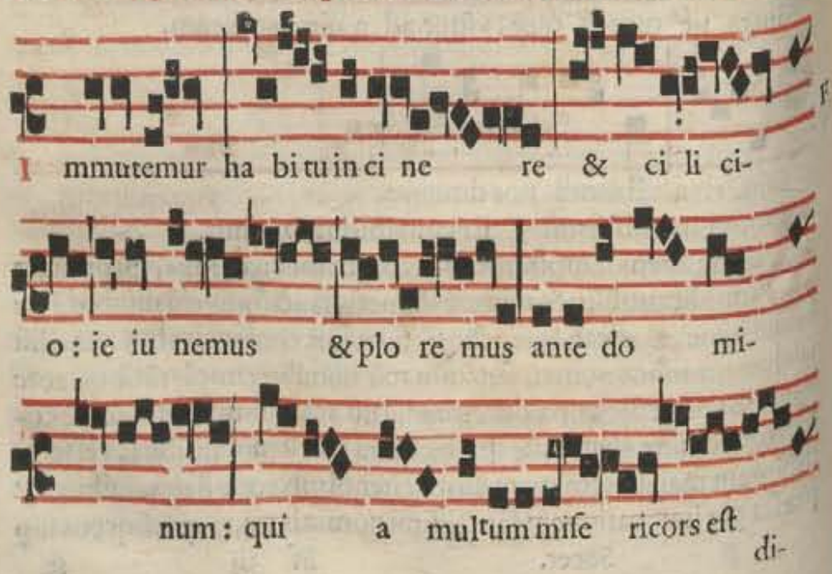
se aſperſerint pro redẽptione peccatorũ ſuorũ, corporis ſanitatẽ, & D
animę tutelam percipiant. Per Chriſtum. ℟. Amen. Oremus. Oro.

DEus q nõ mortẽ, ſed pęnitentiã deſideras peccatorum, fragilitatẽ conditionis humanę benigniſſime reſpice: & hos cineres, quos cauſa proferendę humilitatis, atq; promerẽdę venię capitibus noſtris imponi decernimus, bene ✠ dicere pro tua pietate dignare vt qui nos cinerem eſſe, & ob prauitatis noſtræ meritum in puluerẽ reuerſuros cognoſcimus, peccatorum omnium veniã, & præmia pę nitẽtibus repromiſſa miſericorditer cõſequamur. Per. Oremus. Oro.

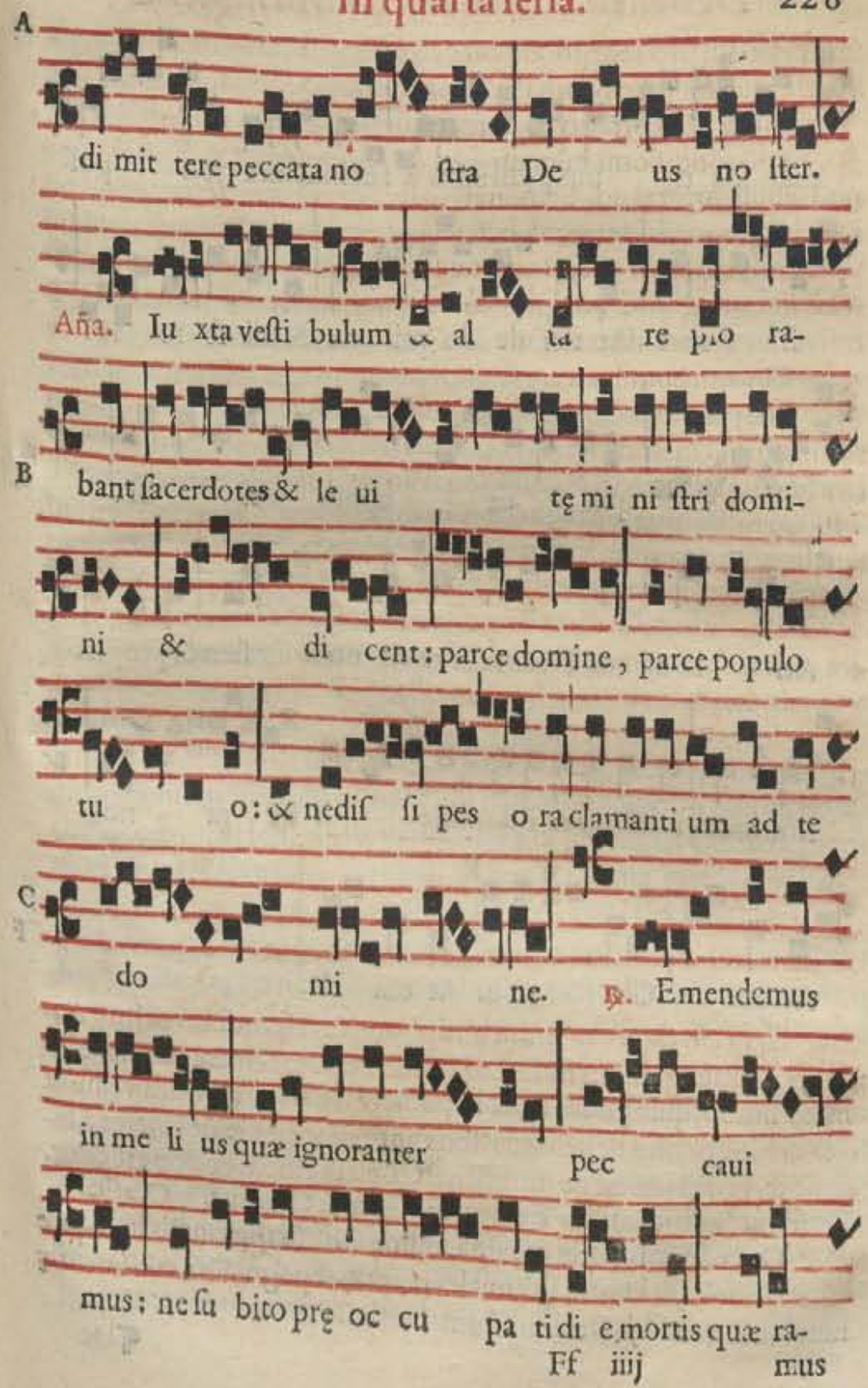
DEus, qui humiliatione flecteris, & ſatisfactione placaris, aurẽ tuæ pietatis inclina præcibus noſtris: & capitibus ſeruorũ tuorum horum cinerum aſperſione attactis, effunde propitius gratiam E
tuæ bene ✠ dictionis: vt eos & ſpiritu cõpunctionis repleas, & quæ iuſte poſtulauerint, efficaciter tribuas: & conceſſa perpetua ſtabilitate, intactos manere decernas. Per. ℟. Amen. Oremus. Oratio.

OMps ſempiterne Deus, qui niniuitis in cinere & cilicio pœnitẽtibus indulgẽtiæ tuæ remedia pręſtitiſti: cõcede ꝓpitius, vt ſic eos imitemur habitu, quatenus veniæ proſequamur obtentu. Per.

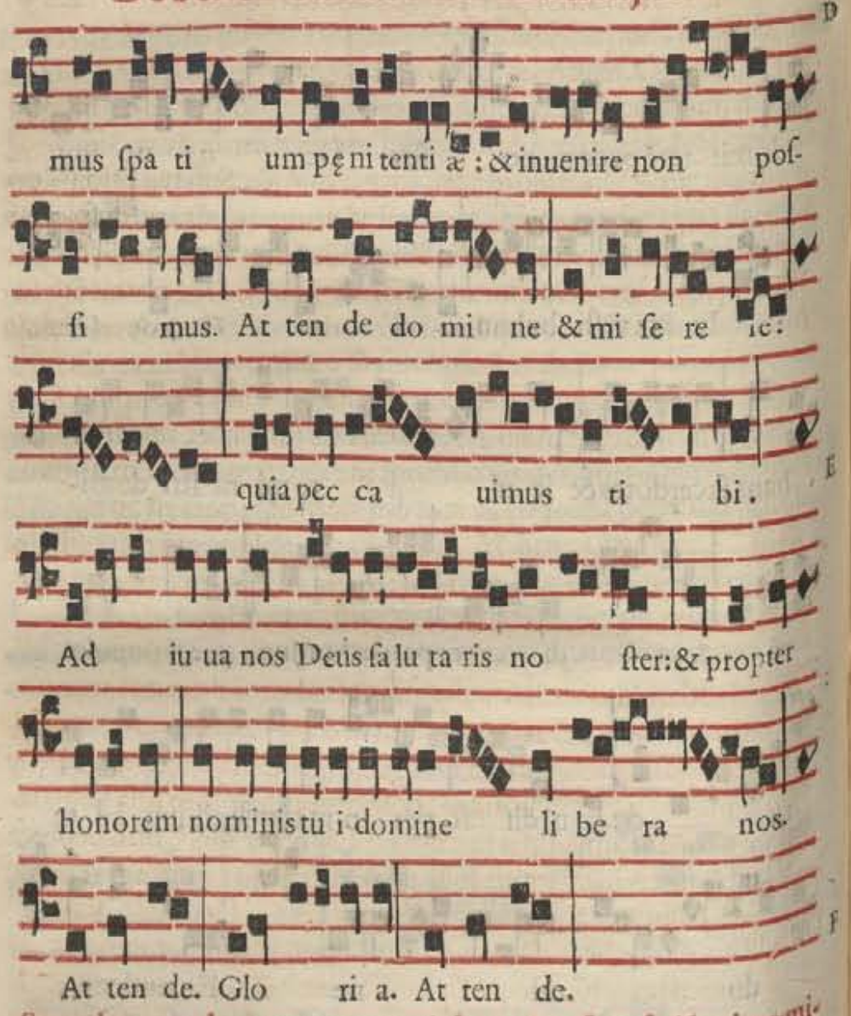
Cõpleta benedictione, primo imponit cinis ſacerdoti celebraturo miſsã ab alio ſacerdote, ſi adeſt, alioquin ſacerdos ipſe genib. flexis corã altari ipſi cineres imponat, & cantatur ſtatim à choro Antiph.

di-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Sacerdos vero dum cantantur antiphonę & reſponſorij primo miniſtris ſtãtibus genibus flexis corã altari imponit cinerẽ dicens. Memẽto homo, quia puluis es, & in puluerẽ reuerteris. Poſtea veniunt clerici bini, & bini, & genibus flexis ante altare recipiũt cineres à ſacerdote, vt dictum eſt de miniſtris. Cõpleta cinerũ datione dicitur. Dominus vobiſcum. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Oremus. Oratio.

COncede nobis dñe preſidia militę Chriſtianę ſanctis inchoare ieiunij, vt contra ſpirituales nequitias pugnaturi, continentię muniamur auxilijs. Per Chriſtum dominũ.

¶ De

A ¶ De benedictione imaginis beatę Marię virginis. Cap. 30.

NOtãdũ quod in omnibus bñdictionibus ſequẽtibus ſacerdos, ſi in miſſa nõ faciat bñdictionem, ſemp debet habere ſuppellicen & ſtolã, & incipere per. ℣. Adiutoriũ nr̃m. & dicta bñdictione aſpergat rem aqua benedicta. Primũ dr̃ Añ. Sub tuũ p̃ſidiũ confugimus ſancta Dei genitrix virgo: nr̃as deprecationes ne deſpicias ĩ neceſſitatib⁹: ſed à ꝑiculis cũctis libera nos ſemp virgo bñdicta. ℣. FVndamenta eius in montibus ſanctis, diligit Dñs portas Siõ ſuper omnia tabernacula Iacob. Glorioſa dicta ſunt de te, ciuitas Dei. Memor ero Raab & Babylonis ſcientium me. Ecce alienigenę & Tyrus & populus Æthiopum: hi fuerunt illic. Nunquid Sion dicet homo, & homo natus eſt in ea, & ipſe fundauit eam altiſſimus?
B Dominus narrabit in ſcripturis populorum & principum horum, qui fuerunt in ea. Sicut lętantium omnium habitatio eſt in te. Gloria patri. Antiphona. Aue Maria gratia plena, dominus tecum: benedicta tu in mulieribus, & benedictus fructus vẽtris tui. ℣. Ad te le. dr̃ totus. Interim incenſatur imago, poſtea dr̃. Oremus. Oratio.

DEus, qui virginalem aulam beatę Marię, in qua habitares, eligere dignatus es, da (quęſumus) vt ſua nos defenſione munitos iucundos facias ſuę intereſſe venerationi. Qui viuis & regnas. Et ſequitur antiphona. O glorioſa Dei genitrix ſemper virgo Maria, quę dñm omnium meruiſti portare, & regem angelorum ſola virgo lactare: noſtri (quęſumus) pia memorare: & pro nobis Chr̃m deprecare, vt tuis ſanctis patrocinijs fulti ad cęleſtia regna mereamur peruenire. ℣. Magnificat anima mea dñm. fol. 191. Oremus. Oratio.
C DEus, qui de beatæ Marię virginis vtero verbum, tuum angelo nunciãte carnẽ ſuſcipere voluiſti, præſta ſupplicibus tuis: vt q̃ vere eam genitricẽ Dei credimus, eius apud te interceſſionibus adiuuemur. Per eundem Chriſtum dominum no. ℟. Amen. Alia oratio.

OMnipotens ſempiterne Deus, qui clemẽtiæ tuæ diſpoſitione, cuncta ex nihilo creaſti, hanc imaginem in honorem pijſſimę genitricis filij tui Domini noſtri Ieſu Chriſti venerabiliter adaptatã bene ✣ dicere, & ſancti ✣ ficare digneris: & præſta miſericordiſſimæ pater per inuocationem nominis tui atq; vnigeniti filij tui Domini noſtri Ieſu Chriſti, quem pro ſalute humani generis, integritate virginis Marię ſeruata, incarnari voluiſti, quatenus, precibus eiuſ-

dem

Universidad de Deusto
Biblioteca

dem ſacratiſſimę virginis, quicunq; eandem miſericordiæ reginam D
& glorioſiſſimam dominam noſtram coram hac effigie ſuppliciter
honorare ſtuduerint, & de inſtantibus periculis eruantur, & in con-
ſpectu diuinæ maieſtatis tuæ de commiſſis & omiſſis veniam impe
trent, atq; mereantur in pręſenti gratiam, quam deſiderant adipiſci
& in futuro perpetua ſaluatione cum electis tuis valeant gratulari:
Per eundem dominum noſtrum. Oremus. Oratio.

DEus, qui beatiſſimam virginem Mariam matrem tuam, mũdi
dominam, cordis illuminatricem, atq; nauigantium in fluctibus huius ſeculi maris ſtellam, & ducem, ſecundum ſacratiſſimum
nomen ſuum conſtituiſti: concede (quęſumus) vt qui hoc dulciſſimum nomen recolendo veneramur, & eius imaginem honoramus, E
in cunctis actibus noſtris ab ipſa gubernari, illuminari, atque dirigi
mereamur. Qui viuis & regnas cum Deo patre. &c. Poſtmodum
imago aſpergatur aqua benedicta: & thurificetur.

¶ De benedictione Iconarum ſeu imaginũ & ſanctorum. Cap. 11.

℣. Adiutoriũ noſtrũ. ℟. Qui fecit. ℣. Dñe exaudi ora. ℟. Et clamor
℣. Dominus vobiſcum. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Oremus. Oratio.

OMnipotens ſempiterne Deus maieſtatem tuam ſuppliciter
exoramus, vt Iconã hanc, in qua glorioſiſſima imago vel imagines filij tui Dñi noſtri Ieſu Chriſti, & glorioſæ virginis Marię matris eius, & ſancti N. ſanctorum N. & N. depicta eſt vel ſunt, benedicere ✣ & ſanct ✣ ficare digneris, ante quam quicunque ob defenſionem ad te ipſam adorandum ſe deuote inclinauerint, ſalutem
mentis, & corporis cõſequantur: & à cũctis periculis liberentur: & qc- F
qd iuſte petierint, obtinere mereantur. Per eundẽ. Oremus. Oratio.

OMps ſempiterne Deus, q ſãctorũ tuorũ imagines ſiue effigies
ſculpi, aut pingi non repudias, vt quoties illas oculis corporeis intuemur, toties eorum actus & ſanctitatem ad imitandum memorię oculis meditemur: hanc (quęſumus) imaginẽ ſeu ſculpturam
in memoriam & honorem tui, vel vnigeniti filij tui Dñi noſtri Ieſu
Chriſti: vel beatiſſimę virginis Marię: vel beati N. apoſtoli tui: vel
martyris: vel cõfeſſoris: aut põtificis: aut virginis, adaptatam bene
✣ dicere, & ſancti ✣ ficare digneris. Et pręſta, vt quicũque coram illa, te, vel filiũ tuũ, vel beatiſſimã virginem: vel glorioſum apoſtolũ,
martyrem, confeſſorẽ: vel virginẽ, ſuppliciter honorare ſtuduerit illius

A lius præcibus & obtẽtu à te gratiã in pręſenti, & ęternã gloriã obtineat in futuro. Per d. Vltimo aſpergãtur aqua bñdicta, & thurificetẽ.

¶ Benedictio pabuli aĩaliũ. ſ. ſalis, hordei, auenę, & cæterorũ: quæ in aliquibus regionibus fit in feſto S. Stephani ꝓtomartyris. C. 12.

℣. Adiutorium nr̃m in nomine dñi. ℟. Qui fecit. Poſtea legatur lectio de Actibus apoſtolorum. Lectio actuum Apoſtolorum.

IN diebus illis: Stephanus plenus gratia & fortitudine faciebat ꝓdigia, & ſigna magna in populo. Surrexerũt aũt qdã de ſynagoga, quę appellabatur libertinorũ, & cyrenẽſiũ, & alexãdrinorũ, & eorũ, q erãt à Cilicia, & Aſia, diſputãtes cũ Stephano, & nõ poterãt reſiſtere ſapiẽtiæ & ſpiritui, q loquebaꝫ. Audiẽtes aũt hæc, diſſecabantur cordibus ſuis: & ſtridebãt dentibus in eũ. Cũ autem eſſet Stephanus
B plenus ſpiritu ſancto, intendens in cælũ vidit gloriã Dei & Ieſum ſtãtem à dextris virtutis Dei & ait. Ecce video cælos apertos, & filium hominis ſtãtẽ à dextris Dei. Exclamãtes autẽ voce magna continuerunt aures ſuas, & impetum fecerunt vnanimiter in eũ. Et eijciẽtes, eũ extra ciuitatẽ, lapidabant. Et teſtes depoſuerũt veſtimẽta ſua, ſecus pedes adoleſcentis: qui vocabatur Saulus. Et lapidabant Stephanum inuocantem & dicentem. Dñe Ieſu accipe ſpiritum meum. Ponſitis autem genibus clamauit voce magna, dicens. Dñe ne ſtatuas illis hoc peccatum. Et cum hoc dixiſſet, obdormiuit in domino:

Subſequatur euãgeliũ. Sequẽtia ſancti euangelij ſecundũ Matthęũ.

IN illo tpe: Dixit Ieſus diſcipulis ſuis parabolam hanc. Simile factum eſt regnum cęlorum homini, qui ſeminauit bonum ſemẽ in
C agro ſuo. Cũ aũt dormirẽt homines, venit inimicus eius, & ſuperſeminauit zizania in medio tritici, & abijt. Cũ aũt creuiſſet herba, & fructũ feciſſet, tũc apparuerunt & zizania. Accedentes autem ſerui, patris familias dixerunt ei. Dñe nõne bonũ ſemẽ ſeminaſti in agro tuo. Vnde ergo habet zizania? Et ait illis: Inimicus homo hoc fecit. Serui aũt dixerũt ei: Vis imus, & colligimus ea? Et ait. Non, ne forte colligẽtes zizania, eradicetis cũ eis ſimul & triticũ. Sinite vtraq; creſcere vſq; ad meſſem: & in tempore meſſis dicam meſſoribus, Colligite primũ zizania: & alligate ea in faſciculos ad cõburẽdũ. Triticũ aũt cõgregate in horreum meum. Finito Euãgelio dicat ſacerdos.

PEr iſtos ſermones ſancti euãgelij, indulgeat nobis dñs nr̃ Ieſus Chriſtus vniuerſa nr̃a crimina & delicta. ℟. Aм̃. Deinde dicit.

Benedicat

Universidad de Deusto
Biblioteca

BEnedicat dñs hanc creaturam pabuli, ſalis, hordei, auenę, ſiligi- D
nis. ℟. Amen. ℣. In conuertendo. folio 213. Gloria patri. Kyrie eleiſon. Chriſte eleiſon. Kyrie eleiſon. Pater noſter. & Aue Maria. ℣. Saluos fac ſeruos tuos & ancillas tuas. ℟. Deus meus ſperantes in te. ℣. Et ſi mortiferum quid biberint. ℟. Non eis nocebit. ℣. Guſtate & videte quoniam ſuauis eſt dñs. ℟. Beatus homo q̃ ſperat in eo. ℣. Dñe exau. ℟. Et cla. ℣. Dñs vo. ℟. Et cũ. Oremus. Oro.

DOmine Deus omnipotens creator cęli & terrę, rex regũ & dñs dominantium, exaudi nos famulos tuos clamantes & orantes ad te, qui omnia de nihilo creaſti, & hoc pabulum cũ cæteris creaturis ad vſus animalium, & ad eorum nutrimentum feciſti: quæ quidem animalia in adiutorium & ſuſtentationem hominum creaſti: E
quiq; hodierna die petitionem ſancti Stephani protomartyris adimpleſti, te humiliter deprecamur, vt has creaturas auenæ, ſalis & cętera, quæ ad vſus animalium, & ſanitatẽ eorum, ſiue in terra, ſiue in aqua degẽtiũ feciſti, p̃ inuocationẽ ſancti nominis tui, & interceſſionẽ Beatæ Mariæ ſemper virginis genitricis tuæ, & per merita beati Stephani protomartyris tui, cuius feſtum hodie recolimus, & p̃ preces omnium Sanctorũ, bene ✣ dicere, & ſancti ✣ ficare digneris, vt animalia, quę ex eis guſtauerint, ſanitatem integraliter recipiant per te Ieſu Chriſte, cuius ſolo verbo omnia reſtaurantur, ſaluator mundi, rex ęternę glorię. Qui in trinitate perfecta cũ p̃re & ſpiritu ſcõ viuis & regnas, per omnia ſæcula ſæculorum. ℟. Amẽ. Oremus. Oro.

DEus, qui temporibus Eliæ prophetæ cælum à nubibus reſtringendo clauſiſti, & rurſum aperiendo te mirabilem oſtendiſti, F
exaudi preces plebis tuæ per vnigenitum tuum, quem conſubſtantialem & coęqualem tibi in diuinitate credimus, & per ſpiritum ſanctum paraclitum, quem ab vtroque procedere confitemur, & per merita beatiſſimi protomartyris Stephani, cuius hodie feſtum celebramus, vt bene ✣ dicas & ſancti ✣ fices hoc ſal, auenam, hordeũ, & ſiliginẽ: vt quæcunq; animalia ex eis guſtauerint, adiutorium ſanitatis & incolumitatis recipiant, per te dñe ſancte pater, qui cum filio & ſpiritu ſancto viuis & regnas p̃ omnia ſęcula ſęculorum. ℟. Amẽ.

ET Benedictio Dei pa ✣ tris omnipotentis, & h ✣ lij, & ſpiritus ✣ ſancti, deſcendat ſuper hanc creaturam auenæ, ordei, ſiliginis & ſalis. ℟. Amen. Aſpergantur aqua benedicta.

¶ De

A ¶ De bñone vini, in feſto S. Ioãnis euãg. cõtra venenum. Cap. 12.

IN feſto ſancti Ioannis apoſtoli & euangeliſta, bñdicatur vinum, hoc modo ℣. Adiutorium noſtrum. Et poſtea legatur euãgeliũ. Initium ſancti euangelij ſecũdũ Ioannẽ. In principio erat verbum.

Sequentia ſancti euangelij ſecundum Ioannem.

IN illo tempore: Nuptię factæ ſunt in Cana Galileæ: & erat mater Ieſu ibi. Vocatus eſt autem Ieſus & diſcipuli eius ad nuptias. Et deficiente vino dicit mater Ieſu ad eum, vinum non habent. Dicit ei Ieſus: Quid mihi, & tibi eſt mulier? Nondum venit hora mea. Dicit mater eius miniſtris. Quodcunque dixerit vobis facite. Erant autem ibi lapideæ hydriæ ſex poſitæ ſecundũ purificationẽ Iudæorum, capientes ſingulæ metretas binas, vel ternas. Dicit eis Ieſus: Implete
B hydrias aqua. Et impleuerunt eas vſque ad ſummum. Et dicit eis Ieſus: Haurite nunc & ferte architriclino, & tulerunt. Vt autem guſtauit architriclinus aquam vinum factum: & non ſciebat vnde eſſet: miniſtri aũt ſciebãt, qui hauſerãt aquã, vocat ſpõſum architriclinus, & dicit ei: Oĩs homo primũ bonũ vinũ ponit, & cũ inebriati fuerint tũc id quod deterius eſt. Tu aũt ſeruaſti bonũ vinũ vſq; adhuc. Hoc fecit initiũ ſignorũ Ieſus in Cana Galileæ: & manifeſtauit gloriã ſuã Et crediderũt in eũ diſcipuli eius. Dicto euãgelio, dicat ſacerdos.

PEr iſtos ſermones ſancti euãgelij indulgeat nobis Dñs noſter Ieſus Chriſtus vniuerſa noſtra crimina, & delicta. ℟. Amen. Benedicat Dñs noſter Ieſus Chriſtus hãc creaturã vini Amen. ℣. Dñs regit me. fol. 196. totus cum Gloria patri. Kyrie eleiſ. Chriſte elei.
C Kyrie ele. Pater noſter. & Aue Maria. ℣. Saluos fac ſeruos tuos & ancillas tuas. ℟. Deus meus ſperantes in te. ℣. Et ſi mortiferum qd biberint. ℟. Non eis nocebit. ℣. Guſtate & videte quoniam ſuauis eſt dñs. ℟. Beatus homo, qui ſperat in eo. ℣. Dñe exaudi. ℟. Et clamor. ℣. Dominus vob. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Oremus. Oratio.

DEus, & Pater Dñi noſtri Ieſu Chriſti, cuius verbo cęli firmati ſunt, cui omnis creatura deſeruit, & oĩs poteſtas ſubiecta eſt, & metuit, & expaueſcit, nos te ad auxiliũ noſtrũ inuocamus, cuius audito nomine ſerpẽs conquieſcit, draco fugit, vipera ſilet, & ſubdola illa, quæ dicitur rana, inquieta torpeſcit, ſcorpius extinguĩt, regulus vincitur, phalãgius nihil noxiũ operatur, & omnia venenata, & adhuc ferociora animalia noxia terrent: tu extingue oẽs diaboli fraudes, &

omnes

Universidad de Deusto
Biblioteca

omnes humano generi aduersantes nequitias: & hunc potũ, p inter D
cessionem beatissimæ virginis Mariæ, beati Ioannis Apostoli, & euã
geliſtæ, & omnium sanctorũ tuorũ meritis & intercessionibus, tua
virtute bñ ✣ dic. Vt oẽs ex eo gustantes, ab omni malo custodias, &
ad regnum gloriæ tuæ perducas. Per eundem dominum. Oratio.

DEus, cuius potestatem beatus Ioannes euangelista potum ve-
nenosum, & toxicum digessit, bene ✣ dicere & cõsecrare ✣
digneris hanc creaturam vini: vt omnium ex eo gustantium expul-
so omni gustu nociuo, infuso tuę bene ✣ dictionis mysterio, sit in
terris corporis & animę remissio criminum, & in cœlis perpetua cõ
solatio, per Dominũ. Dominus vobiscum. Benedicamus domino.

ET benedictio Dei omnipotentis, Pa ✣ tris, & fi ✣ lij, & spirit⁹
✣ sancti descẽdat & maneat super hãc creaturã vini. ℟. Amẽ. E
Aspergatur aqua benedicta. ¶ De bñdictione panis, vini, fructuũ
& seminum in festo sancti Blasij contra malum gutturis. Cap. 14.

POstquam sacerdos in missa peruenerit in canone ad locũ illum.
Per quem hæc omnia domine semper bonas creas &c. versus
ad populũ, benedicit infrascripta hoc ordine. ¶ Benedictio panis.
℣. Sit nomẽ dñi benedictũ. ℟. Ex hoc & vsq; in sæculum. ℣. Adiu
toriũ nost. ℟ Qui fe. ℣. Ora pro nobis beatę Blasi. ℟ Et digni. ℣.
Dñe exau. ℟. Et clam. ℣. Dñs vob. ℟. Et cum. Oremus. Oratio.

SAluator mũdi Deus Dñe Iesu Christe, qui hodiernum diem bea
tissimi Blasij martyrio cõsecrasti, & diuersas creaturas ad salutẽ
hoĩum creasti, qui ex quinq; panibus & duobus piscibus q nq; mil-
lia hominum satiasti, ac populũ iudaicũ in deserto miraculose paui-
sti, ineffabilẽ misericordiã tuã suppliciter exoramus, & petimus, vt C
hos panes, quos plebs fidelis tibi deuote hodie ad sanctificãdũ attu-
lit, tua pietate bene ✣ dicere & sancti ✣ ficare digneris: vt q ex eis
comederint vel gustauerint, ab oĩ gutturis plaga, & totius corporis
infirmitate meritis & intercessione eiusdẽ. B. Blasij martyris tui, ple-
nã recipiant sanitatẽ: & nos seruos tuos ab oĩ corporis & aĩę ægritu
dine sanos cõseruet. Qui viuit &. Postea aspergant aqua benedicta.
¶ Alia benedictio panis in eodẽ festo ℣ Adiutorium no. ℟. Qui fe.
℣. Dñe exaud. ℟. Et cla. ℣. Dñs vob. ℟. Et cũ spi. Oremus. Ora.

OMps & mittissime deus, qui omnium mundi rerum diuersita-
tes solo verbo creasti, & ad hominum reformationẽ illud idẽ
verbum,

A verbũ per quod facta sunt omnia, incarnari voluisti: qui magnus es
& immensus, terribilis atque laudabilis, & faciens mirabilia, pro cu
ius fidei confessione gloriosus martyr & pontifex Blasius diuersorũ
tormentorum genera non paueścẽs, & martyri palmam feliciter est
adeptus, quiq; eidem inter cęteras gratias hanc pręrogatiuam cõtu
listi, vt quoscunq; gutturis morbos tua virtute curaret, maiestatem
tuam suppliciter exoramus: vt nõ inspectu nostri reatus, sed eius pla-
catus meritis & precibus, hanc creaturam panis bene ✣ dicere &
sancti ✣ ficare tua venerabili pietate digneris, tuam gratiam infun-
dendo: vt omnes qui ex bona fide gustauerint, à quocunque guttu-
ris morbo grauatos se senserint, ipsius passionis meritis liberentur,
& in ecclesia sancta tua sani & hilares tibi gratiarum referant actio-
B nes: & laudent nomẽ tuũ glorioſum, quod est benedictũ in sęcula sę
culorum. Per eun. ℟. Amen. Aspergantur panes aqua benedicta.
¶ De benedictione vini fructuum, & seminum in festo eiusdem sc̃i
Blasij Episcopi & martyris. ℣. Adiutoriũ no. ℟. Qui fe. ℣. Dñe ex.
℟. Et clamor. ℣. Dominus vobiscum. ℟ Et cum. Oremus. Oratio.

DOmine Iesu Christe, ops æterne Deus, qui vinum quod lætifi-
cat cor hominis, in sacrificio in die cænæ offerri p̃cepisti, & in
Cana galilęę ex aqua vinum fecisti, tu qui es vitis vera, intercessione
B. Blasij martyris tui, multiplica super nos seruos tuos pietatis tuæ
misericordiam: quemadmodum fecisti cum patribus nostris in tua
ineffabili misericordia sperantibus pietatem, & bene ✣ dicere &
sancti ✣ ficare tua clementia digneris hanc creaturam vini, quã ad
seruorũ tuorum subsidium tribuisti, quatenus vbicũq; fuerit fusum,
C vel à quibuslibet potatum, diuinæ bene ✣ dictionis tuę repleantut
dulcedine cũ gratiarum actione, & in eorum visceribus sanctificet p
te saluator mundi. Qui viuis. &c. Aspergantur aqua benedicta.
¶ Eodem die benedictio fructuum. ℣. Adiutorium. ℟. Qui fec. ℣.
Dñe exau. ℟. Et cla. ℣. Dominus vo. ℟ Et cum. Oremus. Oratio.

DOmine Iesu Christe, Deus de Deo: q famulũ tuũ beatum Bla-
siũ hodierna die martyrio consecrasti, bene ✣ dicere & san-
cti ✣ ficare tua pietate digneris hos fructus arborũ, ficus, nuces, a-
uellanas, vuas, & alia, quæ indigni detulimus, per tui sancti noĩs in-
uocationẽ, & per intercessionẽ glorioſissimę virg. Marię, atque eiuſ-
dem glorioſi martyris tui atque pontificis Blasij, bene ✣ dicere,
& ad

Universidad de Deusto
Biblioteca

& ad profectum pręsentis familię tuę atque omnium fidelium pręD
sentiũ prouenire concede: vt in quocunq; loco deportati fuerint,
salui,& maxime à dolore gutturis efficiantẽ. & oẽs iniquitates siue il-
lusiones ab eorum habitaculis abscedant:& quicunq; ex eis tenue
rint,& gustauerint,tua gratia & bene ✣dictione repleãtur. Qui vi-
Aspergantur aqua benedicta. ¶ Eodem die benedictio seminum.
℣. Adiutorium no. ℟. Qui fe. ℣. Dñe exaudi. ℟. Et clamor. ℣. Do
minus vobiscum. ℟. Et cum spiritu tuo. Oremus. Oratio.

CReator omnium Deus, qui semina subtus terrã posita fructifi-
care & multiplicare facis,& in vsus nostros misericorditer cõ
cedis:intercedente B. Blasio martyre tuo supplicationes nostras pla
catus intende vt hęc seminum genera bene ✣dicere, & sancti ✣fi
care tua benignitate digneris:vt etiam iumenta, que ex eis comede E
rint vel gustauerint, à quacunque detineantur infirmitate, plenam
recipiãt curationẽ.Per Christũ. sine Amẽ. Aspergant aqua bñdicta.
Quo facto sacerdos conuersus ad altare dicit. Pẽr quẽ hęc oĩa, &c.

¶ De benedictione panis in festo sancte Agathæ contra ignis
periculum. Cap.15.

SAcerdos existens in canone missæ,vt supra dictum est,vertens se
ad populum benedicit panem hoc modo.Primo dicat p̃s. De-
misereatur nostri.fol.39. totum cum Gloria pa. Kyrie eleison. Chri
ste eleison. Kyrie eleison. Pater noster. Et ne nos. ℣. Adiutorium
nostrum. ℟. Qui fecit. ℣. Sit nomen domini benedictum. ℟. Ex
hoc nunc & vsque in sęculum. ℣. Ora pro nobis beata Agatha. ℟.
Vt digni efficiamur. ℣. Domine exaudi. ℟. Et clamor. ℣. Domin⁹ F
vobiscum. ℟. Et cum. Oremus. Oratio.

DOmine Iesu Christe fili Dei viui,qui es panis viuus,qui de cę-
lo descendisti,bene ✣dic & sc̃ti ✣fica hos panes,fructus, ce
reos,aquam,vinum,oleum,& cętera hic posita in honorem beatæ
Agathæ virginis & martyris tuæ deportata:& concede per intercef
sionem eiusdem virginis & martyris,vt vbicunq; contra ignem cõ
burentem missa vel posita fuerint,illico ignis euanescat, & penitus
extinguatur.Qui viuis & regnas cum Deo patre, &c.

BEnedictio Dei omnipotẽtis,pa ✣tris,& fi ✣lij,& spũs ✣sc̃i,
per interc essionem beatæ Agathæ virginis & martyris tuę de-
scendat,& maneat super hos panes,& sup oẽs ex eis gustantes.Am̃.

Asper-

A Aspergantur aqua benedicta.Per eundem. postea dicat, Pẽr quem
hęc omnia domine semper bona creas.

¶ De benedictione agni & carnium in die sancto paschę. Cap.6.

SAcerdos dicta in canone commemoratione pro defunctis,post-
quã peruenerit ad illam partem canonis, vbi dicitur, Per quem
hęc omnia domine semper bona creas &c. Vertit se ad populum,
& dicit ℣. Adiutorium. ℟. Qui fecit. ℣. Domine exaudi. ℟. Et cla.
℣. Dominus vobiscum. ℟. Et cum spiritu tuo.Oremus. Oratio.

IEsu Christe fili Dei viui,qui es verus & immaculatus agnus,quiq;
immaculatus in ara crucis peccata mundi delesti, & nos ad ouile
proprijs humeris reportasti, has carnes agni, quas ad vsus hominũ
creasti,bene ✣dicere & sancti ✣ficare digneris:vt omne ex eis su- B
mentes se sentiant tuis beneficijs repletos:& corporis & animæ sa-
nitatem te annuente se percepisse lætentur,saluator mundi.Qui vi-
uis & regnas cum Deo patre. Oremus. Oratio.

DEus vniuersę carnis,qui Noe & filijs suis de mundis,& immũ
dis animalibus præcepta dudisti:quique sicut olera herbarũ,
humano generi quadrupedia munda edere permisisti: q agnum in
ęgypto Moysi & populo tuo in vigilia paschę comedere præcepisti,
in figuram agni Domini nostri Iesu Christi: cuius sanguine omnia
primogenia tibi de mundo redemisti: & angelo in nocte illa omne
primogenitum in ęgypto percutere pręcepisti, seruans populũ tuũ
agni sanguine prenotatum: dignare, quęsumus domine Deus om-
nipotens,bene ✣dicere & sancti ✣ficare has ouium, agnorum,
C hędorum,auium,& quorumcunque animalium carnes: vt quicũq;
de tuis fidelibus populis ex eis comederint, omni bene ✣dictione
cęlesti, & tua perenni repleti gratia satientur. Per eund. Aspergant
aqua benedicta. Postea conuersus ad altare dicat. Per quẽ hęc. &c.
¶ Benedictio ouorũ in pascha.Si fuerint oua benedicenda aspersis
carnibus aqua benedicta,dicat iterũ. ℣. Adiuto.℟. Qui f. ℣. Dñe
ex. ℟. Et clamor. ℣. Dominus vob. ℟. Et cum. Oremus. Oratio.

SVbueniat,q̃s dñe,tuę bene ✣dictionis gratia huic ouorum crea
turę, de qua pullos gallinarum procreare dignatus es: vt cibus
salubris fiat tuis fidelibus in tuarum gratiarum actione sumẽtibus.
Per Christum. Aspergantur aqua benedicta, & sacerdos sequatur
in missa. Per quem hęc omnia. vt supra.

Sacerd.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶De bñone segetũ & seminũ in festo sancti Marci euang. Ca. 17. D

IN festo sancti Marci, sacerdos benedicturus segetes, exiens cũ cle ricis in agrum cũ cruce & cereis, paratus cũ superpelliceo & sto la, incipit litaniam sicut habetur sup. fol. 210. Qua finita dicit Ky rie ele. Christe eleis. Kyrie eleis. Pater nr̃ & / Aue Maria. ℣. Dñe exau. ℟. Et cla. ℣. Dominus vobiscum. ℟. Et cum. Oremus. Oratio.

PIetatẽ tuã q̃s op̃s Deus, vt has primitias creaturę, quas aeris & pluuię tẽperamẽto nutrire dignatus es, bñ ✠ dictiõis tuę imbre pfundas, tribuẽs pplo tuo de tuis muneribus tibi semp gr̃as agere, & à sterilitate terrę esurietiũ aĩas bonis affluẽtibus repleas, vt egenus & pauper laudent nomen glorię tuę. Per Christum. Oremus. Oro.

OMp̃s sempiterne Deus, arbiter throni, q̃ molẽ terrę ex nihilo pẽdẽtẽ gubernas, & ad victum humani generis, corporisq; su stẽtationẽ agros operibus excolere iussisti, misericordiã tuam sup plices exoramus: vt quicquid in hos agros salubris seminis satum atq; plantatũ est, respectu tuę clemẽtię prospicias, & aeris tempe moderari digneris: vt resecato atq; absorpto omnium tribulorũ spi narũq; squallore, efficias fruges fęcũdas, & ad maturitatẽ pfecta tri buas peruenire, vt nos famuli tui vberem tuorum donorum fructũ cum gratiarum actione percipientes, debitas atq; acceptas nomini tuo laudes referre mereamur. Per. Oremus. Oratio.

TE dñe petimus ac rogamus, vt hos fructus seminum frugum, frumenti, siliginis, hordei, auenę ac aliorum cuiuscunq; gene ris existant, tuis oculis serenis hilariq; vultu respicere digneris. Sicut enim testatus es Moysi famulo tuo in terrã ægypti dicens: dic filijs Israel, cum ingressi fuerint terram promissionis, quã eis daturus sum vt primitias frugum offerant sacerdotibus, & erunt benedictę fru ges: ita nos oramus te dñe, vt auxilium gratiæ tuę super nos, & hos fructus ad bene ✠ dictionẽ ꝓferendam concedas: vt non grãdo fur ripiat, non turbo subuertat, nec vis tempestatis detruncet, nec aeris serenitas exurat: non inundatio pluuialis exterminet, sed incolu mes & superabundantes propter vsum hominum ad plenissimã ma turitatẽ perducere digneris. Per Christũ. ℟. Amẽ. Oremus. Oratio.

DOmine sancte, pater omnipotens, ęterne Deus mitte spiritum sanctum tuum cum angelis & archangelis tuis, & cum eis om nes sanctos & electos tuos: vt defendant segetes nostras à vermibus ma-

A malis, siue ab auibus, vt magnificetur nomen tuum Deus in omni loco. Per domi. Tunc sacerdos circumeat agrum, vel partem eius aspergendo aquam benedictam. Et postea dicat.

ET benedictio Dei omnipotentis, pa ✠ tris, & fi ✠ lij, & spiritꝰ ✠ descendat & maneat super has fruges ✠. Amen.

¶De benedictione vuę nouę in festo transfigurationis dñi. Ca. 18.

IN festo transfigur. dñi, sacerdos cum in canone missę, peruenerit ad locum illum post factam commemorationem de mortuis. Per quem hæc omnia, &c. ℣. Adiutorium nostrum. Domine exaudi orationem. Dominus vobiscum. Oremus. Oratio.

BEne ✠ dic dñe hos nouos fructus vuæ, quos tu dñe rore cæli & inũdãtia pluuiarũ & tẽporũ serenitate, atq; trãquillitate ad ma
B turitatẽ ꝓducere dignatus es, & dedisti eos ad vsus nostros cũ gratia rũ actione percipere, In nomine dñi nr̃i Iesu Christi. Deinde dicat Per quem hæc omnia. &c. Et aspergantur vuæ aqua benedicta.

¶De bñone puerorũ à parẽtibus ad ecclesiã adductorũ. Cap. 19.

SOlent alicubi laudabiliter & catholice pueri à parentibus ad ec clesiam adduci, vt à sacerdotibus benedicantur. Cum igitur pue ri tuerint in ecclesia pręsentati, sacerdos missam celebret & post mis sam de apparatus, vel si missam non dixerit, cum superpelliceo & sto la, stans ante altare conuersus ad pueros coram altari genuflexos di cit ℣. Adiutorium nostrum. ℟. Qui fecit. ℣. Dñe exaudi. ℟. Et cla. ℣. Dominus vobiscum. ℟. Et cum. Oremus. Oratio.

QVæsumus omnipotẽs Deus, pueris istis, pro quibus tuã depre camur clemẽtiã, bene ✠ dicere digneris: & per virtutẽ sancti
C spiritus corda eorũ corrobora, vitã sanctifica, castimonia decora: & sensus eorũ in bonis operibus munias & informes: prospera tribue, pacẽ concede, salutem confer, charitatẽ largire: & ab omnibus dia bolicis atq; humanis insidijs tua protectione & virtute semper de fende, & in finem ad requiẽ paradisi perducere digneris. Per dñm. Per omnia sæcula. &c. Postea dicat psal. Laudate pueri do. fol. 37. totum cum Gloria pa. Postea dicatur Aña. Laudate pueri dñm, lau date nomen dñi, quod est benedictum ex hoc nunc & vsque in sæ culum. Kyrie eleison. Christe eleison. Kyrie eleison. Pater noster. ℣. Et ne nos. ℟. Sed lib. ℣. Benedic dñe pueris istis, & inuocetur su per eos nomen Dei viui. ℟. Et benefacias eis in omni tempore dñi

Universidad de Deusto
Biblioteca

Deus nr̃. ℣. Sinite paruulos venire ad me, & nolite prohibere eos. D
℟. Taliũ est enim regnũ cęlorũ. ℣. Videte ne contẽnatis vnum ex his pusillis. ℟. Quia angeli eorũ semper vident faciẽ patris mei, qui in cęlis est. ℣. Dñe ex. ℟. Et cla. ℣. Dñs vo. ℟. Et cũ. Oremus. Or̃.

REspice, q̃s dñe, ad puerorum pręsentium deuotionẽ: & in tua gratia & misericordia proficiant & crescant, & ad finem optatum feliciter perducantur. Per Christũ. ℟. Amen. Oremus. Oratio.

CLementissime dñe suscipere digneris famulorum famularũq; tuarum innocentiam, & parẽtum suorum fidem, & voces omnium salutem hanc clamantium: infunde super eos spiritualium dona virtutum, vt nullus inimicus humani generis eos fraude decipiat. Per Christum. ℟. Amen. Oremus. Oratio.

DOmine Iesu Chr̃e fili Dei viui, q̃ cũ pr̃e & spũ sancto es Deus E
trinus & vnus: te mũdi factorẽ, vitę authorẽ, & gr̃ę largitorem humiliter deprecamur: vt q̃ es terribilis, pius, & misericors, laudabilis, innocẽs, & innocẽtię amator, humilis, & humiliatis assumptor, mãsuetus & mãsuetudinis habitator: qui veniẽtibus ad te paruulis manus tuę bñdictionis imponẽs, tabũ dixisti esse regnũ cęlorũ, bñ✠dic(q̃s) & hos paruulos, q̃ hodie in eccl̃ia ad bñdicẽdũ sunt p̃sentati: tu eis dñe da intellectũ pietatis & augmẽtũ, vt te sapiãt, te diligãt, te ament, te timeãt, & mandata tua custodiãt, & te cõcedẽte vsq; ad vltimã pueniant senectutem per te saluator mundi Deus. Qui viuis. Sacerdos finita oratione ponit manus super caput puerorum dicẽs. Complexatus pueros Iesus, & imponens eis manus benedicebat eis. & faciens signum crucis super eos dicit.

ET benedictio Dei oĩpotentis pa✠tris, & fi✠lij, & spiritus✠ C
sancti descẽdat super vos, & custodiat & dirigat vos, & maneat semper super vos. ℟. Amen. Postea aspergat eos aqua benedicta.

¶ Benedictio puerorum q̃n capilli sibi primum incidũtur. Ca. 20.

IN primis dr̃ ℣. Adiutorium nostrum n̄s. Ecce quã bonũ. f. 189
Postea ponatur crux facta ex cera in capite eorum, & presbyter dicat. Dominus vobiscum. Oremus. Orano.

OMnipotens sempiterne Deus, qui veniẽtibus ad te innocentibus sacratissimas manus impositionis tuę imposuisti: quęsumus, bene✠dic hunc famulum tuum, cuius capillos hodie incidimus, da ei ętatem perfectam vt te diligat, te sapiat, & te auxiliante

A te tua mereatur implere mandata. Per. Qua oratione finita incidantur capilli: & dum inciduntur presbyter dicat hãc oronẽ. Ore. Or̃.

GRatias tibi agimus dñe Deus oĩps, in cuius nomine famuli tui N. capillos incidimus, precamurq; maiestatem tuam, vt te auxiliante vsq; ad summum senectutem perueniat, vitamq; percipere mereatur ętternam. Per Chri. ℟. Amen. Et cum fuerint inciti capilli dicat chorus. Ecce sic benedicetur homo, qui timet dominum. Benedicat tibi dominus ex Sion: qui fecit cęlum & terram. Gloria pr̃i. Sicut erat. Deinde sequitur. Oremus. Oratio.

DOmine Iesu Christe, qui es caput nostrum, & corona omniũ sanctorum, respice (quęsumus) super infantiam famuli tui, qui in tuo nomine sua celebrat vota: vt capillis capitis sui tonsura tus, p
B huius bene✠dictionis copiam, ad senilem venire mereatur ętatem & congaudeat ad futuram gloriam, dum salutem consequetur ęternam. Per dominum. Postmodum aspergatur aqua benedicta.

¶ De benedictione candelarum. Cap. 21.

℣. Adiutorium nostrum. ℟. Qui fecit cęlum & terram. Oratio.

BEnedic dñe Iesu Chr̃e hãc creaturã cerei, vel cãdelarũ supplicationibus n̄ris: & infunde p̃ virtutẽ sc̃ẽ cru✠cis bñdictionẽ cęlestẽ: vt q̃ eũ, vel eas ad repellẽdas tenebras humano generi tribuisti, talẽ signaculo sanctę crucis fortitudinẽ & bñ✠dictionẽ accipiat vel accipiant: vt in q̃buscũq; locis accẽsus, vel positus fuerit vel positę fuerint, discedat & contremiscat diabolus: & fugiat pauidus cũ omnibus ministris suis de habitationibus illis: nec p̃sumat amplius inquietare vel illudere seruientibus Deo: ꝓinde supplices q̃s te dñe,
C vt emitas angelũ tuũ Raphaelẽ, q̃ effugauit & repulit à Sara & Tobia dęmonẽ mortiferũ eos infestãtẽ, q̃ cõterat illũ & perdat de cunctis habitationibus colẽtiũ Deũ, de basilicis, de domibus, de angulis, vel lectulis, de refectoris, & de vniuersis locis, in q̃buscũq; Deo famulãtes habitãt, & requiescũt, & dormiũt, vigilãt, ambulant & cõsistũt, nec valeat ille malignus amplius inquietare, vel pauores immittere super illos, quos sancti chrismatis tui vnctione fecisti esse munitos. Benedico te cera in nomine pa✠tris omnipotentis, & fi✠lij eius vnigeniti, & spiritus✠ sancti paracliti: vt sis vbiq; diaboli effugatio, atq; omnium cõtubernalium suorũ exterminatio, adiuuante eadem sancta, & indiuidua trinitate, quę in vnitatis essentia viuit & regnat

Universidad de Deusto
Biblioteca

regnat in sec· &c. ℟. Amen. Postmodum aspergãtur aqua bñdicta. ¶ Alia benedictio ad idem. ℣. Adiutorium nostrum. ℟. Qui fecit. ℣. Dominus vobiscum. ℟. Et cum spiritu tuo. Oremus. Oratio.

DOmine Iesu Christe, lux vera, qui illuminas omnẽ hominẽ veniẽtẽ in hunc mundũ, effunde bene ✣ dictionẽ tuã super hos cereos & super has candelas, & sancti ✣ fica eas lumine gratię tuę: & concede propitius, vt sicut hæc luminaria igne visibili accẽsa nocturnas depellunt tenebras, ita corda nostra inuisibile igne idest spiritus sancti splendore illustrata, omnium peccatorum & vitiorũ cæcitate careãt, vt puro mẽtis oculo cernere semper possimus quę tibi sint placita, & nr̃æ saluti vtilia: quatenus post huius sæculi caliginosa discrimina ad lucem indeficientem peruenire mereamur. Qui vi. Postea aspergantur aqua benedicta. ¶ Benedictio incensi. ℣. Adiutoriũ. ℟. Qui fe. ℣. Dominus vo. ℟. Et cum. Oremus. Oratio.

TVa, quæsumus ops sempiterne Deus, immẽsę maiestatis dextera hãc creaturã incẽsi bñ ✣ dicere & sancti ✣ ficare digneris vt in virtute sancti noīs tui oẽs immũdorũ spirituũ phãtasticos incursus effugare, oẽsque morbos reddita sanitate expellere, vbicunque fumus eius efflauerit, mirabiliter possit, atque tibi omnipotẽti Deo odorem fragrantissimum perpetua suauitate reddere. Per Christũ. Aspgat aqua bñdicta. ¶ De bñone viduæ castitatẽ ꝓfitẽtis. C. 22.

IN benedictione viduæ sacerdos se præparat missam celebraturus & ipsam prosequitur: & dicto Gloria in excelsis. si fuerit dicendũ dicat orationem missæ quam dicit, & hanc cum eadem oratione sub vno Per dominum concludat.

DA q̃s dñe, huic famulę tuę, quã viduitatis honore dignatus es decorare, inchoati operis consummatum effectũ, vt perfectã tibi offerat plenitudinẽ: & initia sua ꝓducere mereatur ad finẽ. Per do. Et prosequitur missam vsque ad euangelium exclusiue.

TVnc vidua accedens ad altare cum cereo accenso in manibus genuflectit. Tunc sacerdos interrogat eam dicens. Vis in sancto viduitatis proposito perseuerare, & dominum Iesum Christum sponsum accipere? Et illa respondet. Volo. Tunc manibus iunctis positis inter manus sacerdotis ipse interrogat eam dicens. Promittis te perpetuo viduitatem seruaturam. Et illa respondet. Promitto. Et ipse. Deo gratias. Deinde eam interrogat dicens. Vis benedici, &

& domino Iesu Christo summi regis filio desponsari. Illa respõdet. Volo. Quo facto prosternit se ante dexteram partem altaris: & sacerdos dicit super illam. Orsmus. Oratio.

CONsolare dñe hanc famulam tuam laboribus viduitatis constrictam, sicut consolari dignatus es sareptanam viduam per Eliam prophetam, concede ergo ei pudicitię fructum: vt antiquarũ non meminerit voluptatum: nesciat etiam incentiua desideria vitiorum: sed tibi soli subdat proprium collum, quo possit pro tantis laboribus sexagesimum percipere gradum munusque delectabile sanctitatis. Per dominum. Postea benedicit vestes & velum eius dicẽs, Dominus vobiscum. Oremus. Oratio.

DEus ęternorum bonorum fidelissime promissor, & certissime persolutor: qui vestimentum salutis, & indumentum iucunditatis ęternę fidelibus tuis promisisti, clementiam tuã supplices exoramus, vt hęc indumenta humilitatem cordis & contemptum mũdi significantia, quibus famula tua est visibiliter informanda, proposito propitius bene ✣ dicas: vt beatę castitatis habitum, quem te inspirante suscipit, te protegente custodiat, & quam vestimentis venerandæ promissionis induis temporaliter, beata facies immortalitate vestiri. Per Christum. Et aspergat vestes aqua benedicta. Tunc sacerdos benedicit velum. Oremus. Oratio.

SVppliciter te dñe rogamus, vt sup hoc velum capiti ancillę tuę imponendum bene ✣ dictio tua benigna descendat: & sit hoc velum benedictum, & consecratum, immaculatum, & sanctum præsentis ancillę tuę. Per Christum. Aspergatur aqua benedicta. Quo facto legatur euãgeliũ. Interim illa in aliquo loco secreto vestes bñdictus induit: & dicto euãg. & offertorio, reuertit: statimq; genib. flexis corã altari sacerdos dicit. Vis ꝑsistere in scã viduitate, q̃ ꝑfessa es? Et illa rñdet. Volo. Et tũc ponit velum super caput eius, dicens.

ACcipe velamen viduitatis & cõtinentiæ signũ: per quod spũs sanctus superueniat in te, & virtus altissimi fit tibi vmbraculũ contra ęstum malarum tentationum. In nomine pa ✣ tris, & fi ✣ lij, & spiritus ✣ sancti. Amen. Deinde dicit. Oremus. Oratio.

INcorruptę ęternitatis & inuiolabilis naturæ Deus, te supplici ter exoramus pro hac famula tua, quæ corpore & mente perfecte continentiam tibi seruaturam se deuouit, vt ei Spiritus

Universidad de Deusto
Biblioteca

ſancti donum largiter infundas,ac perfectam conſtantiam tribuas, D
& continentię perſeuerantiam. Per dominum noſtrum. Oratio.

REſpice domine famulæ tuæ tibi debitam ſeruitutem: vt inter humanæ fragilitatis incerta nullis aduerſitatibus opprimatur, quæ de tua protectione confidit. Per dominnm noſtrum. &c.

Quo facto ipſa offerat candelam accenſam ſacerdoti. Secreta dicenda ſub vno Per dominum. cum ſecreta propriæ miſſæ.

REſpice domine propitius ad hoſtiam noſtræ ſeruitutis tuo conſpectui immolãdã: vt hęc famula tua viduitatis ſanctę propoſitum, quod te inſpirante ſuſcepit, te gubernante cuſtodiat. Per dom.

Poſtquam ſacerdos communicauerit communicet eam.

Oño dicenda poſt communionem miſſę ſub vno Per dominum.

PVrificent nos q̃s dñe, ſacramenta quę ſumpſimus, & famulam E
tuam ab oĩ culpa liberam eſſe concede: vt quæ conſcientiæ ſuæ reatu conſtringitur, cęleſtis remedij plenitudine glorietur. Per do.

¶ Benedictio ſuper peregrinos exeuntes. Cap. 23.

Sacerdos ſuperpelliceo & ſtola indutus dicat ℣. Adiutorium noſt. ℟ Qui fecit cę. ℣ps. Deus in adiutorium meum. cum Gloria patri. ℣ps. Dominus regit me, & nihil mihi deerit. fol. 195. Pſalmus.

DOmine refugiũ factus es nobis, a generatione in generationẽ. Priuſquã montes fierent, aut formaretur terra & orbis: a ſęculo & in ſęculũ tu es Deus. Ne auertas hoĩem in humilitatem: & dixiſti, cõuertimini filij hoĩum. Q̃m mille anni ante oculos tuos, tanquã dies heſterna, quę p̃terijt. Et cuſtodia in nocte, q̃ ꝑ nihilo, hĩ eorũ anni erũt. Mane ſicut herba trãſeat: mane floreat & trãſeat: veſpere decidat, induret, & areſcat. Quia defecimus in ira tua: & in furore F
tuo turbati ſumus. Poſuiſti iniq̃tates nr̃as in cõſpectu tuo: ſcĩm nr̃m in illuminatione vultus tui. Q̃m oẽs dies nr̃i defecerũt, & in ira tua defecimus. Anni nr̃i ſicut arena meditabunt̃: dies annorũ nr̃orũ in ipſis ſeptuaginta anni. Si aũt in potẽtatibus, octoginta anni: & amplius eorũ labor & dolor. Q̃m ſupuenit mãſuetudo, & corripiemur. Quis nouit poteſtatẽ irę tuę, & prę timore tuo irã tuã dinumerare? Dexteram tuam ſic notam fac: & eruditos corde in ſapientia. Conuertere dñe vſquequo: & deprecabilis eſto ſuper ſeruos tuos. Repleti ſumus mane miſericordia tua: & exultauimus & delectati ſumus omnibus diebus nr̃is. Lętati ſumus ꝑ diebus, q̃bus nos humiliaſti:

annis

A annis q̃bus vidimus mala. Reſpice in ſeruos tuos & in opera tua: & dirige filios eorũ. Et ſit ſplẽdor dñi Dei nr̃i ſup nos: & opa manuũ nr̃arum dirige ſup nos, & opus manuũ nr̃arũ dirige. Gl̃ia pa. Sicut erat. ℣ps. Qui habitat in adiutorio alti. f. 60. Añ. In viã pacis & ſalutis dirige eos dñe. Kyrie eleiſ. Chr̃e ele. P̃r nr̃. ℣. Et ne nos. ℟. Sed libe. ℣. Perfice greſſus meos in ſemitis tuis. ℟. Vt nõ moueant̃ veſtigia mea. ℣. Mirifica miſericordias tuas. ℟. Qui ſaluos facis ſperantes in te. ℣. Cõuertere dñe vſquequo. ℟. Et deprecabilis eſto ſuper ſeruos tuos. ℣. Mitte ei dñe auxiliũ de ſct̃ō. ℟. Et de ſion tuere eos. ℣. Nihil ꝓficiat inimicus in eis. ℟. Et filius iniqui. &c. ℣. O dñe ſaluos fac eos. ℟. O dñe bene ꝓſperare: benedictus q̃ vẽturus es in nomine dñi. ℣. Adaperiat dñs cor veſtrũ in lege ſua. ℟. Et in p̃ceptis
B ſuis: & faciat pacẽ in diebus nr̃is. ℣. Exaudiat dñs orationes veſtras ℟. Et reconcilieẽ vobis. ℣. Nec vos deſerat in tẽpore malo. ℟. Dñs Deus noſter. ℣. Exurge dñe adiuua nos. ℟. Et redime nos propter nomen tuum. ℣. Dñe exaudi. ℟. Et clamor. ℣. Dñs vobiſcum. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Oratio ſuper baculos & capſellas. Oremus.

ODñe Ieſu Chr̃e, mundi redẽptor & conditor, qui per os beati Pauli apoſtoli tui innotuiſti, non habere nos hic manentem ciuitatẽ, ſed futurã hic debere inquirere ſemper: quique beatis apoſtolis pręcepiſti, vt euntes ad prędicandũ verbũ Dei virgas tãtum ſumerent, te ſuppliciter deprecamur: vt digneris has ſcarſellas, ſiue peras pro tui nominis amore ad inſtar humilis armaturę lateri applicãdas, & hos ſuſtentationis baculos bene ✠ dicere: quatenus portãtes eos in peregrinationis ſignum & ſuorum corporum ſuſtentationẽ, cęle-
C ſtis gratię plenitudinem in eis & munimẽ valeant tuę benedictionis percipere, & quemadmodum virgam Aaron ad rebellium iudęorũ perfidiam repellendam bene ✠ dixiſti, ita & hos famulos tuos per hęc inſignia, quæ ad honorem & reuerentiam apoſtolorum tuorum Petri & Pauli, vel Iacobi, vel ſancti N. vel ſanctę N aſſumere cupiunt de manibus noſtris, & ad eorum limina veneranda portare bene ✠ dicas: & ab omnibus peccatis abſoluas: vt in die iudicij in parte mereantur dexteram collocari. Qui viuis.

¶ Benedictio ſuper baculos & capſellas.

SIgnaculum Dei pa ✠ tris, & fi ✠ lij, & ſpiritus ✠ ſancti deſcẽdat cælitus ſuper hos baculos, & has peras: vt quicunque eas

por-

Universidad de Deusto
Biblioteca

portauerint ab omniũ inimicorũ inſidijs ſint defenſi. Per Chriſtum D dominum. ℟. Amẽ. Tunc ſacerdos baculos & peras aſpergat aqua benedicta, & eas peregrinis tradens dicat.

ACcipite hos baculos & has peras: & pergite ad limina beatorum apoſtolorum Petri & Pauli, vel ſanctæ Mariæ de Loreto, vel ad limina ſancti Iacobi in Compoſtella, vel ſancti Antonij de Vienna. In nomine pa ✠ tris, & fi ✠ lij, & ſpiritus ✠ ſancti. Amen. Simili modo dicatur de alijs locis, ad quæ peregrini profecturi ſunt, vt per eas mereamini in hoc ſæculo remiſſionem omnium peccatorum accipere, & in futuro conſortium beatorum: atque ad limina ſanctorum, quo pergere cupitis, feliciter peruenire, & peracto itinere ad nos incolumes remeare. Poſtea dicat Antiphonam. E

E untes i bant & flebant mittentes ſemina ſua. Pſalmus.

In conuer tendo. fol. 213. Gloria patri, & fil. &c. Añа reiteratur. Kyrie ele. Chriſte elei. Chriſte elei. Kyrie eleiſ. Pr̃ nr̃. ℣. Et ne nos. ℟. Sed libe. ℣. Et ne nos. ℟ Sed libe. ℣. Saluos fac ſeruos tuos. ℟. Deus meus ſperãtes in te. ℣. Mitte eis dñe auxiliũ de ſancto. ℟. Et de ſiõ tuere eos. ℣. Eſto eis dñe turris fortitudinis. ℟. A facie inimici. ℣. Fiat miſericordia tua domine ſuper nos. ℟. Quemadmodum ſpera F uimus in te. ℣. Domine exaudi oratio. ℟. Et clamor. ℣. Dominus vobiſcum: ℟. Et cum ſpiritu tuo. Oremus. Oratio.

DEus infinitę miſericordię & maieſtatis immenſę, quẽ nec ſpatia locorũ, nec interualla tẽporũ ab his, quos tueris abiungũt: adeſto preſentibus famulis tuis, in te vbiq; fidentibus: & per oẽm per quã ituri ſunt viam, dux eis & comes eſſe digneris: nihil eis aduerſitatis noceat, nihil difficultatis obſiſtat, cuncta eis ſalubria, cuncta proſpera ſint, vt ſub ope dexteræ tuæ quicquid iuſto expetierint deſiderio, celeri conſequantur effectu. Per dominum. Oremus. Or.

OMnipotens ſempiterne Deus, humani generis reformator & author: qui Abrahæ puero tuo, vt exiret de terra natiuitatis ſuę,

A ſuę, & iret in terrã ꝓmiſſionis, quã ei te daturũ ꝓmiſeras, prꝫcepiſti: necnõ & populũ Iſraeliticũ in deſertũ ad te adorãdũ multis ꝓdigijs venire feciſti: hos (q̃s) peregrinos ad beatorũ apſtorũ Petri, & Pauli, vel N. vt ſupra. limina te adorare ꝓgẽtes, à periculis omnibus erue, & à peccatorũ nexibus abſolue. Et tu, q̃ es via vera in te cõfidẽtib⁹, eorũ iter benedíſpone: vt inter oẽs huius viæ ꝓturbationes tuo ꝓtegant̃ auxilio: mitte eis dñe angelũ tuũ, quẽ Tobię famulo tuo comitẽ dediſti, vt vbicũq; manſerint, ſit illis defenſor cõtra inſidias oĩum inimicorũ viſibiliũ, & inuiſibiliũ: quatenus l ęti & incolumes ad nos redire valeãt. Per dñm. Deinde aſpergat eos ſacerdos aqua benedicta, dicens. Per aquæ aſperſionem det vobis omnipotens Deus ad eundum & redeundum ſuam gratiam & benedictionem. Amen.

B ET benedictio Dei omnipotentis pa ✠ tris, & fi ✠ lij, & ſpiritus ✠ ſancti deſcendat ſuper vos & maneat ſemper. Amen. Sacerdos curatus ſemper dare debet licentiam peregrinantibus, vt cuicunque ſacerdoti, & vbiq; poſſint confiteri peccata ſua.

¶ Ordo benedictionis ad peregrinos nauigare volentes ad terram ſanctam. Sacerdos dicat. ℣. Adiutorium noſtrum. ℟. Qui fecit. ꝑs. Te decet hymnus. &c. folio 201. Kyrie eleiſon. Chriſte eleiſon. Kyrie eleiſon. Pater noſter. ℣. Et ne nos. ℟. Sed libera. ℣. Saluos facfideles tuos. ℟. Deus meus ſperantes in te. ℣. Mitte eis domine auxilium de ſancto. ℟. Et de ſion tuere eos. ℣. Nihil proficiat inimicus in eis. ℟ Et filius iniquitatis non nocebit eis. ℣ Eſto eis domine turris fortitudinis. ℟. A facie inimici. ℣. Domine exaudi orationẽ. ℟ Et clam. ℣. Dñs vobiſcum. ℟. Et cum ſpiritu. O remus. Oratio.

C DEus, qui tranſtuliſti patres noſtros per mare rubrum ad laudẽ tui nominis decantandam: ſupplices te deprecamur domine, vt famulis tuis, qui ad viſitanda loca ſancta, in quibus vnigenitus filius tuus ſalutem noſtram operari dignatus eſt, proficiſcuntur depulſis cunctis aduerſitatibus, portum ſemper optabilem, curſumq; tranquillum largiaris. Per Chriſtum dominum. Oremus. Oratio.

PRopitiare, quæſumus domine, ſupplicationibus noſtris: & mitte angelum tuum de ſummitate cęlorum: qui cuſtodiat famulos tuos nauigantes in ꝓfundo maris, perduc eos ad loca dilectiſſimi filij tui domini noſtri Ieſu Chriſti precioſiſſimo ſanguine conſecrata, & viſitatis eiuſdẽ, cũ ſalute mentis & corporis ad ꝓpria eos ꝓducere

Universidad de Deusto
Biblioteca

cere cum lętitia gaudio & profectu digneris. Per eun. ℟. Amen.

Deinde benedicantur signacula crucis chlamydibus peregrinantiũ affigenda. Aña. Adoramus te Christe & benedicimus tibi. Quia per sanctam crucem tuam redemisti mundum. Oremus. Oratio.

BEnedic, quęsumus dñe, hęc signacula sanctę crucis: & pręsta p inuocationẽ sanctissimi nominis tui, vt qui ea susceperint vel gestauerint, corporis & animę salutem percipiant. Per Christum.

Tunc presbyter det eis signacula sanctę crucis, sic dicens.

ACcipe signũ crucis Chri tã in corde quã in corpore, in noĩe pa ✣ tris, & fi ✣ lij, & spũs ✣ sancti: vt sis defensus ab oĩbꝰ ĩsidijs inimicorũ visibiliũ & inuisibiliũ. Per. Tũc dicat hęc Añ O crux glo rioſa, o crux adorãda, o lignũ p̃cioſum, & admirabile signũ p q̃ diabolus est victus, & mũdus Chri sanguine redẽptus. ℣. Oĩs terra ado ret te, & psallat tibi. ℟. Psalmũ dicat nomini tuo dñe. Oremus. Oꝛ.

ADesto familię tuę, quęsumus omnipotens Deus, vt in aduersis & ꝓsperis preces eorũ exaudias, & insidias omniũ aduersariorum per sanctę crucis auxilium digneris conterere: vt portũ salutis ac tranquillitatis valeant apprehendere. Per dominum nostrum.

¶ Ordo benedictionis peregrinorum domum redeuntium.

PEregrini stent ante fores ecclesię, & sacerdos indutus superpelliceo & stola dicat. ℣. Adiutorium nostrum. ℟. Qui fecit. Et deinde sacerdos cum clericis cantet, vel legat Antiphonam.

Kyrie eleiſ. Christe elei. Kyrie ele. Pater noster. Et ne nos in. Sed libe. ℣. Benedicti q̃ veniũt in nomine dñi. ℟. Benedicti vos à dño q̃ fecit cęlum & terrã. ℣. Respice dñe in seruos tuos, & in opera tua. ℟. Et dirige filios eorum. ℣. Domine exaudi. ℟. Et clamor. ℣. Dominus vobiscum. ℟. Et cum spiritu tuo. Oremus. Oratio.

QVæsumus oꝑs Deus, vt his famulis tuis, quos incolumes de sancto itinere venire fecisti, quicquid tibi per carnis fragilitatẽ siue p̃ visum, vel auditũ impudicũ, aut p̃ colloquia otiosa, siue alijs q̃ buscũq; modis cõtra tuã iustitiã cõmiserũt, tu sctissime pr̃ misericorditer ĩdulgeas, & dimittas eis: & illęsos ab oĩ ĩpugnatiõe diabolica custodias: & tuis semp deuote ihęrere mãdatis cõcedas, Per. Oremꝰ

DA dñe q̃s, vt fideles tui, quos post lõgas peregrinationes & moras itineris, suę patriæ reddidisti incolumes, in tua voluntate p̃ maneant, & nihil vltra hostilitatis metuant, sed te protegente secura mente tibi deseruiant. Per. Oremus. Oratio.

C DEus, q̃ iustificas impiũ, & nõ vis mortẽ pcõris: maiestatẽ tuam suppliciter exoramus: vt hos famulos tuos de tua misericordia cõfidẽtes, cęlesti ꝓtegas benignꝰ auxilio, & assidua ꝓtectione cõseruues, vt tibi iugiter famulent, & nullis tẽtationibꝰ à te separẽt. Per. ℣. Dñs vobiscũ. ℟. Et cũ spũ tuo. ℣. Bñdicamꝰ dño. ℟. Deo gratias. Benedicat vos omnipotens Deus, pa ✣ ter, & fi ✣ lius, & spiritus ✣ sanctus. ℟. Amen. Tunc peregrini ecclesiam ingrediãtur: & deuotione sua peracta ad domum cum Dei benedictione reuertantur.

¶ De benedictione muneris quod offertur in ecclesia. Cap. 24.

℣. Adiutoriũ. ℟. Qui fe. ℣. Dñs vo. ℟. Et cum Oremus. Oratio.

DEus, cuius verbo & potentia facta sunt omnia. cuius dono p̃cipimus, quæ ad vitæ remedium possidemus, te supplices obnixis

Universidad de Deusto
Biblioteca

nixis precibus rogamus, vt de sede maiestatis tuę huic oblationi fide D
lium sanctificator accedas: suscipe de manu famulorum tuorū mu-
nus oblatū, qd' a tua clementia benedictū in vsus huius sanct uari
maneat cōsecratū: sint hæc in conspectu tuo libenter accepta, sicut
quondam Abel alumni tui, vel Melchisedech tibi munera p lacue-
runt oblata. Et quia ad honorē tui amoris ecclesiā tuam sum mis ni-
tuntur decorare obsequijs, tu eis dñe magna p paruis recōp ēsa, &
deuotionem eorū aceipias, peccata dimittas, fide eos repleas, indul
gētia foueas, mīa ptegas, aduersa destruas, pspera cōcedas, habeāt
in hoc seculo actionis bonæ documētum, charitatis studium, sancti
amoris affectu m: & in futuro cum sanctis angelis adipiscantur per-
petuum regnum. Per domi. Postea aspergantur aqua benedicta. E

¶ Ordo ad pōderādā psonā p votū obligatā dare de aliqua re quā-
tū ponderat corpus eius, sicut triticum, oleum, ceram, vinū, & alia.

SAcerdos dicit ℣. Adiutorium nostrū. Quo dicto ponat persōnā
ponderandam super lancem, vel tabulam more solito: & dicat
Antiphona. Benedicimus Deum cœli; coram om nibus viuētibus
ei, qui fecit nobiscum misericordiam suam. Et intonet.

TE Deum laudamus: te dñm con fitemur. Te æternum patrem
omnis terra veneratur. Tibi oēs an geli: tibi cęli & vniuersę po
testates. Tibi Cherubim & Seraphim incessabili voce proclamant.
Sctūs. Sctūs. Sctūs dñs deus sabaoth. Pleni sunt cęli & terra maie
statis glorię tuæ. Te gloriosus apsorū chorus. Te pphetarū la uda-
bilis numerus. Te martyrum candidatus laudat exercitus. Te per
orbem terrarum sancta confitetur ecclesia. Patrem immēsæ maie- F
statis. Venerandū tuum verū & vnicū filium. Sanctū quoq; paracli
tum spūm. Tu rex gloriæ Christe. Tu patris sempiternus es filius.
Tu ad liberan dum suscepturus hoīem: non horruisti virginis vterū.
Tu deuicto mortis aculeo: aperuisti credentibus regna cælorum.
Tu ad dexteram Dei sedes in gloria patris. Iudex crederis esse ven-
turus. Te ergo quæsumus tuis famulis subueni: quos precioso san
guine redemisti. Æterna fac cū sctis tuis in gloria munerari. Salua
tāc populum tuū dñe & benedic hæreditati tuæ. Et rege eos, & ex-
tolle illos, vsque in æternum. Per sin gulos dies benedicimus te. Et
laudamus nomen tuum in seculum, & in seculum seculi. Dignare
dñe die isto, sine peccato nos custodire. Miserere nostri domine,

miserere

A miserere nri. Fiat misericordia tua dñe sup nos quēadmodū spera-
uimus in te. In te dñe sperani: nō confundar in ęternū. Quo finito
dicat ℣. Saluū fac seruū tuū vel ancillā tuā. ℟. Deꝰ meus sperātem
in te. ℣. Mitte ei dñe auxiliū de sctō. ℟. Et de siō tuere eū. ℣. Esto
ei Dñe turris fortitudinis. ℟ A facie inimici. Deinde sequitur ps.
Laudate pueri. totus cū Gloria pat. Sicut erat. Domine exaudi. ℟.
Et clāmor. ℣. Dñs vobiscum. ℟. Et cū spiritu tuo. Oremus. Oīo.

SVscipe sancte pr̄, oēps, ęterne Deus tuorum preces & supplicū
vota: & per sanctissimi filij tui dñi nostri Iesu Christi, & eius ge-
nitricis Mariæ, & sctī apli vel martyris vel cōfessoris tui N. intercel
sionem: præsta nobis ita beneficia tua cognoscere, vt in grārū sem-
per actione maneamus: vt dum fideles tui pro quacunq; petitione
B ad te vota emittunt, protinus tua clementia eis postulata concedente,
miserationem dominum te fateri & laudare mereamur. Per eun
dem. ℟. Amē. ℣. Benedicamus dño. ℟ Deo gratias. Et aspergantur omnes aqua benedicta. ¶ De benedictione solenni panis in diebus Dominicis & magnis festiuitatibus. Cap. 25.

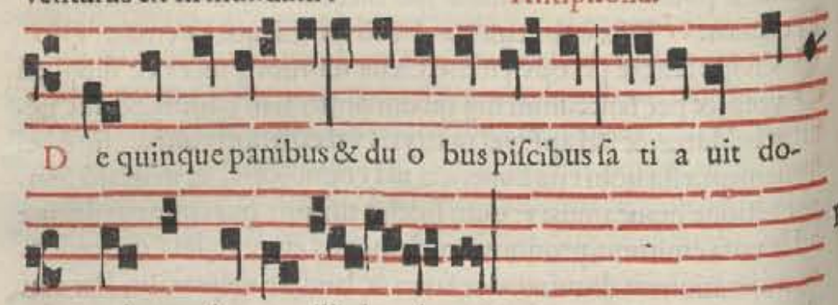
SAcerdos cum processione & Cruce ante missam indutus om-
nibus paramentis excepta planeta, accedit ad locum, vbi panis
erit benadicendus, & dicit ℣. Adiutorium nostrū. Postea legit euan
gelium: Sequentia sancti euangelium secundum Ioannem.

IN illo tpe: Abijt Iesus trās mare Galilęę, quod est Tyberiadis, &
sequebat eū multitudo magna: quia videbāt signa, quę faciebat
super his q infirmabant. Subijt ergo in montē Iesus: & ibi sedebat
C cū discipulis suis. Erat aūt proximū pascha dies festus Iudęorū. Cū
subleuasset ergo oculos Iesus, & vidisset qa multitudo magna venit
ad eū, dicit ad Philippū: vnde ememus panes, vt māducēt hi? Hoc
aūt dicebat tētās eū. Ipse enim sciebat qd esset factur⁹. Rñdit ei Phi-
lippus. Ducētorū denariorū panes nō sufficiūt eis, vt vnusquisq; mo
dicū quid accipiat. Dicit ei vnus ex discipulis eius, Andreas frater Si
monis Petri. Est puer vnus hic, qui habet quinq; panes hordeaceos
& duos pisces. Sed hęc, quid sunt inter tantos, Dicit ergo Ie-
sus. Facite homines discumbere. Erat autem fęnum multum in
loco. Discubuerunt ergo viri numero quasi quinque millia.
Accepit ergo Iesus panes, & cum gratias egisset, distribuit di-
scumbentibus. Similiter & ex piscibus quantum volebant. Vt

autem

Universidad de Deusto
Biblioteca

autem impleti ſunt, dixit diſcipulis ſuis: Colligite quę ſuperauerunt D
fragmenta, ne pereant. Collegerunt ergo & impleuerunt duodecim
cophinos fragmentorum ex quinq; panibus hordeaceis, quę ſuper
fuerunt his, qui manducauerant. Illi ergo homines cum vidiſſent
quod fecerat Ieſus ſignum, dicebāt. Quia hic eſt vere propheta, qui
venturus eſt in mundum. Antiphona.

℣. Diſperſit dedit pauperibus. ℟. Iuſtitia eius manet in ſęculum ſęculi. ℣. Beatus qui intelligit ſuper egenum & pauperem. ℟. In die mala liberabit eum dominus. ℣. Nunquid panem poterit dare. ℟. Aut parare menſam in deſerto? ℣. Pluit illis manna ad manducandum. ℟. Et panem cęli dedit eis. ℣. Cibauit eos ex adipe frumenti. ℟. Et de petra melle ſaturauit eos. ℣. Manducauerunt & ſaturati ſunt nimis. ℟. Et deſiderium eorum attulit eis. ℟. Panem angelorū manducauit homo. ℟. Miſit eis cibaria in abūdantia. ℣. Dñe exau. ℟. Et clamor. ℣. Dñs vo: ℟. Et cum ſpiritu tuo. Oremus. Oratio.

DOmine Ieſu Chriſte panis angelorum, panis viuus æternæ vitę, bene ✣ dicere dignare panem iſtū, ſicut benedixiſti quinque panes in deſerto, vt omnes ex eo digne guſtantes inde corporis & animæ percipiant ſanitatem. Qui vi. ℟. Amen. Oremus. Oratio. F

DOmine ſancte, pater omnipotens, ęterne Deus, bene ✣ dicere digneris hūc panem tua ſancta bene ✣ dictione: vt ſit omnibus ſumentibus ſalus mentis & corporis, atq; contra omnes morbos & vniuerſas inimicorum inſidias tutamen. Per dominum noſtrum Ieſum Chriſtum filium tuum panem vitę, qui de cęlo deſcendit, & dat vitam & ſalutem mundo, & tecum & cum ſpiritu ſancto viuit & regnat Deus per omnia ſæcula ſæculorum. ℟. Amen. Vltimo aſpergantur aqua benedicta.

¶ Bene-

A ¶ Benedictio panis pro infirmantibus. ℣. Adiutoriū noſt. ℟. Qui fe. ℣. Dñs vobiſcum. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Oremus. Oratio.

DOmine Deus oēs deſcēdat bñ ✣ dictio pa ✣ tris, & fi ✣ lij, & ſpūs ✣ ſancti ſup hāc creaturā panis: vt qcūq; ex ea ſumpſerit, accipiat ſanitatē mētis, ꝓtectionē corporis, tutelā ſalutis, integritatē charitatis, cōſolationē ſpei, roborationē fidei, virtutē cōſtantię, & viſitationē ſpiritus ſancti. Per eun. in vnita. ℟. Amē. Aſpergantur aqua benedicta. ¶ De bñone aquæ pro infirmis. ℣. Adiutoriū no. ℟. Qui fe. ℣. Dominus vob. ℟. Et cum ſpiritu. Oremus. Oratio.

DOmine Ieſu Chrē, qui benedixiſti quinque panes & duos piſces in deſerto, vnde ſatiata ſunt quinq; millia hominū, te ſupplices exoramus: vt benedicere digneris hanc aquam, vt quicunque
B infirmus ex ea guſtauerit, accipiat ſanitatem mentis, & protectionē corporis, tutelam ſalutis, ſecuritatem ſpei, corroborationem fidei, & charitatem ſpiritus ſancti. Qui viuis & reg. cū Deo patre, in vnitate. Aſpergantur aqua benedicta. ¶ Ad bñdicendū prādiū charitatis.

PRimo oēs cibi & potus aſpergātur aqua benedicta, & dicatur. ℣. Adiutorium noſt. ℟. Qui fe. & poſtea incipiatur Añ. Aſperges me domine hyſſ. cum ℣. & Gloria patri. ℣. Dñe exau ℟. Et clamor. ℣. Dñs vobiſcum. ℟. Et cum ſpiritu. Oremus. Oratio.

DOmine Ieſu Chriſte, qui in deſerto corā diſcipulis tuis quinq; panes & piſciculos paucos tuis ſanctiſſimis manibus multiplicando bene ✣ dixiſti, & bene ✣ dicēdo multiplicaſti: te humiliter deprecamur, vt hæc charitatis dona ad vſum pauperum eroganda multiplicando multiplices, & bene ✣ dicendo bene ✣ dicas: vt
C inde famuli tui refecti laudes & preces tuo nomini competentes ꝓſoluant: & illi, pro quibus hæc deuote & fideliter erogantur, remiſſionem cunctorum percipiant delictorum: & famulos & famulas tuas nobis hæc dona præſtantes ab omni aduerſitate cuſtodi. Qui cum Deo patre & ſpiritu ſancto viuis, & regn. ℟. Amen. Oratio.

OMps ſempiterne Deus reſpice ſuper famulos & famulas tuas, qui in pauperes tuos miſericorditer operantur: & eos tua virtute cuſtodi, poteſtate tuearis: vt per multa annorum curricula leti tibi in pauperes tuos miſericorditer operantur. Per Chriſtum dominum noſtrum. Aſpergantur omnia aqua benedicta dicendo. In nomine pa ✣ tris, & fi ✣ lij, & ſpiritus ✣ ſancti. ℟. Amen.

 ¶ Bene-

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶Benedictio contra aeras tempestates. Cap. 26. D

CVm primo videtur aura, seu ventus & tempus nebulosum seu tẽpestuosum leuari immoderate, sacerdos cum superpelliceo & stola benedicat aquã & sal in hũc modũ. ✠ In nomine Domini Iesu ✠ Christi. ℣. Adiutorium nostrũ. Exorcismus salis & aquæ.

EXorcizo te creatura salis & aquę in nomine dñi nostri Ie ✠ su Christi Nazareni filij Dei viui, vt sis purgatio & purificatio in his locis, in quibus aspersa fueris, ad effugandos immundos & erraticos spiritus, omnẽq; nefariam vim diaboli pellendam, & omnes figuras & minas fantasmatis satanę exterminandas & fulgura & sydera quę mitti videntur in hanc domum, arborem, agrum, possessionem, turrim, vel quãcũq; habitationem, non hominibus aut pecoribus, aut frugibus noceant, sed abscendant & fugiant per inuocationem nominis domini nostri Iesu Christi. Qui venturus est iudicare viuos & mortuos & sęculum per ignem. ℟. Amẽ. Et mox aspergat cõtra tempestatẽ aquã benedictam. Postea cum clero & populo ante altare procumbit dicens septem psalmos sequentes, videlicet.

BEatus vir q nõ abijt in consilio impiorum: & in via peccatorũ nõ stetit, & in cathedra pestilentię nõ sedit. Sed in lege dñi voluntas eius: & in lege eius meditabitur die ac nocte. Et erit tanquã lignũ: quod plantatũ est secus decursus aquarum: quod fructũ suum dabit in tempore suo. Et foliũ eius non defluet: & omnia quęcunq; faciet prosperabuntur. Non sic impij non sic: sed tanquam puluis, quem proijcit ventus à facie terrę. Ideo non resurgunt impij in iudicio: neq; peccatores in consilio iustorum. Quoniam nouit Dominus viam iustorum: & iter impiorum peribit.

DOmine quis habitabit in tabernaculo tuo? aut quis requiescet in monte sancto tuo? Qui ingreditur sine macula, & operatur iustitiam. Qui loquitur veritatem in corde suo: qui non egit dolum in lingua sua. Nec fecit proximo suo malum: & opprobrium non accepit aduersus proximos suos. Ad nihilum deductus est in cõspectu eius malignus: timentes autem dñm glorificat. Qui iurat proximo suo, & nõ decipit: q pecuniã suã non dedit ad vsurã, & munera super innocentem nõ accepit. Qui facit hęc, non mouebitur in ęternum. ℘s. Deus in nomine tuo. Deus in adiutorium meũ intende. Fundamenta eius in montibus sanctis: diligit. &c.

Dominus

A DOminus regnauit, decorẽ indutus est: indutus est dñs fortitudinẽ, & pręcinxit se. Etenim firmauit orbẽ terrę, q nõ cõmouebit. Parata sedes tua ex tũc à sęculo tu es. Eleuauerũt flumina dñe: eleuauerũt flumina vocẽ suã. Eleuauerũt flumina fluctus suos à vocibus aquarũ multarũ. Mirabiles elationes maris: mirabilis in altis dñs. Testimonia tua credibilia facta sunt nimis: domũ tuã decet sanctitudo dñe in longitudine dierũ. ℘s. Beatioẽs qui ti. Canticũ. Benedicite. fol. 92. & ad singulos ℣. fiat crucis signũ cũ cruce contra tempestatẽ: &, si videbitur, addantur psal. graduales, sup. fol 213. Quo facto stans dicit. ℣. Adiutorium no. ℟. Qui se. ℣. Ostende nobis Dñe mĩam tuam. ℟. Et salutare tuum da no. ℣. Adiuua nos
B Deus salutaris noster. ℟. Et propter gloriã nominis tui libera nos. ℣. Nihil proficiat inimic. &c. ℟. Et filius ini. &c. ℣. Fiat misericordia tua dñe super nos. ℟. Quemadmodũ sperauimus in te. ℣. Saluũ fac populũ tuũ dñe. ℟. Et benedic hęreditati tuę. ℣. Vox dñi super aquas multas. ℟. Deus maiestatis intonuit. ℣. Viderunt te aquæ Deus. ℟. Viderunt te aquę & timuerũt. ℣. Quid est tibi mare quod fugisti? ℟. Et tu iordanis, quia conuersus es retrorsum? ℣. Non priuabis bonis eos q ambulãt in innocẽtia. ℟. Dñe Deus virtutũ, btus homo q sperat in te. ℣. Dñe ex. ℟. Et cla. ℣. Dñs vo. ℟. Et cũ. Or.

OMps sempiterne Deus parce metuẽtibus, & propĩtiare supplicibus: vt post noxios ignes nubium & vim procellarum in misericordiam transeat laudis comminatio tẽpestatis. Oremus. Oro:

C REx ęterni imperij omnipotens Deus, qui das escam omni carni: qui operis cęlum nubibus: & paras terrę pluuiam: qui mandas nubibus desuper, & ianuas cæli aperis: qui transfers aultrum de cęlo & inducis in virtute tua africum: qui rigas montes de superioribus suis: & de fructu operum tuorum satiatur terra: qui angelo præcepisti, ne terrę, mari, neque arboribus noceret: parce Domine metuentibus, & propitiare supplicantibus: te enim Domine supplices exoramus, vt procul abscedat incursio turbinum, calamitas tempestatum, fragor gradinum, percussio fulminum, & quęlibet insidiæ inimici, temperentur infesta tonitrua & noxiæ pluuiæ ventorum flamma fiant moderate suspensa: & omnis quoq; spiritus procellarum, & aereę potestates dextera tuæ prosternantur virtutis descẽdat, quęsumus dñe, desup spiritus sanctus: & sicut Samueli

Universidad de Deusto
Biblioteca

mueli cornigerũ agnũ in holocaustũ tuũ mactanti fragor aurarũ tur D
bã repulit aduersantem, ita fugatis omnibus contrarię potestatis vir
tutibus, fruges, mentes, & corpora fidelium manus seruet angelica,
protectione superna & post sopitos nubium impetus, in laudis & de-
uotionis, ac spũalis amoris augmẽtũ transeat cõminatio potestatis.
Per do. Postea dicatur. Pater noster. A ue Maria. C redo. folio. 23:
Symbolum Quicunq; vult sup. fol. 127. Kyrie eleis. Christe eleis.
Kyrie eleis. Pater noster. ℟. Et ne. ℣. Dñs vo. ℟. Et cum. Oratio.

DOmine Iesu Christe, qui fecisti cęlũ & terrã, mare & oĩa quę in
eis sunt: quiq; flumini Iordani benedixisti, atq; in eo baptizari
voluisti, & tuas sanctissimas manus & brachia sacratissima in cruce
extendisti, quibus aerem sanctificasti, obsecramus immensam pieta
tis & bonitatis tuę abundantiam: quatenus has nubes, quas ante me E
& post me & supra & à dextris & à sinistris video aerem perturbare,
dissoluere & annihilare digneris: vt alligata potestas dęmonũ ipsis
sęui ens deficiat & turbetur, ad laudẽ tui sanctissimi nominis, & om-
nipotentissimę maiestatis tuę. Qui. Postea, si expediens visum fuerit
sacerdos accipiat reuerenter corpus dñi in vase debito, & ecclesia
exiens nubes in modum crucis cum dicto vase signet dicens.

CHr̃s ✣ vincit, Chr̃s ✣ regnat, Chr̃s ✣ imperat vobis nubes &
tẽpestates, vt dissoluamini sine alicuius hominis vel animalis,
aut fructus terrę, arboris, loci vel domus damno vel lęsione. Circun-
det te nubes Deus pa ✣ ter: circundet te Deus fi ✣ lius: circundet
te Deus spũs ✣ sanctus: destruat te Deus pa ✣ ter: destruat te Deus
fi ✣ lius: destruat te Deus spiritus ✣ sanctus. Amen. Adiuratio. F

SAnctus Matthęus ✣ sanctus Marcus ✣ sanctus Lucas ✣ & san
ctus Ioannes ✣ euangelistæ: qui Christi euangelium per qua-
tuor mundi partes diuulgauerunt, ipsi suis meritis & prębus hanc
tempestatem ab omnibus christianorum finibus, ab eodẽ dño nr̃o
Iesu Christo obtineant effugari, & depelli. Et ego peccator & Chri-
sti sacerdos, licet indignus, authoritate & virtute eiusdẽ Dei & Dñi
nr̃i Iesu Christi summi Imperatoris, non mea potẽtia innixus, & cõ
fisus, vobis prębipio immundissimi spiritus, qui has nebulas conci-
taris, in virtute eiusdem Dei & domini nostri Iesu ✣ Christi, & per
tremendum eius iudicium: & per sanctissimã crucẽ suam ✣ quam
contra vos facio, & per merita intemeratę semperq; virginis beatisũ
mę

A mę Marię Dei genitricis, & per merita omniũ sanctorũ: vt exeatis ab
eis & eas dispergatis in locis syluestribus quatenus nocere non pos-
sint homini, vel iumento, aut volucri, fructibus, aut quibuscunq; re-
bus humano vsui deputatis. Per eundem dñm nostrum Iesum Chri-
stum, qui venturus est iudicare viuos & mortuos & sęculũ per ignẽ.
Amen. ✣ Ipse vobis imperat dęmones, qui has nubes cõmouetis,
qui de nube lucida dixit: ✣ Hic est filius meus dilectus, in quo mi-
hi bene complacui. ✣ Ipse vobis imperat, qui principem vestrum
deuicit & ligauit. ✣ Ipse vobis imperat, qui sua sacratissima cruce
& corporis sui sanctissimi in ea extensione aerem purgauit. ✣ Ip-
se vobis imperat, qui inferno spoliato resurgens à mortuis post qua
B draginta dies à nube susceptus ascendit in cęlum. ✣ Ipse vobis im
perat, qui vos ęternę gehennę mancipauit ignibus. Qui venturus
est iudicare viuos & mortuos & sęculum per ignem.

Postea ostendat crucem in aere à quatuor lateribus dicens.

ECce ✣ signum sanctissimę crucis: fugite partes aduersę: ✣ vi-
cit enim vos & mundum Dñs noster Iesus ✣ Christus filius
Dei summus Imperator, qui est leo de tribu Iuda, radix Dauid:
Postea aspergat aqua benedicta in modum crucis per quatuor la-
tera. Et si adhuc perseuerauerit tempus tempestuosum, dicendę
sunt litanię. Postea sacerdos benedicat nubes dicens.

BEnedictio Dei omnipotẽtis pa ✣ tris & fi ✣ lij & spũs ✣ san-
cti descendat sup has nubes, & oẽm vim inimici ab eis repelle-
re dignetur. ℟. Amen. ¶ De bñdictione loci vel domus. Cap. 27.
C ℣. Adiutorium nostrum in nomine Domini. Oremus. Oratio.

BEnedic dñe Deus omnipotẽs locum istum, vel domum istam:
vt sit in eo vel in ea sanitas, castitas, victoria, virtus, pax, cha-
ritas, humilitas, bonitas, mansuetudo, plenitudo legis & gratiarum
actio patri, & filio, & spiritui sancto: & hęc benedictio maneat sup
hunc locum vel domum istam, & super habitantes in eo, vel in ea.
Per Christum dominum. ℟. Amen. Aspergatur aqua benedicta.

¶ Benedictio domus nouę, vel à dęmonio vexatę.

Adiutorium. Domine exau. Dominus vob. Oremus. Oratio.

OMnipotens sempiterne Deus, qui sacerdotibus tuis præ cæte-
ris tantã gratiam contulisti, vt quicquid in tuo nomine digne
perfecteq; ab eis agitur, à te fieri credatur: quæsumus immensam

Universidad de Deusto
Biblioteca

clementiã tuam: vt quod modo vísitaturi sumus visites: & quicquid D benedicturi, bene ✠ dicas: & ad ea, quę acturi sumus, dexterã tuæ potẽtię extendas: sitq; ad nostrę humilitatis ingressum & introitum, sanctorum tuorum meritis, fuga dęmonum, & angeli pacis ingressus. Per Christum. ℟. Amen. Deinde sacerdos incipiat psalmos graduales. folio 213. & prosequatur quinque primos, aquam benedictam aspergendo per loca domus, quibus finitis dicat. K yrie eleison. Christe eleison. K yrie eleison. Pater noster. Et ne nos. Dñe exaudi orationem meam. Dominus vobiscum. Oremus. Oratio.

DOmum tuã dñe clementer ingredere: & in tuorum tibi corda fidelium perpetuam construe mansionem: & pręsta, vt in hac domo nulla malignorum spirituũ dñetur nequitia. Per. Deinde incipiat psal. Qui confidunt. cum alijs quatuor gradualibus sequentibus. folio 213. cum Gloria pa. & prius spargat aquam benedictam per domum. Quibus finitis dicat. K yrie eleison. Pater noster. vt sup. Domine exaudi. Dominus vobiscum. Oremus. Oratio.

OMnipotens sempiterne Deus, qui in omni loco dñationis tuę totus assistis, totus operaris, adesto supplicationibus nostris: vt huius domus ędificatę sis protector: & nulla hic nequitia contrariæ potestatis obsistat: sed virtute spiritus sancti & operatione, fiat tibi hic primum seruitium: & deuota libertas existat. Per. Postmodũ incipiat psal. De profun. & prosequatur ipsum: & alios graduales sequentes sup. fol. 213. interim aspergat domum aquâ benedicta. Quibus completis dicat. K yrie eleison. Pater noster. & cętera, vt sup. Domine exaudi. Dominus vobiscum. Oremus. Oro. F

DEus, q in omni loco dominationis tuę dedicator assistis exaudi nos, quęsumus, vt inuiolabilis huius domus permaneat benę ✠ dictio, & beneficia tui muneris vniuersitas quę supplicat mereatur. Per Christum. ¶ Postea in principaliori loco domus legat sequens euangelium.

Dominus vobiscum.

Sequentia sancti Euangelij secundum Lucam.

IN illo tempore. Ingressus Iesus perambulabat Ierico. Et ecce vir nomine Zachęus: & hic erat princeps publicanorũ; & ipse diues. Et quęrebat Iesum videre, quis esset, & non poterat prę turba, quia statura pusillus erat. Et pręcurrens ascendit in arborem sycomorum vt videret illum, quia inde erat transiturus. Et cum venisset ad locũ, suspiciens

A suspiciens Iesus vidit illum, & dixit ad eum. Zachęe festinans descẽde, quia hodie in domo tua oportet me manere. Et festinans descẽdit, & suscepit illum gaudens. Et cum viderẽt omnes murmurabãt dicentes, quod ad hominem peccatorem diuertisset. Stans autem Zachęus dixit ad dominum. Ecce dimidium bonorũ meorum dñe do pauperibus, & siquid aliquem defraudaui, reddo quadruplum. Ait Iesus ad eum: quia hodie domui huic salus à Deo facta est, eo q & ipse sit filius Abrahę. Venit enim filius hominis quęrere, & saluũ facere quod perierat. Deinde benedicitur incensum isto modo.

PEr intercessionem beati Michaelis archangeli stantis à dextris altaris incensi, & omnium sanctorum angelorũ incensum istud digneris dñe bene ✠ dicere, & in odorem suauitatis accipere. Per.

B Postea sacerdos ponat incensum super ignẽ in thuribulo, & incenset domũ, dicẽdo. Incẽsum istud à te benedictũ ascendat ad te dñe. ℟. Et descẽdat sup nos misericordia tua. ℣. Dñe exa. Oremus. Oõ.

TE Deum patrem omnipotentem suppliciter exoramus, pro hac domo, & pro habitatoribus eius, vt eam bene ✠ dicere & sancti ✠ ficare digneris, vt sint promptuaria eorum plena, eructantia ex hoc in illud: tribue etiam eis de rore cæli abundantiam, & de pinguedine terrę vitæ subsidium: & desideria eorum ad effectum tuæ miserationis perducas: & ad introitum nostrum hanc domum bene ✠ dicere & sancti ✠ ficare digneris; sicut benedicere dignatus es Abraham, Isaac, & Iacob, vt intra parietes domus huius, & angulos eius inhabites. Per Christum. Oremus. Oratio.

C VIsita, quæsumus dñe, habitationem istam: & omnes insidias inimici ab ea longe repelle: angeli tui sancti habitent in ea, qui nos in pace custodiant: & benedictio tua sit super eam semper. In nomine pa ✠ tris, & fi ✠ lij, & spiritus ✠ sancti. ℟. Amen. Postea domum & omnes habitantes in ea benedicat dicens Et benedictio Dei omnipotẽtis, pa ✠ tris, & fi ✠ lij, & spiritus ✠ sancti descendat super hanc domum, & omnes habitantes in ea, & maneat semper. ℟. Amen.

¶ Benedictio thalami vel camerę. ℣. Adiutorium nostrum. ℣. Domine exaudi orationem meam. ℟. Et clamor meus ad te. Oratio.

BEne ✠ dic dñe thalamum hunc, & omnes habitantes in eo, vt in tua pace consistant, & in tua voluntate permaneãt, & senescant,

Universidad de Deusto
Biblioteca

sceant,& multiplicentur in longitudinem dierum, & ad regna cęlo- D
rum perueniant, Per Christũ. Aspergat postea illud aqua benedicta.

¶ De benedictione nauis. Cap. 29.

SAcerdos nauem benedicturus accepto superpelliceo & stola na uem ingreditur: & stans in puppi eius dicit versum. Adiutoriũ nostrum in nomine domini. Psalmus.

SAcrificent sacrificium laudis, & annuncient opera eius in exultatione. Qui descendunt mare in nauibus: facientes operationem in aquis multis. Ipsi viderunt opera domini: & mirabilia eius in profundo. Dixit & stetit spiritus procellę: & exaltati sunt fluctus eius. Ascendunt vsque ad cælos, & descendunt vsque ad abyssos: anima eorum in malis tabescebat. Turbati sunt & moti sunt sicut ebrius: & omnis sapiẽtia eorũ deuorata est. Exclamauerũt ad dñm E
cũ tribularentur: & de necessitatibus eorum eduxit eos. Et statuit procellam eis in auram: & siluerunt fluctus eius. Et lętati sunt quia siluerunt & deduxit eos in portum voluntatis eorum. Confiteãtur domino misericordiæ eius, & mirabilia eius filijs hominũ. Et exaltent eum in ecclesia plebis & in cathedra seniorum laudent eum. Gloria patri. ℣. Domine exaudi. ℣. Dominus vo. Oremus. Oño.

REspice in nos ops Dẽ de cælo sancto tuo: & dignare benedictione cœlesti huic benedicere naui: in qua sancto comitante angelo tuo, ambulantes itinere recto & prospero dirigere, & ab omni tristitia & infortunio eripere digneris, vt ad patriam, & ad portum salutis reuersi, te cum alacritate mentis exultantes laudent creatorem vniuersorum. Qui cum filio tuo benedicto dño nostro Iesu Christo, & cum spũ sancto viuis & regnas Deus, in secula seculorum. Amen. Sequentia sancti euangelij secũdum Marcum. F

INillo tempore. Vna die cum sero esset factum, dixit Iesus discipulis suis. Transeamus contra. Et dimittentes turbam assumunt eum ita vt erant in nauim: & aliæ naues erant cum illo. Et facta est procella magna venti: & fluctus mittebant in nauim, ita vt impleretur nauis. Et erat ipse in puppi super ceruical dormiens. Et excitant eum, & dicunt illi. Magister non ad te pertinet, quia perimus? Et exurgens comminatus est vento, & dixit mari: Tace: obmutesce. Et cessauit ventus: & facta est tranquillitas magna. Et ait illis: quid timidi estis? Nec dum habetis fidem? Et timuẽrunt timore magno, &

A & dicebant ad alterutrum. Quis putas est iste, quia mare & venti obediunt ei? Oremus. Oratio.

BEnedic dñe hanc Nauim, & sicut bene ✠ dixisti filijs Israel de Ægypto per manuum Moysi exeuntibus, & per mare rubrum transeuntibus; & sic Nauim istam & famulos tuos in ea nauigantes bene ✠ dicere. & ad destinatum locum perducere digneris. Per do. ps. Afferte domino. 218. Dum sacerdos dicit psalmum hũc, aspergit totam puppim aqua benedicta, & postea procedit ad medium Nauis, & dicit Dñs vobiscũ. Sequentia sĉi euang. secũdũ Matthęũ.

INillo tempore iussit Iesus discipulos suos ascendere in Nauiculam, & præcedere eum trans fretum, donec dimitteret turbas. Et dimissa turba, ascendit in montem solus orare. Vespere autem facto B
solus erat ibi, nauicula vero in medio mari iactabatur fluctibus erat enim contrarius ventus. Quarta autem vigilia noctis venit ad eos ambulans supra mare. Videntes autem eum ambulantem supra mare turbati sunt dicentes: Quia phantasma est. Et præ timore clamauerunt. Statimque Iesus locutus est eis dicens. Habete fiduciam: ego sum, nolite timere. Respondens autem Petrus dixit: Domine si tu es, iube me venire ad te super aquas. At ipse ait: Veni. Et descẽdens Petrus de nauicula, ambulabat super aquam, vt veniret ad Iesum. Videns vero ventum validum, timuit. Et cum cœpisset mergi, clamauit dicens. Dñe saluum me fac. Et continuo Iesus, extendens manum, apprehendit eum: & ait illi: Modicæ fidei quare dubitasti? Et cum ascendisset nauiculam, cessauit ventus. Qui autẽ in nauicula C
erãt venerũt, & adorauerũt eũ dicẽtes: Vere filius Dei es. Ore. Oño.

DOmine Deus noster, qui gubernasti Noe super vndas diluuij, & manum Petro extẽdisti, porrige dexteram tuam super hãc Nauim, & super Nauclerum & Nautas eius: & dona ipsis famulis tuis sanitatem animæ & corporis, & ad portum salutis eos perducere digneris illæsos. Qui viuis & regnas. Psalmus.

VOce mea ad dominum clamaui, voce mea ad Deum, & intẽdit mihi. In die tribulationis meæ Deum exquisiui manibus meis, nocte contra eum, & non sum deceptus. Renuit consolari aĩa mea: memor fui Dei, & delectatus sum; & exercitatus sum, & defecit spiritus meus. Anticipauerunt vigilias oculi mei: turbatus sum, & non sum locutus. Cogitaui dies antiquos, & annos æternos in

mente

Universidad de Deusto
Biblioteca

mẽte habui. Et meditatus ſum nocte cũ corde meo,& exercitabar, D
& ſcopebã ſpiritũ meũ. Nunquid in æternũ proijciet Deus?aut nõ
apponet, vt cõplacitior ſit adhuc? Aut in finẽ miſericordiã ſuã ab-
ſcindet in generatione & generationem? Aut obliuiſcetur miſereri
Deus? aut continebit in ira ſua miſerico rdias ſuas? Et dixi nũc cæ-
pi.hęc mutatio dexteræ excelſi. Memor fui operũ dñi: ꝙa memor
ero ab initio mirabiliũ tuorũ. Et meditabor in omnibus operibus
tuis:& in adinuentionibus tuis exercebor. Deus in ſancto via tua,
ꝙs Deus magnus ſicut Deus nr̃? tu es Deus ꝙ facis mirabilia. Notã
feciſtii n populis virtutẽ tuã:redemiſti in brachio tuo populũ tuũ,fi-
lios Iacob & Ioſeph. Viderũt te aquæ Deus, viderũt te aquæ, & ti-
muerũt:& turbatæ ſunt abyſſi. Multitudo ſonitus aquarũ: vocẽ de- E
derũt nubes. Etenim ſagyttę tuę trãſeũt: vox tonitrui tui in rota. Il-
luxerũt corruſcationes tuæ orbi terræ:cõmota eſt & cõtremuit ter-
ra. In mari via tua,& ſemitæ tuæ in aquis multis, & veſtigia tua nõ
cognoſcentur. Deduxiſti ſicut oues populũ tuũ, in manu Moyſi &
Aarõ. Dñ dicitur hic ps, ſacerdos aſpergit nauim in medio ex omni
parte:& poſtea procedit ad proram nauis,& dicit. Dñs vobiſcum:
Sequentia ſancti euangelij ſecundum Lucam.

IN illo tpe. Cũ turbę irruerẽt in Ieſum, vt audirẽt verbũ Dei:& ipſe
ſtabat ſecus ſtagnũ geneſareth. Et vidit duas naues ſtãtes ſecus ſta
gnũ: piſcatores aũt deſcẽderãt & lauabãt retia. Aſcendẽs aũt in vnã
nauim,ꝙ erat Simonis,rogauit eũ, vt à terra reduceret puſillũ. Et ſe-
dẽs docebat de nauicula turbas. Vt ceſſauit aũt loqui,dixit ad Simo-
nẽ Duc in altũ:& laxate retia veſtra in capturã. Et rñdẽs Simõ dixit F
illi. Pręceptor p totã noctẽ laborãtes nihil cępimus:in verbo aũt tuo
laxaborete. Et cũ hoc feciſsẽt,cõcluſerũt piſciũ multitudinẽ copioſã
Rũpebãt aũt rete eorũ. Et annuerũt ſocijs,ꝙ erãt in alia naui,vt veni
rẽt,& adiuuarẽt eos. Et venerũt, & ĩpleuerũt ambas nauiculas. Ore.

DOmine Ieſu Chr̃e,ꝙ in ſimilitudinẽ nauis eccleſię Noe ar- Or̃.
cã fieri voluiſti, vt innũdãte diluuio ſoli qui in ea inuẽti eſſent
ſaluarentur, ſuppliciter exoramus clemẽtiã tuam, vt huic naui ſalu-
berrimũ profectionis curſum paſſim iugiterꝙ cõcedas. Qui vi. ps.

DEus nr̃ refugiũ & virtus, adiutor in tribulationibus ꝙ inuene-
runt nos nimis. Propterea non timebimus dũ turbabitur ter-
ra, & transferentur montes in cor maris. Sonuerunt & turbatę ſunt

aquæ

A aquæ eorũ: cõturbati ſunt montes,in fortitudine eius. Fluminis im-
petus lętificat ciuitatẽ Dei: ſanctificauit tabernaculũ ſuũ altiſſimus.
Deus in medio eius nõ cõmouebitur:adiuuabit eam Deus mane di
luculo. Conturbatę ſunt gentes, & inclinata ſunt regna: dedit vocẽ
ſuã,& mota eſt terra. Dñs virtutum nobiſcũ:ſuſceptor noſter Deus
Iacob. Venite & videte opera dñi,quę poſuit prodigia ſuper terrã,
auferẽs bella vſq; ad finẽ terrę. Arcum conteret & confringet arma:
& ſcuta comburet igni. Vacate & videte qm̃ ego ſum Deus: exalta
bor in gẽtibus,& exaltabor in terra. Dñs virtutũ nobiſcũ:ſuſceptor
noſter Deus Iacob. Dum hic pſalmus dicitur, ſacerdos aſpergit to-
tam proram ab omni parte aqua benedicta: & poſtea reuertitur ad
medium nauis,& dicit. Dominus vobiſcum.
B Sequentia ſancti euangelij ſecundum Ioannem.

IN illo tpe. Cũ cognouiſſet Ieſus, quia venturi eſſent vt raperent
eum,& facerent eum regem,fugit iterum in montẽ ipſe ſolus. Vt
autẽ ſero factũ eſt,deſcenderũt diſcipuli eius ad mare. Et cum aſcen-
diſſent nauim,veneruut trans mare in Capharnaum. Et tenebræ iã
factæ erant: & non venerat ad eos Ieſus. Mare autem vento magno
flante exurgebat. Cum remigaſſent ergo ſtadia quaſi vigintiquinq;
aut triginta, vident Ieſum ambulantem ſupra mare, & proximum
naui fieri,& timuerunt. Ille autem dixit eis. Ego ſum, nolite timere.
Voluerunt ergo eum accipere in nauim: & ſtatim nauis fuit ad terrã
ad quam ibant. Dominus vobiſcum. Oremus. Oratio.

DEus cuius in mari vię,& ſemitę in aquis multis, intende ſup-
plicãtiũ preces: & famulos tuos in hac naui conſtitutos maris
C ſemitas peragrantes,quos ſacramentorum tuorum perfudit gratia,
potentiæ tuę dextera protectos regas, & in fluctibus gubernes ad-
uerſus omnes formidines atq; infortunia,omnibuſq; in hac naui cõ
tentis ſubſtantijs atq; impoſitis benedicas: ✠ eorũq; lucra multi-
plices,ac contra cuncta terrarum,& maris diſcrimina eos propitius
defenſare digneris. Per. Kyrie eleiſon. Chriſte eleiſon. Kyrie. Pr̃ nr̃.
Aue Maria. Credo. Cum dicitur Pater. & reliqua ſacerdos aſpergat
aquam benedictam per totam nauim. Poſtea completo Credo,
dicat. ℣. In mari viæ tuæ, & ſemitæ tuæ in aquis multis: & veſtigia
tua non cognoſcentur. ℟. Deduxiſti ſicut oues populum tuũ in ma
nu Moyſi & Aaron. Dñe exau. Dominus vobiſcum. Oremus. Oro.

Exaudi

Universidad de Deusto
Biblioteca

EXaudi nos domine sancte pater ops, æterne Deus: & mittere D
re digneris sanctũ angelũ tuum de cælis, qui custodiat, foueat,
protegat, visitet, atque defendat oes habitantes in hoc habitaculo.
Per Christum dominum nostrum. ℟. Amen. Oremus. Oratio.

OMnipotens sempiterne Deus, qui beatũ Petrũ apostolũ tuum
super mare ambulantẽ ad te venire iussisti, & coapostolũ eius
Paulum tertio naufragantem de ꝓfundo pelagi liberasti: bene ✣
dicere digneris hanc Nauim: & famulis tuis in ea nauigantibus in
tua misericordia cõfidẽtibus adesse digneris, vt ope misericordiæ
tuæ adiuti, ad loca destinata, & ad portum salutis sine impediméto
sani & incolumes valeãt puenire. Qui viuis & regnas ĩ vnitate. &c.

BEnedictio Dei omnipotentis, pa✣tris & fi✣lij, & spiri✣ E
tus sancti descendat super hanc Nauim, & nauigantes in ea; &
maneat semper. Amen. Dominus vobiscum. Initium sancti euan-
gelij secundum Ioannem. In principio erat verbum. vt supra.
Antiphona. Salue regina. cum Oratione. Concede.

¶ De benedictione seu aspersione aquæ benedictæ per Officinas
Canonicæ, vel Domus propriæ. Cap. 29.

CVm Clerici volunt aspergere aquã benedictã per Officinas ca
nonicæ, vel domus, vadat aliquis sacerdos cũ socio vel socijs,
& aspergendo aquam benedictam incipiat in Sacristia Psalmum
Memento domine Dauid. 213. Aña. Domum istam protege dñe,
& angeli tui sancti custodiãt muros eius. ℣. Dñe dilexi decorẽ do-
mus tuę. ℟. Et locum habitationis gloriæ tuæ. Oremus. Oratio.

OMps, & misericors Deus, qui sacerdotum ministerio ad tibi F
serviendũ & supplicandum vti dignaris: qs immensam clemẽ
tiã tuã, vt qui cqd modo visitamus visites, q cqd bñ ✣ dicimus, bñ
✣ dicas: sitq; ad nr̃æ humilitatis introitũ, scõrũ tuorũ meritis, fu-
ga dæmonum, & angeli pacis ingressus. Per d. Postea procedat ad
dormitoriũ, & ibi dicat psal. Leuaui oculos. f. 213. Aña. Salua nos
dñe vigilantes, custodi nos dormientes, vt vigilemus cum Christo,
& requiescam⁹. ℣. In pace in idipsum. ℟. Dormiã & reqescã. Ore.

BEne ✣ dic dñe hoc dormitoriũ famulorũ tuorũ: qui non dor-
mis, neq; dormitas custodiens Israel: & famulos tuos in hac do
mo quiescentes post laborem custodi ab illusionibus phantasma-
ticis satanæ, vt vigilantes in præceptis tuis meditentur, & dormien-
tes

A tes te per soporẽ sentiãt: & hic & vbiq; defensionis tuę muniant auxilio. Per Chr̃m. In infirmaria dicat psal. D ñe ne in furo. j. 60. Añ.
Aspice dñe de sede sancta tua, & cogita de nobis, inclina Deus meus
aurem tuam & audi, aperi oculos tuos, & vide tribulationem nostrã.
℣. Miserere mei dñe, quoniam infirmus sum. ℟. Sana me domine,
quoniam conturbata sunt ossa mea. Oremus. Oratio.

OMps & misericors Deus. qs immẽ sam pietatẽ tuã, vt ad intui-
tũ humilitatis nostrę hunc locũ infirmitorij, & hũc famulũ tuũ,
vel hos famulos tuos in eo fessum, vel fessos iacẽtẽ, vel iacẽtes salu-
tifere visitare digneris: & sicut visitasti dñe Tobiam, socrum Petri,
puerũq; centurionis, ita & iste, vel isti pristina sanitate animę corpo
risque recepta gratiarum tibi in ecclesia tua referat, vel referãt actio
B nem. Per. In refectorio dicat psal. Beati oes qui timent dñm. f. 213.
Aña. Oculi omnium in te sperant Domine: & tu das illis escas in tẽ-
pore opportuno, aperis tu manum tuam, & imples omne animal
benedictione. ℣. Edent pauperes & saturabuntur. ℟. Et laudabunt
dominum qui requirunt eum. Oremus. Oratio.

OMps & misericors Deus, qui famulos tuos in hac domo alis
refectione carnali, vt cibum vel potum te bene ✣ dicente cũ
gratiarum actione percipiãt: prẽsta, quęsumus, vt hic & in ęternum
per te salui esse mereantur. Per Christũ. In coquina dicat psalmum.
D ñs regit me. fol. 195. Aña. In loco pascuæ ibi me collocauit. ℣.
Parasti in dulcedine tua pauperi Deus. ℟. Qui habitare facis vnani
mes in domo. Oremus. Oratio.

C DEus ęterne, ante cuius conspectum assistũt angeli, & cuius nu
tu reguntur vniuersa, q etiam necessarijs humanę fragilitatis
tua pietate consulere non desinis, te humiliter imploramus, vt habi-
taculum istius officinæ illa bene ✣ dictione perfundas: qua per ma-
nus Eliśei prophetæ in olla eremitica gustus amarissimos dulcora-
sti: & semper hic tuæ benedictionis copia redũdãte laudes tibi refe-
rant serui tui; qui das escã omni carni, & imples omne animal bene
✣ dictione saluator noster. Qui viuis & re. In cellario dicat psalmũ.

BEnedictus Dñs Deus meus: qui docet manus meas ad prẽliũ:
& digitos meos ad bellum. Misericordia mea & refugiũ meũ:
susceptor meus & liberator meus. Protector meus: & in ipso spera
ui, qui subdit populum meum sub me. D ñe quid est homo, quia in-
notuisti

Universidad de Deusto
Biblioteca

notuiſti ei:aut filius hominis, qa reputas eũ? Homo vanitati ſimilis D
factus eſt:dies eius ſicut vmbra prętereũt. Dñe inclina cęlos tuos,& deſcẽde:tãge mõtes & fumigabũt. Fulgura corruſcationẽ, & diſſipabis eos:emitte ſagittas tuas,& cõturbabis eos. Emitte manũ tuã de alto:eripe me,& libera me de aquis multis, & de manu filiorum alienorũ. Quorũ os locutũ eſt vanitatẽ:& dextera eorũ dextera iniquitatis. Deus cãticũ nouum cantabo tibi:in pſalterio decacordo pſallã tibi. Qui das ſalutẽ regibus: qui redemiſti Dauid ſeruũ tuũ: de gladio maligno eripe me. Eterue me de manu filiorũ alienorũ: quorũ os locutũ eſt vanitatẽ, & dextera eorum: dextera iniquitatis. Quorũ filij ſicut nouellę plãtationes in iuuẽtute ſua. Filię eorũ cõpoſitę:circumornatæ vt ſimilitudo tẽpli. Promptuaria eorũ plena: eructantia ex hoc in illud. Oues eorum fętoſę,abundantes in egreſſibus ſuis: boues eorum craſſæ. Non eſt ruina maceriæ,neq; tranſitus, neq; clamor in plateis eorum. Beatum dixerunt populum, E
cui hæc ſunt:beatus populus cuius Dñs Deus eius. Aña. Ecce ego mittã vobis frumentũ & vinũ & oleũ:& replebimini in eis,dicit dñs ideoq; exultate & lętamini in dño Deo veſtro. ℣. Emitte dñs benedictionẽ ſup cellaria tua. ℟. Et ſup opa manuũ tuarũ. Oremus. Oõ.

OMnipotens & miſericors Deus, qui vbiq; præſens es, maieſtatem tuam ſuppliciter exoramus: vt huic promptuario gratia tua ad eſſe dignetur,quæ cuncta aduerſa ab eo repellat,& abundantiam bene ✠ dictionis tuæ largiter infundat. Per Chriſtum dominum noſtrum. ℟. Amen. In clauſtro dicat pſalmum.

QVam dilecta tabernacula tua domine virtutum: concupiſcit F
& deficit anima mea in atria domini. Cor meum & caro mea exultauerunt in Deum viuum. Etenim paſſer inuenit ſibi domum, & turtur nidum,vbi reponat pullos ſuos. Altaria tua domine virtutum:rex meus & Deus meus. Beati qui habitant in domo tua domine: in ſæcula ſæculorum laudabunt te. Beatus vir cuius eſt auxilium abs te: aſcenſiones in corde ſuo diſpoſuit, in valle lacrymarum in loco,quem poſuit. Etenim benedictionem dabit legiſlator, ibũt de virtute in virtutem: videbitur Deus deorum in Sion. Domine Deus virtutum exaudi orationem meam: auribus percipe Deus Iacob. Protector noſter aſpice Deus: & reſpice in faciem Chriſti tui. Quia melior eſt dies vna in atrijs tuis, ſuper millia. Elegi abiectus eſſe

A eſſe in domo Dei mei magis quã habitare in tabernaculis peccatorum. Quia miſericordiam & veritatem diligit Deus: gratiam & gloriam dabit dominus. Non priuabit bonis eos,qui ambulant in innocentia:domine virtutum beatus homo qui ſperat in te. Aña. Cõgregauit nos in vnum Chriſti amor: timeamus & amemus Chriſtũ Deum: vbi charitas & amor,ibi Deus. ℣. Ecce quã bonum & quã iucundum. ℟. Habitare fratres in vnum. Oremus. Oratio.

OMps ſempiterne Deus,qui nos ſingulari prerogatiua gratię in hoc religionis clauſtro miſericorditer congregaſti: da nobis famulis tuis,ita in eodem laudabiliter tibi ſeruire,& in fraternitatis amore & ſyncera dilectione,ac mutua pace conuiuere: vt tandem ad illam patriam,in qua omnia ſecura,firma,tranquilla,& ſta-
B bilia ſunt,te largiente peruenire valeamus.Per Chriſtum dominum noſtrum. ℟. Amen. Ad portam principalem dicat pſalmum.

LAuda Ieruſalem Dominum: lauda Deum tuum Sion. Quoniam confortauit ſeras portarum tuarum: benedixit filijs tuis in te. Qui poſuit fines tuos pacem: & adipe frumenti ſatiat te. Qui emittit eloquium ſuum terræ: velociter currit ſermo eius. Qui dat niuem ſicut lanam:nebulam ſicut cinerem ſpargit. Mittit cryſtallum ſuam ſicut buccellas ante faciem frigoris eius quis ſuſtinebit? Emittet verbum ſuum & liquefaciet ea:flabit ſpiritus eius & fluent aquæ. Qui annunciat verbum ſuum Iacob:iuſtitias & iudicia ſua Iſrael. Non fecit taliter omni nationi:& iudicia ſua non manifeſtauit eis. Antiphona. Confortauit Dominus ſeras portarum noſtrarum, & C
benedixit nobis. ℣. Hæc eſt porta Domini. ℟. Et iuſti intrabunt in eam. Oremus. Oratio.

DOmine Ieſu Chriſte: qui in introitu portarum Ieruſalem valuas ſanctificaſti:dum ſplendore gemmarum duodecim,totidem apoſtolorum nomina prefignaſti:& qui per organum prophe ticum prædixiſti,Lauda Ieruſalẽ dñm, quia cõfortauit portas ſeras portarũ tuarũ,& bñdixit filijs tuis in te,te q̃s,vt ponas oẽs fines domus iſtius pacẽ:vt velociter currẽs interius ſermo tuus adipe frumẽti ſatiet eos:& ſpũs ſctũs defendat illos,vt nunquã nocere eis ꝑualeat inimicus,ſed oẽs habitãtes in ea interius voce,corde & opere decãtent dicentes, Magnus dñs Deus noſter Ieſus Chriſtus,& magna virtus

Universidad de Deusto
Biblioteca

tus eius, & sapientiæ eius non est numerus. Qui cum Deo patre in D
vnitate eiusdē spiritus sancti in trinitate pfecta viuis & re. Dñs vob.
Sequentia sancti euang. secundū Lucā. I n illo tpe. Ingressus Iesus
perambulabat Ieri. 240. Añ. Beata gens cuius est dñs Deus eorum,
populus electus in hereditatē sibi. Kyrie. Chře. Kyrie. Pr nr. Et ne
nos. Sed lib. ℣. Custodi nos dñe vt pupillam oculi. ℟. Sub vmbra
alarum tuarum protege nos. Dominus vobiscum. Oremus. Ọ́ro.

DEus, q̄ in oī loco dñationis tuę dedicator semp assistis, exaudi
nos, q̄s, vt inuiolabilis huius domus permaneat benedictio:
& beneficia tui muneris vniuersitas quæ supplicat mereatur. Oro.

VIsita, q̄s dñe, habitationem istā: & omnes insidias inimici ab
ea longe repelle: & angeli tui sancti habitent in ea, qui nos in E
pace custodiant, & benedictio tua sit super nos semper. Per Chrm
Postea addat orationes de beata virgine & alijs Sanctis ad libitum.
In reditu ad Ecclesiam dicere poterit psal. Qui habitat in adiutor.
Kyrie eleis. P ater noster. Et ne nos. ℣. Memor esto congregatio-
nis tuæ. ℟. Quam possedisti ab initio. Oremus. Oratio.

OMnipotens sempiterne Deus dirige actus nostros in benepla
cito tuo: vt in nomine Dei & dñi nostri Iesu Christi filij tui di-
lectissimi mereamur semper bonis operibus abundare. Per eundē.

¶ Benedictio ad initium alicuius operis boni. Cap. 31.

℣. Adiutorium nostrum. p̄s. Ad te domine leuaui animam. fol. 196.
℣. Domine exaudi orationem. ℣. Dominus vob. Oremus. Oratio.

DEus, à quo omne bonū sumit initiū, & semp ad potiora pgre
diens percipit incrementū, cōcede, q̄s, supplicantibus nobis:
vt quod ad laudem nominis tui inchoare aggredimur, æterno tuæ F
paternæ sapientiæ munere perducatur ad terminum. Per Christū.

¶ De benedictione ignis. Cap. 31.

℣. Adiutorium nostrum. Domine exaudi. Dñs vob. Oremus. Oro.

DOmine Deus noster, pr opṕs, lumē indeficiens, cōditor oīum
hoīum, exaudi nos famulos tuos, & bn ✠ dic hunc ignē, qui
tua sanctificatione, atq; bene ✠ dictione consecretur, tu q̄ illumi-
nas oēm hoīem venientem in hunc mūdū, illuminas tenebras cordis
nostri & cōsciētias nostras igne tuæ charitatis, vt tuo lumine igniti,
tuo lumine illuminati expulsis à cordibus nr̄is pcōrū tenebris, ad vi
tam, te illustrante, peruenire mereamur. Per Chrm. Oremus. Oro.

Domine

A DOmine sancte, pater opṕs, æterne Deus, in nomine tuo & filij
tui dñi nr̄i Iesu Chr̄i & spūs sancti bn ✠ dicimus ignē, & san-
cti ✠ ficamus creaturā hāc ignis: tu quoq; eā tua virtute corrobora:
& ad nostram salutē puenire concede. Per. Postea aspergatur aqua
bñdicta. ¶ De bñdictione domus, ne cōburatur ab igne. Cap. 33.
℣. Adiutorium nostrum. D ñe exau Dñs vob. Oremus. Oratio.

DEfende, q̄s dñe, locū istū, vel domū istā à maioribus vsq; ad mi
nimos, cū pecoribus & rebus suis ab igne, ab infirmitate, à tē-
pestate, ab ira ventura, ab omnibus tribulationibus diaboli, & ab in-
sidijs inimici, vt sit Deus habitator & custos: & eam ab omni igne
custodiat. Per Christum. ℟. Amen. Aspergatur aqua benedicta.

¶ De benedictione noui putei. Cap. 34.

B ℣. Adiutorium nostrū. Dñe exaudi. Dñs vob. Oremus. Oratio.

SVpplices deprecamur dñe elementiā pietatis tuæ; vt aquam pu-
tei huius cælesti bene ✠ dictione sc̄ti ✠ fices, & ad cōem vitæ
vsum cōcedas esse salubrē: & ita ex ea fugare digneris oēm diaboli-
cæ tentationis incursum: vt quicunq; ex eo hauserint, vel biberint,
vel in quibuscunq; necessarijs vsibus hausta aqua vsi fuerint, totius
virtutis ac sanitatis dulcedine perfruantur, vt tibi sanctificatori, &
saluatori oīum dño gratias agere mereamur. Per Ch. Oremus. Oro.

DOmine Deus opṕs, qui in huius putei altitudinem, per crepidi
nem fistularum, copiā aquarū manare iussisti, præsta, vt te iu-
bente atque benedicente, per nostræ officium functionis repulsis
hic phantasmatibus, caliditatibus, atque insidijs diabolicis purifica
C tus, atque emendatus semper hic puteus perseueret. Per Christum
dominum nostrum. Postea aspergat aqua benedicta.

¶ De benedictione nouæ Areæ. Cap. 35.

PRimo Sacerdos totam Aream aspergat aqua benedicta dicens
añam. Asperges me dñe hys. & tot ℣ sicu psal. Miserere mei
Deus. f. 61. quot fuerint necessarij, semper interserendo añam. As-
perges me dñe. post singulos ℣. psalmi Post Gloria pat. repetatur
Aña. Asperges me dñe. ℣. Adiutoriū. Dñe exaudi. Dñs vobi. Oro.

MVltiplica, q̄s dñe, in hac Area frumenti dona: & sicut fideli-
bus tuis tricenarium atq; sexagenarium, vel centesimū fructū
donare consueuisti, ita & famulis tuis præsenti tpe vberius tuę libe-
ralitatis dona largire, & super eam virtutē tuæ benedictionis infun-

Universidad de Deusto
Biblioteca

de. Per. ℟. Amen. ¶ De benedictione ad vasa noua. Cap. 36.

℣. Adiutorium nost. Dñe exaudi. Dñs vobiscum. Oremus. Oratio.

PRotector fidelium Deus, & subditorum pectorum habitator, quęsumus, vt serenis oculis tuę pietatis hęc vascula ita illustrare digneris: vt super ea descendat gratiæ tuę larga benedictio, vt cum salubritate vtentes eis, per gratiam tuam mereantur vasa efficij munda. Per. Aspergantur aqua benedicta.

¶ De benedictione noui panis: Cap. 37.

℣. Adiutorium no. Domine exau. Dñs vob. Oremus. Oratio.

BEnedic dñe creaturã istã panis, sicut benedixisti quinque panes in deserto, vt sit donũ ciusdẽ in annuum alimentũ, gustantesq; ex eo accipiant tam corporis quam animę salutem: Per Christum. ℟. Amen. ¶ De benedictione vini noui. Cap. 38.

℣. Adiutorium nostrum. Dominus vobiscum. Oremus. Oratio.

DOmine sancte pater omnipotẽs, ęterne Deus, bonorũ omniũ dator & cõseruator: q̃ inter reliquas creaturas tuas, vinũ in hominũ sustẽtationẽ & lętitiã ex fructu vuarũ ꝓdire iussisti: quiq; ꝓ vnigenitũ filiũ tuũ dñm nr̃m Iesum Christũ in nuptijs in Cana galileæ aquam in vinum mirabiliter permutasti, & sacramentum preciosissimi sanguinis eiusdem filij tui in vini materiam sanctificari iussisti, te supplices deprecamur, ac petimus: vt hanc creaturam vini bene ✣ dicere & sanctificare digneris: vt famuli tui & famulę ex eo gustantes animę & corporis recipiant sospitatem, & te omnium gratiarum largitorem sine fine collaudent. Per eundem: Aspergantur aqua benedicta ¶ De benedictione auium. Cap. 39.

℣. Adiutorium. Domine exau. Dominus vobiscum. Oremus. Oꝛ.

DEus vniuersę creaturę, qui inter cæteras diuersarum creaturarum species, & pro humani generis vsu, etiam volatilium genus ex aqua producere dignatus es, ex quibus Noe de arca egrediens, holocausta tibi offerẽs placuit: & qui populo tuo ex Ægypto educto per Moysen seruum tuum, munda ab immundis segregans, edendi præceptum dedisti: te supplices rogamus, vt has mundarum auium carnes bene ✣ dicere & sancti ✣ ficare digneris, vt quicũq; ex eis comederint benedictionis tuæ abundantia repleantur, & ad æternæ vitę gaudia peruenire mereantur. Per Christum dominũ nostrum. Amen. Aspergantur aqua benedicta

¶ De

¶ De benedictione lardi. Cap. 40.

℣. Adiutorium. Domine exaudi. Dominus vob. Oremus. Oratio.

BEne ✣ dic dñe creaturam istam lardi, vt sit remedium salutare generi humano: & præsta per inuocationem tui sancti nominis vt quicunque ex eo sumpserint, corporis sanitatem & animæ tutelam percipiant. Per Christum. Aspergatur aqua benedicta.

¶ Bño casei vel butyri. Cap. 41. ℣. Adiutoriũ no. Dñe exu. Oꝛ.

DIgnare, q̃s oꝑs Deus, sanctificare hanc creaturam casei, vel butyri, quam ex adipe animalium producere dignatus es: & cõcede propitius, vt quicunq; ex populis tuis fidelibus ex eo comederint vel gustauerint, omni benedictione cælesti & gratia saturati repleantur in bonis. Per Christum. Aspergatur aqua benedicta.

¶ Benedictio lactis & mellis. Cap. 42.

℣. Adiutorium nost. Domine exaudi. Dñs vo. Oremus. Oratio.

BEne ✣ dic dñe has creaturas lactis & mellis, & pota famulos tuos fonte perenni, qui est spiritus veritatis; & enutri eos de hoc melle & lacte. Tu enim domine promisisti patribus nostris Abrahã, Isaac, & Iacob dicens, introducam vos in terram promissionis, terram fluentem lac & mel. Cõiunge dñe hos famulos tuos spiritu charitatis & pacis, sicut coniunctum est lac & mel in Christo Iesu Dño nostro. Qui tecum. Aspergantur aqua benedicta.

¶ De benedictione seminum, olerum, & leguminum. Cap. 43.

℣. Adiutorium. Domine exaudi. Dominus vob. Oremus. Oratio.

TE dñe petimus & rogamus: vt hæc segetũ, fructuũ, olerum, leguminum & herbarũ semina oculis tuis serenis aspicias, sicut enim testatus es Moysi famulo tuo in terra Ægypti dicens, dic filijs Israel cum ingressi fuerint terram promissionis, quam eis dñs Deus daturus est, primitias frugum suarum offerant sacerdotibus, & erũt benedicta: ita & nos oramus domine auxilium misericordiæ tuæ super hæc semina, ex quibus fructus de terra suscipere speramus, vt nõ grando vlla succidat, non turbo tempestatis detruncet, non aquarum inundantia abducat, non aeris inundatio exterminet. sed tua sancta bene ✣ dictione munita, fructifera & superabundantia propter animarum & corporum humanorum vtilitatem & vsum ad plenissimam maturitatem perducere digneris. Per Christum dominum nostrum. Aspergantur aqua benedicta.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Benedictio contra Aues, Vermes, Mures, vel Locustas, vel alia animalia terram vel fructus vestantia, vel aquas inficientia. Cap. 44.

℣. Adiutoriũ nost. Dñe exaudi. Dñs vobiscum. Oremus. Oratio.

PReces nostras, q̃s dñe, clementer exaudi: vt qui iustè ꝓ peccatis nostris afligimur, & hęc auiũ, vermiũ, seu muriũ, aut locustarũ, vel aliorũ animaliũ ꝓsecutionẽ patimur, ꝓ tui noĩs gl̃ia ab ea misericorditer liberemur, vt ꝓcul à tua potẽtia expulsi, nulli noceãt: & hos campos, agros vel vineas, aut aquas in tranquillitate & qete dimittant, quatenus ex eis surgentia & orta tuę maiestati deseruiãt, & nostræ necessitati subueniant. Per Christum. ℟. Amẽ. Oremus. Ora.

OMnipotens sempiterne Deus omniũ bonorũ remunerator, & peccatorũ maximus miserator, in cuius nomine omnia genua flectuntur cęlestia, terrestria, & infernalia, tua potẽtia nobis peccatoribus oĩpotẽter cõcede, vt quod de tua misericordia cõfisi agimus, ꝓ tuã gratiã efficacẽ cõsequatur effectũ: quatenus hos pestiferos vermes vel mures, aues, vel locustas, aut alia animalia ꝓ nos seruos tuos maledicẽdo maledicas, segregando segreges, exterminando extermines, vt per tuam clementiam ab hac peste liberati gratiarũ actiones maiestati tuę liberè referamus: Per Christum dominum nostrũ. ℟. Amen. Postea sequens exorcismus sequitur.

EXorcizo vos pestiferos vermes, mures, aues, seu locustas aut alia animalia, ꝓ Deũ patrẽ omnipotentẽ, & Iesum Christũ filiũ eius, & spiritũ sanctũ ab vtroq; procedẽtẽ, vt cõfestim recedatis abhis cãpis, seu vineis, vel aquis, nec amplius in eis habitetis, sed ad ea loca transeatis, in quibus nemini nocere possitis, pro parte omnipotentis Dei & totius curię cęlestis, & ecclesiæ sanctæ Dei vos maledicens, quòd quocunque ieritis sitis maledicti, deficientes de die in diem in vos ipsos & decrescentes, quatenus reliquiæ de vobis nullo in loco inueniantur, nisi necessariæ ad salutem, & vsum humanum. Quod pręstare dignetur qui venturus est iudicare viuos & mortuos & sęculum per ignem. ℟. Amen. Oremus. Oratio.

DOmine Iesu Christe, qui Iordanis flumẽ benedixisti, & in eodem baptizatus aquas mundasti, & purificasti, vt elementum salubre efficerentur in remissionem peccatorum: & has aquas quoque bene ✠dicere, & sancti ✠ficare, & mun ✠dare digneris: vt nil in eis noxium, nil pestilens, vel inficiens, nil corrumpẽs remaneat,

A neat, sed oĩa pura & mũda in eis efficiantur: quatenus quæ ad vsum humanũ ex eis creata sunt, cũ salute nostra & gloria tua assum amus. Per Chr̃m. Et si magna fuerit dictarũ bestiarũ tribulatio, poterit sacerdos cũ ꝓcessione, vt infra in tertia parte in festo sancti Marci notatum est, cum clero & populo cãtãdo ad locũ infectum accedere, suprapositas orationes dicendo super agros vel aquas infectas.

¶ De benedictione salis & aquę contra vermes & aues semina possessionum vastantes. Cap. 45.

℣. Adiutoriũ nost. Dñe exaudi. Dñs vobiscum. Oremus. Oratio.

DOmine sancte, pater omnipotẽs, æternę Deus, mitte spiritum tuum sanctũ cum angelis, & archangelis, cũ thronis, & dominationibus: & cũ eis oẽs sanctos & electos tuos, vt defendant segetes nostras à vermibus malis & auibus, & magnificetur nomen tuũ in omni loco. Per Christum. ℟. Amen. Oremus. Oratio.

BEne ✠dic dñe hanc creaturam aquæ, vt fugiant vermes & vo lucres à nostris segetibus ꝓpter nomẽ Dñi nostri Iesu Christi, quod inuocatũ est in ipsa creatura messis, vt fiat alimẽtũ omnibus, q viuunt ex ea: Per eundẽ. ℟. Amen. Aspergantur aqua benedicta.

¶ De benedictione terræ seminatæ. Cap 46.

℣. Adiutoriũ nost. Dñe exaudi. Dñs vobiscum. Oremus. Oratio.

BEne ✠dicat nos Deus Deus noster, & terræ nostræ vbertatẽ concedat, in centuplũ amplificet fructus eius, vt viuẽtes in exultatione manipulos nostros colligamus. Per Christum. ℟. Amen.

C Aspergant aqua benedicta. ¶ De benedictione arborum. Cap. 47.

℣. Adiutoriũ no. Dñe exaudi. Dñs vobiscum. Oremus. Oratio.

DEus, qui huius arboris plantam tua visitatione & prouidentia protectam esse voluisti, nunc etiam, vt eandem bene ✠dicere & sancti ✠ficare digneris, precamur: vt quicunque ex fructu eius sumpserint, sani, & incolumes esse valeant. Per Christum dominum nostrum. ℟. Amen. Aspergatur aqua benedicta.

¶ De benedictione fructus arborum. Cap 48.

℣. Adiutoriũ nost. Dñe exaudi. Dñs vobiscum. Oremus. Oratio.

BEne ✠dic domine hunc nouum fructum arborum, & pręsta: vt qui ex eo in tuo nomine vescentur, corporis & animę sanitate potiãtur: Per dominum nostrum Iesum Christum filium tuum. ℟. Amen.

Aspergantur aqua benedicta.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ De benedictione nouorum pomorum. Cap. 49.

℣. Adiutorium nost. Dñe exaudi. Dñs vobiscũ. Oremus. Oratio.

TE deprecamur ops ęterne Deus, vt benedicas hũc fructũ nouũ pomorum: & qui per esum interdictę arboris, lætali in protoparẽte funere multati sumus, tu ꝓpitius postulationibus nris placatus intende, & p virtutẽ tuã, & dilectissimi filij tui Dñi nri Iesu Chri, & Spiritus sancti hos fructus tua bñ ✣ dictione sancti ✣ fica atque tua dignatione ✣ purifica: vt expulsa vetusti hominis ac primi facinoris incẽtoris prauitate, salubriter ex hac die de vniuersis terræ edẽ dis germinibus ad tui laudẽ cum alacritate & sospitate sumamus. Per Christum. ℟. Amen. Aspergatur aqua benedicta.

¶ De benedictione vineę. Cap. 50.

℣. Adiutoriũ nostrũ. Dñe exaudi. Dñs vobiscum. Oremus. Oro

DEus, q vineã tuã ex Ægypto eductã mirabiliter plãtasti, preces nras benignus exaudi, vt in hac vinea famulorũ tuorũ bene ✣ dictio cęlestis copiosa descendat: & quod in ea ad vsum humani generis tribuere dignatus es, multiplicetur redundando, & rorem tuę bene ✣ dictionis infunde. Per Chri. ℟. Amn. Aspgat aqua bñdicta.

¶ De benedictione communi super fruges, & vineas. Cap. 51.

℣. Adiutoriũ nostrũ. Dñe exaudi. Dñs vobiscum. Oremus. Oro.

TE Dñe sancte, pater ops, ęterne Deus, supplices deprecamur, vt misericordia tua iugiter nobis concedas sufficientem messium copiam, fructuũ omnium largitatem tribuas: vinearum quoque substantiam abundanter, arborum fœtus, prouentusque omnium rerum, atque ab ipsis omnibus pestiferum sydus, tempestatis procellam, & grandinis fragorem, & vniuersa mala amouere digneris. Per Christum dominum nostrum. ℟. Amen. Oremus. Oro.

OMnipotens sempiterne Deus multiplica super nos misericordiam tuam; & preces nostras benignus exaudi, vt in has fruges famulorum tuorum veniat sperate bene ✣ dictionis vbertas: vt repleti de frugibus tuis in tuo nomine de tua gratia semper exultent. Per Christum dominum nostrum. ℟. Amen. Oremus. Oratio.

OMnipotens sempiterne Deus, maiestatem tuã supplices exoramus, vt has terrę nostrę segetes ad maturitatem fertilitatis perducere digneris, vt esurientium animas bonis affluentibus repleas, & egeni paupereque laudent nomen tuum. Per Christũ dominum

A minum nostrum. ℟. Amen. Aspergatur aqua benedicta.

¶ De bñone vuę vel ficuũ, vel quorũcũq; aliorum fructuum C. 52.

℣. Adiutoriũ nostrũ. Dñe exaudi. Dñs vobiscũ. Oremus. Oratio.

BEne ✣ dic domine hos fructus nouos vuę vel ficuum, pomorũ castanearum, peponum, amygdalarum, & cætera, quę tu per rorem cæli & inundantiam pluuiarum & tempora serena atque trãquilla ad maturitatem perducere dignatus es, ad percipiendum nobis cum gratiarum actione. Per Christum dominum nostrum. ℟. Amen. Aspergatur aqua benedicta.

¶ De benedictione ad fructus nouos. Cap. 52.

℣. Adiutorium nostrum. Dñe exau. Dñs vob. Oremus. Oratio:

B DOmine sancte pater ops, æterne Deus, qui cęlum & terram, mare & omnia creasti, te supplices ꝙs: vt hũc fructum nouum N. bene ✣ dicere & sctĩ ✣ ficare digneris, & multiplicare abundãter offerentibus tibi, vt repleas eorum cellaria cum abundantia frumenti, & vini, vt lętantes in eis referant tibi Deo omnipotenti laudes & gratias. Per Christum. ℟. Amen. Oremus. Oratio.

ORamus pietatem tuã ops Deus: vt has primitias creaturæ tuę, quas aeris & pluuię temperamento nutrire dignatus es, bñ ✣ dictionis tuæ imbre perfundas: & fructus terrę tuę vsq; ad maturitatẽ perducas: tribuas quoq; populo tuo de tuis muneribus tibi semper gratias agere, vt à fertilitate terrę esurientium animas bonis affluentibus repleas, & egenus & pauper laudent nomen glorię tuę Per Christum. ℟. Amen. Aspergantur aqua benedicta.

C ¶ De benedictione communi ad omnia. Cap. 54.

℣. Adiutoriũ no. Dñe exaudi. Dominus vobiscũ. Oremus. Oratio.

BEne ✣ dic dñe creaturam istam ✣ & sit remedium salutare generi humano: & pręsta per inuocationem tui sanctissimi nominis, vt quicunq; ex ea sumpserint vel gustauerint, corporis sanitatẽ, & aiæ tutelã accipiant. Per Chrm. Aspergatur aqua benedicta.

¶ De benedictione in peste animalium. Cap. 55.

PRimo animalia aspergantur aqua benedicta. Postea sacerdos dicit. ℣. Adiutorium nostrum. ℟. Qui fecit cœlũ & terram. ℣. Domine exaudi orationem meam. ℟. Et clamor meꝰ ad te veniat. ℣. Dominus vobiscum. Oremus. Oratio.

MIsericordiam tuam domine supplices exoramus, vt hęc animalia,

Universidad de Deusto
Biblioteca

malia,quę graui infirmitate vexantur,in nomine tuo,atq; tuę bene- D
✠ dictionis virtute sanentur. Extinguatur in eis omnis diabolica po
testas,& ne vlterius ęgrotent,tu eis domine sis defensaculum vitę &
remedium sanitatis. Per dominum nostrum Iesum Christum. ℟.
Amen. Aspergantur aqua benedicta.

¶ De benedictione salis,quod datur animalibus. Cap.56.

℣. Adiutorium no. Dñe exaudi. Dñs vobiscū. Oremus. Oratio.

DEus inuisibilis & inęstimabilis,pietatem tuam per sanctum ac
tremendum filij tui nomen suppliciter deprecamur: vt in hanc
creaturam salis bene ✠ dictionem,& potentiā inuisibilis operatio-
nis infundas: vt animalia, quę necessitatibus humanis tribuere di-
gnatus es,cū ex eo acceperint,vel gustauerint,bene ✠ dictio & san- E
cti ✠ ficatio tua ab omni ęgritudinis & lęsionis incursu te protegę
te custodiat. Per eundem. ℟. Amen. Oremus. Oratio.

DOmine sancte,pater omnipotens,ęterne Deus: defende, quę
sumus,omnia animalia nostra per hāc creaturam salis & aquę
defende pijssime à rapacibus,à latronibus,à bestijs,à scabie,à mor-
bo,à morsibus,à laqueis,à diabolo,ab infirmitate,ab inuidia & ma-
litia prauorū: à malis hominibus,a malis oculis,a veneficijs,ab aru-
spicibus: & ab omnibus malis animalia, quę morbis & infir-
mitatibus vexantur. per hāc creaturam salis, & per inuocatio-
nem sancti nominis tui sanare digneris. Per Christum dominum
nostrum. ℟. Amen. Aspergantur aqua benedicta.

¶ Benedictio Crucis. Cap.57.

℣. Adiutorium nost. Dñe exaudi. Dñs vobiscum. Oremus. Oratio. F

ROgamus te dñe sancte,pater omnipotens,ęterne Deus: vt di-
gneris bene ✠ dicere hoc signum crucis, vt sit remedium salu
tare generi humano,sit soliditas fidei,profectus bonorum operum,
redemptio animarum: sit solamen & protectio ac tutela contra sęua
iacula inimicorum. Per dominum. Alia oratio ad idem. Oremus.

BEne ✠ dic dñe hanc crucē tuā, per quā eripuisti mundum a dę
monū potestate,& superasti passione tua suggestorē peccati, q̄
gaudebat in pręuaricatione primi hominis per lignū vetitū: bene ✠
dic domine & sancti ✠ fica illud signaculum sacrę passionis tuæ: vt
sit inimicis tuis obstaculum, & credentibus perpetuum perfice au-
xilium. Qui viuis & regnas. Hic aspergatur aqua benedicta.

Sanctificetur

A SAnctificetē istud lignum in nomine pa ✠ tris,& fi ✠ lij, & spiri-
tus ✠ sancti: vt orantes inclinantesq; se propter dominum ante
istam crucem, inueniant sanitatem corporis & animæ. Amen.

¶ Benedictio olei. Cap.58. ℣. Adiutorium &c. Exorcismus.

EXorcizo te creatura olei p Deū patrē ✠ omnipotētē, qui fecit
cęlū & terrā, mare & omnia quę in eis sunt. Omnis virtus aduer
sarij, omnis exercitus diaboli, omnis incursus, omnis phantasia sata-
næ eradicare,& effugare ab hac creatura olei, vt fiat omnibus, q̄ eo
vsuri sunt, salus mentis & corporis, In nomine Dei ✠ pris omnipo-
tētis,& Iesu ✠ Christi filij eius dñi nri,& spūs ✠ sancti paracliti: Et
in charitate eiusdem dñi nostri Iesu Christi, qui venturus est iudi-
care viuos & mortuos,& sæculū p ignē. ℣. Dñe exau. Dñs vo. Oro.
B DOmine Deus ops,cui astat exercitus angelorū cū tremore,quo
rū seruitiū spūale cognoscit,dignare respicere & bñ ✠ dicere
& sanctificare hāc creaturā olei: quā ex oliuarū succo eduxisti, & ex
eo infirmos inūgi mādasti, quatenus sanitate percepta tibi Deo vi-
uo & vero gratias agerent: præsta,qs,vt hi,qui hoc oleo,quod in tuo
nomine bene ✠ dicimus,vsi fuerint,ab omni lāguore omniq; infir
mitate atq; cūctis insidijs inimici liberent,& cūctę aduersitates sepa
rent a plasmate tuo, quod præcioso sanguine filij tui redemisti, vt
nunquā lędat a morsu serpētis antiqui. Per. Aspergat aqua bñdicta.

¶ Benedictio cilicij ex pœnitentia induendi. Cap.59.

℣. Adiutorium nostrum. Dñe exau. Dñs vob. Oremus. Oratio.

C OMps & misericors Deus, q̄ peccatoribus pœnitētibus hoc in-
dumēto vestitis misericordiā & veniā tribuisti: oramus clemē-
tiā tuā, vt indumētū hoc, quod vocat ciliciū, bñ ✠ dicere & sancti-
✠ ficare digneris, vt q̄cūq; eo p̄ peccatis indutus fuerit, & miseri-
cordiā tuā imploraverit, veniā & indulgētiā tuæ sanctę misericordię
cōsequatur. Per dñm nrm Iesum. &c. Aspergatur aqua benedicta.

¶ Partis secundæ libri Sacerd. de varijs benedictionibus, finis.

¶ Tertia pars libri Sacerdotalis in quatuor Tractatus diuisa: in
quorum primo agitur de Processionibus ordinarijs
& extraordinarijs faciendis.

¶ In Secundo, de Computo Ecclesiastico.
¶ In Tertio, de Summaria Musicæ ecclesiasticæ instructione.
¶ In Quarto, de Exorcismis dęmoniacorum:

TRACTATVS

Universidad de Deusto
Biblioteca

TRACTATVS

Primus tertiæ partis libri Sacerdotalis

De Processionibus faciendis. Proemium.

PRocessiones faciendas ob diuersas causas & necessitates sancta mater ecclesia catholica ab antiquo instituit. De quibus in hac vltima parte huius codicis tractaturi, quatuor principaliter videbimus. Primo vnde ortum habuit processionum celebratio. Secundo, quot processiones fiant per anni circulū. Tertio, quibus ex causis fiant processiones. Quarto, quis modus & ritus obseruandus est in processionū celebratione.

¶ Vnde ortum habuerit processionum celebratio. Cap. 1.

PRocessionū celebratio, secūdū Clarissimū doctorē dñm Guill. Duran. in suo diuinorū officiorum Rationali, ortum habuit à sanctis patribus, quando egressi de terra & seruitute Ægyptiaca processerunt per desertum annis quadraginta & tandem ad terram promissionis peruenerunt, vt habetur in Exodi, Leuitici, & Numerorū libris, per totum vsque ad librum Iosue inclusiue. ¶ Rursus Dauid rex & propheta vir Deo acceptissimus, & Salomon filius eius diuersis temporibus arcam fœderis dñi portantes fecerunt solennissimas processiones, vt habetur 2. Reg. 6. & 3. Reg. 8. capitulis. Nam cum hymnis & canticis & multarum victimarum oblationibus deportauerunt arcam ipsam ad loca ei deputata. ¶ In super in processionibus memoramus qualiter dñs noster Iesus Christus de cælo processit in vterum virginis Mariæ sacratissimę, & ex vtero eiusdem virginis matris processit in mundum tanquam sponsus procedens de thalamo suo. ps. 18. ¶ Ista ergo considerantes sancti patres processiones instituerunt, quæ sunt ad memoriam rerum antiquarum, & ad gratiarū actiones Deo agēdas. ¶ Rursus legimus 2. Mach. 3. quod tempore, quo Heliodorus volebat templi thesaurum expoliare, qua de re ingens detrimentum imminebat ciuitati Ierusalem, sacerdotes induti stolis iactauerunt se coram altari, & inuocabant dominum, & alij congregati de domibus suis confluebant, publica supplicatione dominum obsecrantes. ¶ Romani etiam antiqui licet

A cet essent sine vera fide & cognitione veri Dei, diuersis tamen calamitatibus oppressi decernebant publicas fieri supplicationes. Hac igitur ratione & causa Ecclesia instituit Litanias maiores & minoris, & cæteras supplicationes, seu processiones propter diuersos casus & necessitates occurrentes fieri. Ab his igitur & similibus ortum habuit processionum celebratio.

¶ Quot sint processiones, quæ ordinariæ fiunt per anni circulum: & quæ sint processiones extraordinariæ. Cap. 2.

PRocessionū autē, quas ecclesia celebrat, quædam sunt ordinariæ, & quædā extraordinariæ, ex diuersis necessitatibus occurrē
B tibus institutæ, vt prædictum est. Et ordinariæ quidē, secundū eūdē dñm Guillel. vt supra sunt quatuor solenniores, videlicet. Purificationis B. virginis Mariæ, In Ramis Palmarum, In festo Paschę, & in festo Ascensionis: quia in eis recensentur glorioſa opera Dei, & salutis nostræ veneranda & rememoranda beneficia. Aliæ autem, vt in die Cinerum, quādo pœnitentes excluduntur ad tempus ab ecclesia, de qua in libro Pontificali habetur, in festo S. Marci, & in Rogationibus, non sunt ita solennes, sed potius lugubres: quia institutæ fuerunt ab varias calamitates populos opprimentes. ¶ Extraordinariæ autem sunt, vt in festo Pentecostes, Corporis Christi, Dedicationis ecclesiarum, seu earum anniuersarij, & patronorum ecclesiarum: quæ debent solennissime celebrari. Reliquæ vero extraordinariæ processiones pro diuersis necessitatibus indictæ, quæ multæ
C sunt, vt inferius parebit, cum magna deuotione & humilitate peragendæ sunt, secundum exemplum niniuitarum. Ionæ 3. c. vt Deus omnipotens. sua solita pietate conuertatur ab ira sua.

¶ Quibus ex causis fiant processiones. Cap. 3.

CAusæ vero, quare fiant processiones (licet in genere supra tactum sit) hic specialius exprimentur. ¶ In purificatione beatæ virginis fit processio, ad representandum processionem Beatæ Mariæ virginis quando quadragesimo die post partum suum virgineum, sacratissimum Dei & suum filium Hierosolymam procedendo, præsentauit in templo. ¶ In dominica in ramis palmarum fit processio: quæ repræsentat qualiter Dominus noster Iesus Christus sedens super asinam & pullum eius, ascendit Hierosolymam: & pueri hebræorum cum ramis arborum, & turbæ prosternē-

tes

Universidad de Deusto
Biblioteca

tes veſtimẽta ſua in via proceſſerũt ei obuiã clamãtes, hoſanna filio Dauid: Benedictus qui venit in nomine dñi. ¶In die paraſceues fit lugubris proceſſio, qua repræſentatur mæſtiſſima & doloroſa aſſociatio ſacratiſſimi corporis dñi nr̃i Ieſu Chriſti pro peccatis noſtris mortui, per pijſſimã matrẽ virginẽ, Ioannẽ euãgeliſtã, Mariã Magdalenã & reliquas Marias, & alias deuotas perſonas ad ſepulturã. ¶In feſto paſchæ, ſecundũ quaſdam eccleſias, fit triplex proceſſio. Prima fit ante matutinas, in qua repræſentatur glorioſa Chriſti reſurrectio, & proceſſio eiuſdem cũ comitiua ſanctorum patrũ ex limbo ad viſitandũ matrẽ ſuam dilectiſſimam, Magdalenam, & reliquas Marias. ¶Hora tertiarũ fit ſecũda proceſſio, quæ repreſentat proceſſionem Mariæ Magdalenæ ad apoſtolos, eis reſurrectionẽ Chriſti nũciãdo, & apoſtolorũ ad monumentũ proceſſionẽ, & apparitionẽ multiplicẽ, quam eadẽ die Petro, Iacobo, duobus eũtibus in Emaus, & nouiſſime decẽ apoſtolis fecit. ¶Fit & tertia proceſſio poſt veſperas eadẽ die ad ſacros fontes, propter deuotionẽ nouiter baptizatorũ, qui cũ Chriſto cõmortui & cõſepulti fuerunt peccato: & cũ eodem ad vitam gratiæ reſurrexerunt per baptiſmi ſacri ſuſceptionem. ¶In feſto aſcenſionis in quibuſdam eccleſijs fit proceſſio ad repræſentandum proceſſionem, quam Chriſtus fecit cum diſcipulis ad mõtem Oliueti, ex quo in cęlum aſcendit. ¶In feſto Pentecoſtes fit proceſſio in commemorationem ſpiritus ſancti, qui in apoſtolos venit, & in memoriam Iudæorum recurrentium ad audiendum nouum genus, immo noua genera linguarum data apoſtolis per ſpiritum ſanctum. ¶In feſto ſacratiſſimi corporis Chriſti facimus ſolenniſſimã proceſſionem ad honorem eiuſdem Dei & domini noſtri Ieſu Chriſti, ſuæ maieſtati gratias referentes, quod dignatus eſt nobis tam ſuauiſſimum ſacramentum in ſuæ memoriam paſſionis recenſendam relinquere. ¶In litanijs maioribus, & in rogationibus, quæ ſunt litaniæ minores, fiunt proceſſiones ad placandam iram Dei, ne nos tribulationibus præmat, ſicut alias fecit: & etiam vt conſeruet agros & vineas à grandine, & vt det populo ſuo cibum & potum ſufficientem. ¶Fit etiam proceſſio pro impetranda pluuia tẽpore ſiccitatis. ¶Item pro impetranda ſerenitate, tempore imbrium & tempore tempeſtatum. ¶Fit etiam proceſſio pro propulſanda peſte & mortalitate. ¶Item tempore bellorũ & obſidionũ.

¶Item

¶Item tempore diuerſarum tribulationum ingruentium.

¶Fit etiam tempore victoriæ cõſecutæ pro gratiarũ actione. ¶Fit etiam pro diuerſis alijs cauſis ad arbitriũ epiſcoporũ vel dñorũ temporalium, ſicut pro filijs regum vel principum de nouo natis, pro ligis & fęderibus initis, & etiam pro alijs caſibus occurrentibus.

¶ De ritu & modo proceſſionum faciendarum. Cap. 4.

IN omnibus proceſſionibus ordinariè prius incipiẽda ſunt ea quę in eis cantanda ſunt in eccleſia, ſecundum quod in ſingulis proceſſionibus notatũ eſt, Et dũ egrediẽ proceſſio, ſecũdum dñm Gull. prędictũ, primò p̃cedat clericus cũ aqua benedicta, & aquã aſpergat per viam, qua proceſſio trãſitura eſt, hinc & inde, & ſuper oẽs obuiã tes. Poſtea ſequantur vexilla, ſi portanda ſunt: deinde portentur ſerpentes & dracones ſuper perticam, & maximè in rogationibus. dehinc acolyti cũ cereis duobus vel quatuor: poſtea crux, deinde clerici, minoribus præcedentibus: inter quos ſint aliqui apparati ſacris veſtibus cum reliquijs & vaſis ſacris. Vltimò aliqua imago domini Ieſu Chriſti, vel beatiſſimæ virginis, vel alicuius ſancti, vel aliqua inſignis reliquia, vt portio crucis Chriſti, vel ſacramẽtum euchariſtiæ: quę omnia ſunt portanda à quatuor clericis ſacris veſtibus indutis ſuper ſpatulas: & ſuper dicta figura, vel reliquia, vel ſacramento, portandum eſt baldachinum à quatuor de principalioribus illius terrę. Deinde ſequitur principalis ſacerdos apparatus cũ pluuiali, medius inter diaconum, & ſubdiaconum. Poſtea ſequantur viri, dignioribus præcedentibus, deinde mulieres eodem ordine. Qui omnes tã clerici quàm laici in dictis p̃ceſſionibus maturè & deuotè oculiſq; ad terram demiſſis procedere debent, cogitantes qm̃ Dei gratiam requirunt, quę humiliter eſt petenda, ſicut dicit pſal. Humiliatus ſum & liberauit me. ¶Aduertendum tamen eſt, quòd in feſto corporis Chriſti nulla alia reliquia portanda eſt, ſed ſolum corpus Chriſti ſacratiſſimum. Et omnes, qui poſſunt, debent habere candelam accenſam in manibus per totam proceſſionem. Et dum fiũt proceſſiones, pulſandę ſunt campanę omnes loci vel terrę illius, ad deuotionem excitandam. In proceſſionibus autem cantentur ea, quę in ſingulis proceſſionibus aſſignabuntur. ¶Solent etiam fieri altaria per vias, vnde tranſit proceſſio: & ibidem cantanda ſunt aliqua deuota, omnibus coram altari genuflexis. Completa proceſſione, cũ

omnes

Universidad de Deusto
Biblioteca

oēs redierint ad ecclesiā, expectēt sacerdotē, nec aliquis recedat ante eiꝰ aduētū. Qui faciat sicut īferius ī ꝓcessionibꝰ singulis est notatū

¶ De processione in festo purificationis Beatę Marię. Cap. 5.

IN festo purificationis B. Marię finita tertia sacerdos indutus sine casula cū pluuiali, cū ministris indutis ꝓcedit ad benedicēdū candelas in medio ante altare, dicēdo ℣. Dñs vobiscū. ℟. Et cū spū tuo.

DOmine sancte, pr̄ oꝑs, ęterne Deus, q̄ omnia ex nihilo. Oro. creasti: & iussu tuo p opera apū, hūc liquorē ad perfectionē cerei venire fecisti: & qui hodierna die petitionē iusti Simeonis implesti: te humiliter deprecamur: vt has cādelas in vsus hominū, & sanitatē corporū & animarū, siue in terra, siue in aquis, per inuocationē tui sanctissimi nominis, & per intercessionē beatę Marię sempervirginis, cuius hodie festa deuote celebrātur, & per preces omniū sanctorū tuorū, bene ✣ dicere, & sancti ✣ ficare digneris, huiusq; plebis tuę, quę illas honorifice in manibus portare desiderat, teq; cātādo laudare, exaudias voces de cęlo sancto tuo: & de sede maiestatis tuę propitius sis omnibus clamantibus ad te, quos redemisti pręcioso sanguine filij tui. Qui tecum viuit & regnat. ℟. Amen. Oremus.

OMꝑs sempiterne Deus, qui hodierna die vnigenitū filiū tuum, in vlnis sancti Simeonis in templo sancto tuo, susciꝑdū prę sentasti, tuā supplices deprecamur clementiā, vt has candelas, quas nos tui famuli in tui nominis magnificētia susciꝑientes, gestare cupimus luce accensas, bene ✣ dicere & sancti ✣ ficare, atq; lumine supernę benedictionis accendere digneris, quatenus eas tibi dño Deo nr̄o offerēdo, digni, & sancto igne tuę dulcissimę charitatis succēsi, in tēplo sancto glorię tuę representari mereamur. Per. Oremus.

DOmine Iesu Christe lux vera, qui illuminas oēm hoīem veniētē in hunc mundū, effunde bene ✣ dictionē tuā super hos cereos, & sancti ✣ fica eos lumine gratiæ tuæ: & concede propitius, vt sicut hęc luminaria igne visibili accensa, nocturnas depellūt tenebras, ita corda nr̄a inuisibili igni ideſt sancti spūs splēdore illustrata, omnium vitiorum cæcitate careant: vt purgato mentis oculo, ea semper cernere possimus, quę tibi sunt placita, & nostræ saluti sunt vtilia, quatenus post huius sæculi caliginosa discrimina, ad lucem indeficientem peruenire mereamur, per te Iesu Christe saluator mūdi: qui in trinitate perfecta viuis & regnas. &c. Oremus.

Omni-

OMꝑs sempiterne Deus, q̄ p Moysen famulū tuū, purissimum olei liquorē ad luminaria ante cōspectū tuū iugiter cōcremāda, præparari iussisti, bene ✣ dictionis tuæ gratiā sup hos cereos benignus infunde: quatenꝰ sic administrēt lumē exterius, vt, te donāte, lumē spūs tui nr̄is nō desit mētibus interius. Per. ℟. Amē. Oremus.

DOmine Iesu Christe, qui hodierna die in nostrę carnis substantia inter homines apparens, à parentibus in templo es presentatus: quem Simeon venerabilis senex lumine spiritus tui irradiatus agnouit, suscepit, & benedixit: præsta propitius, vt eiusdem spiritus sancti gratia illuminati atque edocti, te veraciter agnoscamus, & fideliter diligamus. Qui cum Deo patre in vnitate eiusdem spiritus sancti Deus &c.

Benedictione completa, aspergantur candelæ aqua benedicta, & adoleantur incenso. Deinde duo clerici eas accensas sacerdotibus in suis locis manentibus distribuant. Et cum incæperint distribuere, à choro cantatur antiphona. Lumen ad reuelationem gentiū. ita quod post quemlibet versum psalmi Nunc dimittis & post Gloria, & post Sicut erat, reiteratur tota antiphona.

Antiphona. Lumen Quia viderunt oculi mei salutare tuum. Añ. Lumē. Quod parasti ante faciē oīum populorū. Añ. Lumē. Gloria patri, & filio, & spiritui sancto. Añ. Lumē. Sicut erat in principio, & nūc, & semp, & in sæcula sæculorū. Amē. Añ. Lumē ad reuelationē.

Exurge

Universidad de Deusto
Biblioteca

Xur ge dñe adiuua nos: His expletis cãtaĩ ſequẽs. Añ.

& libera nos propter nomen tu um. ℘s. De us au ri bus

noſtris audiuimus, patres noſtri annunci a ue runt no bis.

Glo ria pa tri. E v o v a e.

Repetita, antiphona dicit ſacerdos. Oremus, & diaconus, Flectamus genua. ℟. Leuate. Oratio.

EXaudi quæſumus domine, plebem tuam: & quę extrinſecus annua tribuis deuotione venerari, interius aſſequi gratię tuę luce concede. Per Chriſtum Dominum noſtrum.

Reſponſorium. Amen. Deinde fit proceſſio more ſolito. Et cantantur hę antiphonę ſequentes per ordinem: Antiphona.

Ve gra ti a ple na

De i ge ni trix vir go: ex te enim ortus eſt ſol

ſol iu ſti ti ę illu mi nans quę in tene

bris ſunt: læ ta re tu ſe ni or iuſte ſuſcipiens in vl-

nis libe ra to rem animarum noſtrarum donantem

no bis vi tam & reſurre cti o nem. Aña.

Dor na thalamum tuum Si on: & ſu ſcipe

regem Chri ſtum: amplectere Mari am, quę eſt cę-

leſtis porta: ipſa enim porta re gem glo ri ę: no-

uo lu mi ne ſub ſiſtit virgo, addu cens manibus filium

Universidad de Deusto
Biblioteca

ante lu ci fe rum: quem accipiens Simeon in vlnis ſu-

is prędi cauit po pu lis, do minum eum eſ ſe

vitę & mor ris, & ſaluato rem mun di. Aña.

RE ſpon ſum ac cepit Sime on a

ſpir itu ſan cto, non viſurum ſe mortem ni ſi

vi deret Chriſtum domi ni, & cum indu-

cerent puerum in templo accepit eum in vlnas

ſuas, & benedixit de um, & dixit. Nunc dimit tis

domi-

do mine ſeruum tuum in pace.

In introitu eccleſię cantatur ſequens reſponſorium.

OBtu lerunt pro eo do mi no par tur-

tu rum aut du os pul los colum-

ba rum. Si cut ſcriptum eſt in

le ge do mi ni. ℣. Poſtquã autẽ impleti ſunt dies

purga tio nis Ma ri ę ſecundum legẽ Mo y ſi, tule runt

illum in hieruſalem, vt ſiſterent e um do mi no.

Sicut. ℣. Glo ri a pa tri & fi li o, & ſpi ri-

In die Palmarũ, completa tertia, & aſperſione aquę more ſolito facta ſacerdos procedit indutus pluuiali, cum miniſtris indutis, & ramis in medio ante altare poſitis: & a choro cantatur Aña.

Deinde dicit ſacerdos Dñs vobiſcũ. ℣. Et cũ ſpũ tuo. In tono oratio nis miſſę. Oratio.

DEus, quem diligere & amare iuſtitia eſt, ineffabilis gratiæ tuæ in nobis dona multiplica: & qui feciſti nos in morte filij tui ſperare quę credimus, fac nos eodem reſurgente, peruenire quo tendimus. Qui tecum viuit & regnat in vnitate & c.

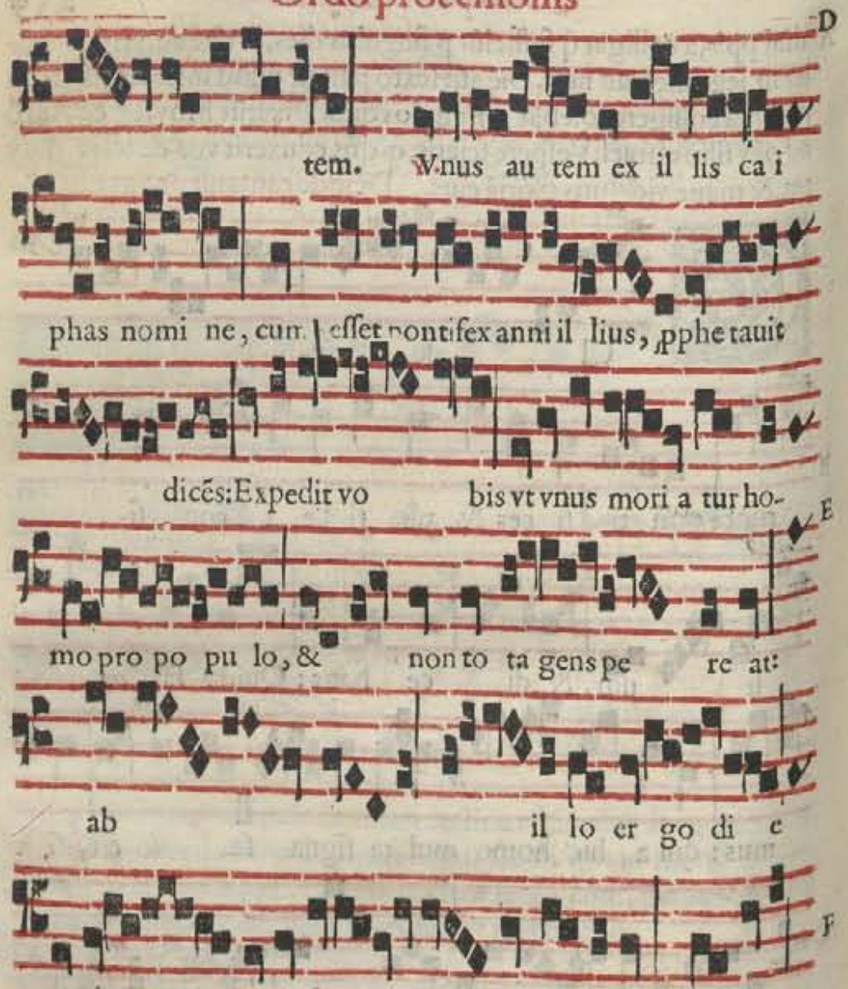
Supraſcripta lectio cantatur in tono epłę ferialis. Lcõ libri Exodi. F

IN dieb⁹ illis, Venerũt filij Iſrael ī Elim, vbi erãt duodecim fontes aquarũ ſeptuaginta palmę. Et caſtrametati ſunt iuxta aquas. Profectiq; ſunt de Elim: & venit oĩs multitudo filiorũ Iſrael in deſertũ Sina q̃ eſt inter Elim, & Sinai, quintodecimo die mẽſis ſecũdi, poſtquã egreſſi ſunt de terra Ægypti. Et murmurauit oĩs cõgregatio filiorũ Iſrael cõtra Moyſen & Aarõ ī ſolitudine. Dixerũtq; ad eos filij Iſrael. Vtinã mortui eſſemus p manũ Dñi ī terra Ægypti: quãdo ſedebamus ſup ollas carniũ: & comedebamus panẽ in ſaturitate. Cur induxiſtis nos ī deſertũ iſtũ, vt occideretis omnẽ multitudinẽ fame? Dixit aũt Dñs ad Moyſen: ecce ego pluã vobis panẽ de cęlo. Egrediatur

A diat pp̃ls, a colligat q̃ ſufficiũt p ſingulos dies, vt tẽtẽ eũ, vtrũ ambulet in lege mea, an non. Diẽ aũt ſexto parent quod inferant: & ſit duplũ quã colligere ſolebãt p ſingulos dies. Dixerũt Moyſes & Aarõ ad oẽs filios Iſrael: Veſpere ſcietis, q̃ dñs eduxerit vos de terra Ægypti, & mane videbitis gloriã eius. Deinde cantatur pro gradua. ℟.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Poſtea cantatur euangelium in tono feriali. ¶ Sequentia ſancti euangelij ſecundum Matthęum. Capitulum. 21.

IN illo tempore. Cum appropinquaſſet Ieſus hyeroſolymis, & veniſſet bethphage ad montẽ Oliueti, tunc miſit duos diſcipulos ſuos, dicens eis. Ite in caſtellum, q̃ contra vos eſt: & ſtatim inuenietis aſinam alligatã, & pullum cum ea. Soluite & adducite mihi: Et ſi quis vobis aliquid dixerit, dicite, quia dñs his opus habet: & confeſtim dimittet eos. Hoc autem totum factum eſt, vt adimpleret̃ quod dictum eſt per prophetam dicentem. Dicite filię Sion. Ecce rex tuus venit

A venit tibi manſuetus ſedẽs ſuper aſinam, & pullum filium ſubiugalis. Euntes autem diſcipuli fecerunt ſicut prȩceperat illis Ieſus: & adduxerunt aſinam & pullum: & impoſuerunt ſuper eos veſtimenta ſua, & eum de ſuper ſedere fecerunt. Plurima autem turba ſtrauerũt veſtimenta ſua in via. Alij autem cędebant ramos de arboribus, & ſternebant in via. Turbę autem, quę prȩcedebant & quę ſequebantur clamabãt, dicentes: Oſanna filio Dauid: benedictus qui venit in nomine domini. Poſt hęc benedicuntur rami: & tunc dicit ſacerdos. ℣. Dominus vobiſcum ℟. Et cum ſpiritu tuo. Oratio.

AVge fidem in te ſperantiũ Deus: & ſupplicũ preces clemẽter exaudi: & veniat ſuper nos multiplex miſericordia tua: bñdicantur & hi plamites oliuarum: & ſicut in figura eccleſię mulplicaB ſti Noe egredientem de arca, & Moyſen exeuntem de Ægypto cũ filijs Iſrael, ita nos portantes palmas & ramos oliuarum bonis actibus occurramus obuiam Chriſto: & per ipſum in gaudium introeamus ęternum. Qui tecũ viuit & regnat in vnitate ſpiritus ſancti de°.

Universidad de Deusto
Biblioteca

D

Vere dignum & iuſtum eſt, æquum & ſa lu tare, Nos

tibi ſem per & vbi que gratias age re, domine ſancte,

E

pa ter om ni po tens, æ ter ne Deus Qui glori a ris

in con ſi lio ſanctorum tuorum: ti bi enim ſerui unt crea

tu ræ tuæ, quia te ſolum authorem & deum cognoſcunt: &

F

omnis ſa ctu ra tu a te collaudat: & benedicunt te ſan-

cti tu i. Qui aliud ma gnum v nigeni ti tu i no men,

co ram regi bus & po teſta ti bus huius ſe cu li libe ra

vocem

A

vo ce con fi ten tur. Cu i aſ ſi ſtunt angeli & ar chan-

ge li, thro ni & domina ti o nes, cumque omni mi li-

B

ti a cæleſtis exerci tus hymnum glo riæ tuæ con ci nunt

Hic canta tur ī tono feriali.

ſi ne fine di centes. Sanctus, Sanctus.

Sanctus domi nus Deus Sa ba oth. Pleni ſunt cæ li &

C

ter ra glo ri a tua: hoſanna in ex celſis. Be ne dictus

qui venit in nomine domini: ho ſan na in ex cel ſis.

Sequitur verſus. Dominꝰ vobiſcum ℟. Et cum ſpiritu tuo. Oratio.

PEtimus domine ſancte, pater oꝑs, æterne Deus, vt hanc creatu ram oliuæ, quam ex ligni materia prodire iuſſiſti, quãq; colũ-ba rediens ad arcam ꝓprio ꝓtulit ore, bñ ✠ dicere & ſancti ✠ fi-

care

Universidad de Deusto
Biblioteca

care digneris: vt quicunq; ex acceperunt, accipiant sibi ad protectionem aīæ & corporis: fiatq; domine nostrę salutis remediū tuęq; gratiæ sacramentum. Per dominum nostrum. ℟. Amen. Oremus.

DEus, qui dispersa congregas, & congregata conseruas: qui populis obuiam Iesu ramos portantibus b̄ndixisti: bene✠dic etiam & hos ramos palmæ & oliuæ: quos tui famuli ad honorem noīs tui fideliter suscipiunt: vt in quēcunque locum introducti fuerint, tuam b̄ndictionē habitatores loci illius cōsequant: & oī aduersitate effugata, dextera tua protegat, quos redemit Iesus Christus filius tuus dn̄s noster. Qui tecum viuit & regnat in vnitate spiritꝰ sancti Deus, Per omnia sæcula sæculorum. ℟. Amen. Oremus.

DEus q̄ miro dispositionis ordine ex rebus etiā insensibilibus dispēsationē nr̄æ salutis ostēdere voluisti: da, q̄s, vt deuota tuorū turma fideliū salubriter ītelligat q̄cq̄d mystice designat̄ in facto: q̄ hodie cælesti lumine afflata redēptori obuiā ꝓcedens, palmarum atque oliuarū ramos vestigijs eius substrauit. Palmarū igit̄ rami de mortis prīcipe triūphos expectāt: surculi vero oliuarū spūalē vnctionē aduenisse quodāmodo clamant. Intellexit enim iā tūc illa beata hoīum multitudo p̄figurari, q̄a redēptor nr̄ humanis cōdolēs miserijs, ꝓ totiꝰ mūdi vita cū mortis principe esset pugnaturus, ac morie do triūphaturus. Et ideo talia obsequens administrauit, quæ in illo, & triumphos victoriæ, & misericordię pinguedinē declararēt. Q̄d nos quoq; plena fide, & factū, & significatum retinentes, te domine sancte, pater oīps, æterne Deus, per eundem dn̄m nostrum Iesū Chr̄m suppliciter exoramus, vt in ipso, atq; per ipsum, cuius nos membrum fieri voluisti, de mortis imperio victoriam reportantes, ipsius glorioſæ resurrectionis participes esse mereamur. Qui tecum viuit & regnat in vnitate spiritus sancti Deus. Per omnia sæcula sæculorum. ℟. Amen. Oremus.

DEus, qui per oliuæ ramum pacem terris columbam nunciare iussisti, præsta, q̄sum⁹ vt hos oliuæ ramos cęlesti bene✠dictione sanctifices: vt cuncto populo tuo proficiant ad salutem. Per Christum dominum nostrum. ℟. Amen. Oremus.

BEne✠dic, quęsumus domine, hos palmarum, seu oliuarum ramos, & præsta, vt quod populus tuus veneratione hodierna die corporaliter agit, hoc spiritualiter summa deuotione perficiat,

de

A de hoste victoriam reportando, & opus misericordiæ summopere diligendo. Per dominum nostrum. ℟. Amen. Hic rami aspergantur aqua benedicta, dicendo Antiphonam. Asperge me: sine cantu & sine psalmo, & incensantur oliuæ. Deinde dicat sacerdos Dominus vobiscum. ℟. Et cum spiritu tuo. Oremus: Oratio.

DEus, q̄ filiū tuū Dn̄m nr̄m Iesum Chr̄m, ꝓ salute nr̄a ī hūc mūdū misisti, vt se humiliaret ad nos, & nos reuocaret ad te, cui etiā dū Hierusalē veniret, vt adimpleret scripturas, credētiū pp̄lorū turba, fidelissima deuotiōe vestimēta sua cū ramis palmarū ī via sternebat, p̄sta, q̄s, vt illi fidei viā p̄parem⁹, ꝺ qua remoto lapide offensionis, & petra scādali, frōdeāt apud te opa nr̄a iustitiæ ramis: vt eiꝰ vestigia seq̄ mereamur. Qui. Postea duo clerici ramos distribuūt clericis ī locis suis manētibꝰ. Et īterim à choro cātāt sequētes añæ. Añā.

B

C

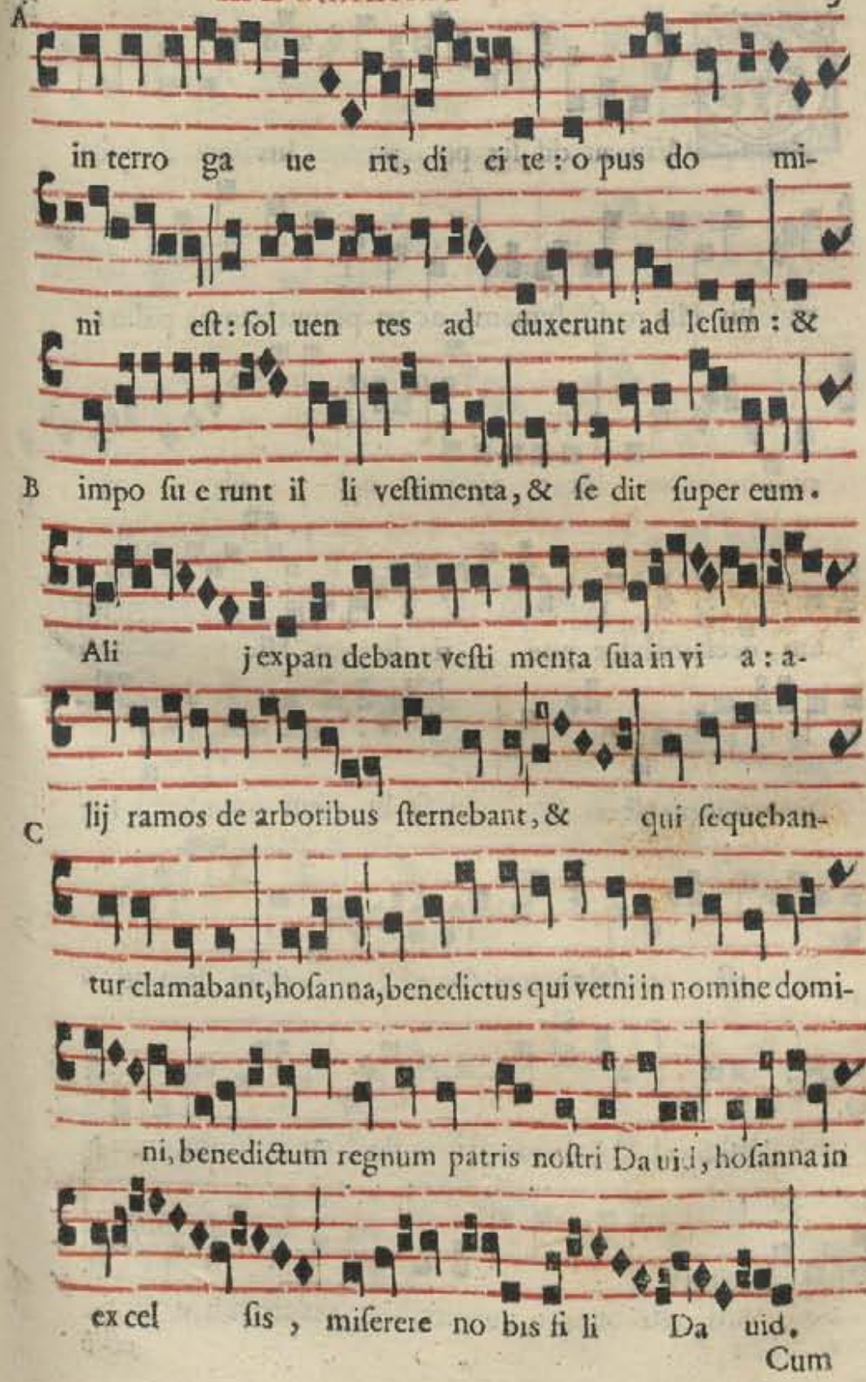

Universidad de Deusto
Biblioteca

nedictus q venit in nomine domini. Quę si nō sufficiūt, repetā
tur, quousque ramorū distributio finiat. Et deinde dicit sacerdos ℣.
Dominus vobiscum. Responsorium. Et cum spiritu tuo. Oratio.
OMnipotēs sempiterne deus, q̄ dn̄m nr̄m Iesum Chr̄m die azy
morū sup pullū asinę sedere fecisti & a pueris regem appella-
ri, & turbas pplorū vestimenta, vel ramos arborum in via sternere,
& hosanna decātare in laudem ipsius docuisti: da, q̄s, vt illorum in-
nocentiam imitari possimus, & eorū meritum consequi mereamur.
Per Christum. ℟. Amen. Postea fit processio: & cantantur añę E
subscriptę, vel omnes, vel aliquæ pro dispositione cantoris. Aña.

Cum

Universidad de Deusto
Biblioteca

D

CVm au diſſet po pu lus qui a Ieſus

ve nit Hie ro ſo lymam, ac ce perunt ramos palma-

rum. & e xie runt e i ob ui-

E

am, & clamabant pue ri dicentes, Hic eſt

qui ven trus eſt in ſa lu tem populi, hic

F

eſt ſal us no ſtra & re dem pti o

Iſra el. Quantu seſti ſte, cu i throni

& do mati ones occurrunt, noli timere fi li a Sion

ecce

A

ecce rex tuus ve nit tibi ſe dens ſuper pullum

a ſi ſonę, ſicut ſcriptum eſt. Sal ue rex fabri-

B

cator mundi, qui veniſti redi mere nos. Aña.

ANte ſex di es ſolen nis

pa ſchę, quan do ve nit dominus in ci-

C

ui tatem Hie ru ſa lem; occurre runt e i pu e ri,

& in manibus porta bant ramos palmarum, & clama bant

voce magna di centes, hoſanna

in ex-

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ In reuerſione proceſſionis ad eccleſiam, aliq; clerici intrant duo ad minus, vel quatuor ad plus : & clauſo oſtio ſtantes verſa facie ad proceſſionem incipiũt verſum. Gloria laus. & cãtãt totum vſq; ad Iſrael es tu rex. Sacerdos vero cum reliquis ſtantibus extra, repetit illud idem. Deinde ſtantes intus cantant verſus ſequentes, vel oẽs, vel partem pro diſpoſitione cantoris. Et ſtantes extra reſpõdẽt ad quosliber duos verſus. Gloria laus & honor. ſicut a principio.

prõpſit hoſanna pium. ℣. I ſr a el es tu rex, & dauidis in-
clyta proles. ℣. N omine qui in domini rex be ne di cte
ve nis. G lo ri a laus & honor. ℣. C ętus in ex cel ſis
te laudat cę licus omnis. ℣. E t mor ta liꝭ ho mo, cun-
cta cre a ta ſi mul. G lo ri a laus &. ℣. P lebs he brę a
ti bi cum palmis obui a venit. ℣. C um prece, voto, hym-
nis ad ſumus ec ce tibi. G lo ri a laus. ℣. H i ti bi paſ-
ſu ro ſoluebant mu ni a laudis. ℣. N os ubi regnan ti pã-

gimus

gimus ec ce melos. Glo ri a laus & ho. ℣. Hi placu e re
ti bi: pla ceat deuo ti o noſtra: ℣. Rex bone, rex clemẽs,
cu i bona cuncta placent. Glo ri a laus &. ℣. Fe ce rat
he brę os hos glo ri a ſan gui nis al mi. ℣. Nos fa cit
hę brę os tran ſi tus ec ce pius. Glo ri a laus & honor.
℣. S is pi us a ſcen ſor tu, & nos ſimus a ſel lus
℣. Tecum nos ca pi at vrbs ve ne ran da dei. Glo ri a
laus & honor. ℣. Ve ſtis a po ſto li cę ru ti lo

Et non dicitur Gloria patri.

¶ Adoratio Crucis ī parasceue cū officio suo. C. 7.

Eria vj. in parasceue, cōpletis ōronibꝫ, q̄ dicunt̄ post hc̄tā passionē, sacerdos deposita tātū casula, ꝓcedit ad cornu epistolę: & ibi ī posteriori parte anguli altaris accipit crucē a ministris sibi paratā: quā versa facie ad chorū, a summi C tate parū discoopit, īcipiēs sol⁹ a nam. Ecce lignū crucis. Et ab illo loco ī antea iuuat̄ ī cātu a ministris vsq; ad Venite adoremus. choro vero cantante. Venite adoremus. oēs se prosternunt. Antipho.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Chorus cãtat. a do re mus. Poſtea procedit ſacerdos ad anteriorem partem anguli eiuſdem cornu epiſtolę: & diſcooperiẽs amplius crucẽ, eleuãs eã, pauliſp altius quã primo incipit **Ecce.** alijs cãtãtib' & adorãtibus: vt ſupra. Deinde ſacerdos, procedit ad mediũ altaris, & diſcoopiẽs crucẽ totaliter, ac eleuãdo eã, tertio altius ĩcipit **Ecce.** cãtãtibus alijs & adorãtibus, vt ſupra: poſtea ſacerdos deponit crucẽ ĩloco ad hoc ꝑparato ante altare Deinde deponit calceamẽta: & accedit ad adorãdũ, ter genua flectẽs ante deoſculationẽ crucis: hoc facto reuertit ad ſedẽ ſuã: & ibi recipit depoſita calceamẽta & caſulã: & poſtmodũ miniſtri altari, deinde alijs flexis genibus, vt dictũ eſt, crucẽ adorãt: & ĩterim cãtant ĩproperia, & alia q̃ ſequunt̃ totaliter, vel in parte: prout multitudo adorantiũ vel paucitas requirit, hoc modo. Duo clerici ex parte hebdomadarij in medio chori cantant ℣. **Populę meus.** Tꝙ Agyos.

O pu le meus quid fe ci ti bi? aut

in quo con triſta ui te? reſpon de mi hi.

℣. Qui a edu xi te de ter ra Æ gy pti, pa-

ra ſti crucem ſal ua to ri tu o.

Cãtet chorꝰ ex parte hebdomadarij.

Agyos

A gy os o The os. Aliꝰ Chorꝰ reſpõdet. Sanctus de us

Itẽ j. chorꝰ cãtat. A gy os Iſchy ros. ij. chorꝰ reſpõdet Sãctus

for tis. Itẽ j. chorus cãtat. A gy os Athana tos

e le i ſon imas. ij. chorus rñdet. Sanctus & immor-

ta lis miſe re re n obis.

De ſecundo choro cantent poſtea duo clerici.

Qui a e du xi te per de ſer tum quadraginta annis.

mãna cibaui te: & introduxi in terram ſa tis optimam.

Deinde chori alternatim reſpõdent Agios. ita tamẽ q̃ primꝰ chorus ſemp reincipit.

A gy os o The os.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Poſtea duo clerici de primo choro cantant verſus ſequentes.

D

A

Universidad de Deusto
Biblioteca

duo đ ij. choro. E go te pa ui man na per de ſer tum: & tu me

ce cidiſti a la pis & flagel lis. Chorꝰ repetit. Po pule me us.

duo đ j. choro. E go te potaui aqua ſalutis de pe tra: & tu me po-

taſti fel le & a ce to. Chorꝰ repetit. Po pu le. duo đ ij. choro.

E go propter te Cananę o rum reges percuſ ſi: & tu per-

cuſ ſi ſti a rundine caput me um. Chorus repetit. Po pu le.

duo đe j. choro. E go de di ti bi ſceptrum rega le: & tu me co ca-

piti ſpinęam co ro nam. Chorꝰ repetit. Po pu le. duo đe ij. choro.

E go

E go te exal ta ui ma gna vir tu te: & tu me ſu ſpendi ſti

in pa ti bulo cru cis. Chorus repetit. Pō pule me us.

Hęc antiphona Crucem tuam. cum pſalmo Deus miſereatur: cantatur communiter, & repetitur immediate aña poſt verſus.

C Rucem tuam a doramus do mi ne: & ſan-

ctam re ſurr ecti o nem tuam lauda mus & glo ri fi ca-

mus: ec ce e nim propter lignum ve nit gau-

dium in vniuerſo mundo. ps. Deus miſerere a tur noſtri:

& be ne di cat nobis: il luminet vultum ſuum ſuper nos: &

mile-

mi se re a tur no stri

Deinde hymnus Crux fidelis. cum versibus hymnorum sequentium, scilicet, Pange lingua, & Lustris sex, & cum repetitionibus, vt infernus determinatum est, communiter cantantur: vel sicut cantor disposuerit, Hymnus.

Rux fi de lis in ter omnes ar bor

v na no bi lis: nul la sil ua talem pro-

fert, fronde, flo re. ger mi ne. Dul ce lignum,

dulces clauos, dulce pondus su sti net. Hymnus.

An ge lin gua glo ri o si prelium certa-

mi nis: & su per cru cis tro pheum dic trium-

pheum

phum no bi lem: qua li ter redẽptor orbis im mo-

Repetitur. Crux fidelis, vsq; Dulce lignũ. Et sic fit quoties repetitur.

la tus vi ce rit. Crux fi de lis. Crux fidelis.

℣. D e pa rentis pro to pla sti frau de fa cta con do-

sens: quando po mi no xi a lis mor te mor su

co ruit: ip se lignum tunc nota uit, damna li-

gni vt sol ue ret. Repetit. Dul ce li gnum. ℣. Hoc

o pus nostrę sa lu tis ordo de po po sce rat:

mul ti formis proui toris ars vt ar tem fal le-

rer

Universidad de Deusto
Biblioteca

ret, & me delam fer ret in de, hostis vnde le ſerat. Repetitur

Crux fi de lis. ℣. Quan do ve nit ergo ſa cri pleni tu-

do tem po ris, miſſus eſt ab ar ce pa tris na tus or bis

con di tor: at q3 ven tre vir gi na li ca ro

fa ctus pro di it. Repetit. Dul ce li gnum. ℣. V a-

git in fans in ter ar cta con di tus pręſe pi a, mem

bra pan nis in vo lu ta virgo mater al li gat: &

ma nus pedeſq3 & crura ſtricta cin git fa ſcia. Repetitur.

A

C ux fi de lis. ℣. L uctris ſex qui iam per a ctis tem-

pus implens cor po ris, ſe vo len te natus ad hoc

B

paſſi o ni de di tus, agamus in cru ce leua tur im-

molandus ſti pi te. Repetitur. Dul ce li gnum. ℣. H ic ace-

tum, fel, a run do, ſputa, cla ui, lan ce a: mi te cor pus

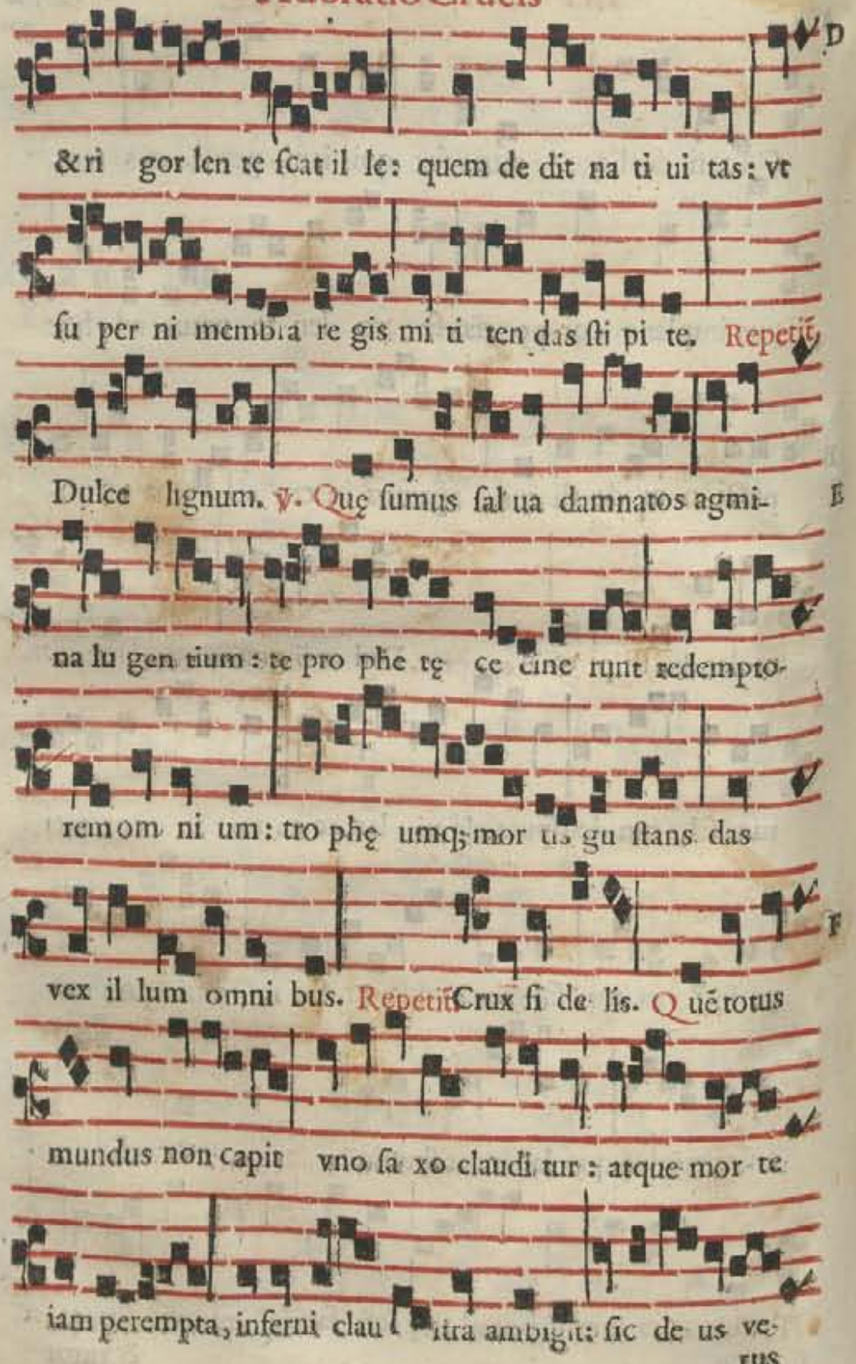
C

perfo ra tur, ſanguis, vnda profluit, terra, pon tus

a ſtra mũdus quo lauantur flumine. Repetitur. Crux fidelis.

℣. F ic cte ra mos arbor al ta, ten ſa la xa vi ſce ra:

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ De proceſſione in feria ſexta in paraſceue ad ponendum corpus Domini in ſepulcro. Cap. 8.

Eria ſexta ī paraſceue poſt officium miſſę, vel etiā poſt prandium ordinat̄ ſolēnis, ſed lugubris proceſſio. Paratur enim ſacerdos oĩbus paramētis & pluuiali deſupcum diacono & ſubdiacono cum dalmaticis nigri coloris. Parant̄ etiam quatuor ſacerdotes, vel duo ad minus induti camiſijs nigris cum amictu, & cingulo eiuſdem coloris, ſi haberi poſſunt: alias in albis. Parantur etiam duo alij ſacerdotes, vel vnus tm̄, vbi pauci fuerint. Sacerdotes cum amictu, alba, cingulo, manipulo, & ſtola: & duo thuriferarij in albis. Preparet̄ etiam feretrum a quatuor

Universidad de Deusto
Biblioteca

portandum, cum ſuperiori coopertura in modum ſemicirculi: & co- D.
operiatur aliquo panno nigro de ſerico, ſi haberi poterit, in quo ſa-
cramentum deportetur. Parantur etiam luminaria. ſ. itoritia & ce-
rei ad illuminandum corpus Chriſti. Et congregato populo, ſacer-
dos accipit reuerenter ſacramentum de altari: & tenens illud in ma-
nibus verſus ad populum, omnibus alijs genuflexis: ipſe ſtans inci-
pit R. Plange. ceteris proſequentibus.

Duo clerici cantent verſum ſequentem verſus.

A

re. Qui a ve nit di- Cōpleto rñſorio cū verſu, & repli-
ca duo ſacerdotes apparati cū ſtolis, vt ſupra, ſtātes ante ſacramētū
verſis vultibus ad ppm cātēt ℣. Populeme⁹. oīb⁹ alijs, ꝓter eum,
qui facit officium, genuflexis & verſis vultibus ad ſacramentum.

B

Dicto verſu prędicto chorus genuflexus, vt ſupra cantet.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Hoc dicto sacerdos ponat corpus Domini reuerenter in feretro: & quod portabunt quatuor sacerdotes prędicti, vel duo vbi paucitas sacerdotum est, in albis parati, capitibus amictu coopertis: & incę pto ℟. Recessit pastor, procedit processio isto ordine: primo acolyti cum cereis accensis, & cruce postea clerici, iunioribus prędicti bus: vltimo duo sacerdotes parati, qui cantauerunt Populę meus. post ipsos sequitur feretrum cum corpore Domini, portatum a qua tuor, vel duobus, vt supra: & super sacramentum baldachinum ni- E grum portetur ab aliquibus personis magis dignis. Ex latere sint duo acolyti cum thuribulis, qui continue sacramentum incensabunt, circuncirca sint luminaria, & intortitia. Post feretrum sequitur sacerdos cum pluuiali & diaconus & subdiaconus. Et vltimo seculares, maioribus prędictis precedentibus. Processione isto modo ordinata, procedunt cum deuotione, quousque dicta fuerit replica post ℣. responsorij. Quem versum dicent duo clerici. Et idem seruentur in alijs responsorij sequentibus. ℟.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Finita replica poſt ℣. firmetur proceſſio, & omnes flectant genua, exceptis illis, qui portant feretrum, & duobus ſacerdotibus qui cãtauerunt. **Populemeus.** qui ſtantes verſis vultibus ad populum, ōmnibus alijs genuflexis, habentibus vultus ſuos ad feretrum conuerſōs cantēt verſus. **Quia eduxi te.** Et hoc quidem ſeruetur in omnibus ſequentibus ſtationibus. Verſus.

vt ſupra. Quo dicto, omnes ſurgant: & incipiatur Reſponſorium. **Ecce vidimus eum.** & procedatur ad ſecundam ſtationem cantando reſponſorium totum vſque in finem cum verſu, & replica ℟.

Universidad de Deusto
Biblioteca

lan go res no ſtros ip ſe tu lit: & do lo res

noſtros ip ſe por ta uit. Cu ius li uo-

Oibus, vt prius, genuflexis, duo tm̃ ſacerdotes ſtantes dicant ℣.

Vid vl tra de bu i fa ce re tibi & non ſe-

ci?e go qui dem plan ta ui te vi ne am meam ſpe-

ci o ſiſ ſimam: & tu fa cta es mi hi nimis a ma ra-

tus ſal ua to ri tu o< Chorus. S anctus de us.

Totum dicitur, vt ſupra. Surgẽtibus oĩbus incipiatur Reſponſoriũ. Hieruſalem luge. & procedatur ad tertiam ſtationem, vt ſupra. ℟. Ieru-

Ieruſalem lu ge, & exu e te ve-

ſti bus iu cun di ta tis: in diere

ci ne re & ci li ci o. Quia in te eſt

oc ci ſus ſal ua tor Iſra el. ℣.

De duc quaſi torrẽtem lachrymas per di em:

& nocte non ta ceat pu pil la o culi tu i.

Oibus, vt prius, genuflexis duo tantum ſacerdotes ſtantes dicant versum ſequentem ℣.

Quia in te eſt oc ci ſus.

Go propter te flagellaui Aegyptũ cum:

Universidad de Deusto
Biblioteca

Totum, vt supra. Quo dicto omnes surgant: & incipiatur responsorium. Caligauerunt oculi mei. & procedat ꝓcessio ad quartam stationē, quę fiat circa ingressum ecclesię redeundo añ sepulcrum.℟.

Omnibus, vt prius, genuflexis: duo tantum sacerdotes stantes dicāt versum sequentem ℣.

Finito ℣. imediate chorus cātet. Scūs deꝰ. totū, vt supra. Dicto. Miserere nobis. sacerdos cum reuerentia accipiens corpus Domini de feretro, tenet illud in manibus eleuatum conuersus ad populum & versis renibus ad sepulcrum, tunc duo clerici genuflexi cantem versus. Cum autem venissent ad locum. & reliquos infra notatos.

Universidad de Deusto
Biblioteca

1. ℣ Cum vero veniſſent ad locum vbi ſepeliendus erat filius meus, ſtatuerunt eum in medio mulierum: & ſindone inuoluentes ſepultum dimiſerunt corpus ſanctiſſimum. C

2. ℣. O vos omnes, qui tranſitis per viam, venite & videte, ſi eſt dolor ſicut dolor meus: deſolata ſum nimis, non eſt qui conſoletur me, laus mea infirmata eſt, vita occiditur, & a me tollitur.

3. ℣. O nimis triſte ſpectaculum, o crudele ſupplicium impenſum filio, o infelix rex iam indecenti morte coronatus: pontifices iniquitatis tantum ne in veſtrum exardeſcitis Deum. 4

℣ Attendite vos a populi & vniuerſę plebes dolorem maximum: morte turpiſſima mactauernnt filium meum: vos optimę ſorores flete vna mecum, de filio conqueramur.

5. ℣. Cum vero depoſuiſſent corpus Ieſu de cruce, ſtatuerunt illud in gremio matris ſuę, in medio mulierum amariſſime E flentium, męſtiſſima matre filium nimis deplorantes.

veſti-

His cantatis ſacerdos cum corpore Chriſti populum benedicat, illudque in ſepulcro ponat, quod claudat, & ſigillo ſignet. ℟.

tur

¶ Finito

A ¶ Finito Responsorio prędicto, duo clerici dicant Versum. In pace factus est locus eius. Responsorium. Et in Sion habitatio eius. Et sacerdos sine Dominus vobiscum, vel Oremus. dicat absolute orationem sequentem.

REspice, quęsumus domine, super hāc familiam tuam: pro qua Dominus noster Iesus Christus non dubitauit manibus tradi nocentium, & crucis subire tormentum. Et non dicat Qui tecum viuit. nec respondeatur Amen. & sic terminetur processio. Si processio debet fieri prolixior: & in ea plures mansiones, seu stationes fieri oporteat, finito Responsorio Caligauerunt oculi mei. cum versu, & alijs quę sequuntur, repetatur aliquod Responsorium de prędictis cum suo versu, & alijs quę sequuntur, ita q; Responsoriū,
B Sepulto Domino. vltimo locō reseruetur, quando corpus domini positum fuerit in sepulcro.

¶ Supra posita processio more veneto fit infrascripto ordine. Paratis omnibus, vt supra in prędcedenti processione notatum est: loco Responsorij Plange quasi virgo plebs mea. incipitur a duobus clericis genuflexis antiphona Venite & ploremus: in cantu: vt inferius notatum est, Postmodum totus chorus surgens dicat versus. Populę. vt sup. Quo finito illi duo clerici qui cātauerunt. Venite & ploremus ante dominum. cantant ℣. Quia eduxi te per desertum. & chorus repetit ℣. Populę meus quid feci tibi. Item duo clerici dicant ℣. Et propter te. & chorus repetit ℣. Populę meus quid feci tibi. & sic alternatim dicantur improperia, prout supra signatum
C est in adoratione crucis folio 246. Vel ipsa improperia cantantur in sexto tono psalmorum. Et cum in dicta processione fieri debet aliqua statio, seu mansio, omnes genuflectant & illi duo cantent Antiphonam Venite ploremus ante dominum. vt supra, qua dicta, surgant omnes & sequantur processionem cantando Versus. Populę meus quid feci tibi? aut in quo contristaui te. & improperia, vt supra. Cum autem peruenerit ad sepulcrum, faciat omnis, vt supra in prędcedenti processione.

Venite

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ De benedictione fontis in die Sabbathi Sancti. Cap. 93

SABBATHO SANCTO cantatis lectionibns ante missam, & dicta oratione Omnipotens sempiterne, fit processio ad bñdicendū fontes pręcedentibus acolytis cum cereis, & cruce, & alio qui defert cereum paschalē benedictum accensum, subsequētibus clericis, iunioribus p̄cedentibus, vltimo sacerdos cum pluuiali, & diaconus & subdiaconus sacris vestibus induti, vadunt ad fontē cātādo subsequētē tractum. Tractus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Deinde sacerdos antequā intret ad bñdictionem fontis, dicat hanc D
oronem ibi iuxta fontē dicens ℣ Dñs vob. ℟ Et cum spiri. Oro.

OMnipotens sempiterne Deus, respice ꝓpitius ad deuotionē populi renascentis: qui sicut ceruus aquarum expetit fontem: & concede propitius, vt hdei ipsius sitis baptismatis mysterio animam, corpusq; sanctificet. Per dominum nostrum Iesum Chrm.

In vigilia Pentecostes dicitur hęc sequens oratio.

COncede, qs ops Deus: vt qui solēnitatē doni spūs sancti colimus, cęlestibus desiderijs accensi fontem vitę sitiamus. Per dñm nrm Iesum Chrm filiū tuū: Qui tecū viuit & reg. in vnit. eiusd.

Postea procedit ad benedictionem fontis dicens ℣ Dominus vobiscum. Responsorium Et cum spiritu tuo. Oremus.

OMnipotens sempiterne Deus, adesto magnis pietatis tuę mysterijs: adesto sacramentis: & ad creandum nouos populos, quos tibi fons baptismatis parturit, spiritum adoptionis emitte: vt quod nostrę humilitatis gerendum est mysterio, tuę virtutis impleatur effectu. Per dominum nostrum Iesum Christum filium tuum: qui tecum viuit & regnat in vnitate eiusdem spiritus sancti Deus. E

Hic exaltat voce in modum prefationis.

F

Sequens prefatio cum suo cantu dicitur ad benedictionem fontium die sabbathi sancti: & in vigilia Pentecostes.

Vere

Universidad de Deusto
Biblioteca

D

q Qui

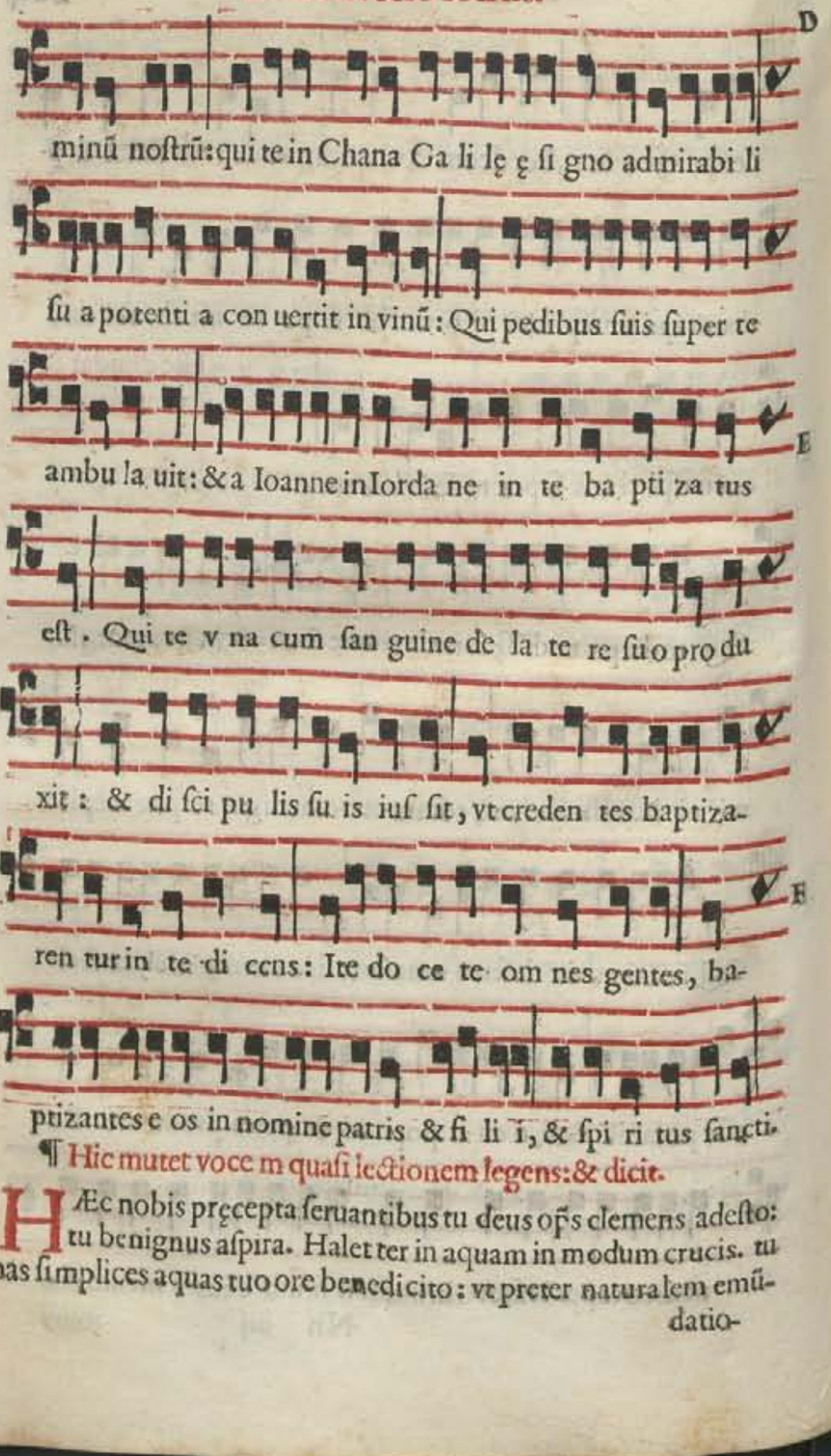
A

D
ri æ vir tu tis admiſt i o: nõ in ſi di ando circumuolet, non
Hic aquam manu tan-
la tendo ſur re pat, non in fi ciendo corrumpat gat.
Sit hęc ✠ ſctã & innocẽs cre a tura, liberaq; ab omni im- E
pugnatoris ingreſſu, & to ti us ne q; ti æ purgata diſceſſu.
Sit fons ✠ viuus aqua ✠ regenerãs, vnda ✠ purifi cãs:
F
vt omnes hoc la ua cro ſa lu ti fero diluendi, operante in
e is ſpiritu ſctõ, pfectæ purga ti o nis indulgẽtiam cõſequãtur.
Hic faciat crũ-
cẽ ſupra fon-
tem dicẽdo. Vnde bene ✠ dico te cre a tu ra a quæ, per
deum

A
deum ✠ viuum, Per deum ✠ verum, per deũ ✠ ſanct ũ p
deum qui te in princi pi o ver bo ſe pa ra uit ab a ri da,
Hic diuidat & ef
fundat aquam in
quatuor partes,
dicens.
B
cui us ſpi ri tus ſuper te fere ba tur.
Qui te de pa ra di ſi fonte manare fecit, & in quatuor flu-
mi ni bus di ui dens, totam ter ram riga re præ cepit.
C
Qui te eti am in deſerto amaram ſu a virtute inclyta fecit
eſſe potabilẽ, & ſi ti en ti popu lo de petra produ xit. Be-
✠ nedico te per Ieſum Chriſtum fi li um e ius v nicum do-
minũ

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Hic mutet voce m quasi lectionem legens: & dicit.

HÆc nobis prȩcepta seruantibus tu deus oꝑs clemens adesto: tu benignus aspira. Halet ter in aquam in modum crucis. tu has simplices aquas tuo ore benedicito: vt preter naturalem emũdatio-

A dationem quam lauandis possunt adhibere corporibus, sint & purificandis mentibus efficaces. Hic sacerdos ponat cereum parum intus in aquam, & resumens tonum prȩfationis dicat.

Deinde extractũ cereũ de aqua ꝓfundius mergit aliquãto altius repetens. Descendat in hanc postea extractum rursum cereũ de aqua tertio immergens vsque ad fundum altiori adhuc voce repetat Descendat vt supra. Et deinde Exufflans ter in aquam ꝓsequitur.

Hic tollatur cereus de aqua.

mo

Universidad de Deusto
Biblioteca

in ve ræ in no ces tiæ no uam in san ti am re na sca tur. Hęc dicat legendo. Per dominum nostrum Iesum Christum filiũ tuum, qui venturus est iudicare viuos & mortuos & seculum per E ignem. ℟. Amen. Hic de ipsa aqua benedicta per sacerdotes aspergatur super populum: & interim quispiam clericus hauriat de aqua illa benedicta ex fonte ad aspergendas domos & quęlibet loca. Postea sacerdos qui benedixit fontem infundat de oleo catechumenorum in modum crucis in fonte super ipsam aquam dicęs intelligibili voce. Sanctificetur, & fęcundetur fons iste ol eo salutis, renascentibus ex eo, in vitam ęternam. ℟. Amen. Deinde infundit de chrismate mõdo quo supra dicens. Infusio chrismatis Dñi nri Iesu Xpi & spus sci paracliti, fiat in nole Scē Trin. ℟. Amen. postea accipit ambas ampullas dicti olei sancti, & chrismatis, & de vtroq; simul in modum Crucis infundens dicit. Commistio chrismatis sanctificationis, & olei vnctionis, & aquę baptismatis pariter fiat: In nomine Pa✠tris, & fi✠lij & spiritus ✠ sancti. ℟. Amen. Tunc misceat ipsum oleum cũ F eadem aqua, & aspergat cum manu per totam fontem. Si aderunt baptizandi, eos baptizat more consueto. Deinde dicuntur Litanię, postea rediens prępărat se pro missa solenniter celebranda.

De processione in nocte paschę añ matutinũ ad sepulcrũ Chri. C. 102

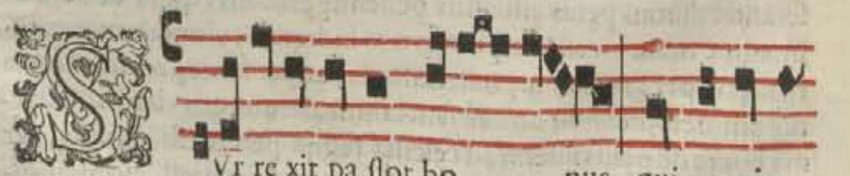

Ie Sancto Resurrectionis, cum fuerit pulsatum ad matutinum, antequam populus intret ecclesiam, sacerdos cum cruce, & thuribulo apparatus superpelliceo, stola, & pluuiali, precedentibus cereis accensis, & sequente toto clero, cum reuerentia aperto sepulcro, accipiat corpus Domini: & ponat illud in locum, vbi sacrosanctum sacramentum seruari consueuit. Et interim chorus canet sequentes

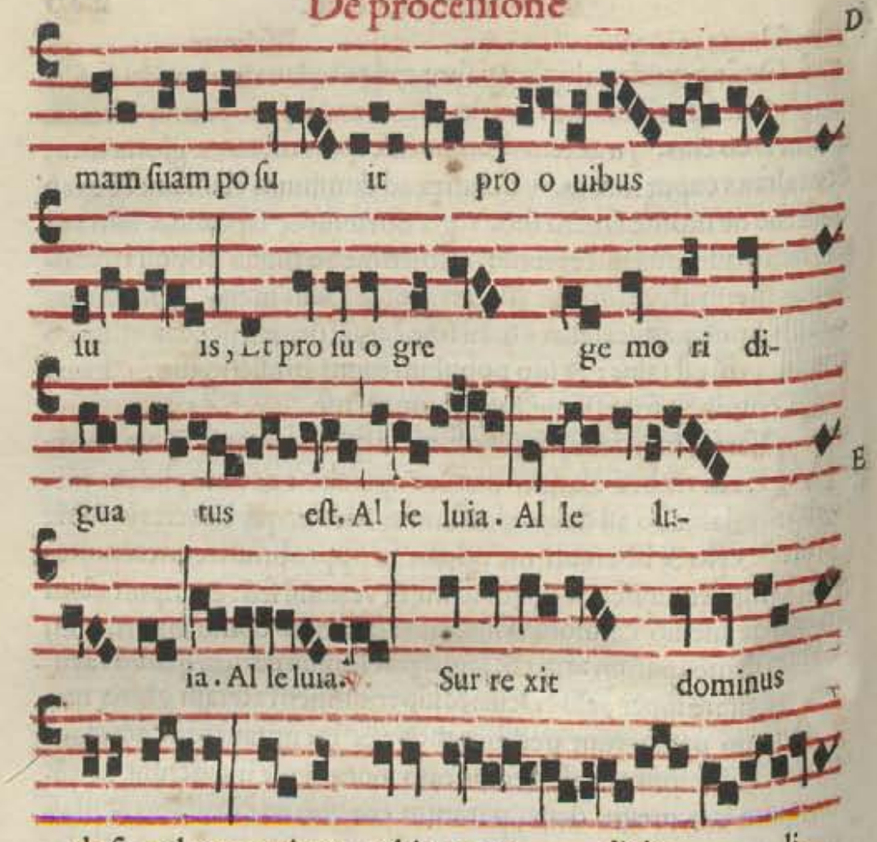
A tes psalmos, vel aliquem eorum. Psalmus

DOmine quid multiplicati sunt qui tribulant me? multi insurgunt aduersum me. Multi dicunt animę meę: non est salus ipsi in Deo eius. Tu autem domine susceptor meus es: gloria mea, & exaltans caput meum. Voce mea ad dominum clamaui: & exaudiuit me de monte sancto suo. Ego dormiui & saporatus sum: & exurrexi, quia dñs suscepit me. Non timebo millia populi circundantis me: exurge domine saluum me fac Deus meus. Qm tu percussisti omnes aduersantes mihi sine causa: dentes peccatorum cõtriuisti. Dñi est salus: & sup populum tuum bñdictio tua. Gloria. Aña Domine probasti me, & cognouisti me. sup f. 149 Psalmus.

B MIserere mei deus, miserere mei: qm in te confidit aīa mea: Et in vmbra alarum tuarum sperabo: donec transeat iniquitas. Clamabo ad deum altissimum, deum qui benefecit mihi: Misit de cęlo & liberauit me: dedit in opprobrium conculcantes me. Misit deus misericordiam suam, & veritatẽ suã: & eripuit aīam meam de medio catulorum leonum: dormiui conturbatus. Filij hoīum dentes eorum arma & sagittę: & lingua eorum gladius acutus. Exaltare super cęlos Deus: & super omnem terram gloria tua. Laqueum parauerunt pedibus meis: & incuruauerunt animam meam. Foderunt ante faciem meam foueam: & inciderunt in eã. Paratum cor meum deus, paratum cor meum: cantabo & psalmum dicam. Exurge gloria mea, exurge psalterium & cithara: exurgam diluculo. Confitebor tibi in populis domine: & psalmũ dicam tibi in gentibus. Quoniam magnificata est vsque ad cęlos C misericordia tua, & vsque ad nubes veritas tua. Exaltare super cęlos Deus: & super omnem terram gloria tua. Gloria patri, & filio, & spiritui. Finitis psalmis sacerdos pręcedentibus cereis & thuribulo, corpus Domini portet ad sanctuarium suum, sequente clero & cantante ℟. Surrexit pastor bo. & sepulcrum patenter dimittatur apertum. ℟ium.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Tunc sacerdos faciens officium stans cũ sacerdotibus in choro dicit ℣. Surrexit Dñs vere, alla. ℟. Et apparuit Simoni, alleluia. Oremus. Oratio.

OMnipotens sempiterne Deus, qui hac sacratissima nocte cũ potentia tuę maiestatis resurgẽs, portas inferni cõfregisti: & oĩbus ibi detentis dexteram tuę misericordię porrexisti: scilicet miserando diutius pęnis ęstuantis gehennę cruciari, quos dudum ad imagine tuam creasti: te q̃sumus nos indigni, & vltima pars creaturę tuę: vt per gratiam tuę miserationis, ac per sanctę resurrectionis tuę amorem, necnon omniũ sanctarum aĩarum, quas hac sacratissima nocte de pęnis inferni ad celestia regna perduxisti, simulq; per omne mysterium, quod in resurrectione tua celebrasti, nobis indignis

A gnis ac fragilib⁹, oĩum pcõrũ nostrorũ indulgẽtiã largiri digneris: atq; iram, & furorem, & indignationem tuę vindictę a nobis repellas: & auxilũ, cõsolationem, ac ꝓtectionẽ ĩ oĩb⁹ pcĩs, periculis, ac infirmitatibus animarũ & corporum nobis concedas: & sicut corpus tuę humanitatis, quod ad tempus pro nostra salute exuisti, post triduum tuę maiestatis potentia resuscitasti: ita corpora & corda nostra ab omnibus vitijs emendari, & animas nostras in futura resurrectione beatorum spirituum cętibus facias aggregari. Qui cum Patre & spiritu sancto viuis.

IN memoriam & laudem glorioſę resurrectionis tuę, hymnum dicat tibi omnis creatura tua domine: & nos, quamuis peccatores, & delinquentes, hymnum dicimus: gratias agimus: venerandãq;
B crucem tuam adoramus: sanctãq; resurrectionem tuam laudamus & glorificamus, quoniã per te redempti sumus: ideoque crucifixũ dñm laudamus: & sepultum propter nos magnificamus: resurgentemq; a mortuis adoramus: & petimus, vt ꝑ te & ꝑ sanctam resurrectionem tuã, nos a morte animarũ nostrarum resuscitare digneris. Qui cũ Patre & Spũ sancto viuis, & regnes in vnitate. Oratio.

DOmine Iesu Christe propter hoc gaudium, quod tu cum sanctissima anima tua & corpore, in tua sctã resurrectione voluisti habere cum omnibus fidelibus tuis, iustis & peccatoribus, viuentibus & mortuis, miserere nobis, sicut vis, & scis necessitates aĩmarum & corporũ: & da nobis spatiũ pęnitentię, & verã cõpũctionẽ, & emendationẽ oĩum peccatorum nostrorum: & ꝑsta nobis Iesu Christe, vt precium corporis, & sanguinis tui cũ quo nos ĩ sancta
C cruce redemisti, pcipiamus ad salutẽ aĩarum nostrarum in nouissima hora: & q; spiritualem vnctionẽ spiritalis olei & salutaris cum oĩ affectu cordium, & corporũ percipiamus: Qui cum patre & spiritu sancto viuis ac regnas in vnitate, &c. Orationibus finitis, sacerdos corpus Domini reuerenter thurificet. Et dum prędicte orationes dicuntur, duo diaconi parentur cum dalmaticis albis, & in ecclesia remaneant. Sacerdos autem paratus, vt supra, cum toto clero exeat per portam ecclesię minorem, maiori porta clausa relicta: & veniant ad portam maiorem ecclesię cantando responsoriũ Dum transisset sabbathum & cum illuc peruenerint, sacerdos accedit ad portam clausam, & clerus circunstat cum Responsorium.

Cum

Universidad de Deusto
Biblioteca

D

Vm tran ſiſ ſet ſab ba tum, Ma ri a

Mag dale nę & Mari a Ia cobi & Sa-

E

lome e merunt a roma ta. Vt veni entes vn ge-

rent Ie ſum. Alle lu ia. Alle-

lu ia. ℣. Et valde mane vna ſabbatorum veni-

F

unt ad monumentum or to iam ſo le. Vt venientes.

℣. Glo ri a pa tri & fi li o: & ſpi ri-

tu ſan cto. Al le lu ia.

A Et dum peruenerint ad fores eccleſię, cōpleto ℟. cum ℣. & replica: plebanus vel ſacerdos paratus pulſat ad oſtiū manu, vel cum cruce, dicens ſonora voce in tono lectionis. **Attollite portas principes veſtras: & eleuamini portę ęternales, & introibit rex glorię.** Et pro iſta prima pulſatione, illi deintus nihil reſpondent. Et facto modico interuallo, ſacerdos iterum vehementius pulſat oſtium dicēs voce altiori, in tono lectionis **Attolitte portas principes veſtras, &c.** Et illi, deintus nihil reſpondent. Et tunc ſacerdos modico interuallo facto, iterum in eodem tono, ſed altius quam ſecūdo pulſans fortiter oſtium eccleſię, dicit **Attollite portas principes.** Tunc illi diaconi deintus ſtatim cantando reſpondent.

B

Q uem quę ri tis in ſe pul cro Chri ſti co lę.

Et illi deforis reſpondent.

I eſum na za re num cru ci fi xum o cę li co lę.

Et itèrum illi deintus reſpondent.

C

N on eſt hic ſur re xit ſi cut prędi xerat ſi te nun ci a-

te qui a ſur re xit a mor tu is.

Hoc finito, qui deintus ſunt aperiant portam eccleſię: & omnes ingrediantur. Et iterum dicant qui deintus erant.

Veni-

Universidad de Deusto
Biblioteca

V e ni te & vi de te locum, v bi po ſi tus erat domi-

nus. Al le lu ia. Al le lu ia.

Et dum fuerint portam ingreſſi, firment ſe omnes: & diuidant ſe per choros. Tunc plebanus vadat ad ſepulcrū: & ponat caput in feneſtra ſepulcri: & poſtea cōuerſus ad populū dicat voce mediocri.

Sur re xit Chri ſtus. Chorus rñdeat. De o gra ti as.

Quo dicto, plebeanus procedat aliquantulum verſus populum, & exaltet vocem altius quam primum, & dicat.

Sur re xit Chri ſtus. Chorus rñdeat. De o gra ti as.

Iterum tertio plebanus procedat verſus populum aliquantulum, & exaltata voce adhuc altius quam ſecundo fecerat, dicat.

Sur re xit Chri ſtus. Chorus rñdeat. De o gra ti as.

Quo facto omnes procedant ad ſepulcrum, faciant cibros hinc & inde. Tunc plebeanus vadat ad oſtium ſepulcri, & ſtatim retrocedat verſus chorum, & det pacem primo ſacerdoti, ſeu clerico, vel domino terre, ſi ibi fuerit, & dicat voce ſubmiſſa. Surrexit dominus. & ille reſpondeat. Deo gratias. Deinde omnes ſibi mutuo dent pacem, dicentes Surrexit dñs. Et ille cui pax datur Reſpondeat.

Deo

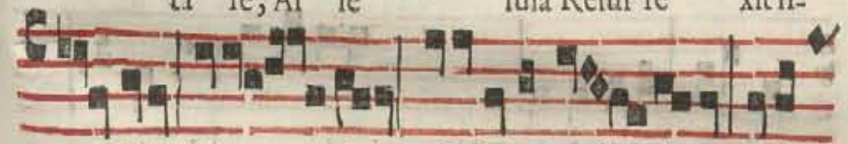
A Deo gratias. Poſtmodum vadant omnes ad altare beatę virginis proceſſionaliter: & coram altari genuflexi, ſacerdote incipiente antiphonam. Regina cęli cam totam cantent pro gaudio reſurrectionis filij ſui, domini noſtri: Antiphona.

R Egina cęli lę ta re. Al le lu ia.

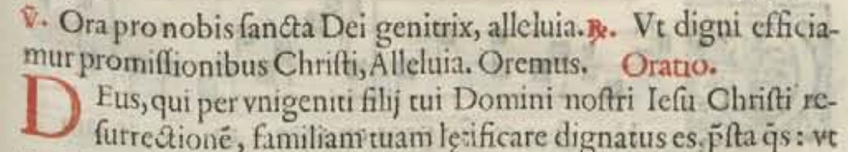
B Quia quē meru i ſti por-

ta re, Al le luia Reſur re xit ſi-

cut dixit Alle luia. O ra ꝓ no bis deum. Al-

C le lu ia.

℣. Ora pro nobis ſancta Dei genitrix, alleluia. ℟. Vt digni efficiamur promiſſionibus Chriſti, Alleluia. Oremus. Oratio.

DEus, qui per vnigeniti filij tui Domini noſtri Ieſu Chriſti reſurrectionē, familiam tuam lętificare dignatus es, p̄ſta q̄s: vt per eius venerabilem genitricem virginem Mariam, perpetuę capiamus gaudia vitę, Per eundē Chr̄m dn̄m nr̄m. Oremus. Oratio.

GRatiam tuam quęſumus domine, mentibus noſtris infunde, vt qui angelo nunciante Chriſti filij tui incarnationem cognouimus, per paſſionem eius & crucem, ad reſurrectionis glo-

Sacer. Oo riam

Universidad de Deusto
Biblioteca

riam perducamur. Per eundem Christum dominum nostrum. D

¶ His finitis reuertantur ad chorum. & cantent matutinas.

¶ De processione ad fontem in die Paschę. Cap. 11.

¶ In die sancto Paschę fit processio ad fontes post vesperas.

Dicta oratione post Magnificat, ordinetur processio ad fontes cum cruce, cereis, & cereo paschali, & thuribulo: & cantetur antiphona. Prę timore. & dicatur tota ana ante psalmum.

E

mor tu i, Al le lu ia. Psalmus. Laudate pueri domi num.

Hic ps dicatur totus cum Gloria pa. & dum cantatur procedunt ad fontes processionaliter. Completo psalmo repetatur ana. Postea dicatur R/. Christus resurgens ex mortuis. Et dum R/. cantatur, sacerdos incenset fontes circunquaq; Responsorium.

F

A

duo clerici dicant versum.

B

C

Cōpleta repetitione post ℣. & R/. dicat ℣. In resurrectiōe tua Chrę, alla. R/. Cęli & terra lętentur, alla. Postmodū fine Dns vobiscū. Sacerdos dicat. Oremus. Oratio.

Universidad de Deusto
Biblioteca

PResta quęsumus omnipotens Deus, vt qui resurrectionis domi D
nicæ solennia colimus, ereptionis nostrę suscipere lætitiam me
reamur. Per eundem Christum dominum nostrum. ℟. Amen.
tunc incipiatur aña. Respondens autem angelus. Et tota dicatur
ante psalmum, Antiphona.

Completa aña. īcipiat̄ ps. In exi tu. & dicit̄ cum
ritis, al leluia. tot⁹ cū Glia pri. ps. In exitu Israel de Aegypto.
Et dum psalmus dicitur processio reuertatur ad chorum: & dicto
psalmo, aña repetit̄. Finita aña, dr ℣. Dicite in nationibus, alelluia.
℟. Quia Dominus regnauit a ligno. Alleluia. Oremus. Oratio.

DEus, q̄ oēs in Christo renatos genus regium & sacerdotale fe-
cisti: da nobis & velle & posse q̄ præcipis: vt populo ad ęterni- F
tatem vocato, vna sit fides mentium, & pietas actionum.

PRæsta q̄s ops Deus vt q̄ gr̄am dñicę rẽsurrectionis agnouim⁹,
ipsi per amorem spiritus à morte aiæ resurgamus. Per eundem
dominum nostrum. ℟. Amen. ℣. Dñs vob. ℟. Et cum spiritu.
Vbi fuerit sepulcrum, ante ipsum in reuersione, post antiphonam
Respondens repetitam, duo clerici cantent hymnum sequentem.

A

ne: Mortem cōpassus corpo re: miser rimo pro homine.

Apparuit discipulis, expoliatis inferis: recuperatis gaudijs, patrię quondam perditis. Nos ergo dulci modulo, cuncti canentes proprio paschali pleni gaudio, benedicamus domino. Dicto hoc ℣. sub eodem cantu à choro cantet̄. Alleluia. octo vicibus. Postea à prędictis duobus dicantur. ℣. in eodem tono ipsius hymni.

OMulieres tremulę, ad Galilęā pgite: discipulis predicite, quod
surrexit rex glorię. Mulieres ad tumulū dona ferunt aroma-
B tum: album vidētes angelū, annūciātē gaudium. Æterna adsit cla-
ritas, surrexit q̄ humanitas: cęlorum regi maximas deo dicamus gra
tias. Reiteratur a choro sub eodem cātu. Alleluia. octo vicibus. Po
stea duo clerici dicant ℣. Surrexit dominus de sepulcro, Alleluia.
℟. Qui pro nobis pependit in ligno, alleluia. Oremus. Oratio.

OMnipotens sempiternę Deus, qui angelum tuum de cęlo misi
sti, qui ab ostio monumenti saxum magnum subleuaret, qui-
que sedens super illud testimonium resurrectionis Domini nostri
Iesu Chri blando sermone mulieribus nunciaret: nosq; huius sacra-
tissimi sepulcri hodie gaudijs illustrare dignatus es: præsta, q̄sumus,
vt q̄ huius venerabilis sepulcri claritatem agnouimus, per eiusdem
Chri Dñi nostri resurrectionem ad gaudia ętterna peruenire merea-
mur, Qui tecū & cū spū scō viuit & regnat Per oīa secula seculorū.
C ℟. Amen. Postmodum, vt in plerisq; ecclesijs, dicitur antiphona
de beata virgine pro gaudio resurrectionis. Regina cęli lætare. ℣.
Ora pro nobis sancta Dei genitrix. ℟. Vt digni efficiamur promis-
sionibus Christi. vt supra Oratio.

GRatiam tuam, q̄s dñe, mētibus nr̄is infunde: vt q̄ angelo nun-
ciante Christi filij tui incarnationem cognouim⁹, p passionē
eius & crucem ad resurrectionis gloriam p̄ ducamur. Per eundem.

¶ De processione facienda in litania maiori, scilicet in festo
sancti Marci. Cap. 12.

XLegenda beati Gregorij Papæ primi, Dum pestis, quæ
inguinaria dicebatur, vrbem Romā acriter vastaret, beat⁹

Universidad de Deusto
Biblioteca

Gregorius Papa miſertus populi continue pereuntis, inſtituit litaniam maiorem, & proceſſionem ſeptiformē ordinauit: totam Romanam vrbem in ſeptem choros, ſeu ſeptem partes diuidēdo: quatenus plebis ſuę deus miſereretur. In primo choro poſuit totum clerum. In ſecūdo omnes Abbates cū monachis ſuis. In tertio omnes abbatiſſas cum ſuis congregationibus. In quarto omnes infantes, ſeu pueros. In quinto omnes laicos. In ſexto oēs viduas. In ſeptimo omnes mulieres coniugatas. Miſertus eſt aūt dñs populi ſui: & vrbem à tali peſte liberauit. Et ex hoc ſtatutum fuit, vt ſingulis annis p vniuerſum orbem, tali die fieret proceſſio. ſ. 7. calend. Maij, in feſto vel ſancti Marci euangeliſtę. ¶ Ex cōcilio Mogūtinēſi Cap. 6. Placuit nobis, vt litania maiori ſit obſeruanda à cunctis Chriſtianis die 7. calen. Maij (ſicut in Romana Eccleſia conſtitutum reperimus, & ſicut ſancti pres conſtituerunt) non equitando, non pcioſis veſtibus indutis, ſed cinere reſperſis, & cilicio indutis, niſi infirmitas impedierit. ¶ Pręparatis igitur clericis, & pplo ī eccleſia hora cōueniēti cum ad proceſſionem exire debuerint, oēs flectentes genua, cantent hanc ſequentem añam ex integro flexis genibus. Aña.

cu-

Cōpleta ña pęcedenti, incipiat ña. Exurge dñe. & omnes ſurgentes eā p-ſequātur. Antiphona.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Repetita aña incipiatur litania. fol. 210. a duobus clericis ante altare genuflexis: & chorus prosequatur, omnibus astantibus genuflexis, usq; dum dicatur, Sancte Petre, ora pro nobis. Et tunc egrediatur processio precedentibus acolytis cum cereis, & cruce, & sub sequentibus clericis, iunioribus precedentibus ultimo sequatur sacerdos cum pluuiali, & diacono & subdiacono cũ dalmaticis: & procedant cantando litaniam, quousq; ad aliquam ecclesiam peruenerint: Quam ingressi, dimissa litania, incipiant antiphonam hanc sequentem, & eam cantent. Antiphona.

Qua

A Qua cantata, dicat sacerdos ℣. Propitius esto peccatis nostris uñe propter nomen tuũ. ℟. Ne quando dicant gentes, vbi est Deus eorum. ℣. Dñs vobiscum. ℟. Et cum spiritu tuo. Oremus. Oratio.

DEus, qui iuste irasceris, & clementer ignoscis: afflicti populi lacrymas respice: & iram tuæ indignationis, quam iuste meremur, propitiatus auerte. Per dominum nostrum Iesum.

Postea cantetur aña cum ℣. & oratione de sancto vel sancta in cui⁹ honore ecclesia illa est titulata. Quibus finitis resumpta litania in loco vbi dimissa fuerat, vel si fuerit completa, incepto aliquo hymno, procedant ad processionem. Et cum ad aliam ecclesiam peruenerint, dimissa litania vel hymno, cantent antiphonam.

℣. Exurge Domine adiuua nos. ℟. Et libera nos propter nomen tuum. Oremus. Oratio.

MIserere, q̃s domine, familię tuæ: & intercedentibus omnibus sanctis tuis, munera cõpunctionis aperi, & largitate pietatis exaudi. Per Christum dominum nostrum. ℟. Amen. Postea dicatur antiphona, ℣. & orationes de sancto vel sancta, cuius est ecclesia. Postea resumpta litania, vel hymno, vbi fuerant prætermissi, processionem prosequantur. Et cum peruenerint ad aliam ecclesiam, prætermissis litanijs, vel hymno, cantent antiphonam.

Domine

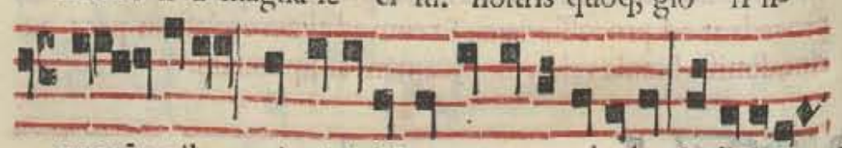
D

Omi ne Deus noſter: qui cum patribus noſtris

mirabi li a magna fe ci ſti: noſtris quoq; glo ri fi-

care tẽporibus: qui mi ſi ſti manum tuam de alto: & li be- E

ra ſti nos ſalua tor, no ſter.

℣. Si ambulauerimus in medio tribulationis, viuificabis nos domine. ℟. Et nomen tuum inuocabimus. Oremus. Oratio.

DEꝰ, q culpas deliquẽtiũ diſtricte feriẽdo pcutis: & fletꝰ quoq; lugẽtiũ nõ recuſas: pſta, q̃s, vt q põdꝰ tuę aĩaduerſionis cognoscimus etiã pietatis gr̃am ſentiamus. Per do- Poſtmodũ hat memoria de ſancto vel ſancta, in cuius nomine illa eccleſia intitulata eſt p añam. ℣. & orationẽ. Et reaſſumatur litania vbi fuerat dimiſſa, vel F hymnus, & ad proceſſionẽ procedatur, vſq; ad aliam eccleſiam ad quã proceſſio vadit: & ibi dimiſſa litania, vel hymno, cãtetur. Aña.

Vlta ſunt domine peccata noſtra, quę tibi pecca-

uimus pa tien ti a Iſrael: li be ra nos domine in tempo-

A

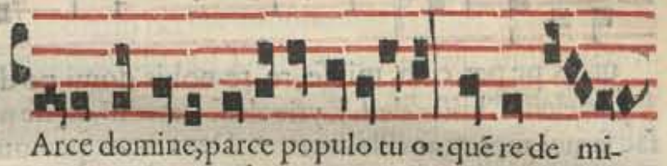
tem po re angu ſti ę noſtrę de us noſter.

℣. Domine non ſecundum peccata noſtra facias nobis. ℟. Neq; ſecundum iniquitates noſtras retribuas nobis. Oremus. Oratio.

DEus qui culpas noſtras pijs verberibus flagellas, vt nos à noſtris iniquitatibus emundes: da nobis, & de verbere tuo proficere, & de tua citius conſolatione gaudere. Per dominum noſtrũ Ieſum Chriſtum filium tuum. &c.

Poſtea de ſancto vel ſancta, in cuius honore fundata eſt eccleſia, per
B antiphonas, verſiculos & orationes fiat commemoratio. Et reſumpta litania, vel hymno, vbi fuerant dimiſſa, procedatur ad aliam eccleſiam. Quam ingreſſi cantent Antiphonam.

P

Arce domine, parce populo tu o: quę re de mi-

ſti ſan guine tuo: vt nõ in ęter num i raſca ris no bis.

C ℣. Adiuua nos Deus ſalutaris noſter. ℟. Et propter gloriam, nomi nis tui libera nos. Oremus. Oratio.

PArce domine, parce populo tuo: & nullis iam patiaris aduerſitatibus fatigari: quos precioſo filij tui: Domini noſtri Ieſu Chriſti ſanguine redemiſti. Qui tecum viuit & regnat in vnitate.

Poſtea fiat memoria de ſancto vel ſancta illius eccleſiæ per añam. ℣. & orationem, & reſumpta litania, vel hymno, procedatur ad proceſſionem verſus eccleſiam, vbi proceſſio debet terminari. Quam ingreſſi clerici & religioſi, ſi affuerint, collocent ſe hinc & inde: nec recedant, donec omnia fuerint cõpleta. Et hoc etiam in alijs proceſſionibus obſeruetur. Ingreſſi igitur eccleſiam cantent Añam.

Pecca-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Kyrie eleiſ. Chriſte eleiſ. Kyrie eleiſ. Pater nr̄. Et ne nos. ℣. Saluos fac ſeruos tuos & ancillas tuas. ℟. Deus meus ſperantes in te. ℣. Tribulationes cordi noſtri multiplicatæ ſunt. ℟. De neceſſitatibus noſtris libera nos domine. ℣. Peccauimus cum patribus noſtris. ℟. Iniuſte egimus, iniquitatem fecimus. ℣. Miſerere noſtri domine miſerere noſtri. ℟. Quia multum repleti ſumus defectione: ℣. Fiat miſericordia tua domine ſuper nos. ℟. Quemadmodum ſperauimus in te. ℣. Deus ne elongeris à nobis. ℟. Deus in auxilium noſtrum reſpice. ℣. Memor eſto congregationis tuæ. ℟. Quam poſſediſti ab initio. ℣. Domine exaud. ℟. Et clamor meus. ℣. Dominus vobiſcum. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Oremus. Oratio.

CLamātiū ad te domine p̄ces dignanter exaudi: vt ſicut Niniui tis in afflictione poſitis pepciſti ita & nobis in p̃ti tribulatione ſuccurere digneris. Per Chriſtum. ℟. Amen. Oremus.

DA nobis, q̃s domine, de tribulatione lętitiam: vt q̃ diu pro noſtris peccatis affligimur, in tua miſericordia reſpiremus. Per Chriſtum dominum noſtrum. ℟. Amen. Oremus.

SVccurre, q̃s dñe, populo tuo ſupplicanti: & opem tuam tribue beni

A benignus infirmis: vt ſyncera tibi mente deuotus, & p̃ntis vitæ remedijs gaudeat, & futuris. Per Chriſtum. ℟. Amen. Oremus.

DEus qui peccantium aīas non vis perire, ſed culpas, contine, quam meremur iram: & quam precamur ſuper nos effunde clementiam, vt de mærore gaudium tuæ miſericordiæ conſequi mereamur. Per Chriſtum dominum. ℟. Amen. Oremus.

AVres tuæ pietatis, quæſumus domine, precibus noſtris inclina: vt qui peccatorum noſtrorum flagellis percutimur: intercedentibus beatiſſima virgine Dei genitrice Maria cum beatis Apoſtolis Petro & Paulo, beato Marco euangeliſta, & beato Gregorio confeſſore tuo atq; p̃tifice, miſerationis tuæ gratia liberemur. Per Chriſtum. ℟. Amen. Oremus.

B ADeſto ſupplicationibus noſtris omnipotens Deus: & ſperantes in tua miſericordia, intercedentibus oīb̃us ſanctis tuis, cæleſti protegas benignus auxilio. Per Chriſtum dñm. ℟. Amen.

Poſtea fiat memoria de patrono illius eccleſię, per añam, ℣. & oratiōnē. Et terminet̄ oratio per Per dominum noſtrum. in fine cantetur. Benedicamus domino. ℟. Deo gratias. Et hoc modo terminantur omnes proceſſiones ſequentes. ¶ Si fuerint plures eccleſiæ viſitandæ, repetatur de ſupra poſitis antiphonis, ℣. & orationibus. Si fuerint pauciores dimittatur de antiphonis, ℣. & orationib⁹ medium, ſecundum q̃ neceſſarium fuerit. ¶ Vbi autem tali die ſolent benedici fata, & vineæ, egrediatur proceſſio extra ciuitatem, vel opidum, aut villam, & dicantur ſeu cantentur benedictiones, quæ ſupra poſitæ ſunt in ſecunda parte huius libri pro feſto ſancti Marci.
C f. 215. Et poſtea compleatur proceſſio, ſicut in hoc loco notatur.

¶ Ritus ſeu modus huius proceſſionis obſeruetur in omnibus proceſſionibus ſequentibus, niſi vbi aliud fuerit aſſignatum.

¶ Antiphonæ dicendæ in eccleſijs, per quas proceſſio tranſit ſecū dum earum titulos.

¶ De ſanctiſſima Trinitate. Antiphona.

ante

Universidad de Deusto
Biblioteca

an te omni a se cu la , & nunc, & in per pe tu um.

Duo clerici dicant ℣. Quod etiam in sequentibus obseruetur.

℣. Benedicamus Patrem & filium cum Sancto spiritu. ℟. Laudemus & superexaltemus eum in secula. Oremus. Oratio.

OMnipotens sempiterne Deus, qui dedisti famulis tuis in confessione verę fidei, ęternę trinitatis gloriam agnoscere, & in potentia maiestatis adorare vnitatem, quęsumus, vt eiusdem fidei firmitate ab omnibus semper muniamur aduersis. Per Christum.

¶ De sacratissimo corpore Christi Antiphona.

Sa crum con ui ui um : in quo

Christus su mitur: re co li tur memo ri a

pas si o nis e ius: mens imple tur gra ti a:

& fu tu re glo ri ę nobis pi gnus da-

tur, Al le lu ia.

℣. Panem cęli dedit eis: Alleluia. ℟. Panem angelorum manducauit:

A Duit homo, Alleluia. Oremus. Oratio.

DEus, qui nobis sub sacramento mirabili passionis ųę memoriam reliquisti, tribuę: quęsumus, ita nos corporis & sanguinis tui sacra mysteria venerari: vt redemptionis tuę fructuum in nobis iugiter sentiamus. Qui viuis & regnas per omnia secula seculorum. ℟. Amen. ¶ De Sancta Cruce. Antiphona.

Alua nos Christe Saluator per virtutē crucis: q

B

saluasti Petrū in ma ri miserere nobis.

℣. Adoramus te Christe: & benedicimus tibi. ℟. Quia per crucem tuam redemisti mundum. Oremus: Oratio.

DEus, qui vnigeniti filij tui precioso sanguine viuificę crucis vexillum sanctificare voluisti, concede, quęsumus, eos, qui eiusdem sanctę crucis gaudēt honore, tua quoq; vbiq; protectione gaudere. Per eundem Christum dominum nostrum. ℟. Amen.

¶ De beata Virgine. Antiphona.

C

Ve Ma ri a gra tia plena : dominus te-

cum: benedicta tu in mu li e ribus, al le luia.

℣. Ora pro nobis sancta Dei genitrix. ℟. Vt digni efficiamur promissionibus Christi. Oremus. Oratio.

COncede nos famulos tuos, qs dne deus, ppetua mentis & corporis sanitate gaudere: & gloriosa beatę Marię semper virginis

Universidad de Deusto
Biblioteca

nis intercessione à prę̃senti liberari tristitia,& ęterna perfrui lętitia. D
Per Chr̃m dom̃inũ nostrum. ℟. Amen. ¶ De angelis. Antiphona.

ANgeli,archangeli, throni, & dn̄ationes, prīcipat⁹, & po

testa tes,vir tutes cęlo rum,laudate dominum de cęlis, alleluia.
℣. In conspectu angelorum psallam tibi Deus meus. ℟. Adorabo ad templum sanctum tuum, & confitebor nomini tuo. Oremus. E

Oratio.

DEus,qui miro ordine angelorum ministeria, hominumq; dispensas,concede propitius: vt quibus tibi ministrantibus in cęlo semper assistitur,ab his in terra vita nostra muniatur. Per Christum dominum nostrum. ℟. Amē. ¶ De sancto Ioāne Baptista Añ.

INter natos mulierum non surre xit major Ioannes Baptista.
℣. Fuit homo missus à Deo. ℟. Cui nomen erat Ioannes. Oremus.

Oratio.

PRęsta, quęsumus omnipotens Deus: vt familia tua per viam salutis incedat: & beati Ioannis precursoris hortamenta sectando,ad eum quem prædixit,secura perueniat Iesum Christum dominum nostrum. Qui tecum. ℟. Amen.

¶ Dum processio procedit per ecclesias, si habetur añа: & oratio propria de sancto illis ecclesię patrono, a clericis ipsius ecclesię parentur & cantentur; alias dicantur añę,& orationes de communi

sancto-

A sanctorum secundum eorum qualitates. ¶ De Apostolis. Añа.

STote fortes in bello,& pugna tecum anti-

quo serpente: & accipietis regnum ętemum, alleluia.
℣. In oēm terram exiuit sonus eorum. ℟. Et in fines orbis terrę verba eorum. Si fuerit vnius apostoli ecclesia Oremus. Oratio.

B BEati N. apostoli tui dn̄e p̄cibus adiuuemur, vt quod possibilitas nostra non obtinet,eius nobis intercessione donetur. Per Chr̃m dn̄m nr̃m. ℟. Amen. Si fuerint plures apostoli. Orario.

DEus qui nos per beatos apostolos tuos N. & N. ad agnitionem tui nōis venire tribuisti: da nobis eorum gloriam sempiternā & proficiendo celebrare,& celebrādo proficere. Per Chr̃m dominum nostrum. ℟. Amen.

¶ De vno martyre. Antiphona.

C ISte sanctus pro lege dei sui certauit vsque

ad mortem: & a verbis impiorum nō timuit, fundat⁹ enim

erat supra firmam petram.
℣. Gloria & honore coronasti eum domine. ℟. Et constituisti eum super opera manuum tuarum. Si fuerit pontifex Oremus. Oratio.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Antiphonę dicendę in eccleſijs

INfirmitatem noſtram reſpice ops Deus:& quia pondus propriæ D
actionis grauat, beati N. martyris tui atque pontificis interceſſio
gloriosa nos protegat. Per Chriſtum dominum nrm. ℟. Amen.

Si fuerit ſolum martyr. Oremus. Oratio.

PRęſta, qs ops Deus, vt interueniente beato N. martyre tuo, &
a cunctis aduerſitatibus liberemur in corpore, & a prauis cogi-
tationibus mundemur in mente. Per Chriſtum dominum noſtrum.
℟. Amen. ¶De pluribus martyribus. Antiphona.

℣. Lętamini in domino, & exultate iuſti. ℟. Et gloriamini omnes
recti corde. Oremus. Oratio.

BEatorum martyrum, pariterque pontificum N. & N nos, quę-
ſumus, domine merita tueantur, & eorum commendet oratio
veneranda. Per Chriſtum Dominum noſtrum. ℟. Amen.

Si fuerint martyres non pontifices. Oremus. Oratio.

PRęſta, quęſumus omnipotēs Deus, vt qui glorioſos martyres
N. & N fortes in ſua confeſſione cognouimus, pios apud te in
noſtra interceſſione ſentiamus. Per Chriſtum dominum noſtrū.
℟. Amen. ¶De vno confeſſore, Antiphona.

Similia-

A

℣. Amauit eum Dominus, & ornauit eum. ℟. Stolam glorię in-
duit eum. Oremus. Oratio.

B EXaudi, quęſumus domine, preces noſtras: quas in beati N. con
feſſoris tui atque pontificis cōmemoratione deferimus: & qui
tibi digne meruit famulari, eius intercedentibus meritis, ab omnib⁹
nos abſolue peccatis: Per Chriſtum dominum noſtrum. ℟. Amen.

Si non fuerit pontifex. Oremus. Oratio.

ADeſto domine ſupplicationibus noſtris: quas in beati N. con
feſſoris tui veneratione deferimus, vt qui noſtrę iuſtitię fidu-
ciā nō habemus, eius qui tibi placuit, pcibus adiuuemur. Per Chri.

Si fuerit abbas. Oremus. Oratio.

INterceſſio nos, quęſumus domine, beati N. Abbatis cōmendet:
vt quod noſtris meritis non valemus, eius patrocinio aſſequa-
mur: Per Chriſtum dominum noſtrum. ℟. Amen.

De vna Virgine Antiphona.

C

℣. Diffuſa eſt gratia in labijs tuis. ℟. Propterea benedixit te Deus in
ęternum. Si fuerit virgo martyr. Oremus. Oratio.

Universidad de Deusto
Biblioteca

INdulgentiam nobis domine beata N. virgo & martyr imploret: D
quę tibi grata semper extitit, & merito castitatis & tuæ professio-
ne virtutis. Per Christum dominum. ℟. Amen.

Si fuerit virgo & nō martyr, vel nec virgo nec martyr. Orem⁹. Oro.

EXaudi nos De⁹ salutaris noster, vt sicut de btē N. commemora
tione gaudem⁹, ita piæ deuotionis erudiamur affectu. Per Chri
stum dominum nostrum. ℟. Amen. ¶ De pluribus virginib⁹. Añ.

℣. Adducentur regi virgines post eam. ℟. Proximę eius afferentur tibi. Oremus. Oratio.

DA nobis, q̄s dñe Deus nr̄, sanctarum virginum & martyrum
tuarum N. & N. palmas inestimabili veneratione venerari, vt
quas digna mente nō possumus celebrare, humilibus saltem fre
quentemus obsequijs. Per Christum dominum nostrum. ℟. Amen.

¶ De processionib. faciē. in trib. dieb. Rog. Ex cōc. Aurel. Cap. 6.

VIm exigentibus peccatis galliarum, plurimi luporum
rabie acriter interimerentur, nec huius flagelli aliquod
remedium inueniri posset, congregati traduntur galliarū B
episcopi apud Viennam vrbem atque in commune statuisse, vt
triduanum ieiunium facerent. Cumq; dominus pestem misericor
diter abstulisset, hi dies in consuetudinem annuæ celebritatis vene-
runt, vt per Galliarum prouincias ante ascensionis domini diem ce
lebrarentur. Agamus & nos hos dies cum summa reuerentia & de-
uotione cum abstinentia carnis, & humilitate cordis, vt inuisibiliū
luporum, idest spiritum immundorum tentamenta vincere valea-
mus. Nullus autem his diebus vestimentis preciosis induatur, quia
in sacco & cinere lugere debemus. Prohibeantur ebrietates & com
messationes, quę sunt in vulgari plebe. Nemo ibi equitare p̄sumat,
sed

A sed discalciatis pedibus omnes incedāt. Ne quaquā mulierculę cho
ros ducant, sed omnes in commune Kyrie eleison decantent: & cū
contritione cordis, Dei misericordiam exorent, Pro peccatis, pro
pace, pro peste, pro conseruatione frugum, & pro cęteris necessita-
tibus. Dies enim sint abstinentię, non lętitię.

¶ Ex concilio Aurelianensi. de consec. dist. 3. Cap. Rogationes.
Rogationes, ideſt litanias ante ascensionem Domini placuit cele-
brari: ita vt pręmissum triduanum ieiunium dominicę ascensionis
solennitate soluatur: Per hoc triduum serui & ancillę ab opere rela-
xentur, quo magis plebs vniuersa conueniat. Quo triduo omnes
abstineant, etiam quadragesimalibus cibis vtantur.

¶ De processione in tribus diebus rogationum, in quibus fiunt lita-
B nię minores. Cap. 13.

REria 2. 3. & 4. in rogationibus conuenientes clerici ad
ecclesiam hora conuenienti omnibus pręparatis incipiāt
antiphonam Oremus. fol. 291. qua cantata, incipiatur
antiphona. Exurge domine. fol. 292. & cantent litaniam, & proce
dant: & omnia cantentur sicut notatum est in litanijs maioribus. s.
in festo sancti Marci euangelistę. In aliquibus ecclesijs solent porta
ri dracones & lupi super perticas ad denotandum causam, quare in
stituta fuerit hęc processio in tribus diebus rogationum. Vbi autem
consueuit, quod processio egrediatur ad campos & agros, sacerdos
aspergat aquam benedictam per agros, & vineas, & interim clerici
cantent Añam. Rigans montes. & p̄s. Benedic anima mea. ij. quę
antiphona tota dicatur ante psalmum, & tota post psal. repetatur.
C Antiphona.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Pſalmus.

BEnedic aĩa mea dño: dñe deus meus magnificatus es vehemen ter. C onfeſſionem & decorem induiſti: amictus lumine ſicut veſtimento. E xtendens cęlum ſicut pellem: qui tegis aquis ſuperio ra eius. Q ui ponis nubem aſcenſum tuum: qui ambulas ſuper pennas ventorum. Q ui facis angelos tuos ſpiritus: & miniſtros tuos ignẽ vrentem. Q ui fundaſti terram ſuper ſtabilitatẽ ſuã: non inclina bitur in ſeculum ſeculi. A biſſus ſicut veſtimentum amictus eius: ſup montes ſtabũt aquę. A b increpatione tua fugient: à voce tonitrui tui formidabunt. A ſcendunt montes, & deſcendunt campi: in locum quẽ fundaſti eis. T erminum poſuiſti, quem nõ tranſgredient: neq; conuertentur operire terram. Q ui emittis fontes in conuallibus: inter medium montium ptranſibũt aquę. P otabunt oẽs beſtię agri: expectabunt onagri in ſiti ſua. S uper ea volucres cęli habitabunt: de medio petrarum dabunt voces. R igans montes de ſuperioribus ſuis, de fructu operum tuorum ſatiabĩt terra. P roducens fęnum iumentis: & herbam ſeruituti hoĩum. V t ducas panem de terra: & vinum lętificet cor hoĩs. V t exhilaret faciem in oleo: & panis cor hoĩs confirmet. S aturabunt ligna campi, & cedri libani, quas plantauit, illic paſſeres nidificabunt. H erodij domus dux eſt eorum: montes excelſi ceruis: petra refugium herinatijs. F ecit lunam in tẽpore: ſol cognouit occaſum ſuum. P oſuiſti tenebras & facta eſt nox: in ipſa ptranſibunt omnes beſtię ſyluę. C atuli leonum rugientes,

A tes, vt rapiant: & quęrant à Deo eſcam ſibi. O rtus eſt ſol & cõgregati ſunt & in cubilibus ſuis collocabuntur. E xibit homo ad opus ſuum: & ad operationem ſuã vſq; ad veſperam. Q uam magnificata ſunt opera tua dñe: oĩa in ſapientia feciſti: impleta eſt terra poſſeſſione tua. H oc mare magnum & ſpatioſum manibus: illic reptilia quorum non eſt numerus. A ĩalia puſilla cum magnis: illic naues pertranſibunt. D raco iſte, quem formaſti ad illudendũ ei: oĩa à te expectant, vt des illis eſcam in tpe. D ante te illis colligent aperiẽte te manum tuam omnia implebuntur bonitate. A uertente aũt te faciẽ turbabuntur: auferes ſpũm eorũ & deficiẽt, & in puluerẽ ſuum reuertentur. E mitte ſpũm tuum & creabunt̃: & renouabis faciẽ terrę. S it gloria domini in ſęculum: lętabĩt dñs in operibus ſuis. Q ui reſpicit terram, & facit eam tremere: qui tangit montes & fumigãt.

B C antabo domino in vita mea: pſallam Deo meo quandiu ſum. I ucundum ſit ei eloquium meum: ego vero delectabor in dño. D eficiãt pctõres à terra, & iniqui: ita vt non ſint: bñdic anima mea dño. Repetita poſt pſalmum ana, dicatur. Kyrie elei. Chrẽ ele. Kyrie elei. P ater nr̃. Et ne nos. Sed libe. ℣. Dñs dabit benignitatem. ℟. Et terra noſtra dabit fructum ſuum. ℣. Emitte ſpũm tuũ & creabũtur. ℟. Et renouabis faciem terrę. ℣. Domine exaudi orationẽ. ℟. Et cla. ℣. Dominus vobiſcum. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Oremus. Oratio.

BEne ✠ dicat nos deus Deus noſter, & terrę noſtrę fructus vberes multiplicet: vt ſeminantes in gaudio ſeminent, & metentes in exultatione colligant manipulos, & te ſemp benedicãt. Per Chriſtum dominum noſtrum. ℟. Amen. Oremus. Oratio.

C QVęſumus ops De⁹ miſericordiam tuam, vt benedicere & multiplicare digneris fines & fruges famulorum tuorum, ſicut multiplicaſti fruges patriarcharum Abraham, Iſaac, & Iacob: vt ſit ſeruis tuis abundantia, & egenus & pauper laudent nomen glorię tuę. Per Chriſtum dñm nr̃m. ℟. Amen. Oremus. Oratio.

CLementiam tuam omnipotens Deus ſupplices deprecamur: vt benedicere & viſitare & irrigare digneris fruges & fines ſeruorum tuorum: & vt defendas ab omni infeſtatione inimici: abundantia benedictionis tuę repleas eorum inopiam: vt tibi ſemper laudes referant, qui das eſcas omni carni, Per Chriſtum dominum noſtrum. ℟. Amen. Oremus. Oratio.

Universidad de Deusto
Biblioteca

DEus qui cęli,terręq; dominator,te supplices exoramus,vt angelum tuum mittere digneris,q̃ custodiat & descẽdat fines & fruges famulorum tuorum ab oĩ incursione inimici: vt abundantia bñdictiones tuę repleas eorum inopiam,& tibi semp laudes referãt: vt hic & in ęternum p̃ te salui esse mereantur.Per dominum nr̃m. D

Finitis prędictis orationibus in agris, procedant ad ecclesiam vbi fieri debet processio: & cantent omnia, sicut supra signatum est in litanijs maioribus. Completa processione, & dicto Benedicamus domino. &Deo gratias. Sacerdos deposito pluuiali accipiat planetam, & cantet Missam ferialem, vt in missali.

¶ Processio in festo Ascensionis Domini. Cap.14.

IN festo Ascensionis Dñi fit processio in aliquibus ecclesijs circa ecclesiã, vel plateã ipsius hoc ordine: Dicta tertia,sacerdos cũ pluuiali,& ministri sacris vestibus suorum ordinũ induti p̃cedẽtibus acolytis,cũ cruce: cereis,& thuribulo, & aqua bñdicta,& clericis sequẽtib⁹,iunioribus p̃cedentibus veniant ad chorũ: Et sacerdos ad inchoationẽ processionis genuflexus incipiat hymnũ de Ascensione Dñi, Iesu nr̃a redẽptio. vt infra in hymnis notatus est: & clericis prosequentibus procedant circa ecclesiã,vel plateam ipsius. Cõpleto primo hymno incipiat secundum, Aeterne rex altissime,Ad portã vero ecclesię sacerdos ĩcipiat añam. O rex glorię. & oẽs eam prosequãtur procedendo ad chorum. Aña. E

A

Finita antiphona, duo clerici cantent ℣. Ascendit Deus in iubilatione, Alleluia, ℟. Et dominus in voce tubæ. Alleluia. Et sacerdos. Oremus. Oratio.

DEus, cuius vnigenitus in alta cælorum potenter ascendens, captiuitatem nostram sua duxit virtute captiuam, tribue, quæsumus, vt dona, quę suis participibus contulit, largiatur & nobis Iesus Christus filius tuus Dominus noster, Qui tecum viuit & regnat per omnia secula seculorum. ℟. Amen. B

¶ De processione in festo Pentecostes. Cap.15.

IN die sancto Pentecostes in aliquibus ecclesijs fit talis processio. Finita tertia, sacerdos cum ministris paratus accedit ante altare maius: & genuflexis omnibus, sacerdos incipit hymnum. Veni creator spiritus. & reliqui prosequuntur. Et dicto primo versu, surgunt omnes, prędicẽtibus acolytis cum cereis, cruce, & thuribulo, iunioribus prędicentibus:& prosequentes hymnum prędictum, circueunt plateam ecclesię. Et facta processione intrant ecclesiam & firmant se clerici hinc & inde, & sacerdos in medio, donec terminetur hymnus: Tunc incipitur introitus missę, & cantatur vsque ad Gloria patri. C Interim aliqui clerici in eminenti loco positi ,ijciunt folia rosarũ & aliorum florum paulatim super sacerdotẽ. Dicto ℣. post introitũ, sacerdos dicit in cantu Gloria pa. & clerici prosequentes vadunt ad chorum, & sacerdos cum ministris ad altare: & missam prosequũt Et alicubi fit talis processio etiam duobus diebus sequentibus.

¶ De processione in festo corporis Christi. Cap.16.

IN festo sacratissimi corporis Christi fit vbique generalis processio solemnissima :& induuntur clerici, & religiosi sacris vestibus: & candelas in manibus deferunt accẽsas. In hac processione cantanr̃ hymni de festo corporis Chr̃i. Item hymni de passione domini.s. Vexilla. Pange lingua. Lustris sex. Item hymni de ascensione domini.s.Iesu nostra redẽptio.& Aeterne

Universidad de Deusto
Biblioteca

ne rex altissime. Hoc vnum aũt obseruandum, ꝙ cum clerici vel religiosi processionaliter procedentes transeunt ante sacratissimum sacramentum, debent genuflectere, & incipere alta voce hymnum. Pange lingua glorioſi corporis myſte. & totus chorus debet ipsum prosequi: & sic cantando procedere ad processionẽ. Hymno prędicto completo, cantent alios hymnos de festo ſ. Sacris solennis. & hymnum. Verbum supernũ prodiens: nec patris. Et postmodum alios hymnos suprapositos: quos reꝙre infra in hoc libro.

In reditu ad ecclesiam ad quam finienda est ꝓcessio, oẽs religiosi & clerici debent ordinare se in ecclesia hinc & inde, & expectare sacramentum. Delato sacramento in ecclesiam, sacerdos illud deferens procedit ad maius altare, vel ad portam chori: & vertit se ad clerum & populum: ꝙ oẽs sint genuflexi versis vultibus ad sacramẽtum: Et tunc cantantur sequentes ℣. ſ. Verbũ caro panẽ verum. ℣. Tantum ergo sacramentum. ℣. Genitori. Quibus completis dicit ℣. Panẽ de cęlo prętitisti eis. ℟. Omne delectamentum in se habentem. ℣. Dominus vobiscum. ℟. Et cum spiritu tuo. Oremus. Oratio.

DEus qui nobis sub sacramento mirabili passionis tuę memoriam reliquisti tribue, qs, ita nos corporis & sanguinis tui sacra mysteria venerari: vt redemptionis tuę fructum in nobis iugiter sentiamus. Qui viuis. ℣. Dominus vob. ℟. Et cum spiritu tuo. ℣. Bñdicam⁹ dño. ℟. Deo gras. Tunc sacerdos eleuans sacramẽtũ cum ipso populum bñdicit: & postmodũ illud reuerenter reponit.

¶ De processione facienda ī festo scī, vel scę pron̄i eccl'ę. Cap. 17.

IN festo sancti, vel sanctę patroni ecclesię, põt fieri sequens processio. Cõgregato clero & populo & ꝑparatis oĩbus ſm ecclesię facultatem, qb⁹ sanctus vel sancta honorandi sunt, videlicet paramẽtis, reliqjs, & cereis, cãtata tertia incipiatur ańa. Exurge dñe. vt supra in ꝓcessione litanię maioris in festo sancti Marci. folio. 292. Et repetita ańa cantantur litanię: & egreditur processio, vt ibi notatum est: adduntur etiam hymni proprij si sunt, alioquin cantentur hymni de cõi, secũdum qualitatẽ illius sancti, vel sanctę, videlicet si fuerit apostolus, de apostolis: si martyr, de martyribus: si confessor, de confessoribus: si virgo, de virginibus. Completa processione ecclesiam intrantes cantent antiphonam de sancto, vel sancta propria, vel de cõi,

communi, si non habet proprium officium. Qua completa dicat. ℣. Ora pro nobis beate vel beata N. ℟. Vt digni efficiamur promissionibus Christi. ℣. Dñs vob. ℟. Et cum. Oremus. Oratio.

BEnedic dñe plebem tuã, &, bt ī vel btẽ N. precibus tribue cõsequi defensionis auxiliũ. Per Chm̃. ℟. Amẽ. Oremus. Oratio.

PRotector in te sperantium Deus, respice populum supplicantem: & beati vel beatę N. interueniente suffragio perfice miserat⁹ pia desideria singulorum. Per Christum dominum nostrum. ℟. Amen. Oremus. Oratio.

PAsce nos dñe tuorũ gaudijs vbiq; scõrum, ꝙa nr̃ę salutis augmenta sunt, quoties illis honor impedit̃, in quibus tu mirabilis prędicaris. Per Christum. ℟. Amen. Oremus. Sequat̃ oĩo propria. illius scī, & terminet̃ Per dñm. & Bñdicamus dño. ℟. Deo gratias.

Postea sacerdos depósito pluuiali & accepta planeta, ad altare cum ministris accedat: & incipiatur missa de sancto, vel sancta.

¶ Ordo ꝓcessionis ꝓ defunctis in crastino oĩum scõrum. Cap. 18.

ANtata missa hora tertia, & inchoato a cantoribus ℟. Credo ꝙ redemptor meus. vt sup. fol. 194. de choro hoc ordine processio egrediatur. Precedant duo ceroferarij cum cereis, induti superpellicijs: quos sequatur crucifer superpelliceo indutus: deinde cęteri clerici, vti moris est in processionibus: vltimo plebanus vel hebdomadarius nigro pluuiali indutus: a dextera cuius procedat diaconus cum aqua benedicta, & a sinistra subdiaconus cum thuribulo & incenso. Peruentis autem ad primam mansionem, crucifer & ceroferarij facies suas & crucem vertant ad venientem processionem; cęteri clerici a dextris & a sinistris dictę mansionis in modum coronæ se collocent, plebanus vero vel hebdomadarius contra crucem. Interim omnibus dictum Responsorium cantantibus, diaconus tumulos aqua benedicta aspergat, & subdiaconus thure incenset. Finito vero Responsorio, dicat Kyrie eleison.

Kyrie eleison. Christe eleison. Ky ri e e lei son.

Deinde

Universidad de Deusto
Biblioteca

Deinde hebdomadarius alta voce dicit D

Et ętera in silentio: & denique clara voce explicat. ℣. Et ne nos inducas. ℟. Sed libera. ℣. A porta inferi. ℟. Erue domine animas eorum. ℣. Requiescant in pace. ℟. Amen. ℣. Domine exaudi orationem meam. ℟. Et clamor. ℣. Dominus vobiscum. ℟. Et cū spiritu tuo. Oremus. Oratio.

Pater noster

OMniporens sempiterne Deus, cui nunquam sine spe misericordię supplicatur, propitiare animabus famulorum famularumque tuarum: vt qui de hac vita in tui nominis confessione decesserunt sanctorum tuorum numero facias aggregari. Per Christum dominum nostrum. ℟. Amen. E

¶ Deinde intonato a cantoribus ℟. Qui Lazarum. fo. 195. processio ordine prenotato ad secundā māsionē ꝓcedat. vbi finito ℟. sacerdos dicat vt supra Kyrie eleison. Pater noster. ℣. Et ne nos. ℟. Sed libe. ℣. A porta inferi. ℟. Erue domine animas eorum. ℣. Requiescant in pace. ℟. Amen. ℣. Domine exaudi orationem meam. ℟. Et clamor meus ad te veniat. ℣. Dominus vobiscum. ℟. Et cum spiritu tuo. Oremus. Oratio.

DEus venię largitor & humanę salutis amator, quęsumus clementiam tuam: vt nostrę congregationis fratres, sorores, propinquos, amicos, & benefactores, qui ex hoc seculo transierūt, btā Maria semper virgine intercedente cum omnibus sanctis tuis, ad perpetuę beatitudinis consortium peruenire concedas. Per Christum dominum nostrum. ℟. Amen. F

¶ Nota, quod prędicta non debent dici in secunda hanc māsione, si non fuerint ibi sepulturę clericorum: sin autem, reseruetur dicta oratio ad locum sepulturarum clericorum: & sequens oratio loco eius dicatur.

DEus, cuius miseratione aię fidelium requiescunt, famulis & famulabus tuis, hic & vbique in Christo quiescentibus, da propitius veniam peccatorum, vt à cūctis reatibus absolūti tecum sine fine lętentur: Per Christum dominum nostrum. ℟. Amen.

¶ His finitis procedat processio ad tertiā mansionem ordine supra notato immediate postquā inceptum fuerit à cātoribus sequens ℟.

Dñe

A Dñe qñ. f. 195. Kyrie el. vt sup. Pr nr. ℣. Et ne nos. ℟. Sed libera. ℣. A porta inferi. ℟. Erue domine aīas eorum. ℣. Requiescant in pace. ℟. Amen. ℣. Domine exaudi orationē meam. ℟. Et clamor. ℣. Dominus vobiscum. ℟. Et cum spiritu tuo. Oremus. Oratio.

PRopitiare, qs dñe, animabus famulorum famularūq; tuarum misericordia sempiterna: vt mortalitatis nexibus expeditas lux eas ęterna possideat, Per Christum dominum nostrum. ℟. Amen.

Deinde inchoato ℟io sequenti ad quartam mansionem procedat processio ordinate, ℟. Memento mei Deus. fol. 197. Kyrie eleis. vt supra. Pater noster. ℣. Et ne nos. ℟. Sed lib. ℣. A porta infe. ℟. Erue domine animas eorum. ℣. Requiescāt in pace. ℟. Amen. ℣. Domine exaudi orationem meam. ℟. Et clamor meus ad te ve. ℣.

B Dominus vobiscum. ℟. Et cum spiritu tuo. Oremus. Oratio.

PRęsta, qs ops Deus: vt aīas famulorū famularūq; tuarum ab angelis lucis susceptas, in pręparata habitacula deduci facias beatorum. Per Christum dñm nostrum. ℟. Amen. Sequitur ℟. Hei mihi domine. fol. 197. Kyrie eleison. vt supra. Pr nr. ℣. Et ne nos. ℟. Sed lib. ℣. A porta inferi. ℟. Erue domine aīas eorum. ℣. Requiescant in pace. ℟. Amen. ℣. Dñe exaudi orationē meam. ℟. Et cla. ℣. Dominus vobiscum. ℟. Et cum spiritu tuo. Oratio.

ABsolue, qs dñe, aīas famulorum famularūq; tuarum, & oīum fidelium defunctorum ab omni vinculo delictorum: vt i resurrectionis gloria inter sanctos & electos tuos resuscitati respirent. Per Christum dominum nostrū. ℟. Amē. ℟. Ne recorderis. f. 172. Kyrie eleison. vt supra. Pater nr. ℣. Et ne nos indu. ℟. Sed libe. ℣.

C A porta inferi. ℟. Erue domine aīas eorum. ℣. Requiescant in pace. ℟. Amen. ℣. Dñe exaudi oronē meam. ℟. Et Et clamor meus. ℣. Dominus vobiscum. ℟. Et cum spiritu tuo. Oremus. Oratio.

DEus, cui ꝓpriū est misereri semp & parcere propitiare animabus famulorum famularūq; tuarum, & oīa eorum pctā dimitte, vt mortalitatis vinculis absolutę, transire mereantur ad vitam: Per Christum dominum nostrum. ℟. Amen. ℟. Peccantem me quotidie. fol. 199. Kyrie eleison. vt supra. Pater noster. ℣. Et ne nos. ℟. Sed libera. ℣. A porta inferi. ℟. Erue domine animas eorum. ℣. Requiescant in pace. ℟. Amen. ℣. Domine exaudi orationem meam. ℟. Et clamor meus ad te veniat. ℣. Dominꝰ vobiscum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

vobiscum. ℟. Et cum spiritu tuo. Oremus. Oratio. D

DEus vita viuentium, spēs, morientium, salus oīum in te sperantium, pīsta propitius: vt aīę famulorum famularūq; tuarū à nostrę mortalitatis nexibus absolutę, beata Maria semper virgine intercedente, in perpetua cum scīs tuis luce lętentur. Per Chīm dīm nost. ℟. Amen. ℟. Dīe secundum f. 200. Kyrie eleis. vt supra. Pater noster. ℣. Et ne nos. ℟. Sed libera. ℣. A porta infe. ℟. Erue domine animas eorum. ℣. Requiescant in pace. ℟. Amen. ℣. Domine exaudi orationem meam. ℟. Et clamor meus ad te ven. ℣. Dominus vobiscum. ℟. Et cum spiritu tuo. Oremus. Oratio.

SVpplices dīne pro aīabus famulorum famularūq; tuarum preces effundimus, obsecrātes: vt quicquid conuersatione cōtraxerunt humana, & clementer indulgeas, & in tuorum sede lętantiū cōstituas redēptorū. Per Chīm dīm. ℟. Amē. ℟. Libera me domine de vijs inferni. fol. 200. Kyrie eleis. vt supra. Pater noster. ℣. Et ne nos indu. ℟. Sed libe. ℣. A porta inferi. ℟. Erue dīne aīas eorum. ℣. Domine exaudi orationem meam. ℟. Et clamor meus ad te. ℣. Dominus vobiscum. ℟. Et cum spiritu tuo. Oremus. Oratio. E

ANimabus, qs dīne famulorum famularūq; tuarum oratio pficiat supplicantium: vt eas & a peccatis oībus exuas, & tuę redemptionis facias esse participes: Qui viuis & regnas in secula seculorum. ℟. Amen. Ad vltimā mansionem cantores cantent sequēs ℟. cum quo omnes clerici eo ordine quo exierunt processionaliter ad chorum reuertantur. ℟. Libera me domine de morte ętерna. fol. 200. Kyrie eleis. vt sup. Pater noster. ℣. Et ne nos inducas. ℟. Sed libera. ℣. A porta inferi. ℟. Erue domine animas eorum. ℣. Domine exaudi orationem meam. ℟. Et clamor meus ad te veniat. ℣. Dominus vobiscum. ℟. Et cum spiritu tuo. Oremus. F

Oratio.

FIdelium Deus oīum conditor, & redēptor, aīabus famulorum famularumq; tuarum remissionem cunctorum tribue peccatorum: vt indulgentiam, quam semper optauerunt, pijs supplicationibus consequantur. Qui viuis & regnas cum Deo patre in vnitate spiritus sancti Deus, Per omnia secula seculorum. ℟. Amen.

℣. Requiem ętернam dona eis domine.

℟. Et lux perpetua luceat eis.

℣. Re-

℣. Re qui e scant in pa ce. ℟. Amen.

Quo dicto in sacristiam reuertantur.

¶De processione facienda ad petendam pluuiam tempore siccitatis. Cap. 19.

COngregato clero & populo ad ecclesiam, incipiatur antiphona. Oremus. vt supra. folio. 291. postea cantetur antiphona. Exurge domine. vt supra in festo sancti Marci. fol. 292. Qua dicta cū ℣. & Gloria pa. cantetur litania, & hat ꝓcessio p oīa ℟. sicut in festo sancti Marci in litanijs maioribus signatum est. Finita ꝓcessione, cum redierint ad ecclesiā dicāt aīam & psalmū sequēte.

P salli te de o nostro psal li te in cythara: qui o pe rit cęlum

nu bi bus, & pa rat terrę pluuiam. E v o v a e. ℣. ps:

LAudate dīnm, qm̄ bonus est psalmus: Deo nostro sit iucunda, decoraq; laudatio. Ædificās hierusalem dominus: dispersiones Israelis congregabit. Qui sanat contritos corde: & alligat contritiones eorum. Qui numerat multitudinem stellarum: & oībus eis noīa dat. Magnus dominus noster & magna virtus eius: & sapientię eius non est numerus. Suscipiens mansuetos Dominus: humilians autem peccatores vsq; ad terram. Psallite domino in confessione: psallite Deo nostro in cithara. Qui operit cęlum nubibus: & parat terrę pluuiam. Qui procedit in montibus fęnum, & herbam seruituti hominum. Qui dat iumētis escam ipsorum: & pullis coruorum inuocantibus eum. Non in fortitudine equi voluntatem habebit: nec in tibijs viri beneplacitum erit ei. Beneplacitum est domino super timentes eum: & in eis qui sperant super misericordia

Universidad de Deusto
Biblioteca

ricordia eius. Gloria patri. Repetita post psalmum ana, dicatur D
Kyrie eleis. Christe eleis. Kyrie eleison. Pater noster. Et ne nos. Sed libe. ℣. Conuertere domine aliquantulum. ℟. Et deprecare super seruos tuos. ℣. Domine refugiū factus es nobis. ℟. A generatione in generationem. ℣. Metuamus dominum Deum nostrū. ℟. Quia dat nobis pluuiam temporaneam & serotinam in tempore suo. ℣. Cęli non possunt dare imbrem. ℟. Nisi tu volueris dñe. ℣. Dominus dat pluuiam super faciem terrę. ℟. Et irrigat aquis vniuersa. ℣. Aperiet dñs thesaurū suum optimum cęlum. ℟. Vt tribuat pluuiam terrę nostrę in tpe suo. ℣. Domine exaudi oronē meam. ℟. Et cla. ℣. Dominus vobiscum. ℟. Et cum spiritu tuo Oremus. Oratio.

OBsecram⁹ misericordiam tuam dñe sancte, pater ops, ęterne E
Deus: vt squallentes agri fęcundis imbribus irrigentur, quibus pariter ęstiui mitigentur ardores & sęuiętiū morborum restringatur accessio: salus hoibus iumętisque ꝓueniat: atq; vt hoc, te largiente, mereamur petā, q̄ nobis aduersanť, relaxa: qui pluis super iustos & iniustos: & iam nostris offensionibus relaxatis expectata nubium munera largiaris: quibus & sal⁹ nobis & alimenta prestentur. Per Christum dominum nostrū. ℟. Amen. Oremus. Oratio.

TErram tuā dñe, quā videmus nostris iniquitatibus tabescentē, cęlestibus aquis infunde: atque irriga bñficijs gr̄atię sempiternę. Per Chr̄m dominum nostrum. ℟. Amen. Oremus. Oratio.

DA nobis, quęsumus domine, pluuiam salutarem: & aridam terrę faciem fluentis cęlestibus dignanter infunde. Per Christum dominum nostrum. ℟. Amen. Oremus. Oratio. F

OMps sempiterne deus, qui saluas oēs, & neminē vis perire: aperi fontem benignitatis tuæ: & terram aridam, aquis fluēti cęlestis dignanter infunde. Per Chr̄m. ℟. Amen. Oremus. Oratio.

DElicta domine nos ipsi cognoscimus: & ipsius terrę fęditas monstrat transgressionis excessus, tu autem pijssime pater, q̄ cælum clausisti contumacibus & ingratis, reseratum humilibus & contritis concede deprecantibus, & nobis subsidia pluuiarum tribue, & mętentibus abundantiam largiri digneris. Per Christum dominum nostrum. ℟. Amen. Oremus. Oratio.

IN afflictione maxima constitutis, consolationem tribue domine Deus fons largissime pietatis: & descendat, quęsum⁹, pluuia salutaris:

A taris: vt oĩa, quę sub cęlo sunt irrigentur ab aquis: pasce seruos tuos imbribus consuetis: quos ad laudem tuā creare dignatus es maiestatis. Per Christum dñm nostrum. ℟. Amen. Oremus. Oratio.

OMnipotēs sempiterne deus, q̄ solus aquas emittis è cęlis, dona seruis tuis beneficium pluuię salutaris, vt q̄ facinore modo suspenditur, tuo iam gratuito munere ꝓgeā. Per Chr̄m. ℟. Amē. Postmodum dicat missa ad pluuiā postulādā, vt habetur in missali.

¶ De processione pro postulanda serenitate. Cap. 20.

Congregato clero & populo ad ecclesiam, incipiat ana: Oremus. vt sup. fo. 291. Postea cantetur ana. Exaudi nos dñe, qm̄ benigna est. supra in 4. feria cinerum. fo. 227. Qua cātata cum ℣. & Gloria pa. & repetita ana, incipiant̄
B litanię, & fiat processio, sicut notatum est in festo sc̄i Marci. f. 210.
Finita processione cum redierint ad ecclesiam, cātetur Antiphona.

Repetita post psal. ana. dicatur. Kyrie eleison. Christe eleis. Kyrie eleis. Pater nr̄. Et ne nos. Sed lib. ℣. Vox dñi super aquas Deus maiestatis intonuit. ℟. Dominus super aquas multas. ℣. Inundauerūt aquę super capur meum. ℟. Inuocaui nomen tuū domine, & vocē meam audisti. ℣. Saluum me fac deus. ℟. Quoniam intrauerunt aquæ vsque ad animam meam. ℣. Illustra faciem tuam super seruos tuos domine. ℟. Et saluos nos fac in tua misericordia. ℣. Domine exaudi orationem meam. ℟. Et clamor meus ad te veniat. ℣.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Dominus vobiscum. ℟ Et cum spiritu Oremus. Oratio. D

DOmine Deus, qui in ministerio aquarum salutis tuę nobis sacramenta sanxisti: exaudi orationem populi tui:& iube terrores inundantium cessare pluuiarum: flagellumq; huius elementi ad effectum tui conuerte mysterij: vt q̃ se regenerantibus aqs gaudent recreatos, gaudeant his castigãtibus esse correctos. Per dominum.

Oratio.

QVęsumus omnipotens Deus, vt inũdãtiam coerceas imbriũ: & hilaritatem tui vultus nobis imperturi digneris. Per dominum. Oremus. Oratio.

AD te domine clamantes exaudi & aeris serenitatem nobis tribue supplicãtibus: vt qui pro peccatis nostris iuste affligimur, misericordia tua pręueniente, clementiam sentiamus. Per dominũ E nostrum Iesum Christum. Oremus. Oratio.

OMnipotens sempiterne Deus, qui nos & castigando sanas & ignoscendo conseruas: prǫsta supplicibus tuis, vt & tranquillitatibus huius optatę serenitatis & consolationis lętemur, & dono tuę pietatis semper vtamur: Per dominum nostrũ. Oremº. Oratio.

DEus, qui omnium rerum tibi seruientium naturam per ipsos motus aeris ad cultum tuę maiestatis instituis: serenitatem & tranquillitãtem misericordię tuę nobis remotis imbribus largiaris, vt cuius iram expauimus, clemẽtiam sentiamus. Per dominum no.

Postea dicatur missa de serenitate, vt in missali.

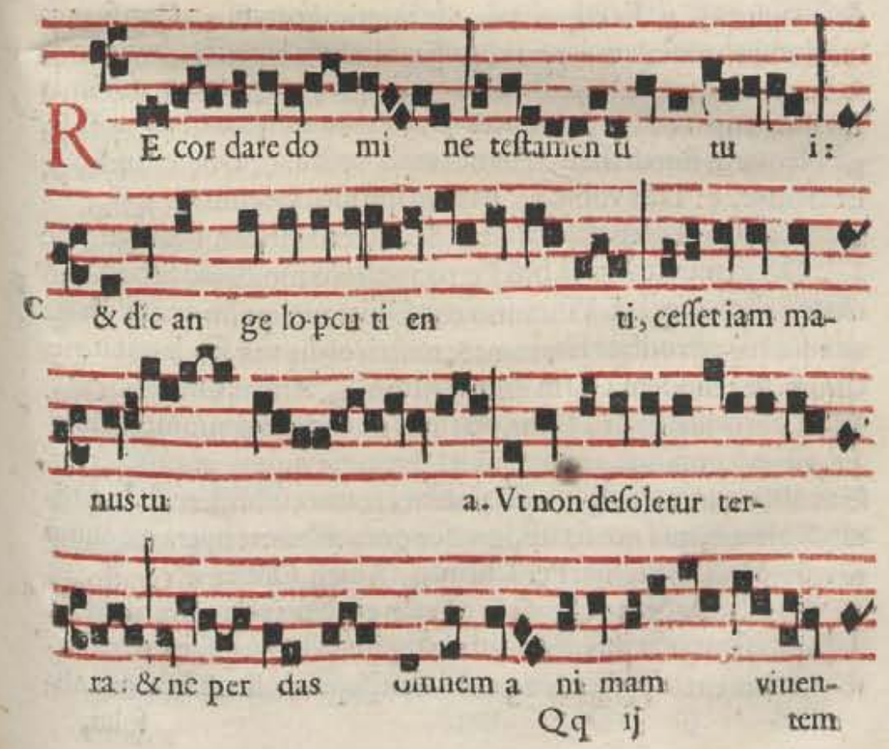
¶ De processione facienda tẽpore pestis & mortalitatis. Cap. 21.

COngregato clero & populo ad ecclesiam, cantet aña. F Oremus. vt supra fol. 291. deinde cantet aña. Exaudi nos dñe. vt in quarta feria cinerum fol. 227. Qua cantata cum ℣. & Gloria patri. Et iterum repetita aña, incipiatur litania, & fiat processio sicut in festo sancti Marci notatũ est. fol. 210. Processione ad ecclesiam, vbi terminari debet, ingressa, cãtet sequẽs aña cũ suo psalmo: & cãtetur tota ante & post Aña.

Repetita post psalmum Antiphona. dicatur sequens Responsorium.

Poſtea dicatur Kyrie eleiſon. Chr̃e eleiſ. Kyrie eleiſon. p̃ nr̃. Et ne nos. ℣. Recordare domine teſtamẽti tui, & dic angelo percutienti. ℟. Ceſſet manus tua, & non deſolet̃ terra. ℣. Miſit verbum ſuum, & ſanauit eos. ℟. Et eripuit eos, de interitu eorum. ℣. Confiteantur domino miſericordię eius. ℟. Et mirabilia eius filijs hoĩum. ℣. Adiuua nos Deus ſalutaris noſter. ℟. Et propter gloriam nominis tui libera nos. ℣. Ne perdas nos Deus cum iniquitatibus noſtris. ℟. Neque in finem iratus reſerues mala noſtra. ℣. Dn̄e exaudi. ℟. Et clamor. ℣. Dn̄s vobiſ. ℟. Et cum ſpũ tuo. Oremus. Oratio.

EXaudi nos Deus ſalutaris nr̃: & intercedentibus beata virgine Dei genitrice Maria, btõ Petro apoſtolo tuo, beato Sebaſtiano martyre tuo, atq; btõ Vincentio confeſſore tuo, pp̃m tuum ab ira cundiæ tuę terroribus liberum: & miſericordię tuæ fac largitate ſecurum: Per eundem Chr̃m dn̄m noſtrum. ℟. Amen. Oremus. Oro.

ECcleſię tuę, q̃s op̃s Deus, placatus intende cõuentum: & miſericordia tua nos potius, quã ira p̃ueniat: quia ſi iniquitates noſtras obſeruare volueris, nulla poterit creatura ſubſiſtere: ſed admirabili pietate, qua nos feciſti, ignoſce p̃ecantibus: vt opera manuum tuarũ nõ facias interire. Per Chr̃m. ℟. Amen. Oremus. Oratio.

EXaudi dn̄e p̃ces noſtras: & ne velis cũ ſeruis tuis adire iudiciũ: quia ſicut in nobis nulla iuſtitia repitur, de qua p̃ſumere valeam⁹, ita fontem tuę pietatis agnoſcimus, à peccatis noſtris nos abſolui,

A ſoluĩ, & à neceſſitatibus liberari confidimus. Per Chr̃m. ℟. Amen. Oremus. Oratio.

DEus, cuius miſericordia cęl eſtium quoq; virtutum indigent ptãtes: & in cuius conſpectu nullus eſt homnium abſq; ſorde & pęna pcĩ: delicta populi tui q̃s propitiatus auerte: vt quos pro prię conſcię reatus accuſat, bonitatis tuę patientia faciat veniam promereri. Per Chriſtum dn̄m. ℟. Amen. Oremus. Oratio.

DEus, cuius tanta eſt excellentia pietatis, vt vno peccatore conuerſo maximum gaudium facias in cęlis haberi: reſpice in exiguam populi tui portionem, vt omni depulſa vexatione, hęreditas tua & numero augeatur, & deuotione proficiat. Per Chriſtum dominum noſtrum. ℟. Amen. Oremus. Oratio.

B EXaudi dn̄e, q̃s populum tuum de tua miſericordia malorum ſuorum veniam ſupplicantem: quia & potens es dimittere peccata: & ſupplicia quę nr̃is meremur operibus, potentia tuę pietatis auerte. Per Chriſtum dn̄m nr̃m. ℟. Amen. Oremus. Oratio.

IRam tuam, q̃s domine, à populo tuo miſeratus auerte: quam noſtris quidem meremur operibus, ſed humana fragilitate ſuſtinere non poſſumus, illa nos itaq; contine pietate, quam pręſtare ſoles indignis. Per dominum noſtrũ. Benedicamus Domino. ℟. Deo gratias. Completis orationibus, cantetur miſſa contra peſtem, vt in miſſali, cum orationibus de beata Virgine, de ſancto Sebaſtiano, & de ſancto Vincentio Confeſſore.

¶ De proceſſione facienda in tẽpore tribulationum quarumcũq; Ex Decretis Liberij Papę. Cap. 21.

C SI venerit fames, peſtilentia inęqualitas aeris, vel alia qualiſcunq; tribulatio ſtatim ieiunijs, eleemoſynis, & obſecrationibus Domini miſericordia deprecetur.

CONgregato clero & pp̃lo cantetur aña. Oremus. vt ſu. fo. 291. vel Exaudi nos dn̄e. vt ĩ 4. fer. cinerum. f. 227. Qua cantata cũ verſu, & Gloria pa. & repetita ex integra poſt Gloria pa. Aña, incipiatur litania, & oĩa alia fiãt vſq; ad regreſſum ad eccleſiam, ſicut in feſto ſancti Marci in litania maiori ſignatum eſt. f. 210. Regreſſi ad eccl̃iã, poſtquã illam ingreſſi fuerint, cantet ſequentẽ aña. Suſtinuim⁹. & ea cãtata, cãteṫ p̃s. Deus nr̃. 227. cũ Gloria pa. & repetaṫ aña. poſt pſalmum añ.

Deus noſter refu gi um & virtus. f. 246. E v o v a e.

Finita antiphona dicatur. Kyrie eleiſon. Chriſte eleiſon. Kyrie eleiſon. Pater noſter. Et ne nos inducas in tentationem. ℟ Sed libera nos à malo. ℣ Ne reminiſcaris domine delicta noſtra, vel parẽtum noſtrorum. ℟ Neque vindictam ſumas de peccatis noſtris. ℣ Adiuua nos Deus ſalutaris noſter. ℟ Et propter gloriam nominis tui libera nos. ℣ Domine ne memineris iniquitatum noſtrarum antiquarum. ℟ Cito anticipent nos miſericordię tuę. ℣ Memor eſto congregationis tuę. ℟ Quam poſſediſti ab initio. Domine exaudi orationem meam. ℟ Et clamor meus ad te veniat. ℣ Dominus vobiſcum. ℟ Et cum ſpiritu tuo. Oremus.

EXaudi nos domine Deus noſter: & in tribulationibus noſtris miſerere nobis: & qui ſolus magnificaris in populis, ſpiritalẽ lętitiam tribue in ſpe futurorum munerum conſtitutis. Per dominum noſtrum Ieſum. ℟ Amen. Oremus. Oratio.

EXauditor omnium Deus, exaudi noſtrorum fletuum vocem: & tribue infirmitatibus noſtris perpetuam ſoſpitatem: vt dum dignanter gemitum noſtri laboris ſuſcipis, tua nos ſemper miſericordia conſoleris. Per dominum. ℟ Amen. Oremus. Oratio.

Domine

A DOmine ne in ira tua nos arguas, neque in furore tuo corripias: ſed auſteritati verberis largire miſericordiam lenitatis: vt non contritionem pęna, ſed eruditionem nobis conferat diſciplina. Per dominum noſtrum. ℟ Amen. Oremus. Oratio.

COnuerte domine oculos cordis noſtri ad cernendum tui iudicij veritatem, vt dum hic igne ſpirituali probamur, de tuis in ęternum conſpectibus cum fructu iuſtitię ſatiemnr. Per dominum noſtrum Ieſum. ℟ Amen. Oremus.

FIrmamentum ſpei, & refugium dolentium pijſſimę Deus: ſalua nos ab inimicis, & a laqueis mortis, vt aſſumpti de multitudine circunſtantium tribulationum, deuotiores ſancto nomini tuo cum voce laudationis pſallamus. Per dominum noſtrũ Ieſum Chriſtum. ℟ Amen. Oremus.

B SVſceptor omnium clementiſſime Deus: ne permittas delectari inimicos noſtros ſuper nos: ſed ita nos tua virtute corrobora, vt conuerſo planctu noſtro in gaudium, ſanctitatis tuæ memoriam iugiter excolamus. Per dominum noſtrum.

Poſtea dicatur miſſa de tribulatione. ſ. Salus populi. vt in Miſſali.

¶ De proceſſione tempore belli. Cap. 23.

COngregato clero & populo ad eccleſiam, incipiatur ańa. Oremus. folio. 291. deinde cantetur ańa. Exaudi nos. vt in 4. feria cinerem. fol. 227. Qua cum verſu & Gloria patri. cantata & repetita, cantetur litania ſicut in feſto ſancti Marci notatum eſt in litania maiori.

& egrediatur proceſſio. Completo circuitu proceſſionis, redeun-
C tes ad eccleſiam ipſa cantent Antiphonam.

mine

Universidad de Deusto
Biblioteca

re a mus. ℣. Deus venerũt gẽtes. E v o v a e. ℣.

DEus venerunt gentes in hęreditatem tuam: polluerunt templum sanctum tuum: posuerunt Ierusalem ĩ pomorum custodiam. Posuerunt morticinia seruorum tuorũ escas volatilibus cęli: carnes sanctorum tuorũ bestijs terrę. Effuderunt sanguinem ipsorum tanquã aquam in circuitu Ierusalẽ: & non erat qui sepeliret. Facti sumus opprobrium vicinis nostris: subsannatio & illusio his, qui in circuitu nostro sunt. Vsquequo dñe irascceris in finem? accendetur velut ignis zelus tuus? Effunde iram tuam in gentes quæ te non nouerunt: & in regna, quę nomen tuum non inuocauerunt. Quia comederunt Iacob: & locum eius desolauerunt. Ne memineris iniquitatum nostrarum antiquarum: cito anticipiẽt nos misericordię tuę: quia pauperes facti sumus nimis. Adiuua nos deus salutaris nr̃: & pp gloriam noĩs tui dñe libera nos, & ꝓpitius esto peccatis nostris pp nomen tuum. Ne forte dicant in gentibus, vbi est Deus eorum, & innotescat in nationibus coram oculis nr̃is. Vltio sanguinis seruorum tuorum, qui effusus est: ĩtroeat in cõspectu tuo gemitus cõpeditorum. Secundum magnitudinẽ brachij tui, posside filios mortificatorum. Et redde vicinis nr̃is septuplum in sinu eorum: improperium, quod exprobrauerunt tibi dñe. Nos autem, populus tuus & oues pascuę tuę, confitebimur tibi in seculum. In generatione & gnationẽ, annunciabim⁹ laudem tuam. Gloria. Repetatur añа: qua finita dicatur. Kyrie eleis. Chr̃e eleis. Kyrie ele. Pater nr̃. Et ne nos. ℣. Cõgregati sunt inimici nr̃i contra nos. ℟. Cõtere fortitudinem illorum dñe. ℣. Esto nobis dñe turris fortitudinis. ℟. A facie inimicorũ. ℣. Muro tuo inexpugnabili circunciage nos domine. ℟. Et armis tuę potẽtię ꝓtege nos deus noster. ℣. Exaudiat dñs orationes nostras, & reconcilietur nobis. ℟. Nec nos

deserat

A deserat in tpe malo. ℣. Dispersde ĩ virtute tua inimicos nostros Domine. ℟. Et depone eos protector noster. ℣. Domine exaudi. ℟. Et clamor meus. ℣. Dominus vobiscum. ℟. Et cũ spũ tuo. Oremus.

Oratio.

OMnipotens sempiterne deus, à bellorum nos, qs, turbine fac quietos: quia bona nobis cuncta prestabis, si pacem dederis mentis & corporis. Per Christum dominum. ℟. Amen. Oremus.

Oratio.

OMnipotens ęterne Deus, Chr̃iani noĩs inimicos virtute tuæ quæsumus, comprime maiestatis: vt populus tuus & fideli integritate lętetur, & temporum tranquillitate semper exulter. Per Christum dominum nostrum. ℟. Amen. Oremus. Oratio.

B DEus, cui regnum est oĩum seculorum supplicationes nostras clementer exaudi: & Chr̃ianorum regnum tibi subditũ protege: vt in tua virtute fidentes, & tibi placeant, & super omnia regna prędellant. Per Christũ dñm nostrum. ℟. Amen. Oremus. Oratio.

DEus conditor mundi, sub cuius arbitrio oĩum seculorũ ordo decurrit: adesto propitius inuocationibus nostris: & trãquillitatem pacis p̃sentibus concede tpibus, vt in laudibus misericordiæ tuæ inessabili exultatione lętemur, Per dñm nostrũ. Benedicamus dño. ℟ Deo gratias. Cantetur missa assignata in missali tpe belli.

¶ De processione facienda ꝓ victoria habita de inimicis. Ca. 24.

C GOngregato clero & populo in ecclesia, & ordinata processione solenni, & festiua: processio more solito incipiat procedere: & cãtores alta voce incipiãt hymnum. Te Deum laudamus. f. 239. & chorus ipsum ꝓsequat. Quo completo cantentur hymni ad propositum. videlicet. Iesu nostra redemptio. Iesu saluator seculi. vt in festo omnium sctõrũ. Aue maris stel. hymni de angelis, & alij, vt videbitur, vsq; ad introitum ecclesię, vbi finienda est processio. Et cum fuerint in ecclesia cantent sequens ℟. Antiphonam, psalmos, & orationes. ℟ium.

Os q in turrib⁹ e stis, aperite portas,

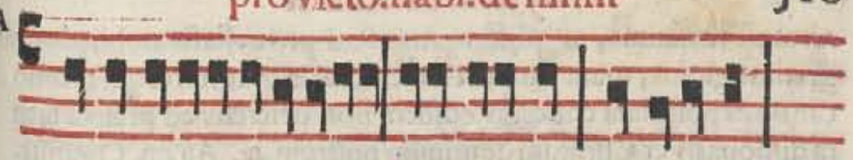
Universidad de Deusto
Biblioteca

Finita resumptione post Gloria pat. incipiatur Antiphona. Benedictus. & tota dicatur ante psalmos & post psalmum Antiphona

psalmũ

totus dicatur cum Gloria Patri. Psalmus.

IVbilate Deo oĩs terra: psalmum dicite noĩ eius, date gloriam laudi eius. Dicite Deo, quã terribilia sunt opera tua domine in multitudine virtutis tuę mentientur tibi inimici tui. Omnis terra adoret te & psallat tibi: psalmum dicat nomini tuo. Venite & videte opera Dei: terribilis in consilijs super filios hoĩum. Qui conuertit mare in aridam: in flumine pertransibunt pede, ibi lętabimur in ip-
B so. Qui dominatur in virtute sua: in ęternum oculi eius super gentes respiciunt, qui exasperant non exaltent in semetipsis. Benedicite gentes Deum nostrum: & auditam facite vocẽ laudis eius. Qui posuit aĩam meam ad vitam: & nõ dedit in cõmotionẽ pedes meos. Q m̃ probasti nos Deus: igne nos examinasti, sicut examinatur argentum. Induxisti nos in laqueum: posuisti tribulationes in dorso nostro, imposuisti homines super capita nr̃a. Trãsiuimus per ignẽ & aquã: & eduxisti nos in refrigerium. Introibo in domum tuam in holocaustis: reddam tibi vota mea, quę distinxerunt labia mea. Et locutum est os meum in tribulatione mea. Holocausta medullata offeram tibi cum incenso arietum: offeram tibi boues cũ hircis. Venite, audite & narrabo oẽs qui timetis Deum: quanta fecit aĩę meę. Ad ipsum ore meo clamaui: & exultaui sub lingua mea. Iniquitatem si aspexi in corde meo: nõ exaudiet dominus. Propterea exaudiuit Deus: & attendit voci deprecationis meę. Benedictus Deus:
C qui non amouit orationem meam, & misericordiam suam a me. Gloria pa. Repetita post psal. Aña. dicatur. Kyrie eleison. Christe eleis. Kyrie eleison. Pr̃ nr̃. Et ne nos. ℣. Benedicamus te dominum Deum regem cęli. Q m̃ abs te victoria & sapientia. ℣. Domin⁹ Deus noster non secundũ potentiã armorũ. ℟. Sed vt sibi placet dat dignis victoriam. ℣. Confiteantur Domino misericordię eius. ℟. Et mirabilia eius filijs hominum. ℣. Domine exau. ℟. Et clamor
D me⁹ ad te veniat. ℣. Dñs vobiscũ. ℟. Et cum spiri. Oremus. Eus, cuius misericordię non est numerus, & bonitatis infinitus

Universidad de Deusto
Biblioteca

nitus est thesaurus, tuę pijssimę maiestati pro collatis nobis donis D gratias agimus, tuam semper clementiam exorantes: vt qui te inuocantibus postulata concedis, eosdem non deserens ad prędmia futura disponas. Per Christum dominum nostrum ℟. Amen. Oremus.

Oratio.

ORationū nostrarum petitionem cū gratiarū actionibus suscipe dñe, q̄s, & prędsta, vt quos exaudire, & incolumes seruare dignatus es, ab omni in posterum animę & corporis aduersitate custodias, vt semper in tuo seruitio & amore concrescant. Per Christum dominum nostrum. ℟. Amen. Oremus. **Oratio.**

DEus, qui neminem in te sperantem nimiū affligi permittis: sed pium p̄cibus p̄stas auditum, pro petitionibus nostris votisq; susceptis optatis, gr̄as agimus, & dona libam⁹, te pijssime deprecā E tes: vt per hęc tua bñficia, q̄ nobis conferre dignatus es, tuum semper magnificare nomen concedas. Per dñm. Bñdicamus domino. ℟. Deo gr̄as. **Postea cantet missa secundum deuotionem sacerdotis cum orationibus beatę Marię virginis & btōrum apostolorū Petri & Pauli, & p̄roni illius ciuitatis vel terrę cum debita solennitate.**

¶ **Hymni cantandi in processionibus.** **Hymnus.**

Exil la re gis pro deunt: Fulget cru cis my- F

sterium: Quo carne carnis cōditor Suspēsus est pa tibu lo. Quo vulneratus insuper, mucrone diro lanceę, Vt nos lauaret crimine, manauit vnda sanguine. Impleta sunt quę concinit Dauid fidelis carmine: dicens, in nationibus regnauit a ligno deus. Arbor decora & fulgida: ornata regis purpura: electa digno stipite, tam sancta membra tangere. Beata cuius brachijs secli pependit precium, statera facta corporis: prędamq; tulit tartari. O crux aue spes vnica: hoc passionis tempore, Auge pijs iustitiam: reisque dona veniam. Te summa Deus Trinitas, Collaudet oīs spiritus:

Quos

A Quos per crucis mysterium Saluas, rege per secula. Amen.

Hymnus.

An ge lingua glo ri o si prę lium certa mi nis

Et super cru cis tro phę um dic triumphum no bi lem:

B

Qua li ter re dem ptor or bis im mola tus vi ce rit.

De parentis protoplasti fraude facta condolens: quando pomi noxialis morte morsu coruit, ipse lignum tunc notauit, damna ligni vt solueret. Hoc opus nostræ salutis ordo depoposcerat, multiformis proditoris ars vt artem falleret, & medelam ferret inde, hostis vnde læserat. Quando venit ergo sacri plenitudo temporis, missus est ab arce patris natus orbis conditor, ac de ventre virginali caro factus prodijt. Vagit infans inter arcta conditus prędsepia, membra pannis inuoluta virgo mater alligat, & manus pedesq; & cu- C ra, stricta cingit fascia. Gloria & honor Deo, vsquequaque altissimo: Vna patri, filioque, inclyto paraclito, Cui laus est & potestas p immensa secula. Amen. **Hymnus.**

L Vtris sex qui iam peractis, tem pus im plēs cor-

poris, Se vo lente natus ad hoc, pa ssio ni de ditus,

Agnus

Universidad de Deusto
Biblioteca

Agnus in cru ce le ua tur im mo landus sti pite.

Hic acetum, fel, arundo, sputa, clauî, lancea: Mite corpus perforatur, sanguis, vnda profluit: terra, pontus, astra, mundus, quo lauantur flumine. Crux fidelis inter omnes arbor vna nobilis: Nulla sylua talem profert, fronde, flore, germine: Dulce lignum, dulces clauos, dulcę pondus sustinet. Flecte ramos arbor alta, tensa laxa viscera, Et rigor lentescat ille: quem dedit natiuitas: Vt superni membra regis miti tendas stipite. Sola digna tu fuisti Ferre secli precium. Atque portum pręparare, nauta mundo naufrago: Quem sacer cruor perunxit Fusus agni corpore. Gloria & honor Deo, vsquequaq; altissimo: Vna patri filioque, inclyto paraclito. Cui laus est & potestas per immensa secula. Amen.

¶ In diebus dominicis post pascha ad vesperas. Hymnus.

Decęnam agni, proui di Et stolis albis candi-

di. Post transitũ maris rubri, Christo canamus principi. Cuius corpus sanctissimum, in ara crucis torridum, cruore eius roseo gustando viuimus Deo. Protecti paschę vespere à deuastante angelo: erepti de durissimo pharaonis imperio. Iam pascha nostrum Christus est: qui immolatus agnus est synceritatis azyma, caro eius oblata est. O vere digna hostia, per quam fracta sunt tartara, redempta plebs captiuata, reddita vitę prędia. Consurgit Christus tumulo, victor redit de barathro: tyrannum trudens vinculo, & reserans paradisum. Quęsumus author omnium, in hoc paschali gaudio, ab omni mortis impetu tuum defende populum. Gloria

A Gloria tibi domine: qui surrexisti à mortuis: cum patre & sancto spiritu, in sempiterna secula. Amen.

¶ Ab octaua paschę vsq; ad Ascensionem ad laudes. Hymnus.

A Vro ra lu cis ru ti lat: Cę lum lau di bus in to-

B nat: Mũdus exultans iubilat: Gemens infernus v lulat. Cum rex ille fortissimus, mortis confractis viribus, pede conculcans tartara, soluit à pęna miseros. Ille, qui clausus lapide custoditur sub milite, triumphans pompa nobili, Surgit victor de funere. Solutis iam gemitibus, Et inferni doloribus: Quia surrexit Dominus, Resplendens clamat angelus.

TRistes erant apostoli, de nece sui Domini: quem pœna mortis crudeli Serui damnarunt impij. Sermone blãdo angelus Prędixit mulieribus. In Galilęa Dominus videndus est quantocyus. Illę dum pergunt concitę, Apostolis hoc ducere, videtes eum viuere, osculantur pedes domini. Quo agnito discipuli, in Galilęam ppere pergunt, videre faciem desideratam domini. Claro paschali gaudio, Sol mundo nitet radio Cum Christũ iam apostoli visu cernunt C corporeo. Ostensa sibi vulnera, in Chri carne fulgida, resurrexisse dominum, Voce fatentur publica. Rex Christe clementissime, tu corda nostra posside vt tibi laudes debitas reddamus omni tempore. Quęsumus author omnium, in hoc paschali gaudio, ab omni mortis impetu tuum defende populum. Gloria tibi dñe qui surrexisti à mortuis, cũ patre & sancto spiritu, In sempiterna sęcula. Amẽ.

¶ In Ascensione Domini ad vesperas & laudes. Hymnus.

E su no stra re dem pti o: Amor & de side-

rium.

rium. Deus cre a tor omnium, Homo in fi ne tem porum.

Quę te vicit clementia, Vt ferres noſtra crimina: Crudelem morté patiens, Vt nos à morte tolleres? Inferni clauſtra penetrans, Tuos captiuos redimens, Victor triumpho nobili Ad dextram patris reſidens. Ipſa te cogat pietas, Vt mala noſtra ſuperes Parcendo, & voti compotes Nos tuo vultũ ſaties. Tu eſto noſtrum gaudium, Qui es futurus prędmium: Sit noſtra in te gloria Per cuncta ſemper ſecula. Amen.

Quo mors ſo lu ta de pe rit: da tur triumphos gra ti ę.

Scandens tribunal dexterę Patris, poteſtas omnium Collata Ieſu cęlitus, Quę non erat humanitus. Vt trina rerum machina, Cęleſtium, terreſtrium, Et infernorum condita. Flectant genu iam ſubdita. Tremunt videntes angeli, Verſa vice mortalium Culpat caro, purgat caro, Regnat Deus Dei caro.

Tu eſto noſtrum gaudium, Manens olympo prędditum, Mundi regis qui fabricam, Mundana vincens gaudia. Hinc te precantes quęſumus: Ignoſce culpis omnibus: Et corda ſurſum ſublenua Ad te ſuperna gratia. Vt cum repente cęperis Clarere nube iudicis, Pęnas repellas debitas, reddas coronas perditas. Tu eſto noſtrum gaudium, Qui es futurus præmium: ſit noſtra in te gloria Per cuncta ſemper ſecula. Gloria tibi domine, Qui ſcandis ſuper ſydera: Cum patre & ſancto ſpiritu, In ſempiterna ſecula. Amen. Hym.

Clara

na: Quę penetrat rex glo ri ę, Cum tri um pho vi cto ri ę.

Qui moriturus venerat, Perempta morte redeat, Victor ad aſtra nobilis, Raptis gehennę ſpolijs. Accliuis vt erigeret, Venditus vt redimeret, ſpretis errantem paſcuis. Quem reportat ſcapulis. Iam caro lutum deſpice, Cęlum tellus ingredere: Nam membris via ſternitur, Qua caput ire cernitur. Ieſu decus angelicum, Dulcedo, deſiderium, Et nos totis viſceribus Fac te ambire, quęſumus. Da nobis in te viuere, Ad te cor noſtrum dirige: Accendat noſtra pectora Tui amor in ſecula. Gloria tibi Domine: Qui ſcandis.

¶ In feſto Pentecoſtes ad veſpetas. Hymnus.

ſi ta: Imple ſu per na gra ti a: Quę tu cre a ſti pectora.

Qui paraclitus diceris, Donum dei altiſſimi, fons viuus, ignis, charitas, Et ſpiritalis vnctio. Tu ſeptiformis munere, dextrę dei tu digitus, Tu rite promiſſum patris ſermone ditans guttura. Accende lumen ſenſibus: Infunde amorem cordibus: Infirma noſtra corporis, Virtute firmans perpetim. Hoſtem repellas longius, pacemque dones protinus: Ductore ſic te prędio Vitemus omne noxium. Per te ſciamus da patrem, Noſcamus atque filium: Te vtriuſq; ſpiritũ Credamus omni tempore. Gloria patri domino, Natoq;, qui à mortuis Surrexit, ac paraclito, In ſeculorum ſęcula. Amen.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Ad laudes Hymnus. D

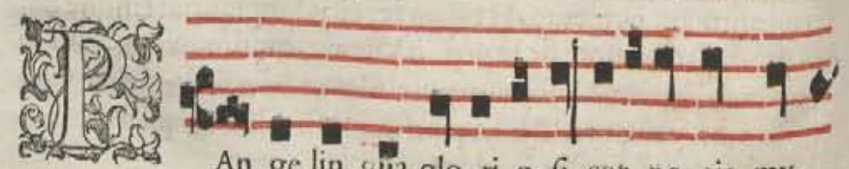

E a ta nobis gau di a An ni reduxit or bi ta:

Cum spi ri tus pa ra cli tus Re ful sit in di sci pu los. Ignis vibrante lumine linguę figuram detulit: verbis vt essent profui,& charitate feruidi: Linguis loquuntur omnium, turbę pauēt gentilium: musto madere deputant, quos spiritus repleuerat. Patra E ta sunt hęc mystice, paschę peracto tempore: sacro dierum numero, quo lege fit remissio. Te nunc, Deus pijssime, vultu precamur cernuo, prolapsa nobis cęlitus largire dona spiritus.

IAm Christus astra ascenderat, reuersus vnde venerat, promissum patris munere sanctum datur⁹ spiritum: Solennis vrgebat, dies, quo mystico septemplici orbis volutus septies, signat beata tempora. Dum hora cunctis tertia repente mundus intonat: orantib⁹ apostolis, Deum venisse nunciat. De patris ergo lumine decorus ignis missus est: qui fida Christi pectora calore verbi compleat.

IMpleta gaudent viscera, afflata sancto spiritu voces diuersas intonant, fantur Dei magnalia. Ex omni gente cogniti, gręcis, latinis, barbaris, cunctisq; admirantibus, linguis loquunt oīum. Iudęa tūc incredula, vesana toruo spū, ructare musti crapulā alumnos F Chri concrepat. Sed signis & virtutibus Occurrit, & docet Petrus, falsa profari perfidos Iohele teste comprobans. Cudum sacrata pectora tua replesti gratia: dimitte nunc peccamina, & da qeta tēpore. Gloria patri dño, natoq;, qui a mortuis surrexit, ac paraclito, in seculorum secula. Amen. ¶ Hymni de sacratissimo sacramento.

An ge lin gua glo ri o si cor po ris mysterium:

A

ste ri um: sanguinisq; pre ci o si, quem in mundi præ-

ci um. Fructus ventris ge ne ro si, Rex effudit gen ti um.

Nobis datus nobis natus, ex intacta virgine: & in mundo conuersatus, sparso verbi semine: sui moras incolatus miro clausit ordine In supremę nocte cęnę recumbens cum fratribus, obseruata lege B plene cibis in legalibus, cibum turbę duodenę sedat suis manibus. Verbum caro panem verum, verbo carnem efficit, fitque sanguis Christi merum, etsi sensus deficit: ad firmandum cor syncerum, sola fides sufficit. Tantum ergo sacramentum veneremur cernui: Et antiquum documentum nouo cedat ritui, pręstet fides supplementum sensuum defectui. Genitori genitoq; laus, & iubilatio, salus, honor, virtus quoque sit, & benedictio, procedenti ab vtroq; compar sit laudatio. Amen. Hymnus.

A cris so len ni is iun cta sint gau di a: Et ex

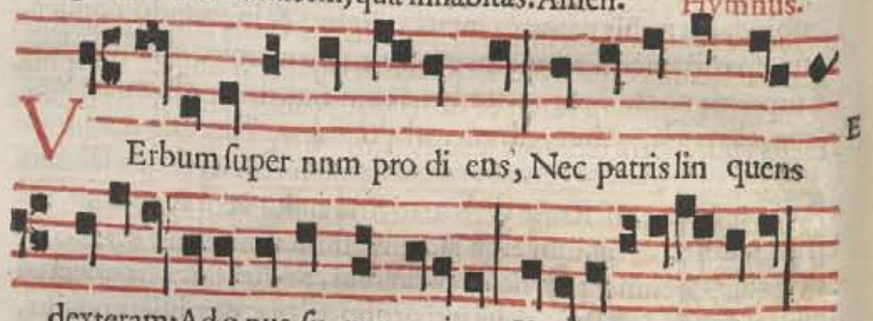
prę cor di is so nent prę co ni a: Re ce dant ve te ra,

no ua sint om ni a: Corda, vo ces, & o pe ra.

Noctis recolitur cęna nouissima, qua Chrs creditur agnum & azy-

Universidad de Deusto
Biblioteca

ma dediſſe fratrib⁹, iuxta legitima priſcis īdulta patribus. Poſt agnū D
typicū, expletis epulis corp⁹ dn̄icū datū diſcipulis, ſic totū oībus, qđ
totū ſingulis, eius fatemur manib⁹. D edit fragilibus corporis fercu
lū: dedit & trib⁹ ſanguinis poculum, dicēs accipite qđ trado vaſcu-
lū: oēs ex eo bibite. S ic ſacrificiū iſtud īſtituit, cuius officiū cōmitti
voluit ſolis p̄sbyteri, q̄bus ſic cōgruit, vt ſumāt & dēt cęteris. P anis
angelicus fit panis hoīum, dat, panis cęlicus figuris terminū: o res
mirabilis, mād ucat dn̄m paup, ſeruus, & humilis. T e ſumma deitas,
vnaq; poſcimus, ſic nos tu viſita, ſicut te colimus: p̄ tuas ſemitas duc
nos quo tēdimus Ad lucem, quā inhabitas. Amen. Hymnus.

dexteram: Ad o pus ſu um e xi ens, Venit ad vi tę veſperam.
In mortem a diſcipulo ſuis tradendus ęmulis, prius in vitę ferculo ſe
tradidit diſcipulis. Q uibus ſub bina ſpecie carnem dedit & ſangui-
nem: vt duplicis ſubſtantię totum cibaret hominem. S e naſcens de
dit ſocium, conueſcens in ędulium: ſe moriens in preciū, ſe regnans
dat in p̄miū. O ſalutaris hoſtia, q̄ cęli pandis oſtium: bella premunt
hoſtilia, da robur, fer auxilium. V ni trinoq; dño ſit ſempiterna glo-
ria. Qui vitam ſine termino Nobis donet in patria, Amen. F

¶ In Natiuitate ſcī Ioannis Baptiſtę, ad veſperas. Hymnus.

Nuncius

A N uncius celſo veniēs olympo, Te p̄ri magnum fore naſciturū, No-
mē, & vitę ſeriē gerendę Ordine p̄mit. I lle p̄miſſi dubius ſuperni
Perdidit prōptę modulos loq̄lę. Sed reformatti genitus perēptę Or-
gana vocis. V entris obſtruſo recubans cubiculi Senſeras regē tha-
lamo manentē. Hinc parens nati meritis vterq; Abdita pandit.

A Ntra deſerti teneris ſub annis, ciuium turmas fugiens, petiſti:
Ne leui ſaltem maculare vitam Famine poſſes. P rębuit hir-
tum tegumen camelus Artubus ſacris, ſtrophium bidentes: Cui la-
tex hauſtrum, ſociata paſtum Mella locuſtis. C ęteri tm̄ cecinere va
tum corde prę ſago iubar affuturum: tu quidem mundi ſcelus auferē
tē indice prodis. N on fuit vaſti ſpatium per orbis ſanctior quiſquā
genitus Ioanne: qui nefas ſecli meruit lauantem tingere lymphis.
B G loria p̄ri, genitęq; proli: & tibi cōpar vtriuſq; ſemp ſpiritus alme
Deus vnus, omni tempore ſecli. Amen. ¶ Ad laudes hymnus.

S erta ter denis alios coronant aucta crementis, duplicata quoſdā:
trina centeno duplicata fructum te ſacer ornant. H inc potens no-
C ſtri meritis opimis pectoris duros lapides repe'le, aſperum pla-
nans iter: & reflexos Dirige calles. V t pius mundi ſator & redem-
ptor mētibus pulſa liuione puris, rite dignetur veniens ſacratos po-
nere greſſus. L audibus ciues celebrāt ſuperni, Te Deus ſimplex, pa
ternque trine: ſupplices at nos veniam precamur: Parce redemptis.
Amen. ¶ De ſanctis apoſtolis Petro & Paulo. Hymnus.

Sacer. R r iij ne

Universidad de Deusto
Biblioteca

ne perfu di ſti ſeculum, De corans cęlos incly to mar-

ry ri o, Hac ſa cra di e, quæ dat re is ve ni am.
I anitor cęli, doctor orbis pariter, Iudices ſeculi, vera mundi lumina, Per crucem alter, alter enſe triumphans, Vitę ſenatum laureati poſſident.

O Felix Roma, quę tantorum principum Es purpurata precioſo ſanguine: Non laude tua, ſed ipſorum meritis Excellis omnem mundi pulchritudinem. Sit trinitati ſempiterna gloria, Honor, poteſtas, atque iubilatio: In vnitate cui manet imperium, Ex tunc & modo per ęterna ſecula. Amen.

¶ Ad laudes hymnus.

Am bo ne paſtor Pe tre clemens ac ci pe Vo-

ta precantum: & pec ca ti vincula Re ſol ue tu bi po-

te ſta te tra dita: Qua cūctis cęlū verbo clau dis, a peris.
D octor egregie Paule mores inſtrue, Et mente polum nos transferre ſatage: Donec perfectum largiatur plenius, Euacuato quod ex parte gerimus. Sit trinitati ſempiterna gloria, Honor, poteſtas, atque iubilatio: In vnitate cui manet imperium, ex tunc & modo p

ęterna

A ęterna ſęcula. Amen.

¶ Hymni de beata Maria Magdalena.

Au da mater eccle ſi a, Lauda Chriſti clemen-

ti am: Qui ſeptem purgat vi ti a Per ſeptiformē gra ti am.
M aria ſoror Lazari. Quæ tot commiſit crimina, Ab ipſa fauce tar-
B tari Redit ad vitæ limina. P oſt Fluxę carnis ſcandala, Fit ex lebete phiala, In vas translata gloriæ, De vaſe contumeliæ. Aegra currit ad medicum, vas ferens aromaticum: Et a morbo multiplici Verbo curatur medici. S urgentem cum victoria Ieſum videt ab inferis. Prima meretur gaudia: Quę plus ardebat cæteris. V ni Deo ſit gloria, pro multiformi gratia: Qui culpas & ſupplicia remittit, & dat prędmia. Amen.

¶ Hymnus ſequens canratur in eodem tono.

A Eterni patris vnice, Nos pio vultu reſpice: Qui Magdalenam hodie Vocas ad thronum glorię. I n theſauro repoſita Regis eſt drachma perdita: Gēmaq; lucet inelyta De luto luci reddita. Ieſu dulce refugium, Spes vna pęnitētiū, Per peccatricis meritū, Peccati ſolue debitū. P ia mater & humilis, Naturæ memor fragilis, In
C huiꝰ vitæ fluctibꝰ, Nos rege tuis p̄cibus. V ni deo ſit gloria, Pro multiformi gr̄a: Qui culpas & ſupplicia Remittit, & dat p̄mia. Amen.

Sal lat immēſas choꝝ oīs odas: Cum De o dignę ſa-

era magdalenę Lau de ſup̄ma re deūt colēda feſta Ma rię.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Hæc pedes Ieſu lachrymis rigauit: Terſit & proni capitis capillis, D
vertici & Chriſti veneranda fudit hæc alabaſtrum. Extat hęc multum mulier beata: Quę caput regis manibus perunxit: Quęque diuinum ſitienter hauſit Pectore verbum. Morte ſurgentem cito prima vidit: Nec locum liquit lachrymans ſepulchri: Donec agnouit redijſſe Chriſtum pleniter orbi. Lapſibus vitę veniam peccare A
Deo ſumma pietate clara: Quo frui tecum mereamur agri Luce p
ęuum. Gloriam patri reſonemus omnes, Gloriam nato canat omnis ordo: ſpiritui ſancto pia vox reſultet, omne per ęuum. Amen.

Honor, decus, imperium ſit trinitati vnicæ: patri, nato, paraclito: per infinita ſecula. Amen.

¶ Hymnus de beata virgine Maria.

Sumens illud aue Gabrielis ore funda nos in pace, mutans Euę nomen. Solue vincla reis profer lumen cæcis mala noſtra pelle bona cuncta poſce. Monſtra te eſſe matrem: ſumat per te preces, qui p
nobis natus tulit eſſe tuus. Virgo ſingularis, inter omnes mitis, nos culpis ſolatos mites fac, & caſtos. Vitam præſta puram: iter para
tutum:

A tutum: vt videtes Ieſum ſemper colletemur. Sit laus Deo patri: ſummo Chriſto decus, ſpiritui ſancto, tribus honor vnus. Amen.

Hymnus.

B Cui luna ſol, & omnia deſeruiunt per tempora: perfuſa cæli gratia Geſtant puellę viſcera. Beata mater, munere cuius, ſupernus artifex mundum pugillo continens, ventris ſub arca clauſus eſt. Beata cæli nuncio, fecunda ſancto ſpiritu: deſideratus gentibus cuius per aluum fuſus eſt. Gloria tibi domine.

Quod Eua triſtis abſtulit, tu reddis almo germine: intrent vt aſtra flebiles, cæli feneſtra facta es. Tu regis alti ianua, & porta lucis fulgida: vitam datam per virginem Gentes redemptæ plaudite. Gloria tibi.

¶ In feſto ſancti Michaelis ad veſperas. Hymnus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

dium, In conſpectu an ge lo rum, votis vo ce pſallimus:

Al ter nan tes con cre pando, me los da mus vo ci bus.
Collaudamus venerantes omnes cæli milites: Sed præcipue primatem cæleſtis exercitus, Michaelem in virtute conterentem zabulon. Quo cuſtode procul pelle, Rex Chriſte pijſſime, omne nefas E
inimici: mundo corde, & opere paradiſo redde tuo nos ſola clemẽtia. Gloriam patri melodis perſonemus vocibus: gloriam Chriſto canamus, gloriam paraclyto: Qui trinus & vnus deus extat ante ſecula. Amen.

Ad laudes hymnus.

Hriſte ſctõrum dec° angelorũ: Rector humani ge-

neris & author: No bis ę ternũ tribue benignus ſcãdere cęlũ.
Angelum pacis Michael ad iſtam cælitus mitti rogitamus aulam: Nobis vt crebro veniente creſcant, proſpera cuncta. Angelus fortis Gabriel, vt hoſtem pellat antiquum, volitet ab alto, ſępius templum veniens ad iſtud Viſere noſtrum. Angelum nobis medicum ſalutis Mitte de cælis Raphael, vt omnes ſanet ęgrotos, pariterque noſtros dirigat actus. Hinc Dei noſtri genitrix Maria, totus & nobis chorus angelorum ſemper aſſiſtat, ſimul & beata concio tota.
Præſtet hoc nobis deitas beata patris ac nati, pariterque ſancti ſpi tus, cuius reboat in omni gloria mundo. Amen.

¶ In

A ¶ In feſtiuitate omnium Sanctorum. Ad Veſperas. Hymnus.

Hri ſte redẽptor omnium, Cõſerua tuos fa mu-

los, Be a tę ſemper virginis Placatus ſan ctis pre ci bus.
Beata quoque agmina Cæleſtium ſpirituum Præterita, præſentia, Futura mala pellite. Vates æterni iudicis, Apoſtolique Domini,
B Suppliciter expoſcimus, Saluari veſtris precibus. Martyres Dei inclyti, Confeſſoreſque lucidi, Veſtris orationibus Nos ferte in cæleſtibus. Chori ſanctarum virginum, Monachorumque omnium, Simul cum ſanctis omnibus, Cõſortes Chriſti facite. Gentem auferte perfidam Credentium de finibus: Vt Chriſto laudes debitas Perſoluamus alacriter. Gloria patri ingenito, Eiuſque vnigenito, Vna cum ſancto ſpiritu, In ſempiterna ſecula Amen.

¶ Ad laudes hymnus.

E iu ſal ua tor ſe culi, Redemptis o pe ſub-

C

ue ni: Et pi a de i ge ni trix, Sa lutem po ſce miſe ris.
Cætus oẽs angelici, Patriarcharum cunei, Et prophetarum merita Nobis p̃cent veniam. Baptiſta Chri preuius, Et clauiger æthereus, Cum cæteris apſis, Nos ſoluant nexu criminis. Chorus ſacratus martyrum, Confeſſio ſacerdotum, Et virginalis caſtitas Nos a pcis abluant. Monachorum ſuffragia, Oẽſq; ciues cælici, Annuant votis

ſuppli-

Universidad de Deusto
Biblioteca

ſupplicum. Et vitę poſcant p̄miū. Laus, honor, virtus, gloria Deo D
p̄tri & filio: ſancto ſimul paraclito, In ſeculorum ſecula. Amen.

¶ In Natalitijs apoſtolorum ad veſperas & ad laudes. Hymnus.

Xultet cęlū laudibus: Reſultet terra gaudijs:

A poſto lorum glo riam Sa cra ca nunt ſo len ni a. E

Vos ſecli iuſti iudices, Et vera mundi lumina, Votis pręcamur cordium, Audite preces ſupplicum. Qui cęlum verbo clauditis: ſeraſque eius ſoluitis: nos à peccatis omnibus ſoluite iuſſu quęſumus. Quorum pręcepto ſubditur, ſalꝰ, & languor omnium, ſanate ęgros moribus, nos reddentes virtutibus. Vt cum iudex aduenerit Chriſtus in fine ſeculi: nos ſempiterni gaudij faciat eſſe compotes. Deo patri ſit gloria. Eiuſq; ſoli filio, Cum ſpiritu paraclito, Et nunc & in perpetuum. Amen.

¶ De vno martyre, Hymnus.

Eus tu o rum mi li tum Sors, & corona, pręF

mium, Laudes canentes martyris Ab ſolue nexu crimi nis.
Hic nempe mundi gaudia, Et blandimenta noxia Caduca rite deputans, Peruenit ad cęleſtia. Pęnas cucurrit fortiter, Et ſuſtulit viriliter pro te effundens ſanguinem, ęterna dona poſſidet. Ob hoc precatu ſupplici te poſcimus pijſſime: In hoc triumpho martyris, Dimitte noxam ſeruulis. Laus & perennnis gloria

Deo

A Deo patri, & filio: Sancto ſimul paraclito, In ſeculorū ſecula. Amē.

¶ Ad laudes, Hymnus.

Ar tyr De i qui v ni cum Patris ſequēdo fili ū,

Victis triumphas ho ſti bus, Vi ctor fruens cę le ſti bus.

B Tui precatus munere, Noſtrum reatum dilue, Arcens mali contagium, vitę remouēs tedium. Soluta ſunt iam vincula tui ſacrati corporis: Nos ſolue vinclis ſeculi, amore filij dei. Deo patri ſit gloria, eiuſq; ſoli filio, Cum ſpiritu paraclito, Et nunc & in perpetuum. Amen. ¶ De pluribus martyribus ad veſperas hymnus.

Anctorum meritis inclyta gaudia Pāgamus ſo-

C ci i, geſtaq; for ti a: Nam gli ſcit a nimus, pro merecā tibus

Vi ctorum genus o ptimum. Hi ſunt, quos re ti nens mundus inhorruit: Ipſum nam ſterili flore peraridum Spreuere penitus: teque ſecuti ſunt, Rex Chriſte bone cęlitus. Hi pro te furias, atque ferocia Calcarunt hominum ſęuaque verbera: Ceſſit his lacerans fortiter vngula: Nec carpſit penetralia. Cęduntur

gladij

Universidad de Deusto
Biblioteca

gladijs more bidentium, Non murmur reſonat, non quęrimonia, D
ſed corde tacito mens bene conſcia Conſeruat patientiam. Quæ
vox, quę poterit lingua retexere, Quę tu martyribus munera præ-
paras? Rubri nam fluido ſanguine, laureis Ditantur bene fulgidis.
Te ſumma deitas, vnaq; poſcimus, Vt culpas abluas, noxia ſubtra-
has, Des pacem famulis, nos quoque gloriam Per cuncta tibi ſe-
cula. Amen. ¶ De pluribus martyribus ad laudes Hymnus.

urem benignam protinus Appone noſtris vocibus: trophęa ſa-
cra pangimus, ignoſce quod deliquimus. Tu vincis in martyrib⁹,
parcendo confeſſoribus, tu vince noſtra crimina, donando indul-
gẽtiam. Deo patri ſit gloria, eiuſque ſoli filio, cum ſpiritu paraclito,
& nunc & in perpetuum. Amen.

¶ In Natalitijs vnius confeſſoris ad veſperas. Hymnus

lebrat porbem. Hodie lętus meruit ſecreta Scan dere cęli.
Qui pius, prudens, humilis, pudicus, ſobrius, caſtus fuit, & qet⁹,
vita dum pręſens vegetauit eius corporis artus. Ad ſacrum cuius tu
mulum frequenter mẽbra lãguentum modo ſanitati Quolibet mor
bo

Abo fuerint grauata, reſtituuntur. Vnde nunc noſter chorus, in hono
re ipſius hymnum, canit hunc libenter: vt pijs eius meritis iuuemur
oẽ per ęuum. Sit ſalus illi, decus, atq; virtus: qui ſupra cęli reſidens
cacumẽ, totius mundi machinam gubernat, trinus & vnus. Amen.
¶ In natalitijs vnius confeſſoris pontificis ad laudes. Hymnus.

Tui ſacri qua nominis confeſſor almus claruit: huius celebrat an-
nua deuota plebs ſolennia. Qui rite mundi gaudia huius caduca re
ſpuens, cum angelis cęleſtibus lętus potitur pręmijs. Huius benig-
n⁹ annue nobis ſequi veſtigia: huius precatu, ſeruulis Dimitte no
xam criminis. Sit Chriſte rex pijſſime, tibi, patriq; gloria. Cũ ſpiri
tu paraclito. Et nunc & in perpetuum. Amen.

¶ In Natalitijs vnius confeſſoris ad laudes Hymnus.

Ta ſupplicanti cætui, obtentu huius optimi, remiſſionem crimi-
num, Rumpendo nexum vinculi. Anni recurſo tempore, Dies
illuxit lumine: quo ſanctus hic de corpore Polum migrauit prę-
potens. Hic vana terrę gaudia, Et luculenta prędia Polluta ſor-
de deputans, Quans tenet cæleſtia. Te Chriſte rex pijſſime, hic
confi-

confitendo iugiter, calcauit hostem fortiter, superbum ac satellitē. D
Virtutum actu, & fide, Confessionis ordine. Ieiuna membra deferens, dapes supernas obtinet. Proinde rex pijssime, precamur omnes supplices: vt huius almi gratia. Nobis remittas debita. Gloria patri dño, Gloria vnigenito, Vna cum sancto spiritu, In sempiterna secula. Amen. ¶ De virginibus Hymnus.

prorsus

A prorsus omnia corruptionis vulnera. Laus, honor, virtus, gloria, Deo patri, & filio, sancto simul paraclito In sæculorū secula. Amē.
¶ In dedicatione ecclesię ad vesperas, & ad nocturnum. Hymnus.

C ¶ Ad laudes hymnus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Quem Si on ſan cta ſu ſce pit, in quo credens per manet. Omnis illa Deo ſacra & dilecta ciuitas, plena modulis in laude & ca nore iubilo Trinum deum, vnicumq; cum fauore prędicat. Hoc in templo ſumme deus exoratus adueni: Et clemẽti bonitate precum vota ſuſcipe: Largam benedictionem hic infunde iugiter. Hic pro mereantur omnes petita acquirere, Et adepta poſſidere cum ſan ctis perenniter, Paradiſum introire translati in requiem. Gloria & honor Deo vſquequoq; altiſſimo, vna patri, filioque inclito para clito: Cui laus eſt & poteſtas per immenſa ſecula. Amen.

¶ Ordo ad recipiendum ꝓceſſionaliter ꝑlatum, vel legatũ. Ca. 25. E

Vm ꝑlatus vel legatus aliquod oppidũ inſigne eſt ingreſ ſurus, proceſſio cleri ex more loci ordinata cum cruce ꝓcedit illi obuiã extra portã oppidi. Et cum legatus ſi ue ꝑlatus aduenerit, prelatus eius loci: ſiue primam di gnitatem habens, indutus ſuperpelliceo & pluuiali ꝑcioſo, offert venienti crucem oſculandam: quam legatus, ſeu prelatus ex equo, vel ſi maluerit deſcendens in terram ſuper tapetem ſtratum, genufle xus deuote oſculatur. Tum ſi intrans eſt epꝰ, vel maior, aut presby ter, vel epꝰ cardinalis, cantores incipiunt & proſequuntur añam.

Si vero legatus recipiendus, ſit diaconus cardinalis, cantatur reſponſorium ſequens.

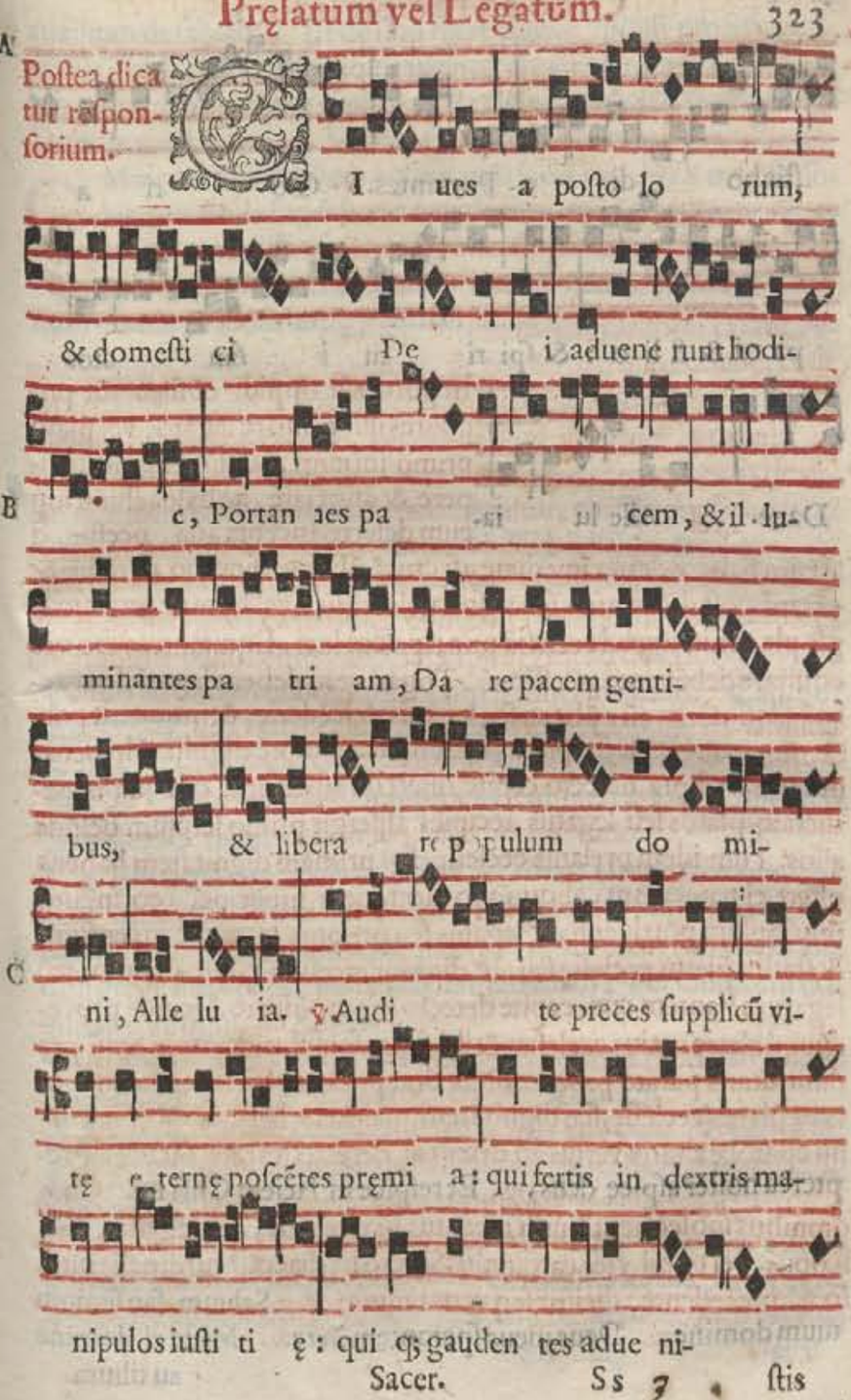
Universidad de Deusto
Biblioteca

Si autem duo, vel plures reciperentur Legati, etiam si non essent Episcopi, vel presbyteri Cardinales, cantent antiphonam.

Postea

Postea dicatur responsorium.

Universidad de Deusto
Biblioteca

In porta aũt oppidi cõsueuerũt primiores illi⁹ obuiare legato, vel plato primo intranti, ac illũ benigne suscipere, & associare, ac baldachinũ sup eum deferre. Incepta aña, ꝓcessio, q̃ locum habere debet imediate aũ crucẽ plati, ordine suo ꝓgredit: & cãtanẽ posit dictas añas seu rõsoria, alia cãtica, vel hymni: prout magis placebit vsq; ad ecclesiã principalem loci. Equitantes vero oẽs equitare debẽt ante ꝓcessionẽ. Togati vero debent legatũ, seu prelatũ sequi. Cum aũt plat⁹ seu legatus descẽderit, & intrauerit portã principalis ecclesie, plat⁹ ecclesie, seu maiorẽ dignitatẽ habens, indutus, vt supra, detecto capite, offert illi aspersoriũ cũ aqua benedicta: q̃ plat⁹ seu legatus accipiẽs aspergit primo seipsum deinde alios. Tum idem prelatus ecclesie, seu primam dignitatem habens offert ei nauiculam, aliquo alio sacerdote super pelliceo induto thuribulum porrigente, & legatus seu prelatus imponit incensum, & statim plat⁹ ecclesie seu ali⁹ dignior incensat ipsum plat⁹, seu F legatum stantem cum capite detecto more cõsueto. Deinde procedũt ad altare maius ecclesie: & ibi super faldistorio ante infimũ gradum altaris parato procumbit & orat prælatus seu legatus. Interim vero plat⁹ ecclesie, seu dignitatem maiorem habens stans in cornu epistolæ altaris versus ad orantem detecto capite dicit ℣. Propterea noster aspice deus, ℟. Et respice in faciem Chri tui. Cum omnibus subsequentibus si receptus sit prælatus, aut legatus, episcopus, vel presbyter cardinalis. Si vero sit diacon⁹ cardinalis omisso ℣. precedente: dicitur sequens tantum ℣. Saluum fac seruum tuum domine. ℟. Deus meus sperantem in te. ℣. Mitte ei domine auxilium

A auxilium de sancto. ℟. Et de sion tuere eum. ℣. Nihil proficiat inimicos in eo. ℟. Et filius iniquitatis non apponat nocere ei. ℣. Domine exaudi orationem meam. ℟. Et clamor meus ad te veniat. ℣. Dominus vobiscum. ℟. Et cum spiritu tuo. Oremus. Oratio.

OMnipotens sempiternæ deus, qui facis mirabilia magna solus, prætende super hunc famulum tuum, & cunctas congregationes illi conmissas, spiritum gratiæ salutaris: & vt in veritate tibi complaceat, ꝑpetuũ ei roré tuæ benedictionis infunde. Per Christum dominum nostrum. ℟. Amen. His dictis, cantores cãtant aliquam añam eis magis placentem, de sancto patrono ecclesię, cum versiculo de eodem sancto. Et cum dr̃ versiculus, surgit prelatus, vel legatus, ascendit ad altare, osculatur illud in medio, procedit ad B cornu epistolę, vbi stans ad ipsum altare versus cãtat oõnem de dicto scõ: deinde ad medium altaris reuertitur, vbi stãs dat benedictionem solennẽ populo, dicens. Sit nomẽ dñi bñdictum &c. Qua data facit promulgari per vnum ex suis, siue ex beneficiatis ecclesiæ idulgentias, quas ipse præsentibus concedit: deinde plat⁹ ecclesiæ & alij, dimissis paramentis, associant illum vsq; ad diuersorium suum

¶ Ordo ad recipiendum Episcopum nouiter creatum. Cap. 26.

CVm vero nouus prælatus primo ad oppidum aliquod suæ dioc̃esis veniens recipitur, loco orationis predictę scilicet Omnipotens sempiterne Deus, qui facis mira. dicitur sequens. Oratio.

DEus omnium fidelium pastor & rector: famulum tuum. N. quem ecclesiæ tuæ præesse voluisti, propiti⁹ respice: da ei, quę C sumus, verbo & exemplo quibus pręest proficere: vt ad vitam vna cum grege sibi credito perueniat sempiternam. Per Christum dominum nostrum. ℟. Amen.

¶ Ordo qualiter recipi debeat episcopus, quando venit ad visitandas parochias. Cap. 27.

POntifex visitaturus parochias suas cum ad oppida suę dioc̃esis peruenerit recipitur processionaliter eo ordine prout supra in receptione prelati, seu legati dictũ est, hoc solo dempto quod loco orationis. Ops sempiterne deus, qui facis mirabilia magna &c. seu Deus omniũ fideliũ pastor & re. ipso plato añ altare in faldistorio genua flectente, dr̃ sequens orario.

Universidad de Deusto
Biblioteca

DEus humilium visitator, qui eos paterna dilectione consola- D
ris pr̃tede societati nostrę gratiã tuã: vt p eos, in qbus habitas, tuũ in nobis sentiamus aduentũ. Per Chr̃m dn̄m nr̄m. ℟. Amen.
Qua finita, põtifex surgit, ascendit ad altare maius, osculatur illud ī medio, & ibidẽ populo solenniter benedicit. Deinde versus ad populũ sedẽs ibidẽ in aliqua sede, seu faldistorio, vel stans apodiatus ad altare, prout sibi magis placebit, proponit populo causas aduentus sui: qã sacri canones & ecclesiasticus ordo hoc fieri prẽcipiunt pp multa. ¶ Primo, ad absoluẽdas aĩas defunctorum. ¶ Secundo, vt sciat & videat qualiter ecclesia ipsa spiritualiter & tpaliter gubernetur. Qũo se habeat in ornamentis. Qualiter ibi ecclesiastica sacrameta ministrenẽ, & diuina officia peraganẽ. Quale seruitiũ ibi impẽ E
ditur. Qualis sit vita ministrorum & populi, vt ex officio inqsitionis suę p eũ siqua in p̃missis corrigẽda fuerint, corriganẽ & emendenẽ. Et precipit fieri libros, & alia necessaria ecclesiastica ornamenta.
¶ Tertio, ad adulteria, fornicationes, sortilegia diuinationes, & similia publica in populo puniẽda, ad quod interdũ non sufficiũt ecclesiarũ rectores. Ostendẽs diligenter populo quã dãnabilia & detestanda sint crimina ipsa. ¶ Quarto, pp casus, qui de iure vel cõsuetudine ad episcopum duntaxat pertinere noscuntur, qui in cõstitutionibus synodalibus continentur, de quibus nullus alius se intromittere potest: Protestãs plebi, q̃ siqs, vel siqua in aliquo ipsorũ casuũ, vel in quocũq; alio cõsilio eius indiguerit, paratus sit benigne audire & cõsiliũ & absolutionẽ impendere, ac pęnitentiã misericorditer iniungere salutarem. ¶ Quinto, ad exhibendũ sacramentum F
confirmationis, quod nullus alius nisi solus episcopus ex diuina & apostolica institutione dare põt. ¶ Sexto, inducit diligenter populum ad pęnitentiam, & instruit in ecclesiasticis sacramentis, & in articulis fidei, & qualiter debent declinare à malo & facere bonũ, Fugere vitia & sectari virtutes, Alteri non facere quod sibi fieri nolunt. His expletis fit populo confessio & absolutio generalis, & indulgentia datur per pontificem. Post hęc pontifex deposita cappa, induitur, amictu stola, pluuiali violacei vel nigri coloris, & mitra simplici: & stans cum mitra iuxta altare, versus ad populum, incipit antipho. Si iniquitates. Deinde cum ministris, seu capellanis suis dicit psal. De profundis. f. 190. & terminetur per Requiem eternam.
Tum

A Tnm dicit totam aĩam. Si iniquitates obseruaueris dn̄e, dn̄e quis sustinebit? Qua dicta, posita, deposita mitra dicit Kyrie eleison. Kyrie eleison. Pr̃ nr̄. quod secrete completur. Et interim accepto aspersorio cum aqua benedicta, terram aspergit ante se deinde impositio incenso in thuribulo & illo benedicto eodem modo incensat. Quo facto pronunciat. ℣. Et ne nos. ℟. Sed lib. ℣. In memoria eterna erunt iusti. ℟. Ab auditione mala non timebunt. ℣. A porta inferi. ℟ Erue domine animas eorum. ℣. Requiem eternam dona eis domine. ℟. Et lux perpetua luceat eis. ℣. Domine exaudi. ℟. Et clamor me. ℣. Dominus vobiscum. ℟. Et cũ spũ tuo. Oremus. Or̃o.

DEus, qui inter apostolicos sacerdotes famulos tuos pontificali feciſti dignitate vigere, p̃sta, q̃sumus: vt eorũ quoq; ppetuo aggregenẽ consortio. Per Chr̃m dn̄m nr̄m. ℟. Amẽ. Deinde aqua
B benedicta thuriferario, duobus ceroferarijs, Cruce, & clero prẽcedẽtibus, & cãtãtibus ℟. Qui Lazarũ. cum versu, sup. f. 195. Pontifex cũ mitra exit ad cẽmeteriũ, interim dicens cum ministris suis aĩam. Si iniquitates obseruaueris domine. p̃s. De profundis. folio 190. vsque ad finem cum Requiem eternam. &aĩa. Si iniquitates obseruaueris domine, domine qs sustinebit? Quibus omnibus dictis, cum fuerint in medio cẽmeterij, firmant se suo ordine: & chorus cantat ℟. Libera me domine de morte eterna, cum suis versiculis, & Requiem eternam. folio 190. Tum repetitur ℟. Libera me domine. vsque ad primum ℣. Interim dum ℟ repetitur, offerrur per digniorem ecclesię nauicella, & per alium ex ministris thuribulum pontifici: qui imponit incensum more consueto. ℟. repetito, Chorus cantat Kyrie eleison. Christe eleison. Kyrie eleison. Mox pon-
C tifex mitra deposita conuenienti voce dicit. Pater noster. Deinde aspergat & incensat prout fecit in ecclesia. Quo facto dicit versus. Et ne nos induc. ℟. Sed libera. ℣. In memoria eterna erunt iusti. ℟ Ab auditione mala non timebunt. ℣. A porta inferi. ℟. Erue domine animas eorum. ℣. Requiem eternam. ℟. Et lux perpetua. ℣. Domine exaudi orationem meam. ℟. Et clamor meus ad te veniat. ℣. Dominus vobis. ℟. Et cum spiritu tuo. Oremus. Oratio.

DEus, qui inter apostolicos sacerdotes famulos tuos sacerdotali feciſti dignitate vigere, pręsta quæsumus, vt eorum quoque perpetuo aggregentur consortio. Alio oratio.

Deus

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ordo ad visitandas parochias.

D Eus venię largitor & humanę salutis amator, q̃s clementiam tuam: vt nostrę congregationis frarres, propinquos & benefactores, qui ex hoc seculo transierunt, beata Maria semper virgine intercedente cum omnibus sanctis tuis, ad perpetuę beatitudinis consortium peruenire concedas. Alia oratio.

D Eus, cuius miseratione animę fideliũ req̃escunt: famulis & famulabus tuis oĩbus hic, & vbiq; in Chr̃o q̃escẽtibus, dꝛ ꝓpitius veniã peccatorũ: vt à cunctis reatibus absoluti, tecũ sine fine lętentur. Per eundẽ Chr̃m dn̄m nr̃m. ℟. Amen. ℣. Requiẽ ęternã dona eis dn̄e. ℟. Et lux perpetua. Tum duo cantores dicunt ℣. Req̃escant in pace. ℟. Amen. Et mox pontifex eleuata dextera, producit signum crucis ab omni parte super cęmeterium. Tunc accepta mitra per pontificem, reuertuntur omnes ad ecclesiam ordine quo venerunt, choro dicente congruenti voce sine nota totum Pſs. Miserere mei deus secundum magnam misericordiam tuam. cum ℣. Requiem ęternam dona eis domine. ℟. Et lux ꝓpetua luceat eis. Quem etiã pontifex ipse dicit voce demissa cũ ministris seu capellanis suis: q̃bus dictis, & põtifice ad chorum añ maius altare peruẽto, Pontifex deposita mitra stans ibidem in medio versus ad altare dicit Kyrie eleis. Chr̃e eleis. Kyrie eleison. Pr̃ nr̃. ℣. Et ne nos. ℟. Sed libe. ℣. A porta inferi. ℟. Erue domine aĩas eorum. ℣. Dn̄e exau. ℟. Et clamor. ℣. Dn̄s vobiscum. ℟. Et cũ spũ tuo. Oremus. Oro.

A Bsolue, q̃sumus domine, animas famulorum famularumque tuarum ab omni vinculo delictorum, vt in resurrectionis gloria inter sanctos & electos tuos resuscitati respirent. Per dominum. His peractis, prepositis stola & pluuiali, nigris, seu violaceis, & assumptis albis, poterit põtifex confirmare pueros, prǽmissa monitione, & alijs seruatis, prout in pontificali libro notatum est: aut, si placet, poterit pontifex illud pro alia hora vel die reseruare, & successiue alia facere, quæ supra proposuit se facturum. Expedita itaq; confirmatione, & benedictis ornamentis, si qua bn̄dicẽda sunt, depositisq; indumentis ecclesiasticis, cõfessiones, deinde quærelas, siquæ sunt, audit. Tũ de conuersatione cleri & populi, ac qualiter spiritualia & tpalia in ipsa ecclesia ministrantur, & de libris ac ornamentis diligenter de plano inquirit. Peracta demum visitatione illius loci, & omnibus expeditis, cũ discedere voluerit pontifex, in suo habitu

cõi

A cõi accedit ad ecclesiam: & stans ante altare ī cornu epistolę versus ad illud dicit psalmũ. De profundis. 190. totum cũ Requiem ęternam. & añ Si iniquitates. Deinde dicit Pater nr̃. ℣. Et ne nos. ℟. Sed lib. ℣. A porta inferi. ℟. Erue dn̄e animas eorum. ℣. Requiescant in pace. Amen. ℣. Dn̄e exaudi orationem meam. ℟. Et clamor meus ad te ve. ℣. Dominus vobiscum. ℟. Et cum. Oremus.

D Eus cuius miseratione aĩę fideliũ req̃escunt, famulis & famulabus tuis oĩbus hic & vbiq; ī Chr̃o q̃escẽtibus da ꝓpitius veniã peccatorũ, vt à cunctis reatibus absoluti, tecũ sine fine lętentur. Per eundẽ Chr̃m dn̄m no. ℟. Amẽ. Post hęc discedit quo voluerit.

¶ Pronunciatio futuræ paschæ in die Epiphanię. Cap. 28.

¶ In die Epiphaniæ cantato euangelio, diaconus pronunciat futurum pascha in hunc modum.

B

Universidad de Deusto
Biblioteca

Sermone volgare il Giorno della Epiphania dopò la publicatione delle feſte in la Meſſa.

B Elli Giorni paſſati (Fratelli Cariſſimi) Habbiamo con gaudio & allegrezza ſpirituale celebrata la ſolennità della natiuità del noſtro Signor Ieſu Chriſto: Hora, perche ſi appreſſanno li giorni ſolenni, ne quali eſſo noſtro Signore ha operato, & ſi è affaticato per eſſa noſtra ſalute, è coſa conueniente & giuſta, che noi ancora con ogni diligentia ci prepariamo & diſponemo di celebrare detti giorni ſolenni, per la qual coſa la ſanta madre Chieſa ha ordinato che in queſto giorno ſiano publicamente pronunciate al popolo tutte le feſte dell'Anno, chiamate le feſte mobili, perche non vengano ſempre nel medeſimo giorno, ma ſempre variano nei giorni & tempi dell'Anno: & queſto è fatto acciò il giorno della ſanta Reſurrettione ſia celebrato nel giorno di Domenica. Et, perche di dette feſte mobili, alcune vengono auanti eſſa Reſurrettione, alcune da poi, però noi le pronuncieremo tutte, accioche con maggior deuotione poſſiate diſponerui & prepararui a ſolnenizar quelle ſecondo la intentione della Santa madre Chieſſa, la quale l'ha inſtituite & ordinate per la ſalute noC ſtra. Et prima io ui annuncio come addi. N. del tal meſe. N. ſarà la Domenica della Septuageſima, nel qual tempo la ſanta Chieſia nel ſanto vfficio commemora & fa mentione del grauiſſimo peccato delli noſtri primi parenti Adamo & Eua, per il qual peccato eſſendo tutti incorſi nell'ira di Dio, ſiamo inuitati al tempo della penitentia, & poi la Chieſa ſi veſte di negro, & lieua via li cantici di letitia & di gloria, come tutti vedemo & vdimo, & giorni diciotto da poi principia il tempo della ſanta Quareſima, cio è il di della Cenere, il qual giorno ſarà addi tanti. N. del tal meſe. N. in quel giorno ſete tutti obligati venir alla Chieſa à torre & ſparger le cenere ſopra li voſtri capi, in ſegno di penitentia ricordandoui che hauete offeſa per li voſtri peccati la diuina maeſtà, & humiliarui à quella, & domandar li perdono: & cominciar ogni giorno à digiunare fino alla Paſqua, macerando & caſtigando la voſtra carne abſtenendoui dalli cibi prohibiti, per ſodisfare alli delitti commeſſi ſino al di di Paſqua; il qual ſarà addi tanti N.

del tal

Universidad de Deusto
Biblioteca

del tal mese in fino a tal giorno douete non solamẽte digiunare, ma etiam confessarui di tutti li vostri peccati al proprio sacerdote & far la penitentia di quelli da lui impostaui, ò altro modo secondo in digiuni, ò vero orationi, accio il Signor vi perdoni quelli, & plachi l' ira sua & habbia accette le molte buone opere, che voi farete, perdonando ancora alli vostri prossimi le ingiurie, che ui haueſſero fatte Il Sanctissimo & gloriosssimo giorno detto della Resurrettione sarà a di. N. tanti del tal mese qual felicissimo giorno piaccia a Dio concederui di celebrare con gaudio & diuotione comunicandoui degnamente con pura conscientia, & sforzandoui di conseruarui netti & mondi, fuggir le cattiue compagnie, visitando le Chiese, & pigliando le molte indulgentie concesse in tal giorno da li sommi pontefici, & questo douete fare dal spatio di giorni 36. dal giorno di Pasqua, nelli tre giorni che sequitano, che si chiamano le Rogationi, quali cominciaranno a di. N. tanti del tal Mese fino a di tanti del mese. N. nel qual tempo la Chiesa fa le processioni generali cantandole le letanie, & piu del solito si fanno orationi, per placar l'ira di Dio contra li nostri peccati, accio rimettendoci quelli, & perdonandoci, ci guardi da peste, fame & altri infiniti mali, & ne conserui li nostri beni temporali per sustentamento di questa nostra mortal vita. Il quadragesimo giorno della Resurrettione, sara l'Ascensione del nostro signore: che sara a di tanti. N. del tal mese N. quãdo veramente lui con il suo vero corpo glorificato abandonando questo mondo con la presentia corporale ascese sopra tutti li cieli à preparar ne quelle sedie, donde erano cascati quelli angeli dannati nel profundo dell'Inferno, & cosi come ascese al cielo cosi venira il giorno del iudicio à trionfare, giudicare li viui & morti, & communicare la gloria del corpo suo à tutti quelli, che insino alfine haueranno creduto in lui, & sententierà alla eterna dãnatione, q̃lli i quali nõ haueranno creduto, ma haueranno imitato li diabolici spiriti con la loro pessima vita. Doppo laqual solẽnità, cio è dieci giorni da poi sarà il giorno delle pentecoste, nel qual giorno il Signor mandò lo spirito santo in forma visibile di lingue de fuocho sopra delli apostoli dando & reuelando à quelli li secreti dello spirito santo riempiendoli delli sui donni, accio potessero predicare in tutto il mondo la salute, meritata da Christo per tutti quelli che fussero per conformarsi alla dottrina predicatali dalli santi Apostoli, il qual giorno delle pentecoste sarà alli di N. tanti, del mese. N. la Domenica sequente che sarà a di tanti. N. Del mese celebra la santa Chiesa la solennità & festa della santissima Trinità: che è la gloria del padre, figliuolo, & spirito santo, che sono tre persone in vna essentia: accio che conoscendo voi nel padre la potentia, nel figliuolo la sapientia, nel spirito santo, lo amore & somma bontà, vi sforziate di temere la potentia del padre: & cognoscendo la sapientia del figliuolo, vi ricordiate di honorare la sua imagine non imbrattando l'anima vostra nelle immonditie & sporcitie de i peccati: & cognoscendo nello spirito santo la eccessiua bontà & amor diuino, non cessiate di amare Iddio sopra tutte le cose, & che siate sempre ardenti & affocati di charita. Il giouedi seguente sara la solennità del corpo di Christo, qual sarà. N. nel tal

tal mese in questo giorno la santa Chiesa con vna solenissima processione cantando li sacerdoti tutti & li religiosi Hymni, salmi & cantici portano il santissimo sacramento dell'Altare, accio da tutti sia adorato & honorato & che tutti à quello inchinandosi li domandino aiuto & gratia di esser sublimati nelli alti cieli, doue lui siede alla dextra dell eterno padre. L'ultimo tempo dopo queste feste, sarà lo Aduẽto del nostro Signore, che sarà adi tanti N del tal mese N. rapresentãdo la santa Chiesa alli fedeli in le quatro settimane di quello quanto auenghi: ne quali viene il Signor nostro in questo mondo a visitar li suoi fideli: primamente venne Idio nel mondo in carne, à insegnare la bona vita con la dottrina & bone operationi: nel secondo venne per gratia nelli nostri cuori illuminandoci & gratificandoci, con la sua gratia: tertio venne à iudicare li viui & morti remunerando li buoni delle sue bone operationi, & castigãdo & dannando tutti li peruersi & catiui della sua mala vita. Quarto & vltimo venne a glorificare tutti in anima & corpo, donandoli le dote dell'anima & del corpo. Queste sono le feste mobili, & tempi di tutto l'anno, ordinate dalla Chiesa accio che in ogni tempo di quelle ricolgiamo i frutti necessarij a noi per la nostra vita spirituale, accio fruttificando in quelle con degni frutti in questa vita, finalmente ci conduciamo à viuere in quel la vita immortale con Dio qui est benedictus in secula seculorum Amen.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶. Antiphonę dicendę post Completorium Cap. 29. D

¶. Añę subscriptę cantant post completoriū p totum annum ordine subscripto. A primo sabbato de Aduentu vsq; ad Purificationem beatæ Mariæ dicitur **Alma redemptoris.** A purificatione vsque ad Pascha dicitur **Aue regina cælorum.** A pascha vsque ad octauam Pentecostes dicitur **Regina cæli lęta.** Ab octaua Pentecostes vsque ad Aduentum dicitur **Salue regina.** Antiphona.

fu-

¶Tractatus computi ſummatim excerptus ex computo Reuerendiſſimi patris domini Guillelmi Durantis epiſcopi Mimatenſis, valde neceſſarius ſacerdotibus.

QVoniam, ſicut ait beatus Auguſt. 38. diſt. Quę ipſis Sacerdotes computum ſcire tenentur: alioquin vix in eis nomen ſacerdotis conſtabit. Sub quo verbo notitiã curſus tpis lunę, & calẽdarij intelligimus: qm̃ cõputus eſt ſcientia certificandi temp⁹ ſecũdum ſolis & lunę ꝓgreſſum: Idcirco ad ſimplicium ſacerdotum inſtructionẽ, de hoc aliqua cla-

ro compendio perſtringemus, prout ad vſum eccleſię dinoſcitur pertinere. Dr autem computus à cōputo, quia in ipſo computādo procedimus, non quia in ipſo computare doceamur. Et eſt duplex computus. ſ. aſtronomicus, ſeu philoſophicus: & vulgaris, ſeu eccleſiaſticus: ſed de aſtronomico, nil ad pns. Vulgaris computus eſt ſcię tia diſtinguendi tempus certa ratione, ſiue ſcientia temporis diſere tus, ſecundum eccleſię vſum. Tempus eſt mora motus rerum variabilium: cuius partes decem eſſe dicuntur, ſ. annus, menſis, ſeptimana, dies, quadrans, hora, punctum, momentum, vncia, & atomus. Annus continet duodecim menſes: quinquagintaduas ſeptimanas, & diem vnum: trecentos ſexagintaquinque dies, & ſex horas & quędam momenta. Menſis continet quatuor ſeptimanas, vel paulo plus. Septimana ſeptem dies. Dies quatuor quadrantes. Quadrans ſex horas. Hora quatuor puncta. Punctum decem momenta. Momentum duodecim vncias. Vncia quadragintaſeptem atomos. Atomus indiuiſibilis eſt: nam atomos grece, indiuiſio latine dicitur: Anni ergo ſolaris fere duodecima pars, menſis eſt. Septimana vero eſt fere quarta pars menſis. Dies naturalis ſeptima pars ſeptimanę. Quadrans quarta pars diei naturalis. Hora ſexta pars quadrantis. Punctum, quarta pars horę. Momentum, decima pars puncti. Vncia, duodecima pars momenti. Atomus, quadrageſimaſeptima pars vncię. Cęterum duplex eſt annus. ſ. ſolaris, & lunaris.

¶ Tractatus ſecundus tertię partis libri Sacerdotalis de computis Eccleſiaſticis.

¶ Quid ſit Annus ſolaris. Cap. 1.

ANnus eſt ſolis anfractus, cum peractis trecentis ſexaginta qn que diebus ſex horis, & quibuſdam momentis ad eadē loca ſyderum redit. Dicitur ergo annus. qa mēſib. ī ſe recurrētib. voluīt: ab an, quod eſt circum, & eo is: quaſi circulariter rediens. Annus ſm diuerſos diuerſa habet initia: qm̄ arabes & egyptij illū īchoant poſt ſolſtitiū ęſtiuale. ſ. à ſeptembri, pro eo q legīt arbores in principio mūdi fructum habuiſſe: & qa hoc ī ſeptēbri cōtingit, putāt tūc mū dū factū fuiſſe: ideoq; ibi incipiunt annum. Numa vero Põpilius & Romani annum à ianuario inceperūt, p eo q tunc vel paulo ante ſol nobis incipit appropinquare. Iudęi à martio inceperunt: quia in

in eo conditus eſt mundus. Et ideo dicitur q decimuſoctauus dies eius eſt primus dies ſeculi. Quos omnes quo ad aliqua computiſtæ imitantur. Ipſi nāque à ſeptēbri incipiūt rāres lunares, & emboliſmos, & epactas, & omnes annos lunares. A ianuario vero incipiunt aureū numerum, & quoſdam lr̄as dn̄icales: à martio regulares ſolares concurrentes, & quaſdā lr̄as dn̄icales, ut in ſecunda parte apparebit. Sane quidam moderni ob reuerentiam ſaluatoris computant annos à natiuitate eius. Alij vero ab eius incarnatione, i. annunciatione B. Marię: qñ illa dixit, Ecce ancilla Domini. &c. ſtatim enim fuit Chriſtus deus & homo, & plenus ſpiritu ſancto.

¶ De diuerſis nominibus anni. Cap. 2.

ANnorum alius eſt naturalis: alius vſualis, alius legitimus, ali⁹ emergens, alius ſolaris, alius magnus, alius olympias, alius luſtralis, alius indictionalis, alius iubileus, alius benignitatis, alius ęternitatis & glorię. ¶ Annus naturalis eſt cum luna ſoli opponitur, vnde ſol eclipſim patiī. ¶ Vſualis ſiue temporalis eſt, qui ſm vſum hoīum: ſuum initium habet à ianuario vſq; ad ſequentē ianuarium. ¶ Legitimus ſiue cęrimonialis eſt, qui cōputatur ſm lunationēs ab aprili vſq; in aprilem. Aprilis. n. eſt primus menſis apud hebręos. ¶ Emergens, eſt, in quo aliquod magnū iudęis vel alijs cōtingit: à quo facto in illius memoriā annum īcipiūt cōputare. ſ. à quo uis die. ¶ Annus ſolaris eſt ſpatium, in quo circuit ſol 12. ſigna zodiaci: quem circulū facit, vt p̄miſſum eſt, in 365. diebus & fere ſex horis: fere dixi, pp q̄dam momenta, quę adiciūtur, ſicut īfra dicet̄:

C Hę autem ſex horę de quarto i quartū annū faciūt vnū diē naturalē biſſextilē: & annus iſte cōis eſt oibus gētib⁹: & incipit qualibet die: & qualibet die finitur, trāſactis prędictis diebus. Et iſte poteſt etiam dici naturalis. ¶ De ſignis zodiaci. Cap. 3.

SIgna vero prędicta ſunt iſta. Aries, Taurus, Gemini, Cancer, Leo, Virgo, Libra, Scorpio, Sagittarius, Capricornus, Aquarius, & Piſces: vnde verſus, Hęc ſunt ſigna poli, quę ſemper ſunt via ſoli. Eſt aries, taurus, gemini, cancer, leo, virgo, Libraq;, ſcorpio, chiron, capricornus, vrnula, piſces. Et nota q cæli habitatio ſtat circulorum diſtincta zonis: Zonæ autem ipſę ſunt quinq;: quæ ideo zonæ, vel circuli appellantur: quia in circunductione ſphęrę exiſtunt. Zodiacus autem circulus eſt, qui ex linearum quin-

Universidad de Deusto
Biblioteca

que angulis,& ex linea cõstat. Rursus zodia grẽcè dicitur aïal, siue signum latinè: inde zodiacus dr aïal, seu signifer circulus, ex eo q in medio firmamenti sunt duodecim signa per transuersum posita, ẽqualiter per circulum distincta: q̃ formis & nominibus animaliũ designãtur: quia sol intrans in illa, proprietates aïaliũ quodãmodo sortitur: vel quia stellę in signis dispositę sunt animalium figuris.

¶ Signum aũt dicitur duodecima pars zodiaci. Sol quidẽ intrat in aliquod de prędictis signis quolibet mense in 15. calẽ. sm eccłam. vnde in martio intrat in arietem 15. calen. aprilis: ī aprili intrat taurum 15. cal. maij: & sic per ordinem mẽsium & signorum. ¶ Primum igitur signum est aries, in quo sol dicit esse factus: & in quo signo est sol circa principia veris, sic dictum: qa sicut aries est aïal retro debile hñs ante aliquid roboris, sic sol in tpe. 1. in principio arietis, habet debiles vires propter frigus eius fortitudinem minuens: anteriora verò, quę ętatem respiciunt, aliquid fortitudinis, 1. caloris habent. Vel sicut aries in hyeme cubat in latere sinistro: in vere autem incipit cubare in dextro: sic sol ante illud tempus moratur ī sinistro latere firmamenti s. in meridie, tunc vero intrat latus dextrum. s. versus aquilonem. ¶ Secundum signum est taurus, sic dictum, quia sicut taurus fortior est ariete, sic fortioris est efficaciæ sol in illo tempore quo ad nos, quàm in prędecedenti. Veruntamen ante est efficacior quàm post: sicut taurus ante fortior est quã retro. ¶ Tertium gemini, sic dictum, quia illo tempore vis solis geminatur: Incipit. n. esse calidus & siccus effectiuè: Vel quia tũc prędipue res geminantur, idest multiplicantur. Aues enim & animalia fetum producunt. Vel propter geminos siue duos gradus, quibus sub illo signo magis, quàm sub alio sol eleuatur a terra. ¶ Quartum cãcer, sic dictum, quia cancer est animal retrogradum, & sol tunc retrogreditur discedens a nobis, cum prius appopinquauerit nobis. ¶ Quintum leo, sic dictum, quia leo est animal crudele & semper febricitans: sic & tempus illud crudele & generans febres. ¶ Sextum virgo: quia sicut virgo nil generat: sic tempus illud sterile nil noui generat generata tamen matureścere facit. Est. n. tempus canicularium dierum. ¶ Septimum libra, sic dictum ab ęqualitate mensis ipsius: quia sole ibi existente, dies & nox ęquè ponderant, quoniam tunc est ęquinoctium autumnale. ¶ Octauum est scorpius, sicut

sicut. n. scorpius venenosus est & pungit, sic tempus illud morbosũ est propter inęqualitatem aeris. Est. n. mane frigus pungẽs: & in meridie calor vrens. ¶ Nonum sagittarius, sic dictum, quia venatio, quę per sagittarios fit, plerunq; tunc exercetur, vel propter fulgura, quę tunc sępe cadunt, quę italici sagittas vocant. ¶ Decimum capricornus. sicut. n. capricornus in abruptis montibus, siue in excelsis precipitijs pascitur, sic sol tunc est in altissimo gradu versus meridiem, vel sicut capricornus montes solet ascendere, sic sol tunc ad nos ascendere incipit. ¶ Vndecimum est aquarius, sic dictum, qa tempus illud aquis & ventis abundat. ¶ Duodecimum est pisces: quia sicut piscis est animal aquaticum, sic & tempus illud propter multas pluuias aquaticum est, vel quia tunc aquis resolutis tẽpus est piscationis. ¶ Verùm licet, sicut patet ex prędmissis, signa ęqualia sint secundum astronomicos, ecclesia tñ illa non ponit ęqualia. nam q̃q; plures dies sunt in vno signo quàm in alio; cũ vnus mensis plures dies habeat, quàm alius. Vnde plures erunt gradus vnius quàm alterius signi. Gradus autem dicit spatium, quo sol motu suo transit in zodiaco die naturali. Ex iam dictis facile sciri pt in quoto gradu alicuius signi sit sol quocumq; die.

¶ De bissexto. Cap. 4.

POrro dies bissextilis, de qua dictum est, dicitur bissextilis, scdm philosophos, quasi ex bisse momentorum collecta: quod sic poterit comprehendi. Sol. n. in quolibet signo moratur 30. diebus, & 30. trientibus horarum, & triginta bisse momentorum: & triens est tertia pars alicuius rei constantis ex tribus partibus: Bisse vero sunt duæ partes, sed multiplicatis duodecies 30. diebus habemus 360. dies. 30. trientes horarum constituunt 10. horas, quę multiplicatę duodecies, faciunt 5. dies, 30. bisses momentorum continẽt viginti momenta & duo puncta: sed multiplicatis duodecies duobus punctis hẽmus sex horas ex bisse momentorum collectas: quę de quarto in quartum annum constituunt vnũ diẽ, q̃ dicitur bissextilis. ¶ Rursum secundum Isid. p singulos ãnos crescit pars quarta assis: ac vbi quarto anno assis completa fuerit. bissextũ vnũ facit: & ideo p quatuor annos vnus bissextilis adiectus est. Dictus autẽ est secundũ eũ bissextus, qa bis sexies ductus essem facit, qđ est vnus dies. In quo loco calendarij poni debeat illa dies, his versibus continetur.

In Gregoriano Calendario leges inueniendi bissexti nouũ modiora.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Bissextum sextę martis tenuere calendę. D
Posteriore die celebrantur festa Matthię.
Hoc est dicere, q̄ illa litera, vbi dr̄ in calendario 6. calen. martij, debet poni dies bissextilis: & tunc stamus siue sedemus duobus diebꝰ supra illā literā: sed festū scī Matthię, qđ deberet illa die celebrari, celebratur tm̄ in sequenti, ita tū q̄ inter ipsum festum & vigiliam nullum sit medium extra de ver. sig. q̄ siuit. Non ītereſt tm̄, vtrum ipsum festum in prima, vel in secunda die p̄dictarum duarū celebret: sed regionis ī hoc consuetudo seruet̄. Isidorus dicit, q̄ à sexto nonas martij vsq; in diē calē ianuarij lunæ cursū bissextus apponitur: atq; inde detrahitur. Si autem volumus scire qū sit annus bissextilis, debemus diuidere annos Dñi per quatuor, quoties possumus & si nullus supererit, tunc erimus in anno bissextili: si autem aliquis remanserit, tunc non erit bissextus: vnde versus ¶ Anni diuisi Domini per quatuor eque ¶ Monstrat bissextum, qua ratione scias. Hoc autem verum est secundum illos, q̄ diuidūt annos dñi, incipiendo à natiuitate, vel a ianuario: nō secundū illos, q̄ icipiūt ab īcarnatione. Alia ēt doctrina ad inueniēdum bissextum ponet̄ infra, vbi de concurrentibus agetur. ¶ De quatuor temporibus anni. Cap. 5.

Pro inueniendo anno bissextili facilis modus.

E

TEmpora siue partes anni solaris sunt quatuor. s. ver, ęstas, autumnus, hyems. Dicta autem sunt tempora à cōionis temperamento, eo q̄ inuicem se humore, siccitate, calore, & frigore contemperent: hęc & curricula dicuntur, quia non stāt, sed currūt. Ver dictum est, q̄ a viret. Aestas dr̄ ab ęstu. i. calore: inde estas quasi vsta & arida. Autumnus à tempestate vocatur: qñ & folia cadunt, & omnia matureſcunt. Hyems dicitur ratione hemiſpherij: quia tunc sol circulo volvitur breuiori. Vnde & hoc tempus bruma dicitur: quasi brachis, ideſt breuis: vel à cibo, quia tunc maior est vescendi appetitus: edacitas enim græce bruma appellatur: Principia autem partium anni secundum ecclesiam his versibus continentur.

F

Festum Clementis hyemis caput est orientis.
Cedit hyems retro cathedrato Simone Petro.
Ver fugat Vrbanus, ęstatem Symphorianus.
Id tibi quod restat autumni tempora prędstat.

Hoc est dicere festū Clementis: q̄ est 9. calen. decembris, est principium hyemis, & durat vsq; ad festum cathedrę scī Petri: tunc incipit

A pit ver: & istud festum est 8. cal. martij: & ver durat vsq; ad festū scī Vrbani, q̄d est 8. calē. Iunij, tunc incipit ęstas, & durat vsq; ad festū simiphoriani, q̄d est 11. cal. septēbris, tunc incipit autumnus, & durat vsq; ad festum clemētis, in quo incipit hyems. In his quatuor partibus anni triduana ieiunia celebramus, & ideo ieiunia quatuor temporum appellantur. Ieiunium veris est in prima septimana qua drageſimę. s. in quarta feria post cineres. Ieiunium ęstatis est in prima die mercurij post pēte. Ieiunium autūni est in tertia die mercurij septembris. s. in quarta feria post festum sanctæ crucis. Ieiunium hyemis est in quarta feria post festum B. Lucię, vnde vers. est.

Quatuor tēpora ie iuniorū.

Vult crux, Lucia, cineres, charismata dia,
Vt det vota pia quarta sequens feria.

B ¶ Fiunt ad hoc ieiunia in quarta feria, quia Chr̄s à iuda traditus est, & in sexta feria, quia in ea crucifixus est, & in sabbato, quia tūc apostolorum tristitiā de nece saluatoris repñtamus, nam si compatimur & conregnabimus. De cō̄se. di. 3. cap. ieiunia. & c. sabbato. Aduēt⁹ autem dñi incipit dominica ꝓximiori festo sancti Andreę ante vel post, vel in ipso festo. ¶ De solstitio & equinoctio, ac varijs temporibus anni diuersis nominibus appellatis. Cap. 6.

ADhuc in anno solari contingūt duo solstitia, & duo ęquinoctia.
Solstitia in ęstate, & in hyeme.
Aequinoctia in vere, & in autumno.
Est autem solstitium maxima inęqualitas diei & noctis, siue ingressus solis in capricornum vel cancrum, & dr̄ solstitiū, quasi solis statio, eo q̄ tunc sole stante non crescunt nec minuuntur dies vel noctes. Aequinoctium est maxima diei & noctis ęqualitas, quia tunc ęquali spatio horarum cōsistunt dies, siue ingressus solis in arietem, vel librā. Vbi autem sit locus solstitiorum & ęquinoctiorū his versibus continetur. Solstitium decimo Christum prędst, atque Ioannē.
Æqua crucis festum dat tempora martis & idus. Hoc est dicere, q̄ solstitium hyemale est ante natiuitatem xp̄i decem diebus, videlicet 18. cal. Ianuarij. quo tempore sol incipit altiores circulos petere, & solstitium ęstiuale est ante natiuitatem Ioan. Baptistæ totidem diebus, videlicet 18. calen. iulij. quo tpe īcipit sol ad inferiores circulos remeare. Vnde ęstiualis solstitij dies maximus, sicut & hyemalis dies minimus inuenitur. Sed secūdum ęgyptios hyemale est 12.

C

cal.

Universidad de Deusto
Biblioteca

cal.ianuarij.secūdū gręcos 11.calē. Aestiuale vero ſm ęgyptios 12. D
cal.iulij:ſm græcos 11.cal. ¶Itē i festo crucis, vel secūdū alios 12.
calen.octobris,est ęquinoctium autumnale, & vbi dicitur in calen.
idus martij:vel secundum alios 12.cal. aprilis est ęquinoctiū verna-
le. Olim.n.annus in duas partes tm̄ diuidebatur.ſ.in ęstiuale,& hye
male solstitium : & in duo hemisphęria. ¶Magnus autem annus
completur reuersis planetis omnibus ad loca suę creationis, quod
fit annis non paucioribus 430. ¶Mundanus verò annus erit omni
bus stellis ad prima loca reuersis, quod fit demum post 15. millia
annorum. Magr̄ dicit in historia Geneſis,vbi agit de ebrietate Noe,
quòd magnus annus impletur per curricula sexcentorum anorum.
Aera, qua vtuntur hispani. singulorum annorum est constituta a
Cęsare augusto, quando ad primum censum orbem descripsit. E
Dicta est autem ęre ab ęrę:ex eo quòd omnis orbis ęs reddere pro-
fessus est reipublicę Romanorum. Prius autem fuerunt indictiones
postea ęrę. ¶Olympias constituta est apud græcos in Elide ciuita-
te, Elijs agentibus agonem, & quinquennale certamen, quatuor
medijs annis vacātibus: & ob hoc tempus Eliaci certaminis olym-
piadem vocauerunt,quadriennio in olympiade supputato. ¶Lu-
strum est pentesium.i. quingenium, quod quinto anno dicitur cō
di propter olympiades. Romani nondum erant consules, neque
ęræ.Quinquennale quidem tempus, ideo sic vocatum, quia censu
per quinquennium in republica peracto vrbs Romana lustraba-
tur. ¶Apud Romanos est annus indictionalis: qui ter quinos con
tinet annos, vt infra dicetur, & prætermissum est. ¶Apud hebræos F
est annus iubileus. i. remissionis: qui septenis completis annorum
hebdomadib. celebratur. ¶Apud christianos est annus benigni-
taris & gratiæ,ī quo Christus venit & nos sua benignitate redemit.
¶Apud sanctos comprehensores est annus ęternitatis & gloriæ:in
quo exultabunt sancti in gloria sine fine. ¶Rursus secula gn̄ationi
bus constant:sic dicta quia sequuntur:abeuntibus. n. alijs, alij suc-
cedūt.Hoc tps quidem quinquagesimū annū dicunt:quem hebræi
iubileū vocant, vt iā dictū est. Et ob hanc cāz hebræus pp vxorem
& liberos amans dm̄ suum aure pertusa seruitio subiugatur: & ser
uire iubēt seculum. i. vsq; ad annum quinquagesimū. ¶Aetas aūt
plerunq; dr̄ pro vno anno, & pro septē, & pro centū, & pro quouis
tpe.

A tpe.Vnde & ętas est,quod de multis seculis instruitur: & ideo dicta
est ętas,quasi similitudo æui:nam æuum est ętas perpetua: cuius ne
que initium, neq; finis nosciť. Deriuatū est aūt ęuum ab æonos :qd̄
apud græcos aliqñ pro seculo,& aliqñ ponitur pro æterno. Pro-
priè verò ætas duobus modis dicitur, videlicet hoīs, sicut infantia,
iuuentus,senectus. Aut mundi:cuius prima ętas est ab Adam vsq;
ad Noe:secunda à Noe vsq; ad Abraham : tertia ab Abraham vsq;
ad Dauid : & quarta à Dauid vsque ad transmigrationem Iudæ in
babyloniam,quinta de Iuda vsq; ad aduentum Saluatoris in carne:
sexta quæ nunc agitur, vsquequo mundus iste finiatur.

¶Tractatus tertius tertiæ partis libri Sacerdotalis de computis.

B Et primo de mense. Cap. 1.

Dicto de anno,sequitur videre de mense. Est autem mensis
spatium temporis, quo a phœbo phœbe recedēs, eidē cō
pleto suo circulo sociatur. Et dr̄ mensis a mensurando,
eò q; annus per menses mensuratur,vel à mene, quod est
defectus, eò quòd luna singulis mensibus visu deficit ab humano:
vel secūdum Isidorū a mene græcè, q; est luna latinè. Apud græcos
enim menses legitimi non ex solis circulo, sed ex lunæ cursu cōnu-
merantur,quod est de nona ad nonā. Diuidī aūt annus p 12. men-
ses: quia sol peragrando zodiacū.12.circuit regiones signorū, & in
his 12.mensibus cōmoratur. Romulus tñ voluit tm̄ decem esse men
ses ī anno,incipiēs a martio,quē Marti deo belli, quem patrem suū
esse putabat,dedicauit. Vnde Ouid. in 1. fastorum. Tpa digereret
C cùm conditor vrbis in annum, Instituit menses q; nq; bis esse suos.
Sed Numa Pompilius videns q; annus nō benè decē mensibus cō-
pleatur,superaddidit duos ī principio. ſ. Ianuarium & februarium.
Ianuarius dr̄ a ianua.86. dist. ieiuniū, quia sicut p ianuam intramus
domum,ita p ianuarium intramus annū:est enim limes anni. ¶Fe-
bruari⁹ dicitur a febribus,quæ tūc de facili cōtingūt,vel a februis. i.
purgationibus.Sunt autem februæ oblationes factæ p mortuis.Ro
mani autem illo mēse memoriā aīarū habebāt, & eas purgabāt ce-
lebrando exequias mortuorum. ¶Martius dr̄ a Marte patre Ro-
muli,vel quia eo tpe cūcta aīantia agūtur ad marē, & ad cōcūbēdi
voluptatē. Appellatur ēt q; nq; mensis nouus,quia est anni initium,
q; nq; nouum ver:quia in eo viridantibus arboribus, nobis transa-

ctorum

Universidad de Deusto
Biblioteca

ſtorum ꝓbatur occaſus. ¶ Aprilis dicit quaſi aperilis: qa tũc terra D
aperitur ad germina: & flores aperiũtur: & arbores incipiũt pullula
re. ¶ Maius à maioribus natu dr, qui erant principes reipublicæ.
¶ Iunius à iunioribus dicitur: erant enim olim maiores. ſ. ſeniores,
q appellabantur patres: & hi in ciuitate ſp remanebant vrbis regi-
mini cõſulẽtes: erant & minores, q ibant ad pugnandum pro repu-
blica: & ideo maius à maioribus: iunius à iunioribus nomen acce-
perunt: & in illorũ honorẽ inſtituti ſunt. ¶ Iulius dr à Iulio Cæſa re:
quia tunc natus fuit: vel quia tunc de hoſtibus triumphauit. Iulius
tñ priꝰ qntilis dicebatur, eo q eſt quintus a Martio: ſecũdũ Romu-
lum principium erat anni. ¶ Auguſtus eſt dictus ab Octauiano Au-
guſto: qui tunc natus fuit, vel quia tunc hoſtes ſuperauit. ſ. Cleo- E
patram & Marcum Antonium. Prius tñ dicebatur ſextilis, eo quod
ſextus eſt à martio. ¶ September nomen habet à numero & im-
bre, quia ſeptimus eſt à martio, & imbres habet. Sic & october, no-
uember, atq; december ex numero & imbribus vocabula accepe-
runt: quem numerum decurrentem december finit, pro eo quod
denarius numerus prẽcedentes numeros claudit. ¶ Quot autem
dies quilibet menſis habeat is verſibus continetur.

Iunius, aprilis, ſeptemq;, nouemq; tricenos,
Plus vnum reliqui, ſed habet februs octo vicenos.

Cui, ſi biſextus fuerit, ſupadditur vnus. Hoc eſt dicere q iunius,
aprilis, ſeptẽber, & nouember hñt 30. dies: reliq autẽ mẽſes hñt 31.
ſed Februarius tm habet 28. & qñ eſt biſſextus, 29. Sciendũ aũt eſt, F
q cuilibet mẽſi primo dati fuerunt 30. dies: q multiplicati duode-
cies conſtituunt 360. dies. De quinq; vero reſiduis datus eſt vnus
Ianuario, eo q eſt principium anni: & ẽt rõne ipſius numeri qa im-
par numerus mundus eſt: & numero deus impare gaudet. 32. q. 1.
nuptiẽ. Secundus datus eſt martio, pp eandẽ iparitatem. Tertiꝰ ma-
io Quartus iulio. Quintus octobri. Cẽſar autem auguſtus volẽs mẽ-
ſẽ Auguſti eſſe ẽqualẽ mẽſi iulio, abſtulit februario vnã diẽ, qa erat
menſis triſtitiẽ atq; luctus: & attribuit eam auguſto, & ita remanſe
runt februario tantũ 29. & auguſto 31. Demum aſtrologi Romani
abſtulerũt aliam diem februario, & addiderũt decẽbri, ad hoc, vt fi-
nis principio rñderet: & ſic februario remanſerunt tm 28. & de-
cẽbri 31. Veruntñ ad quandam compenſationẽ vna dies, videlicet
biſſexti-

A biſſextilis, eſt de quarto in quartum annum februario reſtituta.
¶ Qua vero die vel feria quilibet menſis intrat, iam ſub titu. de ſe-
ptimana dicetur. ¶ De calendis, nonis, & idibus. Cap. 2.

SAne in quolibet menſe ſunt tres dies celebres, qui ſoli proprijs
noĩbus noĩantur: & ab eis cẽteri denoĩantur. ſ. calendẽ, nonæ,
idus, quos Romani pp dies feſtos, vel propter officia magr̃atuum
inſtituerunt. His. n. diebus in vrbibus conueniebant. de cõſec. diſt.
1. ſiquis calẽdẽ ſunt primi dies mẽſis: & dñr quaſi colẽdẽ, quia tunc
ſp erat feſtum. Vñ Qui. Vendicat auſonias ſaturnia Iuno calendas.
¶ Vel quia tunc à Romano ppſo principia mẽſium celebrabantur,
ſicut fit ab Hebrẽis. 16. q. vlt. non licet & cap. ſeq. Vñ Qui Salue fe-
ſta dies meliorque reuertere ſemp. A populo rerum digna potente
coli. Vel dñr à calo, qd eſt voco. Primo. n. die menſis pco de more B
populum ad nundinas vocabat, clamãs toties calo: quot dies erant
vſq; ad nonas: & ideo plr cal. a pluribus vocationibus vocabantur:
vel à calo, q eſt bonum omen p totũ mẽſem hñdum. 26. q. vl. non
obſernetis. Tunc. n. ſibi mutuo encenia trãſmittebãt. ¶ Nonæ ve-
ro ſunt quatuor, vel ſex dies, in quolibet menſe: qui ſequuntur
poſt cal. & dñr a nundinis quaſi nũdinẽ: qa tunc Romani nundinas
colebant. Ideo autem in aliquo menſe erant nonẽ, ſiue inchoatio
nundinarum in die quinta: in aliquo, in die ſeptima: ne predones
certũ tps ad inſidiandum mercatoribus hrent. Vel dñr nonẽ a no-
nis: qa ille dies nonus erat añ idus: vel a non: qa tunc nullum fiebat
feſtũ. Vñ Qui. Nonarum tutela deo caret. ¶ Idus vero ſunt octo
dies: qui ſequuntur poſt nonas. Eſt autẽ idus ſemper in 13. vel in
C 15. die fm q nonẽ pcedunt. Si. n. menſis habet quatuor nonas, idus
eſt in 13. die. Si aũt ſex nonas, idus eſt in 15. Quod autẽ cõciliũ An
tiochen 18. di. c. pp. dicit, q idus eſt in die decima: hoc alia conſi-
derationedicit. Et dñr idus quaſi diuiſio: quia tunc fiebat diuiſio
nundinarum: vel quia in idibus fit diuiſio menſis. Dr̃ autem idus ab
iduo as. ſ. ſeparo ras: vñ vidua dicitur quaſi idua. 1. diuiſa Plerique
latinorum putãt idus dici ab edẽdo, eo q hi dies apud veteres epu-
larum eſſent. Dies autem qui ſequũtur ſtatim poſt cal. ita denoĩanť.
Si. n. eſt menſis, qui habet quatuor nonas, dẽmus dicere in calenda-
rio ſtatim poſt cal. 4 nonas: in tertio 3. nonas: in quarto pridie no-
nas. in quinto vero, nonis dicimus, vt patet in ianuario, & ſimilib.

Si ve-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Si verò mensis habet sex nonas, debemus dicere statim post cal. D
sexto nonas: in tertia die, quinto nonas: in 4. quarto nonas: in 5 ter
tio nonas: in 6. pridie nonas: in nonis, vt patet in martio, & simi-
lib. ¶ Dies autem qui sequuntur post nonas ita denominãtur: in
quolibet mense, octauo idus. 7. idus. 5. idus. 4. idus. 3. idus, pri-
die idus, & idibus: sicut hęc apparent in cal. manifeste.
¶ Dies verò qui sequuntur post idus denoĩantur a cal. mensis se-
quentis: hoc mõ. Ianuarius habet 31. dies: de istis accipe vnũ pro
cal. & 8. pro idib. & 4. pro nonis: & sic remanet tm̃ 18. adde ergo
istis 18. dieb. cal. siue diẽ calendarum sequẽtis mẽsis: & sic erũt 19
Vñ in mense ianuario dẽmus dicere statim post id⁹. 19. cal. februa-
rij: in sequẽti die 18. cal & sic ꝑ ordinẽ vsq; ad finem mensis, sp̃ mi-
nuendo. ¶ Et nota tm̃, q; dr̃ pridie idus, & pridie nonas, & pridie E
cal. & nõ scđo, qa scđs dr̃ a sequor, sed illa dies non sequitur, sed p̃-
cedit. Et exponitur hęc prępositio prę. 1. ãte vel pri⁹: vñ pridie quasi
priori die: siue prę. 1. ante diem: & cum dicit̃ 4. nonas, intell̃. 4. die
añ nonas: & sic de alijs. Quot aũt dies denominẽtur a nonis, quot
ab idib. & quot a calendis oĩum mensium, his versib. continetur.

Sex nonas Maius, October, Iulius & Mars.
Quatuor at reliqui: tenet idus quilibet octo.
Ianus & Augustus denas nonasque December.
Iulius, October, Mars, Maius hepta decemque:
Iunius, Aprilis, September & ipse Nouember.
Ter senas retinent, Februsque bis octo calendas.

Hoc est dicere, q; maius, october, iulius, & martius hñt dies sex pro
nonis: sed reliqui menses habent tm̃ 4. quilibet mensis habẽt octo F
dies pro idib. Itẽ q; ianuarius, augustus, decẽber habent 19. dies ꝑ
calendis, Iulius vero, martius, october, & maius habent. 17. Iunius
autẽ, aprilis, septẽber & nouẽber habẽt 18. Februarius habet 16. &
si fuerit bissext⁹, sup̃ additur ei vnus. ¶ De diebus ęgyptiacis. ca. 3.

ILlud autem notandum, q; in quolibet mensẽ sunt duo dies ęgy-
ptiaci. 1. ab ęgyptijs deprehensi. In ęgypto. n. erant quidam astro
logi: qui quasdam constellationes nociuas humanis actibus in illis
dieb. inuenerunt: ideo q; illas notas esse hominibus voluerunt: tamẽ
illarũ cõstellationũ pũcta scire pp errorẽ nõi computi non valemus.
vel forte inuenerunt illos dies bñ cõstellatos: & ideo eos in calen-
dario

A dario notauerunt: vt in illis diebus potius, quam in alijs, actibus in-
sistatur, quorum errorem ne ecclesia sequi videatur, a talibus ca-
uetur. Vel dicuntur ęgyptiaci secundũ quosdam: qa dñs in illis die-
bus percussit ęgyptios nouem plagis. Quotus autem sit dies ęgy-
ptiacus a principio, vel a fine mensis, his versibus continetur.

Augurio decies audito lumine clangor.
Liquit olens abies voluit colus excute gallum.

In his versib. sunt: 12. dictiones 12. mensib. seruientes prima pri-
mo secunda secundo: & sic ꝑ ordinem sũpto initio a ianuario, ita q;
quota die erit prima litera primæ syllabę alicuius istarum dictionũ
in alphabeto, totus erit dies ęgyptiacus in illo mense: cui seruit illa
dictio, computando a mensis principio versus finem. Item quo-
ta erit prima litera secundę syllabę in alphabeto, totus erit dies ęgy-
B ptiacus in illo mense, cui seruit illa dictio: computando a fine ver-
sus principium. v. g. Augurio est prima dictio: seruit primo mensi.
s. Ianuario: au est prima syllaba, & a est prima litera ipsius syllabæ, &
est prima in alphabeto: ergo dies prima ianuarij est ęgyptiaca. Item
gu est secunda syllaba, & est prima litera ipsius syllabę, & g est se-
ptima in alphabeto, ergo septimus dies ianuarij numerando a fine
versus principium est ęgyptiacus, & sic in alijs, hoc obseruato, q;
h in hoc loco pro litera non ponatur. Quilibet autem prędictorum
dierum pp vnicam horam sui denoĩatur ęgyptiacus. ¶ De diebus
vero felicib. vel infelicib. quos quidã astrologi notauerunt, in pñti
opusculo non agitur: quia ecclesia prohibet fidem talib. adhiberi.
16. q. vlt. capitu. non obseruetis. &c. qui ęstimaret. & sequenti.

C ¶ De diebus canicularibus. Cap. 4.

IN quibusdã quoq; mensib. sunt quidam dies, qui caniculares di-
cuntur a cane, vel canicula stella sita in fronte leonis, & ante ge-
nua tauri, quę ęstiuis mensib. est in medio centro cęli, & dum sol ad
ea ascẽderit coniuncta cum sole, vel ei ꝓxima, duplicat̃ calor ipsius,
ex quo dissoluuntur corpora & vaporant̃. Vñ vocat̃ canis: quia cor-
pora morbis afficit, & sunt quinquaginta quatuor dies, quibus pp
tꝑis crudelitatẽ, & caloris solis intemperiem, malũ est minui sangui
nẽ, & potionari. Qñ aũt illi dies ĩcipiant, & finiant̃, his ver. cõtinet.

Incipiunt Iulij pridie idus caniculares.
Et pridie nonas septembris fine resultant.

Secun-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Secundum aliquos vero incipiunt 14. calen. Augusti. D

¶ De septimana & nominibus dierum eius. Cap. 5.

SEquit̃ de septimana. Nẽpe cõtinet septimana septẽ dies naturales, quorũ repetitione & mẽses & anni & ꝙcula ꝑ agunt̃: & hæc apud grꝙcos hebdomada, sed apud hebrꝙos sabbatũ appellatur. Et dicit̃ septimana à septẽ, & mane quasi septẽ mane, pars ꝑ toto. s. mane ꝑ tota die. Vel à septẽ & manet, ꝙa manet ꝑ septẽ dies. Vel dicitur septimana, quasi septẽ luces: nã mane lux est secundũ Isid. Idẽ etiam spatiũ vocat̃ hebdomada, ab hepta grꝙce, ꝙ est septẽ. & deos ꝙ est dies: vel modus, quod est mẽsura: & secũdũ hoc hebdomada est cõmunius nomẽ quã septimana. Vnde Daniel: Post septuaginta hebdomadas &c. & sumuntur ibi hebdomadꝙ annorũ idest septuagies septẽ anni. Septimanꝙ aũt nequeunt habere certa nomina: ꝙa neq; habent certa initia. Singulis nanq; annis variantur propter vnã, vel ꝑꝑ duos dies: ꝙ quandoq; sunt sup integras septimanas. Oẽs autem dies: septimanarum inscribuntur septem primis literis alphabeti. E

¶ Item dies secundum gentiles denominantur à planetis.

¶ Primus à sole, ꝙ princeps est oĩum syderũ: sic & idẽ dies caput est cꝙterorũ dierũ. ¶ Secundus à luna, quꝙ est splẽdore & magnitudine soli proxima, & ex eo mutuat lumẽ. ¶ Tertius à stella martis, quꝙ vesper vocatur. ¶ Quartus à stella mercurij, quã quidã cãdidũ circulũ dicunt. ¶ Quintus à stella iouis, quã phꝙtontẽ aiunt. ¶ Sextus à stella veneris, quam luciferum asserunt, quia inter cuncta sydera plus lucis affert. ¶ Septimus a stella saturni, quꝙ sexto cælo locata triginta annis fertur explere cursum suum. ¶ Sed quæritur quare dies non ita ordinantur in septimana, sicut planetæ in cælo, quoniam in cælo ordinantur secundum hunc versum. F

Sol. vene. mer. luna, saturnus, Iuppiter & mars: vel sic.

Saturnus Ioue Mars & sol cum Vene. mer. lu.

Solutio: dicimus, quod dies in septimana nõ ordinant̃ secũdũ ordinẽ planetarũ, sed secũdũ regimẽ eorũ in singulis dieb. Vñ ꝙa viderũt philosophi, ꝙ sol regnabat prima hora diei dñicꝙ, ideo illã diẽ denominauerũt à sole. Itẽ ꝙa viderũt, ꝙ luna regnabat prima hora secũdꝙ ferꝙ, ideo diẽ illũ denominauerũt à luna: & sic de cꝙteris, sicut patet ex distinctione horarũ diei facta inter planetas ꝑ ordinẽ succesliue. Rursus à dictis planetis philosophi nomina sumpserunt, eo ꝙ à singulis

A gulis aliquid in hoĩe esse voluerunt, vt à saturno calliditatem: à ioue temperãtiã: à marte feruorem: à sole spũm: à venere voluptatem: à mercurio eloquentiã: à luna cor. Et quia ordo planetarum vltra numerum septẽnarium non procedit, sed ad primum reuertitur: ideo tantùm septem dies in septimana sunt a sapientibus constituti.

¶ Qua die septimanꝙ quilibet mensis intret. Cap. 6.

NVnc videndum est qua die septimanꝙ quilibet mensis intrat: de hoc duplex ratio habetur. Prima per hos versus.

Alta domat dominus, gratis beatꝙ qua gerentes.
Contemnit fictos, augebit dona fideli.

In istis versib. sunt 12. dictiones 12. mẽsib. seruiẽtes: prima primo, B secunda secũdo: & sic ꝑ ordinẽ sumpto initio à Ianuario: ita ꝙ quꝙcunq; fuerit initialis lr̃a alicuius istarum dictionũ, eadem erit litera calendarum mẽsis, cui seruit illa dictio. v. g. alta, est prima dictio, & seruit primo mensi. 1. Ianuario: & a est prima lr̃a illius dictionis alta: ergo A est prima litera Ianuarij. Item domat est secunda dcõ, q̃ seruit secundo mensi scilicet februario: & D est prima litera istius dictionis: ergo D est prima litera Februarij: & sic de alijs. Idem dicit sequens versus per syllabas: quod precedentes per dictiones.

Adam degebat ergo cifos adrifex.

¶ Habita autem litera calendarum, facilè possumus scire qua feria quilibet mensis intret: Per literam. n. dñicalem illius anni procede computando dies per literas subsequentes vsq; ad lr̃am, quꝙ est in cal. mensis, cuius diei introitum scire optas: & ĩ qua feria occurret, C tali feria intrabit ille mensis. ¶ Secunda ratio, per quã scire potes qua feria quilibet mensis intret, est per regulares & concurrentes. ¶ Nota ergo quòd in anno solari sunt quinquaginta duꝙ septimanꝙ & vnus dies, vel duo, si sit bissextus: propter quam diem variantur singulis annis principia mensium. ¶ Si enim hoc anno incipiat Ianuarius à die dominico toto anno A, quꝙ est prima litera Ianuarij, erit dominicalis. Cùm ergo ventum fuerit ad finem anni, illud A finale calendarij, quod inscribitur illi diei, quꝙ est vltra integras septimanas, repñtabit diẽ dominicã: ergo sequens A, quòd iterum est initiale Ianuarij, pñtabit secundam feriam: & sic toto illo anno erit illa variatio: eodem modo singulis annis variantur initia mensium per diuersas ferias. Et si sit bissextus, duplex erit variatio,

Universidad de Deusto
Biblioteca

prima in calen. Ianuarij, secunda in festo sancti Matthię. Vt ergo D computistę scire possent qua feria quolibet anno quilibet mensis inciperet, inuenerunt duos numeros, vnum inuariabilem, qui vocatur regularis, solaris, ferialis: alium variabilem, qui vocatur concurrens, de quibus breuiter est dicendum.

¶ De regularibus solis. Cap. 7.

VIdendum est autem primò qd sit r'laris, vnde dicatur, & vnde habeat ortum, & quot regulares quisq; mensis habeat. Regularis solis est numerus inuariabilis datus mensi, qui adiunctus concurrenti declarat qua feria septimanę quilibet mẽsis intret, cui⁹ fuerit regularis. Dicitur autem regularis à regula, quia inuariabilis est sicut regula. 3. dist. cap. non. Solaris dicitur a d differentiam lunaris, de quo infra dicetur. Hñt ortum regulares a Martio: nam in mense E Martij sunt 5. regulares, seu 5. pro regulari. Martius. n. non habuit initium in primo anno mundi seu seculi immo dicitur mundus factus fuisse in illo mense in die quo dicitur 15. cal. Aprilis, vel vt alij dicunt 8. cal. Si. n. computes ordine retrogrado dies septimanę vsq; ad calen. Martij, inuenies, q̃ quinta feria mundus incępit: si tñ ante martium fuit: & hęc est causa, quare martius quinarium numerum habuit pro regulari. Regulares vero aliorum mensium sic formantur. Iungas regulares mensis cum diebus eiusdem: & ab illa summa subtrahe 7. quoties potueris, & regularem sequentis mensis, quod remanserit, indicabit. v. g. Martius habet quinque regulares, & dies eius sunt 31. redige in summam, & sunt 36. quoties poteris, & remanet vna dies, quæ datur mensi sequenti pro regulari. Item Aprilis habet 30. dies, & vnum regularem, qui constituunt 31. subtrahe 7. quoties poteris, & remanebunt tres, qui dantur Maio pro regularibus: & ita de alijs vsque ad Martium. Possumus etiam scire mensium regulares per hos versus. F

Est atris clare fulgentibus ara deorum.
Grata bonis extat gratissima cuique fideli.

In istis versib. sunt. 12. dictiones 12. mensibus seruientes, prima primo, secunda secundo, & sic p ordinẽ, sumpto initio a Martio, ita q̃ quota fuerit prima litera alicuius istarum dictionum in alphabeto, tot regulares habet ille mẽsis, cui seruit illa dictio. v. g. Est prima dictio, & seruit primo mensi. s. Martio. & E, est prima litera istius dictionis,

A ctionis, est, & est quinta in alphabeto, ergo Martius habet quinq; regulares. Item astris est secunda dictio, & seruit secundo mensi. s. Aprili & A, est prima litera istius dictionis, quę est etiam prima in alphabeto, ergo aprilis habet vnum regularem: & sic de alijs.

¶ De concurrentibus, & cyclo solari. Cap. 8.

Doctrinã de Cyclo solari absoluti⁹ & veriori methodo sumes ex nouo Calendario Gregoriano.

NVnc dicamus de concurrrentibus. Dicuntur autem concurrentes: quia sibi inuicem concurrunt, sicut videbitur in formatione, vel ideo, quia concurrunt cum regularibus ad demonstrandum initialem feriam mensium singulis annis. Est autem concurrens superexcrescentia vnius diei vel plurium super 52. septimanas anni solaris. ideo dixi vel plurium: quia in anno bissextili superexcrescunt duo dies: in alijs vero vnus tantum: & ab illa superexcrescẽtia hñt ordinẽ cõcurrẽtes, Alij vero concurrẽtes, q̃ sequunt̃ post B primũ, formantur vno addito singulis terminis siue annis, fic tñ, q̃ septennarium numerum nõ excedãt: qa nõ sunt nisi septẽ ferię: & qñcũq; est septimus cõcurrẽs, illo anno mensis hñt eadem principia, quę in primo anno mundi seu seculi habuerunt: q̃libet. n. feria distat per septennariũ a semetipsa. Cõcurrẽtes ẽt in hac linea demõstrãt. 1.2.3.4.6.7.1.2.4.5.6.7.2.3.4.5.7.1.3.3.5.6.7.1.3.4.5.7.

¶ Nam primus annus cycli solaris habet vnum concurrẽtẽ: secundus duo: tertius tres: quartus quatuor: quintus sex propter bissextũ: sextus septẽ. septimus vnum: quia vltra septennarium non ꝓcedit̃, sed reuertitur ad vnum: & ita dẽmus procedere vsq; ad 28. annos: tunc reuertimur ad primum annum cycli: & ꝓcedimus sicut prius. Vñ transcursus 28. annorum vocat̃ cyclus solaris vel concurrentiũ: C & dicitur cyclus quasi circulus, p̃ similitudinem. Si aũt volum⁹ scire quotus sit annus cycli solaris, dẽmus diuidere annos domini per 28. quoties possumus, & addere illis 9. antequã diuidamus: qa qñ Christus natus fuit, tñ ꝓcesserat ille cyclus: & quotus annus remãserit, supra diuisionem annorũ, totus erit cyclus: & si nullus remanserit, tunc sumus in vltimo anno cycli solaris. Vnde versus. Annis adde nouem domini, partire per octo Viginti, cyclus sic tibi notus erit. Possumus etiam scire concurrentes cuiuslibet anni per literam dominicalem illius anni, sicut declarant verficuli subsequẽtes. A sex, b quinque, c quatuor, e duo, d tres. Primus cõcurrẽs f. litera, septimus est g. & sic de similib. Hoc est dicere, q̃ qñ a. est lĩa dñica-

Universidad de Deusto
Biblioteca

lis:in illo anno sunt sex pro concurrente,quãdo b.quinq;,qñ c.qua D
tuor,qñ e.duo,qñ d.tres,qñ f.vnus,qñ g.septem.Inuento aũt concurrente,dẽmus iungere cum rẽliquis mensis cuius feriam calendarum.i.introitum scire volumus:& quota fuerit illa summa,si non transcendat septẽ,tota,siue tali feria septimanę ille mensis intrabit. Si vero transcendat,septem: quotum fuerit residuum , tota feria septimanæ ille mensis intrabit.

Dominicalẽ literã lege vbi supra ĩ Calendatio nouo

¶ De litera dominicali. Cap.9.

SIcut aũt cõcurrentes,ita & dñicales lr̃ę variãtur. Nam in primo anno cycli solaris est f.lr̃a dñicalis:in secundo e.in tertio d.in quarto c.in quinto a.tunc. n. propter bissextũ ptransit b. qđ in his versib.declarat. Fert,ea,dux,cor,amet, gens,fautor,eum, coluit,bis Ars genus,est,de,corde,bono,gignit,ferus,ensis,Dicta,beãt,aqua E
gens,frons,dat,cũctis,bonus,author. In his versib.sunt 28. Dictiones,28.annis cycli solaris seruientes: prima primo,secunda secundo:& sic per ordinem,sumpto initio à primo anno cycli: ita quod quęcunq; fuerit initialis lr̃a alicui istarum dictionum eadem erit litera dñicalis in illo anno,cui seruit illa dictio:v.g.Fert est prima dictio,& seruit primo anno cycli solaris: & f est prima litera: ergo f. est litera dñicalis in primo anno cycli solaris, & sic de alijs. Et nota, q̃ ille annus est bissextilis, cui deseruit aliqua dictio desinens in t,& ita primus annus cycli semper est bissextilis: cùm ei deseruiat dictio desinens in t.f.fert. propter hoc prima litera dictionis desinens in t,non erit litera dñicalis in illo anno,cui seruit illa dictio,nisi a loco bissexti vltra:quia litera dñicalis,cum bissexto simul mutatur. A calendis vero Ianuarij precedentis ipsum bissextum vsq; ad F
locum bissexti erit litera dominicalis illa, quę immediatè sequitur ĩ calendario post illam,quę dr̃et esse litera dominicalis: vnde in primo anno cycli, f.est litera dñicalis a loco bissexti vsq; ad calen. Ianuarij sequentis.A calen. Ianuarij p̃cedentis vsq; ad locum bissexti, g.est litera dñicalis:& ita in alijs.Annus autem, cui seruit illa dictio sciri potest per rationem superius dictam de cyclo solari: nam ratio literę dominicalis tunc currentis ratione simili incipit & finitur.

Indictionis annũ currẽtem vnde in Calendatio nouo

¶ De indictione. Cap.10.

NVnc aliqua de indictione dicamus. Est autem indictio spatium temporis, quo Romanus princeps tributum gentibus indicebat. Si autem volumus scire quota sit Indictio, debem⁹ addere trẽs annos annis domini, & postmodum diuidere annos domini per quindecim quoties possumus, & quotus annus remanserit facta diuisione,tota erit Indictio,& si nullus superauerit, in vltimo anno indictionis sumus:& tunc ad primam Indictionem reuertimur: quia indictio non transcendit quindecim:vnde versus.

Si tribus adiunctis domini diuiseris annos.
Per ter quinq; datur indictio certificata. De indictione plenius:dicem⁹ ifra,vbi de cyclis agetur.De ęra supra dictũ est tractatu. i.c.6.

¶ De die naturali & artificiali. Cap.11.

A

LIcèt iã supĕrius in plerisq; locis de diẽ tactũ sit, nihilominus & hic spãliter dicendũ est.Sciendum est igitur,q̃ duplex est dies. s. naturalis & artificialis, siue vsualis. Naturalis est spatium, quo sol ducitur circa totam terram ab oriente vsq; in occidentem.s. spatium diei & noctis, quod sp continet 14.horas. Dr̃ dies ista à dijs, quorum noĩa Romani quibusdam siderib.sacrauerunt. Vel à dyo, quod est duo:quia cõtinet duo tpa,noctẽ.s.& diẽ vsualẽ. Artificialis spatiũ,quo sol moratur super nostrũ hemisphęrium ab ortu solis vsq; ad occasum. Et hoc ĩm solis ascensum & descensum crescit pariter & decrescit. Dicitur autẽ dies à dian, qđ est claritas. Et dicit̃ vsualis siue artificialis,quia solum hoc tp̃s aptum est vsibus & artificijs exercendis. Reliqua pars diei dr̃ nox a noceo, quia nocet visui & vsui: & ideõ vocata est dies à meliori parte sine commemoratione noctis,Iuxta illud:Et factum est vespere & mane dies vnus.

B

C ¶ Rursus partes diei sunt tres,secundum sid. s.mane,meridies, & suprema. Mane est lux matura,& plena,nec iam crepusculum. Meridies dicitur quasi medidies. i. medius dies, vel quia tunc purior dies est. Suprema est postrema pars diei. Sero dicitur à clausis seris ¶ Noctis vero partes sunt septem.s.vesperum,crepusculum, conticinium,intempestum,gallicinium,matutinũ,& diluculũ. ¶ Vesperum dicit̃ à vespęre occidentali stella:q̃ tenebras sequẽtes p̃cedit,& dñr tenebrę,quasi tenentes vmbram. Crepusculum dr̃ dubia lux. s. inter lucem & tenebras. Conticinium est, qñ iã oĩes silẽt. Intẽpestũ est medium noctis tp̃s,qñ nil agi põt, & oĩa silẽt quasi inopportunũ. Gallicinium dr̃ pp gallos lucis prẽnũcios. Matutinum est inter abscessum tenebrarũ,& aurorę aduentum. Diluculum dr̃ quasi ĩci-

Universidad de Deusto
Biblioteca

piens pars diei lux & aurora, q̃ solem p̃cedit. Est.n. aurora diei clarescentis exordium. ¶ Et nota, q; dies alij sunt syderales, in quib. sydera mouent̃, & hoīes à nauigationibus excluduntur: alij prę-
liares, de quib. in libris Regum, quibus reges solent ad bella ꝓcedere, & alij intercalares, quos scimus duodecim mensib̃ supereſſe: alij caniculares, alij solſtitiales, alij æquinoctiales: de quibus iam prę-
missum est, alij fasti, in quib. iura fant̃: alij nefasti eis cōtrarij: alij festi. i. festiui, vt dies azimorum: alij ꝓfesti quasi ꝓcula festis, vt feriales: alij mali sunt, quoniam ī eis plus solito homines affliguntur. Vñ apostolus. Redimentes tp̃s, qm̃ dies mali sunt: & e cōtrario sunt boni: alij ægyptiaci, de quibus p̃missum est: Est etiam dies salutis: in quo dn̄s venit ad saluandum: Est etiam dies iudicij: in quo dn̄s veniet ad iudicandum: qui erit bonis dies lętitię, malis autem calamitatis & miserię. Momentum vero est minimū atq; angustum tp̃s a motu syderū dictum. est.n. extremitas horę in breuibus interuallis cùm aliquid sibi cedit atq; succedit, secundū Isido. Hora græcū nomen est, & terminū latinè sonat: est.n. finis tpis. Quot autem horas continet dies naturalis dictum est in principio huius partis.

¶ Tractatus secundę partis, tractantis de anno lunari.

¶ Quid sit annus lunaris, & quot dies contineat. Cap. 1.

ANnus lunaris dicitur tribus modis: Primo mō, annus lunaris est spatium, quo luna circuit totum zodiacū: qd̄ facit in 39. diebus & 12. horis. Secundo mō, dī annus lunaris spatium, quo luna circuit solem ab vna asscensione vsq; ad aliam, & hoc facit ī 29. diebus, & 12. horis. Nam cū luna separat̃ a sole ad peragrandum zodiacum, & postea reuertit̃ ad eundē punctum, in quo dimiserat solem, non inuenit illū ibi: qa sol iam tm̃ processit suo motu, q; luna laborat recurrere ad eum, siue attingere ipsum duobus dieb. & tribus horis. Tertiò, dī annus lunaris spatium duodecim lunationum in anno cōi, & tredecim in embolismali: de quibus infra dicet̃. cum ergo lunatio q̃libet constet 29. diebus & 12 horis: quia non curat ecclesia de minutis: ex 12. horis precedentis lunationis, & ex 12. sequentis constituitur vna dies naturalis: quę semper lunationi p̃cedenti attribuitur, ita quòd lunatio precedentis mensis semper habeat 30. dies, & sequētis 29. nisi sit aliud ꝓp bissextum, vel embolismum, vel saltum lunę. vnde vers.

Luna

Luna paris mensis nunquam tricesima fiet. ¶ Impar triceno nū quam sine fine carebit. ¶ Tēpore bissexti febri luna tricesima est

Nam iulij luna tunc est vicesimanona. Mensis par dicitur: quia numerando à ianuario per ordinem cadit in numerum parem, vt februarius, aprilis, iunius, augustus, october, december, quorum lunatio semper est 29. dierum, excepto februario, cuius lunatio est 30. quando est bissextus. Impar verò est, quando cadit in numerū imparem, vt ianuarius, & martius, maius, iulius, september, & no uember, quorum lunatio semper est 30. dierum: excepto iulio, q; in vltimo anno cycli lunaris propter saltum lunę habet tantum 29. Ex his autem 12. lunationibus constituuntur trecenti quinquaginta quatuor dies in anno lunari, & sic annus lunaris in 11. diebus exceditur à solari: ex quo excessu omnis varietas ętatis lunę consurgit, ita quod vbicunq; fuerit luna prima in primo anno, fit in secundo 11. propter quam varietatē duorum numerorū genera sunt inuenta, regulares videlicet, & ępactę, de quibus breuiter videam⁹.

¶ De regularibus lunaribus. Cap. 2.

NVnc videamus de regularibus. Et quidem regularis lunaris est numerus inuariabilis datus mensi ad inueniendum lunā in calen. mensium singulorum. Hñt aūt ortum regulares ab illis q; q; diebus, q; supsunt in anno solari supra 360. dies vñ quinque regulares dati sunt septembri, à quo annus lunaris sumit initium. Regulares verò aliorum mensiū sic formantur. Iunge regulares mensis cum diebus eius: & ab illa summa subtrahe lunationem eius: & resi duū qd̄ remāserit, erit regularis illius mensis, v. g. Septēber habet quinque regulares: & dies ei⁹ sunt 30. qui cōiuncti regulib⁹ cōstituunt 35. & lunatio septembris est tricesima: qua subtracta remanent 5. qui sunt regulares sequētis mēsis. s. octobris: & sic de alijs vsq; ad septēbrē. Nā ægyptij suū annū incipiunt à septēbri: & ideo nos annū lunarē incipimus à septembri. De regularibus traditur iste versus.

Dic. e g. bis 1. K. bis: post manet ordo q. d.

Dic e. bis: quę est quinta in alphabeto. 1. primis duob. mensib. anni lunaris dantur quinq; ꝓ regularibus. Item dic bis g. q̃ est 7. in alphabeto. 1. tertius & quartus mensis hñt septē ꝓ regularibus. Item dic bis. i. quę est nona in alphabeto. 1. quintus & septimus mensis hñt 19. pro regularibus. Item dic bis K quę est 10. in alphabeto. 1.

Universidad de Deusto
Biblioteca

sextus & octauꝰ mẽsis hũt 10. ꝓ regularib. Et nota ꝙ fit trãsitus de qnto ad septimũ, & de sexto ad octauũ: vt patet in formãdo ipsos regulares: qa Ianuarius & martiꝰ 9. & februarius & aprilis 19. hũt sed post manet ordo. 1. maiꝰ 11. Iunius 12. Iulius 13. Augustus. 14. habent. D

¶ De Epacta. Cap. 3.

SEquitur de Epacta. Est autem epacta numerus variabilis datus anno ad inueniendum lunam in calen. cuiuslibet mensis: & dr epacta ab epi, qd est supra, & aucta, qa est superexcrescẽtia, anni lunaris à solari. Ideoque annus primus cycli lunaris nullam habet epactã, quia nullꝰ annꝰ ꝑcessit a quo 11. accepisset. Sds verò habet 11. ꝓ epacta: qa epacta orit ab illis 11. diebus, qbus annus lunaris excedit a solari. Tertius verò annus habet 22. qa sp adduntur 11. si non transcendat 30. Si verò trãscendat 30. abiectis 30. residuũ erit epacta illius anni: & ideo in quarto anno, quia summa ascendit 33. abiectis 30. sunt epactę illius anni 3. Epactę verò grecè, dr latine abiectiones annuæ lunares: quę per numerũ 11. vsq; ad tricenariũ in se reuoluuntur: quas egyptij ideo adijciunt, vt lunaris emensio ratione solis coequetur. Luna. n. iuxta cursum suum 29. semis dies lucere dignoscitur: & fiunt in annum lunarem dies 354. remanent ad cursum anni solaris dies 11. quos egyptij adiciunt. Absq; his nõ inuenies quota sit luna in quolibet anno, menses & dies epactę omniũ annorum cycli lunaris per hanc tabulam denotanr: ita ꝙ hoc verbum nulla, rñdet primo anno: & singuli sequentes numeri rñdent singulis ãnis cycli, vsque ad 19. vt, nulla 11. 22. 3. 14. 25. 6. 17. 28. 9. 20. 1. 12. 23. 4. 15. 26. 7. 18. 29. 10. Sed hoc idem ẽt oñditur per hos versus. Annis adde vnum domini: partire per vnde Viginti lunę cyclus & inde patet. Hoc vult dicere, quòd si volumus scire quorus sit annus epactalis, siue cycli, debemus diuidere annos domini per 19. quoties possumus: & addere vnum: quia qñ Chrs natus fuit, tñ ꝑcesserat ille cyclus: & quota fuerit summa quę remanserit, totus erit annus cycli epactalis. v. g. Hoc anno computamus annos domini mille ducẽtos octuaginta sex: quorum mille ducẽti septuaginta tres sunt rectè ꝑ decem & nouem diuisi, supersunt 13. de prędicto numero: addito ergo vno fiunt 14. vnde hoc anno est decimusquartus annus cycli lunaris in ãno sequenti erit 25. & sic vsque ad 29. postea reditur ad primũ: & hoc verum est secundũ illos, qꝝ ici piunt E F

A piunt cõputare annos domini a natiuitate Chri, vel a calẽ. ianuarij: non autẽ secundũ cos, q illos immutãt in cal. septẽbris: & faciũt ibi diuisionẽ. nam tunc addendi sunt duo anni. Põtẽt & aliter inueniri epacta: vt si summmã quę remanet de prędicta diuisione annorum domini per tres iuncturas pollicis numeremus. Si. n. numerus finitur in prima iunctura, debemus demere vnum de ipso numero: si in secunda, debemus addere nouẽ: si in tertia, debemus addere decem & nouem: & summa inde proueniens est epacta: & hoc si 30. non transeat. Si verò trãsiret abiectis 30. residuum est epacta: vnde versus. Deme vnum, post adde nouem, post dena nouẽq;. Inuenta igitur epacta, debemus eam iungere cum regularibus mensis, cuius lunam volumus inuenire: & quota fuerit summa inde proueniens, tota erit luna in cal. illius mensis, dũmodo 30. non transeat.
B Si verò 30. transiret, abiectis 30. residuum erit ętas lunę: & si summa illa fuerit 30. in cal. mensis, tunc luna erit 30. si autem epacta nulla fuerit, puta in primo anno cycli lunaris, tunc ad inueniendũ lunam sufficit regularis. Sed qñ epactarum rõ qñq; fallit, propter embolismum, siue saltum lunę ideo de ipso breuiter videamus.

¶ De anno Embolismali & communi. Cap. 4.

CIrca embolismum, siue lunę saltum, notandũ est, ꝙ embolismus grecè interpretatur latinè superaugmentum, seu superexcrescentia anni solaris super lunarem. Quia ergo annus solaris excedit lunarem in 11. diebus, ex illo excessu cõstituũtur. 7. lunationes in 19. annis cycli lunaris: multiplicatis illis 11. diebus. Et dicuntur embolismales: quarum quęlibet est 30. dierum: & attribũnt. 7. annis embolismalibus: ita quod in quolibet cyclo lunari sunt 7. anni embolismales, & 12. cões. Appellatur autem annus embolismalis, quia a 14. luna precedentis paschę vsq; ad 14. sequentis hẽt 13. lunationes siue 13. menses lunares, idest 384. dies: & iste est annus sancto Moysi diuinitus reuelatus. Cõis verò hẽt tantũ 12 lunationes, idest 354 dies, quorum dispositiones continet iste versus C

Cur fles? his lacrymis odiosum quęre tyrannum:

In isto versu sunt 7. dictiones annis embolismalib. seruientes. Prima primo, secunda secũdo, & sic per ordinẽ: ita ꝙ quota est prima litera alicuius istarum dictionum in alphabeto, totus annus cycli epactalis erit annus embolismalis. v. g. Cur est prima dictio: & seruit

Universidad de Deusto
Biblioteca

ſeruit primo anno emboliſmali, &c. eſt prima litera illius dictionis, D
quę eſt tertia in alphabeto: ergo tertius annus cycli lunaris eſt emboliſmalis: & ita de alijs: hoc obſeruato, quod hęc dictiõ, his, debet ſcribi cum h. Et dicitur annus cõis: qa ſępe duo ita cõiunctim incedunt, vt inuicem ſe in paſchali ſolennitate ſequantur: emboliſmalis. n. ſemper ſolus eſt. Ordo autẽ iſtorum annorũ cõium & emboliſmalium patet in linea ſubſequenti. Cõis, emboliſmalis, cõmunis, cõis, emboliſmalis, cõis, emboliſmalis, cõis, cõis, emboliſmalis, cõmunis, cõis, emboliſmalis, cõis, emboliſmalis, cõis, cõis, emboliſmalis. Habito autem anno emboliſmali, poſſumus ſcire in quo menſe lunatio emboliſmalis contingat: per hunc verſum.

Mobilis & Chriſtum modo libet habeto coęuum.

In iſto verſu ſunt 7. dictiones, 7. menſib. ſeruientes: in quibus contingunt lunationes emboliſmales in prędictis 7. annis, prima primo: ſecũda ſecundo, & ſic per ordinem: ita ꝙ quota erit prima lra E
alicuius iſtarum dictionũ in alphabeto, toto mẽſe illius anni cui ſeruit illa dictio, contingit lunatio emboliſmalis. Itẽ quota erit prima litera ſecundę ſyllabę in alphabeto, tota die menſis incipit lunatio emboliſmalis: v. g. Mobilis eſt prima dictio, & ſeruit primę lunationi: quę contingit in tertio anno cycli lunaris, & m. eſt prima litera huius dictionis, & eſt duodecima in alphabeto: ergo in 12. men. contingit lunatio emboliſmalis. Item b, eſt prima litera ſecundę ſyllabę: & eſt ſecunda in alphabeto: ergo in ſecunda die illius menſis incipit illa lunatio, & ſic de alijs. Si aũt velis plenius huius rei veritatem inquirere, recurre ad epactã & regulares illius anni, de quo F
vis ſcire: & ita inuenies eſſe. Nunc videamus vbi fallit epacta iuncta regularibus propter emboliſmũ, ſeu ſaltũ lunę. Circa quod nota, ꝙ licet in cyclo lunari ſint ſeptẽ anni emboliſmales, vt ſupius dictũ ẽ, non tamen fallit epacta niſi in tribus. ſ. in 8. in 11. & 19. vnde verſus.

¶ Octauo vndecimo poſtremo fallit epacta. ¶ In quo aũt loco, vel menſe, vel quot locis fallit epacta iuncta rſarib. his verſ. denotatur.

Iulius vndenis, ter Maius octo vicenis.
Biſſextus niſi ſit mars peccat in vndetricenis.

In totidem Maius, auguſtus verò duobus, hoc eſt dicere, quòd in octauo anno cycli lunaris fallit epacta cum regularibus in maio & iulio: quia ī calen. maij cum luna dr̃et eſſe 28. ſecundum epactã, nõ reperi-

A repetitur niſi 27. propter emboliſmum. Item fallit in calen. iulij eodem anno: quia tunc luna dr̃et eſſe 30. ſecundũ epactã, nõ reperit niſi 29. propter emboliſmum, vbi credẽdum eſt emboliſmo, & nõ epactæ. Item in 11. anno fallit epacta: quia in calen. martij ſecundũ epactam dr̃et eſſe luna 29. ſed propter emboliſmum reperitur tm̃ 28. Veruntamen, ſi in illo anno fuerit biſſextus, tunc corrigitur ille error: qm̃ propter biſſextum additur vna dies. Item in 19. anno fallit epacta in duobus locis. nam ſecundũ epactã luna dr̃et eſſe 29. in calend. maij, ſed propter emboliſmũ non reperitur niſi 28. & in eodem fallit in calend. auguſti: quia ſecũdũ epactam luna deberet ibi eſſe 2. ſed propter ſaltum lunę ibi tertia inuenitur: quia lunatio
B iulij, quę deberet eſſe 30. in illo anno, eſt tantum 29. & hoc contingit propter errorem noſtri computi: & tunc annus ī duobus diebus exceditur à ſolari. De ſaltu lunę traditur iſte verſus.

Luna facit ſaltum quintilis luce ſuprema

Retrocedit. n. luna vna die, ſicut diximus, p errorem nr̃i computi, vt in ſequẽti anno in calẽ. ſeptembris luna redeat ſicut debet, niſi enim ſaltus lunę colligeretur, contingeret error, vt in 14. cyclis dicerẽtur luna prima qm̃ eſſet plenilunium. Colligĩ autem ſic iſte dies: quęlibet. n. lunatio, ad hoc vt lunationes ſint ęquales, hr̃et 29. dies, dimidium, minus quatuor momentis, & vna vncia, & vno atomo: ſunt autem in cyclo 235. lunationes, erunt ergo quater tot momẽta, q̃ ſunt in vniuerſo, noningenta quadraginta, quę diuiſa per 40. conſtituũt 23. horas & dimidiam. Poſtea ex 235. vncijs conſtituũ-
C tur 19. momenta, & remanent ſeptem vncię, & ex 235. atomis cõſtituuntur 5. vncię: quę vncię cũ ſeptẽ prioribus faciunt vnum momentũ, quod iũctum ad 19. momẽta p̃habita, facit dimidiam horã, q̃ iuncta cũ alijs 23. & dimidia facit vnum diẽ, quę ſubtrahitur vltimo anno a lunatione iulij, & dicitur ſaltus lunę. Põt ẽt facilius hoc mõ colligi. Annus lunaris conſtat ex 354. diebus, minus vna hora, & quarta parte vnius horæ, & ſeptuageſimaſexta parte quartę vnius horę, ergo in 19 annis habentur 19. horę, & 19. quartæ horarum, & 19. octuagintaſex partes quartę vnius horæ, quæ faciunt in 19. annis quartam partem vnius horę, & ita erunt 20. quartę horarũ, q̃ faciunt 5. horas, q̃ iunctę 23. horis prędictis faciunt vnũ diẽ. Eſt igitur ſaltus lunę quidam dies collectus in 19. annis ex eo ſupfluo

Universidad de Deusto
Biblioteca

fluo qđ datur lunationibus: & dī ſaltus lunę, nō q; luna magis ſa- D
liat illa die quàm alia: ſed quia nos lunā cōputātes, diē illā, ſup quā
in alijs annis lunatio iulij dī 20. ſalimus ſiue pretermittimus, non
computantes lunam in vltimo anno cycli decēnouennalis niſi 29.
ideo autem ſubtrahitur dies illa a lunatione iulij in vltimo anno cy
cli decemnouennalis, quia iulius eſt vltimus in anno epactali inter
menſes hñtes 30. dies ī lunatione: vñ vltimo anno lunatio iulij nō
computatur trigeſima, ſed vigeſimanona: & ideo aureus numerus
illius. ſ. decēnouennalis quāuis creſcat, ſequitur ſine interuallo mi-
norem: & per conſequens in alijs menſibus ſequentibus vſq; ad Ia-
nuarium, ſicut infra dicetur. Saltus ergo lunę facit duas lunationes
pariter eſſe 29. dierum. ad p̄fatos ergo errores facilius corrigendos
inuentus eſt aureus numerus: de quo breuiter eſt dicendum. E

¶ De aureo numero. Cap. 5.

AVreus num erus eſt ille, qui ponitur ī calendario, qui in quoli
bet mēſe indicat lunā primā, ad priuatos errores facilius cor-
rigendos inuentus. Et dicitur aureus numerus p̄ ſimilitudinem: qa
ſicut aurum ſuperat oīa metalla, ita iſte numerus oēs alias rōnes lu
nares excellit: quem Iulius Cęſar cum tanta diligentia dicitur inue
niſſe: qui incipiens a quocunq; anno cycli lunaris vbicunq; inue-
nit lunam primam in primo anno cycli poſuit 1. in calendario: in
latere extrinſeco iuxta literas feriales. ſ. in quolibet menſe: & in ſe-
cundo anno vbicunq; inuenit primam poſuit 2. in quolibet men-
ſe: & in tertio 3. & ſic de alijs: & ideo in cal. Ianuarij ternarius eſt
numerus: quia ibi nulla inuenitur tertio anno prima, nec ibi de- F
bet poni alius numerus quàm ternarius: quia nullo anno cal. Ianua
rij luna eſt prima, niſi in tertio anno cycli decemnouennalis. In qui
buſdam tñ calendarijs numeri ipſi deſignantur per literas alphabe
ti: nam pro vno interponitur ibi a, p̄ duobus, b. pro tribus, c. & ſic
de alijs numeris, & literis, & ſeriatim vſq; ad literam t, q̄ eſt decima-
nona in ordine alphabeti. Formatur autem aureus numerus ab il-
lo ternario q̄ ponitur in calen. ianuarij: nā illis tribus adduntur 8.
& cōſtituuntur 11. qui numerus debet poni in tertia litera ianuarij.
Itē illis 11. adduntur 8. quę conſtituunt 19. qui numerus debet po
ni cum interuallo in 5. litera ianuarij. Item illis 19. addūtur 8. & ſic
ſunt 28. ſed quia aureus numerus nō tranſit 19. & ideo abiectis 19.

reſi-

A reſiduū. ſ. 8. videlicet poni imediatè poſt 19. & ſic p totū calēdariū.
Patet ergo, q̄ qñ maior numerus ſequitur minorem, tūc debet in-
ter vtrunque numerum dimitti vna litera, & quando minor ſequit̄
maiorem, tunc nulla debet litera intermitti, vnde verſus.

De tribus octo cauens ſuperet de dena nouemq;.
Maior fit ternus, minor aureus eſt ſecundus.

Veruntamen formatio illa fallit in omni menſe, cui⁹ lunatio eſt 29.
dierum. ſ. in Februario, Aprili, Iunio, auguſto, octobri, & decem-
bri, ī quibus poſt minorem numerum maior immediatè locatus ſe-
quitur circa principium menſis, quod patet hoc verſu.

Menſe breuis lunę februs eſt ar det cito ganger.

In iſto verſu erunt ſex dictiones ſex menſibus deſeruiētes: quorum
lunatio eſt 29. incipiendo in medio verſu, vbi dī februs: ita q̄ quę-
B cūq; fuerit initialis līa alicuius iſtarum dictionū ſup eadem litera in
calendario maior numerus ſequitur minorem, ſine ſpatio. 1. nulla li
tera dimiſſa in illo menſe, cui ſeruit illa dictio. v. g. Februs eſt prima
dictio & ſeruit primo menſi, cuius lunatio eſt 29. f. februs, & f. eſt
prima litera: ergo ſuper primum f. menſis februarij maior nume-
rus ſequitur minorem immediatè, ſimiliter ſuper primum e. Apri-
lis: & ſic de alijs: ſed ſuper primum g. decembris maior, ſ. 14. ſe-
quitur immediate minorem. ſ. 2. & ſuper eadem litera: quia ibi
eſt duplex aureus numerus, quod deſignat geminatio huius literæ.
g. in dictione ganger. Item fallit in Iulio & reliquis menſibus vſq̄e
ad Ianuarium: in quibus circa finem numerus 19. ſequitur imme-
diatè ad 11. numerum: vnde verſus.

C Iulius & reliqui, qui reſtant dena, nouemq;
Iungunt vndeno, ſic eſt ratus aureus ordo.

Item ſciendum eſt, q̄ quando 19. immediatè ſequitur 11. tunc octa
uus, qui ſequitur, debet tertio loco poni: vnde verſus.

Quando continuas vndenis dena nouemq;.
Maiori trinus tunc octonarius eſto.

¶ De termino paſchali, & primo de clauib. feſtorū mobiliū. Ca. 6.

Modū inueniendi Paſcham lege ī eo dē Calēdario no uo.

DE termino paſchali triplex datur ratio: & prima per claues mo
ſaicas: ſecunda per ętatem lunę, tertia per tabulas manuales:
de quarum qualibet videndum eſt, Sed primò de clauibus: & ideo
videndum eſt quid ſit clauis, & vnde dicatur, & vnde haberortum,

& ad

Universidad de Deusto
Biblioteca

& ad quid inuenta fuerit. Clauis est numerus variabilis datus anno D
ad inueniendum principia quinq; mobilium festiuitatum, ſ. septuagesimę, quadragesimę, paschatis, rogationum, pentecostes: ideo sunt quinq; claues: & quodlibet prędictorum festorum habet trigintaquinq; dies, in quibus semper celebrantur. A sede autem cuiuslibet clauis numerantur dies vndecim, & vsq; ad initium ipsorū trigintaquinq; dierum, prout hęc infrà patebunt. Et dr clauis persimilitudinem: quia sicut per claues ostia reserantur, ita per talem numerum principia dictarum festiuitatum nobis denotantur. Habent. n. ortum istę claues terminorum à 19. annis cycli lunaris, & 7. diebus septimanę: vnde prima clauis est 19. Claues autem aliorum annorum sic formantur: addamus. n. semper claui prędcedēris anni 19. & summa inde proueniens erit clauis sequentis anni, si E
non superat 40 si. verò summa superat 50. abiectis 30. residuum erit clauis sequentis anni. verbi g. Clauis primi anni est 26. cui si iungatur 19 erunt 45. vnde abiectis triginta, remanent 15. qui numerus est clauis sequentis anni. & ita formantur vsq; ad 19. annos per ordinem: quia non ꝓceditur vltra 19. numerū: sed reuertitur ad priorem: vnde cyclus clauium aurei numeri & epactarum nō differunt quantitate, differunt tñ principio, quia cyclus epactarum incipit à septembri. cycl⁹ autē aurei numeri & clauium à ianuario. Vnde si velimus scire quotus sit annus cycli aurei numeri, & clauiū, possumus scire per diuisionem annorum domini factam superius in titulo de epacta. Inuento quotus sit annus clauium, possumus scire quę sit clauis illius anni per aliam hāc rationem. Numerus enim F
ille, qui remanet de diuisione annorum domini numerari debet per summitates quinq; digitorum, inchoando a pollice: & si numerus terminatur in pollice, debemus addere 25. & summa inde proueniens erit clauis illius anni: si vero numerus finitur in indice, debemus addere 13. si in medio, 31. si in annulari 19. si in auriculari, 7. & si summa inde proueniens excesserit 49. abiectis 30. quod remanserit erit clauis, quę additio his versib. continetur.

Viginti quinq; tredecim plus esse tricenos.
Vnde vicena epa digitis pro clauibus apta.

Sedes quidem clauium nunquā inuenitur in calendario, nisi super hanc literam g. prima ergo g. ianuarij est clauis septuagesimę. vltima

A ma g. eiusdem mensis est clauis quadragesimę: & secunda g. martij est clauis paschatis: tertia g. aprilis est clauis rogationum. vltima g. aprilis est clauis pentecostes: vnde versus.

Primaq;, & vltima g. Iani, Martisq; secunda,
Tertiaq; aprilis tibi signat, & vltima clauem.

Habita ergo claue anni, incipe computare a sede clauis: & comple illā in diebus calendarij ꝓ ordinē ꝓcedendo: & vbi terminabit ibi erit terminus solēnitatis: ita q; in proximo die dñico ibi sequēti erit initiū solēnitatis, cuius est clauis, sed rōnes incipiunt in sequenti die lunę: & si fuerit bissextus, cuilibet claui est vna dies addenda.

¶Rationes ad inueniendum Paschа. Cap. 7.

B POssumus etiam scire paschales terminos per ętatem lunæ: cuius rationem sequitur iuxta consuetudinem iudęorum, de quo talis datur regula. Accipe lunam quęcunq; est in festo epiphanię: & perfice illam procedendo per dies calendarij ordinatè vsq; ad 40. dies, & si fuerit bissextus, vsque ad 41. in proxima die dominica sequenti erit initium septuagesimę: vnde versus.

A festo stellę numerando perfice lunam.
Quadraginta dies post septuagesima fiet.
Bissextus quando fuerit, superadditur vnus.
Si cadit in lucem domini tunc sume sequentem.
Si cadit in feriam septenam, sitq; bissextus,
Linque diem domini primum, sumasq; secundum.

Habita ergo septuagesima terminos aliarum mobilium festiuitatum facilè scire potes. Nam à septuagesima vsq; ad dñicam. 1. quadragesimę sunt tres integrę septimanę: à dominica 1. quadragesimę vsq; ad paschа sunt sex integrę septimanæ: à paschа verò vsque ad diem lunæ rogationum sunt quinq; septimanæ, & vnus dies: à paschа verò vsq; ad pētecosten computantur quinquies decem dies. Terminum quoq; paschalem his versibus scire potes.

C Post nonas martis vbi sit noua luna require.
Tertia lux Domini proxima paschа tenet.

¶ Rursus vbicunque post duodecimum calen. aprilis luna decimaquarta reperitur, dominica proxima Paschа celebratur. Item qualiscunq; luna fuerit in calen. ianuarij, talem fac eam in festo sancti Benedicti, siue 12. calen. aprilis: & illam computes vsque ad

Universidad de Deusto
Biblioteca

24. & ibi erit pascha hębręorum. ¶Rursus ab 8. idus Martij vsque D
ad nonas aprilis sunt dies 29. quocunque ergo illorum luna fuerit
prima, computetur vsq; ad quatuordecim, & ibi erit pascha he-
bręorum. Est etiam & alia ratio inueniẽdi pascha per ętatem lunę:
quoniam qñ luna currit per vnum, erit pascha dominica prima
post nonas aprilis: quando currit per duo, erit dominica prima post
8. cal. aprilis: quando currit per tres, erit dominica prima post idus
aprilis: quando currit p quatuor, erit dñica prima post nonas apri-
lis: qñ per quinq;, erit dñica prima post 11. cal. aprilis: qñ per sex,
erit dñica prima post 4. idus aprilis: quando per septem, erit dñica
prima post 3. calen. aprilis: qñ per octo, erit dñica prima post 14.
cal. maij, qñ per nouem, erit dominica prima post 7. idus aprilis, qñ
per decem erit dominica prima post 6. cal. aprilis: quando per vn- E
decim, erit dominica prima post 17. cal. maij: quãdo p duodecim,
erit dominica prima post pridie nonas aprilis: quãdo per tredecim
erit dominica prima post 9. cal. aprilis quando per quatuordecim,
erit dominica prima post pridie idus aprils: qñ per quindecim e-
rit dominica post 12. cal. aprilis: quando per decem septem, erit do
minica prima post. 5. idus aprilis: quãdo p octodecim, erit dominí-
ca post 4. idus aprilis qñ per 19. erit dominica post 15. calen. maij.
Tabulas insuper manuales nonnulli ad inueniendos paschales ter-
minos confecere, sicut Dionysius, Isidorus, & quidam alij, quas ad
prędens duximus dimittendas, ne difficultas sit nimium onerosa.
Ad prędens igitur sufficiant carmina nostra infrascripta. Esle grauẽ
nobis bello carnem caueamus. F

Bellum sępe gerens etiam puto dijcit hostem.

Mox animę lucrum inuenies cum religiosis. In his versibus
sunt 19. dictiones, 19. annis cycli lunaris seruientes, prima primo,
secunda secundo, & sic per ordinem, sumpto initio a primo anno
cycli, & quota fuerit prima litera dictionis in ordine alphabeti, q̃
non desinat in m. tota die aprilis computãdo a mẽsis principio ver-
sus finem, erit terminus paschę hebręorum 1. luna 14. & in ꝓximo
dominica subsequenti erit pascha nostrũ, sicut ī sexta parte sub tra-
ctatu de pascha plenè dictum est Ibi etiam patet, quare sub. 5. calẽ.
aprilis scribitur in calendario resurrectio domini. Si verò dictio de-
sinit in m. quota eius erit prima litera in alphabeto, tota die mar-

tij

A tij cõputando a mensis fine versus principium erit terminꝰ paschа-
lis iudęorum, & in primo die dñico, quę postea occurrerit, descen-
dendo versus finem, erit pascha nr̃m, hoc cautiùs obseruando, quia
carnẽ & caueamus in p̃fatis vetsibus dẽnt scribi p e, & hostẽ debet
scribi p h, quę in hoc loco pro litera reputatur. P̃ot & aliter pascha
facile inueniri, pone enim in calendario tuo in margine aureum nu
merum sequẽtem. videlicet iuxta 12. calẽ. aprilis pone 16. iuxta 11
cal. pone 5. iuxta 12. cal. 13. iuxta 8. cal. 2. iuxta 6. calẽ. 10. iuxta. 4.
cal. 18. iuxta 3. cal. 7. Item iuxta cal. aprilis 15. iuxta 4. nonas apri-
lis. 4. iuxta 2. nonas 10. iuxta nonas. 1. iuxta 6. idus 19. iuxta 5.
idus. 17. iuxta 4. idus. 6. iuxta 2. idus 14. iuxta idus 3. iuxta 17. cal.
B maij. 11. iuxta 15. cal. 19. iuxta 14. cal. 8. Volens ergo terminum
paschę inuenire, adde vnum annis domini tunc currentibus, po-
stea diuide ipsos quoties poteris per 19. & si diuisio pficiatur in 16.
ita quod nil supersit, recurre ad calẽdarium tuum: & in illa die, iux-
ta quod nil supersit, recurre ad calẽdarium tuum: & in illa die, iux-
ta quam inuenies scriptum 19. erit pascha hebręorũ, quod sẽper ce-
lebrant in 14. luna, & sequenti dominica erat pascha nostrum. Si
verò aliqd supsit sup vltima 19. puta quinq;, vel decẽ, vel 15. dies,
tunc pascha hebręorum erit in die illa, iuxta quam scriptum inue-
nies 5. vel 10. vel 15. & sic de alijs prędmissis numeris, & diebus: &
in sequenti dominica erit pasca nostrum: quod nõ põt esse ante 11.
cal. aprilis, nec post 7. cal. maij. v. g. hoc anno computantur anni
domini 1286. quorum 1273. sunt rectè diuisi per 9. supersunt ergo
13. de prędmisso numero quibus additur vnus, & fiunt 14. vbi ergo
C inueneris in tuo calendario hunc numerum, ibi erit hoc anno pa-
scha iudęorum: in sequenti verò anno erit vbi inuenies scriptum
15. & sic vsq; ad 19. postea vero redit ad 1. & sic perpetuò fiet. Per
eundem quoq; modum poteris terminum septuagesimę inuenire.
Pone in calendario tuo in margine iuxta 16. calend. Februarij
hunc numerum 8. Item in eadem linea pone 16. iuxta 15. calen. Fe-
bruarij, pone 5. iuxta 14 cal 13. iuxta 13. cal. 2. iuxta 12. calen. 10. iu
xta 10. calẽ. 18. iuxta 8. cal. 7. iuxta 7. calen. 15. iuxta 5. cal. 4 iuxta 4
cal. 12. iuxta 2. calen. 1. iuxta cal. februarij. Item iuxta 3. nonas fe-
bruarij 9. iuxta nonas 17. iuxta 8. idus 6. iuxta 6. idus 14. iuxta
5. idus 3. iuxta 3. idus 11. iuxta idus 19. Diuisis ergo annis domini
per 19. vt prędmissum est, vide, qui numerus supereſt sup 19. & vbi

illum in ipso calendario inueneris, ibi erit terminus septuagesimę, D
qui semper est in luna vndecima: & in sequenti domiinca septua-
gesimam celebramus, quę non põt esse ante 15. calen. februari: nec
post 9. cal. martij, sicut nec quadragesima potest esse ante pridie no
nas februarij, nec post 6. idus martij. Eodẽ ẽt mõdo terminus pen-
tecostes inueniri põt: pone. n. in tuo calendario in margine iuxta 7.
idus maij. 16. iuxta 6. idus 5. iuxta 4. idus 13. iuxta 3. idus 2. iuxta
idus 10. Item iuxta 17. cal. Iunij. 18. iuxta 15. calen. 7. iuxta 13. cal.
15. iuxta 12. calen. 4. iuxta 10. calen. 12. iuxta 9. calẽ. 1. iuxta 7. ca-
len. 19. iuxta 5. cal. 12. iuxta 4. cal. 6. iuxta pridie. cal. 14. Item iux-
ta calen. Iunij 3. iuxta 3. nonas. 11. iuxta nonas. 19. iuxta 8. idus 8.
Diuisis ergo annis domini per 19. numerũ illum, qui supererit sũper
19. quęre in põmissis locis calendarij: & vbi illum inueneris, ibi erit E
pentecostes hebręorũ, quod semper est in luna 4. & in sequẽti dñi-
ca erit pẽtecostes nostrum, quod nõ põt esse ante 6. idus maij, nec
post idus iunij, sicut nec rogationes esse põt ante 6. calen. maij, nec
post calen. iunij. Põt etiam pascha aliter inueniri per hanc tabulam.
5.15.13.22.10.30.18.7.15.4.2.4.12.1.21.9.19.17. Isti numeri repũ-
tant quosdam dies aprilis & & martij, in quibus contingit pascha
hebręorum, computando dies illos à principio ipsorum mensium,
ita quòd ipsi numeri à viginti infra respondeant aprili, a viginti su-
pra martio: hoc vult dicere hęc tabula, quòd in primo anno cycli
lunaris est pascha hebreorum in 5. die intrantis aprilis: in secundo
anno eiusdem cycli est quintadecima die intrantis martij: & sic de
alijs donec numeri ipsius tabulę compleantur: postea reditur ad
primum annũ cycli. Qualiter autem inueniãtur anni cycli, dictum F
est supra, vbi agitur de epacta. Quare festa saluatoris, excepto festo
natalis, siue natiuitatis, sint mobilia, dictum est in sexta parte, sub
festo natalis. Vltimò, secundum Isido. sciendum est, quòd inter la-
tinos & gręcos est varietas, sub termino festiuitatis pascalis: quod
prouenit, quia latini à tertiò nonas martij vsq; in tertium nonas a-
prilis primi mensis lunam requirunt: & si quintadecima luna die do
minica prouenerit, in aliam dominicam pascha protrahunt vt prę
missum est. Gręci verò obseruant primam lunam ab 8. idus marcij
vsq; ad diem nonam aprilis.

¶ De

A ¶ De Cyclis. Cap. 8.

QVia in plerisq; huius partis locis de cyclo mentio facta est, ideo de cyclo aliqua dicamus. Notandum est ergo q; Cyclus est spatium aliquorum annorum in se rediẽs secundũm aliquos numeros: & dicitur quasi circulus per duplicem syncopã. Est. n. cyclꝰ vocatus, eò q; in orbẽ digestus sit: & quasi in circulum depositum ordinem complectatur annorũ, sine varietate & sine arte: sunt autẽ sex cycli. Primus solaris incipiens in 6. calen. martij, in festo S. Matthię constans ex 28. annis, continens concurrentes, & regulares solares & dominicales, & annos bissextiles, & cões. Secũdus cyclus est decemnouennalis constans ex 19. annis, & incipit à ianuario, con-
B tinẽs in se aureum numerum, & claues terminorum. Tertius est cyclus lunaris, incipiens similiter à ianuario habens 19. annos. incipit autem quarto anno cycli decemnouennalis: hunc inuenerunt Romani, vt scirent qua hora luna a sole accenderetur: sed quia processu temporis hęc inuentio falsificata est, nihil operamur secundum hunc cyclum. Quartus est epactalis incipiẽs 5. calen. septembris, habens similiter annos 19. continens in se regulares lunares, & epactas, & annos, communes, & emboliśmales. Quintus est cyclus magnus constans ex quingentis 32. annis: vel secundùm alios qngentis triginta annis: secundum quem formatur tabula Dyonysij. Sextus est cyclus indictionalis, constans ex 15. annis, & continens indictionales. Romani enim, quia difficile erat de remotis mundi partibus venire singulis annis Romã ad soluenda tributa per eos
C prouincijs indicta, statuerunt quòd saltem singulis quinquenijs soluerentur: ita quòd primo quinquennio apportarent pro tributo ferrum pro fabricandis armis: In secundo quinquẽnnio argentum pro stipendijs militibus erogandis: In tertio aurum pro simulacris fabricandis: & sic semper post aurum quod in anno quintodecimo ferebatur, incipiebat quinquenium quo ferrum iterum soluebatur: & sic erat quasi quidam circulus temporis: quia ergo Romani sic fieri indixerunt, ideo illi anni indictio nuncupati sunt: de quo dictum est supra. Prẽmissum autem spatium quinq; annorum vocatum est lustrum: quia venientibus nuncijs prouinciarum cum tributo, cum cereis, & cum alijs precioſis sumptibus vrbem lustrabant.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Tabullæ computorum ex Kalendario Gregoriano nuper in lucem dato exceptæ pro inueniendis festis mobillibus & indictione, Aureo numero, & Epacta, ī singulis quibusq; annis: similiter & anno bisestili, quoto currat anno. Incipit autem tabularum harum vsus & praxis ab anno 1582.

DE INDICTIONE.

INdictio est reuolutiō 15. annorum ab 1. vsquè ad 15 qua reuolutione peracta, iterū reditur ad vnitatem, initiumq; sumit quilibet annus huius cycli a Ianuario in bullis Pontificijs, sicut de cyclodecēnouennali Aurei numeri scripsimus. Et qm̄ Indictionis frequens vsus est in Diplomatibus, & scripturis publicis, facilè annū Indictio. currentē quolibet anno proposito inueniemus ex sequēti tabella, cuius vsus ꝑpetuus est, initiū tm̄ sumit ab anno correctonis. 1582.

Tabella Indictionis ab anno correctionis. 1582.

10 11 12 13 14 15 1 2 3 4 5 6 7 8 9.

Nam si anno 1582. tribuas primum numerum, qui est 10. & sequenti anno 1583. secundum numerum, qui est 11 & sic deinceps vsque ad annum propositum, redeundo ad principium tabellæ, quotiescunq; eam percurreris, cadet annus propositus in Indictionem, quę quęritur.

EX tabula sequenti Paschali noua ita festa mobilia reperientur. In cellula literæ Dñicalis currentis quęratur Epacta currens. Nam è directo omnia festa Mobilia deprehenditur. Vt anno 1585. in cellula literæ Dñicalis f, tunc currentis è regione Epactæ xxix. quæ eodem anno currit, habet Septuagesima die 17. Februarij, dies Cinerum 6. Martij, & Pascha die 21. Aprilis &c.

Sed in annis bissextilibus inuenienda sunt omnia festa mobilia in annis per literā Dominicalē posteriorem, quæ nimirum currit post festum S. Matthiæ Apostoli, ne scilicet ambigamus, vtra duarū literarū pro hoc, aut illo festo indagādo accipienda sit: ita tamē, vt Septuagesima, & die Cinerum inuentis in Ianuario, antè Februario addat̄ vnus dies. Quod idē fit quia ante diem S. Matthię currit prior litera Dñicalis, quę in Kalēdario priorē semper sequitur. Post festum autē S. Matthię in Februario licet posterior litera currat, addit̄ tamen tunc dies intercalaris, ita vt dies 24. Februarij dicatur 25. & dies 25. dicatur 26. &c. Quòd si dies Cinerum cadit in Martium nihil addendū est, quia tunc & litera posterior currit, & dies mensis proprijs numeris respondent, cū dies intercalaris Februario sit additus. Exēpli gratia Anno 2096. Bissextili Epacta erit v. & literę Dñicales A.g Si igitur per posteriorem literā, quę est g. festa mobilia inuestigentur, reperiet Septuagesima, die 11. Februar. & dies Cinerum 28. Februar. Si autē addatur vnus dies cadet Septuagesima in diem 12. Februar. quę est Dñica, & dies Cinerum in diem 29. Februar. quę est feria quarta. Pascha autem, & reliqua festa in eos dies cadent, qui in tabula expressī sunt.

Item anno 4088 Bissextili Epacta erit xxiiij. & literę Dñicales d, c. Si igitur per literā c, quę posterior est, inquirantur festa Mobilia, inuenietur Septuagesima die 21. Februar. & si additur vnus dies cadet in diem 22. Februa. quę est Dominica. Dies autem Cinerum cadet in diem 10. Martij, quare nihil additur, &c.

TABVLA PASCHALIS
Noua reformata.

Literæ Dñica.	Cyclus Epactarum.	Septuagesima.	Dies Cinerū	Pascha resurr.	Ascēsio Dñi.	Pentecostes.	Corp⁹ Chri.	Dom. inter Penteco. & Aduent.	j. Dñica Aduē.
D	23	18 Ian.	4 Feb.	22 Mar.	30 Apr.	10 Maij	21 Maij	28	29 No.
	22 21 20 19 18 17 16	25 Ian.	11 Feb.	29 Mar.	7 Maij	17 Maij	28 Maij	27	29
	15 14 13 12 11 10 9	1 Febr.	18 Feb.	5 Apr.	14 Maij	24 Maij	4 Iunij	26	29
	8 7 6 5 4 3 2	8 Febr.	25 Feb	12 Apr.	21 Maij	1 Maij	11 Inn.	25	29
	1* 29 28 27 26 25 25 24	15 Feb.	4 Mar.	9 Apr	28 Maij	7 Iunij	18 Iun.	24	29
E	23 22	19 Ian.	5 Febr	25 Mar	1 Maij	11 Maij	22 Maij	28	30 No.
	21 20 19 18 17 16 15	26 Ian.	12 Feb.	30 Mar.	8 Maij	18 Maij	29 Maij	27	20
	14 13 12 11 10 9 8	2 Febr.	19 Feb.	6 Apr.	15 Maij	25 Maij	5 Iunij	26	30
	7 6 5 4 3 2 1	9 Febr.	26 Feb.	13 Apr.	22 Maij	1 Iunij	12 Iun.	25	20
	*29 28 27 26 25 25 24	16 Feb.	5 Mar.	20 Apr.	29 Maij	8 Iunij	19 Iun.	24	30
F	23 22 21	20 Ian.	6 Febr.	24 Mar.	2 Maij	12 Maij	23 Maij	28	1 Decē.
	20 19 18 17 16 15 14	27 Ian.	13 Feb.	31 Mar.	9 Maij	19 Maij	30 Maij	27	1
	13 12 11 10 9 8 7	3 Febr.	2 Febr.	7 Apr.	16 Maij	26 Maij	6 Iunij	26	1
	6 5 4 3 2 1 *	10 Feb.	27 Feb.	14 Apr.	23 Maij	2 Iunij	13 Iun.	25	1
	29 28 27 26 25 25 24	17 Feb.	6 Mar.	21 Apr.	30 Maij	9 Iunij	20 Iun.	24	1
G	23 22 21 20	21 Ian.	7 Febr.	25 Mar.	3 Maij	13 Maij	24 Maij	28	2 Decē
	19 18 17 16 15 14 13	28 Ian.	14 Feb.	1 Apr.	10 Maij	20 Maij	31 Maij	27	2
	12 11 10 9 8 7 6	4 Febr.	21 Feb.	8 Apr.	7 Maij	27 Maij	7 Iunij	26	2
	5 4 3 2 1 * 29	11 Feb.	28 Feb.	15 Apr.	24 Maij	3 Iunij	14 Iun.	25	2
	28 27 26 25 25 24	18 Feb.	7 Mar.	22 Apr.	31 Maij	10 Iun.	21 Iun.	24	2
A	23 22 21 20 19	22 Ian.	8 Febr.	26 Mar.	4 Maij	14 Maij	25 Maij	28	3 Decē.
	18 17 16 15 14 13 12	29 Ian.	15 Feb.	2 Apr.	11 Maij	21 Maij	1 Iun.	27	3
	11 10 9 8 7 6 5	5 Febr.	22 Feb.	9 Apr.	18 Maij	18 Maij	8 Iun.	26	3
	4 3 2 1 * 29 28	12 Feb.	1 Mar.	16 Apr.	25 Maij	4 Iunij	15 Iun.	25	3
	27 26 25 25 24	19 Feb.	8 Mar.	23 Apr.	1 Iunij	11 Iun.	22 Iun.	24	3
B	23 22 21 20 19 18	23 Feb.	9 Febr.	27 Mar.	5 Maij	15 Maij	26 Maij	27	27 No.
	17 16 15 14 13 12 11	30 Ian.	16 Feb.	3 Apr.	12 Maij	22 Maij	2 Iunij	26	27
	10 9 8 7 6 5 4	6 Febr.	23 Feb.	10 Apr.	19 Maij	29 Maij	9 Iunij	25	27
	3 2 1 * 29 28 27	13 Feb.	2 Mar.	17 Apr.	26 Maij	5 Iun.	16 Iun.	24	27
	26 25 25 24	20 Feb.	9 Mar.	24 Apr.	2 Iunij	12 Iun.	23 Iun.	23	27
C	23 22 21 20 19 18 17	24 Ian.	10 Feb.	28 Mar.	6 Maij	16 Maij	27 Maij	27	28. No.
	16 15 14 13 12 11 10	31 Ian.	17 Feb.	4 Apr.	13 Maij	23 Maij	3 Iun.	26	28
	9 8 7 6 5 4 3	7 Febr.	24 Feb.	11 Apr.	20 Maij	30 Maij	10 Iun.	25	28
	2 1 * 29 28 27 26 25	14 Feb.	3 Mar.	18 Apr.	27 Maij	6 Iunij	17 Iun.	24	28
	25 24	11 Feb.	10 Mar.	25 Apr.	3 Iunij	13 Iun.	24 Iun.	23	28

Universidad de Deusto
Biblioteca

TABELLA TEMPORARIA
Festorum Mobilium.

Anni Dñi	Lr̃æ Dñicales.	Aureus numer'.	Epacta.	Septuagesima.	Dies Cinerum.	Pascha resurrectio.	Ascensio Domini.	Pentecostes	Corpus Christi.	Dñic. post Pent.	Prima Dñica Aduēt'.
1582	c	6	xxvj							23	28 No.
1583	b	7	vij	6 Feb.	23 Feb.	10 Apr.	19 mañ	29 mañ	9 Iun.	25	27 No.
1584	A g	8	xviii	29 Ian.	15 Feb.	1 Apr.	10 mañ	20 mañ	31 Ma.	23	2 De.
1585	f	9	xxix	17 Feb.	6 mar	21 Apr.	30 maij	9 Iuñ	20 Iun.	24	1 Dec.
1586	e	10	x	2 Feb.	19 Feb.	6 Apr.	15 mañ	25 mañ	5 Iun.	6	30 No.
1587	d	11	xxi	25 Ian.	11 Feb.	24 mar.	7 maij	17 mañ	28 Ma.	27	29 No.
1588	c b	12	ii	14 Feb.	2 mar.	17 Apr.	26 mañ	5 Iuñ	16 Iun.	24	27 No.
1589	A	13	xiii	29 Ian.	15 Feb.	2 Apr.	11 mañ	21 mañ	1 Iun.	27	3 De.
1590	g	14	xxiiii	18 Feb.	7 mar.	22 Apr.	31 mañ	10 iunñ	21 Iun.	24	2 De.
1591	f	15	v	10 Feb.	27 Feb.	14 Apr.	23 mañ	2 iunñ	13 Iun.	25	1 De.
1592	e d	16	xvj	26 Ian.	12 Feb.	29 mar.	7 mañ	17 mañ	28 Ma.	27	29 No.
1593	c	17	xxvij	14 Feb.	3 mar.	18 Apr.	27 mañ	6 iunñ	17 Iun.	24	28 No.
1594	b	18	viij	6 Feb.	23 Feb.	10 Apr.	19 mañ	29 mañ	9 Iun.	25	27 No.
1595	A	19	xix	22 Ian.	8 Feb.	26 mar.	4 mañ	14 mañ	25 Ma.	28	3 De.
1596	g f	1	i	11 Feb.	28 Feb.	14 Apr.	23 mañ	2 iunñ	13 Iun.	25	1 De.
1597	e	2	xij	2 Feb.	19 Feb.	6 Apr.	15 mañ	25 mañ	5 Ma.	26	30 No.
1598	d	3	xxiiij	18 Ian.	4 Feb.	22 mar.	30 Apr.	10 mañ	21 Ma.	28	29 No.
1599	c	4	iiij	7 Feb.	24 Feb.	11 Apr.	20 mañ	30 mañ	10 Iun.	25	28 No.
1600	b A	5	xv	30 Ian.	16 Feb.	2 Apr.	11 mañ	21 mañ	1 Iun.	27	3 De.
1601	g	6	xxvj	18 Feb.	7 mar.	22 Apr.	31 mañ	10 iunñ	21 Iun.	24	2 De.
1602	f	7	vij	3 Feb.	20 Feb.	7 Apr.	16 mañ	26 mañ	6 Iun.	6	1 De.
1603	e	8	xviij	26 Ian.	12 Feb.	30 mar.	8 mañ	18 mañ	29 maii	27	30 No.
1604	d c	9	xxix	15 Feb.	3 mar.	18 Apr.	27 mañ	6 Iun.	17 iunñ	24	28 No.
1605	b	10	x	6 Feb.	23 Feb.	10 Apr.	19 maij	29 mañ	9 Iuñ	25	27 No.
1606	A	11	xxi	22 Ian.	8 Feb.	26 mar.	4 mañ	14 mañ	25 mañ	28	3 De.
1607	g	12	ij	11 Feb.	28 Feb.	15 Apr.	24 mañ	3 Iun.	14 Iun.	25	2 De.
1608	f e	13	xiii	3 Feb.	20 Feb.	6 Apr.	15 mañ	25 mañ	5 Iun.	26	30 No.
1609	d	14	xxiiij	15 Feb.	4 mar.	19 Apr.	28 mañ	7 Iun.	18 Iun.	24	29 No.
1610	c	15	v	7 Feb.	24 Feb.	11 Apr.	20 mañ	30 mañ	10 Iun.	25	28 No.
1611	b	16	xvj	30 Ian.	16 Feb.	3 Apr.	12 mañ	22 mañ	2 Iun.	26	27 No.
1612	A g	17	xxvij	19 Feb.	7 mar.	22 Apr.	31 mañ	10 Iun.	21 Iun.	24	2 De.
1613	f	18	viij	3 Feb.	20 Feb.	7 Apr.	16 mañ	26 mañ	6 Iun	26	1 De.
1614	e	19	xix	26 Ian.	12 Feb.	30 mar.	8 mañ	18 mañ	29 Maii	27	0 No.
1615	d	1	i	15 Feb.	4 mar.	19 Apr.	28 mañ	7 iunñ	18 Iun.	24	29 No.
1616	c b	2	xij	31 Ian.	17 Feb.	3 Apr.	12 mañ	22 mañ	2 Iun.	26	27 No.
1617	A	3	xxiij	22 Ian.	8 Feb.	26 mar.	4 mañ	14 mañ	25 maii	28	3 De.
1618	g	4	iiij	11 Feb.	28 Feb.	15 Apr.	24 mañ	3 iunñ	14 Iun.	25	2 De.
1619	f	5	xv	27 Ian.	13 Feb.	31 mar.	9 mañ	19 mañ	30 maii	27	1 De.
1620	e d	6	xxvi	16 Feb.	4 Mar.	19 Apr.	28 mañ	7 Iun.	18 iun.	24	29 No.
1621	c	7	vii	7 Ian.	24 Feb	11 Apr.	20 maii	30 mañ	15 iun.	25	28 No.

A Tabula literarum Dñicalium ab Idibus Octobris anni correctionis 1582 (detractis priùs decem diebus) vsq; ad annum 1582 exclusiuè.

C B A F E D C A G F E C B A
G B D
G E D C B G F E D B A G F
F A C E D

IN Tabula suprascripta literam Dñicalem singulis annis hoc pacto inuenies primã literam quę est C tribue ab Idibus Octobris anni correctionis 1582. vsq; in finem anni. Sequentem quæ est B tribue anno 1583. Sicq; deinceps progredere quousq; peruenias ad numerũ anni cuius literam scire vis, quia litera super quam cadit numerus illius anni erit litera Dominicalis. Quę si vnica ocurrerit, annum cõmunem esse intelligas. Si duplex, bissextilẽ, & tunc prior ideſt superior vsque ad festum S. Matthię Apostoli deseruiet: inferior autem ad reliquam anni
B partem accõmodabitur, vt erit anno Dñi 1584. a primo die Ianuarij vsque ad 23. Februarij inclusiuè seruiet litera Dominicalis A. a dicto die vsq; in finem anni illa, quæ est inferior ideſt G. Sciendum autẽ quòd finitis viginti octo annis redeundum est ad principium cum annis tunc currentibus.

Tabula Epactarum respondentium Aureis numeris ab Idibus Octobris, anni correctionis 1582. (detractis priùs decem diebus) vsq; ad annum 1700. exclusiuè.

Aurei nume.	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19
Epactæ.	26	7	18	29	10	21	2	13	24	5	16	27	8	19

1	2	3	4	
1	12	23	4	15

C SImili modo vt dictũ est de litera Dñicali deprehendes etiam Epactæ numerum in suprascripta numerorum serie: nam primum numerum qui est 26. tribue ab Idibus Octobris anni correctionis. 1582. vsq; in finem anni. Sequentẽ qui est 7. tribue anno 1583. & sic deinceps donec ad annũ tuũ peruenias: & finitis decem & nouẽ annis regredere iterum ad principium.

Quando inchoatur Aduentus Domini

Aduẽtus Domini inchoatur Dominica proximiori festo S. Andreę vel ipsa die Sancti Andreę, si in Dominica venerit.

Quatuor Tempora.

Quatuor tempora celebrantur quarta & sexta feria, ac Sabbatho post tertiam Dominicam Aduentus. Post primã dominicã Quadragesimę, post Pentecosten. Post festum Exaltationis Sanctę Crucis.

Nuptę iuxta decretum Concilij Tridentini.

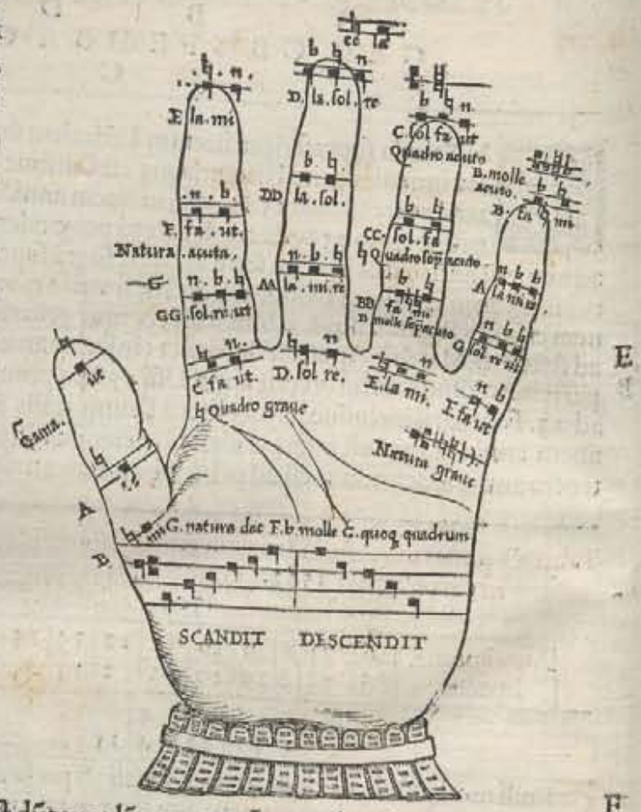
A Dñica prima Aduentus, vsq; in diem Epiphanię, & a Feria quarta Cinerum vsq; ad octauam Paschatis inclusiuè, Sancta Synodus solennitates nuptiarum prohibet. In alijs verò temporibus solenniter celebrari pmittit.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Compendium Muſicę.

Ca. 1. De Inſtrumento manus, notis, & vocibus in ea deſcriptis.

QViſq; ad ca nēdi ſciētiā eruditē accedis, diſpōnē, vim, & ordinē lr̄arum (p quas oīs cāt⁹ habet diſcretionē) cordi memoriter imprimas: videlicet, q; ponunt & ſunt ī ordine manū, ſeu palmę viginti lr̄ę: q̄ diuidunt in ſubgraui b⁹, & grauib⁹, acutis & ſuperacutis. At vero ipſę lr̄ę ī ordine manus nō ſunt niſi ſeptē, voce & forma differentes. ſ. A. B. C. D. E. F. G. ſubgrauis vna eſt dūtaxat lr̄a greca oīum prima in principio pollicis manus ſiniſtrę à latinis Philoſophis addita: quā q̄dā eorum vocabulo, Gamma dicunt: Nos vero latini vt appellamus, in qua nr̄æ muſicę oīs ſumit ordo principiū: & ipſius Gāma nr̄a manus ornata initio à Grecis ꝓfiteť exordiū ſumpſiſſe. Graues lr̄ę ſunt ſeptē. ſ. A. B. C. D. E. F. G. Et graues dn̄r: q̄a in inferiori loco primitus ſunt formatę: hoc eſt in voce pectoris. Hñt q; principiū ī prima iūctura pollicis: & finē ī ſcđa iūctura auricularis. Acutę ſiſr ſunt ſeptē. ſ. A B. C. D. E. F. G. q̄ nō ſunt à primis grauibus noīe differentes: ſed forma dūtaxat. Ideo q; acutę dn̄r: eo q; acutū reddant ſonū reſpū grauium ꝑdictarū. Formanť. n. ī ſuperiori loco. 1. ī voce gutturis. Et hñt principiū in tertia iūctura auricularis; finē verò ī ſecūda iūctura indicis.

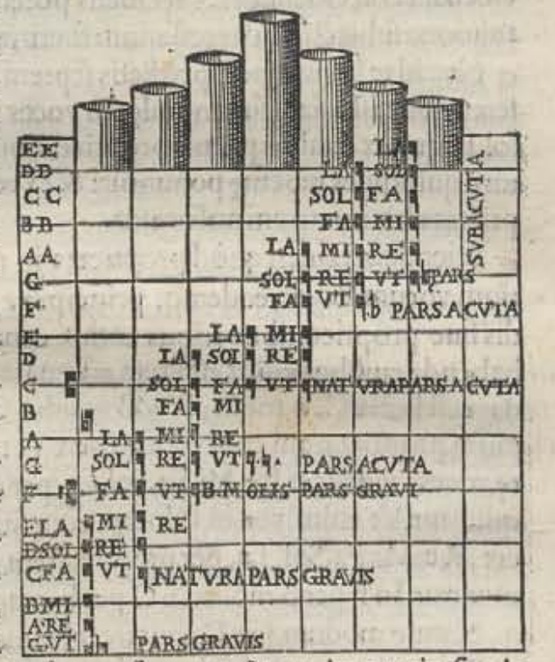

Supe-

A Superacutę ſunt quinque. ſ. AA. BB. CC. DD. EE. & ideo ſuper acutæ dicuntur: eo quod ſuper prędictas acutas acutiorem reddant ſonum. Et rō eſt: quia formantur in ſuperiori loco. ſ. in voce capitis, & habent principium in ſecunda iunctura medij, finem verò in tertia iunctura eiuſdem à tergo, vt omni depictam hanc manum intuenti patet.

Cap. 2. De literis muſicalibus & clauibus.

VT autē ordo literarum naturaliter po
B ſitarum ibi breuiter pateat: & quę ī ſpatio, quę ue literæ ſint in linea cognoſcas: inferius perpende diſpoſitas. Gamma in linea A, in ſpatio. B. in linea C. in ſpatio. D. in linea E. in ſpatio. F. ī linea G. in ſpatio. A. in linea B. in ſpatio. C. in linea D in ſpatio. E. in linea F. in ſpatio. G. in linea AA. in ſpatio. BB. in linea CC. ī ſpa
Ç tio. DD. in linea EE. in ſpatio. Vide quia literę, quę in grauibus in linea notantur; in acutis in ſpatio demonſtrantur: & quę in acutis ſpatio ſunt notatę: in ſuperacutis in linea ſunt ſcriptę, prout in hac figura patet.

EE
DD
CC
BB
AA
G
F
E
D
C
B
A
G
F
E
D
C
B
A
G
F
E
D
C
B
A

quia minus esset semitonium. Superacutis verò per diapason ne- D
quaquam consonat: quia semitonium superabūdat. Vocatur enim
apud grecos b rotundum siue menon: hoc est accidens, vel accidē-
tale: quod enim est accidentale, non est proprium: & quod non est
proprium, non est naturale. Inuentum est autem b rotundum ad tē-
perādum tritonum: qui super, scilicet naturaliter inuenit: vbi enim
cantus asperior sonat, b rotundum loco b quadri ad temperandam
tritoni duritiam furtim interponitur. Sed vbi cantus ad suam natu-
ram recurrerit, statim debet auferri. Igitur quia b rotundum est ac-
cidens, vel accidentale: & accidens potest adesse vel abesse sine cor
ruptione subiecti, vbi necessarium fuerit, apponatur.

¶ Nec id te lateat, quòd prędictis septem literis voce & forma dif-
ferentibus associatę sunt notulę seu voces sex', scilicet vt re, mi, fa, E
sol, la, quę ex duabus primis proprietatibus, scilicet b quadri, & na
turę quinquies repetitę ponuntur: & ex tertia, scilicet b rotundi, p-
prietate bis interponi noscuntur.

¶ Sciendum tamen quòd proprietas in musica est deriuatio plu-
rium vocum ab vno eodemq; principio. Existentibus igitur mo-
dis siue proprietatibus tribus totius cantus, pro ipsarum notitia
habenda cuilibet vnica est litera assignata. Nam proprietati natur-
data est litera C. b. molli, F. & B quadro G: quibus vocum princi-
pium proprietatum conceditur. s. vox Vt: quam cęterę sibi ordina-
tę voces, videlicet Re, Mi, Fa, Sol. La. per eandem proprietatem se-
quuntur. Vt enim vox in C locata cum suis ordinatis vocibus, scili-
cet, Re, Mi, Fa, Sol, La, per proprietatem naturę in graui vel acuto F
cantatur. In F per b molle: In G per b quadrum. Vnde versus.

Naturę modum per C cantare solemus.
F b molle notat: sed G b quadrum ostendit.

¶ Nota quòd signa siue claues (vt vulgo dicitur) demonstrantes se
dem totius cantus vniuersaliter vsitatę, sunt duę: videlicet F gra-
ue. loco cuius literę, talis figura ponitur][Et b acutum: pro quo
tale signum [: Per ipsarum autem discretam repositionem per li-
neas, potest omnis cantus cuiuscunque sit toni rationabiliter col-
locari. Distant. n abinuicem per diapente: nam F in grauibus, C in
acutis constituta sunt.

¶ Sunt ergo notę omnes in manu numero quadragintaduę nu-
mera-

A meratę, videlicet a Gamma ad EE vltimum viginti sedibus colloca
tę. ¶ Et nota, q; syllaba vt, semper est caput & principium aliarum
sibi succedentium syllabarum. s. re, mi, fa, sol, la. Harum. n. oīum sex
syllabarum aggregatio dicīt in cantu deductio: quia deducit modu
lantium voces ex grauitate in acumen, & ex acumine in grauita-
tem. ¶ Et quia illa nota siue syllaba, vt, septies in manu reperitur,
ideo dicimus, quòd septem sunt deductiones manus seu palmę: vn
de prima deductio habet principium in G subgraui, & finem in E-
graui: & cantatur per b quadrum graue. ¶ Secunda habet princi-
pium in C graui, & finem in A acuto: & cantatur per naturam gra-
B uem. ¶ Tertia habet principium in F graui, finem verò in D acu-
to: & cantatur per b molle graue. ¶ Quarta habet principium in
G. graui: & finem in F acuto: & cantatur per b quadrum acutum.
¶ Quinta habet principium in C acuto, finem verò in AA supera-
cuto: & cantatur per naturam acutam.
¶ Sexta habet principium in F acuto, & finem in DD superacuto:
& cantatur per b molle acutum. ¶ Septima habet principium in
G acuto: finem vero in EE superacuto: & cantatur per bb qua-
drum superacutum.

Cap. 3. Breuis & vtilis regula pro fiendis mutationibus.

MVtatio est alicuius vocis vel notę vnius proprietatis in alte-
ram eiusdem soni, atque loci varietate acceptio. Fit nanque
mutatio vel fieri potest in quolibet loco, vbi duę vel tres voces, si-
ue notę nomine sunt diuisę: quę quidem sub vna sola litera inclu-
C duntur. Itaque ad mutationem fiendam requiritur quod ibi sint
duę voces vnisonium facientes: & quòd proprietates per quas fit
mutatio iungantur ad inuicem in vna voce: vnde vbi sola vox est,
non potest fieri mutatio: etiam si sint duę voces, & non sint ęqua-
les in sono, non fit mutatio: vt sunt istę duę voces de b. fa. b mi. quę
differunt sono per semitonium quòd est interfa, & mi. ¶ Prętерea
notare dēmus, quòd mutatio fieri debet duobus casib. s. qñ cantus
transgreditur vocem la vnius ꝓprietatis per duas voces, seu notas:
& qñq; per vnam tm̄. Et quādo sub voce, seu nota vt, per vnam tan
tùm descendit. Primo modo mutatur Sol: vel La, in Re, & vocatur
Mutatio ascendens. Secundo modo mutatur Re, vel Vt in La, & vo
catur Mutatio descendens. Exemplum primi.

Exem

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Animaduertẽdũ tñ eſt, q̃ mutatio aſcẽdẽs fit ſemp̃ ĩ Re: mutatio deſcendens fit ſemp in La: & hoc quãdo cãtus p gradus procedit: ſecus aũt ſi p gradus nõ progrederetur: qa tũc mutatio effectu non fit, ſed intelligitur facienda, prout in exemplo ſequẽti videri poteſt.

¶ Itẽ nota, quòd non debet fieri mutatio, niſi neceſſitate cogente. Vnde duplex eſt neceſſitas. Prima eſt, quãdo p̃prietas vna non ſufficit ad aſcenſum, vel deſcenſum cãtus: & tunc oportet mutationẽ fieri p̃prietatis ipſius in aliã cantui magis deſeruiẽtẽ. Et quãdiu per vnã p̃prietatẽ poteſt cãtari: nõ debet fieri alterius p̃prietatis mutatio, ſed vitari. Secũda neceſſitas, eſt, quod licèt vna p̃prietas p aſcẽſum vel deſcenſum cãtui deſeruiret, tamen de neceſſitate mutatur in aliã ad cãtũ magis harmoniacum faciendũ: vt ſ̃pe fit de b molle in b duro, & è conuerſo, tunc totaliter non debet vitari mutatio.

Cap.

Cap. 4. De coniunctionibus vocum quę ſint.

Coniunctio in muſica eſt diſpoſitio ſiue ordinatio ſonorum, ſiue vocum adinuicem in ſyllabis & dictionibus. ¶ Tonus igitur, ſemitonium, ditonus & ſemiditonus coniunctiones vocantur, quę conſonantiarum membra propriè nuncupantur. Vnde Iſid. Toni, ſemitonia, ditoni, & ſeſemiditoni, ſunt particulę conſonantiarum: per quas voces vocibus, & cantibus cantus iunguntur. ¶ Tonus à tono non differt in aliquo: nec ſemitoniũ à ſemitonio: ſimiliter autem ditonus à ditono non vllo modo diſcrepat, nec ſemiditonus a ſemiditono. Licet. n. tonus, ſemitonium, ditonus, ſemiditonus pluries in manu reperiantur, idem tamen ſemper ſunt qd̃ ſuperius eſſe diffiniuntur.

¶ Quiſquis igitur bene, naturaliter & perfectè cantare deſideras, habeas coniunctiones per manus articulos determinatas. Inſuper ſi menti memoriter inſertas cum adiunctis conſonantijs tenueris, peritus cantor, ſi adſit poſibilitas vocis, facilè eſſe poteris: quoniam quod ore de cantas tentabis auditu, & corde ĩtelligere p̃ualebis. Sed iam primò videamus quid ſit tonus.

Cap. 5. De tono.

Tonus, qui omniũ prima & integra dr̃ eſſe cõiunctio, eſt duorũ ſonorũ inęqualiũ per ſpatiũ integrum immediatè iunctorum acceptio. ¶ Dr̃ autẽ tonus a tonãdo. i. perfectè & integrè pronunciando: quia vtrumq; ſonũ plenè & integrè pronũciare debemus. & eſt tonus inter G. & A. & e conuerſo: & ab A. & B. & conuerſo: inter C. & D. & e cõuerſo: & a D. ad E. & e cõuerſo: & ab F. & G. & e conuerſo, in grauibus, acutis, & ſuperacutis: vt hic patet exẽplo.

Cap. 6. De ſemitonio.

Semitonium eſt duorum ſonorũ inęqualiũ per ſpatiũ imperfectũ, & non integrum mediatè iunctorum acceptio. Et dr̃ ſemitonium a ſemi, qd̃ eſt imperfectum vel ĩcompletũ,

Universidad de Deusto
Biblioteca

pletum, vel non integrum, & tonus, quasi imperfectus & non integer tonus. Et ideo sicut tonus perfectè, completè, & integrè pronũciatur, ita semitonium, quod duarum partium toni pars est, imperfectè, incompletè, & non integrè pronunciari debet: quod manifeste intelligenti in prolatione, & in monachordo patet. Et est semitoniũ inter b quadratũ, & C, & ecõuerso E. & F. & ecõuerso A & b rotũdũ, & ecõuerso ĩ grauib. acutis, & supacutis, vt hic patet exẽplo.

Semitonium. Semitonium. Semitonium. Semitonium.

DItonus est duorum sonorũ seu vocum per duo spatia plena, integra atq; pfecta iunctorũ acceptio. Habet ergo ditonus duos tonos, voces tres, & interualla duo: & quia ex tonis compositio debet esse pfecta, plena, & integra est eius pronunciatio. Dr autẽ ditonus a dia, qđ est duo, & tonus: qa ex duobus iungit tonis, vt hic patet exẽplo. Cap. 7. Ditono.

SEmiditonus est triũ vocũ seu sonorũ p spatiũ vnũ plenũ, ĩtegrũ atq; pfectũ, & aliud nõ integrũ atq; impfectũ iunctorum acceptio. Et dr semiditonus a semi, qđ est nõ plenũ, & nõ pfectũ: & ditonus quasi impfectus tonus cũ pfecto & cõpleto tono. Perfectam qppe hr̃e nõ põt semiditonus ꝓnũciationẽ sicut diton°: qa ex minoris semitonij de pditiõe ad pfecta spatia nõ attingit, idcirco toni pfectã, & semiditoni impfectã habet prolatione m, vt hic sequitur.

Cap. 8. Semiditonus. Semiditonus. Semiditonus.

Cap.

Cap. 9. ¶ De Diatessaron. Prima consonantia.

DIatessarõ cõsonãtia fit ex quatuor sonis cõstituẽtib° duos tonos, & vnũ semitoniũ min°. ¶ Dicta est. n. a dia qđ est per, & tessarõ quatuor, quasi ex quatuor vocib° facta. Igit̃, qm̃ diatessarõ cõsonãtia quatuor retinet voces, tres tm̃ necesse ẽ habeat differẽtes spẽs. Oĩs nãq; cõsonãtia vnã semp minus habet specie, q̃ fuerint ei° voces. ¶ Prima nãq; ei° spẽs formaẽ ex tono, semitonio, & tono ĩ eleuatiõe. Incipit. n. ĩ A re. prima chorda grę corũ & ꝓcedit ad quartã lr̃am. s. D. his syllabis Re. mi. fa. sol. & vbicunq; reperiunt̃ similes voces, semp fit prima diatessarõ spẽs. ¶ Secũda spẽs diatessarõ eleuaẽ semitonio & duobus tonis incipiẽdo in B. mi. hisque quatuor syllabis procedit Mi fa sol. la. & vbicunque similis vocum cõmistio reperiẽ, semper fit secũda spẽs diatessaron. ¶ Tertia vero spẽs diatessaron eleuatur duobus tonis, & semitonio in formatione, incipiturque in C. fa vt. & procedit per has voces. Vt re mi fa. ac vbicunq; reperitur similis vocum aggregatio semper fit tertia diatessaron spẽs: vt hic patet inferius.

Cap. 10. De Tribus speciebus diatessaron.

¶ Prima spẽcies diatessaron. ¶ Secunda spẽcies diatessaron. ¶ Tertia spẽcies. diatessaron

Cap. xi. De Diapente. Secunda consonantia.

DIapẽte est cõsonãtia qnq; sonos, tres tonos, vnũq; semitoniũ cõtinẽs. ¶ Dicta est n. à dia, quod est p, & pẽte qnq;, quasi cõsonãtia ex qnq; vocibus mista. ¶ Fit equidẽ diapẽte ex diatessarõ tono superaddito, q̃ cũ quinque tm̃ habeat voces, quatuor necesse est retineat spẽcies. ¶ Prima nanq; diapente spẽcies formaẽ ex prima spẽcie diatessaron ex tono in acuto repente superaddito procedens his syllabis re. mi. fa. sol. la. intensiuẽ, & vbicũq; fuerit similiũ cõiunctio vocum, semper fit prima spẽs diapente. ¶ Secunda spẽcies diapente formatur ex secunda spẽcie diatessaron, vt supra: procedit nanque per has syllabas mi. fa. sol. re. mi.

Universidad de Deusto
Biblioteca

re mi. ¶ Tertia diapẽte ſpecies formatur ex tritono & ſemitonio. D hiſq; procedit ſyllabis fa.ſol.re. mi. fa. & vbicunque fuerit ſimiliũ connexio vocum, ſemper fit tertia ſpecies diapente. ¶ Quarta verò ſpecies diapente formatur ex tertia ſpecie diateſſaron: & tono in acutiori parte ſuperaddito, p̃cedens his ſyllabis vt. re mi.fa.ſol.& vbicunque fuerit ſimilium ſonorum cõmiſtio, fit ſemper quarta ſpecies diap entes, vt hoc monſtratur exemplo.

Cap. 12. De Quatuor ſpeciebus Diapente.

¶ Prima ſpecies diapente. ¶ Secunda ſpecies diapente.

¶ Tertia ſpecies diapente. ¶ Quarta ſpecies diapente.

Cap. 13. De conſonantia diapaſon.

Diapaſon conſonantia fit ex octo ſonis cõſtituentib. quinque tonos & duo ſemitonia. Dī.n.à dia, quod eſt, per, & paſon omne: quaſi conſonantia conſtitens ex omnibus ſonis. Oẽs quidem ſoni ſunt ſeptem in tota muſicę diſciplina: quibus cum primo replicato hęc perfecta diapaſon ſimphonia perficitur. ¶ Septem ſunt differentes diapaſon ſpecies: quarum prima fit ab A. graui ad A.acutum. Secunda à.B. graui ad B.acutum. Tertia a C.graui ad C.acutum. Quarta à D. graui ad D. acutum. Quinta ab E. graui ad E. acutum. Sexta ab F. graui ad F. acutum, Septimum à G. graui ad G.acutum. F

Cap. 14. De tropi ſeu toni deſcriptione.

Tropus ſiue tonus, modus eſt quãplurium vocum, ex diapente ac diateſſaron ordinatione ſpeciei debitę coniunctarum, in acumine & grauitate diſtantiũ, per aſcenſum & deſcenſum congrua pneumatum forma cõſtituarum conueniens conſtitutio. ¶ Et ideo grẽci (a quibus hęc muſica primitus

A mitus eſt exorta) quatuor tropos. ſ. protum, deuterum, tritum, & tetartum ſub quatuor vocum cognitione. ſ. re. mi. fa. ſol. ac d. e f. g. primarum literarum finalium terminatione ſtatuere notandos: vt ex hmõi finaliũ lr̃arum, atq; vocum effectus notitia in ipſorum troporum perfectionis & naturę notitia veniremus. Protus nanq; tropꝰ, qui primus eſt in voce, re. & d. prima ſibi cõiuncta litera cum ſuo ſubiugali finitur. Deuterus, qui ſecundus eſt tropus in, mi: voce, & e prima lr̃a cum ſuo ſubiugali finalem ſedem acquirit. Tritus verò, qui tertius tropus eſt eiuſq; ſubiugalis in voce, fa. atque f. prima eſt terminatus. Sed tetartus tropus quartus in voce ſol. G quę prima cum ſuo ſubiungali eſt conflatus. Hę quidem voces & li
B terę graues ſunt: in eis troporum termini ſtatuuntur, vt auctenticorum perfectionibus atque plagalium eorumq; formationi ſatisfiat. Sunt ergo octo tropi ſiue toni numero differentes: quorum qui libet ſuam formam, ordinem, atq; modum habent, vt patebit exẽplo. Cap. 15. ¶ Quomodo prędicti tropi, modi, ſeu toni ex ſupra nominatis ſpeciebus. ſ. diateſſaron, diapente, ac diapaſon conſtituantur ac formentur.

Protus tropus ſiue tonus, qui in ordine primus eſt, ſuam formam & eſſe à diapente & diateſſaron recipit: quoniã ex ipſorum primis ſpeciebus formatur. ſ. re. la. prima diapente ſpecie: & ex re. ſol. prima diateſſaron ipſi primę diapente ſuperaddita ſpeciei. Producunt. n. diapaſon hę coniunctę ſpecies, quę ſunt re. la. & re. ſol. in D. primo termino inferiori fundatę, & in D. ſecundo termino ſuperiori terminatę. Forma igitur huius primi tropi, ſeu toni auctentici conſtat ex prima diapente ſpecie re. la. & ex prima diateſſaron ſuperius adiuncta re. ſol. cuius formę demonſtratio inferius patebit. C

¶ Forma ſubiugalis proti, tropi, ſine toni eſt in D primo cum ſuo re. prima diapente ſpecies inchoata, ſ. re. la. & ab eiuſdem prima diateſſaron deorſum tendens ſpecies ordinata, ſ. ſol. re. qui forma à ſui auctenctici ſpecie auctentice non deficit: quanquam in diateſſaron poſitione ab auctentici forma diſtet: vtriuſque tamen finis idem eſt. ¶ Forma igitur plagalis huius eſt ex diapente ſpecie prima re. la. & ex diateſſaron etiam prima diapente ipſi coniuncta inferius ſol. re. vt inferius patet exemplo:

Universidad de Deusto
Biblioteca

Cap. 16. De duplici demonſtratione proti perfecti, & plagali proti perfecti. D

¶ Diapaſſon ex diapente & a dia teſſaron connexa ſuperius.

¶ Diapaſon ex diapente & diateſſaron connexa inferius.

DEuterus tropus, ſeu tonus, qui auctenticorum ſecundus, ſed in troporum ordine tertius eſt, ex diapente, ac diateſſaron recipit formam ſuam & eſſe. Ex ſecunda n. diapente ſpecie in E. primo & voce ſua mi. inchoante, & in ſecundo b. & ſua voce mi terminante: ac etiam ex ſecunda diateſſaron ſpecie in eodem b. cum voce ſua mi initium habente: & E ad E ſecundum, & ſuam vocem la. terminante formatur.

¶ Preſentis igitur tropi ſeu toni formatio ex mi. mi. ſpecie diapente ſecunda: & ex mi. la etiam diateſſaron ſecunda ipſi diapente ſuperaddita ſpeciei conficitur: ex quibus hic tropus redditur omnino perfectus, vt inferius patebit. ¶ Forma ſubiugalis deuteri ab ipſius deuteri forma, niſi in diateſſaron poſitione non diſtat: quoniam ex diapente & diateſſaron ſpeciebus recipit ſuam formam, & vtriuſque finis idem eſt. Igitur hęc forma in E primo ſuaque voce mi. fundata, ex ſecunda, vt diximus, ſpecie componitur, diapente ad B. ſecundum eiuſque mi. voce ſuperius. aſcendente, & ab eodem E. atq; voce cum coniuncta diapente ex ſecunda diateſſaron F ſpecie deſcendente, quę forma eſt ex mi. diapente ſecunda, & ex la. mi. diateſſaron inferius ſecunda ſpecie, vt patet.

Cap. 17. De Duplici demonſtratione Deuteri perfecti, & Plagalis Deuteri, perfecti.

¶ Demonſtratio deuteri perfecti.

¶ Diapaſon ex diapente & diateſſaron coniuncta ſuperius.

¶ De

A ¶ Demonſtratio plagalis deuteri perfecti.

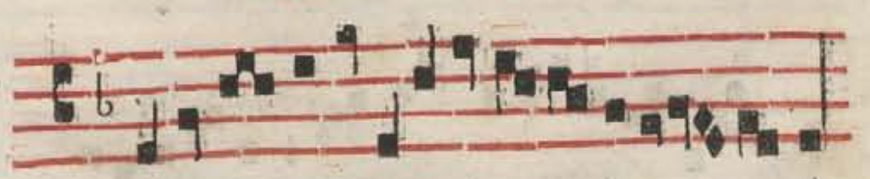

¶ Diapaſon ex diapente, & diateſſaron coniuncta inferius.

TRitus tropus, ſiue tonus, qui auctenticorum tertius, ſed in troporum ordine quintus eſt, diapente & diateſſaron conſonantijs ſuam formā acquirit & eſſe: nam forma hęc in tertia diapēte tertiaq; diateſſaron ſpecie iunctis conficitur: ex eius nanq; fine B atq; fundamento, quod F. primum dicitur, tertia diapente ſpecies exorta. ſ. fa. fa. in ſecunda C. terminata cum coniuncta ſibi ſpecie tertia diateſſaron. ſ. vt fa. i. ad ſecundum F. progreſſa finitur: quæ ipſa diapaſon conſonantiam perfecte conſtituunt. Recta igitur forma triti ex fa. fa. tertia diapente: & vt fa. tertia diateſſaron eſt coniuncta: vt patet inferius. ¶ Forma ſubiugalis triti ex ſui triti auctentici ſpeciebus, quoniam ipſius naturę eſt, acquirit eſſe, & eius materię cum ipſo dicitur eſſe forma. ¶ Verum, quia (vt de cęteris dictum eſt plagalibus) diateſſaron conſonantia pro hmōi forma infra diapente coniungitur, quę pro auctentici forma ſupra diapente conuertitur, non vī diſtare a cęteris: & vtriuſq; idem eſt fundamētum & finis. ¶ Huius igitur forma plagalis ſuperius ſpecie diaC pente tertia fit a fine fa. fa. & ſub ipſo coniuncta tertia diateſſaron fa. vt. vt patet hic inferius.

Cap. 18. De duplici demonſtratione triti perfecti, & plagalis triti perfecti.

¶ Demonſtratio Triti perfecti.

¶ Diapaſon ex diapente & diateſſaron coniuncta ſuperius.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Demonſtratio plagalis Tetarti perfecti.

¶ Diapaſon ex diapente & diateſſaron coniuncta inferius.

TEtartus tropus ſiue tonus auctencticorum vltimus eſt: qui in ordine tonorum ſæpius ex diapente ac diateſſaron tanquã ex cauſis efficientibus ſuam formã & eſſe accipit & acquirit. Oẽs nanque tropos hæ conſonantiæ ſuis ſpeciebus efficiunt, vt clare conſtat ex ſupradictis. ¶ Hanc etenim tetarti formam quarta ſpecies diapente producit: quæ in G primo fundata ad D. ſecundum, cũ, vt. ſol. terminando producitur. Et ab eodem D. cum prima diateſſaron. re. ſol. ad G ſecundũ vlterius ꝓcedendo finitur. Et ideo in re. G. primo. vt. ſol. quarta diapente fundata cũ re. ſol. diateſſaron prima cõiuncta huius tetarti tropi dicitur eſſe forma & perfectio, vt inferius conſtat exemplo. ¶ Forma plagalis tetarti, qui in ordine omnium vltimus & octauus eſt a forma ipſius auctentici tetarti ſumitur: quia quarta diapẽte & à prima diateſſaron ſpẽbus formatur. Sola quippe diateſſaron ſpeciei poſitio inter eos dr̃iam facit, q̃ in auctentico ſupra diapente componit̃: ſed in hoc plagali ſupponitur: ſed in cæteris plagalib. lex ipſa ſeruatur. G. quoq; primũ vtriuſq; fundamentum & finis eſt. Iſtius igitur plagalis forma ex diapente ſpecie quarta ſupra, & ex diateſſaron prima componitur infra. ſ. vt. ſol. & re. vt inferius patet exemplo.

Cap. 19. De demonſtratione tetarti perfecti, & plagalis tetarti fecti.

¶ Demonſtratio Tetarti perfecti.

¶ Diapaſon ex diapente, cui adiungitur ſuperius diateſſaron.

¶ De-

¶ Demonſtratio plagalis Tetarti perfecti.

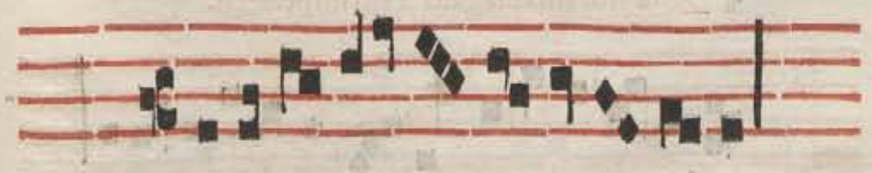
Cap. 20. ¶ Diapaſon ex diapente, cui infra adiungitur diateſſarõ.

POteſt igitur perfectus tonus ſeu tropus tali declaratione deſcribi. Tropus ſeu tonus perfectus auctenticus ſiue plagalis eſt, qui ex ordinatis ex diapente ac diareſſaron ſpeciebus in acumine & grauitate coniunctis debita pneumatum poſita diſpoſitione rite diapaſon retinet perfectam formam. Illa igitur aſcenſu contrario erit imperfectio tropi: quæ diapaſon perfectam formam non retinebit.

¶ Perfectam diapaſon formam non retinere, eſt a totali eius aſcenſu deficere: & ideo ille tropus nuncupabitur imperfectus, ſi auctenticus eſt, qui à fine ſuo in dicto diapaſon aſcenſu deficiet: vt ſi ad ad quintam, ſextam, vel ſeptimam tantum attingit a fine: & tanto magis eſt imperfectus, quanto magis à perfecta diapaſon diſtat. Plagalis autem iudicabitur imperfectus, ſi à fine ſupra à diapente deficiat, vel infra ſi diateſſaron non deſcendat: & in ea eſt imperfectus parte in qua deficiens inuenitur: & ſi in vtraque deficiat, in vtraq; continet imperfectionem: & dicitur in vtraq; imperfectus, vt patet exemplo.

Cap. 21. De varijs Diapaſon conſonantijs.

¶ Demonſtratio proti imperfecti.

¶ Diapaſon ex tono deficiens ſuperiori toni continet imperfectionem.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Demonſtratio plagalis proti imperfecti. D

¶ Diapaſon in vtroq; termino tono deficiens plagalem imperfectum reddit.

¶ Demonſtratio deuteri imperfecti.

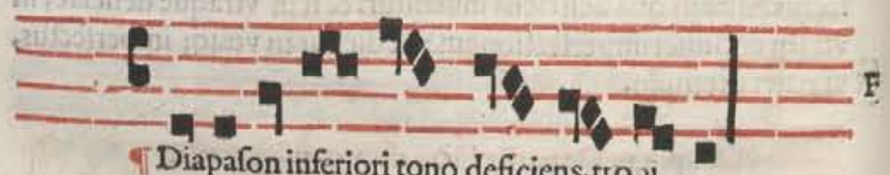
¶ Diapaſon qui in tono ſuperius deficit tropum imperfectum reddit. E

¶ Demonſtratio plagalis deuteri imperfecti.

¶ Diapaſon a B. primo ad ſecundum eſt in tono inferius deficiens.

¶ Demonſtratio Triti imperfecti.

F

¶ Diapaſon inferiori tono deficiens, tropi continet imperfectionem.

¶ Demonſtratio plagalis Triti imperfecti.

¶ Diapaſon ſupra & infra deficiens tonis, tropo tribuit imperfectionem.

¶ De-

A ¶ Demonſtratio Tetarti imperfecti.

¶ Diapaſon cui tonus ſuperius abeſt, ea in parte imperfectiorem facit tonum.

¶ Demonſtratio plagalis Tetarti imperfecti.

B ¶ Diapaſon ſupra & infra duobus deficiens tonis, tropum facit a perfectione diſtare.

HOs autem, qui ſupra diapaſon aliquid videntur addere, eo quod perfectam ſeruant formam, & aliquid plus adjiciunt, pluſquam perfectos in authenticis merito nominam⁹. Quos autem in plagalibus infra fines vbi eorum vltimus diapaſon perficitur terminus, tonum vel ſemitonum &c. contingit deponere, etiam dicimus pluſquam perfectos.

¶ Supra igitur auctenticus dicitur pluſquam perfectus, ſed infra plagalis, & non ſupra: quia in ea parte miſtus appellatur, vt nunc dicetur.

Demonſtratio auctentici pluſquam perfecti.

C

¶ Diapaſon in ſuperiori termino adiuncta cum tono.

Demonſtratio plagalis auctenti c pluſquam perfecti.

¶ Diapaſon in termino inferiori adiuncta tono.

Universidad de Deusto
Biblioteca

VIa autem auctentici infra tonum ſemitonum vel dito D
num &c. deponunt, eo ꝙ cum ſuo plagali miſcentur, appellantur miſti. Plagalibus verò quorum aſcenſui vel diapente aliquid ſupponitur, eo quod cum ſuo auctentico miſturam faciunt, etiam miſtorum nomina tribuimus. Inferius igitur eſt miſtus auctenticus, cuius nomen plagalis ſuperius tenet, ad horum differentiam miſtorum, quorum ſpecies cum aliorum ſpeciebus commiſceri videntur, nempe appellantur commiſti. Poteſt enim vniuſcuiſque tropi cum alterius cuiuſque ſpecie vnaquęque ſpecies commiſceri. Eorum demonſtrationes, vt clare videantur, quę dicta ſunt, hic infra ponemus, vt vnius demonſtratione ſingulorum notitia habeatur.

De monſtratio auctentici miſti.

E

¶ Diapaſon in termino inferiori adiuncta tono.

Demonſtratio plagalis miſti.

F

¶ Diapaſon inferiori termino adiuncta ſemitono.

DE cõmiſtis autem ſpẽbus in tropis hoc notandum accepimus, ꝙ tropi ſic ad inuicẽ ſunt cõmiſti, ꝙ vix vnus reperiri contingat, qui proprijs duntaxat ſpẽbus ſit formatus. ¶ Ad cognoſcẽdum cuius toni ſint antiphonę, quę aſcenſum ſeu deſcenſum ſui tropi non cõplent, inſpicere debes finem antiphonę, & principium de ſeculorũ: & de hoc dant hi verſ.

Re.la.vult primus.re.fa.retinetq; ſecundus:
Per ſextam mi.fa.terno.quarto dato mi.la.
Fa,fa.fert quintus:fa.la.prębet tibi ſextus.
Vt.ſol.ſeptenus:vt.fa.captatq; ſupremus.

¶ De

A ¶ De intonatione pſalmorum dantur hi verſus, videlicet.
Primus cum ſexto fa, ſol. la ſemper habeto: Tertius & octauus vt, re,fa,atq; ſecundus La,ſol,la quartus: vt,mi, ſol ſit tibi quintus. Septimus fa,mi,fa. ſol,ſic omnes eſſe recordor.

¶ De cantibus qui propter eorum aſcenſum non ſunt auctentici, & propter eorum deſcenſum non ſunt plagales.

¶ Notandũ eſt, ꝙ inueniuntur multi cantus, qui propter ſuas breuitates & compoſitiones non pñt iudicari auctentici, nec plagales: quia non habent aſcenſum, vt auctentici: nec deſcenſum, vt plagales: vnde hmõi cantus ſunt iudicandi per eorum chordas tali modo, ꝙ ſi habent plures notulas in numero ſupra ipſam chordam, q̃ ſub eadem chorda, tales cantus ſunt auctentici. Si vero plures no-
B tulæ fuerint inferius, quam ſuperius, erunt plagales. Aduertendũ tamen eſt, ꝙ notę q̃ ſituatę ſunt in chorda, non dẽnt computari in numero cum illis, quę ſunt ſuperius vel inferi⁹. ¶ Et nota, ꝙ chorda primi & ſcđi toni eſt in manu in digito auriculari. F.fa. vt graui, & in linea: Corda tertij & quarti toni eſt in G.ſol. re. vt graui, & in ſpatio. Chorda quinti & ſexti toni eſt in A la.mi. re. acuto, & in linea. Corda ſeptimi & octaui toni eſt in B.la.b.mi acuto, & ī ſpacio

¶ Sancta Brigida.

¶ Clericorum cantus nõ ſit preſſus, non fractus, non diſſolutus, ſed honeſtus, & grauis, vniformis, & per omnia humilis. Pſalmodia plus redoleat ſuauitatem mentis, humilitatẽq; & deuotionem, q̃ aliquã oſtentationẽ. Nã non vacat à culpa aĩus, qñ cantantem plus
C delectat nota, q̃ res quę canitur: oĩnoq; abominabile eſt deo, qñ vocis eleuatio plus fit propter audientes, quam propter Deum.

¶ Finit compendium muſicę.

Opuſculum Exorciſmorum cõtra Demoniacos ex diuerſis ſanctis excerptum aprobatumq; & in varia Capita Diuiſum.

QVia etiam ad officium ſacerdotum ſpectat & pertinet vexatis à dęmonibus per ſibi ab eccleſia traditam poteſtatem, quantum in ſe eſt, per diuinam gratiam manus imponere, & dęmones, tam chriſtianos baptizatos, quam cathechumenos vexantes adiurare, exorcizare, & expellere de eorum corporibus, ſub ſequenter ponuntur in calce huius operis exorciſmi ſanctorũm,

Universidad de Deusto
Biblioteca

tum, quos cum puritate conſcientię & magna humilitate legere D
dẽnt, nihil ſibi, ſed oĩa dei virtuti & eccleſiſticę ptãti a tribuendo.

¶ Sed antequam deueniatur ad exorciſmum, pro informatione exorcizantis notanda ſunt quędam prędambula valde opportuna, quę ſunt ſequentia, videlicet.

¶ Modus, quem tenet dęmon ad intrandum in humana corpora. Cap. 1.

¶ De maleficijs. Cap. 2.

¶ De ſignis, quibus aliquis cognoſcitur eſſe dęmoniacus. Cap. 3.

¶ Signa, quibus aliquis deprehendit eſſe maleficiatus. Cap. 4.

¶ Conditiones exorciſtę, & qualiter ad hoc officium debet prępparari. Cap. 5.

¶ De ſignis, quę apparent quando ſacerdos coniurat maleficiatum. E
Cap. 6.

¶ Quem modum teneat dęmon ad exeundum de humanis corporibus. Cap. 7.

¶ De malitijs & deceptionibus, quibus vtitur dęmon erga exorciſtam. Cap. 8.

¶ Qui poteſt exorcizare, & de modo, quem tenere debet exorciſta, quando aliquem vult coniurare. Cap. 9.

¶ De modo, quem tenet diabolus ad intrandum in humana corpora. Cap. 1.

Diabolus ingreditur in humana corpora propter deſperationem, aut propter aliud peccatum, aut aliqñ permittit ad exercitationẽ. ¶ Primi duo modi ſunt ad vindictam F
domini dei, ſecundũ ſanctũ Hieron. ſup Iohelẽ, vt hĩ. 23. q. 5. Non ſolum. ¶ Tertius modus eſt ad ſalutem animę, ſicut legitur de aliquibus ſanctis, qui fuerunt vexati à dęmonibus vſque ad finem vitę eorum. Anteq̃ ergo diabolus humana corpora ingrediatur, quaſi ſemper, primo apparet eis in effigie alicuius hominis, qui mala morte eſt defunctus: aut reputat aliquem ſuũ conſanguineum. aut apparet illi in effigie alicuius animalis terribilis, vel horribilis. Et ſibi vĩ, q̃ ſubito diſpareat, ſed ingreditur ſubito in eum. Et hoc vt plurimum accidit in nocte, & in locis opacis & obſcuris. Et in talibus oppreſſis apparent ſigna, quę infra dicemus. Aliqui etiam intrant per os, aut aures, in modum venti: aut ĩ modum

vnius

A vnius muris, ſicut narrauerunt talia patientes. Aliquibus etiam dormientibus dęmones tale ſomnium induxerunt: q̃ videlicet eis videbatur q̃ dęmon poſt eos currebat, qui euigilantes inuenti ſunt cum talibus ſignis dęmoniacorum: videlicet quod diabolus erat ĩ eis, vt poſtmodũ clare apparuit. Aliquando ẽt ingrediuntur percutiendo collum, aut alia membra ipſorum. ¶ De maleficijs. Cap. 2.

IN omnibus autem maleficijs eſt pactum aut manifeſtum, aut ſecretum, quod habet diabolus cum malefico: ſecũdum q̃ currit ſigillum maleficij: quod quaſi ſemper eſt res vana. Facto maleficio ſubito diabolus aut prędentialiter, aut poteſtatiue ingreditur in illã perſonam, ſupra quam factum eſt dictum maleficium: hoc eſt ob aliquod occultum dei iudicium, Verũ ſi eſſet aliqua perſona ſancta
B & pura, ſicut erat beata Iuſtina, nihil poſſent dęmones contra ipſam. De his autem longius & diffuſius tractatur in ſumma Syueſtrina, & ſumma Aſteſana, & in libro magiſtri Ioannis nider, qui dicitur Prędceptorium diuinæ legis de decem præceptis. His adiungo, quod illa oſſa, & pennę inſertę vna in alia: & multa & quaſi infinita talia, quę in lectis inueniuntur à dęmone deportata, ſicut clare fuit deprehenſum, ſunt extrahenda, & igne comburenda, dum dicitur pſalmus, Exurgat de⁹. Nec ſequẽda eſt illa ſuperſtitio, quam vulgus ponit de mittendis talibus rebus inuentis ad fluuiũ currentem. Hoc anno fuit quędam iuuencula, cõtra quam quotidie fiebant maleficia: quę ea, q̃ inuenit in lecto, igne cõbuſſit. Cui ſequẽ
C ti nocte diabolus apparuit, & q̃relatus eſt de tot orationibus, quas faciebat, & q̃ cõbuſſerat ea quę inuenerat. Quã iniuriam nemo ei alſ fecerat. Cui iuuencula ſpũ ſancto repleta viriliter rñdit, ab eo petens ad quid veniſſet. Qui rñdit, q̃ violenter illuc miſſus fuerat.

¶ De ſignis quibus cognoſcit aliquis eſſe dęmoniacus. Cap. 3.

LEgitur, q̃ ſiquis non põt continuare eſum carnis hędinæ, per dies 30. q̃ talis iudicatur dęmoniacus. Aliqui dęmoniaci habent oculos terribiles: & dęmones membra eorũ & corp⁹ deſtruũt miſerabiliter, & interficiunt, niſi cito eis ſubueniatur. Aliqui fingunt ſe eſſe fatuos, & ſemper augentur: ſed diſcooperiuntur, & cognoſcuntur, ſi nolunt dicere pſalmum. Miſerere mei deus, quon. vel Qui habitat in ad. aut Euangelium ſancti Ioannis. ¶ In principio, & ſimilia ſancta. Eſt etiam magnum ſignum, quando lo

quun-

Universidad de Deusto
Biblioteca

quuntur ſermonẽ alienũ à patria ſua, ſi non fuerunt extra patriam: D
& quando perſonę illiteratę & idiotæ loquuntur literaliter & congruenter: aut etiam cantãt muſicaliter: aut quando dicunt aliquid, quod ipſi nunquam dicere ſciuiſſent. Aliqui etiam dęmoniaci ſunt muti & ſtupidi. Aliud quoq; ſignum eſt, quòd eis ſuperueniunt terrores, & cito recedunt. Potiſſimum autem cognoſcitur quis eſſe dęmoniacus, quia ſi quando leguntur exorciſmi, conturbatur: & hoc ſignum eſt præſentis diaboli, ſicut infra dicemus.

¶ De ſignis, quibus cognoſcitur quis eſſe maleficiatus. Cap. 5.

ALiqui maleficiati habent colorẽ faciei cedrinum, & aliqui oculos conſtrictos: omnia eorum membra videntur ligata, & habent humores deſiccatos. Duo antẽ potiſſima ſigna ſunt, cõſtrictio cordis, & oris ſtomachalis: & quando videtur eis, quòd habent vnũ E
bollũ ſuper ſtomachũ. Aliqui habent puncturas in corde tanquã ſi acubus eſſet punctum. Aliquib⁹ videt cor ſibi corrodi. Aliqui habẽt magnum dolorem in collo, aut renibus: & videtur eis quòd talia membra a canibus lacerentur. Aliquibus videtur ſe habere bollũ in gutture: quod aſcendit & deſcẽdit. Quibuſdã ligata eſt vena generationis. Aliqui habent ſtomachũ ita indiſpoſitũ, quòd emittũt per vomitũ quicquid comedunt, vel bibunt. Aliquibus per ventrem diſcurrit ventus frigidiſſimus, aut tanquam flamma ignis. Aliquibus ſignum eſt in digeſtione cibi: & potiſſimum quando medicinę applicatæ nihil proſunt infirmo. Aliquibus eſt circa collum continua pulſatio, quæ videtur tremorem inferre. Vltra hęc ſigna ſunt etiam alia quamplura, quę practicando inuenies. F

¶ Conditiones exorciſtæ: & qualiter ſe præparare debet. Cap. 5.

DÆmoniaci & maleficiati citius liberãtur in eccleſia, quã in priuatis domibus. Et prius debent confiteri. Laudo quod exorciſta ſit ſacerdos, q debet eſſe homo vitę ſanctę, bene cõfeſſus & cõtritus, & ſuper omnia humilis: opus hoc diuinę omnipotentiæ attribuẽdo. Qui hortet infirmũ, vt oẽ adiutoriũ a diuina maieſtate expectet, a ſe aũt nihil, niſi modicũ laboris, q etiã eſt ex gr̃a Dei. Non ſit etiam auarus: quia petẽdo pecunias, aut expectãdo perderet donũ tantę gratiæ. Tamen ſi pauper eſt, ſecurè poteſt recipere eleemoſinam ſibi datam. In illa die omnino celebret prius: quia diabolus plus timet manuum impoſitionem, & præſentiam ſuam.

¶ De

A ¶ De ſignis quæ apparent, quando ſacerdos coniurat maleficiatum. Cap. 6.

EXorciſta moneat dęmoniacum vel maleficiatum, vt recolligat mentem ſuam, & eam ad deũ dirigat cũ firma fide & ſpe liberationis ſuę à diuina maieſtate, ſi expedit ſaluti animę ſuę. Et habeat crucifixum in manib⁹ ſuis, & ponat reliquias ſcõrum ligatas in panno ſerico ſuper cor eius, aut ſuper ſtomachum: & ipſe faciat ſignũ cum manu, quotieſcunq; ſenſerit in aliqua ſui corporis parte commoueri, aut pungi. Et hoc vt ſacerdos non conturbetur: ſed vt ſciat ad quę verba magis diaboli conturbentur. Et finita coniuratione petat eum ſacerdos de accidentibus, quę ſibi contigerunt. Hæc ſigna ſolent accidere qñ ſacerdos ponit manum ſuper caput: quia ſentiunt ſub manu rẽ frigidiſſimam tanquã glacie. Aliquibus deſcendit ventus per humeros & renes, qui eſt frigidiſſimus. Aliquibus caput in immenſum aggrauatur. Aliquibus cerebrum conſtringitur, & perforatur: ſicut ſi gladio percuteretur. Aliquibus inflammatur caput & facies, aliquando tota perſona, ac ſi eſſet vapor ignis. Aliquibus febris immenſa cum dolore capitis euenit: & totum corpus extenuatur & frangitur. Sed omnia iſta accidentia parum durant: quia coniuratio tollit dęmonis vigorem. Aliquibus conſtringitur guttur, adeo quod vñr ſtrangulari. Aliquibus ad orificiũ ſtomachi mouetur quædam res ad modum pilę, ac ſi eſſent vermes, ac formicæ, aut ranæ. Quibuſdam accidit vomitus magnus ſtomachi. Aliquibus maxima tortura in viſceribus. Nonnullis venter vehementer inflatur. Quibuſdam conſtringitur cor, ac ſi intolerabiC
liter feriretur. Oſtenditur etiam dæmon in aliqua parte corporis palpitando ſicut piſcis, aut in modum formicarum. Aliquando pertranſit à capite vſque ad digitos pedum, ſicut ventus, & e contra. Vltra iſta ſigna quamplura alia practicando videbis, quia diuerſi dæmones faciunt diuerſa ſigna.

¶ De modo, quem tenet diabolus ad egrediendum de corporibus. Cap. 7.

SI fuerint diaboli, qui loquuntur, coniura eos q̃ dimittant corpus illud liberum & expeditum, ſicut erat qñ fuit baptizatus. Et fac eum dare ſignum diſceſſus, per extinctionẽ candelæ. Si vero ſint diaboli, qui non loquantur, ſicut inuenitur in maleficiatis, exeũt

aliquã

Universidad de Deusto
Biblioteca

aliqñ per eos in modum flāmę ignis: aliqñ in modū venti congela D
ti. Et in exitu videbis inflari guttur. Egrediuntur etiam per aures ſimili modo diſcedentes a ſtomacho, ſeu corde. Aliqui exeunt per ſeceſſum in ſimilitudinem pilę, quę ſemper gyratur donec exeat. Aliqui in ſimilitudinem ranę, quę ſerpit donec fuerit egreſſa. Aliqui in ſimilitudinem venti frigidiſſimi.

¶ De malitijs & deceptionibus, quibus vtuntur dęmones ad Exorciſtam decipiendum. Cap. 8.

ALiqui dęmones tm̄ odio hm̄t verba ſancta, q̄ antequā coniurentur, diſcedunt. Alij expectant cōiurationē, ſed poſtea non pm̄t eam ſuſtinere. Aliqui autē ſunt adeo maligni, q̄ faciunt fatigari exorciſtā per magnum tp̄is ſpatium, vt appareat infirmo, q̄ non E
ſit dęmoniacus, & vt faciant fatigari, & pati exorciſtam. Aliqui poſteaquam ſunt manifeſtati abſcondunt ſe, & relinquūt corpus liberum ab oī faſtidio, taliter q̄ infirmus putat ſe eſſe oīno liberatum, ſed non dēt ceſſare exorciſta, donec viderit ſigna liberationis. Aliqui dęmones ponunt omnia impedimēta, quę poſſunt infirmo, vt non ſe faciat coniurare. Quidā conantur perſuadere q̄ ſunt infirmitates naturales: & quod iſta res eſt vna trupha. Aliqui in medio coniurationis faciunt dormire infirmum: & oſtendunt ei aliquam viſionem crucifixi, vel aliorum ſanctorum ſubtrahendo ſe, vt ſtent ſecreti: & oſtendunt infirmum liberum. Aliqui oſtendunt maleficiū factum ſuper ipſum, & authores maleficij, & modum ad illud diſſipandum. Sed ſit cautus exorciſta: ne faciat aliquam ſuperſtitionē. F
Non mireris ſi diabolus in ſuſceptione ſacramenti euchariſtię demoniacum non conturbet: quia poſtquam intrauit, paulatim deſpicit, & non timet ſancta, immo loquitur myſteria fidei ſanctæ, & confitetur diuinam maieſtatem. Et ſupponit perſonam vexatam, & ei loquitur in corde, & facit eam perturbari pro re minima. Maius tibi dico, q̄ aliqui dęmones poſt longam vexationem factam alicui perſonę, ſi non expelluntur, loquuntur per os eius quaſi ſemper, & ceſſant ei nocere. Poſtea tandem deprehenduntur.

¶ Qui poteſt exorcizare: & de modo, quem tenere debet exorciſta in coniurando aliquam perſonam. Cap. 9.

NOtandum aūt eſt, q̄ quilibet ſacerdos, & maxime parochialis, & quilibet diaconus, aut ſubdiaconus ſi ſibi fuerit commiſſum

A miſſum per ep̄m, vel presbyterum, p̄ot exorcizare. Hoc etiā poteſt quilibet purus exorciſta de commiſſione vt ſupra. Et ſi ſacerdos vel diaconus exorcizat, debet habere ſuper albam, vel ſuperpelliceū ſtolam: ſi vero ſubdiaconus, manipulum: ſi acolytus vel exorciſta, ſuperpelliceum. 1. cottam tantum. Volens igitur ſacerdos dęmones expellere, vel adiurare per ptātem ſibi traditam, debet primo ſeipſum mundare per humilem & legitimam confeſſionem ſuorū peccatorum: & miſſa celebrata, ſi perſona dęmoniaca vel maleficiata eſt ſana, ducatur ad eccleſiam: quia ibi facilius obtinebitur victoria: & ſi fuerit infirma, vel multum debilis, coniuretur in domo, hoc modo. Habeat exorciſta ſuperpelliceum & ſtolam, & ponat partem ſtolę collo maleficiati, & reliquias ſanctorum ſuper cor ei⁹, B
aut ſuper orificium ſtomachi, poſtea incipiat exorciſmū: Et quando peruenerit ad cōmunicationem, replicet ipſam vſq; decies: ſem per pęnam augendo. Et ſi videt profectum in ipſa, continuet vſque ad liberationem. Et ſi magis timeret exorciſmum, lege illum: quia vnus dęmon plus timet vnam rem quam aliam. Et non deficias à fine, ſed oportet perſeuerare duabus, tribus, quatuor, aut ſex horis continuis, & plus donec habeas victoriam. Nā dęmones obſtinati ſemper quęrunt defatigare exorciſtam, vt deſinat pro labore & laſſitudine exorcizare. Et plus timent in prima quam in ſecunda vice: quia reputant ſe fuiſſe conſecutos victoriā, q̄n dimittit p̄p laſſitudinem exorcizare. Et ſi in prima die non fuerit liberatus, proſequatur ſecundo & tertio, quouſque liberetur ex toto. Quia videbis quotidie dęmones magis debilitari. Sint etiam p̄ntes & fideles C
qui etiam orent deum pro infirmo. Debet exorciſta ante omnia facere preceptum dęmonibus alijs, qui veniſſent ad ſuccurrendū dæmoni vexanti in hunc modum.

¶ Pręcipio vobis dęmones, qui veniſtis in ſuccurſum & adiutoriū iſtius, vel iſtorum dęmonum, hanc dei creaturam N. vexātis, vel vexantium, ex parte ſanctiſſimę Trinitatis Pa ✠ tris & fi ✠ lij, & ſpūs ✠ ſancti, & ſub pęna excōicationis maioris latę ſnię, & ſub pęna detruſionis in infernū, & ſub pęna immerſionis in ſtagnum ignis & ſulphuris per manus inimicorum veſtrorum, & ſub pæna tradendi vos in poteſtatem inimicorum, ac condemnandi vos in ſtagnum ignis & ſulphuris per centum annnos: quatenus nul-

lus

Universidad de Deusto
Biblioteca

lus adiutorium vel fauorem detis illis dęmonibus, qui vexant cor- D
pus iſtius creaturę Dei N. ſed diſcedatis ſtatim, & eatis ad loca vo-
bis deputata. Ecce ✠ crucem Domini, fugite partes aduerſę, vicit
leo de tribu Iuda, radix Dauid.

¶ Exorcizaturus igitur facta diligenti confeſſione, & habita abſo-
lutione, indutus ſacris veſtib⁹ pro ſui ordinis qualitate, ſeipſum cor-
de humilians, & peccatorem reputans, nec in ſua, ſed domini po-
tentia confidens, deuote, attente, conſtanter, fidenter, & intrepide
faciens ſibi ſignum crucis in ſua fronte ter, & dicens. In nomine
pa ✠ tris, & fi ✠ lij, & ſpiritus ✠ ſancti. ℟. Amen.
Ponat manum ſuam ſuper caput dęmoniaci: & eam continue te-
nens humiliter dicat non ſolum verbotenus & ſuperficialiter, ſed E
cum boña fide ſequentes exorciſmos.

¶ Incipit exorciſmus beati Ambroſij archiepi mirabilis efficaciæ
ſuper dęmoniacos: cui⁹ practica proprie ſpectat ad ſacerdotes. Tu
igitur quicunq; fueris nulla leuitate ductus, ſed ſola neceſſitatis,
vel charitatis cā, hanc rem diſponas aſſumere arduā: & oportet, q⁹
pręmiſſo trium dierum ieiunio, tertio mane diligenter cum contri-
tione confeſſus miſsā de ſpū ſancto deuotiſſime celebres, faciēdo ī
ipſa miſſa commemorationē de infraſcriptis orationibus. Oratio.

DEus, qui per vnigenitum tuum, excluſa dñatione diabo-
li, populum tibi fidelem aptaſti: expelle (q̄s) à famulo tuo
N cunctas diabolicę illuſionis inſidias: & eum illibatum
ab omni eius īpugnatione conſerua. Per eun. Secreta. F

MVnus domine humilitatis noſtrę pro petitione famuli tui N.
oblatum, petimus, vt gratanter aſſumas, & ab eius oppreſſio-
ne hoſtis maligni inſidias, omnemq; poteſtatem benignus exclu-
das. Per dominum noſtrum Ieſum &c. Poſtcommunio.

COeleſtis panis quem ſumpſimus domine, & nobis indulgen-
tiam tribuat, & famulum tuum N ab antiqui hoſtis irriſio-
ne defendat. Per do. Completa miſſa ſacerdos non exuat ſe, ſed ſic
paratus miſſalibus indumentis, & candelam benedictam aſcēſam
in manu tenens ſtet in medio ante altare, facie verſa ad populum,
habens obſeſſum ante pedes ligatum, ſi neceſſe fuerit: & humili
corde, deuotoq; aſpectu ſe & aſtantes muniat ſigno crucis alta vo-
ce dicendo. In nomine pa ✠ tris, & fi ✠ lij, & ſpiritus ✠ ſan-
cti.

A cti. Amen. ℣. Domine Exaudi. ℟. Et clamor. ℣. Dominus vobiſ-
cum. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Oremus. Oratio.

OMp̄s dñe, verbum Dei patris, Chriſte Ieſu, & domine vniuer-
ſę creaturę, qui ſanctis apoſtolis tuis dediſti ptātem calcandi
ſuper ſerpentes & ſcorpiones, qui inter cętera mirabilium tuorum
opera, dignatus es docere dęmones effugare, cuius virtute victus
tanquam fulgur de cęlo ſatanas cecidit: tuum nomen cum pauore,
& tremore ſupplex deprecor, vt mihi indigniſſimo ſeruo tuo data
venia peccatorum, confidentiam & poſſibilitatē donare digneris,
vt hunc crudelem draconē, brachij tui munitus potentia fidēliter
& ſecurus aggrediar per te Ieſu Chriſte dñe Deus noſter. Qui viuis
B & regnas cum eodem patre in vnita. Hac oīone completa aſper-
gat ęgrotum aquā benedictam in modū crucis, dicendo. In nomi-
ne pa ✠ tris, & fi ✠ lij, & ſpiritus ✠ ſancti. Amen. ℣. Dñe exau.
℟. Et clamor. ℣. Dominus vo. ℟. Et cum. Oremus. Oratio.

OMnipotēs ętерne deus, à cuius facie cęli diſtillant, montes ſi-
cut cera liqueſcunt: terra tremit: cui patent abyſſi, quem in-
fern⁹ paueſcit, quem omnis terrarū motus aſpicit, humiliter te ſup
plex deprecor dominator domine, vt inuocatione noīs tui ab hui⁹
famuli tui N. vexatione anima liberata, ad authorem ſuę ſalutis re-
currat: liberatoremq; ſuum diabolico depulſo fętore, & odore ſua-
uiſſimo ſpiritus ſancti percepto, ſequatur dominū noſtrum Ieſum
Chriſtum filium tuum. Qui tecum viuit &c. Oremus. Oratio.

C DOmine ſancte, pater omnipotēs, ętерne deus virtutē tuā totis
exoro gemitibus pro huius famuli tui N. à diabolo oppreſ-
ſa infantia, qui etiam indignis īter preſſuras pręſidium donas: exur-
ge pro huius infantia debellata, noli diu retinere vindictam, q̄ nec
ante conſpectum parentis permiſiſti filium iudicari, auxiliare (q̄s)
inimici furore vexato, nec ſine gratia facias eius animam à diabo-
lo poſſideri: ſed potius à malignis oppreſſionibus liberata tibi refe-
rat gratias ſempiternas. Per dominum noſtrum Ieſum. Amen.
Poſtea dicat. In nomine pa ✠ tris, & fi ✠ lij, & ſpirit⁹ ✠ ſancti.
℟. Amen. Benedictio. Nos cum prole pia benedicat virgo Ma-
ria. ℟. Amen. ℣. Ecce cru ✠ cem Domini, fugite partes aduer-
ſę. ℟. Vicit leo de tribu Iuda, radix Dauid. ℣. Domine exaudi. ℟.
Et clam. ℣. Dominus vobi. ℟. Et cum ſpi. Oremus. Oratio.

Universidad de Deusto
Biblioteca

DEus angelorum, deus archangelorũ, deus prophetarum, de⁹ D
apostolorum, deus martyrũ, deus virginũ, pr̃ dñi nostri Iesu
Chr̃i inuoco nomẽ tuũ, ac p̃clarę maiestatis tuæ clementiam sup-
plex exposco, vt mihi auxiliũ p̃stare digneris aduersus hunc neq̨s-
simũ sp̃ũm, & oẽm, q̨ vexat hoc plasma tuum. Per. Exorcizatio.

EXorcizo te oĩs immundissime spiritus, omnis incursio aduer
sarij, omnis ira, omne phantasma, omnis legio. In fronte:
In nomine domini nostri Iesu ✠ Christi eradicare, explantare, &
effugare ab hoc plasmate dei: ipse tibi imperat diabole, qui ven-
tis & mari imperauit & tempestatibus. Ipse tibi imperat: qui te de
supernis cęlorum in inferiora terrę demergi pręcepit.

Hic petit sacerdos nomen spiritus: & pręcepit ei hoc modo, dicẽs, E

PRęcipio tibi, quicunque es spiritus immunde in hoc corpore
per merita glorioſę passionis resurrectionis, & ascensionis do-
mini Iesu Christi: per missionem spiritus sancti, & per aduentum
eius, vt ostendas & dicas mihi nomen tuum, diem & horam exi-
tus tui cum signo extinctionis luminis. Iterum pręcipio tibi per
merita glorioſę virginis Marię matris Dei, Sancti Zenonis, Sancti
Ambrosij, & Sancti Geminiani, Sancti Petri martyris, & Sanctæ
Catherinæ de Senis, & omnium sanctorum & sanctarum Dei, vt
ostendas & dicas mihi nomen tuum, & diem & horam exitus tui,
cum signo extinctionis luminis. Iterum pręcipio tibi sub pæna
excõicationis maioris & minoris, & authoritate beatorũ aplorum
Petri & Pauli & aliorũ successorũ ipsius btissimi Petri apostoli: vt
oñdas & dicas mihi nomẽ tuũ & diẽ & horam exit⁹ tui, cum signo F
extinctionis luminis. Et si rñderit q̨ plures sint, tunc in plurali pro
sequere cõiurationem & p̃ceptũ supradictum. Si vero non rñderit.
vel responderit se esse solum. tunc sequere in singulari, vt prius.

AVdi ergo maledicte sathana: audi & time victus & prostratus
abscede. ✠ In nomine domini nostri Iesu ✠ Christi. Tu er
go nequissime sathana, inimicus fidei, aduersarius generis huma-
ni, mortis adductor, vitę raptor, iustitię declinator, malorum ra-
dix, fomes vitiorum, seductor hoĩum, proditor gentiũ: incitator
inuidię, origo auaritię, causa discordiæ, excitator dolorum, dęmo
nũ magister: quid stas & resistis, cum scias eũ tuas perdere vires? Il-
lum metue, qui in Isaac immolatus est, in Ioseph venundatus,

in

A in agno occisus, in homine crucifixus, deinde inferni triumphator
extitit gloriosus. Recede. In fronte In nomine pa ✠ tris, & fi ✠
lij, & spiritus ✠ sancti: & da locũ spiritui scõ: & p̨ hoc signũ cru ✠
cis dñi nostri Iesu ✠ Christi. Qui cum eodẽ patre in vnitate eiusdẽ
spũs sancti viuit & regnat deus per oĩa secula seculorum. Amen.
℣. Dominus vobiscum. ℟. Et cum spir. Oremus. Oratio.

DEus conditor & defensor humani generis, qui hominem ad
imaginem & similitudinem tuam formasti, respice super hũc
famulũ tuum N. qui dolis inuidi serpentis appetitur: quem vetus
aduersarius hostis antiquus terrę formidinis horrore circunuolat:
& sensum mentis humanę stupore defigit: terrore conturbat: & me
tu trepidi timoris exagitat. Repelle domine virtutes diaboli: falla-
B ceſq; eius insidias amoue: procul impius tentator aufugiat. Sit no-
minis tui ✠ signo In fronte famulus tuus & anima tutus & corpo
re. In pectore. Tu pe ✠ ctoris huius interna custodias. Tu vi ✠
scera regas. Tu cor ✠ confirmes. In anima aduersatricis potesta-
tis tentamenta euanescant. Da ad hanc inuocationem nominis tui
gloriam, vt qui hucusq; territus aufugiat, & victus abscedat: tibiq;
possit hic famulus tuus N. & corde firmatus & mente syncerus de-
bitum prębere famulatum. Per dominum.

Hic interroga de nomine, vt supra, & pręcipe. Si vero nõ dicat no-
men dęmonis, vel dęmoniorum: qui opprimunt corpus obsessi,
dic in aure obsessi ter hunc ℣. Deum, qui genuit dereliquisti, &
oblitus es dñi creatoris tui. Tunc siue rñderit siue non, fideliter &
C fine intermissione prosequere coniurationem. Coniuratio.

ADiuro te serpens antique per iudicẽ viuorum & mortuorum,
per factorem mundi, per eum, qui habet potestatem mittere
te in gehennã, vt ab hoc famulo dei N. qui ad ecclesię suę currit prę
sidia, festinus discedas. Adiuro te non per meam infirmitatem, sed
per virtutem sp̃s sancti, vt exeas ab hoc famulo dei. N. quem dñs
Iesus Chr̃s fecit ad imaginem & similitudinẽ suã. Cede, cede, non
mihi, sed ministro Christi. Illius enim te vrgeat potestas, q̨ te affi-
xus In fronte cru ✠ ci suo subiugauit imperio. Illius bra ✠
chium contremisce, qui de cunctis gemitibus inferni animas iusto-
rum ad lucem perduxit. Sit tibi terror corpus homnis, sitq; tibi ter-
ror imago dei: nec resistas, nec moreris discedere ab homine isto:

Universidad de Deusto
Biblioteca

quia complacuit deo, vt in hoīe habitaret. Et ne me infirmiſſimum, cōtemnendum putes, dū me pcrōrem eſſe cognoſcis. ✠ Imperat tibi deus. ✠ Imperat tibi maieſtas Chriſti. ✠ Imperat tibi deus pater. ✠ Imperat tibi filius. ✠ Imperat tibi ſpiritus ſanctus. ✠ Imperat tibi fides apoſtolorum Petri & Pauli, & cęterorum apoſtolorum. ✠ Imperat tibi ſanguis martyrum. ✠ Impat tibi ſacramentum. In frōte crucis. ✠ Imperat tibi myſteriorum virtus. ✠ Imperat tibi Ieſus Nazarenus. ✠ Imperat tibi Verbum caro factum. ✠ Exi transgreſſor, exi ſeductor plene omni dolo & fallacia, veritatis inimice. Da locum diriſſime, da locum impijſime, da locum Chriſto, in quo nihil inueniſti de operibus tuis nephandis: qui te expoliauit, qui regnum tuum deſtruxit: qui te victum ligauit, & vaſa tua diripuit: qui te proiecit in tenebras exteriores, vbi tibi cū miniſtris tuis erit pręparatus interitus. Sed quid truculente recogitas? quid temerarie retractas? reus omnipotenti deo, cui⁹ ſtatuta tranſgreſſus es: reus Ieſu Chriſto filio eius, quem temerarie auſus es tentare, & crucifigere pręſumpſiſti: reus humano generi, cui tuis perſuaſionibus mortis fructum propinaſti.

Si adhuc non receſſerit, tu humilius & attentius proſequere: & nūquam moreris propter uugas: aut quęcunq; verba falſa diaboli. ℣. Dominus vobiſcum. ℟. Et cum ſpi Oremus. Oratio.

DOmine ſancte, pater omnipotens, ęterne deus: oſanna in excelſis, pater domini noſtri Ieſu Chriſti: qui illum refugam tyrannū gehennę ignibus deputaſti, quiq; vnigenitum tuum in hunc mundū miſiſti, & illum rugientem conteret, velociter attende, ac cęlera, vt eruas hoīem ad imaginem & ſimilitudinē tuam creatū à ruina & dęmonio meridiano. Da dñe terrorem ſuper beſtiam, quæ exterminat vineam tuam: da fiduciā d: e ſeruis tuis contra nequiſſimū draconem fortiſſime ſtare. Non cōtemnat dñe ſperantes in te, & de tua miſericordia pręſumentes, nec dicat ſicut in pharaone iā dixit: Deum non noui, & Iſrael non dimittam. Vrgeat illum dñe dextera tua potens, diſcedere à famulo tuo. N. ne diutius præſumat captiuum tenerem hoīem, quem tu ad imaginem tuam facere dignatus es, & in fine ſeculi per ſanguinem filij tui redemiſti. Per eūdem dominum noſtrum Ieſum Chriſtum & c. ¶ Coniuratio.

Adiuro te itaq; draco nequiſſime in nomine ✠ in fronte agni immaculati, qui ambulat ſuper aſpidē & baſiliſcū, qui conculcat leonem & draconem, vt diſcedas ab hoīe ✠ in frontē iſto, diſcedas ab eccleſia dei: ✠ iſta crux fiat ſuper circunſtantes. Contremiſce & fuge inuocato noīe illius, quem inferni tremunt, cui virtutes cælorum & poteſtates ſubiectę ſunt, quē cherubim & ſeraphim indefeſſis vocibus laudant dicentes Sanctus, Sanctus, Sanctus dominus deus ſabaoth. Imperat tibi Ieſus Nazarenus, qui te (cum diſcipulos eius contemneres) eliſum & proſtratum exire iuſſit ex homine. Quo pñte cum te ab homine ſeparaſſet, nec porcorū gregē p̄ſume bas contingere. Recede ergo nunc adiuratus in nomine ✠ eius. In fronte ab homine iſto, quē ipſe plaſmauit. Durum eſt tibi, Chriſto velle reſiſtere, durum eſt tibi, contra ſtimulum calcitrare: qa quāto tardius exis, tanto maius tibi ſuppliciū creſcit: quia nō hominē contemnis, ſed illū, qui eſt dñator viuorum & mortuorū. Qui vēturus eſt iudicare viuos & mortuos, & ſeculum per ignē. ℟. Amen.

¶ Si adhuc non receſſerit ſpiritus malignus, aut ſuperius non reſponderit, pręcipe vt ſupra. Itē interroga qua cauſa venit, & quare opprimit eum. Interroga ēt ſi ſint alij ſpūs opprimētes, & quot, & omnes eijcianē. Eſto prudens & circumſpectus in interrogationibus ne decipiaris. Magis ſtude cum humilitate mentis, quæ ad talia eſt neceſſaria, liberare creaturam Dei, quam loqui cum dęmonibus, vel cum aliquo eorum, ſicut fecerunt Sancti. Demum factis interrogationibus, ſi non receſſerit, ſiue reſponderit, ſiue non proſequere confidenter coniurationem ſequentem. Coniuratio.

CAdiuro te oīs immundiſſime ſpiritus, oē phātaſma, oīs incurſio ſatanę, ī nomine Ie ✠ ſu Chriſti Nazareni, q poſt lauacru Iordanis in deſertum ductus eſt, & te in tuis ſedibus vicit: vt quē ille & de limo terrę ad honorem gloriæ ſuæ formauit, tu deſinas impugnare, & in homine miſerabili non humanam fragilitatem, ſed imaginem omnipotentis dei contremiſcas. Cede ✠ ergo deo, qui te humiliato famulo ſuo Iob in ſeruitutem redegit. Cede ✠ deo, qui te per Danielem puerum ſuum perdidit, & draconem proſtrauit. Cede ✠ Deo, qui te p fideliſſimum ſeruum ſuum Dauid, de rege Saule ſpiritualibus canticis pulſum fugauit. Cede ✠ deo, qui te per malitiam tuam in Pharaone & eius exercitu, per Moyſen ſeruum ſuum in abyſſum demerſit. Cede ✠ deo, qui te in Iuda

Universidad de Deusto
Biblioteca

iſcarioth proditore damnauit. Ille. n. te diuinis angit verberibus: in cuius conſpectu cum tuis legionibus tremens & clamans dixiſti, Quid nobis & tibi Ieſu fili Dei? Veniſti ante tempus torquere nos. Ille te flammis perpetuis vrget, qui in fine temporum dicturus eſt impijs, Ite maledicti in ignē ęternum, quem pręparauit pater meus diabolo & angelis eius. Tibi. n. impie & angelis tuis vermes erunt, qui nunquam morientur. Tibi & angelis tuis in extinguibile prę-
paratur incendium: quia tu es princeps maledicti homicidij, tu au-
thor inceſtus, tu ſacrilegorum caput, tu artium peſſimarum magi-
ſter & hęreticorum doctor, tu totius obſcęnitatis inuentor. Exi ✠
ergo impie. Exi ✠ ſcelerate. Exi ✠ cum omni fallacia tua: quia
In fronte hominem templum ſuum voluit eſſe deus. Sed quid diu-
tius moraris hic? Da honorem Deo ✠ patri omnipotenti, cui
omne genuflectitur. Da locum domino Ieſu ✠ Chriſto, qui pro
homine ſanguinem ſuū ſacratiſſimū fudit. Da locū ſpūi ✠ ſancto,
qui per beatum Apoſtolum ſuum Petrum manifeſte te ſtrauit in Si
mone mago, qui fallaciam tuam in Anania & Saphira condemna-
uit, qui te in Herode Rege honorem Deo non dante percuſſit, qui
te in Elyma mago per Apoſtolum ſuum Paulum cęcitatis caligine
perdidit, & per eundem de Phytoniſſa verbo imperans exire prę-
cepit. Diſcede ergo nunc, ✠ diſcede ſeductor. ✠ Tibi ererem⁹
ſedes eſt: tibi habitatio ſerpes eſt: humiliare & proſterne. Iam non
eſt differendi tempus. Ecce. n. dominator dominus proximat cito:
& ignis ardebit ante ipſum, & prędcedet & inflammabit in circuitu
inimicos ſuos. Si. n. homines fallis, deum non poteris irridere. Ille
te eijcit, cuius oculis nihil occultum eſt. Ille te expellit, cuius virtuti
vniuerſa ſubiecta ſunt. Ille te excludit, qui tibi & angelis tuis prę-
parauit ęternam gehennam, de cuius ore exiet gladius biś acutus,
Qui venturus eſt iudicare viuos & mortuos, & ſeculum per ignem.
℟. Amen. Si adhuc his dictis fatigatur oppreſſus, tunc ſequere: &
dic ℣. Domine exaudi. ℟. Et clamor. ℣. Dominus vobiſcum. ℟.
Et cum ſpiritu. Oremus. Oratio.

OMnipotens ſempiterne deus, pater domini noſtri Ieſu Chri-
ſti, te ſuppliciter deprecamur, vt imperes diabolo: qui hunc
famulum tuum N. detinet, vt ab eo diſcedat: & libera eū, qui credit
in verum liberatorem dñm nr̄m Ieſum Chr̄m, vt purgatus ab oī la
be

be iniquitatis maieſtati tuę pura mente deſeruiat. Per eundem do-
minum. His expletis, ſi ſpiritus immundus non receſſerit: reincipiē
dum eſt ab illo loco ſupra: in hoc exorciſmo: vbi ſic habetur.
Omnipotens ſempiterne deus, à cuius faci. &c. fol. 361. & ordine
prędicto proſequendū eſt vſq; in finem. Nec pp hoc exorciſta diffi
dat: q.a ſępe probatum eſt, q; multiplicatio in duobus vel tribus die
bus adepta eſt victoriam: quam ī vna vice tm̄ non potuit adipiſci.

¶ Finit notabilis & efficax exorciſmus contra dęmo-
niacos beati Ambroſij Archiepiſcopi.

¶ Incipit alius Exorciſmus optimus & probatus. ℣.

B ADiutorium noſtrum in noīe dñi. ℟. Qui fecit cęlū & ter
ram. ℣. Sit nomen dñi benedictum. ℟. Ex hoc nunc &
vſq; in ſeculum. ℣. Ecce cru ✠ cem dñi: fugite partes
aduerſę. ℟. Vicit leo de tribu Iuda. ℣. Deum qui te ge-
nuit dereliquiſti. ℟. Et oblitus es domini creatoris tui. Pſalmus.
Exurgat Deus & diſſipentur inimici eius: & fugiant, qui oderunt
eum, a facie eius. folio. 219. Pſalmus.

IN dño confido: qūo dicitis aīę meę, tranſmigra in montem ſicut
paſſer? Quoniam ecce peccatores intenderunt arcum: parauc
runt ſagittas ſuas in pharetra: vt ſagittent in obſcuro rectos corde.
Quoniam quę perfeciſti deſtruxerunt: iuſtus autem quid fecit Do
minus in templo ſancto ſuo: dñs in cęlo ſedes eius. Oculi eius in
pauperem reſpiciunt: palpebrę eius interrogant filios hominum.
Dominus interrogat iuſtū & impiū: qui aūt diligit iniquitatē, odit
C aīam ſuā. Pluet ſup petōres laqueos ignis: ſulphur & ſpūs pro cel-
larum pars calicis eorum. Q m̄ iuſtus dñs & iuſtitias dilexit: ęqui-
tatem vidit vultus eius. p̄s. Deus in adiutorium meum in. p̄s.

IVdica domine nocentes me: expugna impugnantes me. Appre
hende arma & ſcutum: & exurge in adiutorium mihi. Effunde
frameam, & conclude aduerſus eos, qui perſequuntur me: dic aīę
meę, ſalus tua ego ſum. Confundantur & reuereantur quęrentes
animam meam. Auertantur retrorſum, & confundantur cogitan-
tes mihi mala. Fiant tanquam puluis ante faciem venti: & angelus
domini coarctans eos. Fiāt vię illorum tenebrę & lubricū: & ange
lus domini perſequens eos. Q m̄ gratis abſconderunt mihi interi-
tum laquei ſui: ſuperuacue exprobrauerunt animam meā, Veniat

Universidad de Deusto
Biblioteca

illis laqueus quem ignorant,& captio quam abſconderunt apprehendat eos, & in laqueum cadant in idipſum. Anima autem mea exultabit in dño, & delectabitur ſuper ſalutari ſuo. Oĩa oſſa mea dicent:dñe quis ſimilis tui,? Eripiens in opẽ de manu fortiorum eiº, egenum & pauperem à diripientibus eum. Surgentes teſtes iniqui quę ignorabam interrogabant me. Retribuebant mihi mala pro bonis:ſterilitatem animę meę. Ego autem cum mihi moleſti eſsẽt, induebar cilicio. Humiliabam in ieiunio animam meam: & oratio mea in ſinu meo conuertetur. Qui proximũ & quaſi fratrem noſtrum ſic complacebã:quaſi lugens & contriſtatus ſic humiliabar, Et aduerſum me lętati ſunt,& conuenerunt: cõgregata ſunt ſuper me flagella, & ignoraui. Diſſipati ſunt, nec compuncti, tentauerunt me,ſubſannauerunt me ſubſannatione:frenduerunt ſuper me dentibus ſuis. Domine qñ reſpicies reſtitue aĩam meam à maligni tate eorum,à leonibus vnicam meam. Confitebor tibi in eccleſia magna: in populo graui laudabo te. Non ſupergaudeant mihi qui aduerſantur mihi inique:qui oderunt me gratis, & annunt oculis. Quoniam mihi quidem pacifice loquebanť,& in iracundia terrę loquentes dolos cogitabant. Et dilatauerunt ſuper me os ſuum: dixerunt,euge euge,viderunt oculi noſtri. Vidiſti domine, ne ſileas: domine ne diſcedas a me. Exurge & intende iudicio meo deus meus & dominus meus in cãm meã. Iudica me ſecũduum iuſtitiã tuã domine deus meus:& non ſupergaudeant mihi. Non dicãt in cordibus ſuis euge euge aĩę noſtrę: nec dicant,deuorabimus eum. Erubeſcant: & reuereantur ſimul qui gratulantur malis meis. Induantur confuſione & reuerentia: qui maligna loquuntur ſuper me. Exultent & lętentur qui volunt iuſtitiam meam,& dicant ſemper magnificetur dominus qui volunt pacem ſerui eius. Et lingua mea meditabitur iuſtitiã tuã, totã die laudem tuam. Kyrie eleiſon. Chriſte eleiſ. Kyrie eleiſ. Pater nr̃. ℣. Saluum fac ſeruum tuum. ℟. Deus meus ſperantem in te. ℣. Nihil proficiat inimicus in eo. ℟. Et filius iniquitatis non apponat nocere ei. ℣. Mitte ei domine auxilium de ſancto. ℟. Et de Sion tuere eum. ℣. Eſto ei domine turris fortitudinis. ℟. A facie inimici. ℣. Nihil proficiat inimicus in nobis. ℟. Et filius iniquitatis non apponat nocere nobis. ℣. Domine exaudi. ℟. Et clamor. ℣. Dñs. ℟. Et cũ. Oremus. Oratio.

Dominus

Dominus noſter Ieſus Chriſtus Dei & virginis filius, qui in hunc mundum apparuit,vt opera diaboli diſſolueret & diſſiparet, & diſcipulis ſuis, quos mittebat in vniuerſum mundum ad prędicandum euangelium oĩ creaturę, ptãtem dedit ſuper oĩa dæmonia, vt languores curarent: per inuocationem ſui ſanctiſſimi nominis,& per impoſitionẽ manuũ noſtrarũ, ipſe per ſuam miſericordiã & pietatẽ,& per merita & pręces beatiſſimę virginis Mariæ matris ſuę,& oĩum ſcõrum, & ſanctarum dei, dignetur diſſoluere à te omne opus diaboli, vt de cętero non dominetur tibi inimicº: neque maledictus ſatanas creatura damnata & reprobata, & maledicta à deo in ęternum propter ſuam nequitiã, audeat vexare corpus tuum,aut aĩam tuam non perturbare ſenſus tuos interiores vel exteriores, nec illudere tibi aliqua illuſione vel perſecutione fantaſtica ſed plene liberatus à poteſtate ſatanę cũ bono ſenſu & ſapientia, cum ſanitate mentis & corporis, ſcias te ipſum gubernare irreprehenſibiliter per bona opera,in laudem & gloriam ſanctiſſimi nominis domini noſtri Ieſu Chriſti, & beatiſſimę virginis Mariæ matris eius,& ſaluationem aĩę tuæ, & conſolationem tui & tuorũ. In nomine pa ✠ tris,& fi ✠ lij,& ſpiritus ✠ ſancti. ℟. Amen.

Initium ſancti Euangelij ſecundũ Ioannem. In principio erat ver.

Sequentia ſancti Euangelij ſecundum Lucam.

In illo tempore: miſſus eſt angelus Gabriel à Deo in ciuitatem Galileę, cui nomen Nazareth, ad virginem deſponſatam viro, cui nomen erat Ioſeph de domo Dauid: & nomen virginis Maria. Et ingreſſus angelus ad eam dixit Aue gratia plena, dominus tecũ, benedicta tu in mulieribus. Quę cum audiſſet, turbata eſt in ſermone eius:& cogitabat qualis eſſet iſta ſalutatio, & ait angelus ei. Ne timeas Maria, inueniſti.n. gratiam apud Deum. Ecce concipies in vtero & paries filium,& vocabis nomen eius Ieſum. Hic erit magnus, & filius altiſſimi vocabitur. Et dabit illi dominus deus ſedem Dauid patris eius: & regnabit in domo Iacob in ęternum: & regni eius non erit finis. Dixit autem Maria ad angelum, Quo fiet iſtud,qñ virum non cognoſco? Et rñdens angelus dixit ei. Spiritus ſanctus ſuperueniet in te, & virtus altiſſimi obumbrabit tibi. Ideoque & quod naſcetur ex te ſanctũ,vocabitur filius dei. Et ecce Eliſabeth cognata tua:& ipſa concepit filium ĩ ſenectute ſua. Et hic mẽ

ſis

Universidad de Deusto
Biblioteca

ſis eſt ſextus illi, quę vocatur ſterilis: quia non erit impoſſibile apud D deum omne verbum. Dixit autem Maria: Ecce ancilla dñi, fiat mihi ſecundum verbum tuū. Sequentia ſancti Euaugelij ſm Marcū.

In illo tempore: Recumbentibus vndecim diſcipulis, ut ſupra. In nomine pa ✠ tris, & fi ✠ lij, & ſpiritus ✠ ſancti. Amen. Chri ✠ ſtus vincit. Chri ✠ ſtus regnat. Chri ✠ ſtus imperat.

Sequentia ſancti Euagelij ſecundum Lucam.

IN illo tempore: Reuerſi ſunt ſeptuagintaduo diſcipuli cum gaudio dicentes: Domine etiam dęmonia ſubijciuntur nobis in nomine tuo. Et ait: Videbam ſatanam ſicut fulgur de cęlo cadentem. Ecce dedi vobis poteſtatem calcandi ſuper ſerpentes & ſcorpiones & ſuper omnem virrutem inimici: & nihil vobis nocebit. Veruntamen in hoc nolite gaudere: quia ſpiritus ſubijciuntur vobis. E Gaudete autem, quia nomina veſtra ſcripta ſunt in cęlis.

ERgo maledicte diabole, creatura damnata & reprobata & maledicta à deo in ęternum pp tuā neqtiam ſpiritus immundę, vbicunq; latitas in corpore iſtius N. recognoſce ſnīam tuam, & cognoſce ſnīam iuſtiſſimę damnationis nequitię tuę. Et licet inuitus & coactus, contra tuā nequiſſimā voluntatē, da honorem Deo viuo & vero, da honorem Ieſu Chriſto filio eius, dño & ſaluatori noſtro: da honorem ſpūi ſcō: & recede ab hoc famulo dei N. & nunq̄ de cętero ad ipſum accedes: qa iſtum ſibi deus & dñs noſter Ieſus Chriſtus ad ſuam ſanctam gratiam & benedictionē, fontemq; baptiſmatis dono ſuę gratiæ vocare dignatus eſt. Et hoc ſignum ſanctæ cru ✠ cis, quid nos in fronte eius damus, tu maledictę diabole damnate atq; dānāde, ſpūs immunde, nunquam audeas violare per nomen & per virtutem eiuſdem domini noſtri Ieſu Chriſti. Qui venturus eſt iudicare viuos & mortuos, & ſeculum per ignem. F

AVdi maledicte ſatana, audi creatura damnata & reprobata & maledicta à deo in ęternum propter tuam nequitiam: audi ſpiritus immunde vbicunq; latitas in corpore iſtius N. adiuratus p nomen ęterni Dei & ſaluatoris noſtri Ieſu Chriſti, cum tua victus inuidia tremens gemenſq; diſcede. Nihil tibi cōe ſit in iſto famulo dei N. da igitur honorem aduenienti ſpiritui ſancto: qui ex ſumma cęli arce deſcendēs perturbatis fraudibus tuis, diuino fonte purgatum pectus ſanctiſſimum deo tēplū & habitaculū perfecit: & ab omni-

A omnibus penitus noxijs prętteritorum criminum in baptiſmate liberauit, vt ſic perenniter deo gratias referat ſemper, & benedicat nomen eius ſanctum in ſecula ſeculorum. Amen. Exorcizatio.

EXorcizo te, & adiuro, & anathematizo te immunde ſpiritus, creatura damnata, & reprobata, & maledicta à deo in ęternū propter nequitiā tuā, ſpiritus immūde vbicūque latitas in corpore iſtius N. in nomine Dei pa ✠ tris, & in noīe Ieſu Chriſti fi ✠ lij eius domini & ſaluatoris nr̄i, & in virtute ſpūs ✠ ſancti, vt exeas & recedas ab hoc famulo Dei N. & nunquam de cętero ad eum accedas. Ipſe.n. tibi imperat maledicte damnate, qui pedibus ſupra mare ambulauit: & Petro mergenti dexteram porrexit. Qui venturus B eſt iudicare viuos & mortuos, & ſeculum per ignem. ℟. Amen.

NEc te lateat maledicte ſatana, nec te lateat creatura damnata, & reprobata, & maledicta a Deo in ęternum propter nequitiam tuam: nec te lateat ſpiritus immunde vbicunque latitas in corpore iſtius viri, vel mulieris, imminere tibi diem iudicij ſempiterni, diem, qui venturus eſt velut clibanus ardens: in quo tibi & omnibus angelis tuis apoſtaticis ęternus ſuperueniet interitus. Et ideo pro tua nequitia damnate atque damnandę, da honorem deo ✠ viuo & vero: da honorem Ieſu ✠ Chriſto deo & ſaluatori noſtro: da honorem ſpiritui ✠ ſancto: in cuius noīe atq; virtute ego p̄cipio tibi immunde ſpiritus vbicunq; latitas in corpore iſtius N. vt exeas & recedas ab eo: & nunquā de cętero ad ipſum accedas: quia iſtum deus & dñs nr̄ Ieſus Chr̄s ad ſuam ſcām gr̄am & benedictio C nē fontēq; baptiſmatis dono ſuę gratię vocare dignatus eſt, vt heret eius templum per aquā regn̄ationis, & remiſſionē oīum peccatorum per nomen & virtutem eiuſdem Dei & dñi noſtri Ieſu Chr̄i: Qui venturus eſt iudicare viuos & mortuos &c. ℟. Amen.

De ſumma trinitate & fide catholica cap. Firmiter.

FIrmiter credimus, & ſimpliciter confitemur quod vnus ſolus eſt verus deus, ęternus, immenſus, & incommutabilis, & incon prehenſibilis, oīps, & ineffabilis, pater & filius & ſpiritus ſcūs, tres quidem perſonę, ſed vna eſſentia, ſubſtātia, ſeu natura ſimplex omnino. Pater a nullo, filius a patre ſolo, ac ſpūs ſanctus pariter ab vtroq;, abſq; initio ſemper ac fine: pater generans, filius naſcens, & ſpūs ſanctus procedens, conſubſtātiales & coęquales & oīpotentes

& coę-

Universidad de Deusto
Biblioteca

& coeterni: vnum vniuerſorum principiū, creator oīum viſibiliū & D
inuiſibilium, ſpūaliū & corporaliū: qui ſua oīpotēti virtute ſimul
ab initio tpis vtrāq; de nihilo cōdidit creaturam ſpūalem & corpo
ralē, angelicā videlicet & mundanā, ac deinde humanā quaſi cōem
ex ſpū & corpore cōſtitutam. Diabolus.n. & alij dęmones a Deo
quidem natura creati ſunt boni, ſed ipſi per ſe facti ſunt mali: ho-
mo vero diaboli ſuggeſtione peccauit. Hęc ſancta trinitas ſecundū
cōem eſſentiā indiuidua, & ſecundū perſonales ꝓprietates diſcre-
ta per Moyſen & ſanctos prophetas alioſque famulos ſuos ordina-
tiſſimam diſpoſitionem tpum doctrinam humano generi tribuit
ſalutarem. Et tandem vnigenitus Dei filius Ieſus Chriſtus à tota tri
nitate cōmuniter incarnatus, ex Maria ſemper virgine ſpiritus ſan-
ti cooperatione conceptus, verus homo factus, ex aīa rationali E
& humana carne compoſitus, vna in duabus naturis perſona, viā
vitę manifeſtius demonſtrauit. Qui cū ſecundum diuinitatē ſit im-
mortalis & impaſſibilis, idem ipſe ſm humanitatem factus eſt paſ-
ſibilis & mortalis: qui etiam pro ſalute humani generis in ligno cru
cis paſſus & mortuus deſcendit ad inferos, reſurrexit à mortuis, &
aſcendit in cęlum, ſed deſcendit in anima: & reſurrexit in carne:
aſcenditq; pariter in vtroque vēturus in fine ſeculi, iudicaturus vi-
uos & mortuos, & redditurus ſingulis ſecundum opera ſua tam re-
probis quam electis: qui omnes cum ſuis proprijs reſurgent corpo
ribus, q̄ nunc geſtans, vt recipiant ſecūdum opera ſua ſiue bona fue
rint, ſiue mala, illi cū diabolo pęnā perpetuā, & iſti cum Chō glo-
riā ſempiternam. ¶ Vna vero eſt fidelium vīs eccleſia, extra q̄ nul- F
lus oīno ſaluatur, in qua idem ipſe ſacerdos eſt & ſacrificium Ieſus
Chriſtus: cuius corpus & ſanguis in ſacō altaris ſub ſpeciebus pa-
nis & vini veraciter continetur, tranſubſtātiatis pane in corpus, &
vino in ſanguinem ptāte diuina, vt ad perficiendum myſteriū vni-
tatis accipiamus ipſi de ſuo, quod accepit ipſe de nō. Et hoc vti-
que ſacramētū nemo pōt cōficere niſi ſacerdos: qui rite fuerit ordi
natus ſecundū claues eccleſię: quas ipſe conceſſit apoſtolis eorūq;
ſucceſſoribus Ieſus Chriſtus. Sacramentū vero baptiſmi, quod ad
dei inuocationē, & indiuiduę trinitatis, videlicet pīs, & filij & ſpūs
ſancti cōſecratur in aqua, tam paruulis q̄ adultis in forma eccleſiæ
à quocunq; rite collatū proficit ad ſalutem: & ſi poſt ſuſceptionem
baptiſmi,

A baptiſmi, quiſquam, prolapſus fuerit in pcm̄, per veram pōt ſemp
pnīam reparari. Nō ſolū autem virgines & continentes, verū ēt con
iugati per fidem rectam, & per operationē bonā placentes deo ad
æternam merentur beatitudinem peruenire. Hoc vero ſacro ap-
probante concilio credimus & confitemur, quod vna quædam
ſumma res eſt incomprehenſibilis quidem & ineffabilis, quę vera-
citer eſt pater & filius & ſpiritus ſanctus, tres ſimul perſonę & quę-
libet earum ſingillatim illa eſſentia eſt.

Symbolum Athanaſij epī. Quicunque vult ſaluus eſſe. fol. 156.

IN huius igitur veritatis firmiſſimæ atque certiſſimę virtute, te im
munde ſpiritus atq; ſpurciſſime & miſerrime, quicunque es, ſiue
vnus, ſiue plures quomodocunque ad hunc famulum omnipotē-
B tis dei, & templum eius in baptiſmo creatum, vel in cibo, vel in po-
tu, vel quacunque maleficia ſuperſtitione, vel tua malignitate ne-
quiſſima, aut exigentibus culpis, & criminibus ſuis, ad ipſum ac-
ceſſum habere præſumpſiſti, vel præſumpſiſtis: vbicunq; latitas vel
latitatis in hoc famulo dei N. à planta pedis vſq; ad verticem: vel
in veſtibus, ſiue aliquibus ſibi adhærentibus, in hoc loco habitatio-
nis eius, vel vbicunq; ſis, te requirimus, te citamus: & temerariā,
& præſumptuoſam inuaſionem, agitationem & perturbationem
huius famuli dei N. iniuſtiſſimam ex parte tua, & nequiſſima vo-
luntate tua interdicimus, non noſtris viribus, ſed fortiori poteſtate
omnipotentis dei & domini noſtri Ieſu Chriſti filij eius: qui ſuper
ueniens in atrium mundi huius principem tuum cū oībus immun
C dis & miſerimis ſatellitibus infernalibus vicit, & vaſa diripuit.

AVdi ergo qūo iniuſte & iniquiſſime hunc dei famulū inquie
tare p̄ſumpſiſti. Nā cum pp inobediētiam primi parentis no
ſtri Adæ, iuſtitia iuſtiſſimi dei noſtri omnipotentis permittente ini-
quiſſimus princeps tuus ipſum & oēm poſteritatem ſuam ab eo ſe-
minali ratione propagatam duriſſima tyrannide per multa anno-
rū ſpatia oppreſſiſſet, feriret dire, in vinculis carceris infernalis tene
ret, tandem adueniente plenitudine temporum miſit Deus pater
pijſſimum filium ſuum natum ex intemerata virgine factum ſub le-
ge. Et cum princeps tuus improbus ac temerarius exactor, in vni-
genitū Dei filium mediatorē Dei & hoīum, agnum tollentē peccata
mūdi, dementia ſua ſacrilegia attētaſſet inuadere & ferire, tādē poſt
Herodis

Universidad de Deusto
Biblioteca

Herodis impij in eum persecutionē, post cōtumelias, conuicia, op- D
probria, immisit in cor proditoris Iudę, & impiorum iudęorum: &
ipso agno mansuete volente, & voluntarie se pro redemptione of-
ferente vinciri fecit, & flagellari, iniuste condemnari, nudari, & in
cruce affigi. Quę oīa mitissimus agnus dei omnipotentis filius pro
salute nostra, quia ipse voluit, pertulit: vt nos & hunc famulum Dei
N. à vinculis oīum immundorum spirituum liberaret, liuore suo sa
naret, ab erūna eriperet dominatione nudatos à vobis impijs latro-
nibus infernalibus reindueret veste innocentię, & gratiæ: quæ nos
in protoplasto parente contra omnipotentis dei imperium raptui-
mus, exoluit, offerens se fructum benedictum ventris glorioſę vir-
ginis, pro interdicti fructus esu: cruore ex quinq; vulneribus largi-
ter fuso, redemit: morte sua glorioſa nostram destruxit: & princi- E
pem tuum cū oībus satellitibus ac apostaticis immundis spiritibus
cum crederet se in ipso aliquid sui inuenire captiuauit: & nos cre-
dentes maxime sibi liberauit. Inter quos & de quorum numero
dono gratuitę misericordię suę, nos esse profitemur. Et potestatē
discipulis suis dedit calcandi super vos immundos spiritus: & ad
īuocationem sui sanctissimi nominis virtutem & ptātem expellēdi
vos immundos spiritus ab obsessis corporibus, vel domibus, vel
habitaculis: & in virtute & iustitia passionis tuę qua dilexit nos,
& lauit nos à peccatis nostris in sanguine suę innocentię vos eijciē-
dos tradidit. In virtute igitur & honore huius summi Imperato-
ris regis regum, & domini dominantium, dñi Iesu Christi: in cuius
noīe omne genu flectitur, cęlestiū, & terrestrium, & infernorū: qui
venturus est iudicare viuos & mortuos: & seculum per ignem: nos F
quos de numero discipulorum, licet indignos, esse voluit: per quos
in persona sua panis & vinum, vt pote in verbo creatoris, virtute spi
ritus sancti in carnem & sanguinem transubstantiatur: te ✠ requi
rimus, te ✠ citamus, tibi ✠ pręcipim⁹, inter ✠ dicimus, ac dif-
finitiue ✠ prohibemus: vt ✠ nunc exeas, & opera tua vel aliorum
maleficia operata quomodocūque dissoluas: & amoueas: & nunq;
de cętero in eo causes, vel facias, nec per te nec per alios illa vel si-
milia. Contradicētes vero, & contra stimulū calcitrātes sicut duris-
simos Pharaones obduratos anathema ✠ tizamus & excōmuni-
ca ✠ mus pp obsessionem & molestiam huius creaturæ oīpotētis

dei

A dei N. ita quod de cętero non pręsumatis neq; vos neq; alij vice ve
stra immundi spiritus molestare, inquietare, pertubare corpus, nec
sensus eius interiores vel exteriores, a planta pedis vsq; ad verticē,
nec aliquid ipsius attingere. Si vero aliquid iuris allegare pręsumi-
tis: interponim⁹ pretiosissimum sanguinem immaculati agni do-
mini nostri Iesu Christi: qui vt scripsit Ioannes Euangelista, est pro-
pitiatio pro peccatis nr̄is: & non tm̄ pro nr̄is, sed ēt totius mūdi: ēt
si essent mille mundi. Qui ēt supra splendorē solis apparens beato
Paulo, cum mitteret eū ad p̄dicandum in oēs gentes & populos di
xit, vt cōuertant a tenebris ad lucē, a ptāte sathanę ad deum viuum,
accipere remissionē pctōrū, & sortē inter sanctos, quę est per fidē,
B quę est in me dixit sanctissimus & tremebundus Imperator cęle-
stis dñs Iesus Christus. Hanc vero fidem & hic famulus dei & nos
firmiter credimus, & simpl'r confitemur: & in ea velle viuere & mo-
ri profitemur. Cum igitur nil iuris habeatis in eum, vti maligni in-
uasores, & iniqui vsurpatores, prędones, & latrones infernales di-
scedite ab hoc famulo dei, & sanctissimi summi ✠ Imperatoris no
stri, quem nos & vos & omnis creatura cōtremiscit, discedite a do
mo, & ab oī loco habitationis eius, & oīum fidelium: super quos
inuocatum est nomen bonum & glorioſum suum Imperatoris no-
stri Iesu Christi: & ite sine mora in locū desertū, vel in locum Sodo-
mę & Gomorrhę. Quod si pertinaciter adhuc resistitis, & inobe-
dientes huic nostro mandato, quin potius contumaces ac rebelles
contra stimulum omnipotentis dei calcitratis, q; non cedet vobis
C impune: quia non hoīes, sed oīpotentē & summum Imperatorem
deum contēnitis. In eius noīe & authoritate atq; virtute vos exor-
ci ✠ zamus, pręci ✠ pimus, ✠ anathema ✠ tizamus, prohi-
✠ bemus, & interdi ✠ cimus molestiam & inquietationē, & per
turbationem istius creaturę dei N. & oīum hic astantiū, & fideliū:
pręsertim huius habitationis omnipotentis Dei. Nam quę conuen
tio lucis ad tenebras, & Christi ad belial? Ecce nunc inuocam⁹ om-
nipotentē & summū Imperatorem dominū nr̄m Iesum Chr̄m, cu-
ius glorioſum nomen & inuocationem temere velut ille obdura-
tus Pharao contēnitis, & hucusq; contēpsistis, btissimam virginem
dei genitricē Mariam, & oēs angelicos beatos spiritus, & ciues su-
pernos, patres nostros patriarchas, prophetas, apostolos, mar-

tyres,

Universidad de Deusto
Biblioteca

tyres, & confessores atque virgines, & speciales patronos nostros D
beatissimum Dominicum patrem nostrum, Petrum martyrem glo
riosum, beatum Thomam, beatum Vincentium, beatum An-
tonium Episcopum & confessorem: qui multos de satellitibus ve-
stris in digito omnipotentis Dei eiecerunt: beatissimam Catherinā
Senensem virginem & sponsam Iesu Christi purissimam: quę mira
bili gratia Dei contra vos dęmones pręualuit, sanctum N. vel san-
ctam N. vel sanctos N. qui faciem Dei omnipotentis contemplā-
tur: qui vos siue vnum siue plures quandocunque accessum habe-
re pręsumpseritis ad hunc famulum Dei N. vel ad locum habitatio-
nis eius, per sanctum angelum ab omnipotente missum ante diem
tremebundi iudicij, quemadmodum per beatum Bartholomęum
in India fecit Astaroth & Berith, cathenis igneis alligabit: & in E
abyssum gehennę infernalis, & lacus ignis ardentis sulphurem mit-
tit: cuius fumus ascendet in secula seculorum. Amen.

DAte itaq; honorem omnipotenti Deo, ac summo Imperatori
Deo pa ✠ tri & fi ✠ lio eius domino Iesu ✠ Christo: qui di-
lexit & lauit nos à peccatis nostris in sanguine suo: ī cuius nomine
omne genuflectitur, cęlestium, terrestrium, & infernorū: & spiritui
✠ sancto, in cuius nomine atq; virtute hoc peremptorio & diffini
tiuo mandato pręci ✠ pimus, mādam⁹, ✠ arctamus, ✠ & ana-
thematizamus, ✠ vt recedatis ab hoc famulo Dei N. & à loco ha
bitationis eius, & omnium fidelium, absque lęsione alicuius, in de-
sertum locum, vsq; ad diem tremebūdi iudicij: ita q; de cętero huc
appropinquare, neq; vos neq; alij vice vestra valeatis ad inuaden- F
dum, inquietandum, & perturbandum hunc famulum Dei N. ne-
que sensus eius exteriores, vel interiores, neq; aliquem de hic habi
tantibus: quia ipsos Deus & dominus noster Iesus ad suam sanctā
gratiam & bene ✠ dictionem fontem q; baptismatis domo voca-
re dignatus est: vt fieret eius templum per aquam regenerationis
& remissionem omnium peccatorum, per nomen & virtutem e-
iusdem domini nostri Iesu Christi, Quui venturus est iudicare vi-
uos & mortuos, & seculum per ignem. Deo autem gratias qui no
bis per Iesum Christum dominum nostrum victoriam donauit.

CVm itaque iniquissimus satanas caput & princeps iniquorū
omnium, qui tyrannidem suam solus exercitare poterat in

filios

A filios Adę, ab ipso seminali ratione propagatos, extendere prę-
sum pserit in summū Imperatorē & Regē Regū, & dñm dominātium,
Deum, & omnipotētis Dei vnigenitum, agnum immaculatum, in
quo non habebat quicquā: & ob hoc ab ipso domino nostro Iesu
Christo saluatore nostro, q dilexit nos, & lauit nos à peccatis nīis
in sanguine suo, cū socijs suis angelis & dęmonibus apostaticis, de
quorū numero es tu miserrimus & iniquus inuasor, excecat⁹, & ab
eo iudicatus, superatus, captiuatus, vinctus fuerit: & nos & in ip-
sum credentes, & in virtute trinitatis deificę baptizatos, & alijs
sacramentis ab ipso filio dei institutis iniciatos, de potestate tua sa-
tana idem filius dei eripuerit iuste & potentissime: & protestatus sit
beato Paulo apostolo suo, apparens ei supra splendorem solis luci-
B dior in via, media die: Idcirco malignissime, spurcissime, miserri-
me satana & immundissime spiritus, iam tertio exorcizo te, & a-
diuro te in nomine omnipotentis & summi Imperatoris nostri Ie-
su Christi, vt recedas ab hoc famulo dei N. ab omni loco creatu-
rarum eius. Nam quę societas lucis ad tenebras, & Christi ad bel-
lial? Et nunc cum velut alter pharao induratus, non nos tantum ser
uos & ministros eius, sed mandata summi Imperatoris Dei contu
maciter contempseris, idcirco ex parte omnipotentis Dei, san-
ctę & indiuiduę trinitatis, videlicet pa ✠ tris & fi ✠ lij eius domi-
ni nostri Iesu Christi, qui dilexit nos: & spiritus ✠ sancti, quem
effudit in nos abunde per lauacrum regenerationis, qui est in victę
virtutis, & insuperabilis imperij semper magnificus triumpha-
C tor: qui diabolicæ dominationis vires reprimit, & potenter expu-
gnat: qui te refugam & immundum spiritum, diabolum, & dęmo
nē infernalem cum socijs dęmonibus superbissimis gehennę depu-
tauit incendijs, tibi iterum pręci ✠ pimus, anathema ✠ tizamus,
& exorci ✠ zamus, vt velociter absque offensa alicuius pītium,
vel absentium, super quos inuocatum est nomen glorioſum sum-
mi Imperatoris domini nostri Ie ✠ su Chri ✠ sti, recedas ab hoc
famulo dei N. vel loco, vel monasterio, vel territorio huius patriæ:
& vadas in locum desertum, ita q; de cętero non pīsumas ad ipsum
accedere, nec corpus eius interius vel exterius per maleficia tua ab-
errare facere, neque ad locum istum appropinquare, inquietare,
vel molestare ipsum, vel aliquem, vel aliquos hic habitantes, à plāta

Universidad de Deusto
Biblioteca

pedis vſque ad verticem. Per virtutem eiuſdem domini noſtri Ieſu D
Chriſti. Qui venturus eſt iudicare viuos & mortuos.

ITem eadem authoritate eiuſdem ſummi Imperatoris, & inuictę virtutis eius: qui te refugam atq; apoſtatam diabolum gehennæ deputauit, & in virtute totius curiæ cęleſtis. ſ. intemeratę ſemper virginis Marię beatiſſimę matris vnigeniti filij Dei ſaluatoris noſtri, & omnium cęleſtium beatorum ordinum, & triplicis hierarchę. ſ. ſeraphim, thronorum, dñationum, virtutum, ptātum, principatuū, archangelorum, & angelorum: qui ſemper vident beatiſſimam faciem patris oīpotentis in cęlis, patrum nr̄orum patriarcharum, ꝓphetarum, ſanctiſſimorum Apoſtolorum Petri & Pauli, & aliorum apoſtolorum, martyrum, confeſſorum, atq; ſanctarum virginum, & omnium electorum eius, prędipuę autem beatiſſimorum patronorum noſtrorum, videlicet B. Dominici patris noſtri, glorioſi Petri martyris, B. Thomę, B. Vincentij, B. Antonini epiſcopi & confeſſoris: & B. Catherinę de Senis, & offici mei ſacerdotalis, cuius miniſterio in ſacrificio altaris verum corpus & ſanguinis Chriſti cōficitur omnipotenti virtute dei noſtri, te refugam apoſtatam miſerrimum, immundum ſpiritum, & diabolum in his ſcriptis excommunicamus, & excōmunicatum decernimus: orantes omnipotētē Deum noſtrum, à cuius domicilio miſerrime, cum diceres cū principe tuo, in cęlum conſcendam, cecidiſti, & ex angelo effectus es immundus diabolus & ſatanas: vt per merita paſſionis ſuæ & iuſtitiam, ipſe deus & dominus noſter Ieſus Chriſtus, qui dilexit nos & lauit nos à peccatis noſtris in ſanguine ſuo, pro contemptu maieſtatis ſuę iuſte tibi retribuens, & per merita & interceſſionem omnium ſupernorum ciuium mittat angelum lucis ſanctum & bonū: qui te contemptorem ſanctiſſimi nominis & vexilli ſummi Imperatoris catenis igneis alligatum, quotieſcunque ad hunc famulum Dei N. vel locum eius prędumpſeris appropinquare, tradat in abiſſum inferni, & in lacum ignis & ardentis ſulphuris, vbi ante diem extremi iudicij excrucieris die ac nocte: & fumus tormentorum tuorum aſcendat in ſęcula ſeculorum. Amen. In nomine pa ✠ tris, & fi ✠ lij, & ſpiritus ✠ ſancti. Amen. Qui non diligit dominum Ieſum anathema ſit. Amen. E

¶ Finit exorciſmus.

¶ Incipit

A ¶ Incipit exorciſmus optimus contra dęmoniacos & maleficiatos, & incantationes, & facturas, & domos a diabolo vexatas.

IN noīe ſanctę & indiuiduæ trinitatis contra omnes maleficiorū vanitates, & incurſus dęmonum ſignū ſanctæ crucis ✠ ſaluatoris noſtri Ieſu Chriſti tolle poteſtatem: tolle impetū ſatanę & angelorum eius: & nō permittas nocere iſti creaturę Dei N. ſed vadant in loca arida. Memento noſtri domine, ſicut iuraſti patrib⁹ noſtris Abraham, Iſaac, & Iacob, vt inde exeant & recedant ab hac creatura Dei N. & vadant in loca arida & ſterilia, inaquoſa, & inhabitabilia. Vade retro ſatana cum
B angelis tuis apoſtaticis, Per eum qui venturus eſt iudicare viuos & mortuos, & ſeculum per ignem.

COniuro vos angeli tartarei per eum, qui vos eiecit de ſuperno cęlorum habitaculo: qui fertis malum contra genus humanū Adiuro ✠ vos per quatuor euangeliſtas, & per tremendum diem iudicij, & per terribilem iudicem. Et adiuro vos per nomina ſacratiſſima omnipotentis Dei, videlicet. Meſſias ✠ Sother ✠ Emanuel ✠ Sabaoth ✠ Adonai ✠ Vnigenitus ✠ Via ✠ Vita ✠ Veritas ✠ Omouſion ✠ Principium ✠ Primogenitus ✠ Sapientia ✠ Fons ✠ Origo ✠ Paracletus ✠ Mediator ✠ Agnus ✠ Ouis ✠ Alpha & omega ✠ Caput & finis ✠ Simul vocitatus ✠ Serpens ✠ Aries ✠ Leo ✠ Vermis ✠ Verbum ✠ Splendor ✠ Lux ✠
C Imago ✠ Gloria ✠ Sol ✠ Panis ✠ Flos ✠ Vitis ✠ Mons ✠ Ianua ✠ Terra ✠ Lapis angularis ✠ Sponſus ✠ Paſtor ✠ Propheta ✠ Sacerdos ✠ Athanatos ✠ Iſchiros ✠ Pantheō ✠ Eliſeon ✠ Aquila ✠ Tetragrāmaton ✠ Dñs Ieſus Chriſtus. ✠ Per nomina iſta ſacratiſſima adiuro ✠ vos & cōteſtor angeli ſatanę, ita præſentes ſicut abſentes ita abſentes ſicut præſentes, vt exeatis & recedatis cū maleficijs & iniquitatibus veſtris ab hac creatura Dei N. & eatis ad deſerta loca & arida, vbi non aratur, nec ſeminatur, nec nomen dñi invocatur, nec nominatur: neqn̄ in die iudicij ante tribunal Chriſti venientes dicatis, nullus nobis contradixit, nullus nos coniurauit Ego vero ex parte oīpotētis dei ſcte & īdiuiduę trinitatis, videlicet pr̄is, & filij & ſpūs ſcī cōiuro vos & contradico vobis, vt exeatis de

Universidad de Deusto
Biblioteca

corpore,& de membris istius creaturę vobis etiam contradicit ip D
se pater domini nostri Iesu Christi. Qui venturus est iudicare viuos & mortuos, & seculum per ignem. Increatus ✣ pater increatus ✣ filius. Increatus ✣ spiritus sanctus. Immensus ✣ pater. Immensus ✣ filius. Immensus ✣ spiritus sanctus. Aeternus ✣ pater. Aeternus ✣ filius. Aeternus ✣ spiritus sanctus.

EGo coniuro vos dęmones per pa ✣ trem, & per fi ✣ lium, & per spiritum ✣ sanctum: per angelos: ✣ per archangelos: ✣ per thronos: ✣ & dominationes: ✣ principatus: ✣ potestates: ✣ cherubim: ✣ & seraphim ✣ & virtutes cęlorum: ✣ & recuperationem animarum ✣ & per omnia mirabilia, quę fecit dominus in cælo & in terra, vt nomina vestra manifestetis: & inde exeatis cum iniquitatibus vestris, & maleficijs. Per eum, qui ventu- E
rus est iudicare viuos & mortuos, & seculum per ignem.

COniuro vos malignos spiritus per virtutem Dei omnipotentis, & sanctissimum & dulcissimum lac, & sacrosancta vbera virginis Mariæ, quæ lactauerunt Iesum Christum dominum nostrum filium dei, vt dicatis mihi quomodo intrastis in corpore, siue in persona huius creaturæ dei N. Et cito inde exeatis. Per eum qui venturus est iudicare viuos & mortuos, & seculum per ignem. ℟. Amen.

COniuro vos per preciosissimum sanguinem, q exiuit de latere Christi in cruce pendentis: & adiuro vos per gloriosam virginem Mariam matrem eiusdem dei & dñi nři Iesu Christi: & per millia millium angelorum deo ministrantiū: & per collegium apłorum. Coniuro vos ēt per quatuor euangelistas, Matthęum & Marcum, Lucam & Ioannē, & per septē cælos, & per vigintiquatuor seniores, & per diem tremendi iudicij, & per quatuor aīalia, quæ assistunt ante thronum Dei ✣ & per cælum, & per terrā, ✣ solē, ✣ & lunam, ✣ & stellas, ✣ & eorum noīa, ✣ & p sanctos patriarchas, F
s. Abraham, Isaac & Iacob, vt statim exeatis de corpore, siue de membris & persona istius creaturę dei N. & de domo eius, audito nomine sanctissimo dei tetragrāmaton, cito procul fugiatis & vadatis in loca, vbi, non noceatis aliquibus fidelibus christianis. Per virtutem eiusdem domini nostri Iesu Christi. Qui venturus est iudicare viuos & mortuos, & seculum per ignem. ℟. Amen.

A diuro

A ADiuro vos dæmones per patrē ✣ & filiū ✣ & spūm ✣ sanctū, & oēs or ✣ dines angelorū deo ministrantiū, ✣ & per senatum apłorū ✣ & per centum quadragintaquatuor millia martyrū: vt amplius non habeatis licentiā, nec ptātem super hanc creaturam Dei N. vel domū eius: fugite miseri & sceleratissimi hinc: & defluere vos faciat Deus, sicut defluit cera à facie ignis: vt amplius nō habeatis potestatem faciendi vllum dolorem vel timorem, vel damnum, nec vllum malum super carnem, nec in carne, nec in membris huius creaturæ Dei N. vel in domo eius. Per eum qui venturus est iudicare viuos & mortuos & seculum per ignem. ℟. Amen.

Initium sancti euangelij secundum Ioannem. In principio erat verbum.

Sequentia sancti euangelij secundum Matthæum.

B CVm natus esset Iesus in Bethleem Iudæ in diebus Herodis Regis, ecce Magi ab Oriente venerunt Ierosolymam dicentes: Vbi est qui natus est rex Iudæorum? Vidimus enim stellam eius in Oriente, & venimus adorare eum. Audiens autem Herodes Rex turbatus est, & omnis Ierosolyma cum illo. Et cōgregans omnes principes sacerdotum & scribas populi sciscitabatur ab eis vbi Christus nasceretur. At illi dixerunt ei. In Bethleem Iudę. Sic enim scriptum est per prophetam. Et tu Bethleem terra Iuda nequaquam minima es in principibus Iuda: ex te enim exiet dux, qui regat populū meū Israel. Tunc Herodes c lam vocatis Magis, diligenter didicit ab eis tempus stellæ, quæ apparuit eis. Et mittens illos in Bethleem dixit. Ite, & interrogate diligenter de puero: & cum inueneritis renuncia-
C te mihi, vt & ego veniens adorem eum. Qui cum audissent regem, abierunt, Et ecce stella, quam viderant in Oriente, antecedebat eos vsq; dum veniens staret supra vbi erat puer. Videntes autem stellam gauisi sunt gaudio magno valde. Et intrantes domum, inuenerunt puerum cum Maria matre eius: & procidentes adorauerunt eum, Et apertis thesauris suis obtulerunt ei munera, aurum, thus, & myrrham. Et responso accepto in somnis ne redirent ad Herodem, per aliam viam reuersi sunt in regionem suam. ℣. Dominus vobiscum. ℟. Et cum spiritu tuo. Oremus.

Oratio.

GRatiam tuam, quęsumus dñe, mentibus nostris infunde: & illud lumen splēdidum cordibus nostris irradia, quod trium magorum mentibus inspirasti. Per Christum. ℟. Amen.

Coniuratio.

Coniuro

Universidad de Deusto
Biblioteca

CONiuro vos dæmones infernales, spiritus malignos per patrem ✣ per filium ✣ & per spiritum sanctum ✣ vt non mentiamini, sed dicatis mihi veritatem, quis est ille, qui debet vos hinc expellere de persona huius creaturæ Dei N. vel de domo eius: vt oēs astātes intelligāt, & audiāt veritate alioquin mittā vos in profundū inferni, in loca pœnarū magnarū, de q̄bus nō exibitis, p̄ virtutē dñi nr̄i Iesu Chr̄i. Qui vēturus est iudicare viuos & mortuos, & sęculū per ignem. ℟. Amē. Hic repete superiorē coniurationem cum magna fide & efficacia: & videbis mirabilia. Coniuratio.

CONiuro vos Spiritus immundos dęmones infernales, qui hanc creaturam affligitis: vt faciatis mandata Dei, & non mittā vos in profundū inferni per patrem ✣ & filiū & ✣ spiritum ✣ sanctū. ✣ vide dęmon, qualiter per potentiā altissimi Dei viui & veri es cō- E
strictus & victus. Ideo scelerate & nequissime fuge, non est iam differendi tempus. Quia Dominus noster Iesus Christus vos coarctat. Qui venturus est iudicare viuos & mortuos & sæculum per ignem. ℟. Amen. Pater noster. Aue Maria.

CONiuro vos spiritus immundos, In nomine pa✣tris & fi✣lij & spiritus ✣ sancti, & per virtutem ✣ angelorum sanctorum, & patriarcharum, prophetārum, apostolorum, martyrum, confessorum, atq; sanctarum virginum, ita pręsentes sicut absentes, ita absentes sicut præsentes, vbicunq; sitis, vt exeatis & recedatis ab hac creatura Dei N. cum maleficijs & iniquitatibus vestris, per virtutem Domini nostri Iesu Christi. Qui venturus est iudicare viuos & mortuos, & sęculum per ignem. Coniuratio.

CONiuro vos nequissimi spiritus per Deū patrē ✣ omnipotētē, & per virtutes cælorū, & per sacrosancta vbera & lac beatissimę virg. Marię, quę lactauerūt dñm nr̄m Iesum Christū filiū Dei viui, vt exeatis de corpore & mēbris vel persona huius creaturæ Dei N. & de domo eius, per virtutē eiusdem Domini nostri Iesu Christi. Qui venturus est iudicare viuos & mortuos, & sæculum per ignem.

Sequentia sancti Euangeli secundum Matthæum.

IN illo tēpore: Egressus Iesus secessit in partes Tyri & Sydonis. Et ecce mulier Chananæa à finibus illis egressa clamauit dicens ei: Miserere mei Domine fili Dauid, filia mea male à dęmonio vexatur. Qui non respondit ei verbum. Et accedentes discipuli eius rogabant

A gabant eum dicentes. Dimitte eam, quia clamat post nos. Ipse autē respondens, ait: Non sum missus nisi ad oues, quæ perierunt domus Israel. At illa venit, & adorauit eum, dicens. Domine adiua me. Qui respondens ait: Non est bonum sumere panem filiorum, & mittere canib⁹. At illa dixit: Etiam domine. Nam & catelli edūt de micis, quę cadunt de mensa dominorum suorum. Tunc respondēs Iesus ait illi. O mulier magna est fides tua, fiat tibi sicut vis Et sanata est filia ei⁹ ex illa hora. ℣. Dominus vobiscum. ℟. Et cum spiritu tuo. Oremus. Oratio.

DOmine Iesu Christe clementissime redemptor noster, qui humano generi innumera beneficia contulisti, te supplici- ter deprecamur per omnia & singula dona, & beneficia nobis collata, & maxime per natiuitatem tuam sanctā: qua ex purissima virB gine, carne nostrę mortalitatis assumpta, huic mundo nasci dignatus es ad salutem: & per annunciationem, quam angeli fecerūt pastoribus: & per gaudium, quod ipsi habuerunt: & per circunciſionē tuam sanctissimam: & per honorem, quem tibi fecerunt illi tres Reges & Magi: & per munera quę tibi obtulerunt, & per pręsentatio nem tui in templo: per consolationē Symeonis & Annę: & p̄ sanctificationem baptismi tui: per ieiunium quadraginta dierum: & per afflictionem ipsorum: per scām prędicationē tuā: per opera miraculorum tuorum magnorum: per liberationē multorum à dęmone obsessorum: per lotionē pedū discipulorum & ap̄lorum tuorum: p̄ cōsecrationem tui sanctissimi corporis & sanguinis: per famē & sitim tuam: & per acerbissimam mortem tuam: & glorioſam resurC rectionem, atque admirabilem ascensionem tuam, liberare digneris hanc creaturam tuam N. ab omni potestate maligni spiritus. Qui viuis & regnas cum Deo patre in vnita. &c.

ERgo maledicte diabole recognosce sentētiam tuam: & nō audeas nec debeas molestare vel nocere, nec vllam lęsionem facere super hanc creaturam dei N. per virtutē dñi nostri Iesu Christi, & glorioſę virginis Marię. Et sicut ipse dñs noster Iesus Christus dignatus est expellere de corpore filię Chananęę dęmonem, illam male vexantem, & sanare eā, ita sanare & liberare dignet hāc creaturam suam N. petētem à te dęmone liberari: & per virtutem suam te expellat, vt vadas in loca, vbi nulli christiano nocere possis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Quia ipse est qui venturus est iudicare viuos.&c. Coniuratio. D

COniuro te maledicte satana per virtutem dñi nostri Iesu Christi,& omnium sanctorum & sanctarũ Dei, vt mihi respondeas & dicas,quis est ille,qui debeat te hinc expellere: & cede hinc, alioquin mittam te in profundũ abyssi cũ sequacibus tuis, vt non noceas alicui creaturæ Dei,creatæ ad imaginẽ & similitudinẽ suã. Imperat hoc tibi idem Deus & dñs Iesus Christus. Qui venturus est iudicare viuos & mortuos. &c. Audi scelerate & maledicte, D eum qui te genuit dereliquisti,& oblitus es dñi creatoris tui. Deinde dicter Pater noster. & Aue Maria. Hic repete supra positam coniuratio nẽ modo suprascripto. Et si diabolus nomen suum, vel nomina sua reuelaret,scribe illud,vel illa in cedula: & postea fac ignem nouum, E & scripta in cedula nomina illorum spirituum proijce in ignem, dicendo super ignem ista verba. Super aspidem & basiliscum ambulabis & conculcabis leonem & draconem:

COniuro te creatura ✣ ignis per illum, qui orbem contremiscere facit, quod istos spiritus cõburas & affligas taliter, quod sentiant pœnas importabiles & intolerabiles in virtute dñi nostri Iesu Christi:& verbis,quę de illo dicũtur,qui orbem tremere facit,in cuius nomine & virtute ego p̃cipio vobis dæmones, vt exeatis ab hac creatura Dei N. vel ab hac domo, vt amplius non molesteris eam. Per eundem Deum & dominum nostrum Iesum Christum: Qui vẽturus &c. ℣. Dñs vobiscum. ℟. Et cum spiritu. Oremus. Oratio.

DOmine Iesu Chr̃e, qui voluisti p̃ mũdi redẽptione de virgine Maria nasci:in carne tua sanctissima circũcidi:à iudæis reprobari,à Iuda proditore osculo tradi, vinculis alligari, & sicut agnus F innocẽs ad victimã duci:atq; in cõspectu Annæ & Caiphæ,Pilati & Herodis indecẽter offerri: à falsis testib. accusari:à discipulo negari: flagellis opprobrijsq; vexari:& spinis coronari:sputis conspui, colaphis cædi,palmis percuti,arundine verberari,clauorũ aculeis perforari,in cruce leuari:inter latrones deputari: felle & aceto potari, ab hominibus blasphemari:lancea vulnerari:& in cruce mori. Tu dñe per has sacratissimas pœnas & passiones tuas, quas ego indignissimus recolo,& per sanctam crucem & mortem tuam liberare digneris hanc creaturam tuam N. à miserabili oppressione satanæ & ministrorum eius,& perducere eã digneris ad pristinam sanitatem fracto

A cto vinculo inimici cuiuscunque generis maligni. Qui viuis & reg. Deinde sępius repete ista verba quæ sequuntur donec recedant:

¶ Sed,si diabolus responderet,& diceret q̃ sit anima alicuius defuncti,non ei credas,q̃a est hęresis, sed insta q̃ dicat nomen proprium: quod habuit ab initio, quando fuit expulsus de cælo. Pete etiam cuius ordinis erat: & nomen sui superioris: & qua de causa intrauit in illud corpus. Et cõiura ipsum,q̃ nõ discedat sine tua licẽtia, & q̃ cogat̃ dare signũ suæ egressionis,dimittẽdo p̃sonã oppressi libe rã & expeditã,sicut erat in illa hora,qñ fuit baptizata. Cõiuratio nẽ sequẽtẽ dicat sacerdos cũ magna efficacia,& repetat eam sicut ei videbitur. Et quoties eam repetit, pœnam augeat & accrescat.

B PRæcipio ex parte sanctissimæ trinitatis pa ✣ tris & fi ✣ lij, & spiritus ✣ sancti:& per merita sacratissimę passionis dñi nostri Iesu ✣ Christi: & per merita omnium sanctorum & sanctarũ, q̃ sunt in paradiso: q̃ si datũ fuit aliquid per maleficiũ ad comedendũ, vel bibendũ huic creaturæ N. Aut si vos maledicti diaboli portastis in corpore suo,aut composuistis aliquid in eodem, non habeatis facultatẽ vel potestatẽ vel virtutẽ cõseruandi,agitandi,vel mouẽdi: & quod amoueatis ipsam facultatem,potestatẽ,& virtutẽ,& quod cogamini dissipare oẽm laqueũ, nodũ & cõpositionẽ, q̃ fuissent in prædictis rebus:& quod sitis astricti & cõpulsi ea disiungere,separare,& remouere à visceribus, ✣ & ab intestinis, ✣ & ea p̃ secessum emitti facere deorsum,sine aliqua lęsione animæ & corporis istius creaturæ Dei N. Rursum vobis diabolis,si pręsentialiter estis in hoc corpore,præcipio ex parte sanctissimæ trinitatis pa ✣ tris & fi ✣ lij &
C spiritus ✣ sancti,quod non habeatis facultatẽ standi, morandi, & abscõdendi vos in aliqua parte corporis huius creaturæ Dei N. nec in quatuor humoribus,videlicet sanguine ✣ cholera ✣ phlegmate ✣ & malancolia: ✣ nec in carne, ✣ nec in ossibus, ✣ nec in medullis, ✣ nec in neruis, ✣ nec in venis, ✣ nec in omnibus iũcturis corporis ✣ nec in pedib⁹ ✣ nec in suris, ✣ nec in tibijs ✣ nec in laterib⁹ ✣ nec in renib⁹ ✣ nec subtus renes, ✣ nec supra renes, ✣ nec in dorso, ✣ nec in spatulis, ✣ nec in brachijs, ✣ nec in manib⁹ ✣ nec in vnguib⁹ ✣ neque in corde, ✣ neque in hepate, ✣ nec in splene, ✣ nec in interioribus. ✣ neque in pulmone, ✣ nec in intestinis superiorib⁹ vel inferiorib⁹ ✣ maiorib⁹ vel minoribus

Universidad de Deusto
Biblioteca

rib⁹ ✠ nec in ventre, ✠ nec in stomacho, ✠ nec in pectore, ✠ D
nec in gutture, ✠ nec in collo, ✠ nec in facie, ✠ nec in mento, ✠
nec in maxillis, ✠ nec in dētibus ✠ nec in gengiuis, ✠ nec in lin-
gua, ✠ nec subtus linguam, ✠ nec supra linguam, ✠ nec in pa-
lato ✠ nec in naso, nec in oculis, ✠ nec in aurib⁹ ✠ nec in cere-
bro, ✠ nec in panniculis cerebri, ✠ nec in arterijs, ✠ nec ī fęcib⁹
corporis, ✠ nec in alijs reb⁹ vel locis corporis, vel extra corpus, ne-
que intrinsece, ✠ neq; superficialiter, ✠ nec in capillis, ✠ nec in
pilis, ✠ nec in vestimentis, ✠ nec in genitalib⁹ ✠ nec in ano, ✠
nec in testib⁹ ✠ nec in vmbilico, ✠ neque in eius circunstantibus
✠ neque in alijs locis, ad quæ ire habeat, aut stare: ✠ sed inuiti &
vi, & virtute Dei compulsi nunc cogamini vos manifestare, & illis
partib⁹ in quib⁹ estis, aliquam læsionem facere in signum præsentiæ E
vestræ. Item præcipio vobis ex parte sanctissimæ trinitatis patris ✠
& filij ✠ & spiritus ✠ sancti: ꝙ discedatis ex omnib⁹ partib⁹ istius
corporis N. creaturæ Dei vbi estis à plāta pedis v que ad verticē, &
quod fugiatis extra ipsum corpus fugiendo p illam viam, quę sit ma
gis libera & expedita, sicut p os stomachi, per pectus, per guttur, per
os, cū signo manifesto quod fugiatis extra corpus suū. Itē vobis præ
cipio ex parte sanctissimæ trinitatis, patris ✠ & filij ✠ & spiritus ✠
sancti, quod nō habeatis potestatem accipiēdi adiutoriū vel succur-
sum ab alijs dæmonib⁹ vel diabolis: nec petendi alios dęmones vel
diabolos in adiutoriū vestrū: nec mittere seu ponere alios dęmones
in loco vestro. Et quod cogamini discedere taliter, quod nunquam
nec vos, nec alij diaboli habeatis authoritatē, facultatē, vel potesta-
tem, nec virtutē redeundi, nec pręsentialiter, nec potestatiue, nec vir F
tualiter: sed sitis compulsi & constricti ad eundum ad loca arida &
& sterilia & inaquosa & inhabitalia, vbi nemini noceatis. Quod si
secus feceritis, intendo procedere contra vos maledictos diabolos,
& dare & fulminare contra vos omnes excommunicationes & ma-
ledictiones, quas vobis dare possum ex parte sanctissimæ trinitatis
patris ✠ & filij ✠ & spiritus ✠ sancti. ✠ Et etiam intendo vos
expellere extra corpus istius creaturæ Dei à planta pedis vsque ad
verticē p virtutē sanctissimæ trinitatis, patris ✠ & filij & spūs ✠ san
cti: & p virtutē sanctorū angelorū: & per virtutē totius paradisi: & p
virtutē ōmniū inimicorū vestrorum, quos habetis in cælo & in ter-

ra.

A ra. Et pręcipio omnibus magistris & superioribus vestris ex parte
sanctissimę trinitatis, patris ✠ & filij ✠ & spūs sancti, ꝙ nūc pręsen-
tialiter huc veniant: & vos etiam inuitos extrahant de corpore hu-
ius creaturę dei. Item ex parte eiusdem scīssimę trinitatis patris ✠
& filij ✠ & spirit⁹ ✠ sancti, eiusdem magistris vestris pręcipio: qua
tenus vos detrudant in stagnum ignis & sulphuris: ad quod ego vos
dei virtute condemno per spatium annorum centum: a tpe egres-
sionis vestrę de corpore huius creaturę dei N. incipiendum.

MAledicti & excōicati & blasphemi sitis in pæna ęternali: &
nulla requies sit vobis, si statim nō eritis obediētes meis mā-
datis, in virtute dei & domini nr̄i Iesu Chr̄i: & verbis, quę dicuntur
de illo, qui orbem contremere facit, in cuius noīe & virtute vobis
B pręcipio, vt statim recedatis ab hac creatura Dei N. & domo eius
in virtute verborum istorum. Messias ✠ Sother ✠ Emanuel ✠ Sa-
baoth ✠ adonai ✠ Athanatos ✠ Ischiros ✠ Eleison ✠ Tetragrā-
maton ✠ Dominus Iesus Christus. ✠ Per ista nomina & omnia su-
pradicta à Principio coniurationis vsq; nunc, vos male ✠ dicim⁹.
Vos constrin ✠ gimus Vos priua ✠ mus. Vox expel ✠ limus. Vos
perpetuo relega ✠ mus, anathema ✠ tizam⁹, & in stagnum ✠ ignis
& sulphuris ardentis mittimus. Ite, ite, ite, maledicti ī ignem ęter-
num. Ite statim & recedatis hinc, & vadatis ad loca vestra vobis de-
putata: & statim recedatis hinc: & de cętero huc non accedatis.
Imperat vobis Deus ✠ pater. Imperat vobis deus ✠ filius. Imperat
vobis deus ✠ spiritus sanctus. Imperat vobis sancta trinitas ✠ vnus
C deus. Imperat vobis dominus noster Iesus Christus. Qui venturus
est iudicare &c. ℟. Amen.

Si accideret ꝙ dęmon esset ita obstinatus, ꝙ propter coniurationes
nollet recedere, duc eum ante altare scr̄i eucharistię, & ibi tenen-
do tabernaculum scr̄i in manib⁹ cōiura eum. Et noli diffidere, quia
aliqñ per tres menses: & aliqñ per annos aliqui non p̄nt liberari.
Expedit etiam probari diuersō exorcismos, dummodo non hēant
aliquā superstitionē. Et aliqui dęmones, vt dicit̄ in euangelio, non
expellunt nisi ī or̄one & ieiunio. Ideo oportet nō solū cōiurare, sed
etiam mentaliter orare. Dum ergo fuerit corā sacratissimo scr̄o ita
coniurabis. ¶ Maledicti diaboli, quia noluistis obedire pręceptis
meis, immo verius dei oīpotentis, p̄ris ✠ & filij ✠ spūs ✠ sancti

Nunc

Universidad de Deusto
Biblioteca

Nunc cõtra vos siue pręsentes, siue absentes: siue pręsentes: vbicũq; D
sitis: qui hanc creaturã Dei vexare pręsumpsistis, & pręsumitis corã
sanctissimo ac sacratissimo sacramẽto corporis dñi nostri Iesu Chri-
sti, Ego N. fero sententiam maledictionis & excõmunicationis &
cõdẽnationis vestrę, in quantũ authoritas mea se extẽdit, in stagnum
ignis & sulphuris, ob inobedictiã vestrã p annos cẽtũ. Maledico, &
percutio, & eijcio, & excõmunico, & cõdẽno vos maledicti diaboli
in virtute sanctissimæ trinitatis patris. ✣ & filij ✣ & spũs ✣ sancti
℟. Amẽ. Repete prędicta verba ideſt. Maledico & pcutio per infra-
scriptas nominationes respõdẽtibus circũstãtibus. Amẽ. Thronorũ
dñationũ, principatuũ, potestatũ, virtutum, cherubim, seraphim, pa-
triarcharũ, prophetarũ, apostolorũ, martyrũ, cõfessorũ, virginũ, cõ-
tinentiũ dñi nostri Iesu Christi, beatę semper virg. Marię: sancti Cy-
priani, Honophrij, Zenonis, Geminiani, Vbaldi, Hieronymi, Ioãnis E
Baptistę, Iulianę, Iustinę, Margaritæ, omniũ sanctorũ & sanctarum
Dei. Maledico & percutio &c. vt su. Per auctoritatẽ sedis apostoli-
cæ. & prædicta verba, Maledico &c. repetenda sunt vsque ad finẽ
maledictionis Per passionem Christi, per columnam ad quam liga-
tus fuit Christus: per coronam spineam Christi: per purpuram Chri,
per sacratissimã crucẽ Christi: per clauos, quibus affixus fuit Chri-
stus in cruce: per spongiam, in qua acetum & fel data sunt Christo:
per lanceã, quę aperuit latus Christi: per opprobria, quibus affectus
fuit Christus: per illa verba, quæ dixit Christus in cruce: per conuer-
sionem latronis existentis in cruce: per sepulchrum Christi: per re-
surrectionem Christi: per apparitionẽ Chri: per ascensionẽ Chri in F
cęlũ: p missionẽ spiritus sancti in discipulos: p institutionẽ sancti ba-
ptismatis, in quo saluamur: per sanctũ oleũ chrismatis: p sanctũ oleũ
exorcismorũ: p sanctũ oleũ infirmorũ: p mysteria sanctę missæ: per
sanctã cõfessionẽ, in qua liberamur de potestate vestra, per sacratis-
simũ ac sanctissimũ sacramentũ, videlicet corpus dñi nri Iesu Chri:
p cætera sacramenta ecclesię sanctę: p oẽs exorcismos ecclæ sanctę:
q ad hoc vsq; tps inuẽti sunt: & p illos; q sunt inueniẽdi: p oĩa verba
sancta diuinæ scripturę, q̃ sunt cõtra vos, & valẽt ad expelendũ vos
de corporib⁹ hominũ. Maledicant & percutiant & eijciant vos om-
nes inimici vestri diaboli & magistri vestri: & maxime princeps ve-
ster satanas. Maledicti estote & cruciemini in hoc corpore & extra:
in

A in aere: in aqua, in terra, & vbicunq; futuri estis: & patiamini pęnas
importabiles & afflictionem nimiam, nisi statim recedatis de cor-
pore istius creaturę dei N. ¶ Nota q̃ facturæ & res quæ inueniun-
tur in lectis comburendæ sunt, coniurando ignem modo suprascri
pto: adiungendo ista verba. q̃ istas facturas & malignos spiritus
quos conseruantur insimul comburas: & auferas ab illis creaturis
dei, super quas factę erant. Et simul lege p̃s. Exurgat Deus. Qui p̃s.
est tante virtutis quod ex eius cõtinuatione q̃dam personę ipsum
omni die cũ fide dicendo & deuotione, à dęmonio fuerũt liberate.

¶ Finit exorcismus.

¶ Aduerte quod necesse est esse importunum circa aliquos dęmo
B nes obstinatos, & perseuerare in coniurationibus cum magna fi-
de, quæ maxime in patiente requiritur. Et quando corpus libera-
tum fuerit legendus est sequens exorcismus.

EXorcizo te N. in nomine dei patris ✣ oĩpotentis, & in nomi-
ne Iesu ✣ Christi filij eius domini nr̃i, & ĩ virtute spũs ✣ sã-
cti, vt fias vas mundum, sanctum & purgatũ ab oĩ labe iniquitatis
maleficijs, incantationibus, ligationibus, signaturis & facturis.
Quę omnia maleficia, incantationes, ligaturas, signaturas, factu-
ras: in corpore tuo vel circa corpus tuum facta, In nomine eiusdẽ
Dei patris ✣ oĩpotentis & in noĩe Iesu Christi ✣ filij eius domini
nostri, & in virtute spiritus ✣ sancti, Ego N. seruus illius, indi-
gnus & peccator authoritate mihi pręstita dissoluo, dissoluta esse
decerno: & pręcipio tibi maledicte diabole ac socijs tuis, vt am-
C plius non habeatis potestatem manendi in hoc corpore à planta
pedis vsq; ad verticem, sed statim recedere debeatis cum omnibus
maleficijs, & iniquitatibus vestris, Per eum qui venturus. &c.
¶ Oratio dicenda super infirmum liberatum. ℣. Dominus vobis-
cum. ℟. Et cum spiritu tuo. Oremus. Oratio.

OMnipotens sempiterne Deus, qui liberare dignatus es hunc
famulum tuum N. ab omni vexatione satanę, & ministro-
rum eius. Emitte in eum septiformem spiritum sanctum tuum pa-
raclitum de cęlis. ℟. Amen. Spiritum sapientię & intellectus.
Amen. Spiritum consilij & fortitudinis. Amen. Spiritus scientię &
pietatis. Amen. Adimple eum spiritu timoris tui: & signa eum si-
gno crucis ✣ Christi in vitam propitiatus ęternam. Amen.

¶ Hic

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Hic agimus gratias sanctę trinitati pro liberatione infirmi. ℣. D
Dominus vobiscum. ℟. Et cum spiritu tuo. Oremus. Oratio.

TE patrem ingenitum, te filium vnigenitum, te spūm sanctū paraclitum, scām & indiuiduā trinitatē toto corde, toto ore confitemur, laudamus, atq; benedicimus: tibi gratias agimus, quia virtute tua hodie confusus, turbatus, verberatus, deniq; expulsus est diabolus cum socijs suis de hac creatura tua N. quam per filium tuum vnigenitum redimere dignatus es. Quęso igitur te domine sancte, pater omnipotens, ęterne deus, sancta trinitas, virtus vna, atque indiscreta maiestas, Deus noster omnipotens, vt hanc creaturam tuam N. etiam custodire, & defendere digneris per sanctos angelos tuos ab omni incursu satanę, & ministrorum eius, & infundere super eam benedictionem tuam scām. Per eundem Chrm. Amen. E

¶ Oratio deuotissima ad remouendum tempestatem.

ADiuro vos angeli tartarei per patrem, & filiū, & spū sanctum, & per illā lanceam ✣ coniuro vos, qua dūs nr Iesus Christus fuit vulneratus in cruce: & per illos clauos, qui mēbra domini perforauerunt: & per illā aquam & sanguinem, qui de latere Christi effluxit: & per illā spineam coronam, quę in capite dūi nri Iesu Christi posita fuit: & per sanctā resurrectionem eius, & ascēsionē: & per gratiam sancti spiritus ✣ coniuro vos spūs maligni, vt non habeatis virtutem neque ptātem super cāpos nostros aliquid malefacere, ✣ coniuro vos maligni spiritus per prem dūi nostri Iesu Christi, & omnes sanctos eius: ✣ coniuro vos per scām Mariam matrem dūi nostri Iesu Christi, & per scūm Michaelem, & scūm Gabrielem, & F
scūm Raphaelem: ✣ cōiuro vos & cōtradico vobis per istas coniurationes, vt non habeatis ptātem in nubibus cęli nobis nocere neque in laboribus, neq; in vineis nostris neq; in ista prouincia, vt nō habeatis potestatem super populum Christianum fundere tempestatem: ✣ adiuro vos per scūm Petrum, & per scūm Paulum, qui suis orationibus deiecerunt Simonem Magum, & per sanctum Andream, & per sanctum Ioānem, & per scūm Bartholomęū & p quatuor Euangelistas, scūm Matthęum, scūm Marcum, scūm Lucam & sanctum Ioannem, ✣ vos coniuro per cōionem & societatē scōrū ciuiū Christi, & per duodecim millia legiones Angelorum, & per viginti quatuor Seniores, & omnes virtutes Angelorum, & per septem

A ptem Thronos, & per septem candelabra Christi, & per septē donationes, & per septiformē gratiam Dei, & per singula merita singulorum, & per agnum Dei immaculatum Iesum Christum, q est honor & virtus: & per eos Angelos, qui stant in paradiso. ✣ cōiuro vos per verū Deum viuū cęli: & per Deum Angelorum, Patriarcharum, Prophetarum, & Apostolorum, & per Deū martyrū, & p deū cōfessorum, & per Deū virginū, vt non habeatis potentiā neq; virtutem in nubibus cęli nobis nocere, neque flagellare super campos nostros, sed in loca deserta, vbi non arans arat, nec seminās seminat. Amen. ✣ Amen. ✣ Amen. ✣ Oratio.

B DEus qui beatę Brigidę inimicos superare concessisti, præsta nobis famulis tuis, vt intercedentibus eius oratione atq; meritis ab omni ira tempestatis liberari valeamus. Per dominum nostrum Iesum &c. ✣ Increatus pater: ✣ Increatus filius: ✣ Increatus spiritus sanctus. ✣ Hagios. ✣ Hagios. Ecce cru ✣ cem domini: fugite partes aduersę: vicit leo de tribu Iuda, radix Dauid: allelu. ✣ allelu. ✣ allelu. ✣ allelu. ✣. Dixit Dominus ex Basan conuertam, conuertam in profundum maris: domine Iesu Christe qui cælum & terram fundasti, & flumen Iordanis benedixisti: & in eo loco baptizari voluisti, bene ✣ dicere & sancti ✣ ficare p tua pietate digneris has nubes: quas video ante me positas, vt defieiant, & transeant in aquam sanctam & benedictam: & tempestatem faciant in locis desertis, & non noceant aliquibus personis domesticis Christianis: neq; domesticis animalibus, neq; agris, neque
C fructibus virtute spiritus sancti, & oratione beatę Brigidæ virginis & omnium sanctorum & sanctarum ✣ Dei. Amen. ✣ in nomine Christi. Amen. ✣ Emanuel. ✣ Paraclitus. ✣ Sabaoth. ✣ Ischyros. ✣ Athanatos. ✣ In nomine pa ✣ tris, & fi ✣ lij, & spiritus ✣ sancti. Amen.

FINIS.

Universidad de Deusto
Biblioteca

REGISTRVM.

a ABCDEFGHIKLMNOPQRSTVXYZ
Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii KK Ll Mm Nn Oo
PP Qq Rr Ss Tt Vv Xx Yy Zz Aaa.

Omnes sunt quaterniones.

VENETIIS, APVD IVNTAS.
M D LXXXVII.

Universidad de Deusto
Biblioteca